

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXV, св. 1

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Предраг Пијер, др Слободан Ремейић, др Живојин Сијанојчић,
др Јелица Сијојановић, др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска,
др Анађолиј Турилов, др Викјор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2019

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ филолог / главни уредник Рајна Драгићевић. – Год. [1], књ. 1, св. 1/2 (1913) ; год. [2], књ. 2, св. 1/2 (1921) – књ. 11 (1931) ; књ. 12 (1933) – књ. 17 (1938/1939); књ. 18 св. 1/4 (1949/1950)–. – Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1913–1938 ; 1949/1950–. – 24 cm

Полугодишње

ISSN 0350/185X = Јужнословенски филолог

COBIS.SR-ID 615183

Секретар уређивачког одбора:
др Владан Јовановић

Рецензенти:

др Ничка Бечева, др Вера Васић, др Даринка Гортан Премк, др Гордана Драгин, др Рајна Драгићевић, др Душка Кликовац, др Јелица Јокановић-Михајлов, др Милош Ковачевић, др Ксенија Кончаревић, др Весна Ломпар, др Слободан Павловић, др Предраг Пипер, др Људмила Поповић, др Слободан Реметић, др Виктор Савић, др Вања Станишић, др Марија Стефановић, др Божо Ћорић

Израду и штампање финансирало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 24. септембра 2019.

Издају:

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура:
Дивна Продановић

Припрема за штампу:
Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа:
САЈНОС,
Нови Сад, Момчила Тапавице бр. 2

САДРЖАЈ

Студије и расправе

- Данко М. Шипка: Квантитативни лексички класификатори:
приједлог таксономије 7–19
- Миливој Б. Алановић: Граматика синтаксичке
корелацијалности 21–35
- Рада Р. Стијовић, Ивана В. Лазић Коњик,
Марина Љ. Спасојевић: Узвици у савременом
српском језику: класификација и лексикографска обрада 37–61
- Тијана В. Ашић: О апстрактним употребама заменичких
прилога *овде и њу* 63–71
- Бојана М. Вељовић, Радивоје М. Младеновић:
Императив у говору северношарпланинске жупе Сиринић . . . 73–100
- Славољуб З. Марковић: О прозодијским особеностима
деклинације именица у ијекавским говорима западне
Србије 101–122
- Биљана Ж. Марић: Номинализације у руском језику
у поређењу са српским: когнитивнолингвистички поглед . . . 123–133
- Цветелина Н. Георгиева: Неологизми NOMINA
PERSONALIA по иницијални абревиатури 135–142

Хроника

- Лингвистички програм XVI међународног конгреса слависта,
Београд, Србија, 20–27. VIII 2018. г.
(Ненад Б. Ивановић) 143–161
- Библиографска база iSybislaw и Међународна научна
конференција „Językoznawstwo a systemy slawistycznej
informacji bibliograficznej – dziś i jutro“, Варшава,
4–5. X 2018 (Ана В. Голубовић) 162–171

Прикази и критика

- Српски молићвеник – сјоменица Милану Решетићу*
(1512–1942–2012) (уредници: Јасмина Грковић-Мејдор
и Виктор Савић). Београд: Српска академија наука
и уметности (Одељење језика и књижевности) и Фонд
„Ђорђе Зечевић“ за унапређење и заштиту ћириличног
писма, 2016. – 158 + 279 стр. (Јелена Стошић) 173–180

- Предраг Пипер. *Прилози историји српске лингвистичке славистике: друга половина XX века*. Београд: Чигоја, 2018, 465 стр. (Рајна Драгићевић) 181–188
- Velká akademická gramatika spisovné češtiny I. Morfologie: druhy slov/ tvoření slov. Část 1, 2*, František Štícha a kol. Praha: Academia, 2018, 1148 стр. (Катарина Митрићевић Штепанек) 189–198
- Гордана Штрбац. *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2018, 284 стр. (Стана Ристић) 199–206
- С. Г. Татевосов. *Акционалност в лексике и граматике (глагол и структура события)*. Москва: Языки славянской культуры, 2015, 368 стр. [Studia philologica] и С. Г. Татевосов. *Глагольные классы и типология акциональности*. Москва: Языки славянской культуры, 2016, 568 стр. [Studia philologica] (Тијана Балек) 207–224

Библиографија

- Ана Голубовић: Библиографија за 2017. годину. Расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској . . . 225–342

Регистри

- Именски регистар LXXV књиге
Јужнословенског филолога, св. 1 343–375
- Регистар кључних речи LXXV књиге
Јужнословенског филолога, св. 1 376
- Упутство ауторима за припрему рукописа за објављивање 377–386

СТУДИЈЕ И РАСПРАВЕ

ISSN 0350-185X, књ. LXXV, св. 1 (2019), стр. 7–19

UDK: 811

COBISS.SR-ID:

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI1901007S>

Примљено: 25. VII 2018.

Прихваћено: 16. I 2019.

Оригинални научни рад

ДАНКО М. ШИПКА*

Државни универзитет Аризоне

Одсјек за германске, словенске и румунски језик

Темпи, Сједињене Америчке Државе

КВАНТИТАТИВНИ ЛЕКСИЧКИ КЛАСИФИКАТОРИ: ПРИЈЕДЛОГ ТАКСОНОМИЈЕ

У овом раду представља се приједлог таксономије квантитативних лексичких класификатора у српскохрватском језику (ријечи типа *лисџ*, у *лисџ њајира*, или *врећа*, у *врећа кромџира*). У основи класификације налази се осам бинарних опозиција идентификованих у грађи која потиче из шестотомника Матице српске и анкетања изворних говорника. Ради се о овим категоријама: дијељење/повезивање, интерност/екстерност, резултативност/нерезултативност, квантификација/неквантификација, бројивост/небројивост, уобличавање/неуобличавање, сврставање/несврставање, те метафоричност/неметафоричност. Дијељење и повезивање основа су првог, највишег, таксономијског нивоа, на другом се раздваја екстерност и интерност, а све остале бинарне опозиције распоређене су на трећем, најнижем, нивоу таксономије. Таксономија има за циљ да иницира даља истраживања ових лексичких елемената и да истовремено олакша њихову лексикографску обраду и приступ у настави српскохрватског као страног језика, тако што јасно идентификује разлике међу појединим групама квантитативних лексичких класификатора.

Кључне ријечи: лексички класификатори, српскохрватски језик, таксономија, повезивање, дијељење

* danko.sipka@asu.edu

ПРИСТУП

Класификација је један од основних задатака сваког природног људског језика. Оно у чему се језици разликују јесте обим у којем је класификација присутна, па онда и обавезна, те у средствима којима се класификација врши. Темељна подјела је на граматичка и лексичка средства класификације. Рецимо, словенски језици класификоваће особе по роду граматички (уз могућу додатну лексичку класификацију) и та је класификација обавезна, нпр. *мој друг* према *моја другарица*. У енглеском, опет, овај тип класификације је лексички, некад је обавезан (нпр. глумац је *actor*, а глумица *actress*), а некад факултативан (нпр. и за пријатеља и за пријатељицу можемо користити *friend*, али постоји могућност да се за пријатељицу каже *girlfriend*; ако ово користи хетеросексуална жена, значење неће бити ‘дјевојка’ него ‘пријатељица’). Језици се разликују по ономе што морају, а не ономе што могу изрећи, како је писао ЈАКОВСОН (1959: 236): “Languages differ essentially in what they must convey and not in what they may convey”.

Класификатори у природним језицима ствар су спонтано формираних класификацијских система и као такви јасно се разликују од циљно конструисаних класификација, какве су, рецимо, научне, које могу у мањој мјери бити под утицајем спонтаних, али су у својој суштини вођене епистемологијом дане науке, а не спонтаним развојем језика. Карактер језичке, граматичке и лексичке класификације јасно се види у CRYSTAL (2008: 78):

classifier (n.) (1) (CL, class) In grammar, a morpheme whose function is to indicate the formal or semantic class to which items belong is sometimes called a classifier, e.g. -ly is an adverb classifier, -ess is a ‘femininity’ classifier. The marking of lexical items as belonging to the same semantic class is an important feature of many languages (e.g. Chinese, Vietnamese, Hopi), and sometimes quite unexpected bases of classifications are found, in terms of shape, size, colour, movability, animacy, status, and so on.

У свом прегледу класификатора, АΙΚΗΝΕВАЛД (2000) издваја сљедеће типове класификације:

1. именичке класе и род,
2. именички класификатори,
3. бројчани класификатори,
4. класификатори у посесивним конструкцијама,
5. глаголски класификатори,
6. локативни и деиктички класификатори.

Овдје ћу се позабавити овом трећом групом. У класичном случају, како је у кинеском или јапанском, класификатор ће обавезно бити уметан између броја и именице у зависности од тога о каквој се значењској групи именица ради (то је основа класификације). На примјер, у мандаринском кинеском ће се за танке равне предмете користити класификатор 张 *zhāng*.¹ Тако ће онда три чаршафа бити 三张床单 *sān zhāng chuángdān* (три – класификатор за танке равне предмете – чаршаф), а три листа папира је 三张纸 *sān zhāng zhǐ* (три – класификатор за танке равне предмете – папир).

Ако ова два примјера упоредимо са српскохрватском ситуацијом, видјећемо да у првом случају еквивалент овога *zhāng* није ништа, кажемо једноставно три чаршафа, а у другом еквивалент је лист (који класификује такве предмете папира у исту групу као листове књиге, боквице итд.). Класификација код нас није примарна, него је заправо последица дијељења: маса папира дијели се на појединачне листове, баш као и књига, баш као што се кафа и кукуруз дијеле на зрна. То дијељење заправо класификује јер сличне дијељене ствари иду у исту групу, иста је ријеч која их дијели. Сличан ефекат има и повезивање, рецимо *стадо* оваца и коза, а *јато* риба и птица.

Како се не ради само о бројевима (односно класификатор није обавезан члан бројчане синтагме), чини се да је прикладнији назив у језицима типа српскохрватског са овим типом лексичке класификације: квантитативни класификатори.

Класично дјело о овом типу класификатора у енглеском језику, у овом погледу сличном српскохрватском, јесте LEHRER (1986), која у таксономији класификатора у енглеском полази од седам типова идентификованих у ALLAN (1997), додајући јој осму категорију:

- (1) Unit counters: a piece of equipment, two head of cattle.
- (2) Fractional classifiers: three quarters of the cake.
- (3) Number set classifiers: many hundreds of people, dozens of birds.
- (4) Collective classifiers: two clumps of grass, a herd of animals.
- (5) Varietal classifiers: two species of wheat, all kinds of flowers.
- (6) Measure classifiers: two pounds of cabbage, one liter of wine, a box of candy, a bowl of sugar.
- (7) Arrangement classifiers: two rows of beans, three stacks of books.
- (8) Metaphorical classifiers: a bear of a man, a dream of a house.

Адаптирано на основу LEHRER (1986: 111).

¹ Конкретни примјери су из ауторових забиљешки са часова мандаринског кинеског, које је похађао на Државном универзитету Аризоне у школској 2005–2006, а више информација и додатни примјери мандаринских кинеских класификатора могу се наћи у ZHANG 2007.

Мада ова класификација истиче многе различитости међу лексичким класификаторима, она има озбиљан недостатак јер на једном нивоу мијеша неколико различитих критеријума (то како се мјери, то чиме се мјери, то да ли је мјерење дословно итд.). Циљ класификације која се овдје предлаже управо је то да се на ефикаснији начин представи маса ових језичких елемената тако што ће се сваком од таксономијских елемената дати одговарајуће мјесто у таксономијској хијерархији, чиме ће конкретним класификаторима бити приписана сва својства која имају.

Традиција проучавања енглеских квантитативних класификатора наставља се у њиховом поређењу с језицима у којима постоји морфолошка квантитативна класификација (SHI (2014), McENERY and Xiao (2007), ZHANG (2017)). Постоје и радови који се баве класификаторима у словенским језицима (нпр. SUSSEX 1976, CINQUE, Крарова 2007 и KHRIZMAN 2016).

ПОСТУПАК

Из шестотомника Матице српске (РМС 1967–1976) ексцерпирани су лексички елементи који имају квантитативну класификаторску улогу. Ови примјери налажени су тако што су по дефиницијама тражене кључне ријечи какве су: *мноштво, количина, група, број, гомила, део, комад, њарче* итд., а онда су у генитиву претраживане и неке ријечи које се често класификују (нпр. разне животиње, људи, разне градивне именице итд.). Додатно су у јануару 2017. о овоме анкетирани чланови групе Наш језик на Фејсбуку: <<https://www.facebook.com/groups/835693853184105/>>. У анкети су дати примјери класификатора и објашњено је о чему се ради, па је од чланова групе (у том тренутку било их је око 10 хиљада) тражено да дају даље примјере. Добијена листа (оно што је нађено у Рјечнику и оно што је прикупљено анкетом) обухватала је 372 лексичка елемента, у којима су, као двије равне части, присутни дјелитељски (182 случаја) и повезујући класификатори (188 случаја). Битно је схватити да је једини циљ овога рада то да се предложи таксономија ових лексичких елемената. Могуће је, свакако, да уз оно што је прикупљено постоји још примјера (увијек треба имати у виду ограничења истраживања овог типа). Међутим, није вјероватно да евентуално пропуштени примјери чине сасвим различиту таксономијску категорију, а једини циљ овог рада је да предложи такву таксономију.

Оно што је свим лексичким елементима било заједничко је то да класификују и да у тој класификацијској улози, уз изузетак броја један и бројева на један (који се граматички понаша као модификатор), те бројева два–четири, који намећу специфичан паукални облик, слиједе основни синтаксички образац: класификатор (глава) – класификована датост (до-

пуна у генитиву), нпр. *гомила мрава*.² Ова могућност допуне кључна је у статусу квантитативног класификатора. Тако, рецимо, *комађе*, *иверје* итд. могу да имају допуну, као у *комађе сѝакла*, *иверје буковине* итд., док *цвијеће*, које је такође збирна и класификацијска именица, такву допуну не може да има – не можемо рећи: **цвијеће ружа*, па ту не долази до лексикализованог процеса класификације, именица не функционише у тој улози.

На основу те грађе сачињена је таксономија која на консистентан и ефикасан начин организује све пронађене примјере квантитативних лексичких класификатора. Треба разумјети да се овдје ради о лексичким класификаторима, а у лексици је разлика између ванјезичког и језичког неухватљива. Дobar дио опозиција које се овдје издвајају укотвљен је у нејезичким датостима. У маси издвојених квантитативних класификатора уочене су слједеће бинарне опозиције:

а. Диоба према повезивању – нпр. *одломак* је диобан, а *хрѝа* повезан. Први дијели постојећу масу (рецимо *камен*) на мање дијелове, а други скупља више елемената у нову, ширу цјелину. Исто је и у *комад*, *ѝарче*, *иниѝа* (дјелитељи) према *гомила*, *море*, *чоѝор* (повезивачи).

б. Интерност према екстерности – нпр. *гомила* је интерни класификатор, а *шака* екстерни. У првом случају класификаторска лексема упућује само на оно што класификује, а у другом (нпр. *шака риже*) неки спољњи елемент користи се за класификацију па лексема упућује на тај спољњи елемент. Тако је и у *комадић*, *хрѝа*, *буљук* (интерни), према *кашика*, *чаша*, *лоѝаѝа* (екстерни, као у *кашика шећера*, *чаша вина*, *лоѝаѝа ѝијеска*).

в. Резултативност према нерезултативности – нпр. *ѝалог* је повезивач који истовремено указује на посљедицу неког процеса, а *много* не подразумева посљедицу процеса. Тако је и у *накуѝина*, *нанос*, *ѝеѝаница*, који су резултативни, према *мноѝѝиво*, *шума*, *мало* итд., који примарно нису резултативни. Тјерајући мак на конач, могли бисмо рећи да је све резултативно, јер се класификаторима све дијели односно сабире. Овдје, међутим, имам у виду првобитну менталну слику. Када, рецимо, кажемо, *ѝеѝаница*, имамо предоцбу цијепања дрва, дакле радњу којом класификатор резултира, што није случај у примјеру *шума* (чак ни метафорски у нпр. *шума ѝрансѝаренаѝа*, који јесу донесени да буду заједно, а поготово не дословно, као у *шума борова*).

г. Квантификација према неквантификацији – нпр. број *ѝри* квантификује, а ријеч *чоѝор* не. Слично је и у *много*, *мало*, *неколико*, који су квантификатори, према *куглица*, *ваљушак*, *иниѝа* итд., који то нису.

² Примјери се дају на основу ауторове компетенције изворног говорника, а сви се лако могу верификовати на Гугловом претраживачу: <<http://www.google.com>>.

д. Бројивост према небројивости – нпр. и број *йри* и прилог *мно-го* квантификују, али само овај први има одлику бројивости, а други је небројив. Исто се види у поређењу било којег другог главног, збирног броја или бројне именице (нпр. *йейи жена, йроје дјеце, двојица йолицајаца*), гдје сваки нумерички ситуира нешто што је бројиво, са количинским прилозима за небројиве именице (нпр. *многo йивa, малo вре-мена, недoвољно йрисебносйи*).

ђ. Уобличавање према неуобличавању – нпр. класификатор *ред* даје одређени облик ономе шта повезује, а класификатор *многo* нема ту улогу. Исто је и у уобличавајућим *ваљушак йијесйа, шйангла чоколаде, йпрака йканине* према неуобличавајућим *йарче, комад, део*.

е. Сврставање према несврставању – рецимо, *чoйор* указује на одређене животињске врсте, а *многo* нема такву сврставајућу функцију. Исто је и у сврставајућим: *рој йчела, јайо ййица, крдо бивола* према несврставајућим *мношйиво људи, гомила йроблема, неколико дана*. Наравно, сви класификатори су сврставајући, овдје се ради о томе да је та функција много изразитија него у другим примјерима и да се упућује на сој, сорту, врсту итд., а не на апстрактнију класификацијску категорију.

ж. Метафоричност према неметафоричности – нпр. *кошница* у контексту *кошница деце* је метафорична, а *здјела у здјела љеишника* није. Тако је и у метафоричном *море йроблема, шума йройиса, ребро радијаййора* према неметафоричном *хриа веша, мношйиво йроблема, йрамен косе*.

з. Антропоцентричност према реицентричности – нпр. *шака у шака риже* је антропоцентричан класификатор јер подразумијева дио тијела као мјеру, а *лойаййа у лoйаййа шљунка* је реицентричан јер подразумијева предмет у истој улози. Исто је и у антропоцентричним *гуйљај вина, срк кафе, нарамак дрва* према реицентричним *чаша вина, шоља кафе, кошара дрва*.

и. Статичност према динамичности – рецимо, *чаша йива* класификује статички, док *срк йива* има компоненту динамичности, узевши да је класификација везана за радњу, а не за неки предмет. Исто је и у статичном *чашица вињака, корйица хљеба, многo емоција* према динамичном *гуц вињака, залагај хљеба, вир емоција*.

Све ове бинарне опозиције треба схватити као веберовске идеалне типове. У конкретним примјерима долази, у одређеном степену, до њиховог преплитања. На примјер, мада *ред* нема првобитну особину резултативности као *йшалог*, опет се подразумијева неки процес чија је последица то да су елементи поређани. Слично томе, мада нешто као *ред* није сврставајуће, ипак укључује само појединачно издвојене датости, а искључује масе типа *брашно* итд. Исто тако, неки лексички елементи

могу бити и повезивачи и дионици. Рецимо *чаша боровница* је повезивач, а *чаша вина* дјелитељ, *чуџерак* је дјелитељ косе, а повезивач длака итд.

Таксономија која се овдје предлаже сачињена је на основу дистрибуције ових бинарних опозиција у конкретној маси од 372 примјера из РМС (1967–1976) и анкетирања изворних говорника.

ПРИЈЕДЛОГ ТАКСОНОМИЈЕ

Грађа показује да су прве двије опозиције (повезивање/дијељење те интерност/екстерност) једнако распоређене по укупној маси примјера. Други типови опозиција везују се првенствено за неке од области које прве двије опозиције формирају (рецимо, антропоцентричност/реицентричност може да се јави само унутар екстерности итд.). Тако се, онда, прва два нивоа класификације заснивају на прве двије бинарне опозиције, а на трећем су категорије наведене на основу доминантне особине из осталих бинарних опозиција.

Треба рећи да се, чисто теоријски, а што чини и LERNER (1986) зовући их метафорски, могу издвојити и поистовјећујући класификатори, типа: *срце од човјека* (што дану особу класификује у добре људе и дијели у односу на оне који су лоши). Међутим, ови класификатори функционишу првенствено на текстуалном нивоу, у склопу синтаксичке конструкције (само *срце* или *грдосија* или *душа* немају класификаторску улогу сами за себе), па су доста различити од свих других, који класификаторску улогу имају већ на лексичком нивоу. Исто тако, они су, баш због тога што се не активирају прије текстуалног нивоа, отворена лексичка класа – фактички било шта можемо упоредити с нечим другим. Тако их овде само условно уврштавамо у класификацију. И метафорски квантитативни класификатори унеколико су нетипични, али су ипак и мање отворена лексичка класа, а и у принципу слиједе основни класификаторски образац: класификатор (глава) – класификована датост (допуна у генитиву).

Већина квантитативних лексичких класификатора је статична. Динамичност се јавља градуелно и везује се само за неке од издвојених категорија, у првом реду код антропоцентричних дјелитеља, а донекле и код метафоричких повезивача и дјелитеља, а у позадини и код резултативних, па није издвојена као засебна категорија.

Таксономија која се овдје предлаже битно се разликује од онога што је предложено у LERNER (1986: 111) у томе што се: а. издваја више критеријума, б. критеријуми стављају у хијерархијску структуру, а не дају сви на једном нивоу. На тај начин се конкретне лексеме сврставају у преградке који им истовремено приписују све оне особине које имају. Приједлог таксономије изгледа овако:

А. Повезивачи (кохезиви)

1. Интерни

- а. бројчани – *два, ѿри, чеѿири...*
- б. небројчани квантитативни – *много, ѿуно, досѿа...*
- в. уобличавајући – *ред, гомила...*
- г. сврставајући – *чоѿор, јаѿо, рој...*
- д. резултативни – *ѿшалог, седименѿ, наслага...*

2. Екстерни

- а. антропоцентрични – *нарамак, шака...*
- б. реицентрични – *лоѿаѿа, шоља (боровница)...*
- в. метафорички – *кошница (дјеце), море (ѿроблема)...*

Б. Дјелитељи

1. Интерни

- а. бројчани – *један, ѿреѿина...*
- б. небројчани квантитативни – *мало, дио...*
- в. уобличавајући – *лисѿ (ѿаѿира), грумен (земље)...*
- г. сврставајући – *врсѿа, сорѿа...*
- д. резултативни – *одломак (сѿакла), оѿшљак (цјеѿанице)...*

2. Екстерни

- а. антропоцентрични – *срк, залогај, гуѿљај...*
- б. реицентрични – *кашика, чашица (ракије)...*
- в. метафорички – *жишка (наде)...*

(В. Поредбеници – *срце, душа (од човека)*)

Неколико ствари треба напоменути о таксономији у цјелини. Прво, функција неких класификатора одређена је контекстуално, оним што их допуњује. Тако се већина антропоцентричних и реицентричних екстерних класификатора може јавити и у повезивачкој и у дионичкој улози, нпр. *шака, шоља боровница* (повезивачка функција), *шака, шоља брашна* (дјелитељска). Постоје надаље ситуације гдје и са истом допуном може да се јави повезивачка и дјелитељска функција, нпр. *Скуѿила је све цвеѿове са сѿола у сѿрук цвијећа* (повезивање) према *С ѿе ливаде ѿобрала је сѿрук цвијећа* (дијељење). И поред овога, у већини случајева двије основне функције класификатора су одвојене. Одвојене су, уосталом, и функције у конкретним случају, мада нису све на нивоу лексикона.

Друго, како је већ напоменуто, неки од примјера садрже више релевантних особина, на примјер, *рој* има функцију небројчане квантификације (велики број летећих инсеката), уобличавања (изглед је као облак) и функцију сврставања (у *рој* се повезују летећи инсекти, првенствено пчеле). Ова посљедња функција је најизразитија. Прва асоцијација биће на врсту која се повезује у *рој*, а не на облик или ко-

личину, како се може видјети у асоцијативним рјечницима, рецимо у Стефановић и др. (2005). Тако, онда, постоји одређен ниво преклапања категорија у примјерима, а у таквим случајевима изразитост одређује којој ће категорији примјер бити придружен.

Треће, узевши да таксономија садржи отворене и затворене класе (бројчани квантификатори потпуно су отворени, а и спољњи метафорички квантификатори одликују се високим степеном отворености), није нарочито сврсисходно побројавати количину примјера у категоријама. Ипак, чисто оријентацијски, ако изузмемо бројеве, као отворену категорију, која има небројено много елемената у свом саставу, па тако квантитативно доминира у односу на остале, у Табели I представљена је дистрибуција појединих категорија у бази података за ово истраживање.

Таксономијска категорија	Повезивачи		Дионици	
	Број	Процент	Број	Процент
антропоцентрични	6	3,2	24	13,0
метафорски	30	16,0	4	2,2
небројчани квантитативни	26	13,8	24	13,0
резултативни	12	6,4	48	26,1
реицентрични	8	4,3	19	10,3
сврставајући	46	24,5	33	17,9
уобличавајући	60	31,9	32	17,4
укупно	188	100,0	184	100,0

Табела I: Фреквенција таксономијских категорија (с изузетком бројева)

Прве двије категорије интерних повезивача своде се на чисту класификацију и то бројчану и небројчану. Ова прва категорија укључује систем главних бројева. Друга наведена категорија садржи општеупотребне квантификаторе као *маса*, *мноштво*, *безброј*, а онда и низ застарјелих и/или регионалних квантификатора са истим значењем, какви су: *брч*, *чвонија*, *галама*, *миријада*, *илова*, *силисија* итд. Уобличавајући интерни повезивачи укључују статичке облике типа *ред*, *обруч*, *гомила*, *куја* итд. (уз мање обичне примјере као: *хрњага* 'гомила, покрајински', *крсијина* 'стогови поредани унакрст', *наовијак* 'група људи уоколо', *осук* 'издужена поворка' итд.). Ту су онда и динамички одређени облици као *колољет*, *калабалук* 'узаврела гомила' итд. Сврставајући повезивачи укључују општепознате примјере типа *крдо*, *рој*, *стадо*, *чојор*, *јласи* итд., а онда и низ ријетких ријечи типа *алаша* 'група младих коња' или

гурема 'група људи са потраживањима од умрлог'. Посљедични повезивачи подразумевају динамички одређену активност чији су резултат. Примјери ових повезивача били би: *нанос*, *наслага*, *сметй*, *шало*г итд. И овдје су присутне мање кориштене ријечи типа *свалишиће* или *сабој*.

Екстерни повезивачи дијеле се на оне гдје је екстерни елемент дио људског тијела, оне гдје је то нека ствар и оне који се заснивају на некој метафори. Од интерних се разликују по томе што постоји нешто изван класификоване датости којом се она класификује. Прва група, такозвани антропоцентрични повезивачи, види се у примјерима као *нарамак*, *наручје*, *шака* итд. Другу групу, реицентричне повезиваче, опримјерују *врећа*, *кућија*, *шегла*, *чаша*, *шоља* итд. Коначно, метафорски повезивачи обухватају прилично отворену категорију примјера одређених статички или динамички, какви су *киша*, *река*, *йошой*, *море*, *мравињак* итд.

Дионици обухватају исте категорије као и повезивачи. Постоје квантитативни повезивачи, бројчани, какви су број *један*, разломци итд. и небројчани. Ови други укључују уобичајене ријечи типа: *дио*, *комад*, *парче* итд., али и низ застарјелих и/или регионалних ријечи типа: *йеча* 'комад', *шкрлеј* 'комад', *сликче* 'комадић', *йоздерка* 'трунка' итд. Уобличавајући дионици садрже различите, по правилу статички одређене, облике: *бобица*, *грумен*, *коцкица*, *лисй*, *шинйа*, *йрака* итд. Облици који се заснивају на динамичким представама по правилу иду у групу резултативних дјелитеља. Сврставајући дионици садрже уобичајене, какви су *жижак*, *йарцела*, *йорција*, *чешањ*, али и мање познате ријечи какве су *локма* 'комад куваног или печеног меса', *сук* 'комад одсеченог необрађеног дрвета', *йаслак* 'комад неотесаног дрвета' итд. Коначно, резултативни дионици виде се у уобичајеним примјерима: *одломак*, *одрезак*, *одсјечак*, *уломак* итд. Ту су онда и мање познате ријечи, као *улизак* 'комад соли на солилу', *кидољак* 'откинуто парче', *черек* 'одсечен комад' и сл.

И екстерни дионици укључују исте оне категорије као и повезивачи. Постоје антропоцентрични екстерни дионици који се заснивају на радњама (*гуц*, *цуг*, *срк*, *залогај* итд.) и они засновани на дијеловима тијела (*йрсй*, *йрсйохвайй*, *шака* итд.). Код реицентричних дјелитеља добар дио се преклапа са повезивачима: *чаша*, *шоља* итд., али постоје и такви, типа *лула* (дувана) или *динар* (квасца), који су својствени само дионицима. Коначно, метафорски дионици једнако су отворени као и метафорски повезивачи: *ребро* (чоколаде, радијатора), *крило* (прозора, врата), *йрејшијај* (хода) итд.

ЗАКЉУЧАК И ПЕРСПЕКТИВЕ ИСТРАЖИВАЊА

Овдје је предложена таксономија лексичких класификатора на основу грађе шестотомника Матице српске и анкетирања изворних говорника.

Класификација у овом конкретном материјалу увијек је помијешана са повезивањем односно дијелењем, затим с неком врстом квантификације, а онда и другим изразитим елементима какви су уобличавање, уклапање у послени семантички оквир, везивање за антропоцентричне, реицентричне и метафоричке домене. Циљ таксономије управо је у томе да се ове категорије изразитости прикажу и јасније одреди њихов однос. Ово, онда, може бити од помоћи у лексикографској обради српскохрватских квантитативних лексичких класификатора, као и у њиховој обради у настави језика, поготово као страног.

Један могући смјер истраживања лежи у освјетљавању еквиваленције међу језицима који класификацију имају само као лексичку категорију (таква је овдје представљена грађа) са језицима који имају граматикализовану класификацију (нпр. са јапанским). Ако се иде од српскохрватског према јапанском, занимљиво је питање у којим би случајевима преводни еквиваленти укључивали јапанске граматичке класификаторе, с којим другим елементима би се они комбиновали, у којим случајевима би преводни еквиваленти били нешто друго итд.

Цитирана лијерајџура

- ПИПЕР, Предраг, Марија Стефановић, Рајна Драгићевић. *Асоцијативни речник српског језика*. Београд: Београдска књига, 2005.
- РМС. *Речник српскохрватског књижевног језика*. Нови Сад–Загреб: Матица српска и Матица хрватска (I–III), Нови Сад: Матица српска (IV–VI), 1967–1976.
- AIKHENVALD, Alexandra. *Classifiers. A typology of Noun Categorization Devices*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- ALLAN, Keith. “Classifiers”. *Language* 53/2 (1977): pp. 285–311.
- CINQUE, Guglielmo and Iliyana Krapova. “A Note on Bulgarian Numeral Classifiers”. In: G. Alboiu, A. A. Avram, L. Avram, D. Isac (eds). *Pitar Moş: A Building With a View. Papers in Honour of Alexandra Cornilescu*. Bucharest: Editura Universităţii din Bucureşti, (2007): pp. 45–51.
- CRYSTAL, David. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. London: Blackwell Publishing, 2008.
- ЈАКОВСОН, Роман. “On Linguistic Aspects of Translation”. In: Reuben A. Brower (ed). *On Translation*. New York: Oxford University Press, 1966 [1959]: pp. 232–239.
- КХРИЗМАН, Керен. “Functional Unit Classifiers in (Non)-Classifier Russian”. *Baltic International Yearbook of Cognition, Logic and Communication* 11 (2016). <<https://doi.org/10.4148/1944-3676.1115>> 2. 2. 2018.
- LEHRER, Adrienne. “English Classifier Constructions”. *Lingua* 68 (1986): pp. 109–148.
- MCENERY, Tony and Richard Xiao. “Quantifying constructions in English and Chinese: A corpus-based contrastive study”. In: Matthew Davies, Paul Rayson, Susan Hunston and Pernilla Danielsson (eds.). *Proceedings of the Corpus Linguistics*

- Conference CL2007 University of Birmingham, UK 27-30 July 2007*. Lancaster: Lancaster University (2007) <http://ucrel.lancs.ac.uk/publications/CL2007/paper/19_Paper.pdf>
- SHI, Yeli. "Comparison of Individual Classifiers and Collective Classifiers between Chinese and English". *Theory and Practice in Language Studies* 4/9 (2014): pp. 1961–1965.
- SUSSEX, Ronald. "The Numeral Classifiers of Russian". *Russian Linguistics* 3/2 (1976): pp. 145–155.
- ZHANG, Hong. "Numeral classifiers in Mandarin Chinese". *Journal of East Asian Linguistics* 16/1, 2007: pp. 43–59.
- ZHANG, Xu. *English Quasi-Numeral Classifiers*. Bern: Peter Lang AG, 2017.

Данко М. Шипка

КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ЛЕКСИЧЕСКИЕ КЛАССИФИКАТОРЫ:
ПРЕДЛОЖЕНИЕ ТАКСОНОМИИ

Р е з ю м е

В настоящей статье предлагается таксономия сербохорватских количественных лексических классификаторов (таких слов, как *лист*, например: *лист бумаги*, или *мешок*, например: *мешок картошки*). Основываясь на базе данных количественных лексических классификаторов, выявленных в Словаре Матицы сербской (в шести томах) и при опросе носителей языка, автор выделяет следующие бинарные оппозиции классификаторов: разделительные / собирательные, внутренние / внешние, результативные / нерезультативные, количественные / неколичественные, исчисляемые / неисчисляемые, формирующие / неформирующие, распределяющие / нераспределяющие и метафорические / неметафорические. Верхний уровень таксономии основан на противопоставлении между делением и собиранием, второй уровень – на противопоставлении между внутренними и внешними показателями деления и собирания. Все остальные оппозиции представлены на третьем уровне. Таксономия внесет определенный вклад в дальнейшее изучение сербохорватских количественных лексических классификаторов и одновременно будет способствовать их более эффективной лексикографической и лингвопедагогической обработке.

Ключевые слова: лексические классификаторы, сербохорватский язык, таксономия, собирание, разделение

Danko M. Šipka

QUANTITATIVE LEXICAL CLASSIFIERS: A TAXONOMY PROPOSAL

S u m m a r y

The present paper proposes a taxonomy of Serbo-Croatian quantitative lexical classifiers (words like *sheet*, as in *a sheet of paper* or *bag* as in *a bag of potatoes*). Based on the database of quantitative lexical classifiers extracted from the six-volume *Matica Srpska Dictionary* and a survey of native speakers, the author identifies the following binary oppositions: dividing/uniting, internal/external, resultative/non-resultative, quantitative/non-quantitative, countable/uncountable, shaping/non-shaping, categorizing/non-categorizing, and metaphorical/non-metaphorical. The top tier of the taxonomy is based on the opposition between dividing and uniting, its second level on the opposition between internal and external divisors and unifiers. All other oppositions are deployed at the third level of taxonomy. The taxonomy is intended as a contribution to further exploring Serbo-Croatian quantitative lexical classifiers and concurrently as a tool of their more efficient lexicographic and second language acquisition treatment.

Keywords: lexical classifiers, Serbo-Croatian, taxonomy, unification, division

МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ*

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за српски језик и лингвистику

ГРАМАТИКА СИНТАКСИЧКЕ КОРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТИ**

Како су појмови семантичке и синтаксичке кореференцијалности у појмовно-терминолошком и теоријском смислу одавно познати лингвистичкој јавности, учинило нам се подесним, и сврсисходним, указати на начине на које се потоњи тип везе међу граматичким јединицама у реченици материјализује. У овом раду смо скренули пажњу на језику иманентне механизме којима се непосредно сигнализира да се две форме, не нужно различите, повезују са истим значењем, односно истом семантичком улогом, за шта је непосредно одговорна – једнака пропозициона функција коју остварују.

Кључне речи: српски језик, синтакса, семантика, кореференцијалност

1. Увод

Премда се на први поглед може учинити необичним да се у наслову, али и не само у њему, у непосредном контакту нађу појмови граматике и синтаксе, сасвим је очигледно да се под оним првим мисли на принципе устројавања језичких јединица, док се оним другим управо идентификује ниво на ком дате језичке јединице фигурирају. Стога би наслов и циљ овога рада требало разумети као трагање за правилима успостављања кореференцијалних веза међу синтаксичким јединицама.

* milivoj.alanovic@ff.uns.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 178004 под називом *Стандардни српски језик – синтаксичка, семантичка и прагматичка исцртавања*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

С обзиром на то да тема о којој је реч није нова, у раду се нећемо детаљније освртати на појмовно и уопште типолошко ситуирање кореференцијалности, премда ће неки екскурси у том правцу бити неизбежни. Претходну ограду сматрамо посебно битном јер се пре неких двадесетак година појавила важна, и ваљана, студија В. Васић (ВАСИЋ 1998) у којој су дате основне контуре овог семантичког и синтаксичког поступка у језику, чија је једна од главних функција обезбеђивање текстуалне кохезије, као и адекватан распоред пажње унутар исказа (ВАСИЋ 1998: 79). У поменутом истраживању изведена је и веома успешна семантичка класификација кореференцијалних форми на социјативни, контрасоцијативни, ексцептивни, комитативни и супститутивни тип, пре свега, коагенса и кообјекта (ВАСИЋ 1998: 80, 83). Ово напомињемо јер ћемо се у наставку рада служити појмовно-терминолошком таксономијом коју је понудила В. Васић, а која се унеколико разликује од терминолошких решења уобичајених за друге лингвистичке традиције и школе.

А кад је већ реч о различитим лингвистичким традицијама, рећи после века интензивног развоја модерне лингвистике да неко питање није било предмет интересовања истраживача, у најмању руку, буди сумње у обавештеност аутора, мада само по себи не оспорава аутентичност научног приступа који се на одређену језичку појаву примењује. Тако и у нашем случају, нека од питања која у одељцима који следе намеравамо да размотримо нашла су се, барем успут, у истраживачком пољу претежно функционално-семантичких испитивања, у првом реду усмерених на значење и структуру комитативних конструкција, и то на грађи из структурно и генетски различитих породица језика – индоевропске, уралске, алтајске, дравидске, севернокавказке итд. (нпр. в. VAN VALIN 1993; АРХИПОВ 2005; 2008; КИТТИЛÄ и др. 2011 итд.). У поменутиим студијама, на пример, трагало се за везама и разликама између инструменталних, комитативних и социјативних израза (LEVIN, Rappaport Hovav 2005: 41; КИТТИЛÄ и др. 2011: 21; МОСИНА 2013: 128; GODDARD, Wierzbicka 2014: 14; АБРАМОВА и др. 2017: 169), те њиховим односом према значењу колективности (ДАНИЛОВА 2016: 94). Иако су многе опсервације засноване на примерима комитативних конструкција уз глаголе кретања и позиције у простору, од општејезичког су значаја наводи да, иако са истом улогом у ситуацији, односно са приближно једнаким степеном учешћа у радњи (GIVÓN 1993: 119; VAN VALIN 1993: 278; TRAWINSKI 2005: 376; ERELТ 2008: 98; CROFT 2012: 245; ЛЕБЕДЕВА 2017: 129), различито граматикализовани актанти ипак немају подједнак допринос ситуацији – један је иницијатор а други саучесник (ДАНИЛОВА 2016: 94). На овај начин је у реченици одговарајући граматички израз добила хијерархија семантичких улога (ЗАХРАИ 2008: 55), на којој почива оправданост разликовања примарних и секундарних конструкција (АРХИПОВ 2005: 8), већ према томе да ли конституи-

шу примарне или секундарне предикације (Erelt 2008: 98). Примарна конструкција, којом се на позицији граматичког субјекта означава први агенс, представља граматички и семантички оријентир, док она секундарна – њен сателит (Архипов 2005: 8; Мосина 2013: 128). Разликовање примарних и секундарних конструкција не темељи се само на различитом структурном рангу које имају већ и на схватању да се оним првима означава обавезни а оним другима необавезни или додатни учесник ситуације (Архипов 2005: 66; 2008: 22), којима је својствен заједнички наступ у ситуацији (Мосина 2013: 128; Лебедева 2017: 129), па се с разлогом и говори о колективном учеснику (Архипов 2005: 69; 2008: 22).

Како су до сада главне значењске везе унутар поља колективности и субпоља комитативности и социјативности расветљене, наш скроман прилог треба схватити као допуну или, у понеком детаљу, дорату главних принципа на којима синтаксичка кореференцијалност уопште почива. Зато ћемо у раду ићи трагом питања о томе како се у реченици материјализује синтаксичка кореференцијалност, мада су и у србистици, барем када је реч о ексцептивности, неки одговори већ понуђени (Ковачевић 1998: 211–213). Проблем материјалне или формалне природе јединица које стоје у кореференцијалном односу улази у круг питања чије разрешење даје увид у начине функционисања реченице, или прецизније, у различите видове веза између реченичних чланова. Наведено начело предвиђа да ће нам у фокусу бити граматички механизми који обезбеђују успостављање кореференцијалних релација унутар реченице, те ћемо се највише, мада не и искључиво, задржати на *осим*-структурама, које подједнако изражавају и комитативност и ексцептивност (тј. позитивну или негативну адитивност према Halliday 2014: 324), нпр. *Осим Биљане, на њослави је била и Мара; Осим Биљане, никога више нисам видео*. Разлог за овакво опредељење је једноставан – ове форме, уз оне супститутивне (*уместо* + генитив), омогућују укључивање синтаксичких кореферената свих зависних чланова реченице.¹

2. СИНТАКСИЧКА КОРЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТ

У СВЕТЛУ МЕЂУКОНСТИТУЕНТСКЕ ЗАВИСНОСТИ

Без обзира на то о ком језичком плану је реч, семантичком или синтаксичком, кореференцијалност функционише по принципу зависности, у једном случају садржаја, или пак значења, а у другом форме и функције. Иако оваква интерпретација асоцира на теоријско-методолошка начела примењена у депенденцијалној граматици, у овом случају под

¹ Следећи начела депенденцијалне граматике, под зависним члановима у реченици сматрамо све њене јединице осим финитног глагола, као јединог или пак главног конститутивног елемента предиката.

зависношћу мислимо на следећу правилност – форма А омогућује адекватну интерпретацију форме Б, односно интерпретација форме Б није могућа без форме А. Као што се види, зависност овде није израз структурног већ функционално-семантичког односа. Нпр.:

- (1) Биљана₁ је допутовала али је₁ нисам видео.
 (2) Осим Биљане₁, никога₁ више нисам видео.

У примеру (1) симболом /i/ обележили смо облике *Биљана* и *је*, док смо у примеру (2) то исто учинили симболом /i'/, којим смо означили предлошку конструкцију са именицом *Биљана* и одричну заменицу *никога*. Ови различити симболи, разуме се, треба да укажу на два појавна облика кореференцијалности.

У првом случају међу обележеним речима успостављена је семантичка (GIVÓN 2001: 227; Кронгауз 2001: 261), а у другом синтаксичка кореференцијалност (ВАСИЋ 1998: 79), где само она прва почива на идентичности референата (FAUCONNIER 1974: 7). Дакле, без обзира на форму и функцију, облици *Биљана* и *је* у (1) идентификују исти појам, на шта и идентичност рода и броја недвосмислено упућује, при чему заменички облик *је*, сасвим очекивано, преузима ова селекциона обележја и значењски садржај од именице *Биљана*.

У примеру (2) зависност између облика *осим Биљане* и *никога* није успостављена на основу преузимања, или деобе, морфолошких обележја рода и броја те садржаја, с обзиром на то да не означавају исте појмове, тј. референте наше изванјезичке стварности. Међутим, овим појмовима је нешто друго заједничко, а то је истоветна улога у радњи, тако да се као главни регулациони фактор намеће одговарајућа реченична (и ситуациона) функција, будући експонент одређенога значења, те су у том смислу примеру (2) слични и примери (3) и (4):

- (3) Осим Биљане₁, на прослави је била и Ана₁.
 (4) Осим у петак₁, видели смо се и у суботу₁.

Ако имамо у виду овај синтаксички механизам, исправно читање односа у примерима (2), (3) и (4), с обзиром на принцип зависности или условљености значења, изгледа овако: *осим*-форме стичу свој функционално-значењски профил на основу функционално-значењског профила неког од реченичних чланова – објекта у (2), субјекта у (3) или адвербијала у (4). Дакле, *осим*-структуре подлежу различитој интерпретацији јер за свој примарни, или циљни, синтаксички домен имају практично све зависне функције у реченици. Тако, уколико је примарни синтаксички домен *осим*-структуре субјекат, реч је о косубјекту (3), уколико је то објекат, говоримо о кообјекту (2), а уколико је реч о адвербијалу, у питању је коадвербијал (4). Но, проблем примарног син-

таксичког домена и његовог кореферента ипак захтева додатни коментар, а нарочито начин на који се ова веза успоставља.

Примарним синтаксичким доменом (или оријентиром [в. Архипов 2005: 8]) сматрамо зависни реченични члан са којим је његов одговарајући синтаксички кореферент (или сателит [в. Архипов 2005: 8]), у последњим примерима *осим*-структура, у кореференцијалном односу, испољеном у виду функционално-семантичке зависности. Функционално-семантичка зависност подразумева идентичност улога и пропозиционих функција оба носиоца референције, по моделу ‘како А_{оријентир} тако и Б_{сателит}’. Тако је, у неку руку, косубјекат други субјекат, кообјекат други објекат а коадвербијал други адвербијал – али тек у репризираној предикацији (ВАСИЋ 1998: 79). Управо реприза управног глагола, и одговарајуће предикације, омогућује укључивање још једног пресупонираног пропозиционог садржаја у којем своје адекватно место налазе косубјекат, кообјекат и коадвербијал, и то такође као пропозициони субјекат, објекат или адвербијал. Нпр.:

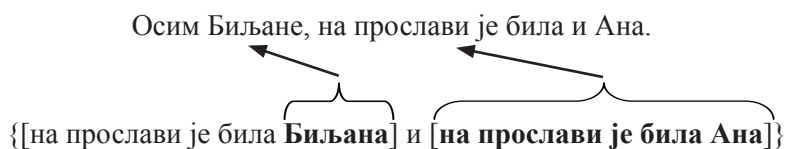
(5) Осим Биљане_i [← на прослави је била Биљана_i], на прослави је била и Ана.

(6) Осим Биљане_i [← видео сам Биљану_i], никога више нисам видео.

(7) Осим у петак_i [← видели смо се у петак_i], видели смо се и у суботу.

Скица 1 показује да из пресупониране, и реконструисане, пропозиције свој лексичко-граматички израз у реченици проналази само један диференцијални елемент – и то, у конкретном примеру, синтаксички кореферент граматичког субјекта.

Скица 1.

Дакле, косубјекат није други граматички субјекат већ синтаксички кореферент граматичког субјекта, захваљујући чему у реконструисаном пропозиционом садржају и бива размештен на позицију – субјекта. На исти начин функционишу и друге везе као језички изрази синтаксичке кореференцијалности. С друге стране, иако је латентно присуство пресупониране пропозиције материјализовано и на синтаксичком плану, овакав приступ је оправдан и семантички јер се непосредно указује на постојање више различитих циклуса исте радње. Тако, једна могућа интерпретација примера *Осим јагода, једе и банане* подразумева, између осталог, да агенс некада једе јагоде а некада банане.

Захваљујући идентичној пропозиционој функцији, ‘видљивој’ тек након репризе предиката, и јединице које служе као примарни синтаксички домени и њихови синтаксички кореференти имају исту семантичку улогу, јер је прве оним другима – позајмљују или намећу. Управо је ово један од разлога због којих термин коагенс, који смо и сами користили (Алановић 2005: 186, 192), за овај тип синтагматских односа не сматрамо идеалним. Наиме, уколико се синтаксичка кореференцијалност успоставља са субјектом пасивне реченице, тада његов кореферент у реченици није други агенс већ други објекат радње (нпр. в. FALK 2001: 90; 2006: 3). Нпр.:

(8) Осим Мирка, ухапшен је и Славко.

Како у примеру (8) граматички субјекат као примарни синтаксички домен означава објекат радње, и Мирко и Славко су објекти хапшења, дакле пацијенси. Будући да синтаксичком кореференцијалношћу непосредно управљају формалнограматички а не семантички фактори, неоправдано је уводити термин копацијенс, што на сличан начин знатно ограничава употребу већ одомаћеног термина коагенс.

Специфични прагматички услови под којима се одвија комуникација одређују да *осим*-структуре не чине (минимални) део тематско-рематског оквира реченице, што је последица синтаксичког статуса, за који је главно да нису у питању непосредни, или барем примарни, комплементи управног глагола, што и те како има везе с тим да реченице овога типа настају интеграцијом две пропозиције. Ова својеврсна информативна ‘изоквиреност’, по правилу, регулисана је интонационо и, у писању, интерпункцијски – у виду паузе, односно запетом, или запетама, нпр. *И Славко је, осим Мирка, ухапшен*. Штавише, с обзиром на то да су синтаксички кореференти експоненти пресупониране пропозиције, то их на извештан начин чини засебним, секундарним или напоредним, тематско-рематским конфигурацијама, које су, будући да углавном чине старо или познато знање о ситуационом контексту, саставни део теме целог исказа. Међутим, не понашају се сви синтаксички кореференти једнако. Тако су социјативне и контрасоцијативне форме (које Халидеј дефинише као позитивне и негативне комитативне конструкције [HALLIDAY 2014: 314]) саставни део реме, тј. глаголске синтагме, с обзиром на то да се непосредно везују за управни глагол – као његове допуне или пак додаци, нпр.:

(9) Посвађао се са свима.

(10) Дошао је без своје пратиље.

Последњи став подржавају и примери у којима су у *осим*-структуре интегрисане социјативне или контрасоцијативне форме, при чему обратни сценарио граматички систем српског језика не дозвољава, нпр.:

(11) Осим са мајонезом, плескавицу једем и са кајмаком.

(12) Осим без новца, Марко је остао и без среће.

Утврђена правилност има значајних реперкусија и на могућност повезивања са примарним синтаксичким доменима. Тако, док се социјативне и контрасоцијативне форме повезују само са субјектом и директним објектом (AUSTIN и др. 2004: 264), таква ограничења не познају комитативне (тј. адитивне), ексцептивне и супститутивне форме, које се, истина са неједнаком учесталашћу, појављују као кореференти свих зависних реченичних чланова.

Уп.:² Никоме неће да приђе и нико је није додирнуо **осим мене** [...] (П); **Осим до тада јединог Нишекспреса**, посао су добили и приватни превозници (П); [...] али „никада никога нису питали **осим мене**“ (П); Надам се да никоме **осим мени** ова подла комбинација није пала на памет (П); На сва општеприхваћена правила људи је Зајко пристао, **осим на једно** (П); **Осим у спортовима**, овде су се огледали и у уређењу паркова и монтажи радијатора (П); **Осим на Вождовцу**, ових дана гасификују се и три улице на Карабурми [...] (П); Радмановић ни догодине неће моћи да игра нигде **осим у Звезди** (П); **Осим са тремом**, такмичари су се борили и са грешкама у тестовима [...] (П); [...] са подгоричког до свих наведених градова, **осим до Париза**, цена повратне карте је испод 200 евра (П); И нечасно је очекивати да неко други, **уместо тебе**, води твоју борбу (П); Тада им је саопштено да ће новац, **уместо њима**, бити додељен апсолвентима, којих је мање (П); Али, **уместо њему**, он се усред представе окренуо госпођи Ефросинији [...] (МП); [...] али Џеси **уместо са животињама** радије другује са чашом (П); Као рођени ирски изрод, **уместо на виски и пиво домаћег порекла**, навукао се на амфетамине (П); Колико ће она утицати на одлуке Американаца да **уместо на Иберијско полуострво** оду негде другде, видеће се ускоро (П); Стотине богаташа широм света **уместо у ковчезима или урнама**, чувају се у специјалним фрижидерима (П); Она још постоји, али се њен новац, **уместо у сефовима и корисним пројектима**, налази негде другде (П).

На основу свега досад реченога, видимо да се социјативне и контрасоцијативне форме супротстављају свим другима, између осталог и зато што, уз значење оствареног или неоствареног заједништва, и једне и друге показују значајну значењску хетерогеност. Управо

² Примери су преузети током новембра и децембра 2018. године са странице www.korpus.matf.bg.ac.rs, а извори су: БП – Борислав Пекић, *Беснило*; МП – Милорад Павић, *Хазарски речник*; П – *Полиџика*; ПКД – *Полиџикин културни додајак*; РТС – *Радио-телефизија Србије*.

зато, социјативне и контрасоцијативне форме постају синтаксички кореференти субјекта или директног објекта тек након усаглашавања категоријалних обележја референата, нпр. човек /+/: *Ойишао је са Аном* и *Ойишао је са раном у срцу*; *Ойишао је без Ане* и *Ойишао је без ручка*. Међутим, постоји још једна семантичка околност која нарочито издваја социјативне форме, а то је појава да се, тамо где је хијерархија међу референтима комуникаторима прозирна, њима означава доминантни члан какве заједнице, нпр. *Ана живи са родитељима* и *Моји родитељи живе са мном*.

3. МЕХАНИЗМИ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ ПРИМАРНОГ СИНТАКСИЧКОГ ДОМЕНА

Примери (11) и (12) из претходног одељка илуструју правило по којем је у српском језику могућа неутрализација рекције предлога, и то, на пример, кад год је прилошка синтагма саставни део предлошке конструкције, нпр. *са много њих*, *ћред много ћрисућиних* итд. Следећи исти језички принцип, једна предлошка конструкција постаје део друге, при чему форма номинала не зависи, наравно, од оба предлога већ од оног најближег, непосредног регенса, нпр. *до ћред кућу* и сл. Тако долазимо до налаза да управни предлог, у нашем случају *осим*, није променио облик или пак изгубио способност рекције, иако се њени ефекти не одражавају на формална обележја депенденса – јер је реч о прилогу или прилошкој конструкцији, нпр. *осим сућра* или *осим у ћейћак*.³

Ова језичка правилност омогућује решавање једног другог питања, а то је утврђивање механизма којим се идентификује примарни или циљни синтаксички домен у реченици, за шта су нам од велике помоћи управо формална обележја синтаксичког кореферента.

У примерима типа

- (13) Осим Марије, дошла је и Биљана.
- (14) Осим Биљане, видела је и Ану.
- (15) Осим на њу, мислим стално и на тебе.
- (16) Осим мени, ово се свиђа и другима у одељењу.
- (17) Осим јуче, Ана је имала испите и у недељу.

осим-структуре су синтаксички кореференти граматичког субјекта (13), директног објекта (14), индиректног објекта (15), логичког субјекта (16) и адвербијала (17), при чему се обличка, или падежна, обележја циљног синтаксичког домена и његовог кореферента у неким случајевима поклапају, а у другима не. Тако су синтаксички кореференти граматич-

³ Тако, на пример, у једном случају локативна конструкција с предлогом у добија одговарајући морфолошки израз, а у другом не добија, попут у *много случајева* и у *многим случајевима*.

чког субјекта и директног објекта у генитиву, док кореференти логичког субјекта и индиректног објекта не прате ову законитост, што је пак сасвим очекивано код коадвербијала, с обзиром на то да су адвербијали формално неспецифичне јединице (AGEL 2000: 180). Управо се на примерима морфологизираних, с једне стране, и неутралисаних рекције предлога *осим*, с друге, најбоље читују механизми којима је синтаксичка кореференцијалност у реченици материјализована, и који се у бити свде на три различита типа условљености – структурну, формалну и значењску.

3.1. Генитивни рекцијски модел предлога *осим*, типичан за примере (13) и (14), морфологизиран је у свим приликама када је циљни синтаксички домен једна од две структурне позиције у реченици, а то су субјекат и директни објекат. С обзиром на то да су номинатив субјекта и акузатив директног објекта структурни падежи (BLAKE 1994: 60), јер су, између осталог, једини укључени у трансформацију актив–пасив, барем у српском језику, то аутоматски подразумева да формална идентичност примарног синтаксичког домена и његовог кореферента у овом случају није нужна, мада и за ово постоје спорадичне потврде, нпр. *Осим њу, иишао је и Марка* (в. КОВАЧЕВИЋ 1998: 211).

Уп.: Само их је он, **осим нас**, верујем, могао чути (П); [...] пошто је финансијска криза **осим нас**, већ навикнутих, заљуљала и најбогатији део планете (П); Чува ме Гривча, пас који није имао никога **осим нас** (П); **Осим нас**, из Европе су позвана само још два пројекта (П).

Није, међутим, тешко уочити да се у неким примерима укључују интензификатори, попут партикула *и*, *само* или *још*, којима се непосредно идентификује примарни синтаксички домен – фокализацијом субјекта или директног објекта (Алановић 2007: 456). Међутим, присуство интензификатора неопходно је када у реченици међу синтаксичким доменима постоји конкуренција – реализовани су и субјекат и директни објекат.

(18) Осим Биљане, и Бојан је видео Марка.

(19) Осим Биљане, Бојан је видео (само још/још) и Марка.

Осим тога, док је изостанак лексикализације граматичког субјекта поуздан знак да овај члан није примарни синтаксички домен, нпр. *Осим Ане, видео сам још Биљану*, дотле ову дилему евентуално отклања постојање само једне јединице са којом је могуће успоставити синтаксичку кореференцијалност.

(20) Осим Биљане, навраћала је и Мара.

Уп.: **Осим нас две**, у школи су били и лекари, правници, социолози, психолози [...] (П); Да ли је још неко, **осим тебе и твоје девојке**, тада приведен на саслушање? (П); **Осим ње**, и многи други извођачи популарисали

су своје стваралаштво [...] (П); **Осим ње**, гошћа Битефа описује и „Прашку групу“ која је руски репертоар представљала широм Европе [...] (П); **Осим њега**, исто звање су добили и бивши председник СРЈ Зоран Лилић и генерал Небојша Павковић [...] (П).

Вредни помена су свакако и ексцептивни примери где примарни синтаксички домен заузимају одричне, опште и друге квантификативне именичке и придевске заменице (Ковачевић 1998: 206; Алановић 2012: 160), при чему је приметан њихов, релативно чест, контактни положај са одговарајућим кореферентом (нпр. *нико осим...* и сл.).

Уп.: [...] нико **осим нас самих** неће решити наше проблеме (П); **Осим нас** нико није веровао да можемо да победимо (П); То нико није могао да уради **осим њега** (П); **Осим њега** немамо некога ко одскаче [...] (П); Да је било који други играч **осим њега** направио несвакидашњи подвиг у финалу СП у Индијанаполису, то би се сматрало чудом (П); [...] али да су луди сви **осим њега** (БП); Ми немамо други савез **осим овога** (П); [...] све су **осим мене** звали на саслушање [...] (П).

3.2. Други језички механизам примењује се у случајевима када се кореферентна форма односи на синтаксичке јединице које се не изражавају тзв. структурним падежима – логички субјекат и индиректни објекат. Тада се синтаксичка кореференцијалност успоставља тако што се понављају формална обележја одговарајућег реченичног члана, нпр.:

- (21) Осим њој, ни мени се ово не допада.
- (22) Осим Марку, књигу сам поклонио и Биљани.
- (23) Осим на њу, стално мислим и на тебе.
- (24) Осим о љубави, размишљам и о послу.

Уп.: [...] како то да никоме, **осим нама**, не смета што нису објављене плате менаџмента у Нафтној индустрији Србије [...] (П); **Осим њима**, држава мора помоћи Ромима и осталим социјално угроженим категоријама становништва [...] (П); [...] он нема мандат своје владе да разговара о било чему другом **осим о статусу** (П); [...] јер они остају тајни за све **осим за особе под надзором** [...] (П); Новац се издвајао за све друго **осим за одржавање** (П); Овде су **осим за аранжмане са страним агенцијама**, заинтересовани и за контакте са туристичким компанијама [...] (П).

Као што видимо, *осим*-структура интегрише именски израз или предлошку конструкцију која је облички идентична реченичном члану који служи као примарни синтаксички домен. О ефикасности овог језичког поступка говори податак да, за разлику од граматичког субјекта и директног објекта, остале синтаксичке јединице у реченици показују мању или већу варијантност у погледу својих формалних обележја. Дакле, како логички субјекат и индиректни објекат немају један специфичан образац граматикализације, њихов синтаксички кореферент нужно

позајмљује своја формална обележја. Ово позајмљивање или преузимање обележја спроводи се на рачун неутрализације предлошке рекције. Ако пак имамо на уму да је у језицима аналитичког типа управо предлог сигнал одређеног падежног, тј. синтаксичко-семантичког односа, онда је сасвим логично да и у *осим*-структури постоји адекватна подела улога – предлог *осим*, на пример, регулише значење комитативности (адитивности) или ексцептивности, а форма именског израза или предлошке конструкције у њеном саставу непосредно упућује на примарни синтаксички домен.

3.2.1. Иако се ексцептивност и комитативност радњи изражавају зависним клаузама, што је потпуно разумљиво јер се једино тако обезбеђује морфосинтаксичка еквиваленција међу предикатима, тј. глаголима, нпр. *Осим шћо сћудира, он и ради* и *Осим шћо сћудира, не ради више нишћа*, има спорадичних примера да *осим*-структура ступа у кореференцијалну везу и са именским делом предиката, нпр. *Осим брз, он је и снажан*.

Уп.: [...] па ипак, свих ових година, тако јединствен, тако свој, тако наш, тако ничији **осим Андрићев** (ПКД).

Мада веома редак, последњи пример макар и посредно доказује да је и предикативна допуна копулативном глаголу реченични члан са којим је могуће успоставити кореференцијални однос, и то понављањем његових формалних обележја.

3.3. На сличан се начин синтаксичка кореференцијалност успоставља и са адвербијалима, при чему под сличношћу мислимо на неутрализацију рекције предлога *осим*. Овде пак свака даља сличност престаје јер су адвербијали формално неспецифичне јединице (ÅGEL 2000: 180), тако да се кореференцијалност између адвербијала и коадвербијала заснива на идентичности категоријалног значења а не падежне форме. Нпр.:

(25) Осим у петак, видели смо се и јуче.

(26) Осим тамо, био сам и на Хималајима.

(27) Осим због њега, дошао сам и из поштовања према њој.

Уп.: [...] а снимало се, **осим овде**, и у Белој Цркви, Београду, Риму, Барселони [...] (П); **Осим на такмичењима**, наши синови су свирали и у дечјем позоришту, геронтолошком центру [...] (П); Никад нисам ручао са породицом, **осим суботом и недељом** [...] (П); [...] оштећена није овлашћена за подношење жалбе из других разлога, **осим због одлуке о трошковима кривичног поступка** (РТС); **Осим због ниже цене**, земље у окружењу су заинтересоване за нашу пшеницу из још једног важног разлога [...] (П).

Адвербијале одликује прилошки а не падежни израз (Белић 1998 [1941]: 129, 157), тако да се кореференцијална веза успоставља пу-

тем уједначавања значењских обележја. Како је поткласификација адвербијала семантички мотивисана, нпр. (учити) *од јуџира*, (побећи) *од куће* и (презнојавати се) *од болова*, тако се и примарни синтаксички домен препознаје на основу значења које са њим дели одговарајући синтаксички кореферент. Зато се у *осим*-структуру несметано интегришу друге предлошке конструкције као и прилози различитог значења – просторног, временског, узрочног и др.

Осим у комитативним и ексцептивним, коадвербијали се могу реализовати и у супститутивним конструкцијама.

Уп.: [...] биће **уместо данас** одигран, највероватније, у недељу увече (П); **Уместо из фабрике у Чешкој**, аријел, најпознатији бренд ове компаније, у Хрватску сада стиже из Француске [...] (П).

4. ЗАКЉУЧАК

Премда се у први мах може учинити да разлика између семантичке и синтаксичке кореференцијалности није тако оштра, показало се да су у случају ове потоње управо синтаксички односи основно језичко средство за исказивање пропозиционих функција и одговарајућих семантичких улога.

Зато је и ово истраживање имало за циљ да се расветле синтагматски механизми језика којима се успоставља структурна, значењска и информативна хијерархизација чланова реченице.

Смисао хијерархизације реченичних чланова, видели смо, нема само за циљ да се структура реченице уреди, или преосмисли, већ да се омогући сажимање сложених садржаја, те регулише ситуациони значај појединих учесника.

Ипак, један од доприноса овога рада јесте и то да је, и на примерима синтаксичке кореференцијалности, могуће доказати исправност приступа по којем форма језичких јединица зависи од њихове структурне позиције (за граматички субјекат и директни објекат), лексикосемантичких обележја регенса (за логички субјекат, индиректни објекат и предикатив) или пак значења које изражавају (за адвербијале). Из истог разлога се и веза између примарног синтаксичког домена и његовог реченичног кореферента успоставља на основу структурне, формалне или значењске условљености или зависности.

Цитирана лиџераџура

АБРАМОВА, Анжелика Г., Елена Н. Григорјева, Татјана Ју. Гурјанова, Олимпијада В. Јаковлева. „Социативные и комитативные синтаксические элемен-

- ты в русском и английском языках“. *Вестник Чувашского университета* 2 (2017): стр. 169–176.
- АЛАНОВИЋ, Миливој. „Типологија и кореференцијалност агенса у српском, француском и немачком језику“. *Зборник Мајџице српске за филологију и лингвистичку* XLIII/1–2 (2005): стр. 151–232.
- АЛАНОВИЋ, Миливој. „Фокус пажње као регулатор синтаксичке кореференцијалности“. *Српски језик* 12/1–2 (2007): стр. 447–458.
- АЛАНОВИЋ, Миливој. „Принципи синтаксичке кореференцијалности осим-структура у српском језику“. *Научни састџанак у Вукове дане* 41/1 (2012): стр. 157–169.
- АРХИПОВ, Александр В. *Типология комитативных конструкций*. Диссертација на соискание ученој степени кандидата филолошеских наук. Москва: МГУ, 2005.
- АРХИПОВ, Александр В. „К типологии комитативных конструкций. Част II. Полисемия комитативных конструкций“. *Вопросы языкознания* 3 (2008): стр. 22–50.
- БЕЛИЋ, Александар. *Ојџија лингвистичка* (прир. Милка Ивић). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1998 [1941].
- ВАСИЋ, Вера. „Синтаксичка кореференцијалност“. *Јужнословенски филолог* LIV (1998): стр. 79–86.
- ДАНИЛОВА, Надежда И. „Глаголы со значением совместного действия в якутском языке“. *Гуманитарные и социальные науки* 5 (2016): стр. 90–100.
- ЗАХРАИ, Хасан С. „При и под – к вопросу о комитативных значениях русских падежей“. *Вестник удмуртского университета. Серия «История и филология»* Вып. 3 (2008): стр. 55–62.
- КОВАЧЕВИЋ, Милош. *Синџакса сложене реченице у српском језику*. Београд – Србиње: Рашка школа – Српско културно и просвјетно друштво *Просвјетџа*, 1998.
- КРОНГАУЗ, Максим А. *Семантика*. Москва: РГГУ, 2001.
- ЛЕБЕДЕВА, Виктория В. „Морфолошеские средства выражения совместности действия в якутском языке“. *Филолошеские науки. Вопросы теории и практики* 11 (2017): стр. 129–132.
- МОСИНА, Наталья М. „Способы выражения комитатива как одного из глубинных падежей субъекта (на материале эрзянского языка)“. *Гуманитарные науки и образование* 4 (2013): стр. 127–131.
- ÄGEL, Vilmos. *Valenztheorie*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2000.
- AUSTIN, Jennifer R., Stefan Engelberg, Gisa Rauh (Eds.). *Adverbials: The Interplay between Meaning, Context, and Syntactic Structure*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004.
- BLAKE, Betty J. *Case*. Cambridge: CUP, 1994.
- CROFT, William. *Verbs: Aspect and Causal Structure*. New York: Oxford University Press, 2012.
- ERELT, Mati. “Concerning the Relationship of the Comitative Construction to the Coordinating Construction in Estonian“. *Linguistica Uralica* XIV/2 (2008): 97–107.

- FALK, Yehuda N. *Lexical-Functional Grammar: An Introduction to parallel constraint-based Syntax*. Stanford: CSLI Publications, 2001.
- FALK, Yehuda N. *Subjects and Universal Grammar. An Explanatory Theory*. Cambridge: CUP, 2006.
- FAUCONNIER, Gilles. *La coréférence: syntaxe ou sémantique?* Paris: Éditions du Seuil, 1974.
- GIVÓN, Talmy. *English Grammar: A Function-Based Introduction. Vol. I*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1993.
- GIVÓN, Talmy. *Syntax. Vol. II*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2001.
- GODDARD, Cliff C., Anna A. Wierzbicka. *Words and Meanings. Lexical Semantics across Domains, Languages, and Cultures*. New York: Oxford University Press, 2014.
- HALLIDAY, Michael Alexander K. (Revised by Christian M. I. M. Matthiessen). *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. London – New York: Routledge, 2014.
- KITILÄ, Seppo, Katja Västi, Jussi Ylikoski (eds.). *Introduction to case, animacy and semantic roles*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2011.
- LEVIN, Beth, Malka Rappaport Hovav. *Argument Realization*. Cambridge: CUP, 2005.
- TRAWINSKI, Beata. "Plural Comitative Construction in Polish". In: *Proceedings of the 12th International Conference on Head-Driven Phrase Structure Grammar* (ed. Stefan Muller). Department of Informatics, University of Lisbon. Stanford: CSLI Publications, 2005: pp. 375–395.
- VAN VALIN, Robert (ed.). *Advances in Role and Reference Grammar*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1993.

Миливой Б. Аланович

ГРАММАТИКА СИНТАКСИЧЕСКОЙ КОРЕФЕРЕНТНОСТИ

Резюме

Поскольку понятия семантической и синтаксической кореферентностей в понятийно-терминологическом и теоретическом смысле давно известны лингвистической общественности, автор работы считает уместным и целесообразным указать на способы выражения последнего упомянутого типа связи между грамматическими единицами в предложении. В настоящей статье обращается внимание на имманентно присущие языку механизмы, непосредственно указывающие на то, что две формы, причем не обязательно различные, имеют одно и то же значение, соответственно играют одну и ту же роль, за которую непосредственно отвечает одна и та же пропозициональная, реализуемая ими функция.

Хотя, на первый взгляд, может показаться, что различие между семантической и синтаксической кореферентностями не столь существенно, выявлено, что в последнем случае основными языковыми средствами выражения пропозици-

ональных функций и соответствующих семантических ролей являются именно синтаксические отношения. Поэтому цель данного исследования – освещение синтагматических механизмов языка, с помощью которых проводится структурная, содержательная и информативная иерархизация членов предложения. Цель такой иерархизации состоит не столько в том, чтобы упорядочить или переосмыслить структуру предложения, сколько в том, чтобы обеспечить объединение сложного содержания, с одной стороны, и урегулировать ситуационную значимость отдельных участников, с другой.

Ключевые слова: сербский язык, синтаксис, семантика, кореферентность

Milivoj B. Alanović

THE GRAMMAR OF SYNTACTIC COREFERENCE

S u m m a r y

Since the notions of semantic and syntactic coreference, in the conceptual, terminological and theoretical sense, have long been known to the linguistic public, we consider it appropriate and worthwhile to point out the ways in which this type of connection between the grammatical units in the sentence is materialized. We especially wanted to draw attention to the inherent mechanisms of language which directly signal that the two forms, not necessarily different, are connected with the same meaning, and related to the same semantic role, for which it is directly responsible – the same propositional function they have.

Although it may seem that the difference between semantic and syntactic coreference is not so significant, it has been revealed that in the latter case, the syntactic relations are the main language means of expressing propositional functions and corresponding semantic roles. Therefore, the purpose of this study is to highlight the syntagmatic mechanisms of language, with the help of which the structural, informative and informative hierarchy of the sentence members is carried out. The purpose of such hierarchization is not so much to streamline or rethink the structure of the sentence, but rather to ensure the integration of complex content on the one hand, and settle the situational significance of individual participants on the other hand.

Keywords: Serbian language, syntax, semantics, coreference

ISSN 0350-185X, књ. LXXV, св. 1 (2019), стр. 37–61

UDK: 811

COBISS.SR-ID:

DOI: <https://doi.org/10.2298/JF11901037S>

Примљено: 25. VII 2018.

Прихваћено: 16. I 2019.

Оригинални научни рад

РАДА Р. СТИЈОВИЋ*

Институт за српски језик САНУ
Београд

ИВАНА В. ЛАЗИЋ КОЊИК

Институт за српски језик САНУ
Београд

МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ

Институт за српски језик САНУ
Београд

УЗВИЦИ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ: КЛАСИФИКАЦИЈА И ЛЕКСИКОГРАФСКА ОБРАДА**

У раду се анализирају узвици на основу материјала Речника САНУ, као и шестотомног и једнотомног речника МС, с циљем да се допуне постојеће класификације узвика у граматицама српског језика и предложе одговарајући модели за опис њиховог значења у дескриптивним речницима.

Кључне речи: српски језик, врсте речи, узвици, класификација узвика, дескриптивни речници српског језика, лексикографска обрада узвика

Увод

0. Предмет овог рада јесу узвици посматрани са граматичког и лексикографског аспекта. Циљ рада је теоријски и практични. С једне стране, настојаћемо да, на основу богате лексикографске грађе, допринесемо прецизнијем и потпунијем представљању и класификацији узвика у граматицама, а с друге, да у складу са постојећим начинима

* rada.stijovic@isj.sanu.ac.rs; ivana.konjik@isj.sanu.ac.rs;
marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ (178009)*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

дефинисања узвика у дескриптивним речницима српског језика и предложеном класификацијом препоручимо најподесније моделе за обраду појединачних класа узвика у Речнику САНУ. Рад се базира на грађи Речника САНУ (20 објављених томова и рукописа 21. тома, чија се радна верзија завршава речју *йонїички*), као и двају речника књижевног језика Матице српске (РМС и РСЈ), из којих је ексцерпирано преко хиљаду различитих узвика и речи у служби узвика.

СТАТУС И ОСОБИНЕ УЗВИКА

1.1. Српски лингвисти до данас немају јединствен став у вези са статусом узвика (интерјекција)¹ у језичком систему. С. Новаковић у својој класификацији речи не наводи узвике (усклике, како их назива), јер они, како каже у напомени на крају одељка о непроменљивим врстама речи, „нису речи него гласови којима се исказује осећање, или се природним звуцима подражава“ (Новаковић 1894: 11). Ни Даничић их не помиње у својој граматичи (Даничић 1850),² али их препознаје као посебне речи и обрађује у *Рјечнику хрватскога или српскога језика* (1880–1882) под називима *инїерјекција* и *узвик*.³ Остали лингвисти 19. века уврштавају узвике у систем непроменљивих речи као четврту врсту (Мацановић 2018: 293). Белић о њима такође говори као о гласовима, односно комплексима гласова који немају „рашчлањеног значења“, због чега се не могу ставити „у правом смислу речи ... међу врсте речи“, али се, и поред тога, морају посматрати као „засебне речи нашег говора ... [које] имају, иако нерашчлањено, ипак своје значење“ те се зато „условно убрајају обично у врсте речи“ (Белић 1958: 179). Маретић у допуњеном издању своје граматике, у одељку о синтакси, говори о узвицима као о речима, и у неким примерима показује њихову синтаксичку везу са другим реченичним члановима (*љоскац о земљу! звизгац бичем*) (МАРЕТИЋ 1963: 556–557). У новијим граматикама 20. и 21. века узвици се готово доследно издвајају као посебна, десета врста речи (Пипер, Клајн 2014: 217; Кликовац 2010: 122; в. и радове Роровић 2014: 106; Јокановић-Михаллов 1998: 248–250), али се наглашава да су то гласови или скупови гласова којима се не изражава никакав одређен појам, већ „неко, опет неодређено осећање“ (СТЕВАНОВИЋ 1986: 385), тј. „лична осећања и расположења,

¹ Узвици се у нашој литератури ређе називају и *усклици*, код Вука и у старијој литератури и русизмом (рускословенизмом) *междометїија* и његовим различитим фонетски и творбено посрбљеним облицима (Мацановић 2018: 292–295).

² Даничић не обрађује ни друге непроменљиве речи, осим делимично предлоге, задржавајући се само на њиховом слагању с падежима.

³ Даничић користи квалификатор *инїерј.* уз одредницу (в. *а*) и термин *узвик* у дефиницији (в. *ав*).

односно стања“ (Станолчић у: Станолчић, Поповић 1992: 136; Станолчић 2010: 195; в. и рад Ломпар 2009: 475). Неки аутори их дефинишу као нерационализоване изразе субјективног стања, осећања, расположења лица које говори (Гортан-Премк 1997: 30), док их неки не издвајају као посебну врсту, већ их убрајају у партикуле (MRAZOVIĆ, Vukadinović 1990: 440–446; MRAZOVIĆ 2009: 509–511).⁴

1.2. У науци је, дакле, преовладало мишљење да су узвици језички знаци, нетипичне, синсемантичке речи, које немају појмовног садржаја, већ је њихово значење прагматичко, условљено контекстом, односно ситуацијом у којој се употребљавају.⁵ Они изражавају осећања, односно субјективно, ментално стање лица које говори. Изречена мишљења о значењу узвика односе се преваходно на експресивне узвике, који се у литератури и иначе сматрају најтипичнијим (Ломпар 2009: 474; АМЕКА 1992), док се о значењу ономатопејских узвика у литератури констатује да они немају лексичко већ фоносимболичко значење (Клалн 2002: 140).⁶ Исто тако, треба имати на уму да су узвици отворена класа речи на нивоу дискурса и да поред лексикализованих узвика, како је показао Љ. Поповић, постоји и отворени инвентар импровизованих узвика, који су резултат индивидуалног креативног стварања у дискурсу (Роновић 2014: 111, 126), што доводи до дискрепанције између инвентара узвика у лек-

⁴ Исп. мишљења страних лингвиста према којима су узвици дискурзивне речи са „фази“ значењем (Борнникова, Верижникова 2013: 1), односно језички знаци, нетипичне речи: „Междометие можно определить, как языковой знак, выражающий текущее ментальное состояние говорящего“ (Вежицкая 1999: 616). Узвици су мале речи, неречи (АМЕКА 1992: 105); они су гласовни гестови: „Interjections are relatively conventionalised vocal gestures ... which express a speaker’s mental state, action or attitude or reaction to a situation“ (АМЕКА 1992: 106).

⁵ Ј. Јокановић-Михајлов указује на то да на значење узвика, нарочито експресивних, могу утицати прозодијске и интонационе, као и фонетскоструктурне карактеристике (Јокановић-Михајлов 1997).

⁶ Статус ономатопеја као узвика доводи се у питање у страним истраживањима (WIERZBIŃSKA 1992), док се у домаћој традицији ономатопеје доследно убрајају у узвике, мада се и у домаћој литератури наводе неке особине које сведоче о разликама између ономатопеја и узвика. За емоционалне узвике карактеристични су изразитост вокалских елемената и ограничен избор консонантских елемената, док су за ономатопејске и сличне узвике карактеристичне комбинације различитих шумних елемената (Јокановић-Михајлов 1997: 172). Прецизирању значења узвика, поред контекста и геста односно мимике, могу да допринесу и чисто језичка средства, интонационе измене (темпа, интензитета, ритма, мелодије) и измене структуре узвика (удвајање), што је очигледно у групи емоционалних и императивних узвика, док је њихов учинак у групи ономатопејских узвика занемарљив (Јокановић-Михајлов 1997: 172–173). За ономатопејске узвике се може рећи да је синтаксичка независност њихова општа особина, док се у случају емоционалних узвика њихов статус (непотпуних) реченица сматра проблематичним (исп. Стевановић 1989: 117–118; Роновић 2014: 108) или се негира (исп. Вуковић 1971: 36, према Роновић 2014: 108).

сикону и у текстовима, нарочито када је реч о ономапопејским узвицима (Роговић 2014: 122).

Разлог због којег се доводи у питање статус узвика као речи јесте, пре свега, њихова специфична фонетска природа. Они се разликују од других врста речи јер немају фонолошку структуру, често се састоје од само једног или два гласа или од неуобичајених комбинација гласова који одступају од фонотактичких и прозодијских правила српског језика, а могу укључивати и такве звукове који се иначе не користе у језику (в. узв. *мх*, који је заправо назални глас који по конвенцији значи „да“). Сасвим је уобичајено да се гласови или гласовне секвенце у њима дуплирају и/или више пута понављају (Дешић 1963: 240; Јокановић-Михаллов 1997: 172; 1998: 248; исп. и Амека 1992: 105–106). Ипак, нема сумње да и поред њихове специфичне фонетске природе и постојања спонтаних узвика, већина узвика представља конвенционална језичка средства устаљена у једној језичкој заједници (Станолчић у: Станолчић, Поповић 1992: 122).

Спорном статусу узвика допринео је и њихов специфичан синтаксички статус. Узвици могу замењивати читав исказ или клаузу и имати самосталну употребу (Петровић [Кликовас] 1984: 72–74); по речима Д. Гортан-Премк (1997: 30), они су „сурогати за реченице“. За разлику од осталих врста речи,⁷ они имају самосталност у реченици и углавном не улазе у односе са другим речима и реченичним члановима; они се у реченици „на неки начин издвајају: у говору нарочитим нагласком и/или паузом, а у писању често неким знаком интерпункције: цртом, зарезом или знаком узвика“ (Петровић [Кликовас] 1984: 73). Другачије речено, представљају исказ у исказу и немају конституентску функцију, разуме се, са изузетцима, када се употребљавају у служби других врста речи. Узвици могу вршити функцију предиката у реченици (Петровић [Кликовас] 1984: 73; Гортан-Премк 1997: 30; Пипер и др. 2005: 309–310), као и друге функције: субјекта, објекта и др. (Јокановић-Михаллов 1998: 251).⁸

1.3. Мешање два плана у анализи – морфолошког и синтаксичког – довело је до тога да се у домаћој, али и иностраној литератури, у узвике као врсту речи убрајају и друге врсте речи или спојеви речи који нису узвици

⁷ Узвицима су према синтаксичко-семантичким особинама веома сличне речце, због чега граница између ове две врсте речи није увек довољно јасна. О сличностима и разликама између узвика и речци в. у раду Амека 1992 и тамо наведену литературу о овом проблему. Такође се и у раду Krvina, Žele 2017 са лексикографског становишта, ради прецизнијег представљања у речнику, посматрају разлике између узвика и речца и предлаже допуњена класификација узвика: а) узвици за исказивање расположења; б) императивно-комуникативни, б1) при обраћању и б2) при поздраву; в) ономапопејски.

⁸ Д. Гортан-Премк сматра да они нису чланови реченице, али то могу да постану када се семантички измене (Гортан-Премк 1997: 30).

али се користе у служби узвика, као што су именице (*вајра*), прилози (*досја*), затим искази са оптативним значењем (*Срећан рођендан! Здравви били!*) итд. (Пипер, Клајн 2014: 217–218; исп. Јокановић-Михаллов 1997: 172; 1998: 248).

Одраз оваквих погледа на узвике довео је до тога да се они у литератури деле на примарне/основне (Јокановић-Михаллов 1997: 172; Вежбицкаја 1999: 614; АМЕКА 1992: 105) и секундарне узвике, „који су хомофони с другим врстама речи и изведени од њих“ (Јокановић-Михаллов 1997: 174; Вежбицкаја 1999: 617), тј. „друге речи које се користе као узвици на основу њихове појмовне семантике“ (АМЕКА 1992: 105). Неки аутори узвике деле по саставу на просте (*a, ax, ex, jao*) и сложене (*хајде-де, цај-царай*) (Пипер, Клајн 2014: 217). Међутим, Клајн (2002: 140) истиче да се код узвика не може говорити о слагању, већ да се запажа изразита тежња ка редупликацији, а за парове попут *хај : ихај* или *јој : ајаој* наводи да би логичније било посматрати их као краћу и дужу варијанту, а не као једночлане према двочланом.

Аутори овог рада узвике посматрају са морфолошког становишта, као посебну врсту речи, што је у складу и са српском лексикографском праксом, те се друге врсте речи и синтагматски спојеви који се употребљавају у служби узвика у раду неће разматрати.

КЛАСИФИКАЦИЈА УЗВИКА У ЛИТЕРАТУРИ

2.1. Према семантичком и прагматичком критеријуму, узвици се у домаћој литератури углавном деле на три врсте:⁹ 1) узвици за изражавање емоција (импулзивни узвици, Даковић 2000; експресивни узвици, Пипер, Клајн 2014: 217), 2) узвици за дозивање и подстицање, односно за терање или вабљење стоке (императивни узвици, Даковић 2000; Пипер, Клајн 2014: 217) и 3) узвици за подражавање звукова из природе (ономатопејски узвици).¹⁰

2.2. С аспекта утврђивања начина и поступака дефинисања различитих врста узвика у речнику, значајне могу бити и неке семантичке подврсте које су издвојене у домаћој литератури. У оквиру експресивних узвика С. Даковић издваја: а) узвике који изражавају „основне осећаје (сензитивни) настале на основу чинилаца из спољашњег света“, нпр. осећање физичког бола, осећање задовољства изазвано конзумирањем

⁹ Преглед класификација узвика у сербокроатистичким граматицама у који су ушле све релевантне школске и академске граматике од Вука до данас на српско-хрватском језичком ареалу дала је Весна Ломпар (2009). Она истиче да се, заправо, и не ради о правој класификацији, већ о „набрајању свега онога што спада у ову врсту речи, а затим се те подгрупе именују“ (Ломпар 2009: 472).

¹⁰ Исп. напомену 6.

укусне хране, осећање нелагодности због хладноће, осећање гађења изазвано физичким факторима, б) узвике који се односе на психичку сферу и изражавају различита (сложена) емоционална стања (емотивни), нпр. осећање радости, разочарања, страха, жаљења, туге, омаловажавања, олакшања и в) узвике који се односе на менталне активности (интелектуални), нпр. (наглашено) потврђивање, подсећање, схватање нечега, промисао, сумња. У оквиру императивних узвика разликују се: а) узвици упућени човеку: 1) узвици за дозивање, скретање пажње и 2) заповедни узвици, а као посебна врста издвајају се и 3) поздрави (Јокановић-Михаллов 1997: 174; ДАКОВИЋ 2000) и б) узвици упућени животињама: 1) за вабљење животиња и 2) за терање животиња. У једном старијем раду као посебна врста издвојени су узвици из дечјег говора (СТЕВОВИЋ 1958: 157, према ЛОМПАР 2009: 474).

Прилог класификацији узвика

3.1. У наведеним класификацијама узвика издвојене врсте емоционалних, императивних и ономатопејских узвика могу се довести у везу са језичким функцијама Р. Јакобсона заснованим на основним елементима комуникације: пошиљалац, прималац, порука, код и контакт (канал) (српски превод ЈАКОВСОН 1966: 285–326).¹¹ На односу поруке према сваком од наведених елемената комуникације, као и на односу поруке према самој себи, на којима почивају језичке функције: емотивна, конативна, фатичка, референцијална, метајезичка и поетска, можемо продубити опис и класификацију узвика у србистици, што нам омогућује анализа богатог материјала узвика ексцерпираних из Речника САНУ, шестотомног и једнотомног речника МС (= РМС и РСЈ).

3.2. Узвике смо, с обзиром на значење које је реализовано у тексту (контексту), поделили на шест врста, а сваку од њих на више подврста ослањајући се на нијансе значења које су идентификоване у лексикографској дефиницији. Свакако, не може се направити строга подела, јер се код већег броја узвика огледа више функција, рецимо, експресивна је присутна у мањој или већој мери готово у свим врстама. У великом броју случајева један те исти узвик се употребљава у различитим, чак потпуно супротним ситуацијама и емоционалним и др. стањима (*јao* је узвик за изражавање бола и узвик за изражавање радости, узвик *oј* служи и за дозивање, али и за изражавање широког распона емоција: од туге, преко жеље и чуђења, до радости и усхићења, а употребљава се и у стиховима, из метричких разлога, као припев). Зато је разумљиво да се у класификацији један исти узвик налази у више врста или подврста. Запра-

¹¹ На Јакобсонову поделу језичких функција ослањају се и неки страни аутори, као нпр. Амека (1992) и Борнникова и Верижникова (2013).

во класификација узвика је у корелацији са идентификацијом емотивних или физичких стања која се исказују неким узвиком, односно ситуација у којима се узвик употребљава (*a* је узвик који се користи „при обраћању“, „при присећању“, а *oia* је „узвик при скоку“), код ономотопејских узвика је у корелацији са могућим развојем полисемије (в. ниже).

3.3. Ова класификација је рађена пре свега да би се у нашој лексикографској пракси формализовала и унапредила обрада узвика, због чега смо настојали да што исцрпније покажемо типске ситуације у којима се узвици могу наћи.

1. Експресивни узвици. Код ове врсте се огледа *експресивна функција језика* (однос порука–пошиљалац), где се поруком изражава субјективно стање или субјективни доживљај говорника. Овим узвацима говорник *изражава, исказује* своја осећања, душевна стања и расположења, осећаје, емотивне и чулне реакције на спољашњи свет, ставове, жеље, доживљаје и сл. Они се могу поделити у више подврста:

а) *емотивни*:

– за изражавање одушевљења, радосћи, задовољства, раздраганосћи, заноса, усхићења, *иријатног изненађења* и сл.: **ao (1)**: *Ао* дивне женске! (Суб. Ј., Даница 1860, 165);¹² **ex (1)**: *Ех!* Цура ти је то била, болан ... да бих живот дао за њу (Мур. 1, 87); *Ех*, лијепо бијаше! (Живк. М. 1, 138); **иј** и **ија (б)**: Кад се чему радује, | Онда виче: *Ија!* (Змај 1, 579); **ијују**: Женскадија цичи и подвикује од силна беса „*Ију-ју-ју-ју!*“ (Срем. 11, 303); **их (1a)**: Па, кућо моја, јеси ли се зажелио мајке? – Јесам нано. – *Их*, а ја тебе! (Весел. 18, 196); **јуни**: *Јуиши*, завршили смо (разговорно); **ох (1a)**: *Ох*, како ја тебе љубим! Тако не љуби роса цвеће, зора небо, ни седи испосник Бога (Јакш. Ђ. 3, 26); **охо (2)**: „*Охо* Госпо, све је красно“ (Живк. В. 1, 133); **ура (1)**: *Ура, ура!* Другови се куцају, испијају до дна (Сек., РМС); **еурека**: У осталом, мени се чини, да ... [ћу] моћи казати и ја своје: *еурека* (Лис. 1, 71);

– за исказивање одобравања, *похвале*: **браво**: Онда рече арамбаша Мијо: | „*Браво*, сине, Секул-нетијаче! | Ту је ’рана за годину дана“ (НП, ЗНЖ 25, 212); **машала**: *Машала, машала!* Лијепе у тебе браде, попе! (НПр Бејт. А., 132);

– за изражавање душевног бола (*ћуге, жалосћи, ћаћње, јада, очајања* и сл.), *затим, физичког бола, као и осећаја неирријатносћи и других психо-физичких реакција на догађаје из сиволашињег света* и сл.: **авај (1)**: Хукну

¹² Број и/или слово у загради иза узвика означава број и/или слово под којим се у речницима доноси значење које је илустровано нашим примером. Примери су узимани углавном из Речника САНУ, а када су навођени из два Матичина речника, то је дато у загради (РМС, РСЈ). У раду су задржане скраћенице извора које се употребљавају у Речнику САНУ и које се могу наћи у 19. његовом тому. Примери забележени у говорној комуникацији означени су квалификацијом разговорно.

и завапи међу званицама: – *Авај* мени ... шта дочеках! (Нев., СКГл 15, 168); **ајао (а)**: *Ајао*, мени несретници, што ми дете нагрдише! (Мил. М. Ђ. 9, 258); **јао (1)**: Кога бију он виче *јао* (Трој. 7, 134); **јој**: *Јоој* | гдје сте, Срђане, | Мрђане, Млађене (Кулен., ЛБО, 74); **куку (1)**: Радоване ... Оде јутрос ... са два мртва сина ... *Куку, куку* (Сек. 5, 172); **леле (1)**: Мито *леле*, Мито, храно моја (Тос. Б. 3, 55); **ој (2а)**: О подне је дошла мајка ... кукајући: *Ој*, Миленко мој, *ој*, Смиљо, сирочад моја пуста! (Самок. 3, 233); **ох (1ђ)**: Једнако притискује главу рукама и јечи: *Ох! Ох!* (Станк. Б. 3, 114); **уф**: *Уф!* ... вруће! – јекнуше браћа (Ћип., РМС); **ху (б)**: *Ху*, ала је то врућина! (Петр. В., РМС);

– за исказивање изненађења (обично *нејријајиноз*), *зајрејашења*, *чуђења* и сл.: **ајао, ајаој, ајаох (б)**: *Ајаој*, што је викала (Вукић. И. 1, 114); **ју (1а)**: *Ју*, црна ћери ... па ово је нека вода (Нуш. 24, 81); **охо (1)**: Кад виде колико новаца Љубица узме, и он се зачуди: – *Охо* ... то је новац! узвикну он (Ранк. С. 2, 131); **ух (1а)**: Бахну ... из буквика Страхиња, те пред њу. – *Ух*, Страхиња, ала ме уплаши! – рече Радојка (Глиш., РМС);

– за изражавање гнева, *беса*, *љућње*, *срибе*, *незадовољства*, *негодовања* и сл.: **еј (2г)**: *Еј* црно незнање! да бог да ти се семе међ Србима затрло (Бат. 1, 923); **их (1е)**: Зар не видиш, да је једна страна [печења] са свим прегорела. *Их*, гром те спалио! (Јакш. Ђ. 6, 40); **јао (3)**: *Јао* курво, Мемед-капетане! | Ћераћу те Дрини до обале (НП Вук 4, 191); **ох (1ж)**: *Ох*, пасја кћери! Боље да ћутиш (Моск. 4, 132); **хо (б)**: – *Хо*, убио те бог, Мицо! (Срем., РМС);

– за исказивање *вајкања*, *жаљења*, *јадања*, *јадиковања*: **их (1г)**: „*Их*, што ми не рече пре!“ – вајка се онај (НПр Прод., 63); **ох (1в)**: *Ох*, кам да сам погинуо, Вуче, | У коштацу звера наопаког! (Јакш. Ђ. 16, 11); **ух (2а)**: *Ух*, све би друго лако, само да је он друкчији (Ранк., РМС);

– за изражавање *сѣраха*, *узнемцрености*, *сѣрејње*, *несѣриљења*: **ах (5)**: *Ах*, ти одлазиш на смрт! (Рув. К. 2, 101); **ју (1б)**: Тешко мени – *ју* како је блед! (Рув. К. 2, 243); **ну (1в)**: *Ну* појавите се домаћини, ако нећете да вам убијем овога кучка! (Лал. 1, 224); **уф**: *Уф*, никада подне дочекати! (Сек., РМС);

– за исказивање *олакшања*, *душевног расѣређења*: **ој (2д)**: С нама Бог! *Ој* л’јепе среће (Пуц. 2, 5); **ух (2б)**: *Ух!* – чуо се хук као олакшање (Јак., РМС);

б) *ојшашивни*:

– за изражавање *чежње*, *жеље*, *ѣрижељкивања* *нечега* и сл.: **еј (3в)**: А из друге баште зачу се ... песма: *Еј*, да је мени лећи па умрети (Срем. 11, 111); *Еј*, да ми је ићи у такву школу! (Павич. 1, 115); **ех (3б)**: *Ех*, кад би Бог дао (Ћор. С., СКГл 17, 408); **их (1б)**: *Их!* – рече Јелица, – ала би то било лепо! (Весел. 12, 113); **ох (1б)**: Помисли у себи: „*Ох* да ми је вјенчати ђевојку да је бијела као снијег, а румена као крв!“ (НПр Вук, 116); **ух (2а)**: *Ух*, да ми га је где увребати, размрско бих га, утуко бих га! (Кост. Л., РМС);

в) *инијелекџуални*:

– за *исказивање скрушености, мирења са сиварним сјањем, резигнираности*: **е (5б)**: *Е*, шта ћу? ... Братац мој ... власт тако наређује! (Весел. 10, 3); **тхе**: Како у новом стану? ... *Тхе* ... кад није боље! А радња, питате? *Тхе*, капље, али сад и то слабо (Петр. В., РМС); **тја**: *Тја!* то вам је тако, шта човјек може? Ништа (Андрић, РМС);

– *при присећању*: **а**: *А*, ти си то био. *А*, да. Рекао си ми то већ једном (РСЈ); **ах (8)**: А шта је то теби казао Свидригајлов? *Ах*, да, да! повика Пулхерија (Макс. Ј. 3, 321);

– за *исказивање сумње, неверице, недоумице*: **е (7б)**: Хабер је још скупљи. *Е?* (Ћор. С. 10, 242); **хм (б)**: Мудрице у селу нашле се позване да махну ... главом и ... промумлају кроз нос мудријашки: „*Хм-хм!*“ (Ад., РМС); **ха (1ђ)**: *Ха* ... како се узме (Јак., РМС);

– за *исказивање неодобравања, неслагања, негодовања и сл.*: **аша**: *Аша*, није тако! ... Устав је „шарена лажа“ (Скар. С. 1, 85); **леле (2б)**: *Лелее!* заграјаше оне друге Циганке с капије. Срамота, богами, срамота! Ако смо Цигани, људи смо и ми (Срем. 13, 179);

– за *исказивање презира, гнушања, гађења, омаловажавања, њицењавања, ругања, њодсмеха, ликовања, злурадости и сл.*: **пих (1а)**: *Пих!* постиди се (Стеф. Св. 3, 47); **ја**: Моји другови варошани ... ругају ми се иза ћошка: – *У-а-а*, шељак, *у-а-а-а-а!* (Ћон., РМС); **пљу**: Поп-Стеван тресну ногом у патос и окрете се с гнушањем. – *Пљу*, гаде, подлачино! Не мешам се ја с таквим! (Ђурич. М. 1, 281); **утага**: Другови га воле ... Да га не воле они би викали: *уџаџа!* Добио одело од црвеног крста (Пол. 1960, РМС); **фу(ј)**: Увек једно те једно. Исте улице, исти људи ... *Фу!* како је то одвратно! (Каш., РМС); **ју (2б)**: Аха, аха ... стадоше већ једном и Софчи на реп! Ако, ако ... *Ју* што ће сада бити ајгирица од ње! (Маш. 3, 45); **пи (а)**: Да се бије с њиме као каква пропалица у парку, те да начини још већи скандал – *џи!* (Лаз. Л. 2, 31); **е (2б)**: Па кад је почео да дрхти и да моли – *е*, ја сам своје срце насладио (Лал. 1, 68);

– за *исказивање њркоса, инаџа и сл.*: **е (4г)**: *Е*, па нека озебем! (Срем. 11, 111); **бре (2е)**: *Бре! бре!* ти ме ’раниш па да ти имам стра’! (Врање, Влај. 1); **ех (4а)**: Непријатно му је било, мало се и страшио ући. *Ех*, шта! ухвати за кваку и пљуну нехатно (Петр. В. 10, 8);

г) *градуелни/инијензификаџорски*:

– за *џојачавање, иџицање изнеџог сјава, изражавање инијензифиџеџа некогисказаисл.*: **ехеј(3)**: Париз, Лондон ... луксузни хотели, послуга у ливрејама, свуда злато, Монте Карло, *ехеј!* (Шуб. 3, 32); **и (иха, ихај) (1)**: Кол’ко сам ја глава пропустио кроз своје шаке, *и-ха!* (Комар. 1, 131); Шта сам ја њих поучио, мој господине! *И, хај!* (Шуб. 3, 209); **ијуху**: Пошто је „*ијуху*“ ... касно да се ископа, најприје треба ... пронијети селом, да је „Гару ... витар натру-

нио“ (Божић 3, 21); **о (ЗБ)**: *О*, како је леп! (Радич. 1, 59); **уха (1)**: За његово бекство дознали би тек на вечерњем прозиву, а до тога времена ... *уха!* он би био далеко у планини (Јак., РМС); исп. опис значења узвика и речце *е*.

2. Комуникативни узвици. У основи ове врсте узвика налази се *фајичка функција језика* (однос порука–контакт), којом се обезбеђује контакт између пошиљаоца и примаоца поруке. Узвицима из ове врсте се успоставља, одржава и завршава комуникација међу саговорницима. Могу се издвојити подврсте узвика:

– за дозивање, обраћање, ословљавање, одазивање: **ај (1)**: Чујем где мој стриц с брда виче: „*Ај Матија, ај Матија, чекај!*“ (Нен. М. 2, 66); **ало**: *Ало!* ... *Ало!* ... Један се пролазник осврте. Чудио се ко му то довикује (Јејо 2, 43); **еј (1а)**: *Еј, домаћине!* – *Ој!* – одазва се Ивана (Весел. 12, 490); **ој (1а)**: Кад дође до кућних врата, он викне: „*О домаћине!*“, а укућани му одговоре: „*О, ој!*“ (Деб. 1, 284);

– за одржавање комуникације: **аха**: На њено полутихо причање климала је главом и понављала *аха, аха* ... као да је слуша (разговорно); **мх**: Прекинуо је да прича док с друге стране слушалице није чуо *мх, мх* (разговорно);

– *йоздрави, оййоздрави*¹³: **па-па**: Окрене се на собним вратима ... *Паја! Паја!* (Нуш. 29, 122); **ћао**: *Е, ћао*, кад си стигла?! (разговорно); **мерхаба (1)**: *О, мерхаба*, Зећирага, смрт фашизму! И не опазих те, болан (Кулен. 2, 13);

– у *йејању деци, йри усйављивању деце и сл. (у речнику су углавном обележени квалификайором деч.)*: **нина**: *Нина* ми *нина*, спи Бела (Наст. 6, 43); **нина-нана** и **нина-нена**: Не пјевајте пољем цвјетним | Лаку пјесму: „*нина-нена*“ (Крањч. С. 1, 165); **нуна**: Цуца мајка лудога Ивана: | „*Нуна, Иво, лудо дете моје!*“ (Деб. 1, 181); **нуну**: Љуљајући дете, пева му: | *Нуну, нуну, нунушка!* (Миодр. 4, 116); **пају**: Љуљајући дете пева му: *Нуну, нуну, нунушка, | Пају, йају, йајушка!* (Миодр. 4, 116); **цуцу**: (најчешће удвојено) *узвик за усйављивање дейейта* (Вук, Рј.).

3. Императивни узвици. Код ове врсте узвика се испољава *конайивна функција језика* (однос порука–прималац), којом се код примаоца поруке жели произвести одређена реакција. У ове узвике спадају они којима се саговорнику скреће пажња или се саговорник упозорава на нешто, подстиче на нешто, исказује се заповест, забрана, претња, односно

¹³ Будући да друге врсте речи са прагматичном вредношћу узвика остају у оквиру своје врсте, као и да се синтагматски спојеви, попут *добар дан, лаку ноћ*, не сматрају узвицима, него се обрађују као изрази под речима који су носиоци идиоматског значења, овде се неће наћи ни поздрав *здраво* (обрађен је под прилогом *здраво*, јер му узвична служба није променила место у морфолошком систему), нити спојеви типа *добар дан* (обрађено под *дан*) и сл. (в. т. 4.3, 4.4, 4.5). Међутим, поздрави попут *мерхаба* и сл. код нас се понашају као узвици, јер су значењски, а и морфолошки, за нас потпуно непрозирни. Уосталом, познато је да су неки узвици „прво били ... речи са одређеним смислом“ (SOSIR 1977: 137).

они којима се вабе, терају, подстичу или заустављају животиње. И они се могу поделити у више подврста:

– за *скре̑шање* *ѡажње*, *одвраћање*, *ѡри одбијању*, за *изражавање* *ѡре̑иње*, *ѡѡзорења*: **еј**: *Еј*, пази, пашће ти књига (разговорно); **пец (1)**: Кад дете приближи руку пећи, родитељи га опомињу са: *ѡец! ѡец!* (Ј. Банат, Павк. В.); **а-а** (изговара се кроз нос): *А а*, не ћу: није то без нечастивога (Буд., БК 1902, 873); **а (9)**: *А чекај ...!* повиче једна старија жена (Станк. Б. 2, 5); **јао (4)**: *Јао* ономе, ко би се усудио, да дирне у његов књижевни принципат (Нов. 5, 89); **леле (3б)**: *А* кад сазнам, *леле* мајци, тај ће ме запамтити (Нуш. 29, 226);

– за *ѡдс̑ицање*, *ѡдс̑рекивање*: **де**: *Де* мили сине, *де* надо моја | Л'јек овај узми за љубав нама (Сунд. 1, 32). **кос²**: „Рекао Пурко да косимо“ ... и сви косе и говоре: *кос, кос, кос!* (Миодр. 4, 253); **оле (1а)**: *Оле!* – викнули [су] и измахујући и бодући тим мочугама узели да се мачују (Кош Е. 5, 31); **охеј, орук**: Иза њега у потиљак: тупи одједи балвана; па оно: *охеј, орук, охеј* (Исаковић А., НИН 1959, 444/9); **ош (2)**: На доњем Дунаву веслачи се бодре са *ош, ош* (Трој. 7, 142); **пиш**: Кад мати дете повија, пућка устима мљескавим гласовима као п-п! – увлачећи ваздух у уста. Да ли хоће да мокри, пита га *ѡиш-ѡиш*, а оно исто тако тражи кад хоће (Трој. 7, 236);

– за *исказивање* *зайовес̑и*, *наредбе*, *команде*; за *забрану*; за *ис̑ицање* *ка̑егоричне* *зайовес̑и*, *зах̑ева*, *с̑ава*: **марш² (а)**: Прелаз из обичног у трчећи корак врши се на команду: „Трчећим кораком – *марш*“ (Мин. в. 5, 20); **море**: *Море* не удри ту децу! (РСЈ); **стоп**: Испред возача [аутомобила] заиграла је саобраћајна лопатица са знаком: *с̑ѡѡ* (Пол. 1959, РМС); **пли**: Командант се већ спреми да командује: *ѡли*, кад коњица већ стиже под шанац (Тод. П. 2, 51); **пс(т) (1)**: *Ја* ћу да запевам. – *Пс!* викнуше на њ обојица (Срем., РМС); **тита** *узвик којим се деца ѡѡмињу, ѡерају да не дирају ѡѡѡ* (Вук, Рј.);

– за *вабљење*, *ѡерање*, *ѡдс̑ицање*, *заус̑ављање* *живоѡиња*: **ајс** и **гиц**: Кад сељаци вабе стоку на солило ... свака се ваби другојаче. Свиње ...: *гиц, гиц, гиц* ... а волови: *ајс, ајс, ајс* (Милос. С. 1, 320); **бир (1)**: *Бир-бир-бир*, Нанине птичице, – где како сте лепе жуте чизмице у блату искаљале (Сек. 5, 217); **вош**: Волови се вабе са: *вош* на! (М-Б 1, 62); **ђа (1)**: *Ђа* полети, коњо, ваља нам их стићи (Шапч. 9, 193); **иш (1а)**: *Иш* пауне Златопере! (НП Вук 6, 347); **мац (1)**: Два мачка једном име Кудрац, другом Мимокудрац; *мац* Кудрац пис Мимокудрац (БВ 1893, 202); **пи** (више пута поновљено) **(а)**: Најобичније их [кокоши] вабе овако: *ѡи, ѡи, ѡи*; или: *ѡило, ѡило, ѡило* (Милос. С. 1, 409); **пис (1а)**: Дуњка, избаци мачку напоље. *Пис*, ти, нечиста сило (Моск. 1, 36).

4. Ономатопејски узвици. У основи ове врсте је *референцијална функција језика* (однос порука–референт), али с обзиром на њихов специфичан карактер (иконичност узвика), ради се заправо о квазире-

ференцијалној функцији (Борникова, Верижникова 2013: 5). Реч је о опонашању одређеног сегмента стварности, конкретно преношење акустичке слике (PETROVIĆ [KLIKOVAČ] 1984: 71). Ова врста узвика служи за подражавање гласова и звукова из човековог окружења: природни звучни феномени, животињско оглашавање, пад предмета, ударци, експлозије, рад машина, активности људи и сл. (Pоровић 2014: 107). Ономатопејским узвцима се „репродукује и у дискурсу наглашава звук који потиче од одређеног догађаја (заједно са могућим додатним конотацијама: изненадност, сила, краткоћа или дужина, ритмичност итд.)“ (Pоровић 2014: 110).¹⁴ Једним бројем ономатопејских узвика не имитира се звук, већ се указује на брзину или изненадност неке радње (*χοῖ, ἦνι* и сл.) (PETROVIĆ [KLIKOVAČ] 1984: 80; Pоровић 2014: 118). За овакву врсту ономатопејских узвика, који се неретко јављају у глаголској/предикатској служби, користи се термин *ἵσευδοονοματῖοειεја* (Pоровић 2014: 118). Како се ономатопејским узвцима преноси одређен садржај, мотивисан звучним појавама, омеђен оквирима једне језичке заједнице, у њиховом дефинисању користе се речи „за подражавање“, „за опонашање“, ретко „за имитирање“, односно често „за означавање“ када је реч о псеудоонотопејама.¹⁵ Иконичност ономатопејских узвика у лексикографском опису наглашава се информацијама које се дају у заградама испред дефиниције, нпр. „обично поновљено“ (в. *га* и *гиц* у Речник САНУ), „обично поновљено више пута“ (в. *ба* 1в у Речник САНУ), „често поновљено више пута или са бам, бом“ (в. *бим* у Речник САНУ), „обично поновљено или са продуженим ’р“ (в. *гр* у Речник САНУ) и сл. (исп. Pоровић 2014: 118).

– *ἵправе оноματῖοειеје*: **клик (1)**: *Клик, клик* – ускликну његов пријатељ орао (Ћоп. 9, 74); **куку (4)**: Сједи кукавица на сувој грани поврх стабла у шуми и кука познатим гласом: *куку, куку!* (Хирц 3); **му**: Обојица застасмо код једнога телета што пасе крај пута ... Један пут опружи врат, и рече: „*му!*“ (Нен. Љ. 26, 99); **пљас**: Подигао је своју малу руку ... и механички ... оштро га ошамарио, *пљас, пљас!* по једном и другом образу (Вучо 1, 253);

– *ἵсеудоонοματῖοειеје*: **врц (1)**: Сад немаш кога ни огребати! ... А она ти мене по носу – *врц!* (Наст. 3, 149); **клај**: Све се то мисли онако, кад се хоће, с мене па на уштап, *клај, клај*, јаваш-јаваш (Доман. 6, 433); **хоп(а)**:

¹⁴ Љ. Поповић разликује *моновалентне ономаτῖοειеје* (оне су више или мање иконичке репродукције звука насталог реализацијом одређеног типа фоногеног догађаја) и *поливалентне ономаτῖοειеје* (оне су реализација неколико типова фоногених догађаја) („a more or less iconic reproduction of a sound produced by the realization of a certain type of phonogenic event (monovalent onomatopoeia) or the realization of several types of phonogenic events (polyvalent onomatopoeia)“) (Pоровић 2014: 119).

¹⁵ Љ. Поповић сматра да се реч „означава“ у дефиницији ономатопејских узвика односи првенствено на примере у којима се ономатопејски узвик користи у предикатској функцији, односно када има вредност ономатопејског глагола (Pоровић 2014: 118–119).

Опкорачим ногом и *хой* у кола (Јак. С., РМС); **цап**: Могао бих [бријачем] да пресечем овај врат за тили час, *цай! цай!* и готово (Пол. 1973, РМС).¹⁶

5. Метајезички узвици. Ови узвици се заснивају на *мајџајезичкој функцији* (однос порука–код) и заправо представљају имитацију кода. У нашој грађи су потврђени примерима узвика који служе за подражавање људског говора, нарочито када је он са становишта учесника у комуникацији нејасан, бесадржајан (празан), безначајан или недовољно артикулисан (Борнникова, Верижникова 2013: 5), због чега су слични ономатопејама.

бла-бла: Ништа не раде, него цео дан само *бла-бла* (РСЈ); **бла-бла-грућ**: Ништа не ради, по цео дан само *бла-бла-йрућ* (Из грађе Речника САНУ); **га (б)**: Ако је жалосно сéло, ако је на свадби и пратњи, то *ћу-ћу-ћу-смућуј*, то *га-га-га-лажи*. Оговарања и оцрњавања преотеше мах (Шапч. 4, 116); **гр (в)**: А дјечица моја око мајке, *грр, грр*, гдје је татица! А татица – мртав (Селим. 1, 35); **туц-муц**: „Каж ми мали: зашто Бог није дао човеку рогове? Дете *йуц-муц*, погледа на ме, да га подсетим (Глиш., РМС); Он се невешто бранио, *йуц-муц* (Пол. 1959, РМС); **шу-шу**: Престаје ово *шу-шу* ... ходање на прстима, скривање лица (Дав., РМС).

6. Поетско-фолклорни узвици. У њиховој основи огледа се *йоей-ска функција* језика (однос порука–порука). То су узвици који се јављају у припевима у песмама, често из метричких разлога, и најчешће су без посебног значења. У појединим случајевима могу имати експресивну вредност: за изражавање радости, усхићења, као у примеру: **оја (2)**: Бегемина шета по бијелу двору; | *Оја, оја, оја!* Бегемино моја! (НП Вук 6, 292).

алелуја (1) = алилуја (1) и алилуј (1) и алилуја и халелуја: *Алилуја, алилуја*, слава Тебје Боже (Утј. 2, 131); **бедул**: У ковача честа башча | ... Сундул мундул јадул ја, | Јадул *бедул* ђулистан (НП, Вила 1866, 323); **бре (16)**: Игра коло на буништу, | *бре*, леле, на буништу (НП, Миодр. 4, 262); **де¹ (д)**: Да подраних јутрос рано, | Ај ђиди, сарум, *де* (НП Вук 1, 422); **еј (56)**: Овчар свира *еј!* | У планини *еј!* (НП Јастр., 320); **зоб**: У старинској игри Хајд на лево браца-Стево ... кад свирац засвира зоб-зоб-зоб (као усклик), сви стану, истуре десну ногу напред, плескају и вичу *зоб-зоб-зоб* (Трој. 7, 100); **леле (4)**: Игра коло на буништу, | *бре, леле*, на буништу (Ми-

¹⁶ Љ. Поповић говори и о неконвенционалним узвацима односно комбинацијама узвика називајући их *ономатйоејским неологизмима*, који настају као резултат акустичке конкретизације (они се обично јављају како би се опонашао звук за који не постоји конвенционални (лексикализовани) узвик или комбинација конвенционалних узвика), ради постизања драматичног или комичног ефекта или пејоративне какофоније, постизања диференцијације звукова, дочаравања новог типа акустичног феномена, страних утицаја. Овакве узвике читалац / слушалац је у могућности да интерпретира захваљујући контексту који претходи и прати узвик: У висини је застава вијорила, затегнута као једро; њено платно је пуцкетало: *ййриййрий* (И. Андрић) (Ровић 2014: 122–125).

одр. 4, 262); **море (2)**: Срби Мијаци и данашњи дан ... певају ону: „*Море Дунаве море! | Море бели Вардаре*“ (НП, X. Вас, Браство 11, 76); **ој (4)**: *Ој!* и два свата, два упросника! ле, леља ле! (НП Вук 1, 1); **оп** и **опа (2а)**: *Ой*, *шићи*, *опанчићи* | у три реда *каишчићи* (НП, Симић Н., ЗББХ, 207); **шалај**: Момчадија, *шалај*, тера кера (Змај, РМС).

У ову врсту спадају и узвици који се јављају у малим фолклорним формама (бројаницама, разбрајалицама, у играма, загонеткама, гаткама, басмама и сл.):

– у бројаницама, у играма без значења: **аса** и **каса² (2)**: *Аса каса* лиса, | *аса каса* лисице! вичу дјеца трчући по снијегу (Вук, Рј.); **ију (3)**: Дјечје игре рјечима ...: „*Ију*, вију, шо, вију, шест“ (Оток, Ловрет., ЗНЖ 7, 79);

– у загонеткама: **бака-бака (2)**: Нешто хода по путућу | у зелену капућу; | зубе дречи, очи печи, | и још чини: *бака-бака* (НЗАг Нов., 50); **бар-бук**: По шумици куц, куц, | по атару вуц', вуц', | а по води *бар бук* (НЗАг Нов., 240); **бири (3)**: Бан бан *бири* бан | пређе за дан и за ноћ, | што не може човек с коњем | за годину дана (НЗАг Нов., 50);

– у клећви, закљичању: **ала (5)**: *Ала* синко, Краљевићу Марко! | Ти не оди у лов за Турцима (НП Корд., 36); Ако ... не ће да слуша, ондака ју куније мат: *Ала*, ћерко, нигдар жива ни здрава не дочекала данашњега подна ... *ала* ћерко, мртву те до јутро видила (Божићевић Ј., ЗНЖ 11, 94); **ах (7)**: *Ахъ*, издао није те небило (ПСВ, 23);

– у басмама, гаткама: **пй (6)**: Кад неке утрне нога, треба да пљуне три пута на ногу и рече: „*Ли!* на Рама ћора. Три жене рани!“ Тако три пута (Пав. 26, 9); **ћелорина**: Сједи мати, сједох ја, | *ћелорина* мајко (НПосл Вук, 231).

3.4. Различите врсте и подврсте узвика показују мање или веће разлике у погледу формалних, прозодијских, семантичких, функционалних, синтаксичких и прагматичких особина, што се уочава и на основу њиховог семантичког описа у дескриптивним речницима.

ОБРАДА И ДЕФИНИСАЊЕ УЗВИКА У РЕЧНИЦИМА

4.1. Лексикографски третман узвика у анализираним речницима показује да су многа питања у вези са њиховим граматичким, формално-језичким и семантичко-функционалним особинама решавана и много пре него што су постављена и размотрена у научној литератури.

У Речнику САНУ, који у односу на остале дескриптивне речнике савременог српског језика најпотпуније представља узвике (у складу са својом концепцијом тезаурусног речника), не доводи се у питање ни њихов лексичко-граматички ни лексичко-семантички статус. У току израде Речника искристалисали су се одређени лексикографски поступци за представљање узвика у речнику (модел лексикографске обраде), који нису били унапред дати и прописани у Упутствима, јер у време настанка

Упутстава (педесетих година 20. века), као углавном ни касније, узвицима није била посвећивана посебна пажња у литератури. Извесне разлике у обради појединих узвика проистичу, углавном, из чињенице да сваки лексикограф има ауторску слободу у приступу обради своје секције док год не одступа од опште концепције речника.

4.2. Узвици се доследно уносе у речнике, третирају, према морфолошким критеријумима, као посебна врста речи¹⁷ и квалификују скраћеницом „узв.“ (осим у случају када ову скраћеницу из практичних разлога замењује дефиниција која почиње речима: „узвик за...“ и сл.).¹⁸ Дефинишу се у складу са принципима обраде синсемантичких, непроменљивих речи тако да се идентификује њихова семантичко-употребна вредност (Гортан-Премк 1984: 37). Њихова специфична природа (специфична фонетска природа, акценатска варирања, редупликација основног облика, изговорне варијанте, комбинације са партикулама, синтаксички спојеви итд.) назначује се у напоменама у загради иза одредничке речи, нпр.: „изговара се кроз нос“ (в. *a-a* и *a-a* и *a-xa* и *a-xa*), „акцент у разним приликама и крајевима варира“, па се наводе акценатске варијанте (в. *ау* = *аух*, *зр*, *ију*), „у разним варијацијама изговора и наглашавања“ (в. *о* (*б*)), „обично поновљено“ (в. *аха*(*ј*)), „често удвојено“ (в. *беу*, *бири*), „често поновљено више пута“ (в. *бим*, *бир*), „често поновљено и са продуженим изговором самогласника...“ (в. *вр*²), „с различитим изговорним варијацијама [пример варијације]; са удвајањем завршног слога [пример одреднице с удвојеним слогом]; или и без паузе после другог слога [...], односно с паузама између сва три слога [...]" (в. *охо-хо*), „понекад појачано наставком за 2. л. мн. презента или партикулом -те, -дер“ (в. *гле*), „у комбинацији са вокативом или без њега“ (в. *о* (*3*)), „као обележје узвичног карактера уз исказе у генитиву (често појачано ...)“ (в. *о* (*4*)) „са допуном у дативу“ (в. *куку* (*2*)), „обично уз вокатив“ (в. *ој* (*1б*)) итд.; ретки синоними доносе се на крају дефиниције (в. *ија*), а антоними иза тачке запете после дефиниције са квалификатором *сујр*. (в. *куку*, *уа*).

¹⁷ У РМС, ређе у Речнику САНУ и РСЈ, јављају се појединачна одступања од наведене концепције посматрања узвика са морфолошког становишта: *каја доле*, *кају доле* „узвик за одавање признања, поштовања и сл.: свака част!“ (под *каја* изр.) (Речник САНУ; тако је и у РМС; у РСЈ дефинисано: „одавање признања: свака част“; уобичајен поступак у Речнику САНУ је: „каже се када се некоме одаје признање, поштовање и сл.“); *мајчин сине* „узвик као узречица у непосредном обраћању“ (под *син* изр.) (РМС; није боље решено ни у РСЈ: „узвик и узречица у непосредном обраћању“); *ијако је!* „уобичајени узвик потврђивања или одобравања“ (под *ијако* изр.) (РМС и РСЈ); *(мало) сујра!* „као узвик кад се нешто одбија, одриче, кад се не верује нешто“ (под *сујра* изр.) (РМС).

¹⁸ Извесне разлике јављају се у првим томовима, у којима нису раздвајани узвици и речце (в. *гле*).

4.3. Узвици се у речницима акцентују уобичајеним прозодијским знацима, који не одражавају увек у потпуности слику изговорене речи, као што се ни гласовима српског језика не може увек представити фонетски састав узвика (нпр. *аха*, *хм*). Акценат узвика не подлеже акценатском систему српског књижевног језика. Међутим, велики број узвика има устаљен начин изговора (некада и више њих у зависности од краја и/или ситуације у којој се изговара), који понекад са собом носи разлику у значењу (в. *бѷ* и *бѸ*). Зато се акценат (или више њих) (наравно, условно схваћен), оправдано, доноси у речницима, уз напомену о акценатским варирањима.¹⁹

4.4. Друге врсте речи са прагматичком вредношћу узвика и даље остају у оквиру своје врсте, с напоменом, датом у загради испред дефиниције, да се налазе у служби узвика (в. *вољно*, *здро*во, *да* (6, 7), *но*, *звизак*, *мир*, *држ(и)(иће)*). Синтагматски спојеви, попут *добар дан*, *лаку ноћ* и сл., не сматрају се узвицима, него се обрађују као изрази под речима које су носиоци идиоматског значења. Као узвици су обрађене поједине лексеме страног порекла које су значењски, а и морфолошки, за нас потпуно непрозирне (в. *машала*, *алабурда* и *ајѷаак*²⁰).

4.5. Експресивно маркирана значења базирана на семама колективне експресије код појединих речи са значењем нечије негативне особине употребљених у вокативу са прагматичном вредношћу узвика (попут *коњу*, *краво*, *будало*, *ђубре*) не обрађују се ни као узвици ни као речи у служби узвика. Искази типа: *Пажња! Позор! Вајѷра!* не квалификују се као узвици, јер имају све акценатске, фонетске, морфолошке одлике своје врсте, а синтаксички су специјалне независне реченице (Поповић у Станолчић, Поповић 1992: 383–386). Разликовање морфолошког критеријума од синтаксичког у нашој лексикографској пракси јасно се види на примеру обраде речце *ѷаман*, где је у примеру: *Госпођа, разуме се, пуши? – Таман!* Не могу чак ни дим да трпим (Нуш., РМС), *ѷаман* дефинисано: „као узвик [морфолошки критеријум] у служби реченице [синтаксички]: никако, нипошто [значење]“.

4.6. Различите употребе једног узвика у Речнику САНУ доносе се у оквиру истог речничког чланка (в. узвик *ој*, који се употребљава за одазивање и дозивање, затим за изражавање различитих осећања

¹⁹ М. Дешић у свом школском правопису акцентује узвике, такође наглашавајући да акценат треба схватити само условно, „јер се исти узвик често изговара на више начина, са стандардним акцентом, али и нестандартним (краћим од кратких и дужим од дугих, силазни ван првог слога)“ (Дешић 2015: 197). Овим је Дешић донекле кориговао свој раније изнет став (в. Дешић 1963: 239–245).

²⁰ Узвик *машала* је од турског *masallah*, *алабурда* је од италијанског *all' abbordo* „јуриш на брод!“, а *ајѷаак* од немачког *habt acht*.

и расположења, истицање количине и у стиховима као припев, без одређеног значења, обично из метричких разлога). Ретко се среће и њихово раздвајање у различите речничке чланке (в. *бӯ* и *бӯ́*, *мац*³ и *мац*⁴, *мис*, *йи*, *йис*).²¹ Овде долазе до изражаја различити лексикографски поступци у наведеним речницима – у РМС су прво и четврто наведено значење узвика *ој* обрађени под једном одредницом, а значење под бројем 2 под другом. У Речнику САНУ и РСЈ налазе се два речничка чланка за узвик *бу*, а у РМС су сва значења обједињена.

4.7. Узвици исте фонетске структуре а различитог порекла обрађују се у засебним речничким чланцима (в. у Речнику САНУ: *ала*² и *ала*³, *бац*¹ и *бац*², *ва* узвик за подражавање препеличиног гласа и талијанизам *ва* (хајде) узвик за терање магараца, *вај*¹ и *вај*², *кай*² и *кай*³, *ојур*¹ и *ојур*²; исп. у РСЈ: *вау* за подражавање лавежа пса и *вау* за исказивање одушевљења), или када прозодијске особине утичу на значење, што је ређе и не спроводи се доследно (в. у Речнику САНУ *бӯ*).²²

4.8. За разлику од аутосемантичних речи, које имају појмовно значење, код узвика се само условно може говорити о полисемији, па се бројевима у оквиру речничког чланка не показује полисемантичка структура (примарно и секундарна значења) већ различите употребе једног узвика. Код узвика су сва значења истог ранга, она су независна једна од других и нису узрочно-последично повезана. Формални распоред утврђује се према другим критеријумима: фреквентности, временској актуелности, територијалној ограничености и сл. Изузетак представљају оноματοпеје, које метафором или метонимијом могу развити секундарна значења (в. *бе*). Сматрамо да би о томе требало водити рачуна при обради оноματοпејских узвика у лексикографским остварењима. Међутим, у анализираним речницима не доноси се обавезно као прво примарно значење, већ доминантно. У Речнику САНУ је под одредницом *куку* тек под бројем 4 дато примарно оноματοпејско значење – „за подражавање гласа кукавице“ (исп. Скок 1972), на првом месту је дато метафором изведено значење „за изражавање бола, жалости, туге“, потом следи значење „за изражавање упозорења...“, па „за изражавање изненађења, чуђења, дивљења“. Слично је у РСЈ, а РМС не доноси уопште оноματοпејско значење.

²¹ У раду Роровић 2014: 107 наводи се да се у семантичком опису оноματοпејских узвика сви звучни феномени који се подражавају „обично наводе колективно – унутар истог одељка лексикографског уноса, често као отворена листа (која се завршава са: итд.)“, а да се „звучне појаве ретко раздвајају у различите секције“ и као пример такве обраде наводе се узвици *гру* и *кљуц* у Речнику САНУ.

²² Утврђивање критеријума по којима би се узвици обрађивали као хомоними или као једна реч у оквиру истог чланка може бити предмет посебног рада.

4.9. При обради узвика (као и свих других врста речи) важи начелан став да је за њихово потпуно објашњење потребан, осим семантичког, и њихов граматички опис. Морфолошки статус узвика дефинисан је квалификатором *узв.* иза одредничке речи (в. *авај, ој*) или речју *узвик* као делом дефиниције, када се изоставља скраћеница (в. *бућ²*) (Упутства, чл. 311).²³ Од свих врста узвика једино се ономотопејски узвици обележавају квалификатором (*оном.*).

Грамаички подаци – о акценту, гласовној структури, изговорним варијантама, синтаксичком статусу, комбинацији с партикулама, синтаксичким спојевима и др. – дају се у загради испред дефиниције. Потом се у загради даје етимологија (само код речи страног порекла), а затим следе квалификатори којима се узвици маркирају територијално (покр., в. *ану, баџарац*), временски (заст., в. *ајџак, бердо, или*), стилски (експр., в. *иљу*), по учесталости (нераспр., в. *йис⁴* „узвик којим се подражава звук ветра“) и сл.

Модел дефиниција узвика

5.1. Одређивање значења и успостављање дефиниција свакако је најсложенији део лексикографског посла. При дефинисању треба водити рачуна о томе да ли дефинишемо узвик у морфолошком смислу речи, неку другу реч у служби узвика, узвик у служби друге речи, а понекад у синтаксичкој функцији реченице итд. Мора се водити рачуна да дефиниција пружи граматички адекватну замену. Узвик не треба дефинисати неком другом врстом речи (именицом, глаголом, прилогом) (в. *аман-заман*). Друга врста речи употребљена као узвик у одређеном контексту не издваја се морфолошки, већ се, уз напомену „у служби узвика“, дефинише по моделу дефинисања одговарајуће врсте узвика.²⁴

5.2. Указаћемо овде на моделе обраде узвика који се доносе у Речнику САНУ, издвајајући оне који су репрезентативни за сваки тип узвика, и предложити одговарајуће моделе за њихову обраду.

У дефинисању²⁵ узвика најчешће се користе описне дефиниције, а потом се, кад је то могуће, иза двотачке наводе компатибилни узвици,

²³ Према Упутствима скраћеница *узв.* се не изоставља ни ако дефиниција почиње речју узвик ако је још неким другим подацима одвојена од почетка дефиниције (в. *давори*). Ово правило се не примењује доследно (в. *зру*), што не нарушава ни семантичку ни граматичку информативност, али би се, ради лакше претраживости у електронском издању, могло уједначити.

²⁴ Није требало, нпр., прилог *доле*, у једној од својих реализација, дефинисати са „узвик за изражавање негодовања, неодобравања...“, већ је требало да стоји: *доле* прил. (у служби узвика) „за изражавање.../ којим се изражава негодовање, неодобравање...“. Тако треба обрађивати и друге врсте речи, нпр. именице *йажња, йозор* и др.

²⁵ О типовима дефиниција в. Гортан Премк 1982; 2014а; 2014б.

као и друге врсте речи и изрази којима се конкретизује, ближе описује ситуација у којој се узвик употребљава (в. *леле 1, иха 1г и 1д, мац 2*). Срећу се и описно-синонимске дефиниције (в. *ѿаф 1а, ѿи а*). Такође се користи синонимска дефиниција, и то обично код маркираних речи (в. *алипроке*). С обзиром на то да се ради о мање познатим узвцима, а да је значење узвика контекстуално одређено, пожељно је прво дати кратку описну дефиницију. Упућивачке (помоћне) дефиниције користе се код варијаната узвика чија је употреба најчешће покрајински маркирана. С обзиром на фонетску варијативност узвика (в. *буѿ, буѿе, буф*), оне нису ретке.

5.3. Због ограничености простора не наводимо све типове дефиниција у Речнику САНУ, већ, на основу речничког материјала, препоручујемо типичне и најподесније моделе за сваку врсту узвика са алтернативном употребом речи у дефиницији (од грађе зависи која ће се варијанта употребити).

За **експресивне узвике** препоручујемо модел: (узв./узвик) „за изражавање / исказивање / истицање + им. у ген. (којом се именује осећање, душевно стање, расположење, емотивна или чулна реакција на спољашњи свет, став и сл.)“²⁶. У речницима се налазе и други модели, као нпр.: „при изражавању, исказивању, истицању + им. у ген.“²⁶ или „при + им. у лок.“ (којом се именује осећање, душевно стање, расположење, емотивна или чулна реакција на спољашњи свет, став и сл.) и (узв./узвик) „којим се изражава + им. у ном. (којом се именује осећање, душевно стање, расположење, емотивна или чулна реакција на спољашњи свет, став и сл.)“.

Препоручени модел дефиниције за **комуникативне узвике**: (узв./узвик) „за + гл. им. у ак. (дозивање, одазивање, обраћање, одржавање комуникације, тепање деци)“.

Типичан модел дефиниције за **императивне узвике**: (узв./узвик) „којим се + гл. (вабе, терају, гоне, подстичу, дозивају (најчешће животиње))“²⁶. Користи се такође модел: (узв./узвик) „за + гл. им. у ак. (терање, вабљење, подстицање (најчешће животиња))“.

Типичан модел дефиниције за **ономатопејске узвике**: (узв./узвик) „за подражавање (ређе опонашање) + им. у ген.“ или „којим се подража-

²⁶ Ретко се уместо именице у ген. јавља изрична реченица (исп. *благо* узв. ... 1. за исказивање да је неко срећан, да се нешто може сматрати срећним; *ијуху* узв. за исказивање ... „да је сувише касно за нешто, да је нешто већ одавно прошло и сл.“. У појединачним случајевима уместо именице у генитиву среће се заменица са детерминативном односном реченицом (в. *е бб*), као и модели: „који изражава + им. у акуз.“ (в. *хо*); „којим се исказује + им. у ном.“ (в. *вау, хуј*).

ва / подражавају + им. у ном. (којом се именује звучни феномен који се подражава)²⁷

Код малобројних **метајезичких узвика**, који имају највише сличности са ономатопејама, могу се употребљавати модели дефиниција који су препоручени за ономатопеје.

Код **поетско-фолклорних узвика** користи се описна дефиниција: „без посебног значења“ (у припевима песама, често из метричких разлога / у игри, у бројаницама, загонеткама, гаткама, клетвама итд.).

5.4. Уочава се да се у обради узвика, у оквиру једне врсте, без обзира на број реализација, за сваку реализацију користи исти тип лексикографске дефиниције (са могућим варирањима у избору речи), што потврђује чињеницу да су значења узвика истога ранга међусобно независна, те да би се, по речима проф. Даринке Гортан Премк (датим у разговору), морао применити тип дефиниције карактеристичан за основно значење (исп. и ГОРТАН-ПРЕМК 2014а; 2014б). Полисемантичка структура ономатопејских узвика захтева два типа дефиниција. У лексикографској обради требало би наводити прво примарно, ономатопејско значење, а потом метафором настала секундарна (експресивна, императивна и сл.) и псеудоономатопеје.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

6. Богата грађа ексцерпирана из три дескриптивна речника српског језика (Речника САНУ, шестотомног и једнотомног речника МС) омогућила је да се класификација узвика у српској литератури прошири новим врстама и подврстама узвика теоријски утемељеним у концепцији језичких функција Романа Јакобсона. Полазећи од уобичајене класификације узвика на експресивне, императивне и ономатопејске, издвојили смо, из императивних, врсту комуникативних узвика (*еј, ало, ој*), потом смо додали поетско-фолклорне (нпр. *ој, оја, шалај; аса, каса*) и метајезичке (*бла-бла, шу-шу*). Експресивним узвицима додата је подврста *градуелних/инијензификајџорских* узвика (*ихај, уха*), а комуникативним подврста која се користи у комуникацији са децом – при успављивању, тепању и сл. (*нина-нана, нуна*).

Предочени резултати омогућавају и да се допуни списак квалификатора којима се обележава припадање некој од подврста узвика: *комун. (икајивни), имјер. (ајивни)* итд., и на тај начин обогати лексикографски метајезик.

²⁷ Псеудоономатопејски узвици су врло често у функцији предиката и захтевају посебну анализу те ће се њима, као и узвицима у служби других врста речи, посветити пажња у посебном раду.

Модел дефиниција узвика, које смо предложили на основу обраде у Речнику САНУ, омогућају уједначено дефинисање ове врсте речи, које ће користити лексикографима Речника САНУ при будућој обради узвика, али и ствараоцима нових речника. Посебан значај ови модели ће имати у изради електронских верзија речника, ради што лакше претраживости корпуса.

Цитирана литература

- Белић, Александар. *О језичкој природи и језичком развоју*. Београд: Нолит, 1958.
- Борникова, Наталија В., Елена В. Верижникова. „Проблема лексикографическо-го описания междометий“. *Philological studies* 1 (2013): стр. 1–16.
- ВЕЖБИЦКАЯ, Анна. „Семантика междометия“. В: *Семантические универсалии и описание языков*. Перв. с англ. А. Д. Шмелева под ред. Т. В. Бульгиной. Москва: Языки русской культуры, 1999, стр. 611–647.
- ВУКОВИЋ, Јован. „Повезивање лексичких и синтаксичких целина у реченици“. *Радови АНУБиХ* XLIV (1971): стр. 13–88.
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. „О семантичком садржају лексикографске дефиниције“. У: Драго Ћупић (ур.). *Лексикографија и лексикологија*. Београд: САНУ, Филолошки факултет – Нови Сад: Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Матица српска, 1982, стр. 49–51.
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. „Обрада предлога у великим описним речницима“. У: Јован Јерковић (ур.). *Лексикографија и лексикологија*. Београд: САНУ, Филолошки факултет – Нови Сад: Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Матица српска, 1984, стр. 35–39.
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. *Полисемја и организација лексичког система у српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 1997.
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. „О квалификатору фигуративно у српским (српскохрватским) дескриптивним речницима“. У: Владислава Ружић и Слободан Павловић (ур.). *Зборник у часој Гордане Вуковић. Лексикологија, ономастика, синтакса*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2011, стр. 27–37.
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. „О лексикографској дефиницији и систему лексикографских дефиниција у једнојезичном речнику“. У: Милан Алановић, Јасмина Дражић, Гордана Штасни и Гордана Штрбац (ур.). *Зборник у часој Вери Васић. Лексика, грамастика, дискурс*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2014а, стр. 31–39.
- ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка. „Дефинисање у српској лексикографији“. У: Рајна Драгићевић (ур.). *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси*. Београд: Филолошки факултет, 2014б, стр. 131–139.
- ДАНИЧИЋ, Ђуро. *Мала српска грамастика*. Беч: Штампарија јерменског манастира, 1850.
- ДЕШИЋ, Милорад. „Акцентовање узвика“. *Наш језик* год. XIII/3–5 (1963): стр. 239–245.
- ДЕШИЋ, Милорад. *Правопис српског језика – школско издање*. Београд: Klett, 2015.

- ЈОКАНОВИЋ-МИХАЛЛОВ, Јелица. „Категорија узвика – граматички и лексички аспект“. *Научни састџанак славистиџа у Вукове дане* 26 (1997): стр. 171–177.
- ЈОКАНОВИЋ-МИХАЛЛОВ, Јелица. „Узвици као врста речи“. *Научни састџанак славистиџа у Вукове дане* 27 (1998): стр. 247–252.
- КЛАЈН, Иван. *Творба речи у савременом српском језику. I. Суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике, Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска, 2002.
- КЛИКОВАЦ, Душка. *Грамајџика српскога језика*. Београд: Креативни центар, 2010.
- ЛОМПАР, Весна. „Заступљеност и статус узвика у сербoкpоатистичким грамати-кама“. *Српски језик XIV/1–2* (2009): стр. 467–477.
- МАЦАНОВИЋ, Ана. *Српска језикословна терминологија у 19 веку*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018.
- НОВАКОВИЋ, Стојан. *Српска грамајџика*. Београд: Државна штампарија, 1894.
- ПИПЕР, Предраг, Иван Клајн. *Нормативна грамајџика српскога језика*. Нови Сад: Матица српска, ²2014.
- ПИПЕР, Предраг, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Синџакса савременога српског језика. Просџа реченица*. У ред. Милке Ивић. Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска, 2005.
- СТАНОЈЧИЋ, Живојин. *Грамајџика српскога језика*. Београд: Креативни центар, 2010.
- СТАНОЈЧИЋ, Живојин, Љубомир Поповић. *Грамајџика српскога језика, уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1992.
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. *Савремени српскохрватски језик. Грамајџички системи и књижевнојезичка норма. I. Увод, Фонетика, Морфологија*. Београд: Научна књига, 1986.
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. *Савремени српскохрватски језик. Грамајџички системи и књижевнојезичка норма. II. Синџакса*. Београд: Научна књига, 1989.
- СТЕВОВИЋ, Игрутин. *Функционална грамајџика српскохрватског језика*. Сарајево: Свјетлост, 1958.
- Уџуџистиџа за обраду Речника САНУ*. Интерни спис. Београд: Институт за српски језик САНУ, s.a.
- АМЕКА, Feliks. “Interjections. The universal yet neglected part of speech”. *Journal of Pragmatics* 18 (1992): pp. 101–118.
- ДАКОВИЋ, Sibila. „Još o uzvicima“. *Језик данас XII* (2000): стр. 3–9.
- ЈАКОВSON, Roman. *Lingvistika i poetika*. Београд: Nolit, 1966.
- КРВИНА, Domen, Andreja Žele. „O medmetih, zlasti o njihovih razločevalnih lastnostih: poudarjen slovarski vidik“. *Slavistična revija* vol. 65, no. 2 (2017): стр. 201–228.
- МАРЕТИЋ, Tomislav. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Matica hrvatska, ³1963.
- МРАЗОВИЋ, Pavica, Zora Vukadinović. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Dobra vest, 1990.

- MRAZOVIĆ, Pavica. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2009.
- PETROVIĆ [KLIKOVAC], Duška. *Jezička motivisanost jezičkog znaka (na materijalu onomatopejskih reči)*. Rukopis magistarskog rada odbranjenog na Filološkom fakultetu u Beogradu, 1984.
- POPOVIĆ, Ljubomir. “The Use of Onomatopoeic Interjections in Serbo-Croatian and Other Standard Languages of Štokavian Origin (A Case of Functional Inerconnection of Discourse and Grammar and Discourse and Lexicon)”. In: Motoki Nomachi, Andrii Danylenko, Predrag Piper (ed.). *Grammaticalization and Lexicalization in the Slavic Languages*. Proceedings from the 36th Meeting of the Commission on the Grammatical Structure of the Slavic Languages of the International Committee of Slavists, Die welt der slaven, sammelbande – Сборники, München – Berlin – Washington: Otto Sagner (2014), pp. 104–152.
- SOSIR, Ferdinand de. *Opšta lingvistika*. Beograd: Nolit, 1977.
- WIERZBIKA, Anna. “Interjections. The semantics of interjections”. *Journal of Pragmatics* 18 (1992): pp. 159–192.

Извори

- Речник српскохрватског књижевног језика*. I–VI. Нови Сад: Матица српска, 1967–1976 (I–III и Загреб: Матица хрватска).
- Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. I–XX. Београд: САНУ, Институт за српск(охрватск)и језик, 1959–.
- Речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2011.
- Рјечник хрватскога или српскога језика*. I. Zagreb: JAZU, 1880–1882.

Рада Р. Стиович, Ивана В. Лазич Коник, Марина Ј. Спасоевич

МЕЖДОМЕТИЈА В СОВРЕМЕННОМ СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ: КЛАССИФИКАЦИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКАЈА ОБРАБОТКА

Резюме

В работе анализируются междометия на основании материала Словаря САНУ, а также шеститомного и однотомного словарей МС. Рассмотрены, также, их грамматическое описание и классификация в сербской литературе. На основании богатого экскерпированного материала (более 1000 междометий и слов в функции междометий), классификация дополнена новыми классами междометий. Это дополнение основывается на концепции языковых функций Романа Якобсона. В нашей классификации, наряду с экспрессивными, императивными и онomatopoeическими междометиями, находятся и коммуникативные (выделены из императивных) (*ej, alo, oj*), поэтическо-фольклорные (*oј, oја, шалај, аса, каса*) и метаязыковые (*бла-бла, шу-шу*). Все классы разделены на подклассы. К экспрессивным междометиям причислен и подкласс *градуальных/интенсифицирующих* междометий (*ихај, уха*). К коммуникативным добавлен подкласс

междометий использующихся в коммуникации с детьми – при убаюкивании, сюсюкании и т. п. (*нина-нана, нуна*).

В работе предлагаем следующие модели определения междометий: для экспрессивных междометий: (межд./междометие) для «выражения / высказывания / выделения, подчеркивания» + сущ. в ген. (именующее чувство, душевное состояние, настроение, эмоциональные или чувственные реакции на окружающий мир, позицию и пр.); для коммуникативных междометий: (межд./междометие) «для + отгл. сущ. в акк.» (призыва, отзыва, обращения, поддержания коммуникации, сюсюканья с детьми); для императивных междометий: (межд./междометие) «которым + гл.» (манят, отпугивают, отгоняют, побуждают, подзывают (в большинстве случаев животных)) или: (межд./междометие) «для + отгл. сущ. в акк.» (отпугивания, подзывания, побуждения (в большинстве случаев животных)); для ономатопоических междометий: (межд./междометие) «для подражания (реже звуковая имитация) + сущ. в ген.» или «которым подражается / подражаются + сущ. в ном.» (называющее звуковое явление, которому подражают); для метаязыковых междометий могут употребляться модели определения, рекомендуемые для ономатопоий; для поэтическо-фольклорных междометий используется описательное определение: «без особого значения (в припевах песен, часто по причинам метрики / в игре, в считалках, загадках, ворожбе, проклятиях и т. д.).»

Ключевые слова: сербский язык, части речи, междометия, классификация междометий, сербские толковые словари, лексикографическая обработка междометий

Rada R. Stijović, Ivana V. Lazić Konjik, Marina Lj. Spasojević

INTERJECTIONS IN THE CONTEMPORARY SERBIAN LANGUAGE: CLASSIFICATION AND LEXICOGRAPHIC TREATMENT

Summary

This paper analyzes interjections based on the material from the *SASA Dictionary*, as well as from the six-volume and one-volume Serbian dictionaries of Matica Srpska. Moreover, we looked into their grammatical description and classification in Serbian literature. Based on the voluminous excerpted material (over 1000 interjections and words functioning as interjections), we refined the classification by adding new types of interjections. The said addition is founded upon the concept of language functions by Roman Jakobson. In our classification, apart from the expressive, imperative and onomatopoeic interjections, they can also be communicative (singled out of the imperative ones) (e.g. *ej, alo, oj*), poetic-folk (e.g. *op, opa, šalaj; asa, kasa*) and metalinguistic (e.g. *bla-bla, šu-šu*). All of these types are further categorized into subtypes. Expressive interjections now include a subgroup of *gradual/intensifying* interjections (e.g. *ihaj, uha*), and communicative ones contain a subtype used in com-

munication with children – when putting them to sleep, using baby talk, etc. (e.g. *nina-nana, nuna*).

In the paper we recommend the following models of defining interjections: for expressive interjections: (interj./interjection) “for expressing / declaring / emphasizing” + N in gen. (denoting a feeling, affective state, mood, emotional or sensory reaction to the outside world, attitude, etc.); for communicative interjections: (interj./interjection) “for + verbal N in acc.” (calling somebody and responding to the call, addressing, maintaining communication, baby talk); for imperative interjections: (interj./interjection) “used + V” (to lure, urge, drive, spur, call (mostly animals)) or: (interj./interjection) “for + verbal N in acc.” (driving, luring, spurring (mostly animals)); for onomatopoeic interjections: (interj./interjection) “for imitating (more rarely mimicking) + N in gen.” or “used for imitating” + N in nom.” (used for naming the auditive phenomenon that is imitated); for metalinguistic interjections, the models of definitions recommended for onomatopoeias can be applied; for poetic-folk interjections a descriptive definition is used: “without specific meaning (in song refrains, often for metrical purposes; in games, chants, riddles, incantations, curses, etc.)”.

Keywords: Serbian language, parts of speech, interjections, classification of interjections, Serbian monolingual dictionaries, lexicographic treatment of interjections

ТИЈАНА В. АШИЋ
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за романистику

О АПСТРАКТНИМ УПОТРЕБАМА ЗАМЕНИЧКИХ ПРИЛОГА *ОВДЕ И ТУ*

У овом раду анализирамо апстрактне употребе заменичких прилога *овде* и *ту* у српском језику. Полазимо од њихових примарних спацијалних значења, која показују да је само *овде* прави деиктички израз који уколико је праћен показивањем руком има вредност демонстратива. За разлику од њега, *ту* је израз који се понаша као синтагма са одређеним чланом. Његово значење лако исклизне у апстрактни простор. У својим анафоричким употребама он може да се односи на временски тренутак. Такође показујемо да темпорална употреба прилога *овде* у суштини није чисто темпорална јер се односи на простор ухваћен у једном релевантном тренутку.

Кључне речи: заменички прилози, деикса, анафора, простор, време

1. Увод

У овом раду анализирамо нестандартне, апстрактне употребе заменичких прилога *овде* и *ту*. Полазимо од хипотезе да је *овде* прави деиктички израз, док се *ту* може сматрати еквивалентом синтагме са одређеним чланом.¹ Показујемо такође у чему се разликују њихове спацијане и неспацијалне употребе и под којим условима су оне могуће.

* tijana.asic@gmail.com

** Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 178014, *Динамика сѝрукѝура савременог срѝског језика*, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

¹ Ово важи за језике који имају члан. У српском се као њихов еквивалент сматра гола именица која се односи на нешто већ познато саговорнику. Упоредити: *Додај ми*

2. ПРИЛОГ *ОВДЕ*

2.1. Стандардне употребе

Прилог *овде* спада у праве деиктичке (контекстуално зависне) прилоге (в. LYONS 1975 и KARLAN, 1989), али за разлику од прилога *јуче* и личне заменице *ја*, који су једнозначни (*јуче* увек упућује на дан пре дана који обухвата моменат говора, а *ја* се увек односи на говорника), он је поливалентан. То значи да у зависности од намере говорника он може имати различите вредности, тј. не мора увек да означава простор у којем се налази говорник. У том смислу *овде* је блиско демонстративима и често означава простор на који говорник показује руком (в. KLEIBER 1995). Ево неколико примера његове употребе:

- (1) Овде је вруће.
- (2) Овде говоримо кинески (на паноу).
- (3) Овде отворите (на паковању кафе)! Овде притисните! (на зиду)
- (4) Ви сте овде (на карти са стрелицом).
- (5) Овде га стави! (са показивањем прстом)

Важно је истаћи да у свим употребама *овде* указује на ограничени простор који контрастира са другим простором (или просторима) представљеним прилогом *ијамо*.

Напоменимо да се величина простора прагматички инферира. Тако *овде* из примера 1) може указивати на собу, регију или цео континент (Африку).

За наш рад битно је да нагласимо да *овде* никада нема анафоричку функцију:

- (6) **Он се њреселио у Париз и овде се дивно осећа.*

2.2. Нестандардна употреба

Поред физичког простора, *овде* може указивати, у својој дискурзивној употреби, и на апстрактан текстуални простор у коме се говорник у метафоричком смислу налази:

- (7) Овде (у овом раду) говорићемо о нестандартним употребама глаголских времена.
- (8) Овде (на овом месту) на тренутак ћемо прекинути причу да бисмо јој се вратили касније.

Постоје случајеви у којима је далеко теже повезати просторну и непросторну употребу овог прилога. Тако у свом раду Ле Драулек (Le чацу (зна се тачно на коју чашу говорник мисли) и *Додај ми једну чацу* (било коју из групе доступних).

DRAOULEC 2018) анализира примере где *овде* (тј. његов француски еквивалент) упућује на тренутак у прошлости:

(9) Године 1945. у једном бомбардовању, Шотокан је потпуно уништен. Овде почиње један мрачан период за мајстора Фунакошија.

Како објаснити ову специфичну употребу? Један од начина је да се прича у метафоричком смислу сматра путем и да се *овде* метонимијски односи на почетак или крај кретања по тој путањи, што одговара идеји момента (*идем*). Али ово објашњење је доста компликовано будући да захтева учешће два когнитивна механизма, метафоре и метонимије.

Друга могућност је да сматрамо да у овој употреби *овде* и даље остаје спацијални прилог, односно да се у горе наведеном примеру он односи на физичко место на којем почиње нови период у животу мајстора Фунакошија.

Да бисмо оборили ову хипотезу, тј. доказали да *овде* није спацијално, треба да сагледамо примере у којима је потпуно искључено да се он односи на неко место и где може да има искључиво темпоралну вредност. Покушали смо да смислимо такав пример. Узмимо следећи случај:

(10) ? Петар није могао нигде да се настани. Он је путовао, мењао континенте и земље. Где је он био 1926, о томе не знамо ништа, али овде почиње најсрећнији период у његовом животу.

(11) ? Где је тачно била моја мајка 14. новембра 1928? Никад нисам са сигурношћу сазнао, али знам да се овде завршава врло мрачан период њеног живота.

Сматрамо да су наведени примери недовољно прихватљиви. Међутим, ако у њима поменемо неко прецизно место, ове реченице постају природније:

(8') Петар није могао нигде да се настани. Он је путовао, мењао континенте и земље. Године 1926. настанио се у Мексику. Овде почиње најсрећнији период у његовом животу.

(9') ? Где је тачно била моја мајка 14. новембра 1928? Она ми је на крају признала да је била у Паризу. Овде се завршава врло мрачан период њеног живота.

С друге стране, чини се да спомињање места, без временске одредбе, није довољно да се употреби *овде* које се односи на темпорални сегмент:

(12) Париз поседује старе римске остатке Лутемцијанске арене, овде почиње један заиста мрачан период у мом животу.

Да би реченица била прихватљива, она мора да садржи временску одредницу: тренутак у коме је ситуиран спацијални антецеденс.

(13) Тринаести арондисман био је у дану победе у неописивом стању. Овде почиње најсрећнији период у мом животу.

Дакле, може се закључити да је улога прилога *овде* да упути на уведени спацијални појам који је ухваћен у одређеном релевантном тренутку.

Сама реченица са *овде* има дискурзивну функцију коментара: аутор интервенише на свом тексту и комуницира са читаоцем. Као да његово приповедање упућује на неку сцену (на место на које је реферисано у одређеном тренутку), која се посебно истиче и важна је за даљи след догађаја (утисак који се код читаоца јавља је да се приповедачево око зауставља над сценом из неког филма). То је обично тренутак кад нешто почиње или се завршава; другим речима, тренутак промене стања ствари у јунаковом животу.

Напоменули бисмо да овај поступак није могућ са деиктичким временским прилогом *сада*, који никада нема демонстративну функцију, те никад не служи да се њиме укаже на неки посебан тренутак. Он у својој нестандартној употреби упућује на тренутак нечије туђе садашњости (*сада* одговара моменту унутрашњег говора смештеном у прошлости, из чије перспективе књижевни јунак сагледава своју прошлост и будућност), чиме се ствара било ефекат слободног индиректног говора (в. BANFIELD 1982; CORBLIN et AŠIĆ in print), било ефекат приповедачевог присуствовања догађајима, чиме се ствара живост и веродостојност у приповедању:

(14) Сада је могла да одахне. Он ће се ускоро вратити кући!

(15) Некада брбљива и енергична, сада је одавала утисак тихе и повучене особе.

У првом примеру приповедач преноси јунакињине мисли, а у другом описује утисак који је на њега оставила јунакиња у два различита тренутка приповести.

Разлике у понашању прилога *овде* и *сада* потичу из суштинске онтолошке разлике између тродимензионалног простора и једнодимензионалног времена, те разлика у нашој перцепцији ова два феномена.

3. Прилог *ту*

3.1. Стандардне употребе прилога *иу*

У својој студији о заменичким прилозима Пипер (Пипер 1988) објашњава да значењска опозиција између прилога *овде* и *иу* постаје релевантна само уколико контекст обезбеди елемент на коме може да почива опозиција *централно* – *периферно*:

(16) Ставићемо један букет овде, на мој сто, а други ту, на твој сто, а трећи тамо, на његов сто.

Други лингвисти наводе да између ова два прилога нема суштинске разлике у значењу (Тополињска 1977), док у својим радовима С. Кордић показује да је у одређеним контекстима он синоним прилога *ѿамо* (KORDIĆ, 2003).

У нашим радовима (CORBLIN et AŠIĆ, 2017) полазимо од хипотезе да *тју* није деиктичка реч, већ да по својој природи има функцију израза са одређеним чланом. Доказ за то је да поседује све врсте употреба које имају одређени изрази: строгу анафоричку, слабу анафоричку (релациону) и идиоматску.

У строгој анафоричкој употреби *тју* се односи на претходно уведено место:

(17) Отишао је у Париз и ту упознао љубав свог живота.

Код слабе анафоричке употребе немамо изречени антецеденс, али се подразумева да саговорник зна на које место се односи *тју*:

(18) Да ли ти је ту удобно? Ако није, седи на кревет.

Код идиоматске² употребе *тју* се везује на место на којем се субјекат по својој природи или функцији³ налази, а то може бити било кућа, било радно место.

(19) Директор данас није ту. Дођите сутра.

(20) Јеси ли ту послеподне? Хоћу нешто да ти донесем.

Када значењски елемент спацијалности ослаби, *тју* означава присуство или доступност, а када се појам простора потпуно изгуби, добијамо значење постојања (пример 24 и 25):

(21) За тебе ћу увек бити ту.

(22) Ту сам за све додатне информације.

(23) Кад мачка није ту, мишеви коло воде.

(24) Учитељи су ту (постоје) да васпитавају децу.

(25) Полиција је ту (постоји) да нас штити.

² Под идиоматском употребом сматрамо ону у којој се *тју* не односи на неко место одређено контекстом, већ на субјектово радно место или место где станује. Дакле, идиом *битии тју* значи „бити на радном месту“ или „код куће“.

³ Ова употреба прилога *тју* блиска је употребама именица са slabим одређеним чланом у значењу обављања неке друштвено детерминисане активности. Упореди:

Душан иде у школу. (у значењу: *Душан је ученик*)

Душан данас иде у једну школу. Ваљда ће ѿамо усјеићи да ѿрода неколико својих књига (Ašić et Corblin, 2014).

Напоменимо да се овакве идиоматске конструкције јављају и са неживим субјектима, где *īu* означава присуство на уобичајеном или предвиђеном месту, односно месту где субјекат врши своју функцију:

(26) Отворио сам машину. Веш није ту.

(27) Лифт је ту. Отвори врата!

Да је у примеру (27) употребљен прилог *овде*, добили бисмо значење „на овом месту у згради“, док у горе наведеном примеру имамо значење: лифт је на месту на којем се може користити, тј. ући у њега (на спрату где се налазе говорник и саговорник).

3.2. Неспацијална употреба прилога *īu*

За наше истраживање битна су запажања С. Кордић, која у својим радовима (Кордић 2003, 2007) наводи да можемо разликовати три типа анафоричне употребе речи *īu*:

а) *īu* се односи на простор већ уведен дискурсом;

б) *īu* се односи на већ поменућу ситуацију;

в) *īu* уводи метатекстуални комплемент (и значи „на овом месту у приповедању“).

Само у случају под а) могуће је *īu* заменити прилогом *īамо*.

(28) Отишао је у Париз и ту/тамо упознао љубав свог живота.

(29) Кажеш, он више не излази с Мајом. И шта ти је ту чудно?

(30) Превише се задужио: ту му нико не може помоћи.

(31) Његов слаби гласић није допирао до џинова око њега. Ту/овде/*тамо се прича прекида.

Ови примери показују да прилог *īu* релативно лако напушта своју примарну спацијалну употребу и постаје анафорична реч за позивање на језички већ уведени елемент, који може бити и апстрактне природе. Ово је потпуно у складу са општеважећом локалистичком хипотезом (Ашић 2008), по којој се апстрактна значења речи изводе из њихових примарних, просторних значења. Управо из тог разлога не чуди што се као антецеденс за овај заменички прилог могу наћи и временске одредбе:

(32) Кад је имао 14 година, почео је да тренира карате и ту се његов живот сасвим променио.

(33) Једног дана упознао је једног будистичког монаха и ту је схватио да његов живот треба да крене у сасвим другом правцу.

У наведеним примерима *īu* је синонимично са временским прилогом *īада*.

Ту у метафоричком смислу може да означи и временску или квантификативну проксималност:

- (34) Пролеће је ту, иза ћошка.
 (35) Ако није завршила факултет, онда је ту негде.
 (36) Њих двојица су ту по висини.
 (37) За та кола треба ти ту (око) 4000 евра.

У својој студији о прилогу *ијамо* Д. Кликовац (2018) показује да он може имати и временску употребу, тј. означавати темпоралну дисталност (*видећемо се ијек ијамо у септембру*). Ипак он не може имати анафоричку употребу, већ се искључиво јавља праћен временском одредбом која га спецификује.

Сам прилог *ију* може у процесу граматикализације да постане речца за изражавање негодовања због саговорниког лошег понашања и то у реторским питањима:

- (38) Шта се ту дереш ко неки јунац?!
 (39) Ма што се ту правиш важан?! До јуче си се крио иза мамине сукње.

Има ли ова упореба речце *ију* везе са стандардним употребама прилога *ију*? Одговорићемо да има, јер се *ију* односи на контекст у којем се врши непримерена радња.

То јасно показује следећи пример:

- (40) Шта сте се ту разгаламили? Није вам ово утакмица, ово је позориште.

Наиме, у позоришту, за разлику од спортских терена, не сме се гласно говорити и коментарисати представа.

4. ЗАКЉУЧАК

Прилог *овде* је прави деиктички израз који се често јавља и као демонстратив. Он не напушта сасвим свој спацијални домен чак и када је употребљен у наизглед темпоралном значењу: тада се односи на просторни сегмент ухваћен у једном релевантном тренутку. За разлику од њега, прилог *ију* понаша се као синтагма са одређеним чланом и лако добија неспацијално значење (што је у складу са Локалистичком хипотезом). Када је процес граматикализације изведен до краја, онда *ију* постаје прагматичка речца за изражавање негодовања.

Цицирирана лингвистика

Кликовац, Душка. „О систему заменичких прилога за место у српском језику: прилог *ијамо*“. У: Љиљана Бајић (ур.). *Српска славистика*. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2018.: стр. 125–139.

- КОРДИЋ, Сњежана. „Прилози овд(ј)е/ту/тамо/онамо/овуда/туда/онуда“. *Јужнословенски филолог* LIX (2003): стр. 81–103.
- ПИПЕР, Предраг. *Заменички њрилози у српскохрватском, руском и њолском језику*. Београд: Институт за српскохрватски језик, 1988.
- ТОПОЛИНСКА, Зузана. „Семантичка и синтаксичка дистрибуција заменичких коре-на т-, об-, он- у српскохрватском језику“. *Зборник Научног сасиџанка слави-сиџа у Вукове дане* (1977): стр. 297–305.
- АШИЋ, Тижана. *Espace, temps, prépositions*. Genève: Droz, 2008.
- АШИЋ, Тижана et Francis Corblin. “Telic definites and their prepositions: French and Serbian“. in ed by Aguilar-Guevara, Ana, Bert Le Bruyn and Joost Zwarts: *Weak Referentiality*, John Benjamins, 2014: pp. 183–212.
- BANFIELD, Ann. *Unspeakable Sentences: Narration and Representation in the Language of Fiction*. Boston: Routledge & Kegan Paul, 1982.
- BUHLER, Karl. *Sprachtheorie: Die Darstellungsfunktion der Sprache*. Frankfurt/Mein: Ulstein GmbH, 1978.
- FILLMORE, Charles. “Towards a descriptive framework for spatial deixis“. In: R. J. Jervella & W. Klein (eds.). *Speech place and action*. London: Wiley&Sons, 1982.
- KAPLAN, David. *Demonstratives*. In: Joseph Almog, John Perry, Howard Wettstein (eds.). *Themes from Kaplan*. Oxford: Oxford University Press, 1989.
- KLEIBER, Georges. “D’ici à là et vice versa: pour les aborder autrement“. *Le Gré des Langues* 8 (1995): p. 8–27.
- KORDIĆ, Snježana. *Riječi na granici punoznačnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2002.
- CORBLIN, Francis et Tijana Ašić. “Une nouvelle approche de l’opposition *ici/là* et *ovde/tu*“. *Travaux de linguistique*, University of Gent (2017): p. 29–49.
- CORBLIN, Francis et Tijana Ašić. (in print), *Là, ici, maintenant* et l’opposition espace/temps, *Actes du colloque Chronos*, Université de Neuchatel, *Revue de linguistique*, Presse universitaire de Strasbourg.
- LYONS, John. “Deixis as the source of reference“. In: E. Keenan (ed.). *Formal semantics of natural language*, Cambridge: Cambridge University Press, 1975: p. 61–83.
- Le DRAOULEC, Anne. “Ici commence le court bonheur de ma vie : *ici* temporel dans la narration“. *Travaux de linguistique*, University of Gent (2018): p. 38–50.

Тижана В. Ашич

АБСТРАКТНЫЕ УПОТРЕБЛЕНИЯ НАРЕЧИЙ *ОВДЕ* И *ТУ* В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В данной работе осуществляется анализ абстрактного употребления местоименных наречий *овде* и *џу* в сербском языке. Автор исходит из их первичных пространственных значений, указывающих на то, что только *овде* является настоящим дейктическим словом, которое, в случае сопровождения жестом руки,

становится демонстративом. В отличие от него, слово *тју* ведет себя как словосочетание с определенным членом. Его значение достаточно легко переходит в абстрактное пространство. В своих анафорических употреблениях оно может относиться к моменту времени. Автор указывает и на то, что темпоральные употребления наречия *овде* в действительности не являются чисто темпоральными, поскольку относятся к пространству, схваченному в один существенный момент.

Ключевые слова: местоименные наречия, дейксис, анафора, пространство, время

Tijana V. Ašić

THE ABSTRACT USAGES OF THE ADVERBS *OVDE* (*HERE*) AND *TU* (*TAMO*)

S u m m a r y

The aim of this paper is to account for the abstract usages of the pronoun adverbs *ovde* (*here*) and *tu* (*there*) in Serbian. We start with the analysis of their basic spatial meanings which show that *ovde* is a true deictic expression that, if it is accompanied with the act of showing, can obtain the value of a demonstrative. On the contrary, *tu* behaves as a noun phrase with the definite article. Its spatial meaning is easily transformed into the abstract one. We also show that the temporal usage of *ovde* is not completely temporal because it denotes the space captured in one relevant moment.

Keywords: pronoun adverbs, deixis, anaphora, space, time

ISSN 0350-185X, књ. LXXV, св. 1 (2019), стр. 73–100

UDK: 811

COBISS.SR-ID:

DOI: <https://doi.org/10.2298/JF11901073R>

Примљено: 10. VI 2018.

Прихваћено: 16. I 2019.

Оригинални научни рад

БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ*
РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Катедра за српски језик

ИМПЕРАТИВ У ГОВОРУ СЕВЕРНОШАРПЛАНИНСКЕ ЖУПЕ СИРИНИЋ**

У раду се анализира употреба императива у говору северношарплагинске жупе Сирињић. Дијалекатска грађа показује да у овом идиому императив функционише као синтаксичка јединица са широким синтаксичко-семантичким опсегом. Синтаксичке, значењске и стилске особине императива утврђују се најпре с обзиром на његову употребу у основној, модалној служби, а потом и у секундарној сфери употребе, када обележава појединачне или вишекратне (хабитуалне) претериталне радње које се одликују поновљивошћу. Показало се да је овај облик у систему испитиваног говора стабилан у свим трима функционалним доменима, те да није значајније потиснут изофункционалним односно јединицама са делимично истим синтаксичким и значењским својствима. Најзад, утврђено је да се овај облик онда када је употребљен као временски транспонован, осим особеним значењским својствима, одликује и експресивношћу, што га сврстава у ред стилогених јединица.

Кључне речи: императив, модална служба, временска транспозиција, прошле појединачне радње, прошле понављане радње

* bojana.veljovic@filum.kg.ac.rs

** Рад *Императив у говору северношарплагинске жупе Сирињић* урађен је у оквиру пројекта „Дијалектолошка истраживања српског језичког простора“ (број пројекта 178020), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије.

1. Увод

1.1. Оформљен у једанаест насеља¹ у северношарпланинској жупи, сиринићи говор² припада призренско-јужноморавском дијалекту метохијско-косовско-сиринићког поддијалекта.³

1.2. У говору Сиринића императив се употребљава у двама службама: основној – када се њиме изриче заповест, жеља, молба или опште подстицај за вршење глаголом обележене радње; и секундарној – када као временски транспонован обележава појединачна или прошла дејства која се одликују вишекратношћу.

1.3. Модални императив сасвим је обичан како у стандардном идиому тако и у свим дијалектима српског језичког простора. Императив у временској служби из савременог српског језика ишчекао је готово у потпуности (Танасић и др. 2005: 457) – чак и у књижевноуметничком регистру функционише као (дијалекатски) маркирана јединица са ниском фреквенцијом – повлачећи се пред потенцијалом (у ситуацијама обележавања прошлих понављаних радњи) односно аористом и наративним презентом (при исказивању појединачних прошлих дејстава). И у народним говорима системски развитак ишао је у смеру елиминисања једне од изофункционалних форми, с тим да је у резултату на највећем делу територије у употреби стабилизван наративни императив, док потенцијал у служби исказивања хабитуалности познаје само део говора.⁴ Сходно томе, штокавски дијалекатски комплекс одликује се високом

¹ Скраћенице насеља: Бе (Берејце), Ви (Вича), Вр (Врбештица), ГЂ (Горња Битиња), Го (Готовуша), ДБ (Доња Битиња), Др (Драјковце), Ја (Јажинце), Се (Севце), Су (Сушиће), ШГ (Штрпце).

² О дијалекатској индивидуалности сиринићког говора в. Младеновић 2016. У овом прилогу налази се и релевантна литература о Сиринићу и сиринићком говору.

³ Више о овом поддијалекту в. у Младеновић 2016а.

⁴ О употреби потенцијала у народним говорима биће речи у једном од будућих радова, тако да се о овоме неће детаљније расправљати у овом прилогу. Овде се наводе само чињенице које су релевантне за сиринићи говор. Одсуством потенцијала, сиринићи говор наслања се на највећи део призренско-тимочког ареала (Богдановић 1979: 124; Ћирић 1983: 105; 1999: 173; Марковић 2000: 178), који – опет – неприсуством овакве употребе представља целину са македонско-бугарским дијалекатским појасом. Потенцијал са временском употребом није потврђен ни у северномакедонским говорима призренско-јужноморавског типа (Видоески 1962: 235). Из ове балканизираних зоне издвајају се призренско-јужноморавски говори Метохијске и Косовске котлине, у којима је потенцијал у временској служби потврђен у свим говорима (Стевановић 1950: 148; Реметић 1996: 504, 541; Младеновић 2000: 367–369; 2013: 364–365), са додуше неједнаком фреквентношћу; највеће је снаге у северном делу, ближем косовско-ресавској зони, употреба слаби како се иде ка југу. Присуство потенцијала у овој зони последица је ближих односа са контактним косовско-ресавским говорима, у којима је оваква употреба потенцијала релативно честа (Букумирић 2003: 316–349). За схватање дијалекатских при-

фреквентношћу приповедачког императива. У херцеговачко-крајишком дијалекту наративни императив спада у ред високофреквентних јединица (Вуковић 1940: 97; Петровић 1978: 138; Павлица 1984: 412; Драгичевић 1986: 196; Кашић 1995: 347; Вујадиновић 2007: 97; Пецо 2007: 273), а његов изостанак из система облика са претериталном службом карактерише једино говор Барање и околине (СЕКЕРЕШ 1980: 167). Знатном присутношћу императива у наративној служби одликују се говори Срема и Баната (Николић Б. 1964: 367; Ивић и др. 1997: 388), потом трстенички говор (Јовић 1968: 208), говори северне Метохије (Букумирић 2003: 316–348). На читавој територији зетско-сјеничког дијалекта наративни императив је врло жива категорија (Милетић 1940: 562; БАРАКТАРЕВИЋ 1966: 137; Ћупић 1977: 171; ВЕЉОВИЋ 2016: 21–37); нешто ређе бележен је само у Мрковићу (Вуловић 1969: 345). У начелу исто важи и за призренско-тимочку зону – на једном делу територије врло је заступљен (Богдановић 1979: 124; 1987: 252; Младеновић 2000: 500; 2013: 351; ВЕЉОВИЋ, Младеновић 2017: 50), док је у појединим говорима нешто мање фреквенције (Ћирић 1983: 105; Марковић 2000: 235). У говорима призренско-јужноморавског типа северномакедонског појаса, императив за саопштавање прошлих дејстава је обичан (ВИДОЕСКИ 1962: 227). Потврђен је обиљем примера и у горанском говору, у основи периферном запаномакедонском говору (Младеновић 2001: 499–500), затим у другим македонским говорима (ЦВЕТАНОВСКИ 2004: 82).

Говор Сиринића уклапа се у шири ареал околних идиома у којима је наративни императив у служби обележавања прошлих хабитуалних дејстава сасвим обичан, мада се у северношарпланинском ареалу (Гора, Средска, Сиринић) уочава нешто мања фреквентност у односу на припо-

лика у метохијско-косовској зони, па и употребе временски транспонованог потенцијала, треба напоменути да се према овој зони кретала снажна вишевековна миграциона струја са зетско-сјеничког терена (Урошевић 1948: 122), која је у ове говоре донела низ особина непознатих осталом делу призренско-тимочких говора. На терену зетско-сјеничког дијалекта у неким говорима се не потврђује (Милетић 1940: 561; Пешикан 1965: 203; Петровић 1974: 17; Ћупић 1977: 173), у другима га има (Вуловић 1969: 346; Стиловић 2007: 184), с напоменом да у новопазарско-сјеничкој зони спада у ред високофреквентних јединица (ВЕЉОВИЋ 2015: 507–524; 2015а: 309–331).

С обзиром на оскудност радова и напомена о употреби глаголских облика, у изношењу закључака о присуству потенцијала у временској служби служили смо се највећим делом публикованим описима система облика, тако да изнети закључци могу бити кориговани накнадним синтаксичким истраживањима. На овакав закључак упућује чињеница да дијалекатске илустрације у одељку о облицима потенцијала из севернометохијских косовско-ресавских говора које наводи М. Букумирић (Букумирић 2003: 267) не садрже примере временске употребе овог глаголског облика, док је у материјалу изнетом у *Текстивима* (Букумирић 2003: 316–349) временски транспонован потенцијал потврђен обиљем примера.

ведачки футур,⁵ који у овој служби доминира и у односу на перфекат и приповедачки презент,⁶ као јединице којима се такође могу обележавати прошле понављане радње. Иако се укупном еволуцијом морфолошког система сиринићки говор уклапа у призренско-јужноморавске говоре Метохијске и Косовске котлине (Младеновић 2016: 79–85), у овом говору потенцијала у временској употреби нема. При обележавању појединачних прошлих дејстава као конкурентне форме јављају се наративни презент, аорист и перфекат. У поређењу са осталим синтаксемама императив има нижу фреквентност са, уједно, израженијом стилогеношћу. Иако је у модалној служби знатно стабилан, приметно је присуство балканистичког процеса замене императива конструкцијом *да* + презент.

2. АНАЛИЗА ГРАЂЕ

Предмет овога рада јесте анализа императива у два његовим службама. Најпре се испитују примери са модалним значењем, а потом и они који илуструју временску употребу императива при обележавању прошлих појединачних и хабитуалних дејстава. У свим поменутих доменама вредност императива одређује се у свеукупности синтаксичко-семантичких и стилских карактеристика које се остварују онда када се, укључен у шири језички контекст, употреби самостално или у садејству са осталим јединицама са мање или више сличним значењским и граматичким одликама.

2.1. Модални императив

2.1.1. У говору Сиринића императив у основној служби бележен је у контекстима обележавања различитих типова модалности⁷ при исказивању: а) заповести, б) допуштања или подстицаја и в) жеље, молбе или захтева:

⁵ О футуру првом за обележавање хабитуалних радњи у сиринићком говору детаљно се расправља у Вељовић, Младеновић 2018.

⁶ Детаљније у: Младеновић 2000: 363–371.

⁷ У српском језику императив се дефинише као глаголски облик којим се, када је употребљен у основној служби, „исказује подстицај некоме на вршење какве радње. У нормалним условима комуникације императив у предикату захтева обавезно учешће два учесника који значе живо. Један је тај који износи подстицај, а други је тај коме се упућује подстицај“. Притом, „подстицај може бити упућен било на вршење радње било на њен прекид, односно забрану вршења“. Уобичајено је у нашим граматикама да се говори како се императивом исказују заповести, жеље и молбе. Међутим, како наводи С. Танасић, „могуће је саставити нешто већи списак модалних значења која се исказују овим глаголским обликом. У конституисању тих значења, поред самог глаголског облика, значајну улогу имају и семантика глагола од кога се гради императив, као и контекст у којем се реализује реченица са тим обликом“ (Танасић и др. 2005: 453).

а) вој *иџури*, вој *измѣшај* Бе; И онда ће рика крава по њу кад гу види, ће рика по те! жѣне, каже: „*Вра̀тии* ми млеко!“ Бе; *иѣрај* на па́шу сто́ку ДБ; Воло́ве упрѣгни, па – а́јт *и́ди*! Ја; И он ви́ка на вра̀та: „*Оѝвори* ми!“; *до̀ђи* ва́мо; „*Ўзи* девојче“, му ви́кам мо́јему му́жу. „*Микни* та́мо, девојче ће га др́жим! Не́ђи!“; да ста́не – *сти́ој* Се; ако си и́шо, *ка̀жи*; *бегај* ви́ше; Ре́ко њо́цу: Стоја́не, *да̀ди* па́ре!... Не́, та́тко! *Да̀ди* па́ре чо́еку. Су; Па, и́ма, ви́ка, ра́зни. „*Помѣри се* о[д] то́ј ме́сто!“ Ви́ка: „*Помѣри се*, си́нко, о[д] то́ј ме́сто!“; *Оѝвори́тиѣ* вра̀та Бе; „*Е*, ако не́, – ви́ка – кэ́т ће иде́те у ва́шу опш́тину, у жанда́рмери́ску стани́цу *и́редади́тиѣ* шињѣле!“ Вр;

б) Ако о́неш *вра̀тии* не на́зэд, ја́ сэм Косо́ац.; „По дру́ги ма́ – ви́кам – *и́ди* па ти́! *Однѣси*!“; „*Ајт*, напра́и белѣшку – ви́ка – *зайи́ши*, па *донѣси* ми гу.“; Има́мо, кра́ва ни је је́на – Баљу́ша. Гу ви́камо Ба́љо! *До̀ђи*, Ба́љо! Ку́је, Ба́љо! И она́ рика.; Али не́ки ста́рацэ, би́ја карши́ја према њу́, и ре́коу: „Дани́цо, *и́рекрсти* се. Са́м девѣти, пу́, пу́!“ Вр; *извѣди* ту́ј тво́у, бре́ Бе; *извѣди* ту́ј тво́у коби́лу да гу тера́мо у При́зрен.; И ја́ поје́до ле́к то́ј, и ди́го се. „*Јѣди*, сна́о, *јѣди*!“ „Не́ ми се је́де.“ Стра́м ми је, стра́мѣта ми је.; Ви́кам: „*До̀ђи* па да ви́диш!“; „Ти ви́кам да га у́зеш, *узи* па кад огла́дниш.“ Бе; *До̀ђи*, Калу́шо. Ка́ко гу и́ме о́ўце. ДБ; Ја́ ти кажу́јем све пра́о ка́ко би́ло. И ти́ па *смеј се*. ГБ; *До̀ђи* да ги ви́диш, те ви́коу Ја; Сна́шо, те́бе ти 'е нај ма́ла со́ба, ви́ка, ако њо́неш ја́ ће ти да́м мо́у со́бу тебе, а ја́ ће се́дим у ва́шу со́бу. *Прођи́тиѣ* и ће се поделе́мо. ШТ; Не мо́же! За на се́чу, ако о́неш, е́во ти потвр́да, *и́ди*.; *Узи́тиѣ* ду́шу, пу́шку не́мам! И готóво. Падну́ја сэм ви у ру́ке и што́ о́нете, *и́рајтиѣ*! – ре́ко.; Па, ако носите́ ка́пу вџ́, *узи́тиѣ*! – ви́кам Су; Ја́ га ју́рим, а́ма њо́н бе́га по́сл'е. *Иди* га ува́ти! Ви; *смејтиѣ се* и ви́ Су; На́шло де́те па сэм ре́кла: „*Дадитиѣ* ги у́јку та́мо, жими-ти́. Ко́ј ће ги гле́да!“ Бе; сѣге *ио́јше* Се;

в) Ў, што ми је врѣло, *оѝвори* то́ј пенце́рче да се ма́ло прелуфти́рам; сва́к кад загр́ми ви́ка: „*Чу́ај* не, Бо́же!“; „*Да́ј* Бо́же, ви́ка, нека и́ма.“; И ону́ј мућени́цу кад изоби́шле: „*Да́ј* ми, жити-ја́, јо́ш ма́ло.“; *да́ј* ми ме́не јо́ш две́ гру́де сирѣње; ба́пке, ба́пке, *да́ј* ми мућени́цу Бе; *и́момзи*, Бо́же, чени́ца да се рѣди; И се ка́ж'е кэ́т се почну́је да се о́ре: „*Помо́зи*, Бо́же!“ И се прекр́сти.; Се зборѣло: „*Чу́ај*, Бо́же! *Си́аси*, Бо́же!“ ДБ; А стра́м ги би́ло на́пре да тра́жиw: *Да́ј* ми ле́ба!; *чу́вај*, Бо́же, фами́лију! Се; А ми́ смо би́ле о́ўде че́тири јетр́ве. Че́тири јетр́ве смо би́ле, и свекр́ва и свѣкар. А де́цу – *чу́вај* Бо́же – пу́на ку́ћа. Се; Сѣга – те́ па́пке, па ципеле. „Па не́ђу то́ј, па *да́ј* чизми́це, па *да́ј* вој, па *да́ј* то́ј... Што́ ти на́ре́ди меша́ља. Ја́ то́ј не но́сим, ја́ вој не но́сим.“ ШТ; А за ба́њак, ако мо́же дома́ћин, ку́ћни чо́век, ако не́ма ко́ј – „*О*, бре́, *исѣчи* ми ме́не бѣњак!“ Исѣчо́у. Су; И денѣс та́ј ви́ка. „За њу, ви́ка, сва́ка је ча́с! Нема́ла, има́ла, ви́ка, ѣна не́ рѣкла – *дајтиѣ* ми, не́мам вој, не́мам то́ј. ...“ Бе; *оси́јаниѣ* збо́гом ис ку́ће Се.

Као посебан подтип, овде се могу издвојити облици императива употребљени у саставу фолклорних форми као вербалних компоненти ритуалних, односно обредних радњи изговорених са циљем исказивања

жеље за призивањем позитивних догађаја (а), или упутства, савета, односно поуке (б):

а) Смо повале. На Велигдэн: *Занишáj-се*, лако-пéро, олелóј, олелóј.; И вóду нóсу сэс њí. „Óј, додóле, додóле! *Пáдај* сítна кíшо!“; И она́ чéла íгра, íгра, а мóја мáјка ги пóје: „*Сэбирáj-се*, мáцо! Мát, мát, мát, мát, мát!“ Вр; Се збóри чéле кэт се дíне тýјка. Кэт се дíне у двóр па да гу застáнеш. Кэт пóчне да се дíза, тэд^г вíкаш, тáмо пóјеш по њóјно: „Мát, мát, мát. Нóви двóри, нóва ку́ћа, мáто, *ѵрескуѵј-се*, мáто, *не бéгај*, мáто. Бе; Свѣћу палíмо í на вéчер, í на дэн. И се напíва: „Госпóди *ѵомилóј!*“ Обичáj тáj стáри што се чíни.; Она, кэт пóвоѵ лазáри, па преводíла измиђу лазáре. „*Обрђáj-се*, лазáре, па *се* лéпо *ѵреклóни*.“; Јén одовóда мéта, кэд дýва вéтар, сáмо чéка да дýва. Сéвер. Вíкоў: „*Дуни*, севéре!“; А тóј смо прáјле, обичáj и дэн дэнэс по нíко!. На Васил'íцу напраíу бареницу и тóру на сóвру. И úзе домаћíца онúј тепсíју и крај сéвер гу дýва: „*Дуни*, вéтре, да ми одвéеш ченицу. *Дуни*, вéтре, да ми одвéеш ченицу.“ До трí пут, тóј рéкне. На Васи́ицу. Ја; За Велигдэн повале: „*Занишáj-се*, лáко пéро, лéлалóј, лéлалóј, лéлалóј. Чије клупче на орашче, лéлалóј, лéлалóј, лéлалóј. Чије-дá-је, маминó-је, татинó-је, лéлалóј, лéлалóј.; Óј додóле, додóле, *ѵѵшѵи* кíшу да напóиш пóље.; Кэд му падне први зóб детéту, узéмо зáлче лéба и узéмо тóј зóпче. Изовијáмо она́ зáлак лéбач и кучéту дадéмо: „Нá ти кóскан, а *дáj* желéзан!“; А од грóм се чуваá свéти Илиá злáтан. Нé смо радíле нíшта кэ[т] трéска јáко. „Ó, мóј свéти Или́о, *рáзби*, амэн!“ Се;

б) *úдри* дéте да не штýка Го; Вíкоў је, вíкоў: „*Окрéни се* нáзат!“ И она се окрѣне... И тóлко. Се; Вíкам: „Мíшо, *чéкај* да вíди бáба вóј што ти је оwdéка.; „Áко, сíнко, íди, жими-тí, *рабѣѵај*, ако нé“; „Тí *ѵѵшѵуј* Бóга да те поштúјо комшíѵе. Комшíѵе се поштúјо да нé се скáраш, да не рéчеш лóшу рéч, а нé за тóј.“ Шт; Ишáла – вíкам – јúтре дэн ће не закóпаш свé у јén грóп. Да нé се мýчиш вíше да кóпаш, у јén грóп^б нáс не *зачеѵр'љај*.; Јá ће те прíмим. Јén мéтар ако напраíмо, заједнíчки ће бíне. *Íди* дóма, *úзи* л'ѣба и *дóђи*. Су; Жéна ми бíла, прáво да ти кáжём, памѣта. „Милутíне, кáже, *мíчи, мíчи* сл'íку!“ Ви; Стóјан Рáка... Тáмо *ѵражѵѵе* на днó сéло. Кэт сл'енéте, *ѵшѵáјѵе* дé је Стојанóва кућа, свáк ће ви кáже. Су; Викáле нáши стáри: „*Не работáјѵе* према срéде, према пéтак, ће ви изгóру каланцурке руке.“ Се.

2.1.2. Уместо синтетичких форми потврдног императива често се употребљава и конструкција *да* + презент, што је особина настала у процесу балканистичких преобликовања система:⁸

É, пострóјле не и мí вíка тá' тумач: „*Да* ни *кáжеш* прáо одóкле си.“; И му наредíле мо́јему тáтку: „*Да* *исéчеш* овó' дрво, *да* *скрáсѵиши!*“ Вр; *да* ми *ѵредáш* сíр, éве ти кóлко ѵѣш пáре, сáмо *да* ми *дáш* Бе; домаћíца на

⁸ Оваква замена је истог порекла као и замена инфинитива перифрастичном конструкцијом, с напоменом да је, у односу на замену инфинитива, овде реч о појави знатно слабијег интензитета.

врата. „Ајде, лијо; ајде, лијо. Ка сѣк што ће дођеш да рúчаш код нас, тако да ми *чíниши* зијан у њíву, у ливáду и у стоку преко године!“ ДБ; „Дáј, сто бáнке да *дáш* што си донí'а во́лко!“; Јѣс, јѣс. Тóј тако да *намáжеши* мáло. ГБ; Баба-Мáрта 'фна тѣра по њóјно свѣ... Прича имáла. Вíка, у Сѣчко терáла гу никóа маñија пасторкињу: „Да *íдеш* – вíка – да *набѣреш* јагóде!“ Ја; А по нíко' прáју, кобајáги, кэт спáзу па њóјно што íма тѣше, чарáпе ли, фенéло, мѣтно низ во́ду и вíкоў гу на íме: „Отíде ти тóј, отíде ти! Во́да ти однѣсе. Брго да га *узеш*.“; ајде, мáмо, да ми *йойѣваш* Се; *Ај да йойијемо!*“ Дрúги – *áј да йойијемо!*“ Бе; Отíне сѣс никó'ега пријатѣља. И тáмо збóру. И ће пíта: „Тí íмаш ћѣрку за уда́дбу, јá íмам сíна за женѣдбу. Ѐ – да *бинемо* пријатѣљи. О́ћу да ти *úзем* ћѣрку.“ Се; Он вíка: „Јá ће ве пúштим али да ми *кажѣйше* пр́во нѣшто што ће ве пíтам.“ Бе; Рѣко, кáже: „Ако јóш јѣдном, пребацíте гу. Ако отíне, тáмо да *найрáјше* цр́кву.“ Ја; Лѣво свѣ да *идѣше*. Свѣ лѣво, свѣ лѣво ус плани́ну!“ Вр.

2.1.3. Синтетичке форме негираног императива у испитиваној зони бележене су само од глагола несвршеног вида⁹ (а) сем у устаљеним конструкцијама где се јављају и свршене видске форме (б):

а) „Нѣ, брѣ, *не брíни*, пún кфñ!“ Бе; *Не йлáчи* – вíкам. – От сѣге жíто кóлко год' 'фћеш. Су; *Нѣ* ме *гл'ѣј* ти мѣне ова́ко. Годíне су ми коцá мло́го. Ви; Нека сѣди водени́ца, *не дíрај!* Ви;

б) Сѣга остáло куд нас обичáј да чím умре, *не-дај*, Бóже, нíкој, да нíкој бíне сѣс њѣга тúје. Бе; *не-дај*, Бóже, да се дѣси нѣшто па да жáли Го; Нѣ'е дóбро, *не-дај*, Бóже, да снí'еш скúпѣ, свáдбу. Се; *Не-дај*, Бóже, нѣшто нíкој не му је дóбро, прекрсти се, попи'е тúј во́ду. Шт.

2.1.4. Функцију одричног императива, превасходно од свршених глагола, преузима конструкција *немој* + *да* + презент:

Тáко пáда кíша, кру́шац, а јá сѣм ги изнѣла: „*Немој* вíше да *йáдаш*, тúј сíлу *немој* да *удáриши* мло́го, да *но́сиши!*“ Бе; И јá – вíка – ће гу тѣрам крау у Осóјче. А Рúжа ми вíка: *Немој*, Чѣдо, да гу *йѣраш*, Шаркоћáнке íмоў мло́го лóше 'фчи, ће гу урóчу.“ Бе; „*Немој*, брѣ Чѣдо, да гу *йѣраш!*“ Бе; Али тí – вíка – *немој да íдеш*. Тóј су сотóне. Тó' не су лúди!“ Ја; А íма кóа је на сáмо бúка, она, вíка, нѣ'е сáма, *немој да гу сѣчеш*. Се; *немој да гу йѣйаш* зми́ју. Се; „*Немој* ти да се *мúчиши*, снáшо. Тí не мож'еш', си бóлна.“ Шт; „*Немој да држíше* – вíка – дѣсно. Ће отинѣте у Јажíнце, ће ве потѣпо Шиптáри. Вр; Ё, сѣга знáм, дѣда ни причáа за јѣно мѣсто о́уде, не сáмо дѣда него и овíја пó стáри лúди, вíка: „Тúјка *немојше* да *йрáјше* кућу!“ Бе; „*Немој*, сíнко, тúјка да *йрáјше!* Јóш нáши ни причáле да трí

⁹ Оваквог ограничења нема када је употребљен у наративној служби, те негирани императив од свршених глагола није необичан. Стање слично ономе у нашој зони карактерише српски језик у целини (Ивић М. 1958: 1–44).

пута се целе фамилије фарóјле. Фарóјле, куд нас се вика тако. Ка уништи се, нема никој жиу.“ Бе.

2.2. Временски транспоновани императив

Као јединица подложна временском транспоновању, наративни императив познат је на највећем делу штокавског ареала. Ипак, у појединим говорима, па и у онима где је у причању врло чест, императив показује извесна ограничења (употреба само за доживљене радње, присуство облика само од глагола једнога вида и сл.). Наведено може указивати на присуство тенденције ка смањењу броја функција, а шире гледано и на зачетак процеса његовог повлачења из система.

Добром очуваношћу наративног императива сиринићки говор уклапа се у шири ареал призренско-тимочких говора. И у означавању појединачних радњи, као и за радње које се понављају по навици, и то од глагола оба вида (мада чешће од перфективних), императив је обиљем примера потврђен у говору шарпланинске жупе Гора (Младеновић 2001: 499–500), који се низом особености наслања на западномакедонске говоре, с тим да се у горанском говору овај облик повлачи пред футуром за прошлост (Младеновић 2000: 367). Наративни императив у говорима јужне Метохије и у говорима јужног и централног Косова фреквентнији је него у шарпланинским (Младеновић 2000: 367; 2013: 351). Према материјалу којим располажемо стање је слично и у говорима Горње Мораве и Изморника. Оба типа императива врло су обична и у Алексиначком Поморављу (Богдановић 1987: 252), Бучуму и Белом Потоку (Богдановић 1979: 124). У Лужници и Заплању се нешто ређе среће, али га ипак има (Ћирић 1983: 105; Марковић 2000: 235). У говорима косовско-ресавског дијалекта овај облик је такође релативно чест (Букумирић 2003: 316–349; Јовић 1968: 208). У староцрногорским говорима фреквентна су оба типа наративног императива. М. Пешикан, међутим, наводи податак да се наративни императив користи искључиво за доживљене радње (Пешикан 1965: 198). У Бјелопавлићима је „врло жива категорија и замјењује често облике приповједачког презента, перфекта или аориста“ (Ћупић 1977: 172). Чести су овде примери удвајања императива са циљем означавања дужег трајања радње (Ћупић 1977: 172). У говору Горњих Васојевића наративни императив је „врло жива категорија“ (Стиловић 2007: 173), а исто важи и за говор Враке (Петровић 1974: 175) и Црмнице, где се често јављају удвојене форме са циљем истицања дужине трајања радње (Милетић 1940: 562). У новопазарско-сјеничкој зони врло је фреквентан и употребљава се напореда са наративним потенцијалом, презентом, те конструкцијом *би* + императив специјализованом за исказивање хабитуалне семантике (Вељовић 2015: 507–525; 2015а: 309–331; 2016: 21–37).

У говору Мрковића овај облик је чест, али је ипак знатно мање присутан него у црмничком говору. Њиме се казују доживљене и недоживљене радње; некада се употребљава сам а некада са наративним презентом, имперфектом и аористом (Вуловић 1969: 345). Исто стање карактерише и говоре херцеговачко-крајишког дијалекта. Фреквентан је у говору Пиве (Вуковић 1940: 97), где се често употребљава удвојен од несвршених глагола када се жели истаћи дуго трајање радње. Поводом употребе овог облика у говору Полимља, М. Николић наводи да су „читаве кратке приче или делови прича казивани упораво тим обликом“ (Николић М. 1991: 484). Широку употребу императива при обележавању прошлих појединачних и виšekратних радњи, доживљених и недоживљених од стране говорног лица, познају говори Колашина, где се наративним императивом „сликовито дочарава дужина трајања, обичај понављања, динамичност и сликовитост догађања“ (Пижурица 1981: 214), и источне и централне Херцеговине (Пецо 2007: 273). У личком говору наративни императив често се употребљава и њиме се обележавају радње које су дуже трајале, при чему се то трајање понекад обележава удвојеним облицима. Особито честе су потврде када императив добија изразито квалификативни карактер (за означавање радњи које су се у прошлости понављале). Мало је, међутим, примера у којима се срећу „обичне свршене радње“, тј. оне које треба схватити „више као чин или догађај, а мање као процес“ (дóђи љн тáмо па рáсáиши љнáј ћèмер лйчкй) (Драгичевић 1986: 196). У језичком материјалу из села Удбине, такође у личкој зони, садржани су, међутим, само примери за појединачне радње (Павлица 1984: 412). У говорима Баније и Кордуна бележен је при исказивању прошлих понављаних радњи. Аутор напомиње да је у змијањском говору у таквим конструкцијама обичнији инфинитив, што је значајна диференцијална црта у односу на околне говоре (Петровић 1978: 138). У говору Конавала јављају се оба типа императива, и за понављане и за појединачне радње, с тим да се употребљава једино „када говорници причају о својим доживљајима, када говоре о догађајима у којима су учествовали, нарочито када преносе искуства везана за одређене послове“ (Кашић 1995: 347). У централној Шумадији „није редак приповедачки императив, погодно средство за сликовито и експресивно излагање нечег доживљеног“ (Реметић 1985: 327). У опису банатских говора дати су само примери императива за понављане прошле радње. Како је наведено, овај облик није редак у живом причању, али „изгледа само онда када је реч о доживљеној прошлости.“ (Ивић и др. 1997: 388), што опет сведочи о сужавању домена његове употребе у појединим говорима. У говору Срема употреба наративног императива у обема службама веома је развијена (Николић Б. 1964: 367). Насупрот говорима у којима наративни императив и даље опстаје, у говору Галипољских Срба овај облик потпуно је изгубио

могућност употребе у ситуацијама обележавања прошлости, те га у систему уопште нема (Ивић П. 1957: 385).

2.2.1. ИМПЕРАТИВ У СЛУЖБИ ОБЕЛЕЖАВАЊА РАДЊИ ХАБИТУАЛНОГ КАРАКТЕРА

2.2.1.1. При употреби у наративном режиму казивања, дакле у синтаксичком релативу, основна служба императива у говору Сирињића јесте обележавање прошлих понављаних радњи неререференцијалног типа, и у тој служби се знатно чешће среће у односу на функцију означавања једнократних прошлих акција.¹⁰ Прошла понављана (хабитуална) дејства јесу неререференцијално конциповане радње које су се у прошлости вршиле по одређеном редоследу, регулисаном углавном устаљеном навиком, правилом или обичајном, ритуалном праксом, те се као такве са становишта садашњег момента приказују (најчешће у низовима) као појединачни елементи неког ширег поступка, процеса или ритуала. Основно значење – хабитуалност – препознаје се из самог контекста:¹¹

џрѣди коно́пље па осно́и, изџџика́ платно и да сџи́џеш; Па изленѣмо на Љубо́тен го́ре! Ла́дна во́да. Ве́тар лѣп. Ва́здук. Ве́здѣн јѣди ле́ба и џи́ студѣну во́ду.; Лопату́ смо направѣле [д] дрво. Наџу́ни лопату́ и мѣџни на ве́тар... Ако нема́ло ве́тар, дрџги дѣн. Чека́ле смо.; Радѣ́ле смо по кру́г. Зани́ма!. Ле́жи, ди́к се! Пу́зи! Све́што би́ло у во́јску, ка во́јник!; И кѣд би́а окупато́р, отѣра́ле ми о́ца Буга́ри у Штѣрпце. И тепа́ле, гони́ле. Те́џа, џѣџа, па џу́ри под во́ду. Вр; Пшени́ца у биса́ге и – па увѣџи́и у ша́ку и мѣџај с ру́ку.; Кро́мит издрѣ́би па џу́ри, заџрѣж 'и. Ко́ј во́л' и ту́ри кро́мит, ко́ј во́л' и па ту́ри су́у папри́ку. ДБ; Де́ је пре́џа, клѣпче. Кат се испрѣ́де. Па вретѣ́но по́сле, збѣри вретѣ́на, па мо́џај на клѣпче. Се; Ту́ри у ло́нац, џоки́сни мѣсо, џми ле́по. И џу́ри ги да се ку́воу́ цѣл дѣн. Цѣл дѣн ку́ва', ку́ва'. Увѣчер – ми́чи онѣ́ кѣске, изва́ди онѣ́ мѣсо, џроцѣ́ди ту́ј во́ду. И док је врѣ́ла та́ј во́да, сѣ́ди на шпѣ́рет. И по́сле џзи те́ кѣске, џи́чи́сти ле́по мѣсо от кѣске. Ги и́сиџни, измрѣ́и све. И сѣрѣ́мај тањѣ́ре, чи́сте, и лу́к сѣрѣ́мај, ољу́џи́и,*

¹⁰ Основно питање које се у вези са временски употребљеним императивом у српској науци постављало тиче се језичких околности које су узроковале развијање могућности темпоралне детерминације предикације овим глаголским обликом. Тако је још А. Белић утврдио да је историјски развој императива у темпоралној служби ишао од првобитног опатива у 3. л. јл., преко унификације облика у свим лицима једине и множине, до развитка кондиционалног и концесивног значења (Белић 1985: 164–165). Полазећи од одређења А. Белића, савремене граматике императив на синхронном плану одређују као облик којим се при временском транспонувању обележавају прошле појединачне или понављане радње, и који се као такав најчешће користи у приповедању, те отуда и назив „приповедачки“ и „историјски“ императив (Стевановић 1986: 708; Станолчић, Поповић 2005: 395).

¹¹ Императивне форме, удружене са наративним режимом казивања, који подразумева причање о прошлих радњама које се карактеришу цикличношћу (обичаји, ритуалне радње, сезонски послови и сл.), довољан су показатељ да су посредни радње хабитуалне семантике.

исти́учи, и по́сле *ски́ни* та́ј ло́нац. Ту́ј во́ду – и *наре́ди* пити́'е, ове́ тањире де ти 'е пџ чісто. *Наре́ди* те́ тањире, *исти́уј* туј во́ду. *Ту́рај* лу́к и по ле́к ме́со, и *ме́шај*. У сва́ки тањир. И *џси́а'* да се сти́не. Се; И *си́аи* му кр́пу одозгџр, па му *си́аи* ма́ле каме́ње. Ја; А то́ј та́ко: ракија́не кр́пе па *наиш'а́ијај* на гла́у, на ђу́кс, на но́ге, на ру́ке. И ово́ј, коломбо́бно бра́шњо *замџси* па *и́ури* у чара́пе и *џбуј* детџту.; па по́сле само *џр 'џди* у тепси́у; пот са́ч *зрџј* ги; во́ду и *изме́шај* со́л у во́ду и *си́и* у ка́цу Се.

2.2.2. Да су посреди радње хабитуалног карактера у претходним примерима превасходно је сигнализирано појавом низова предиката у императиву, којима се исказују дејства међу којима је успостављен однос сукцесивности, односно која се одликују временском прогресијом – следе једна за другим или произилазе једна из других. Императивни низови, дакле, садрже радње које се врше према одређеном редоследу и представљају делове комплекснијег поступка дефинисаног правилом или устаљеном навиком деловања. Временска перспектива хабитуалних дејстава детерминисана је превасходно контекстуално, односно препознаје се на основу присуства неке језичке одредбе у ближем или даљем синтаксичком окружењу. Најчешће је у ту сврху коришћен перфекат, који има службу експозиције (у смислу приказивања општих околности у виду радњи или стања), увођења императивних (и других синонимних) форми, и временског маркирања, имајући у виду то да императив сам по себи нема могућност темпоралне детерминације:

Смо га ме́ле. Ла́јна не́ смо тура́ле. А и мога́ло и на оно́', на ле́дину тра́ва де има, гу́ста тра́ва. И на ле́дину *искџси* до́бро, *искџси*, *искџси*. И пометџмо ле́по, напра́јмо. И ту́ј турі́мо. Снопџве *и́ури* у сто́г, зџр па снопџве у[з] сто́жар, и врши́у. А има гу́мно де 'е поја́та. Ту́јка одма́ сла́му ди́зоу и на по́дџ. Гу́мно све́ ле́по на́пре га очисти́мо све́, пометџмо. Оно 'е чісто, метџно. И по́сле снопџве реді́мо наокџло. *Рџди*, *рџди* до стоті́ну сно́па. Се; Носі́л'е смо у цр́кву – ко́' има пџш'кир, кош'у́л'е, но́су по́клон цр́кве. Ко́[ј] је ме́рак да ку́пи за зра́вље, *ку́и* у цр́кву. И кош'у́л'у *ку́и*, и пџш'кир *ку́и*. ДБ; А, гра́ смо сеја́ле, кџт посеја́мо коломбо́џ. Исто и коломбо́џ та́ко се метџа по њі́ве па се завлачува́ло. Па по́сле гра́ – ма́тику у ру́ке па *кџи'*; И ^џррж^шсмо чука́ле. Седне́мо до́ле и ручі́цу по ручі́цу *чу́ка'* сџс ма́љ. До́ле. И оно́ – је́ни збіро та́мо, је́ни трџсо, вржју́оу снопџве.; Пращкџви нема́ло. Увек има́ло ме́со и мрџсџ и са́пун смо пра́јле... Та́ко, сџ[с] со́ду. *Иску́вај* она́ј мрџсџ па ту́ри со́ду, па *ку́ва'*, *ку́ва'*. *Иси́и* га у корі́то, он се стџгне. Сџс то́ј смо пра́ле. То́' біло ле́по. И док нема́ло, сџ^с це́џџ. *Прџври* во́ду и пџпоу́, па да се ола́ди, па *џроце́ди*, па *си́и* у корі́то, па *гру́вај* сџс то́ј.; Смо лупа́ле те́ше сџс пира́јку. Пира́јка о[д] дрво напра́ена. Та́ко ширџка, па ру́чку има́ла. И *лу́и'*!; И на ре́ку смо пра́ле. На ре́ку, бо́гме. Па у зи́му кад је ле́дџ, па *чу́кај* сџс пира́јку ле́т^џ, па да пџреш ту́ја. И на каме́њ. *Ту́ри* нікој ле́п каме́њ, па на каме́њ *лу́ијај*. Се.

2.2.3. Неретко се у контекстима истога типа јављају и прилошки детерминатори који време вршења понављане радње диференцирају од садашњег смештајући га у шири временски оквир. Њима се ближе указује на опозицију некада : сада, тј. актуелно : неактуелно:

É, напре, кад гу упѣца змија, úзоў пѣсак па трљоў тóј мѣсто сѣс пѣсак. *Тррљај, иррљај, иррљај* и да искóчи тáј óтров. Се; Напре немáло ка сáк што íма каучи по сóбе. Напре бíло постѣља се прáјла. Кэд бóжја слава, тэд бíло постѣља се онóди. По двá снóпа ржána онóди, *иурри* у јédан крáј.; Се копáла јédна рúпа голéма де íшла вóда. Наслáга се у тýј рúпу. Напре смо викале топíло. По селáчки топíло. И тýј стаљáло се. Седéло по двé недéље док се покíсне. Пóсле се извáди, се опéре у р'ѣку, па се ошúши. И се чукáло. Камéњи – јén отúд, јén отúд. Маљíца се звáла. *Тучи*.; Тóј време имáла úрда. Цíк *бáци, ирецéди* га на крпу. Úрду бра́ле, па цéле зíме имáле у качичíће Ја.

2.2.4. Семантика прошлости и значење поновљивости увек се јављају здружено када се императив употреби у темпоралној служби. Примарну улогу овде ипак има хабитуална семантика, док је претериталност ипак само пратећи моменат који се појављује више захваљујући самом контексту, тачније ближем синтаксичком окружењу него ли самом императиву. Дакле, улога овог типа императива у обликовању саопштења у првом реду јесте да именује радњу и означи је као понављану, тачније поновљиву, а тек онда као прошлу. На овакав закључак упућује неколико чињеница које нуди расположива грађа: 1. императив не може самостално обележити радњу као прошлу; 2. при временској транспозицији ограничавање понављане радње искључиво на моменат прошлости није нужно; 3. императив може бити у потпуности ослобођен темпоралности сводећи се на функцију простог именовања радње. Поводом прве тврдње, подсећамо да је поменуто да употреба императива у типу дискурса који је дефинисан одабраном темом (о цикличним радњама) на плану рецепције недвосмислено упућује на семантику поновљивости. Да би се она исказала, како је показано, нису потребна друга средства, иако се могу јавити. Тип дискурса који погодује употреби императива, даље, обезбеђује такве контекстуалне услове који су у конкретном говорном чину имплицитно или експлицитно означени маркером *некада* у односу на време у коме тече приповедање информатора, а које доживљавамо као *сада*. Значај контекстуалних чинилаца читује се у томе да императив долази најчешће у саопштењима о обичајима који су заборављени, радњама у вези са пословима који се више не обављају, те је дистанцираност од садашњег тренутка сасвим јасна. Стога, сматрамо да је одвојеност од момента говора сигнализирана пре контекстом него самим императивним формама.

Претходно наведене тврдње потврђује и то да при временској транспозицији ограничавање понављане радње обележене императивом искључиво на моменат прошлости није нужно¹² – овај облик може се употребити и за исказивање акција које се одликују и садашњом временском пројекцијом или, прецизније речено, радњи које се могу схватити као свевремене или пак обезвремењене¹³ (а) или се њихово вршење из прошлости протеже и на садашњост (б):

а) И посл'е метáмо опáнке. Кэт седнѐмо пòсл'е. Седнѐмо и ги метáмо овако обедвѐ и да видíмо како ће се окрѐне – да л на л'ице, да л наопако. А мí онако ги бацíмо. И *звѐдај* – која је на л'ице, која је наопако. Ви; За Ђурђевдэн траве берѐмо да накрмíмо краве. Кóу нађеш, *узи*. ДБ; Мáсло, јѐс. Тóј кат се кúва млѐко и óно остáне да се олади јѐн дѐн. И пòсле тóјѐ, кáјмак озгóра, тóј се бѐре. Јеáмпут и јóш јеáмпут се тóра, да рѐкнем, у никој-тáс. И пòсле, тáј кáјмак у бóчку *иури*, *иојари* бóчку па *иури* у бóчку вóду и кáјмак па сзз буцáло *муши*. Тóј старó тако бíло, бóчка. Па озгóр *лујај* – бум, бум, бум, бум, коцá врѐме. Мóжда јѐн сáат. И óно пòсле, *исиии* га у никóу тенцѐру. Мáсло, óно се одвóи, а овој дрóго мућеница да се јѐде. Се;

б) И прѐ, а и сѐга, пијем варѐну ракију. Пó слáтка је. Тóј мáло. Јá се пázим. Вíше о[д] двѐ чáше нѐ! Áко је варѐна. И тó[ј] је тóрам мѐт^а. Мѐдѐ на мѐсто шѐћер. У цѐзву тóрим. И врíје. Чíм пóчне да врíје, *мíчи*. Ви; И ујóтру кэт се дíне, тáј чáша сѐди, вíно. Јóпе се лѐк запáли тáј бањак, па се тóри, у туј-чáшу вíно, тóј запалѐно. Ё, пòсле га *мíчи*, и како-кóј се дíза, тако пије по лѐк вíно. Тако бíло напре и сѐге је тóј. Кóј пáнти. Се.

У примерима наведеног типа и даље је задржано значење вишекратности, али сада не као протекле понављаности већ у садашњем времену примећене поновљивости појаве која се перципира и приказује као извесно правило, законитост, обичај, утврђени след радњи и сл.

¹² У том смислу императив у српском језику показује семантичку неподударност са наративним потенцијалом. У србистици је, наиме, недвосмислено утврђено да једна од основних особина потенцијала у временској служби јесте строга одвојеност глаголом означених радњи од садашњег времена, односно њихова ограниченост на време које је у односу на моменат говора означено као прошло. Вршење или, тачније, понављање глаголом означених радњи дешавало се у прошлости, што значи да су, у тренутку говорења о њима, те радње из садашње перспективе дезактуализоване, те по својој суштини дисквалификоване као поновљиве. Тако, Т. Ашић и В. Станојевић наводе да се потенцијал употребљава за обележавање процеса који се понављао у прошлости и да у том смислу алтернира са перфектом. Основна разлика према перфекту јесте то што „догађаји представљени потенцијалом за прошлост не могу бити актуелни у моменту говора, што не важи за перфекат“ (Ашић, Станојевић 2008: 182). Односно, потенцијал не може обележити „повнављање у интервалу који није нужно завршен пре момента говора, односно који је у деиктичкој вези са њим“ (Ашић, Додиг 2014: 293).

¹³ Могућност временски употребљеног императива да трајањем обухвати садашњи моменат у граматикама се углавном не наводи. Ову особину у извесном смислу помиње Ј. Вуковић (в. Вуковић 1967: 147–150).

Слични претходнима јесу примери који илуструју употребу императива у текстовима процедуралног типа. У њима информатори објашњавају јасно утврђени поступак по коме се вршила нека радња било да је реч о изради одређених предмета, или обављању послова у кући, на њиви, или најчешће о припремању јела и сл.:

Кэт се ужэгне, стаи црепуљу на срáну, *шүри* лёба, *шүри* сáч у оцáк, кэт се ужэгне *шүри* га на лёба да се пéче; Се наклáде ^үггън, се онóди, па се тўри црепуља на тáј ^үггън да се загрéе дóбро. Па, по нашински кацїја да га рéчем, и мáша, па *шовүчи* наовáмо. И *избрїиши*, *избрїиши* лёпо сáс крпу, па *шүри* лёба, па *шүри* јóпе сáч да се згрéе на тóј огњїште, па *шүри* врс црепуљу, врс лёба и *шосїиши* га сáс жáрр. И тáко да се испéче лёба. Ја.

Илустративни су у том смислу примери у којима информатори, у готово идентично језички обликованим саопштењима, објашњавају поступке по којима се врши спремање неког јела, а који су актуелни и из перспективе садашњости (на шта упућује појава презента¹⁴ у уводном делу), а где су такође употребљене форме императива:

Грá се свáри: éте, тўриш у ш'эрпу, опéреш' га л'éпо у студéну вóду. Па тўриш' вóду, се искўва. Док се разонóди, за сáт, двá ако је дóбар грá се свáри. *Зайржи*, *осóли*, *јéј*.; Кисéло млéко: Мл'éко га узаврїеш, па се залáди. Тўри га у ш'эрпу да се залáди да бїне дóбро. Пóсле їмáш' – от кисéло млéко измўтиш', измўтиш' у дрўгу шóљу, и сїпеш' у тóј млéко. И замóташ га у нéшто. И óно за двá сáта се укисéли. И *јéј* пóсле. ДБ; Бареница: замешáмо кáшу пó тáнко, па гу пóсл'е у тепсїу турїмо по мáло. Сáч *ужéгни*, *шүри* сáч. *Зайéчи*. Тўри рéд[†]. *Помáжи* мáсло. Тўри рéд, сáч се ужэгне, скинéмо. Док напунїмо тепсїу. Су; Јўжа се прáву овáко: се потóпи снóпэ, пóсле је мéко. И се врти. Јéно премéтнеш отўд, јéно одовўд. Па тўру под мїшку овáко, *мóшaј* јén крáј па дрўги крáј. И тáко. Ја; А сáс прéсно млéко: *шмўзи* и *шроцéди*, *зрéј* га да бїне мáло млáко, *шүри* мáју, стáне мáло јén сáат, и двá. И пóсле га *шромéшaј*, *шойáри* га сáс врéлу вóду, *шромéшaј* лёпо да стáне, да се скўпи. Кэт се скўпи, *шүри* у цáк, *исїи́скај*, *исїрисїи́ска'* лёпо. Па јóпе у врéлу вóду. Али овó[j] је шушéно сирéње. Тї кажўjem. И јóпе сáс врéлу вóду озгóр *шайáри* га, га *скуўј* лёпо да бїне. И кэт се попáри двáпут јóпе сáс тўј вóду врéлу, и *дїни* га да се оцéди. И тó[j] је за шушéње. Се.

2.2.5. При исказивању прошлих понављаних радњи у текстовима какви су претходно наведени (и онима где је реч о радњама које се више не врше и онима где се из перспективе садашњости описују поновљиве радње) императив има само функцију именовања радње као акције, као чина. У прилог овој тврдњи иде и чињеница да се употребљава увек у једном истом облику (2. л. јд.), и то у контекстима када је у суштини важно обележити, именовати дату акцију, док је ирелевантно упутити на

¹⁴ Употреба презента у сиринићком говору детаљно се разматра у Младеновић, Вељовић 2017.

њенога вршиоца.¹⁵ Да су радње прошле и овде се сазнаје само на основу контекста, изванјезичке стварности, односно других глаголских облика којима се одређује време. Употребљен у овој функцији, императив се не разликује од употребе у модалној служби, када именује радње које су саставни део неког поступка, односно које су, као такве, уобичајене, утврђене, те се могу понављати на исти начин више пута са истим резултатима.

О могућности преласка императива из прошле у садашњу или, тачније, свевремену временску перспективу, о којој је до сада било речи, сведоче и подаци из других говора. У опису банатских говора налазимо следећу констатацију: „Сродан са наративним императивом је онај у описима појединих ситуација, у причањима о прошлости или у констатацијама које нису временски везане: Џмам у поноћ слободно: *Jêj, sîâvaj*, нѐма ту с тобом нѝко нѝшта Ит. (Ивић и др. 1997: 389). У говорима на југозападу Косова и Метохије бележени су примери императива који обележава „ситуације зачете у прошлости актуелне и у садашњости“ (Младеновић 2000: 369). Н. Богдановић, такође, наводи да у Алексиначком Поморављу „императив, безличан или свеличан, преко случајева типа: *цѐлу недѐљу тѝрчи тáмо, тѝрчи овáмо ГК, сáмо сѐдни-сѝдни*, нѝкад да се опрáвиш (на посао) ЦБ [...], који су, такође, у облику 2 л. јд, и у клишираним фразама, напушта и приповедачко, релативно значење и претеже се на свевременост“ (Богдановић 1987: 252).¹⁶

¹⁵ У том смислу императив показује сличност са инфинитивом.

¹⁶ Занимљиво је, овом приликом, указати и на стање које карактерише македонски језик. Поредѝи начине образовања хабитуалних радњи у српском и македонском језику, Милка Ивић износи закључке Б. Конеског, који наводи да се у македонском језику хабитуална радња која се казује императивом у временски оквир поставља употребом одговарајућег облика глагола *чини*: *Тој чини – дојди, најади се, најолни ја шорбаѝа леб и ѝак кинисај в овци* и сл. – за садашњост; и: *Тие чинеа – качи се на магаре и јавај цел ден, Тој чинел – најади се, облечи се, измазни се и ајде в град* и сл. – за прошлост (Конески 1967: 419; цит. према: Ивић М. 1982: 259). Овде изнети податак од значаја је за нашу тврдњу о томе да императив није фиксиран за једно одређено време, већ се, ако се језичко окружење промени, рецимо, изменом глаголске форме која га уводи, може премештати из прошлости у садашњост и обратно. Поводом улоге глагола *чини* у оваквим контекстима, Б. Конески наводи: „Со тоа се одговара на неколку потреби: се подвлекува самата уобичаеност на дејството, се укажува на лицето, и што е уште поважно – на времето и на одределеноста на дејството“ (Конески 1967: 419). Дакле, и у македонском језику језичка јединица која је носилац информације о времену вршења није сам императив већ ту службу преузима неки други облик (глагол *чини* у овом случају). Императив у служби обележавања хабитуалности која је на снази у садашњем времену показује експанзивност у македонском језику. Када је посреди исказивање хабитуалних садашњих радњи глаголима свршенога вида, у српском језику обично се употребљава презент, док су ту функцију у македонском преузели императив и футур: „Срп. српскохрватски: *Он обично дође, једе, најуни шорбу хлебом, ѝа се оѝеѝ враѝи код оваца*. Ваквата употреба на сегашно време од свршени глаголи кај нас е заменета било со времињата сложени со *ке* било

Када се императивом обележавају радње које су се у прошлости вршиле по навици одређеног лица, тада овај облик има квалификативни карактер:

У кућу *сѣди*, *срамј-се*. Долазиле људи да се целивоју, што дошле тјјка, што биле сватои. Ништа не сам зборѣла. Сѣс мене бија дѣвер и деверовица. Ё, љѣни, јѣн отуд, јѣн отуд. ГБ; За рукиче дѣцу и оѣни ће трчо по нас – *ради*, *ради* добра ми била дѣца. Нека ми су живи Се.

2.2.6. Осим што радњу одређује у прошлости, императив поседује и могућност стилског уобличења исказа. Уколико се дискурс информатора посматра као текст који захтева извесне стилизацијске поступке, онда се и на том нивоу могу пронаћи моменти који мотивишу избор одређене синтаксичке јединице у конкретном говорном акту. О стилогености дијалекатског текста може се говорити превасходно због тога што функција језичких средстава у њему употребљених није строго комуникативна. Лице које говори описује прошле или садашње радње обликујући саопштење као приповедање, као причу – његова намера је да такве догађаје представи што сликовитије, а уживљавањем у њих омогућава се интензивнија перцепција од стране слушаоца. Стога, уколико не постоје синтаксичка или друга ограничења, говорник ће увек када је то могуће варирати свој исказ, користећи слободу избора и максимум језичког потенцијала који му је на располагању. Обликујући приповедање, говорник бира императив у ситуацијама када жели евоцирати сећања, емотивно обојити исказ,¹⁷ указати на то да су радње о којима је реч (најчешће) доживљене или су као такве схваћене.¹⁸ Причање које омогућава прелаз из времена које је сада у оно које је прошло по правилу и захтева исказ са израженом компонентом носталгичности. Приповедање у императиву динамичније је него оно у перфекту, а овај облик је и са становишта језичке економије погоднија синтаксичка јединица. Тако на стилском плану употреба императива уноси динамичност, радње се нижу једна за другом, што доводи до бржег смењивања слика, чиме се остварује живост у приповедању, а

со императивот: *Тој ке дојде, ке јаде, ке ја најолни шорбаѣа*, или: *Тој чини дојди, јади, најолни ја шорбаѣа* и сл.“ (Конески 1967: 420).

¹⁷ Императив се употребљава онда када говорно лице жели оживети, сликовито представити неку прошлу ситуацију, а то „захтева од приповедача више уношења, више извесне врсте уметничког уживљавања у причање. Отуда у таквом причању има доста емотивних елемената“ (Пешикан 1956: 153).

¹⁸ Радње означене императивом нису нужно и доживљене (мада најчешће јесу), то могу бити и оне о којима говорник зна посредно, према сведочанствима неког другог лица, али их током причања (пр)оживљава.

радње обележене императивом рељефније се издвајају у односу на синтаксичко окружење:¹⁹

Снавѣдни се, жњѣ! Сѣаља' руковеђ, посл'е сѣбѣри. Су; А бѣве, чим ул'енеш у собу, док л'енеш, ти се напуно ноге. Ка мѣрѣке. Аха! И ништа – ѿомѣѣи, чисѣи, кроѣи. И тако се ж'ивѣло. ДБ; Посѣѣуј, изѣѣ-ги. Дѣзѣј чарапе, обѣѣце. Ёте, тако било. Сѣѣи опанце.; А тако. Лаор у рѣке и сѣѣуј сѣс бѣкал. И пѣшкир дѣрѣж. Дѣј ги да бѣрѣшоу рѣке. Кѣд јѣдоу лѣба, кѣт се дѣноу. Тако.; Прѣма Ђурђѣвдѣн набѣроу. Ујутру се окупоу. Ђдоу у цѣкву. Тѣри тѣ' траѣке у вѣду и куйѣј-се. А сѣк' нѣ'хоу тѣј. ГБ; Нѣ, нѣ, нѣ! Тѣј нѣ! На срѣдѣ соврѣ ѣѣури јѣн гѣлем чѣнак зѣвѣн – и сѣркај! Јѣду! Соврѣ коласта. Сѣдѣи на столѣче и јѣду.; Прскале ги сѣс вѣду от сѣране жѣне кад ги вѣду ѣне дѣ ѣдо, а от сѣране жѣне у котличѣне вѣду. Па сѣ[с] слѣму. Бѣдни слѣму у котличѣ, у вѣду, па крѣј ѣѣ ѣрскај. Се.

2.2.7. Као одлика наративног императива, у литератури се неретко помиње и означавање дужег трајања глаголске радње њиме означене. Примери из наше грађе, међутим, потврђују став М. Стевановића, који сматра да то није особина коју овај облик иманентно поседује. Трајање радње означене императивом није ништа дуже од оног означеног било којим другим обликом (Стевановић 1986: 709). На овакав закључак упућује пре свега сама семантика глагола. Потреба да се дуже трајање радње ипак на неки начин означи читује се у честим примерима умножених форми истих глагола.²⁰ Ова особина повезана је са претходном јер се употребом више пута поновљених идентичних императивних форми не упућује само на дужину трајања радње већ и на интензитет датих дејстава, чиме се доприноси експресивности казивања:

Па ми моѣга тѣтка отѣрале гѣре у Врбѣштицу. Дѣ [ј]е школа. И јѣш никѣлко лѣуде из нѣше сѣло. И из нѣше мавале јѣш јѣдан. И мо' ѣтац. И јѣпет сѣс кѣлце – ѣѣѣј! Ђдри, ѣдри, ѣдри! Па ѣѣури ги у вѣду, у рѣку. У вѣду – и шмајзер. „Кѣ' се подѣне, ѣе косѣмо сѣ' шмајзер!“ Па ги извѣди из рѣке јѣпе, па јѣпе ѣдри, ѣѣѣј; ѣдри, ѣѣѣј, па јѣпе понѣво.; Кѣ[д] да јѣдоу, посипујѣње. Лѣгењ и крѣзи, крѣзи, сѣ зѣр имѣло овѣј дѣуго. Ђ да га посѣпеш, ѣ да обрѣше рѣке сѣс пѣшкир. И за вѣчѣру, како-кѣј – ѣосѣѣи да оперѣоу рѣке, да обрѣшоу.; Ѣн вѣка: „Музѣмо крѣу. Јѣ музѣм – музи, музи, музи, па Рѣжа – музи, музи, музи“. Вр; Изгѣбу ги се. Исѣрѣси, исѣрѣси, и утѣпоу, погѣноу чѣле. Ђзоу мѣд'. А после напѣраѣле сандѣце о[д] дрѣѣта.

¹⁹ За банатске говоре се такође наводи да „употреба императива чини живљим описе појединих послова: Данас *врѣи* па нѣнас *рѣди* Бк, Цѣк мѣтеш на лѣђа, па иж цѣка *ѣѣѣј* Бк“ (Ивић и др. 1997: 389). М. Пешикан наводи да се „овим обликом казује динамично схваћена трајна радња, трајна радња као једна етапа у неком организованијем приповедању“ (Пешикан 1956: 153).

²⁰ Уп. са механизмом удвајања облика зарад истицања дужег трајања у говору Пиве (Вуковић 1940: 97), староцрногорским говорима (Пешикан 1965: 198), говорима на југозападу Косова и Метохије (Младеновић 2000: 367) и др.

И напраи онéј рамóве. ДБ; И тако пóсле кэт се ожњé'е. Óвде се жњéло от Петрóудэн па док íма. Óвде планинско мéсто, кáсно се узрелуváло жíто. И свé рúчно се жн'éло óвде. Тéшко, кáкó нé! Срп у рúке и вэдэн наведнички *жњé', жњé'!*; Рукоéђи се бéро – кэт се ошúшу, па од рукóеђ на рукóеђ, овáко *загрáбу', загрáбу', иури* овáко у нарúче и нóси онóму што вржú'е. Óн – јúже па пот колéно држи тáко, ми тúјка му турíмо, а óн врржúје сáс слaмéно јúже.; Јетрву сэм имáла лúду – 'óна оháла да цркне зáшто је óно тáко зрáво. „Штó па óна свé што родíла да је жíво!“ А њóјна дéца – *рóди, умри; рóди, умри*. Једвá-је остáла дéца у зáдњу руку. Јетрвa.; а овáмо *грúвај* у корíто, *грúвај, грúвај*. Па íди у Лепéнац *исйéри* па *луйáј* с јéну пирáјку. Се.

2.2.8. Прошле хабитуалне радње у говору Сиринића, као и на читавом штокавском терену, могу се обележити различитим облицима. Могућност наизменичне употребе јединица и њихово смењивање унутар ширих контекста омогућава да се исказ стилски уобличи и деаутоматизује, али и додатно нијансира на значењском плану. Говорници, дакле, за уобличавање исказа хабитуалног типа на располагању имају делимично синонимне форме и могућност стилског и значењског варирања, те сходно томе нису чести примери у којима је нека целовита радња комплекснијег типа уобличена тако да се у предикатима користи само једна од расположивих синтаксема. Могућност избора, најчешће зарад постизања вишег степена експресивности исказа, говорници обично и користе, те се тако наративни императив у ширим текстуалним целинама јавља по правилу у комбинацији са осталим облицима, при чему свака од јединица бива искоришћена сходно својим граматичким, значењским и стилским својствима. Напред је наведено да се наративни императив готово по правилу јавља у комбинацији са перфектом, који има функцију временског позиционирања и увођења радњи које следе, док је императив носилац семантике поновљивости. Хабитуалне радње које се смештају на временску линију дефинисану перфектом, међутим, не обележавају се само императивом – по правилу се уз предикате у овом облику срећу и презентске форме, које су такође носиоци значења прошле понављаности:

И тáко се тkáло. И пóсле сáми прошијéмо на двé фóле сúкну. Пóсле гу наберéмо. Íма мáјстор нарочíто што набíра тé' сúкне. По двáнаéс кóнца *иури* у тúј сúкну и пóсле стáне некóлко дáна. *Тúриш* онú ка бáсму, каж'éмо, гóре за кáиш'. Пóсле *ми́чи* кóнце и *нóси*.; Ако прéдеш', вúну на кудéљу – вргиш' двé ж'íце па сáстáиш ги, пóсле ги омáњаш и плéтеш чарáпе. *Плéтиш* чарáпе, *илéтиш* цемедáне.; Дéвер ми стрíгоў бóuce. Па íма нарочíто, посéбне ножице н'íне што се стрíжо бóuce. Гу обáл'иш, вржеш ги нóге док острíж'еш. Íсто ка жельéза двé преклопéне. Сáмо *сйíсни* и фна стрíж'е. ДБ; А тáко се праи: покисне се снóп од 'ррж што се сé'е. И óн,

како се чу́ка, очука́мо га одо сѣме, истресѣмо лѣпо и оста́но чѣсте сла́мке, лѣпе. И се покѣ́сне у во́ду. И кѣт се покѣ́сне у во́ду, и мѣ ги пра́јмо по́сле онѣ́ јужа. Узѣ́мо по лѣк сла́му, па ги раздво́јмо, па уврті́мо. И по́сле оно увр́ћа', увр́ћа', и сте́гне се јуже. И оно др́жи.; По́сле га опѣ́рем лѣпо, га оми́ѣм – по ста́ро оми́ѣм га сѣс во́ду мла́ку, очи́стим, и по́сле га ту́рим на не́што да се оце́ди. И кѣт се оце́ди, изре́жај лѣпо и ту́ри со́л изми́ђу њѣга. И и́ури у лѣнац. У ка́цу на́пре, на́пре бѣла ка́ца. Измѣ́шај со́л и во́ду, измѣ́шај, измѣ́шај.; Се сва́ри млѣко у тенце́ру. У јѣну, у дру́гу. Па две-три тенце́ре се ску́воу и кѣт се ола́ди, тај ка́ймак се ми́чи. И о[д] то́ј се пра́и ма́сло. А то́ј млѣко се ту́ри ма́ло да доби́ѣ топлѣту. И му ту́ри кисели́ну одо́ цѣк^x. От цѣк^x кисели́ну ту́ри. И проме́ша сѣс то́ј. И ма́ло ма́ју му ту́ри и проме́ша. И оно се́ди. И оно по́сле са́мо доби́ѣ ту́ј кисели́ну од она́ј цѣк. И сѣге га це́ду прос кр́пу. У кр́пу га це́ду. А на́пре смо му тура́ле кр́пу озго́ра, па каменѣчи́ѣ ма́ло у р'ѣку саберѣ́мо па опѣ́рем лѣпо. Оми́ѣмо, да ка́жем старовре́мски. Оми́ѣмо и наре́дим ги на ону́ј тенце́ру, све на оно́ј млѣко, пр́ко све онѣ́ј кр́пе, и оно по́сле са́мо – тѣво, тѣво, оце́ду́је ми во́ду. Што́ има у њѣга, оце́ду́је, оце́ду́је. Ми мичу́јемо с ложи́цу ону́ј во́ду. И та́ко, кѣт се све она́ј во́да оце́ди, то́ј и́де два, три да́на. И кѣт се све она́ј во́да оце́ди, и оно се сплѣ́ска лѣпо, то́ј то́лко као ле́ба до́ђе. И по́сле сѣс ложи́цу ва́ди ка кала́пи. И наи́урај из јѣне ше́рпе, из дру́ге, и́ури у ка́цу. Си́и. И наи́аѣкај га озго́р сѣс ложи́цу. Па и́ури озго́р јѣпе кр́пу и те́ј каменѣчи́ѣ ми́цке, наре́ди док се напу́ни тај ка́ца. Кѣт се напу́ни тај ка́ца, и кр́пу лѣпу бѣлу јѣну, две, и́ури јѣпе ту́ј. И и́ури ту́ј јѣпе каменѣ. Се; Тре́ба да се потка́ди бра́шн'о. Уйáл'и све́ђу, иошкáди. Док се замѣси, све́ђа го́ри. Јѣс. Су; Ыл'и от смрѣ́ке наи́рави, ил'и от цре́шн'е, од ону́ј кору́бу, наи́рави и по́сл'е довáту увѣчер дѣца. Ко[ј] је ма́ло по́ ве́ћи, а овѣја бѣш ма́л'и не мо́жов. Ма́ло ова́ко пома́вов. По́сл'е кѣт прегѣ́ри, ба́ци креј во́де та́мо. А пу́но лѣуди узѣ́моу по два, по три ста́па, кумба́ре узѣ́моу за кот ку́ѣ. Ви; Та́ко бѣло обичáј, ста́р обичáј – да и́деш': ж'ѣнске да пѣвоу́, мушкарци сѣ[s] зве́на. О́уча сво́на, зна́ш, жити-ја́. Од о́уце сво́но. Па и́ури на гр́рло. Зѣр се зна́ло те́д^r да не́ бѣло пррлѣ́о! Ту́ри на гр́рло и – дѣнг, дѣнг, дѣнг. Ури́ва сѣло, ж'ити-ја́! Шт.

Разлика између презента и императива у контекстима овога типа у основи се своди на разлику у ефектима који доприносе динамичности приповедања – приповедање у презенту одликује се мирнијим тоном и споријом темпом, док форме императива доводе до промене приповедног тока уносећи динамичност и брже смењивање слика односно акција. Такође, презент се најчешће јавља онда када се приказује радња уопштенијег типа или пак статична слика, док императивом бивају обележене оне радње које се посебно истичу, комуникативно маркирају у смислу интензитета или значаја за описани поступак уопште.

2.2.9. Чести су у говору Сиринића и примери у којима се предикатима у перфекту или презенту описују неке опште околности, мање или

више статичне радње схваћене као припремна дејства, поступци, услови који омогућавају финалну радњу дату у смислу завршнице, епилога претходно предузетих акција. Императиви се у оваквим контекстима углавном не јављају у низовима већ у виду појединачних форми којима се затварају низови са предикатима у презенту (или ређе у неком другом облику), односно којима се означава крајњи циљ настао у резултату претходно обављених радњи. Императив у овој служби стилски је наглашенији у односу на претходне примере имајући у виду да заузима финалну позицију унутар исказа, која је по правилу комуникативно и стилски маркирана:

А исто и бѣњак, ал' и ма́ло да не́ би изгорѣја свѣ, него да оста́не за Ђурђевдѣн. Онда смо ги цепа́л'е од бѣњак што оста́не од Бо́жић па на Ђурђевдѣн се це́па и се пра́ви као крѣс. Па *ѿури* у врата те́ј ма́л'е кршчи́ће. Ви; Па смо има́ле пу́шку. Смо носі́ле. Па пуца́мо да не́ ни пода́ви сто́ку. Бі́ле курја́ци у бу́љук, бли́зу кучи́ће. Кѣд ги спа́зи, одма́ *ѿуцај*. Вр; И о[д] трње напраи́ш гу, па гу пове́жеш или па ла́нац ту́риш' и во́диш' волѣе. И о́на дрља. По́сл'е обра́диш' гу на бра́зде. И свѣ смо то́ј сеја́л'е ру́чно. У́зеш', напу́ниш' канту и *мѣѿај!*; Вѣшке бі́ло по опа́сно. Ти се напу́ни пу́на кѣса, па има́ онѣј ситне, гњи́де. Мо́раш да чи́стиш'. Ти́ке, то́т се носі́ле и ма́раме па не́ се виде́ло свѣ. А сѣг, ш' у́ћур, не́ма!...Тѣпоў – че́шльоў. Што па́дне, утѣпаш. Што па́дне, *уѿѣѿај!*; Ё, по́сле га укисѣ́лу кисѣ́ло мл'ѣко па сѣс онѣј кача́мак – *јѣј* кача́мак и кисѣ́ло мл'ѣко.; Се искі́сне до́бро [коно́плѣ], па га узѣ́мо па га оперѣ́мо свѣ у рѣ́ку, те́ј ручи́це. И уда́рамо ка от ка́мень да би се бо́л'е избѣл'і́ло. Ё, кѣт се осу́ш'и по́сл'е свѣ, има́мо јѣну да́ску, ка́же се маљі́ца. Ё, поту́римо два́ камен'а и изми́ћу два́ камен'а ту́ј маљі́цу. Стаі́мо ту́ј ручи́це, и *чу́кај, чу́кај!* Ё, по́сл'е кѣт се ишчу́ка то́ј, па има́мо посе́бно гребѣ́не што се че́шља. Се че́шља з гребѣ́не. По́сл'е *ѿре́ди* осно́ву пона́пре за пла́тно. ДБ; Ниша́ло се пра́и. И се нишо́ў і́ за Ђурђевдѣн, і́ за Вели́гдѣн. Дѣ́ца. Се пра́и бі́ло де́, де́ има́ гр'ѣда ни́где да се ста́и ју́же. И *нишѿѣ-се* ГБ; Прѣ́чка. Напраі́мо кумба́ре. Иза́јѣмо куд ова́ј мо́с ѡ́вде. Дѣ́ца ску́пу не́ке смре́ке, не́ке ва́тре, на́лѡжу. Греа́ле раки́чу па пи́ле. По́сле – *бегај* ку́ћи! Ја; Гу́вно има́ло, ете-ту́ј у двѡ́р. Те учу́коў сто́жер, па врже́мо кѡ́ња сѣс коно́пац, ју́же, па *ѿѣрај* кѡ́ња, кѡ́њ і́де. Су.

Императивним формама у финалној позицији ширих наративних одсека може се саопштити пермисивно значење типа „сад можеш да узмеш / ткаш...“ – након што су, вршењем претходних радњи, испуњени услови да се то деси. Сходно томе, императив се у овоме употребном домену може повезати са његовом модалном службом у оквирима значењског подтипа допуштања или подстицаја:

Мѣсо смо га шуши́ле над ѡ́гањ. О́гањ има́ло у ѡ́цак на́пре, у зи́дѡ. И у та́ј ѡ́цак се кла́ја ѡ́гањ, и та́ј ді́м і́шо у ѡ́цак а го́ре се нареді́ле дрва, ма́тке се закова́ле у гре́де. И на те́ј ма́тке се реді́ло мѣсо да се шу́ши. И кѣт се осу́ши то́ј мѣсо, *дѿни*.; Сѣм тка́ла, на́ј прѡ́во, сукне од вѹ́не – конча́рке

цррне. Па се осно́е, па се ту́ри на врати́ло, па се ту́ри на ра́збој. Се увéде у брдо, у ни́ти, па се повр́же јо́пе на врати́ло. Па преме́та́лка ту́ри се, у во́ј, це́вка, намóта се то́ј, ву́на што је предéна, машћéна, па у преме́та́лку – па *преме́шај*, тка́ј. Се.

2.3. ИМПЕРАТИВ У СЛУЖБИ ОБЕЛЕЖАВАЊА ПРОШЛИХ ПОЈЕДИНАЧНИХ РАДЊИ

2.3.1. При обележавању прошлих појединачних радњи императив показује унеколико другачије семантичке и стилистичке особине у односу на претходно описани тип. Наиме, у овој служби среће се готово искључиво од глагола свршенога вида, што даље значи да се радње њиме обележене перципирају у својој заокружености, као процеси извршени у једном тренутку у прошлости, односно приказују као целовита дејства. Компонента доживљености ни овде није нужно својство, с тим да се – било да су радње доживљене од стране говорног лица или се о њима зна посредно, увек је присутан моменат уживљавања – радње приказују као доживљене, а у подлози такве интенције налазимо намеру да се исказ стилски обогати и да приповедање добије на сугестивности и упечатљивости. Као и при обележавању хабитуалних дејстава, и овде се императив ретко употребљава да самостално темпорално одреди именовану акцију, углавном се бележи у ширим наративним дискурсима када обележава радњу посматрану као једну етапу унутар приповедања неког догађаја комплекснијег типа. Императив (насупротив, на пример, перфекту којим се обележава трајна радња посматрана у току вршења) казује целовиту радњу дату као елеменат шире обухваћене догађајности која се презентује у приповедању. Имајући у виду да се, поред тога, њиме уноси динамичност у приповедање доживљених и недоживљених радњи, те да се одликује експресивношћу, императив највише сличности показује са наративним презентом. Све наведене особине налазимо код оба облика, с тим да у односу на презент и перфекат, императив приповедању даје додатни моменат динамичности (драматизације):

Па ми мо́ега та́тка оте́рале у Шт́рпце јо́пе поно́во, па сэс ко́лце, сэз др́ва – *у́дри, у́дри*. Вр; Ода́ Сэ́фце та́мо, од Голу́биw мос до Свэ́тога Нико́ле, ту́ј има́ло обавэ́зно не́што да иза́ђе. Ѐшле љу́ди у Уроше́вац за ж́ито. Нико́ега човэ́ка одра́ле га тепау́ћи. Ова́ј и́шо од границе, ни́кој, а ове́ ишле ис При́зрен и ту́ј се стрéле. Он мисли́ја па то́ј, враго́wи, што прича́ле ти́ја ста́ри. Па *у́дри*. Ја; Он ка́ко би́ја кот сто́ке, уну́тра о́ни *у́зи пу́шку њего́wу*, има́а шарéну, љэ́пу пу́шку, *у́зи њего́о, сии́и њи́ну пу́шку*. Кэд ви́де – не́ му се сви́ђала ова́ј њи́на. Он по њи́ сэс ко́ња и сэс њи́ну пу́шку – бэм, *уи́еи́ај, у́зи* ги пу́шку.; *У́зем љэ́ба. У́зем покрива́ло. Ју́тре дэ́н до́ђем*. Они дво́јца сэчоу́ сэ[с] ша́ру, ја́ по н'и́цеи́ај, *у́дри, це́и́ај, у́дри!* Увэ́чер кэ́т ће ба́цимо рабо́гу, ће се врати́мо, ће сметри́мо. Сэм ицепа́ја др́ва свэ́!; А ова́мо се пати́ље му́ке. Се трпéло љэ́ба. Н'э́ма да се прода́де, н'э́ма да се кúпи, н'э́ма

кој да заради. Свѣкар стар. И никоје време свѣкар *iprodadi* њиу, *iprodadi* волowe. Су.

2.3.2. Често се употребом императива наглашава моменат изненађења, неочекиваности (слично као при употреби крњег перфекта или аориста, који су му конкурентни и са којима се неретко комбинује). Радња обележена императивом наступила је нагло, некада неочекивано, при чему се сигнализира да је дошло до преокрета и на догађајном плану. Све се то рефлектује и на приповедном нивоу имајући у виду да долази и до прелома линије приповедања. Ремети се претходни низ догађаја и „на сцену“ ступа нова слика:

И гу стріја Сечко, віка: „Дé си пóшла, девојкицо?“ Віка: „É, дé сэм пóшла?! Потерáла ме маћија да íдем да бéрем јагóде у планину.“ „Á, па зár íма јагóде у планину?“ „Нéма – віка – него Бóг ако óће.“ И віка – *огрeј* слóнце, *дyaj* вéтар, процветáло, уздрелéло, свé онóди. Увéчeр донéла óна јагóде. „Á – маћија віка – пóшто óна донéла, јá ће прáтим и мóу ћéрку да íде, да онóј...“ И óна гу пратíла и ћéрку њóјну. Віка: „Девојкицо, дé си пóшла?“ „Да бéрем јагóде.“ Óна мáло пó на yштро віка. Віка: „Кóј дéновi су дóбри, кóј су лóши?“ „Свi су лóши, свi – віка. – Сечко-пéчко је нáј лóш!“ И óно, віка, *врни*, јáка олyја. И смрзло гу у планину, віка. Бе; Па и дéвeт дéна Бабiне, само тóј сэм забрáјла, сэм знáла па сэм забрáјла. Трi дéна за најамници, трi дéна бéсне коби́ле, трi дéна бáба је, віка. А се смејáле, а и бáба никóа бéсна бiла. Віка: „Сечко-пéчко најарим-ти твоје јунáштво, мóје јарiћи, чепéрак рокчићи!“ Значи, јарiћи ги искочíле, чепéрак га рачунáла овáко. И óно, віка, *дyaj, дyaj, дyaj*, гу смрзло. Ја; И смо седну́ле при јéне рéке. И сэм стрóшила тáко на длáњ и сэм му стаíла у úста. Óн не тyра ништа у úста. А нé да је вáко – нéма, сáмо кóжа и кóска – сáл да се откíне кóжа, кóске ће излéноy свé. И тéd' стáа у úста. Па нóси по бáбе óвде свyда. А вáко грiе слóнце. Па га донéсо óвде у сóбу, па га свyко свé. *Мáжи, масiрај, масiрај!* Шт; Сáл [д] тéј Шиптáре кóлко се претерiло! Л'эл'е! Па мéне готóви бiл'е јемпyт да ме убíјоy. Ме уватíл'е. *Окрéни се* на овyј стрáну кри Прчéво, тyј зéвња не ги држи – сáмо Шиптáри. Отyд' Шиптáри, одовyд' Шиптáри. Нémаш дé да искóчиш. Нигде нéма дé да побéгнеш. И уватíше не тyјка. Смрáчи се. Увáти тэвни́на, мрáк. Кркнyше не у јéну пл'ёвњу, а пyна пл'ёвња снопóви. Жiто да се врши, с кóњи се врши́ло тóј врéме. Нóси из њiве, тyри у пл'ёвњу да нé га вáна врéме. Тyј, през тé' снопóве – *yдри, yдри!* Па не yме да потпiше кóга віка – кóга извéде óвде, крс на кошyљу напраи сáс плáвас³. Кэд ме доватíше мéне! Мéне ме узóше ис пл'ёвње. Су.

2.3.3. У контекстима када се императивом обележавају доживљене радње види се сличност и са аористом (често се та два облика комбинују), те је у таквим околностима међусобна замена ових облика могућа без померања у семантици. За разлику од аориста, императив у сфери прошлости има ширу дистрибуцију, те може обележавати и недодживљене

радње. То је свакако важан чинилац који подржава његово постојање у систему, и то с обзиром на чињеницу да је овај облик, као и аорист, стилски маркиран – носилац је експресивности и компоненте емотивне ангажованости – што га чини језичким средством које успешно замењује аорист у контекстима који блокирају његову употребу (недоживљене прошле радње):

И ја сѣдна, поплаќа га лѣк по нáше ка овдѣка. И пóсле дигóсмо се. Дигóше ме – áјде, áјде, бóл више. И тáко астáлче óна однѣла дóма, ка полутíну овóј. Тóјка тóри на грóб, тóри тóј тортíче, тóри чáшу, тóри тóј погачíче. Свѣ не избрóи, лóуде кóлко смо, крќ сáс нóж^м – сѣчи, сѣчи, по јѣну кóцку тáкву, и кашичíче – ће сáгњете за бóг дóшу. И тóј.; Лелé! Дóђе ми свѣкар. Пррво да му испрегнѣмо волóве, крáве. И дóђе – одмá за нóгу. *Їзуј* и лáвор, *оѷѣри* нóге! И *дíни* чарáпе, опáнци бíло тóј врѣме. Кóжне. *Дíни* да му се ошóшу, до ујóутру да му је свѣ сýо, готóо. Јѣс, јѣс. Се; Óн пóђе за Урошѣвац. Тэд не требáло да скíташ нíгде. Тѣ óни пóшл'е за Урошѣвац, нѣки за дрóго нѣшто, нѣки тáмо – вáмо. И *уóни увáиши* – јѣно дѣте млáдо, што ми седáл'е óвде, и[з] Штрпце јѣно дѣте млáдо. За у задрóгу у Рáке тáмо отíшло и га уватíл'е по пýту. И више готóво – нѣма га! А нíје сáмо нѣга. Јóш дрóги íма. Киднапувáл'е. Гревóта, брѣ! Ви.

3. ЗАКЉУЧАК

Спроведена анализа показује да је императив облик који у глаголском систему сиринићког говора има стабилно место.

У основној служби употребљава се при исказивању различитих типова модалних значења, при чему је примећено да су синтетичке форме добро очуване те да процес замене балканистичком конструкцијом *да* + презент није значајније узнапредовао.

При временској транспозицији императивом се могу обележавати прошле понављане (где је фреквентнији) и (нешто ређе) појединачне радње. Употребљен у служби исказивања хабитуалности, императив је примарно носилац значења понављаности, док се семантика претериталности углавном препознаје на основу ширег (ван)језичког контекста. Будући употребљен секундарно, као временски транспонован, императив наступа као маркирана јединица са израженом стилогеношћу која је садржана у активирању компоненте евокативности, експресивности, динамичности казивања и сл. Сходно чињеници да је императив само један од облика који имају могућност обележавања хабитуалних дејстава, он се у ширим контекстима готово по правилу среће удружен са осталим синонимним формама, најчешће са презентским. Њихово комбиновање омогућава дезаутоматизацију приповедног тока те прецизнија семантичка и стилска нијансирања. Императив у служби обележавања прошлих појединачних радњи показује сличне значењске и стилске одлике. Беле-

жен је најчешће у контекстима када се њиме означавају радње схваћене као појединачне целовите акције које се одликују динамичношћу, са често присутном семантичком компонентом изненадности. Такође се комбинује са формама презента или перфекта, па његова појава доводи до прелома приповедне линије и убрзавања темпа приповедања. Према значењским и стилским ефектима најсличнији је аористу, са којим се такође често комбинује. Основна разлика у односу на аористне форме јесте у томе да се семантика доживљености код императива нужно не активира – радње могу али не морају бити из домена доживљаја говорног лица – али је готово редовно присутан моменат уживљавања у дејства о којима се приповеда, те намера да се она прикажу као доживљена, што такође значи активирање стилског потенцијала.

Цитирана литература

- Ашић, Тијана и Милана Додиг. „Различита значења потенцијала (кондиционала) у романима Меше Селимовића *Тврђава* и *Дервиш и смрт* и њиховим преводним еквивалентима на француски језик“. У: *Вишезначност у језику* (ур. Милош Ковачевић), Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2014, стр. 291–305.
- БАРЈАКТАРЕВИЋ, Данило. „Новопазарско-сјенички говори“. *Српски дијалектолошки зборник XVI* (1966): стр. 1–177.
- БЕЛИЋ, Александар. *Историја српскохрватског језика. Речи са конјугацијом*, књ. 2, св. 2. Београд: Научна књига, 1985.
- БОГДАНОВИЋ, Недељко. „Говори Бучума и Белог Потока“. *Српски дијалектолошки зборник XXV* (1979): стр. 1–175.
- БОГДАНОВИЋ, Недељко. „Говор Алексиначког Поморавља“. *Српски дијалектолошки зборник XXXIII* (1987): стр. 7–302.
- БУКУМИРИЋ, Милета. „Говори северне Метохије“. *Српски дијалектолошки зборник L* (2003): стр. 1–351.
- ВЕЉОВИЋ, Бојана. „Конструкција *би* + императив у тутинском говору и њен однос према потенцијалу и императиву у временској служби“. *Српски језик XX* (2015): стр. 507–524.
- ВЕЉОВИЋ, Бојана. „Употреба потенцијала у говору Тутина“. У: М. Ковачевић и В. Поломац (ур.). *Пушевица српских идиома*. Крагујевац: ФИЛУМ, 2015а: стр. 311–322.
- ВЕЉОВИЋ, Бојана. „Употреба императива за означавање прошлих понављаних радњи у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице“. *Исходишта 2* (2016): стр. 21–37.
- ВЕЉОВИЋ, Бојана и Радивоје Младеновић. „Временска употреба претериталних облика у говору северношарпланинске жупе Сиринић“. *Јужнословенски филолог LXXIII/3–4* (2017): стр. 35–60.
- ВЕЉОВИЋ, Бојана и Радивоје Младеновић. „Футур први у служби обележавања хабитуалних радњи у говору северношарпланинске жупе Сиринић“. *Јужнословенски филолог LXXIV/2* (2018): стр. 57–88.

- ВИДОЕСКИ, Божо. *Кумановскиот говор*. Скопје: Институт за македонски јазик, 1962.
- ВУЈАДИНОВИЋ, Ненад. *Говор Каменара*. Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, 2007.
- ВУЈОВИЋ, Лука. „Мрковићки дијалекат“. *Српски дијалектолошки зборник XVIII* (1969): стр. 73–401.
- ВУКОВИЋ, Јован. „Говор Пиве и Дробњака“. *Јужнословенски филолог XVII* (1940): стр. 1–114.
- ДРАГИЧЕВИЋ, Милан. „Говор личких јекаваца“. *Српски дијалектолошки зборник XXXII* (1986): стр. 15–341.
- ИВИЋ, Милка. „Словенски императив уз негацију“. *Радови Научног друштва НР БиХ* (Сарајево, бр. X; Одељење историјско-филолошких наука, бр. 4, (1958): стр. 23–44.
- ИВИЋ, Милка. „Македонски глаголски облици за овремењавање хабитуалне ситуације у поређењу са српскохрватским“. *Македонски јазик XXXII–XXXIII* (1982): стр. 259–261.
- ИВИЋ, Павле. „О говору Галипољских Срба“. *Српски дијалектолошки зборник XII* (1957): стр. 1–519.
- ИВИЋ, Павле, Жарко Бошњаковић и Гордана Драгин. „Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта. Друга књига: морфологија, синтакса, закључци, текстови“. *Српски дијалектолошки зборник XLIII* (1997): стр. 1–571.
- ЈОВИЋ, Душан. „Трстенички говор“. *Српски дијалектолошки зборник XVII* (1968): стр. 1–241.
- КАШИЋ, Зорка. „Говор Конавала“. *Српски дијалектолошки зборник XLI* (1995): стр. 241–396.
- КОНЕСКИ, Блаже. *Граматика на македонскиот литературен јазик*, дел I и II. Скопје: Култура, 1967.
- МАРКОВИЋ, Јордана. „Говор Заплања“. *Српски дијалектолошки зборник XLVII* (2000): стр. 7–307.
- МИЛЕТИЋ, Бранко. „Црмнички говор“. *Српски дијалектолошки зборник IX* (1940): стр. 209–663.
- МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје. „Футур, потенцијал и императив за прошлост на југозападу Косова и Метохије“. *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику XLIII* (2000): стр. 363–371.
- МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје. „Говор шарпланинске жупе Гора“. *Српски дијалектолошки зборник XLVIII* (2001): стр. 1–606.
- МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје. *Говор јужнокосовског села Гаиње*. Монографије 18. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2013.
- МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје. „Лингвогеографски положај и дијалекатска индивидуалност сиринићког говора“. *Јужнословенски филолог LVII/3–4* (2016): стр. 67–91.
- МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје. „Северношарпланинско-јужнометохијски микроконтинуум“. *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику LIX* (2016a): стр. 131–148.

- МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје и Бојана Вељовић. „Употреба презента у говору шарпланинске жупе Сиринић“. *Косовско-меџохијски зборник 7* (2017): стр. 155–178.
- НИКОЛИЋ, Берислав. „Сремски говор“. *Српски дијалектолошки зборник XIV* (1964): стр. 207–413.
- НИКОЛИЋ, Мирослав. „Говори србијанског Полимља“. *Српски дијалектолошки зборник XXXVII* (1991): стр. 1–549.
- ПАВЛИЦА, Драган. „О говору околине Удбине“. *Српски дијалектолошки зборник XXX* (1984): стр. 357–424.
- ПЕТРОВИЋ, Драгољуб. „Из синтаксичке проблематике говора Врачана“. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду XVII/1* (1974): стр. 161–183.
- ПЕТРОВИЋ, Драгољуб. *Говор Баније и Кордуна*. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Просвјета, 1978.
- ПЕШИКАН, Митар. „О неким специфичностима употребе приповедачког императива“. *Наш језик*, св. 7–10 (1956): стр. 270–275.
- ПЕШИКАН, Митар. „Староцрногорски средњекатунски и љешански говори“. *Српски дијалектолошки зборник XV* (1965): стр. 1–294.
- ПИЖУРИЦА, Мато. *Говор околине Колашина*. Титоград: Црногорска академија наука и умјетности, 1981.
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „Говори централне Шумадије“. *Српски дијалектолошки зборник XXXI* (1985): стр. 1–555.
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „Српски призренски говор I (гласови и облици)“. *Српски дијалектолошки зборник XLII* (1996): стр. 319–614.
- СЕКЕРЕШ, Стјепан. „Говор Срба у јужној Барањи“. *Зборник за филологију и лингвистику XXIII/2* (1980): стр. 127–189.
- СТАНОЈЧИЋ, Живојин и Љубомир Поповић. *Граматика српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2005.
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. „Ђаковачки говор“. *Српски дијалектолошки зборник XI* (1950): стр. 1–153.
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. *Савремени српскохрватски језик II*. Београд: Научна књига, 1986.
- СТИЛОВИЋ, Рада. „Говор Горњих Васојевића“. *Српски дијалектолошки зборник LIV* (2007): стр. 1–323.
- ТАНАСИЋ, Срето, Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Људмила Поповић и Бранко Тошовић. *Синтакса савременог српског језика: њростја реченица*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2005.
- ЋИРИЋ, Љубисав. „Говор Лужнице“. *Српски дијалектолошки зборник XXIX* (1983): стр. 7–119.
- ЋИРИЋ, Љубисав. „Говори Понишавља“. *Српски дијалектолошки зборник XLVI* (1999): стр. 7–362.
- ЋУПИЋ, Драго. „Говор Бјелопавлића“. *Српски дијалектолошки зборник XXIII* (1977): стр. 1–220.
- УРОШЕВИЋ, Атанасије. „Шарпланинска жупа Сиринић“. *Годишен зборник*, књ. 1, Филозофскиот факултет во Скопје, природно-математички оддел, 1948, стр. 116–176. Прештампано у: Атанасије Урошевић. *О Косову (градови, насеља*

и други антропогеографски сѝиси), Приштина: Народна и Универзитетска библиотека „Иво Андрић“, 2009: стр. 88–146.

ЦВЕТАНОВСКИ, Гоце. *Каршијачкијати говор – Скојско (со љосебен осврћи на син-ѝаксаѝа)*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 2004.

AŠIĆ, Tijana i Veran Stanojević. *Semantika i pragmatika glagolskih vremena u francuskom jeziku*. Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet, 2008.

PECO, Asim. *Govori istočne i centralne Hercegovine*. Sarajevo: Bosansko filološko društvo, 2007.

VUKOVIĆ, Jovan. *Sintaksa glagola*. Sarajevo: Zavod za izdavanje udžbenika, 1967.

Бояна М. Велёвич, Радивое М. Младенович

ИМПЕРАТИВ В ГОВОРЕ СЕВЕРНОШАР-ПЛАНИНСКОЙ ЖУПАНИИ СИРИНИЧ

Резюме

В статье анализируется использование императива (повелительного наклонения) в говоре северношар-планинской жупании Сиринич. Диалектный материал показывает, что в этом идиоме императив функционирует в качестве синтаксической единицы с широким синтаксико-семантическим диапазоном. Синтаксические, смысловые и стилистические особенности императива определяются, прежде всего, в связи с его использованием в основной, модальной функции, а также во вторичной сфере употребления, когда он обозначает однократные или многократные (хабитуальные) претеритальные действия, отличающиеся повторяемостью. Установлено, что эта форма в исследуемой речевой системе стабильна во всех трех функциональных областях и существенно не подавляется изофункциональными единицами или единицами с частично одинаковыми синтаксическими и смысловыми свойствами. Кроме того было установлено, что эта форма, используясь в качестве временного транспонирования, помимо особых семантических свойств отличается и своей выразительностью, что ставит ее в ряд стилогенных единиц.

Ключевые слова: императив, модальная функция, временная транспозиция, отдельные действия в прошлом, повторяющиеся действия в прошлом

Bojana M. Veljović, Radivoje M. Mladenović

THE IMPERATIVE IN THE VERNACULAR OF THE SIRINIĆ ŽUPA
IN THE NORTH ŠAR MOUNTAINS

S u m m a r y

This paper analyzes the use of the imperative in the vernacular of the Sirinić Župa in the north Šar Mountains. The corpus of this dialect indicates that the imperative functions as a syntactic unit with a broad syntactic and semantic range. Syntactic, semantic and stylistic features of the imperative are determined on the basis of its primary modal meaning, but also on the basis of its secondary meaning when it refers to single or habitual actions in the past, which are typically repetitive. It turned out that the imperative is stable in all three functional domains of the same vernacular and that it is not suppressed by isofunctional units, i.e. those with similar syntactic or semantic features. Finally, it was found that the imperative has an expressive value when it undergoes temporal transposition, which makes it a stylogenic unit.

Keywords: imperative, modal meaning, temporal transposition, single action in the past, repeated action in the past

ISSN 0350-185X, књ. LXXV, св. 1 (2019), стр. 101–122

UDK: 811

COBISS.SR-ID:

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI1901101M>

Примљено: 25. VII 2018.

Прихваћено: 16. I 2019.

Оригинални научни рад

СЛАВОЉУБ З. МАРКОВИЋ*

Филолошка гимназија

Београд

О ПРОЗОДИЈСКИМ ОСОБНОСТИМА ДЕКЛИНАЦИЈЕ ИМЕНИЦА У ИЈЕКАВСКИМ ГОВОРИМА ЗАПАДНЕ СРБИЈЕ

Рад представља покушај да се систематски изложе и аналитички сагледају упечатљиве акценатске карактеристике деклинације (ређе и лексичких категорија и појединачних примера) именица у ијекавским говорима западне Србије. Представљени примери (углавном прозодијских деклинационих односа) сагледавани су из више перспектива: лексичка продуктивност акценатских типова, ареална и/или системска ограничења, природа корелација са одговарајућим приликама у сродним говорима, ниво усаглашености са узорним (Вуковим и Даничићевим) акценатским образцима, односно са кореспондентним акценатским моделима у књижевном језику. На основу представљене грађе и учињених аналитичких осврта, устврдили смо следеће: сагледане прозодијске прилике унеколико (и, наравно, неједнако у различитим деловима испитиваног подручја) одступају од класичних прозодијских образаца, односно од одговарајућих прилика у књижевном језику. Ипак, уочене разлике не подривају органско јединство западносрбијанског ијекавског подручја са другим говорним областима источнохерцеговачког (херцеговачко-крајишког) дијалекатског комплекса.

Кључне речи: именице, акценат, алтернација, деклинација, ареал

I. УВОД

1. Ијекавски говори у западној Србији запремају пространу област: ово подручје омеђено је линијом која се пружа планинским венцем Гучево–Борања–Јагодња, а затим, испуштајући азбуковачка села подно Соколских планина, излази на Повлен; потом, обухватајући јужна подгор-

* filoloska_gimnazija@yahoo.com

ска и колубарска насеља, хвата се Сувобора; затим скреће ка југу, пресеца чачанску котлину, те преко Јелице и Чемерна избија на западне обронке Голије; одавде међа иде планинским билом Голија – Јавор – Јадовник – Озрен – Гиљева планина (МАРКОВИЋ 2012: 78).

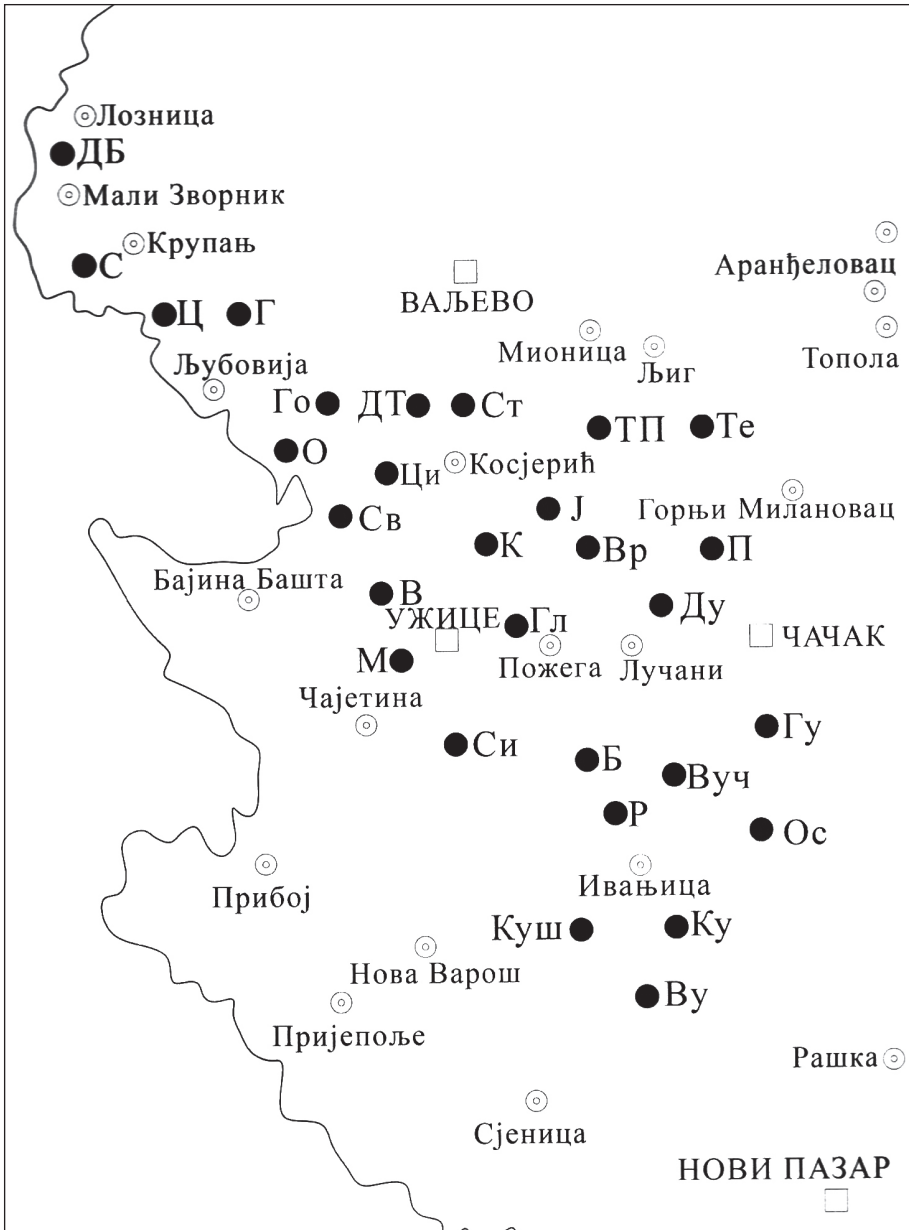
2. Као што је познато, западна половина србијанске територије била је поприште дуготрајних и интензивних миграционих сучељавања. Вишевековна метанастазичка померања (углавном током XVII, XVIII и XIX века) коренито су изменила дијалекатску слику западне Србије, коју су преплавили динарски пресељеници – штокавци ијекавског изговора. Они се укрштају са аутохтоним становништвом, као и са пресељеницима који надиру на таласима осталих миграционих струја, углавном косовско-метохијске (в. Цвијић 1922: 12). Међу динарцима заступљени су ијекавци оба типа: носиоци новијих акценатских особина (херцеговачко-крајишки дијалекат), пореклом из Херцеговине (углавном источне) и тзв. црногорске Херцеговине, и представници старије акцентуације (зетско-сјенички дијалекат), који потичу из преосталих делова Црне Горе (Стара Црна Гора са Брдим и суседни делови Рашке области). Ијекавци херцеговачког типа далеко су надмоћнији на највећем делу западне половине србијанске територије (ужички крај, подринско-ваљевске области, и даље на север). Ијекавци са старијом акцентуацијом изразитије се осећају у долини Ибра, где се сучељавају са представницима косовско-метохијске струје, и западнијим деловима Шумадије, где се, заједно са ијекавцима херцеговачког типа, укрштају са представницима свих осталих миграционих струја – вардарско-моравске, тимочко-браничевске и шопске (в. Цвијић 1922: 5–13, 89–96). Наравно, динарци оба типа разносили су и специфичне дијалекатске особине одређених подручја, тј. одређених говорних типова унутар једне или друге области. Међутим, будући да су западосрбијански ијекавски идиоми у најновијем (постмиграционом) периоду изложени снажном процесу екавизације (посебно широком и разноликом утицају екавског стандарда), постепено се сужава и област простирања ијекавских говора.

3. У раду су сагледане упечатљиве прозодијске особености деклинације именица. У највећем броју представљених примера посматрани су деклинациони односи, тј. квалитативна и/или квантитативна померања акцента (наравно, уколико су уочена) у парадигматској перспективи. У мањем броју случајева, у другом делу рада, сагледан је изванредан број прозодијски занимљивих именица (појединачно или категоријски) само у основном облику, са фокусом на (не)варијабилности лексичког акцената.

4. Рад је написан на основу дијалекатске грађе сакупљене у следећим насељима: (Г)рачаница, (Д)оња (Б)орина – ДБ, (О)клетец, (С)акар,

(Св)ојдруг, (Ц)рнча (подринска насеља); (В)олујац, (Вр)нчани, (Гл)умач, (Го)дечево, (Д)оњи (Т)аор – ДТ, (Ј)ежевица, (К)аран, (Ст)ојићи, (Т)оме-тино (П)оље – ТП, (Ци)коте (насеља Ужичке Црне горе); (П)ријевор, (Те)очин (таковска насеља); (Вуч)ковица, (Гу)беревци, (Ду)чаловићи,

Карта испитиваног подручја са мрежом испитиваних насеља

(Ос)оница (драгачевска насеља); (Ву)чак, (Б)огојевићи, (Р)адаљево, (Ку)маница, (Куш)ићи (моравичка насеља); (М)ачкат, (Си)рогојно (златиборска насеља).¹

II. ПРЕГЛЕД ГРАЂЕ

а) Именице мушког рода на -ø

а. Једнословне основе

5. Тип *grād ~ grāda*. Код именица које не означавају бића, већ „било шта друго“ (СТЕВАНОВИЋ 1981: 215), у лок. сг. заступљена је алтернација \wedge (ном.) ~ \prime (лок.): у *вóзу* Б Г, на *врáишу* Ци, о *врáишу* Ц, у *грáду* Вр Гл, *ио глáсу* Ду, у *глáсу* Ј К, *ио дáну* Ст, на *зíду* Вр, у *зíду* Гл, у *кљúну* ТП, у *лáду* Ку ТП, *ио лíку* М, у једнòм *крúгу* Ц, у *мрáку* Вуч, *ио мрáку* Ву Вуч, на *рáду* Ос, на *рéду* Куш, у *рéду* Гу, у *нáшèм сiйáну* К, на *иiрну* Ку и сл.

У плуралу, код именица са уметком -ов- (-ев-), бележимо или \wedge или \prime на иницијалном слогу: *бр̑кови* Го ТП, *бр̑кове* Гл, *д̑рове* Ј, *др̑гови* Вр Ву, *зèчеви* Куш, *сiнови* Вр Ј, *сiнове* П, *с̑йови* О и сл.; – *вéзови* Ву, *жуљеви* Гл С, *жуљеве* Гл, *рáдови* Гл, *рáдове* Вр, *сiйáнове* ТП итд.

Поред Даничићевог *бр̑ови* ТП, односно *гр̑озови* Р (Даничић 20), налазимо и *брáови* Ка, *гр̑озови* Ст (СТЕВАНОВИЋ 1981, 215: *рéдови/рèдови, гр̑озови/гр̑озови*). Сасвим су необичне полимске форме *зiдови, зiдове* (НИКОЛИЋ 1991: 98).

Именице са \wedge на иницијалном слогу облика ном. и ак. пл. у ген. пл. углавном имају Даничићев \prime на пенултими: *бр̑овā* Ву, *вук̑овā* Гл Те, *дар̑овā* Вр, *друг̑овā* Ци, *зеч̑евā* Ци Те, *зид̑овā* Ци, *кум̑овā* Ци, *син̑овā* Г, *суд̑овā* ДБ Ку. Ипак, нису ретки ни ликови са непомереним нагласком: *в̑к̑овā* В, *др̑г̑овā* М, *зèч̑евā* Куш, *зiд̑овā* Си, *сȋ̑ж̑евā* Го² (СТЕВАНОВИЋ 1981, 216: *град̑овā/гр̑ад̑овā* и сл.).

У дат.-инстр.-лок. пл. чешће је са *бр̑д̑овима* Гл, *ио град̑д̑овима* ДБ, *зид̑д̑овима* Ц, *син̑д̑овима* Г ДБ О, са *ср̑ид̑овима* Ј и сл. него *сiновима* Гл, *к̑ум̑овима* Ка и сл. Оба акценатска обрасца прихвата и Даничић (а тако и СТЕВАНОВИЋ 1981: 216).

У ген. пл. облика без уметка -ов- (-ев-) редовно је: *дánā* В Вр, *зубā* Гл, *мрāvā* Ву, *црāvā* Гу.

¹ Током рада, уз засведочене примере, користимо скраћенице – почетне делове назива села издвојене у заградама. Дијалекатски подаци преузимани из објављених монографија и радова других аутора праћени су одговарајућим напоменама у заградама и фуснотама.

² Вуковић 1940, 204: *глас̑овā* (*гл̑с̑овā*); сасвим је другачије у Херцеговини, исп. РЕСО 1961, 12: *гл̑с̑овā* (*сiн̑овā/син̑овā*).

6. Тип *рѡд ~ рѡда*. Уколико не означавају бића, у локативу сг. оваквих именица долази до промене квалитета акцента: у *дѡму* Вр, *на крѡву* Гу, *ѡо лѡду* Ду, *ѡо нѡсу* Ц, у *нѡсу* ТП, у *рѡду* Ку Ц, у *рѡку* Б, у *ѡѡду* жѡтвѡ Б, у *ѡѡру* Вр Ц итд. Ипак, бележимо и *на брѡју* Гл, као и колебање у изразу *ко бѡбрег у лѡју* ТП / *кѡ бѡбрег у лѡју* В (ужички крај).

Код именице *крај* редовно је *на крају* Вр, *ѡри крају* Ку, у *наѡем крају* Ј. Важно је нагласити да именица *крај* није типични представник овог прозодијског модела; сродна је са типом *свѡѡ ~ свѡѡѡ*, али је у ном. сг. дошло до дужења пред крајњим *ј* (Николић 1991: 99).

У плуралу, у облицима именица с проширеном основом, углавном налазимо краткоузлазни акценат: *ѡо дѡловима* Р, *дѡмове* Г, *дѡмовима* П, *мѡсѡѡове* Ст Ц, *мѡсѡѡовима* Г, *сѡѡѡгове* Св. Нису ретки ни примери с краткосилазним акцентом: *крѡѡеве* Р, *крѡѡевима* Вр, *рѡѡгови* Ку, *рѡѡгове* В О, *нѡѡсови* Ву.

Вишеструко је занимљив пример засведочен у повленском селу Доњи Таор – са вѡеликѡм *носѡвима*.

Именице *крај* и *рог* (вероватно само оне) знају за алтернацију *˘* (ном.-ак. пл.) *~ ˙* (ген. пл.) *~ ˘* (дат.-инстр.-лок. пл.): *краѡѡѡ Св*, *рогѡѡѡ М*; – *краѡѡѡвима* Ци, *рогѡѡвима* Ву Си (Стевановић 1981, 217: *краѡѡѡ/краѡѡѡѡ*, *рогѡѡѡ/рогѡѡѡѡ*).

У ном. и ак. пл. именице *ѡосѡѡ* типично је *ѡѡсѡѡѡ* Б О, *ѡѡсѡѡѡ* Го.

Ген. пл. именице *госѡѡ* двојачко се обликује: *гѡсѡѡѡѡ* Вр Ку и *гѡсѡѡѡѡ* Ц (Стевановић 1981, 217: *гѡсѡѡѡѡ*).

О лексичкој сужености прозодијског модела *рѡд ~ рѡда* и занимљивим међутипским преклапањима које она узрокује говорићемо и у наредном поглављу овога рада, у одељку Посебне напомене о акценту именица.

7. Тип *свѡѡѡ ~ свѡѡѡѡ*. У лок. сг. углавном остаје исти акценат: у *дѡѡму* В, *о јѡѡду* Св, *о свѡѡме јѡѡду* Ц, *ѡѡ лѡѡку* Вр, у *мѡѡрѡѡу* Ј М, у *рѡѡѡѡу* Г, *на фрѡѡнѡѡу* Б, *на врѡѡнѡѡу* Св, *о ѡѡру* Дуѡѡѡу Ст; бележимо само *на Срѡѡѡѡѡѡм врѡѡнѡѡу* Ци – околина Косјерића (Стевановић 1981, 217: ређе *на ѡѡрѡѡѡу*, *о ѡѡрсѡѡѡу*, *на скѡѡѡѡу*, у *сѡѡлѡѡѡѡу* – „углавном оне што значе неку ствар“).

У ген. пл. срећемо Даничићеве ликове као што су *јѡѡѡѡ* Г Ј, *клѡѡнѡ* Св, *Рѡѡсѡ* Си Ст, *ѡѡѡѡѡѡ* Ву. Даничићеви су и облици с проширеном основом: *кмѡѡѡѡѡѡѡ* Ву, *рѡѡѡѡѡѡѡѡ* Ву, *свѡѡѡѡѡѡѡѡ* Вуч С П. Обе могућности допушта и књижевнोजезичка норма (исп. Стевановић 1981: 217).

Колебање уочавамо у им. *свѡѡѡѡ*, где је у ген. и дат.-инстр.-лок. пл. сасвим обично (рекли бисмо и чешће) *свѡѡѡѡѡѡѡѡ* Вр ДБ, *свѡѡѡѡѡѡѡѡ* Гл Ц (Стевановић 1981, 217: и *свѡѡѡѡѡѡ*).

У дат.-инстр.-лок. пл. именице *ѡѡрсѡѡѡѡ* засведочено је само *ѡѡрсѡѡѡѡѡѡѡѡ* ДТ Ку.

8. Тип *īāñ* ~ *īāña*. Акцент номинатива јд. јавља се и у вокативу јд. (засведочено је *ħāче* Го и *сīрīче* Рад) и, наравно, у акузативу јд., ако је овај падежни облик једнак с номинативом (исп. Стевановић 1981: 216). У свим другим падежима и једине и множине дугоузлазни акценат на првом слогу је редован.³ Забележене су следеће форме: *кљўча* Б Ј О, *īўīа* Р Рад, *џака* В Го; *с кљўчом* К, *са шīāīом* Св, *īоīī īўīом*; – *гāеве* В, *гўњеве* Ст, *кљўчеви* В, *кљўчеве* Го К, *нóжєви* Г К, *нóжєвā* Р, *īāњєви* Ву Ј, *īāњєвā* Р, *īлāсīове* Гл, *īлīкове* Го, *īўīшеве* Куш, *īўīшове* Г, *īўīшовима* Гл, *īўīшєвā* Б Ј, *џакови* Р, *џаковима* Рад, *шīāīдєвā* П, *шўљеве* О. Тако је и код Даничића (22–23). У прелазном (комаранском) говору полимске области засведочено је и необично *крāљєве* (Николић 1991: 100).

9. Тип *снōй* ~ *снōја*. У ген. пл. са Даничићем се слажу следећи забележени примери: *грōбєвā* В, *дўдєвā* Ву Ц, *чєйєвā* Вуч; – *вдлєвā* Ду; – *снōјā* Куш (Даничић 25–26). Не слаже се *снōјєвā* Во ДТ, *шдйєвā* Св (Стевановић 1981, 216: *вдлєвā*, *шдйєвā* – „чешће“ / *вдлєвā*, *шдйєвā*).

Дат.-инстр.-лок. пл. именице *коњ* гласи *кōњима* Гл Ку и (ређе) *кōњима* Р.⁴

б. Једносложне основе с нејосīојаним а

10. Тип *врāбац* ~ *врāйца*. У појединим облицима плурала налазимо различите прозодијске моделе:

лāнци Ц, *лāнце* В Гл, *чāмци* Р, *чāмце* Си; – *лāнци* Ву Го, *лāнце* Св Ст; *лāнāцā* Ву Гл Р, *Нємāцā* Г Ј; – *врāбāцā* ТП, *чвōрāкā* К (Даничић 27: чворкōвā).

Наведени облици са дугосилазним акцентом слажу се са Даничићем (Стевановић 1981, 221: *лāнци* / *лāнци* и сл.).

11. Тип *īрōсац* ~ *īрōсца*. У ген. пл. је као код Даничића: *косāцā* Ву О, *момāкā* Вуч Г, *īросāцā* ДБ (Стевановић 1981, 222: *косāцā*, али *дчєвā* одн. *кдйєлєвā* – „ако им се број слогова увећава уметком ов“).

Именица *мōмак* на већем делу сагледаваног подручја има овакав акценат. У њеној парадигми јављају се, углавном, следећи акценатски модели: ген.-ак. сг. *мōмка* В Ду; инстр. сг. *мōмком* Ду Ј К; ном.-вок. пл. *мōмци* Ку ДБ и *мōмци* Ј; дат.-инстр.-лок. пл. *мōмцима* Г и *мōмцима* Гу, ак. пл. *мōмке* Ву Ку. У вок. бележимо и *мōмче* Гл. Унеколико је другачије у драгачевским, таковским и источнијим насељима Ужичке Црне горе,

³ „Од свих њих једино именица *мīр* још и у инстр. јед. има акценат номинатива: *с мīром* (а не *с мīром*)“ (Стевановић 1981: 216).

⁴ Оба акцента се јављају и у несрбијанским херцеговачким говорима, обично један или други; исп. Симић 1978, 26: *кōњима* (Вуковић 1940, 189: *кōњма*), а Ружичић 1927, 118: *кōњима*.

где су обичне (у Драгачеву и Такову и типичне) и форме *мѡмак* Вуч Те, *мѡмка* Гу П, *мѡмком* и сл.⁵

Код Даничића (30–31) вок. сг. *мѡмче*, ном. пл. *мѡмци* и *мѡмци*, ген. пл. *момáкá*, вок. пл. *мѡмци*.

12. Тип *лѡвац* ~ *лѡвца*. Ова квантитетска алтернација каткад изостаје, па имамо *лѡвца* Вр, *лѡвце* К О и сл., али и *кѡнца* В, *лѡнца* В (СТЕВАНОВИЋ 1981, 222: *лѡвац*–*лѡвца*, *кѡнац*–*кѡнца*, *лѡнац*–*лѡнца*).

У ген. пл. без уметка -ов- забележено је: *лѡнáцá* В, *нѡвáцá* Вуч, али и *ловáцá* В (СТЕВАНОВИЋ 1981, 222: и *конáцá*).

Акценат у *лѡнáцá* у складу је са осталим множинским ликовима: *лѡнци* Вр Го, *лѡнце* ТП. У полимским насељима засведочено је и *лѡнци*, *лѡнце*, у *лѡнцима* (Николић 1991: 103). У драгачевско-таковским и источнијим ужичким насељима често је и *лѡнац* и сл. (МАРКОВИЋ 2011: 359).

13. Тип *лáкай̄* ~ *лáкѣа*. Лок. сг.: на *лáкѣу* Ву, али и на *лáкѣу* Ду М.

У ном. пл. је као и код Даничића (27–28): *бѡбѣви* В, *лáкѣови* Ст, *чѡкѣви* Б Т.

У инстр. пл. двојако: *лáкѣовима* Г ДБ и *лакѣѡвима* Го.

14. Тип *нѡкай̄* ~ *нѡкѣа*. У лок. сг. забележено је само ђ свѡм *ѣрѡшку* В.

Ген. пл. им. *нокáй̄* гласи *нокáй̄á* Г Гл; инстр. *нѡкѣима* Ду О. Овако је и код Даничића.

15. Тип *сѣйáрац* ~ *сѣйáрца*. Ову квантитативну алтернацију илуструју следећи засведочени примери: *јáрца* В К, *јáрци* Б, *клѣнци* Го, *сѣйáрца* Гу, *сѣйáрци* Вуч М, *са сѣйáрцом* Те. Међутим, у јужним, полимским, деловима подручја она није доследна, па имамо и *сѣйáрца*, *сѣйáрцу* (Николић 1991: 104).

У ген. пл. редовно и свуда *јáрáцá* Ву Ј К, *сѣйáрáцá* ТП Ц.

16. Тип *свѣкар* ~ *свѣкра* није засведочен. Ова именица, на највећем делу сагледаваног подручја, прилази типу *ѣрѡсац* ~ *ѣрѡсца*, нпр.: *свѣкар* Вр Гл Ј, *свѣкра* В Ц, *свѣкру* Си Ци и сл. Изузетак представљају рубни делови западносрбијанске ијекавске области (нпр. драгачевско-таковска и полимска комаранска насеља), у којима овакве именице махом иду по обрасцу *нѡкай̄* ~ *нѡкѣа*, нпр. *свѣкра* Вуч, *свѣкру* Те, а исп. и полимске форме *свѣкар*, *свѣкра* (Николић 1991: 104).

⁵ У источном појасу западносрбијанске ијекавске области (драгачевски крај, западнија таковска насеља, источнија села Ужичке Црне горе) у примерима типа *жѣна*, *домáћин*, поред Даничићевих прозодијских ликова *жѣна*, *домáћин*, јављају се (у драгачевским и таковским насељима су и доминантни) и облици са повученим краткосилазним акцентом неизмењеног квалитета – тип *жѣна*, *домáћин* (в. МАРКОВИЋ 2011: 23).

21. Тип *kāmēn ~ kāmēna, rāzgovōr ~ rāzgovora*. Лок. сг. углавном има померен акценат: *īo govōru* Вр, *у govōру* ДБ, *у Јавōру* Куш, *на камēну* О, *īo камēну* Ст Ос, *у камēну* Ц; бележимо и у *īlāmēну* Го, *на кāmēну* Го. Свакако је интересантан прозодијски дублет: *у rāzgovōру* Го Ду / *у разговōру* В (СТЕВАНОВИЋ 1981, 219: *у govōру, на грēбēну, на камēну; у разговōру*). Алтернацију потврђује и већина забележених множинских ликова. У ген. пл. именице *hēvēr* увек је *hēvērā* Ву О; у дат.-инстр.-лок. пл. затичемо двојство: *hēvērima* Те, *међу hēvērima* Ј, али и *са hēvērima* Го. Именица *камен* у ген. пл. гласи *каменōvā* В Ку, у дат.-инстр.-лок. пл. *каменōвима* Ј. У једином засведоченом облику именице *грeбeн* акценат је непомичан: *на грēбенима* П.

22. Тип *īdōšok ~ īdōšoka*. Акценат номинатива задржавају и остали падежни облици; изузетак је ген. пл. где се најчешће јавља кратко-силазни акценат: *bīscērā* В, *дўкāīīā* В Вр, *јēзīkā* Гл, *мēhēdā* К, *īdskōkā* Вуч Гл, *сāндўkā* К, *īdōvārā* Св Ј. У парадигми именице *човек* запажамо специфичне (фонетске и прозодијске) алтернације: ном. сг. *чōвек* В ДБ К, *чō'ек* ДБ, *чōек* О, *чōвѣк* О; вок. сг. *чōвече* В К, *чō'ече* ДБ, *чōече* Гу; остали падежи: *човēка* Вуч Го, *чo'ека* Гл; – *чoвѣку* Ј, *чoвѣку* Ст, *чo'ека* О, *чoеку* П; *ш чoвѣком* Си, *ш чo'еком* Ву.

23. Тип *nārod ~ nārōda*. Примери акценатских алтернација у парадигми оваквих именица нису засведочени; дакле, ' јавља се и у осталим падежним облицима, нпр.: *кóчиће* Го, *nārōdā* К, *īrōzōrā* Вр Р, *īrōzōrima* П и сл.

г. Двосложне и вишесложне именице с нејoсtиoјaним a

24. Тип *синōвaц ~ синōвцa*. Ова квантитативна алтернација није засведочена. Бележимо само *īокрōвцa* Го, *синōвцa* Ву П. За ген. пл. имамо једну потврду: *īдкрōвāцā* В; у полимском крају и *īокрōвāцā* (НИКОЛИЋ 1991: 112).

25. Тип *мушкāрац ~ мушкāрцa, добрoвōљац ~ добрoвōљцa*. У ген. пл. коегзистирају различити акценатски модели:

– *Босāнāцā* В К, *добрoвōљāцā* Гл, *издāīīākā* В Ку, *Македōнāцā* Го, *мушкāрāцā* В О, *oмладīнāцā* В, *oсtīāīīākā* Го, *īīīōмāцā* Ву, *солūнāцā* Вр Вуч, *Црногōрāцā* Ву Ј Т; – *зadāīīākā* Вр, *īодāīīākā* П, *солūнāцā* Вр; – *бјēгūнāцā* Гл, *кōмāрāцā* Вр.

Као што видимо, међу засведоченим потврдама убедљиво је највише оних са дугосилазним акцентом на унутрашњем слогу; упадљиво је мање примера са непромењеним или пак помереним, Даничићевим, нагласком.

б) Именице средњег рода

а. Једнакосложне именице (некадашње о /'о -основе)

аа) Једносложне основе

26. Тип *дрво* (сг.) ~ *дрва* (пл.). Ову алтернацију уочавамо у следећим забележеним примерима (ном.-ак. пл.): *брда* Го, *дрва* Вр Ј П, *звона* К, *идља* С, *сидја* Ву. Назначена алтернација је доследно спроведена само код именице *дрво*, док се остале наведене именице јављају и у другим прозодијским ликовима; именице *брдо* и *идље* знају и за ' : *брда* Ву Ј, *идља* Р; именице *звоно* и *сидо* могу имати и " : *звона* Ву С, *сидја* ТП. Само са краткосилазним акцентом (дакле, без квалитативне алтернације) јавља се именица *мјесто*: *мјесто* Вр Го. Засведочене су потврде осталих падежа плурала: *дрва* Вр Ву Куш, *звона* О, али и *звона* Ку, *мјесто* Гу, *идо* брдима О, с воликим дрвима Ву (СТЕВАНОВИЋ 1981, 224: *брдо*; *брда*, *брда*, *брдима*, а тако и *дрво*, *жидо*, *звона*, *идље*).

27. Тип *село* (сг.) ~ *села* (пл.). У забележеним именицама овог типа назначена квалитативна алтернација или није доследна или сасвим изостаје (одн. није засведочена):

– ном.-ак.: *села* Вр / *села* Го ДТ, *ребра* Ву / *ребра* В П, *седла* Гу;
– ген.: *села* В ДБ П / *села* Гл Те, *ребра* Го / *ребра* Вр К; – инстр.: *са* *ребрима* Гу / *са* *ребрима* Вр Ст; – лок.: *идо* *селима* Го / *идо* *селима* Го Ј.

Наведени ликови са акцентима узлазне интонације не слажу се са Даничићем (63).

Лексему *идро* имамо само у једном примеру: *идра* од *идра* В (СТЕВАНОВИЋ 1981, 225: *идро-идра*, *ребро-ребра* и сл.).

28. Тип *брвно* ~ *брвања*, *дебло* ~ *дебала*. Западносрбијанским ијекавским говорима је својствена алтернација *брвно* ~ ном.-ак. пл. *брвна* Го О ~ ген. пл. *брвања* Го К.⁷ За другу именицу можемо навести ном.-ак. пл. *дебла* В К (ужичка села) и ген. пл. *дебала* – полимски крај (НИКОЛИЋ 1991: 116).

29. Као и у другим сродним говорима, факултативно се јавља метатонијски акценат у ак. именица *вратија* и *леђа*, када оне стоје уз предлоге: *на* *вратија* Вр Ј, *идред* *вратија* Вр, *на* *леђа* Го, *низ* *леђа* В Те. Ипак, чешће је и обичније: *на* *вратија* Го М, *за* *вратија* Вуч, *низ* *леђа* М Р, *у* *леђа* О и сл.⁸

⁷ У Гружи двојако у ген. пл.: *брвања/брвања* (СТЕВОВИЋ 1969: 564).

⁸ Исп. нпр. ВУКОВИЋ 1938–1939: 249; РЕСО 1961: 33; СИМИЋ 1978: 27 (само за *вратија* и сл., али спорадично *на* *идија*).

аб) Двосложне и вишесложне основе

30. Код именица типа *вреїєно* акценат је увек на истом слогу:
 – ном.-ак. сг.: *вреїєно* В К О Ци (у Драгачеву и *вреїєно* Вуч), *канчєло* Ву К, *решєїо* Те Ц (*рашєїо* Гл); – ном.-ак. пл.: *вреїєна* Вр П, *канчєла* Ву С, *решєїа* К (*рашєїа* С); – ген.-пл.: *вреїєнā* Го, *канчєлā* Те.

31. Код именица типа *кољєно* редовна је алтернација ʷ (ген. пл.) ~ ʋ (остали падежи): *врāїїлā* В Те, *кдљєнā* Б Ј (*дїш кољєнā* Гл), *мдчїлā* Гу.

32. На већем делу србијанског ијекавског подручја према ном.-ак. сг. им. типа *вāрїво* и *сїрїшїє*, у ном.-ак. пл. налазимо ликове са непомичним акцентом: *рāзнā вāрїва* Вр, *їєцїва* В К и сл. Изузетак чине јужнија, полимска насеља где је типично *варїва*, *сирїшїа* (Николић 1991: 118).

33. Акценат је умерен према крају и у пл. именице *јєзеро*: *јєзєра* Вуч Го.⁹

б. Неједнакосложне именице (некадашњих консонантских основа)

34. Код именица *имє*, *уво* и сл. редовна је алтернација по моделу *їме* (сг.) ~ *имєна* (пл.); ген. пл. *-єнā*; дат.-инстр.-лок. пл. *-єнима*:

– ном.-ак. пл.: *брємєна* В, *врємєна* Вр ДБ, *имєна* Ву, *їлемєна* Гу, *їрезимєна* Те Ци, *рамєна* В Ст, *с'ємєна* Гу; *бурєїа* Гу Ј, *дрвєїа* Б, *дугмєїа* Гу, *ћєбєїа* Ст, *увєїа* Го К ТП; *чудєса* Гл; – ген. пл.: *дугмєїā* Вуч, *имєнā* Б В, *їрезимєнā* Си, *рамєнā* В Гу, *увєїā* В ДБ; – дат.-инстр.-лок. пл.: *бурєїшїма* Го, *дрвєїшїма* К, *рамєнїма* Гу Си, *увєїшїма* Т (СТЕВАНОВИЋ 1981, 228: *дрвєїа* – „за множину именице *дрво* кад она означава живо биће, које расте“).

35. У зависним падежима именица типа *дијеїє* и *чєљадє* долази до промене ʋ у ʋ на трећем слогу од краја, али та промена није доследна.

Забележени примери квантитативне алтернације: *ћєїєїа* Ву Го, *ћєїєїєу* В Вуч Ц, *са ћєїєїєом* Гу, *јā'єїа* Б Ст, *ко јāє јāєїу* Ву, *јўнєїа* Ву Вр, *свїњчєїа* Гу.

Ова алтернација изостаје у тросложним именицама: *ћєїєнцєїа* Вуч, *ћєїєшцєїа* Гу, *їлєнцєїа* В Гу, *чєљадєїа* Гл, *чєљадєїу* Го.

⁹ У Гружи двојако: *јєзера/јєзєра* (СТЕВОВИЋ 1969: 566).

в) Именице женског и мушког рода на -а

а. Једносложне основе

36. Именице типа *глава*, *слуга*. а) Алтернација ʹ (ном. сг.) ~ ˆ (ак. сг., ном.-ак. пл.) релативно је добро заступљена, али је и број засведочених потврда у којима она изостаје знатан.

Ак. сг.: *војску* В Гу, *главу* Вуч Го Гл, *грџну* В Ц, *грџду* Гу, *џ Дрину* ДБ, *џушу* Куш, *зиму* В Гу, *руку* Го К М, *снагу* М, *шраву* Ц. Неке од наведених именица налазимо и са непромењеним акцентом: *грџду* Го, *Дрину* Гу Ст, *шраву* О. Само овакав нагласак имамо у: *браду* Го П, *врбу* Го, *клују* К, *руду* Гу, *свињу* Гл, *слугу* Ј, *шрбу* Гл К, *рану* Го Си.

Ном.-ак. пл.: *главе* Ву, *грање* Вр, *грџе* Ст, *зџе* О, *зиме* П, *ресе* Гл, *руке* Гу К, *свиње* М, *слуге* ДБ, *шрање* Гл, *шраве* ДБ.

Ном. сг. налазимо и са акцентом: *зџе* К М, *слуге* Ст, *шраве* Гл.

Ном. сг. бележимо само са нагласком: *браде* Го, *клује* О, *луке* Ст О, *руже* Го, *шреле* П, *шорбе* Вуч.

У полимским насељима имамо и занимљиве дублете: *клују/клују*; *клује/клује* (Николић 1991: 121).

б) У дат. сг. бележимо и (па му приђе) *руци* Ву и *руци* Ј; засведочено је *војсци* Го Ст и *војсци* ДТ.

в) За квантитативну алтернацију ʹ (ном. сг.) ~ ˘ (дат.-инстр.-лок. пл.) имамо тек неколико потврда; поред редовног *рукама* Гу К Ку, налазимо и *грамама* Ст, *грџама* Ј, *свињама* Вр, *сијјенама* М.

Засведочено је, међутим, и *свињама* Го, као и *ружама* Вр О, *шрамама* Ку.

г) Ген. пл. именице *рука* гласи *рукџ* Гл Го Куш Те ТП; на северозападу Ужичке Црне горе и подринским насељима сасвим је обично и *рукџ* ДБ ДТ.¹⁰

37. Именице типа *нога*, *сџира*. а) Алтернација ˘ (ном. сг.) ~ ˝ (ак. сг., ном.-ак. пл.) засведочена је у приличном броју именица, али ни у овом типу није доследно спроведена.

Ак. сг.: *вџу* Б В Гл, *гџу* Гу, *џџу* Вуч К ТП Ц, *зџљу* Вуч Ку, *зџу* О, *кџу* Вр, *меџу* Б, *меџу* В Гу, *ногу* Гу Ву Ци, *рџу* Вуч, *рџу* Вр Ку.

Неке од наведених именица забележене су и са узлазним акцентом: *меџу* Гу, *меџу* Вуч.

Само са узлазним акцентом налазимо: *гџу* Ву, *џџу* К, *лџу* Гу, *сџу* О К, *чџу* Го О.

Ном.-ак. пл.: *бџе* В, *вџе* Гу, *зџље* Го, *џгле* В О Р, *кџе* Гу, *меџле* Ку, *ноге* Ку, *чџе* С ТП.

Узлазни акценат налазимо у два именицама: *џџе* Гу, *кџе* Го.

¹⁰ У Тршићу само *рукџ* (Николић 1968: 390).

У дат. сг. забележено је више пута *ћѣци* Го Вр М и једанпут *вѣди* (па прићите *вѣди*) В.

Вок. сг. гласи: *ћѣцо* Ву, *жѣно* Ку Ос, *сѣсїро* Ву Р.

У ген. пл. налазимо: *жѣнѧ* В Гл, *кѣзѧ* Гу, *чѣлѧ* Гу; – *земѧѧ* Ву, *сѣсїрѧ* М.

Ген. пл. им. *нѣга* гласи *нѣгѣ* В Гу Ву Куш М.

б) У источном појасу сагледаване области (Драгачево, западнија таковска насеља, источнија села Ужичке Црне горе) неке од именица наведених у овој тачки засведочене су и са краткосилазним акцентом у ном. сг., нпр.: *ћѣца* Гу П, *зѣра* Вуч, *мѣѧа* Ду и сл. (исп. и Ђукановић 1995: 88–91).

б. Двосложне основе

38. Именице типа *висїна*. Алтернација ` (ном. сг.) ~ ` (ак. сг., ном.-ак. пл.) јавља се у следећим засведоченим примерима: – у *їлѧнину* К, *їлѧнину* Ос, *рѣдбину* Гл, *за рѣдбину* Гл, *їѧзбину* М, у *їѧзбину* О; – ном.-ак. пл.: *їлѧнине* Гу, *крѣз`* *їлѧнине* К; – *їрѣвине* Р. Ипак, више је засведочених ликова у којима ова алтернација изостаје: *брзїну* Гу, *на брзїну* Куш, *висїну* Си, *врѣїну* В Го, *дубїну* С Ц, *дужїну* М С Ц, *дуѣїну* ДБ, *їланїну* Б Ос, *родбїну* Гу, *їѧзбїну* Гу, *на чисїїну* Ст, *ширїну* Куш; – у *висїне* Ос, *їланїне* Те, *сїѧрїне* Го.

Краткосилазни акценат на иницијалном слогу (очигледно аналошки, дакле новији) срећемо и у другим падежним облицима: *їлѧнина* Гу, *рѣдбина* Го К, *рѣдбинѣ* Го, *сѣдбина* Вр Ку, *сѣдбини* Гл. Ипак, бројније су потврде у којима аналошког нагласка нема: *врѣїна* Гу К, *на врѣїни* К, *даѣїна* О, *из даѣїнѣ* Ос, у *дубїни* Ву, *їо дужїни* О, *їланїна* Куш, *їланїнѣ* С Ц, *са їланїнѣ* К, *родбїна* Ву Р, *родбїнѣ* Гу, *їѧзбїна* К, у *їѧзбїни* Куш; исп. и *їѣїдїѧа* Ву К Те, *їо їѣїдїѧи* О.

Налазимо само *лѣдина* В Ку, *їо лѣдини* (Вук: *лѣїна/лѣдина*).

39. Именице типа *лївада*. Алтернација ` (ген. пл.) ~ ` (остали падежи) спроведена је доследно: *бѣшїкѧ* В Гу, *вѣбрїкѧ* Ву Ос, *врѣїкѧ* Ку, *кѣлїбѧ* Б О, *кѣшїѣѧ* Гу О, *лївѧдѧ* Гу, *лїсїѣѧ* Го, *мѧрѧмѧ* Ос, *мѣкїѧѧ* Вуч, *мѣїїкѧ* О, *їдѧѧѧѧ* В П, *сїїдлїѣѧ* Т, *чѧрѧїѧ* В Т; у *лївади* В, *крѣз лїваде* Ос, *їо лївадама* Ц итд.

40. Редовно је (дакле, без икакве алтернације): *вѧрнїѣѧ* Го, *кѧрлїѣѧ* В Вр.

41. Вокатив пл. им. *ћѣвѣјка* гласи *ћѣвѣјке* В Вуч К Ст Ц.

в. Вишесложне основе

42. Издвојићемо и сагледати изванредан број занимљивих акценатских ликова, груписаних према наставцима за творбу, односно према финалном слогу (у неким речима страног порекла).

Именице на *-ија*. У оријентализмима углавном налазимо Вукову ситуацију: *анџериџа* Б, *анџериџе* Г (у Вука *анџерија/анџерија*); – *лакрдџа* Гу; – *бџаџиџа* ПП, *рџаџиџа* В, *рџаџиџе* Ву М.

Дугоузлазни акценат на пенултими (према стандардном ´, какав имамо нпр. у *мајсџорџу* ДТ) бележимо у: *џо чобаниџи* Ј, у *чобаниџу* К (ужичка села); у полимском крају засведочено је и *мајсџорџу*, *код џандарџе*, *џандарџу* (Николић 1991: 130). Налазимо *џогџиџа* Г и *џогџиџа* Гу (Вук: *џогџиџа*); исп. и латинизам *мџиџиџа* Вр О (Вук: *мџиџиџа*).

Романизам (латинизам) *фамџиџа* јавља се у два прозодијска лика:

– *вџмџиџа* Вр, *вџмџиџа* Вуч Г, *вџмџиџу* К, *вџмџиџу* Ву, *фџмџиџа* Куш, *фџмџиџе* Г Ку, *фџмџиџи* Куш;

– *вџмџиџа* Б, *фџмџиџа* Г, *фџмџиџу* Ву.

Облици типа *фџмџиџе*, *фџмџиџу* својствени су говору Муслимана полимске области (исп. Николић 1991: 130).

Ликови са ´ чују се на целом подручју, док облике са ˆ налазимо у северозападном делу Ужичке Црне горе и у ијекавским подринским говорима (исп. и Тешић 1977: 207).

Именице на *-ина*. Им. изведене од основних бројева јављају се:

– са значењем релативне заокружености: *дџвџиџину* гџдџнџ Вр, *џрџвџиџину* дџшџ ДТ, *џеџнџиџину* рџднџкџ Ву; – *дџвџиџину* копџчџ Гл, *џеџнџиџину* гџстиџу О;

– са значењем одговарајућег (тј. бројем утврђеног) дела: *дџсџиџину* Го, *чџџвџиџина* В, *чџџвџиџину* Ј, *чџџвџиџинџ* Р.

Акценат на наставку срећемо и код неких других именица: *неколиџина* Вр, *околиџа* Ву Ду, *околиџи* Вр Те, *околиџу* Гл, *особџина* К, *особџине* Ду. Говори се *џолоџина* Ву, *џолоџину* М, али налазимо и *џолоџину* Ду; тако и: *осџовина* Си, *дарџовина* Св. Увек је *дџмовина* В Гу Ду (с Вуковим акценатом и значењем), *дџмовини* Те, *дџмовину* Го Те. Акценат основне речи сачуван је у: *џмовина* Гл О, *џмовину* Ј; *сирџмџиџина* В, *сирџмџиџини* М. Бележимо и (Вуково) *будџлџиџину* ДТ, као и *будџлџиџинџа* Гу. Редовно је: *сџџарџиџина* Го О, *сџџарџиџину* Гу, *сџџарџиџине* Вр, *сџџарџиџина* В, *сџџарџиџине* ДТ. Често смо слушали *бџгрџеноџинџ* В ДБ, *јџсџиковџинџ* Ј, *рџсџиџовџинџ* Ву, *шџџџовџинџ* О и сл.

Именице на *-иџа*. Од засведочених примера са Вуком се слажу *борџвнџиџа* Вр, *вџљариџа* Г, *вџљариџу* П, *водџениџа* Го Те, *водџениџиџа* Го (Вук: *водџениџиџа*), *кабџаниџа* Ос (Вук: *кабџаниџа/кабџаниџа*), *кобџасиџа* Ву Гл, *кобџасиџе* Куш, *мџрамиџа* ДТ Ду, *мџрамиџу* Вр, *џџродџиџа* Вр К, *џџродџиџи* Ву, *џџродџиџу* Б Куш, *с џџродџиџџм* Вр Г, *чибџуљџиџа* Вр, *чибџуљџиџе* Вуч, *чибџуљџиџу* Ј, *чибџуљџиџе* К Р.

Код Вука не налазимо: *дџвоџениџе* Вр, *зџсџџавџиџе* Ку, *џџдлакџиџиџа* Ј, *сџџрџџмџиџиџе* В (‘најлонски кончићи за удицу’), *чибџуљџиџиџу* Гу, *чиџљариџа* Го (‘врачара’).

г) Именице женског рода на -ø

а. Једносложне основе

43. Тип *сївâр ~ сївâри*. Лок. сг.: *на влâсїи* Г, *на мâсїи* Гу, *у сївâри* Те Ц. Забележили смо, међутим, и *на чâсїи* Ду, *ïо һудї* Ос (СТЕВАНОВИЋ 1981, 244: само *на влâсїи*, *на дужї*, *у мâсїи* и сл.).

За лок. сг. типа *рâван* исп.: *на једнõј рâвни* В.

Ген. пл.: *кõлко људї тõлкõ һудї* Гл.

Инстр. пл.: *с нâшїм влâсїима* ДБ.

44. Тип *нõћ ~ нõћи*. Лок. сг.: *ïо крви* Г, *у крви* Гл, *ïо нõћи* Ј Ос; – *у крви* ДТ, *у тõј нõћи* Го (СТЕВАНОВИЋ 1981, 245: само *у кõсїи*, *у крви*, *ïо нõћи* и сл.).

Ген. пл.: *кõсїи* Ку, *нõћи* ТП, *һèрї* Ос, *шһèрї* Вр; – *кõсїи'у* П, *нõћи'у* Ц, *шһèри'у* Ву.

Дат.-инстр.-лок. пл.: *кõсїима* П, *нõћима* Те, *òчима* Ос, *шһèрима* Р.

Облици плурала се слажу са Даничићем (79–80).

б. Двосложне и вишесложне основе

45. Тип *млâдõсї ~ млâдõсїи*. Алтернација квантитета у наставку је доследна: *бõлесїи* Вр Ку, *жâлõсїи* Ду, *мїлõсїи* Ј, *рâдõсїи* Р, *сїâрõсїи* Ст итд.

Лок. сг.: *у болèsїи* Гл П, *у жалòсїи* Гл, *у младòсїи* Ос, *на ìомòћи* Ц, *у сїâрòсїи* ДБ О;

у млâдõсїи Г, *у жâлõсїи* Ос.

Ген. пл.: *болèsїи* Гл О (у полимским селима и *бõлесїи* – НИКОЛИЋ 1991: 133), *вечèрї* Г, али и *вечèри'у* Ос.

Бележимо, такође, *кõкõши* Вр и *кõкõши'у* Ву Р (СТЕВАНОВИЋ 1981, 246: *кõкõши/кõкõши'у*).

У лок. сг. типа *ïâмèи ~ ìâмèи* налазимо *на ìамèи* Вр К, *у ìамèи* М, али кад је предлог растављен од именице и *ïри здрâвõј ìâмèи* Ку.

46. Именице на -ад типа *јâрâд* и *сїрочâд*. Ген. пл.: *бӯјâдї* Ву, *бӯрâдї* Гу, *дрвљâдї* Ду, *јâњâдї* Гл, *јâрâдї* О, *јâрâдї* Те, *кљусâдї* К, *ìйлâдї* Ву Ку, *ìрâсâдї* Те Ос, *шèлâдї* К, *һèбâдї* Ст; – *сїрочâдї* Г; – *унучâдї* Гу. Засведочених примера са помереним акцентом је осетно мање: *бурâдї* В, *ìаишâдї* К, *ìрасâдї* Ку, *шèлâдї* Те, *чèлâдї* П.

Дат.-инстр.-лок. пл.: *бӯрâдима* Гл, *дрвљâдима* Ку, *чèлâдима* П / *бурâдима* Си, *дрвљâдима* М, *чèлâдима* Ц. У ијекавским насељима северно од Златибора ликови са помереним акцентом изразито преовлађују.

д) Посебне напомене о акценту именица

47. У овом одељку представићемо извештај број именица које нису навођене у претходним пасусима, али су, на овај или онај начин, дијалектолошки интересантне. Оне заслужују пажњу из најмање три разлога: као потврде (не)постојаности појединих акценатских типова (ово се преваходно односи на степен одступања појединих типова им. м. рода од кореспондентних образаца у Вуковом и Даничићевом систему), као лексички прозодијски дублети, као једине засведочене могућности, које су, неретко, диференцијалне на ширем дијалекатском плану.

48. И м е н и ц е м у ш к о г р о д а. 1) Навешћемо најпре облике који делимично системски одступају од узорних модела.

а) Лексичка заступљеност типа *рѡд* ~ *рѡда* унеколико је сужена (потврде које се не слажу са Даничићем стоје у загради или су посебно издвојене; тако је и у наредној подтачки ове тачке – под б):

бѡг–бѡга (сви); *брѡд* В Те; *гнѡј* Вуч, *гнѡја* Р; *ѡм* Го М (*ѡма* М Р); *дрѡб* В ДТ Ми Ри, *дрѡба* Р С; *кѡв* Г С; *лѡд* М Те, *лѡда* Р, *лѡј* В Те, *лѡја* М; *нѡс* В Г Р, *нѡса* М Ст; *рѡд* Го Ду, *рѡда* М Те; *рѡг* В Го (*од рѡга* В); *рѡк* Г (*рѡк* М Р), *рѡка* М С; *смѡк* Г ДБ М, *смѡка* О Р С, *чвѡр* Г Ду М (*чвѡра* В).

Са Даничићем (23) не слаже се ни: *бѡк* ДТ, *з бѡка* Г, *збѡр* Г, *сѡвѡр* ДБ Ми.

Дакле, им. *рѡг* и *чвѡр* прилазе типу *грѡд* ~ *грѡда*, а им. *бѡк* типу *снѡй* ~ *снѡја*.

Такође, им. *рѡк* иде и по моделу *свѡй* ~ *свѡја*.

Лексичка (не)постојаност прозодијског модела *рѡд* ~ *рѡда* и уочена парадигматска колебања илустрована су и потврдама изложеним у т. 6 овога рада.

б) Неслагање са узорним обрасцима (Вук и Даничић), које неизбежно резултира међутипским преклапањима, својствено је, мање или више, и неким другим типовима им. једносложних основа:

вѡз Г Р, *вѡза* М С Ст, *вѡзом* В; *ѡн–ѡна–ѡна* (сви), *ѡс–ѡсови* (зоол.) Во; *сѡй* Б Р, *сѡја* ДБ М С; *смѡд* Го К М, *од^м смѡда* Те; *чѡр* М Р; *члѡн* ДБ (*члѡн* Г Р, *трѡ члѡна* С);

рѡк Го О (*рѡка* Л РБ СР); *чѡс* Д (*ѡвѡг чѡса* Ра).

Такође, према Даничићевом (24–25) *срѡз–срѡза*, овде је *срѡз* Г Гл, али, у једином засведоченом примеру, *из^с црногорскѡг срѡза* М.

Према Даничићевом *бѡк–бѡка* (22) и *бѡка* (24), овде је *бѡк* Г Ј и само *бѡка* Р (СТЕВАНОВИЋ 1981, 216: *бѡк–бѡка*).

Даничић (24) има *грѡм–грѡма*, *врѡх–врѡха* (тако и СТЕВАНОВИЋ 1981: 217), а западносрбијански ијекавски говори *грѡм* В, Ј *грѡма* ДБ ДТ, *врѡ* Б К, *са врѡ* ДТ Ку, затим *на врѡ* Ку П, *ѡ врѡ* П Р, *на врѡ* О и сл.

2) Следе прозодијски ликови појединачних лексема, тј. (не)-варијабилност лексичког акцента.

а) Према Вуковом *чу̀нак* овде је *чу̀нак*, а у полимској области и *чу̀нак* (Николић 1991: 105); говори се *ме̑ша̀р* Г Гл и (ређе) *ме̑ша̀р* К; у ужичком крају и подринским насељима *ка̑йа̀к* М О, *и̑до̀чак* М Ј; у драгачевским и таковским насељима по правилу *ка̑йа̀к* Гу П, *и̑до̀чак* Вуч Те; у полимским селима двојако: *ка̑йа̀к/ка̑йа̀к*, *са и̑до̀чком/и̑до̀чак* (Николић 1991: 105).

б) Типу *рдо̀ха̀к*, -а припадају и следеће именице: *гу̀сла̀р* ДТ Р, *и̑са̀р* М; – *ше̑ва̀р* В М, *ше̑ва̀ра* Р; ту су и оријентализми *бу̀на̀р* Б М, *ка̀ни̑а̀р* Р.

Типу *ју̀на̀к*, -ака припадају и: *зи̑до̀р* Б Г, *си̑а̀на̀р* Г П, *си̑а̀на̀ри* П Р, *си̑ра̑жа̀р* ДБ К, *си̑ра̑жа̀ри* Б О, затим *ко̑и̑а̀ч* С Св, *ко̑са̀ч* Гл Ку, *ко̑са̀чи* Г, *и̑ли̑ва̀ч* ДТ, *и̑ла̑чка̀ши* Вр Ц, *и̑ру̀ба̀ч* Го, *и̑ру̀ба̀чи* Б М, као и неке речи страног порекла, нпр.: *ба̀кра̀ч* Б Ј, *ба̀кра̀ча* М Те, *ба̀кра̀чи* М О, *ба̀кра̀че* М У, *ка̑и̑у̀и̑* Те, *ка̑и̑у̀и̑и* Те, *си̑до̀ма̀к* К М, *жа̀ндо̀р* О Р и сл.

в) Насупрот *и̑са̀р* и сл., стоји *бу̀кво̀р* Б Те.

г) Говори се *ба̑и̑а̀љо̀н* Го и *ба̑и̑а̀љо̀н* К, *ба̑и̑а̀љо̀на* К.

д) Имамо: *и̑ри̑а̀и̑е̑љ* В Ду / *и̑ри̑а̀и̑е̑љ* Го Ду, ген. сг. *и̑ри̑а̀и̑е̑ља* ДБ / *и̑ри̑а̀и̑е̑ља* Ду, вок. сг. *и̑ри̑а̀и̑е̑љу* Г С, ном. пл. *и̑ри̑а̀и̑е̑љи* Г Ј, ген. пл. *и̑ри̑а̀и̑е̑ља̑* М Р, ак. пл. *и̑ри̑а̀и̑е̑ље* П; – *не̑и̑ри̑а̀и̑е̑љ* Го К (Вук: *и̑ри̑ја̀и̑е̑љ* и *не̑и̑ри̑ја̀и̑е̑љ*).

ђ) Чује се *и̑одо̀рум* В и (чешће) *и̑одо̀рум* М Те, *и̑с и̑одо̀рума* Ј, *у и̑одо̀руму* Гл и сл.

е) У вези са именицама типа *до̀ма̀ћин* запажамо колебање у: *Бе̑до̀град* Б Ду Ци, *из Бе̑до̀града* Б Ку, *за Бе̑до̀град* Б В Ј, у *Бе̑до̀граду* М; *Би̑до̀град* Г Го Ј, *из Би̑до̀града* Б ДБ; – *Бе̑о̀град* Б Г, у *Бе̑о̀граду* Гу, у *Бе̑о̀граду* Гл Го (Вук: *Би̑до̀град*).

ж) Имена месеци типа *де̑це̑мбар* двојако се наглашавају: *де̑це̑мбар* Б В / *де̑це̑мбра* Гл ДБ, у *де̑це̑мбру* Г О Ц; *но̑в̑е̑мбар* Вр Ду М / у *но̑в̑е̑мбру* Г Гл Св; *о̑ки̑о̀мбра* Б В М / *ме̑се̑ца о̑ки̑о̀мбра* С; *се̑и̑и̑е̑мбар* Г Ц / *до се̑и̑и̑е̑мбра* мјесе̑ца Ст, у *се̑и̑и̑е̑мбру* Р Си.

Бележимо, такође, мјесе̑ца *а̑и̑ри̑ла* Г, али и трин̑есто̑г *а̑и̑ри̑ла* М.

49. И м е н и ц е с р е д њ е г р о д а. а) Засведочено је *до̀ба* В Ду С и *до̀ба* Б К.¹¹ Северно од Златибора редовно је *мо̀ре* В ДБ Р; јужно, у полимској области, двојако: *мо̀ре/мо̀ре* (Николић 1991: 117).

б) Каже се *си̑а̀кло* Г Ј (*о̑и̑ си̑а̀кла* ДБ, али и *бе-си̑а̀кле̑и̑а* Ј).

в) Именице на -ње конкретизованог значења често имају типизирани дугоузлазни акценат: *вје̑нча̀ње* Б ДТ, *и̑о вје̑нча̀њу* Б М Ци, *одо̀бре̑ње* Гл М Ц, *ро̑ђе̑ње* Б Ду Ст, *од ро̑ђе̑ња* Б Ц; – *из ви̑ђе̑ња* Г Ку С, *и̑о ви̑ђе̑њу* Го Гу М, *има̀ње* Го О; – *и̑ече̑ње* В М, *и̑оши̑ова̀ње* М С.

Свуда је *наре̑ђе̑ње*, *вес̑е̑ље* и сл.

¹¹ У сродним босанским говорима и *до̀ба̑*, *не̑ко̑ до̀ба̑*, *глу̀во̑ до̀ба̑* (Симић 1978: 72).

Наводимо и следеће потврде: *бѡловѧње* Б М С, *ђевѡвѧње* Г М, *жѧњѧње* ДБ, *иѧлѧње* Ду; – *вѣчѧње* (кљиса) В, *дѡбљѧње* М Р, *иљихѧње* М (исп. и Николић 1991: 118).

г) У лок. сг. им. *злаѧо* имамо ареално условљено двојство: *свѧ у злаѧу* М (севернија села, само овако) / *ио злаѧу* и *у злаѧу* – полимски крај (Николић 1991: 116).

д) Ево и неколико карактеристичних им. на *-сѧво*: *богѧсѧво* Б О, *богѧсѧва* Б ДТ; – *сѧочѧрсѧво* Г М Ц, *сѧочѧрсѧвом* В Р Те; *ириѧиѧљсѧво* Ду / *ириѧиѧљсѧво* В; *ђеѧинсѧво* Б Г / *у џеѧинсѧву* В Ц; – *јунѧиѧво* О С.

ђ) Налазимо *дрѣце* В Ј и *дрѣце* Ст; – *брѧиѧце* В, *брѡиѧце* Ду, на *брѧиѧцу* В.

50. Именице женског рода. а) Навешћемо најпре следеће: *ѧнђа* Б, *ѧнђе* В Р, *јѧнђе* Ц; *иѡрба* ДБ М, *иѡрбу* М С, *у иѡрби* М Ст, *иѡрбе* К; *чѡрба* Го О, *чѡрбѧ* Б М, *чѡрбу* Б ДТ (Вук: *јѧнђа*, *иѡрба*, *чѡрба* и *чѡрба*);

бѡе Г, *бѡвѧ* Б Г, *гѡзба* Б Го, *гѡзбѧ* Г Ку С, *гѡзбу* Б К Р, *гѡзбама* Ду; *дѡска* ДТ К, *дѡсци* Б Ду, *дѡску* Р С, *дѡскѡм* Р Ду М, *о-дѡсѧкѧ* Б; *иѧра* Г, *иѧре* М С; *у мѧгли* Р, *мѡву* Б Го, *мѡве* Б В Р, *слѡжба* Вр Ст; *снѧја* Го Ду (*снѧ* Г Р), *снѧу* Г Р, *снѧѡм* В, *снѧе* Ст, *сѧѧзу* Г СР, *сѧѧзѡм* К; *иѡѡжбу* М; *чѧшма* ДТ, *чѧшмѧ* М / на *чѧшму* В, *чѧшме* Г / *чѧшме* Ј; – *иѧра* Б Вр, *ни иѧрѧ* В, *иѧру* Ду К; *иѧре* В Г Д Те, *у иѧре* С; *иѧрѧ* Ду М, али и *иѧрѧ* Р Ц;

бѡрба Б К, *бѡрбѧ* Го К, *у бѡрби* Г, *бѡрбу* ДТ К; *мѡлба* В К Р, *мѡлбу* ДТ Р;

вѡжња К / *вѡжња* К Р С, *нѡшња* Б М, *нѡшња* К Р С, *нѡшњу* Р; *иѧжња* М Ст (у свим наведеним примерима Вук има ` : *нѡшња*, *иѧжња* итд.);

рѡба Во Ј, *рѡбу* Ми Ри С, *шкѡла* В Душ О П СР ТП, *и-школѧ* Во, *шкѡлу* З С ТП, *у школу* Д / *шкѡла* Г Ј Ст ТП Ту, *зѧ шкѡлу* Г, *у шкѡлу* Вр Ми (Вук: *рѡба*, *шкѡла*);

бѧнка Б Вр, *бѧнкѧ* Б М, *бѧнку* Го Ри, *иѧд бѧнкѧ* Вр ДТ / *ни бѧнкѧ* Ц Ци; *бѧиѧа* Б Ду С, *бѧиѧу* Б К, *у Бѧјну Бѧиѧу* В Ц, *у бѧиѧу* Б, *ниѡ бѧиѧу* М / *бѧиѧѧа* Г, *у Бѧиѧѧи* М; *гѧрѧа* Гу М, *гѧрѧи* Г, *гѧрѧу* К С; *кѧнѧа* Б Го, *кѧнѧу* Б Г М; *кѧрѧе* В Г М, *кѧрѧиѧ* Ду Р, *у кѧрѧе* Ј; *свѡјѧа* Ду О, *свѡјѧи* М Р, *свѡјѧу* С; *сѧѧрѧѧа* Г Го С, *на сѧѧрѧѧи* Г (Вук ^ : *бѧнка*, *бѧиѧа*, *кѧнѧа* итд.).

б) Потврђено је Вуково *иѡљѧна* Г, *иѡиѧѧа* Р, *иѡиѧѧу* О Те.

Именице на *-ина*: *дѡлина* Г / *долѧна* М, *долѧну* Р Те; *иѧреѧина* ДТ / *иѧреѧина* Г, *иѧреѧину* Вуч (Вук: *дѡлина*, *иѧреѧина*).

Потврђено је Вуково двојство у *срѣдина* ДТ, *срѣдину* Р / *срѣдина* М ТП, *на срѣдини* М, али, док ми имамо само *сланина* ДТ Ј С, *сланинѣ* Те, *сланину* Г Ц, код Вука је двојако: *сланина/сланина*.

Увек је *сидѣина* Б Вр Р С, *сидѣинѣ* М Ст, *сидѣину* М Те, *сидѣинѣ* Р. Именице на *-ица*: *варница* Б, *варнице* О, *варниџа* Гу Те; *днѣвница* Б Вр К М, *днѣвницу* Г Ду, *днѣвниџа* К; *карлица* Го / *карлица* М Ст, *карлиџа* ТП Ц; *кривиџа* Ст, *кривицу* Р; *сидѣница* М О, *сидѣницу* Б М Ст, *на сидѣницу* Ду (Вук: *варница*, *карлица*, *сидѣница*).

Интересантни су и дублети *зѣдруга* Д О / *зѣдруга* Б М О, *јѣйрва* Б Д / *јѣйрва* Р Ц; говори се *зѣова* В М и *зѣва* Г Р (Вук: *зѣдруга*, *јѣйрва*, *зѣова*).¹²

III. ЗАКЉУЧАК

51. На основу представљене грађе и учињених аналитичких осврта, можемо утврдити да прозодијску раван дефлекције именица у ијекавским говорима западне Србије одликује висок степен усаглашености са корелативним узорним обрасцима (Даничић и Вук), односно са одговарајућим приликама у књижевном језику. Међутим, посебан положај и интензивна унутрашња диференцијација западносрбијанског ијекавског подручја одсликавају се и на прозодијском плану, отварајући могућности и за нетипичне алтернације, необична међутипска преклапања, широк и разуђен спектар нових, каткад и неочекиваних, прозодијских дефлекционих саодноса. Нека одступања се очитују на целом подручју, друга су пак системски и/или ареално ограничена, негде се „ремете“ целе парадигматске прозодијске вертикале, а негде можемо говорити само о варијабилности лексичког акцента.

52. Осврнућемо се овлашно на нека од уочених одступања од класичних образаца. Даничићева алтернација *свѣкар* ~ *свѣкра* није посведочена нигде на подручју ијекавске Србије: она прилази типу *йрѣсац* ~ *йрѣсца* (нпр. *свѣкар*, *свѣкра* итд.) или иде по обрасцу *нѣкаи* ~ *нѣкиа* (нпр. *свѣкар*, *свѣкра* итд.). Модел *свѣкар* ~ *свѣкра* доминантан је на већем делу сагледаваног подручја, образац *свѣкар* ~ *свѣкра* својствен је драгачевско-таковским и полимским комаранским насељима (т. 16). На целом подручју је, очекивано, *чѣшаљ* ~ *чѣшља*, *Пѣйтар* ~ *Пѣйтра* и сл. Алтернација *сидѣрац* ~ *сидѣрца* стабилна је у севернијим пределима западносрбијанске ијекавске плохе, али непостојана у јужнијим, полимским крајевима, где имамо и однос *сидѣрац* ~ *сидѣрца* (т. 15). Поред Даничићевих ликовва типа *брѣкѣва*, *вукѣва* налазимо и ликове са непомереним акцентом, као нпр. *вукѣва*, *дрѣгѣва*, а од Даничића одступају и полимски ликови

¹² Овде Вук додаје: „у Сријему и Бачкој *зѣва*“.

зидови, зидове (т. 5), какви нису засведочени у севернијим сегментима западносрбијанске ијекавске области (ужички крај, подринска насеља). Интересантне су и недоследности унутар истих акценатских типова. Лексичка заступљеност типа *рѡд ~ рѡда* унеколико је сужена, па имамо *бѡг–бѡга, гнѡј–гнѡја*, али и нпр. *дѡм ~ дѡма* (т. 48); им. *рѡк* (засведочено и *рѡк*) иде и по моделу *свѡи ~ свѡиа*; им. *рѡг* и *чѡр* прилазе типу *грѡд ~ грѡда*, а им. *бѡк* типу *снѡй ~ снѡја*. Са Даничићем се не слажу ни посведочени ликови *зѡр* и *сѡвр*. Даље, према Даничићевом *срѡз ~ срѡза* свуда је *срѡз ~ срѡза*; према *бѡк ~ бѡка* и *бѡка*, имамо *бѡк* и само *бѡка*; Даничић има *грѡм ~ грѡма, врѡх ~ врѡха*, а западносрбијански ијекавски идиоми *грѡм ~ грѡма, врѡ ~ врѡа* (т. 48). У парадигматској оси типа *снѡй ~ снѡја* затичемо акценатска колебања, нпр. у ген. пл. са Даничићем се слажу засведочени ликови *грѡбѡвѡ, дѡдѡвѡ, чѡйѡвѡ*, али не и *снѡйѡвѡ, шѡйѡвѡ* (т. 9).

53. Ареална ограничења каткад корелирају са категоријским системским специфичностима. Тако нпр. драгачевско-таковски ликови типа *ћѡца, кѡйак, шѡчак*, несвојствени другим ијекавским говорима северно од Златибора, само потврђују једну овдашњу прозодијску формулу, одн. припадају реду облика са повученим краткосилазним акцентом неизмењеног квалитета – тип *жѡна, домѡнин*. Модел *ћѡца ~ ћѡцу*, идентичан са херцеговачким моделом *жѡба ~ жѡбу*, садејствује са релативно фреквентним полимским ликовима *кѡйак, шѡчак* и сл., напоредним са уобичајеним херцеговачким формама *кѡйак, шѡчак* и сл.

54. Прозодијска неуједначеност западносрбијанске ијекавске области осетна је (не и изразита!) само на релацији југ (полимска насеља) – север (ужичка и подринска села). Свакако су необични полимски ликови типа *зидови* (т. 5), *крѡљеве* (т. 8), *лѡнци, лѡнце* (т. 12), *сѡјѡрца, сѡјѡрцу* (т. 15), *шѡкровѡја* (т. 24), *варѡва, сирѡишѡа* (т. 32), ген. пл. *бѡлесѡй* (т. 45), па, самим тим, и акценатске алтернације у које они ступају. Полимско говорно подручје представља донекле оделит ареал, благо супротстављен осталим деловима западносрбијанског ијекавског пејзажа. Ипак, уочена одступања су незнатна у укупности сагледаних прозодијских саодноса и не подривају припадност испитиваног говорног подручја матичном источнохерцеговачком (херцеговачко-крајишком) дијалекту.

Циѡирана лиѡераѡура

Вуковић, Јован. „Говор Пиве и Дробњака“. *Јужнословенски филолог XVII* (1938–1939): стр. 1–114.

Вуковић, Јован. „Акцентат говора Пиве и Дробњака“. *Срѡски дијалекѡолошки зборник X* (1940): стр. 187–417.

- Даничић, Ђуро. *Српски акценџи*. Посебна издања СКА LVIII, Београд–Земун 1925.
- Ђукановић, Петар. „Говор Драгачева“. *Српски дијалекџолошки зборник ХLI* (1995): стр. 1–239 + карта.
- Марковић, Славољуб. „Говор Ужичке Црне горе“. *Српски дијалекџолошки зборник LVIII* (2011): 337–670.
- Марковић, Славољуб. „Границе ијекавских говора у западној Србији“. *Српски дијалекџолошки зборник LIX* (2012): стр. 387–484.
- Николић, Мирослав. „Говори србијанског Полимља“. *Српски дијалекџолошки зборник XXXVII* (1991): стр. 548.
- Николић, Берислав. „Тршићки говор“. *Српски дијалекџолошки зборник XVII* (1968): стр. 367–473.
- Николић, Берислав. *Основи млађе новијокавске акценџуације*. Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија 1 (1970): стр. 1–122.
- Ружичић, Гојко. „Акцентатски систем пљеваљског говора“. *Српски дијалекџолошки зборник III* (1927): стр. 113–176.
- Симић, Милорад. „Говор села Обада у босанском Подрињу“. *Српски дијалекџолошки зборник XXIV* (1978): стр. 1–124.
- Српски рјечник истиуачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. Скупио га и на свијет издао Вук Сџеф. Караџић. У Бечу, 1852.
- Стевановић, Михаило. *Савремени српскохрватски језик (Грамаџички систем и књижевнојезичка норма)* I. Београд: Научна књига, 1981.
- Стевовић, Игрутин. „Шумадијски говор у Грузи с особитим освртом на акценте“. *Српски дијалекџолошки зборник XVIII* (1969): стр. 401–635 + карта.
- Тешић, Милосав. „Говор Љештанског“. *Српски дијалекџолошки зборник XXII* (1977): стр. 159–328. + карта.
- Цвијић, Јован. „Метанастазичка кретања. Њихови узроци и последице“. *Српски еџнографски зборник XXIV* (1922): стр. VIII + 96 + карта.
- Ресо, Asim. „Акцент села Ортијеша“. *Научно друштво NR Bosne i Hercegovine. Града Х. Сарајево*, 1961: стр. 5–51 (poseban otisak).

Славољуб З. Марковић

О ПРОЗОДИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКЕ СКЛОНЕНИЙ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ В ИЕКАВСКИХ ГОВОРАХ ЗАПАДНОЙ СЕРБИИ

Резюме

В настоящей работе системно представлены и проанализированы характерные особенности ударений в различных типах склонения имен существительных в иекавских говорах западной Сербии. Рассматриваются различные аспекты иллюстративного материала (в основном прозодических отношений в рамках склонения): лексическая продуктивность определенных типов ударения, ареальные и/или системные ограничения, уровень согласованности с нормативными образцами ударений (Вука и Даничића), характер взаимоотношений

с соответствующими образцами в родственных говорах. На основании представленного материала и проведенного анализа автор приходит к следующему выводу: особое положение и внутренняя неустойчивость иекавского комплекса западной Сербии вызывают в определенной степени модификацию образцовых прозодических моделей. Некоторые альтернации, замеченные Даничићем, уже не наблюдаются (тип *svěkar-svěkra*), другие являются ареально ограниченными (тип *stjāraц-stjārца*), третьи – лексически редуцированными (тип *rōd-rōda*). Тем не менее, такие различия являются диалектологически закономерными и не подрывают органичного единства иекавского комплекса западной Сербии и других областей восточно-герцеговинского диалекта.

Ключевые слова: имена существительные, ударение, альтернация, склонение, ареал

Slavoljub Z. Marković

ON THE PROSODIC TRAITS OF THE DECLENSION OF NOUNS
IN THE IJEKAVIAN WEST-SERBIAN SPEECHES

S u m m a r y

The paper systematically and analytically delves into conspicuous accent characteristics of the declension of nouns in the Ijekavian West-Serbian speeches (less commonly of lexical categories and individual examples). The demonstrated instances (mainly of prosodic declensional relations) are examined from multiple perspectives: lexical productivity of accent types, areal and/or systemic limitations, the level of accordance with exemplary (Vuk's or Daničić's) accent patterns, the nature of the correlations with appropriate circumstances in kindred speeches. On the basis of the chosen corpus and analytical viewpoints, we have confirmed the following: the special status and inherent incompatibility of West-Serbian Ijekavian complex somewhat modifies classic prosodic models. Some of Daničić's alterations are missing (e.g. *svěkar-svěkra* type), some are areally limited (e.g. *stjārac-stjārца* type), some are lexically reduced (e.g. *rōd-rōda* type). Nevertheless, the observed differences are dialectally inevitable and therefore cannot be said to undermine the organic unity of the West-Serbian Ijekavian complex with the other segments of the vast and extensive East-Herzegovinian dialect.

Keywords: nouns, accent, alteration, declension, areal

Биљана Ж. Марић*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику

НОМИНАЛИЗАЦИЈЕ У РУСКОМ ЈЕЗИКУ У ПОРЕЂЕЊУ СА СРПСКИМ: КОГНИТИВНОЛИНГВИСТИЧКИ ПОГЛЕД**

У раду се даје покушај тумачења номинализационих конструкција са когнитивног становишта. Фокусирамо се само на оне конструкције код којих се у односу на полазишну реченичну пропозицију појављује нови реакцијски однос: трансформацијом $V + Acc$ настају номинализације $N(v) + na + Acc$, $N(v) + k + Dat$, $N(v) + nad + Inst$, $N(v) + o + Loc$ у руском. У српском се уочавају слични резултати, а скреће се пажња и на следећи трансформациони однос: $V + Gen \rightarrow N(v) + od + Gen$.

Кључне речи: номинализације, когнитивни процеси, реакција, руски језик, српски језик

0. Покушаћемо да сагледамо резултате номинализација у руском и српском језику са когнитивног становишта, тј. да уочимо у трансформацији реченичне пропозиције у нереченичну (номинализацију), нарочито када је употреба предлошко-падежних конструкција у питању, процесе који имају когнитивну природу.

Међу производима номинализације уочена су три типа замена (в. наше радове и тамо наведену литературу о теми: Марић 2012; Вићентић 2009):

1) Трансформација типа $V + Acc = N(v) + Gen^1$ (*приготовитъ обед: приготовление обеда*)

* biljana.maric@fil.bg.ac.rs

** Рад је настао у оквиру научног пројекта 178021 – Опис и стандардизација савременог српског језика, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ У случају да објекат није изражен или га глагол не захтева, позицију адноминалног генитива заузима субјекат (уп. *чтение автора, чтение произведения, чтение произведения автором*).

2) Копирање глаголске реакције (у случају када је аргумент изражен генитивом, дативом, инструменталом и локативом²) (*лишитъ свободы – лишение свободы, доверять другу – доверие другу, командовать армией – командование армией*)

3) Развијање неке друге реакције

Основни номинализациони модел био је предмет бројних истраживања светских слависта и лингвиста, а и ми смо му одређену пажњу посветили у нашој дисертацији (Марић 2012). У овом раду ћемо посебну пажњу посветити трећем случају, где услед разлога когнитивне природе долази до замене једног модела у реченичној предикацији другим у нереченичној. У тумачењима у когнитивном кључу углавном смо се ослањали на радове из семантике предлога савремених руских семантичара и когнитолога (СЕЛИВЕРСТОВА 2000; ПАЙАР, ПЛУНГЈАН 2000; КУСТОВА 2001), као и на антропоцентричку теорију падежа З. Тополињске (2003).

РУСКИ ЛЕЗИК

1. Издвојили смо у руском језику четири групе глагола с правим објектом у акузативу и одговарајуће именице с неправим објектом у акузативу с предлогом или у неком другом падежу*.

1.1. Прву групу чине глаголи *атаковать, гнать, давить, подозревать кого/что*, чији синтаксички деривати *атака, гонение, давление, подозрение* имају објекат у акузативу с предлогом *на*: *атака на врагов*, а чијим се увођењем именица у генитиву предодређује за улогу субјекта (уп. *атака врагов на нас*).

Подозренный на него было много.

² Искључиво код аргумента израженог локативом не долази до промена у апсолутно свим случајевима у оба посматрана језика (нпр. *участвовать в выборах – участие в выборах*). Кад су остали падежи у питању (са предлозима или без предлога употребљени), не можемо тврдити да увек долази до понављања глаголске реакције (рецимо, *интересоваться футболом – интерес к футболу; пренебрегать долгом – пренебрежение к долгу, пренебрежение долгом*).

* Ове групе глагола смо издвојили проучавајући материјале следећих речника: *Словарь словосочетаний с зависимой управляемой формой* (у: Н. Н. Прокопович, Л. А. Дерибас, Е. Н. Прокопович, *Именное и глагольное управление в современном русском языке*), *Синтаксический словарь* (Г. А. Золотова), *Управление в русском языке. Словарь-справочник* (Д. Э. Розенталь) и *Словарь сочетаемости. Глаголы, предикативы и прилагательные в русском языке* (В. И. Красных). Потребно је напоменути да су информације о именичкој реакцији у свим овим изворима оскудне, тако да смо се морали служити сопственим истраживањима грађе из електронског корпуса (www.ruscorgora.ru) и са интернета, као и интервјуима са изворним говорницима руског језика.

Исти тип реакције имају и глаголи *разрешить, запретить, заказать что* и њихови синтаксички деривати *разрешение, запрещение/запрет, заказ*: **V + Acc = N(v) + na + Acc.**

У неким случајевима могућа је варијантна употреба генитива без предлога и акузатива с предлогом *на*:

Запрет ввоза и реализации этиловых напитков.

Запрет на ввоз алкоголя на Чукотку снимет многие проблемы...

Чини се да је овакав облик уведен да би се избегла двосмисленост генитива (може бити и субјекат и објекат) у позицији иза глаголске именице. Није ново у језику да се некакав облик доживи као «неубедљив», «недовољно јасан и прозиран», па да из тог разлога сам језик изнађе задовољавајуће решење.

Поставља се питање (као што ће га, рецимо, Плунгјан поставити у вези са употребом предлога *над* у именичким синтагмама типа *победа над врагом*, в. ПАЙАР, Плунгян 2000) из којих се разлога у овим номинализацијама развија сасвим нови тип реакције (у поређењу са реченичном пропозицијом) изражен истим падежом, али са предлогом *на*. Одговор смо покушали да пронађемо у семантичким истраживањима предлога у руском и другим светским језицима која су когнитивистички усмерена, јер нам се чини да им приступају на до сада најпотпунији начин (не третирајући их искључиво као граматичке речи, речи-релаторе, већ речи са својим сопственим системом значења, мрежом или апстрактним сценаријем, в. ПАЙАР, Плунгян 2000).³ Селивјорстова и Кустова, свака на свој начин, долазе до сличних закључака у вези са инваријантним значењем предлога *на* (СЕЛИВЕРСТОВА 2000; КУСТОВА 2001). Селивјорстова издваја просторна, с једне стране, непросторна, с друге, и метафоричка значења, са треће стране. Код ових других она указује на значење директивности, усмерености на објекат, које је у извесном смислу повезано са просторним, јер подразумева и некакво кретање (од X ка Y у односу типа: X на Y).

И у нашој групи именичких синтагми (са синтаксичким дериватима глагола који захтевају директни објекат у акузативу) дата се семантика (објекатске директивности, усмерености на објекат) изражава не само лексичким значењем самих именица већ и семантиком самог предлога *на*.

1.2. Другу групу чине глаголи и глаголске именице са следећим односом: **V + Acc = N(v) + k + Dat.** Ради се о глаголима: *любить, ласкать*,

³ Други значајан захтев који ови аутори постављају у анализи значења предлога јесте покушај превазилажења „просторног“ тумачења потрагом за апстрактним сценаријем који би обухватио и просторна (истина, бројна и примарна) и непросторна значења предлога.

жалеть, ненавидеть, презирать, благодарить, просить, уважать кого/что, чији синтаксички деривати граде синтагме с објектом у дативу с предлогом *к*: *любовь к родине, ласка к детям, жалость к бедным, ненависть к врагам...* Приметили смо да има још девербативних именица с варијантним објектом у дативу с предлогом *к*, образованих од глагола са значењем осећања која се усмеравају на другога, на пример *сочувствовать кому – сочувствие кому (к кому), злиться на кого/что – злоба на кого/что (к кому/чему), пренебречь кем/чем – пренебрежение к кому/чему, интересоваться кем/чем – интерес к кому/чему* и сл.

Изгледа да овај облик (датив с предлогом *к*) има предиспозицију да се уопшти код великог броја именица образованих од глагола са значењем осећања усмерених на другог.

У литератури о девербативним именицама и конструкцијама које оне образују већ је указано на то да се девербативне именице образоване од тзв. емотивних глагола другачије синтаксички понашају од осталих. Једно од истраживања које се бави овом темом а упућује и на научнике који су се такође њоме бавили јесте кандидатска дисертација Ане Пазељске (Пазељская 2006). Наше истраживање руске и српске рекције девербативних именица такође показује да се у оба језика својим синтаксичким понашањем издваја ова група девербативних именица. Упоредимо класичну номинализацију с девербативном именицом и номинализацију с «емотивним» предикатом:

- (1) *Певница исполняет арию – исполнение арии певицей*
- (2) *Виктор уважает коллег – уважение Виктора к коллегам*

У примеру (1) субјекат је изражен беспредложним инструменталом, а објекат – генитивом, док је у примеру (2), управо обрнуто, субјекат изражен генитивом, а објекат – дативом с предлогом *к*. Дакле, у номинализованој конструкцији се уочава да тзв. емотивни предикати потпуно другачије конципирају и агенс и пацијенс. Пазељска наводи да се ова чињеница тумачила тиме да емотивни предикати представљају другачију ситуацију. Учесници те ситуације нису агенс и пацијенс (као у примеру (1)), већ експеријенцер и стимулус. Иако формално једнако уобличене на нивоу финитне предикације, тек се на нивоу номинализације уочава да се ради о семантички и граматички различитим ситуацијама стварности.

Конструкцију с емотивним девербативним именицама можемо упоредити с онима образованим од непрелазних глагола.

- Ненависть Петра / его ненависть к Саре*
Приход Петра / его приход

(Петрова/његова мржња према Сари / мржња Петровог сина према Сари

Петров/његов долазак / долазак Петровог сина)

У оба примера субјекат је на исти начин изражен: генитивом или посесивним придевом/заменицом.

Кад је у питању покушај објашњења дативом израженог стимулуса код ових емотивних предикативних имена, чини нам се да је Тополињска најближе решењу (в. Тополињска 2003). Она уочава да стимулус или традиционални објекат (који је у финитној предикацији изражен акузативом као да се ради о класичној ситуацији с односом агенс–пацијенс) најчешће означава живо биће, човека. Ово је и логично с обзиром на то да се о ради о изазивачу одређених осећања, а осећања поседују само жива бића. Дакле, ради се о ситуацијама (тачније, стањима) у којима су оба учесника, и експеријенцер, и стимулус, жива бића. Оправдана је, по нашем мишљењу, примена теорије антропоцентричности на падежни систем, коју заговара Тополињска (в. Тополињска 2003). Једна од битних поставки теорије тиче се посебног статуса датива у падежном систему словенских језика. Спорећи с теоријама падежног система Куриловича и Јакобсона, који издвајају према функцији три падежа као основна, синтаксичка (номинатив, акузатив и генитив), Тополињска сматра да је датив неправедно запостављен. Пошто је датив падеж другог људског бића по комуникативној хијерархији (јер ако имамо ситуацију са два «жива» учесника, у највећем броју случајева они ће бити у номинативско-дативском односу), онда је и његова улога далеко важнија од оне која му је приписивана у Куриловичевој и Јакобсоновој теорији. Наша запажања говоре у прилог теорије антропоцентричности 3. Тополињске.

На примеру номинализованих конструкција с девербативним именицама од емотивних глагола уочавамо исправност оваквог приступа. Испоставља се да номинализована конструкција тачније приказује истинске семантичке односе и комуникативне улоге од финитне предикације. Упоредимо ли опет примере (1) и (2), доћи ћемо до следећих закључака:

– У ситуацији која даје процес (пример (1)) субјекат је маргинализован, умањен у комуникативној хијерархији тиме што се исказује инструменталом (Тополињска употребљава термин демоција). Притом, тај субјекатски инструментал није слободан, већ је везан за употребу објекатског генитива, тј. не може се самостално употребити без генитива.

– У ситуацији у примеру (1) објекат је изражен генитивом, а генитив је кореспондент акузатива директног објекта из финитне предикације у номинализованој конструкцији.

– У примеру (2) субјекат је изражен генитивом (посесивним придевом или заменицом) као и код непрелазних глагола; генитив кореспондира и са номинативом из финитне предикације у номинализованој; најзначајнији живи учесник заузео је позицију субјекатског генитива.

– У примеру (2) објекат је изражен дативом с предлогом *к*, кореспондентом акузатива директног објекта из финитне предикације. Дакле, у финитној предикацији је ситуација представљена тако да један живи учесник одређена осећања «емитује» другом живом учеснику, а овај други је представљен као пацијенс, који дата осећања «прима», «трпи» (*Анна любит Петра* исто као *Анна бьет Петра*). У номинализацији други живи учесник подиже свој комуникативни ранг: он више није приказан као објекат радње, већ као саучесник.

Иако стимулус може бити и неживо биће, предмет, номинализоване конструкције су једнако оформљене (*любовь к родине, презрение к деньгам; љубав према домовини, презир према храни*). Претпостављамо да ове конструкције копирају модел са живим учесником у дативу.

1.3. У трећој групи су глаголи *контролировать, победить, превзойти, судить*, чији синтаксички деривати-именице *контроль, победа, превосходство* и *суд* захтевају инструментал с предлогом *над* од допуне (*контроль* иде и уз предлог *за* с инструменталом): *контроль над производством, победа над смертью, превосходство над другими, суд над пленными*. Формула би овако изгледала: **V + Acc = N(v) + nad + Inst.**

И хотя индиец имеет явное превосходство над Крамником (5 побед и лишь одно поражение, остальные партии завершились вничью), есть все основания полагать, что россиянин сможет одолеть своего соперника.

Год назад состоялся суд над участниками бандитского нападения на Кизляр.

В текущем году руководство Приморского пенсионного фонда намерено закончить перевод всех платежей в Примсоцбанк и поэтому желает сохранять полный контроль над ним.

Употреба предлога *над* уз именице од глагола којима се изражава надмоћ вршиоца радње над пацијенсом такође има когнитивно утемељење. Пајар и Плунгјан (2000), бавећи се инваријантним у семантици датог предлога, утврђују четири семантичка центра код нелокативних предиката који захтевају употребу предлога *над*: «преобладание», «господство», «эмоциональное воздействие», «ментальное воздействие» (95).⁴ У другу групу предиката којима се изражава „власт, превасходство, доминација“ сврставају и именице које смо и ми издвојили. Зашто се уместо модела **победа народом иширана* употребљава модел *победа народа над ишираном*? «Субъектный генитив при именах типа *суд* или *победа* свидетельствует о том, что описание этих ситуаций прагмати-

⁴ За просторна значења датог предлога карактеристично је значење вертикалности и одсуства директног контакта, а за непросторна – значење посредног деловања објекта на оријентир (Пајар, Плунгјан 2000).

чески ориентировано на субјекта: оно производится с точки зрения субјекта (т.е. победителя, судьи и т.п.)» (Пайар, Плунгян 2000: 102). За изражавање објекта, са друге стране, управо се показао најподеснијим због свог значења предлог *над* са инструменталом.

1.4. Четврту групу чине глаголи чији се синтаксички деривати *возражение, исследование, обещание, сообщение, указание* употребљавају уз локатив са предлогом *о*: **V + Acc = N(v) + o + Loc**.

Нарушение такого порядка дает ответчику право, опираясь на закон, заявить свои возражения об отсутствии условий для возникновения указанного правоотношения либо его продолжения.

Зато он сообщил о выполнении обещания об увеличении стипендий, данного студентам МГУ два года назад.

Дате глаголске именице се у свим овим случајевима варијантно (синонимично) употребљавају и са дативом с предлогом *по*, као у примеру:

(...) Виктора эта партия уличила в игнорировании указаний Владимира Путина по изменению законодательства о гражданстве (...)

У језику публицистике, пословном и језику административних докумената уместо ове две користи се конструкција са предлошким изразом *по поводу* са генитивом. Конструкција је погоднија за овај подстил јер изражајније, јасније указује на синтаксички однос зависности допуне која стоји уз овај предлог. Јасно је да се сва три средства употребљавају да означе тему говора, одлуке, тј. са делиберативним значењем.

(...) из Департамента туризма никаких указаний по поводу работы с ними пока не поступало.

2. Српски

У српском смо издвојили сличне групе глагола као и у руском.

А) У првој су групи глаголи *најадаћии кога/шића* и *йрићискаћии* с допуном у акузативу без предлога и одговарајуће именице *најад* и *йрићисак* које захтевају од допуне акузатив с предлогом *на*: *најасћии/најадаћии нейријайеље* – *најад на нейријайеље* (*најадање на нейријайеље*), *йрићиснућии/йрићискаћии руку* – *йрићисак на руку* (може и *йрићискање руке*). У овој групи се у руском налазио и значењски еквивалент глагола *дозволићии* (разрешить) који у српском иде с акузативом без предлога, а одговарајућа именица с акузативом с предлогом *за* (у руском иде предлог *на*): *дозволићии увоз йшенице* – *дозвола за увоз йшенице* (датом се предлошко-падежном конструкцијом експлицира циљно, тј. значење намене).

Б) Глаголи с директним објектом у акузативу који имају значење осећања упућених другоме: *волејџи кога/шија, мрзејџи, љрезирајџи, жаљијџи и љошијовајџи* у другој су групи. Именице образоване од ових глагола захтевају датив с предлогом *љрема* у савременом српском језику: *љубав љрема коме/чему, мржња, љрезир, жалосиј, љошијовање љрема коме/чему*. Све именице немају једнак статус, неке од њих имају и друкчију рекцију. Рецимо, од глагола *љрезирајџи* може бити образована помен actionis *љрезирање*, која може доћи с објектом у генитиву. Nomen actionis *љошијовање* такође иде уз генитив објекта: *љошијовање родијџеља / љошијовање љрема родијџељима*.

Слично руском, можемо издвојити и глаголе чији именички еквиваленти имају алтернативну рекцију *љрема* с дативом: *љујџијџи се на кога/шија – љујџа љрема коме/чему* (поред *љујџа на кога/шија*), *инџересовајџи се за кога/шија – инџересовање љрема коме/чему* (поред *инџересовање за кога/шија*), *саосећајџи с ким – саосећање љрема коме* (искључиво).

В) У трећу групу, такође слично руском, можемо сврстати глаголе *љобедијџи* и *надзирајџи*, чији номинални еквиваленти иду с интрументалом и предлогом *над*: *љобедијџи љројџивничку екију – љобеда над љројџивничком екијом* (*љобеда љројџивничке екије* значи сасвим супротно!), *надзирајџи децу у врџићу – сијални надзор над децом*.

Г) Могли бисмо да наведемо и неколико глагола који кореспондирају са руском четвртој групом: *исџраживајџи шџа – исџраживања чега, о чему; одлучијџи шџа – одлука о чему; саојџијџи нешијо – саојџијење о нечем*.

2.1. За разлику од руског, у српском још можемо издвојити групу каузативно-аблативних глагола с објектом у генитиву без предлога (иако смо се у овом раду бавили реченичним пропозицијама типа V + N(асс), тип се овде уклапа због предлошке именичке рекције коју развија) типа *одрицајџи се кога/чега, ослободијџи се / ослобађајџи се, сијасиј се / сијасавајџи се, љлашијџи се* (или *бојајџи се*) (ради се о повратним глаголима, и то о малој групи глагола). Именички еквиваленти датих глагола обавезно иду с генитивом с предлогом *од*: *одрицање од слајџкиша, ослобођење/ослобађање од нејријајџеља, сијасење/сијасавање од најасиј, сијрах од смрџи*. Напоменућемо само да се глаголи *ослободијџи се* и *сијасиј се* могу варијантно употребити и с предлогом *од* уз генитив (према *Речнику глагола са дојунама* В. Петровић и К. Дудића, Петровић 1989). У савременом руском језику нисмо могли да издвојимо ову групу. Наиме, глаголи *отречься, освободиться* и *спастись* захтевају генитив с предлогом *от*, па и еквивалентне именице *отречение, освобождение* и *спасение*

копирају глаголску рекцију. Глаголи *боятся*, *пугаться*, *страшиться* (могући еквиваленти глагола *йлашийти се*, *бојаити се*) иду уз генитив без предлога, као и српски, док именица *страх*, за разлику од српске, захтева генитив без предлога (*страх смерти*, *страх наказания*). Слично се понаша и именица *боязнь* у руском (*боязнь одиночества*).

У руским синтагмама типа *страх смерти* именица *страх* добија једну нијансу надређености појмовима који се могу наћи у генитиву, а који показују тип могућег страха (ужи појам): *страх одиночества*, *страх наказания*. Дакле, овај тип синтагми има највише квалитативног значења. На сличан начин се понаша и именица *радость* као уопштени појам, а који бива конкретизован употребом именице у генитиву: *радость общения*, *радость встречи*, *радость жизни*.

У српском језику се употребом предлога *од* уз именицу у генитиву (*сїтрах од смрти*, *сїтрах од живоїа*) добија нијанса узрочног значења, а квалитативно је потиснуто у други план. Док, с друге стране, именица *радосї* не уводи узрочно значење, већ искључиво квалитативно, те се и употребљава с генитивом без предлога: *радосї живоїа*.

3. ЗАКЉУЧАК

На примеру конструкција насталих номинализацијом пропозиције V + N(асс) покушали смо да укажемо на случајеве када граматички процеси имају очигледнију когнитивну природу. Компонента N(асс) је у реченичној пропозицији конципирана као типичан објекат, независно од тога каквим је глаголом у семантичком погледу изражен V, независно од тога које значење има сам објекат (да ли стимулуса, пацијенса или неживог). Номинализована конструкција, иако чува исто значење као и глаголска, у формалном погледу је другачије конципирана: објекатска компонента је изражена истим падежом али са предлогом (*на*) или сасвим другом предлошко-падежном конструкцијом (*над* са инструменталом, *к* са дативом, *о* са локативом). Објекат се није могао изразити генитивом без предлога јер је овај падешки облик био резервисан за субјекат. Разлоге због којих је забрањено баш такво формално уобличење номинализација покушали смо да доведемо у везу са когнитивном семантиком свих делова конструкције, посебан акценат стављајући на предлог и његово значење. Номинализациона конструкција је изразила оно значење које је остало у извесном смислу прикривено у стандардној конструкцији V + N(асс). У конструкцијама типа *атака на врагов* – то је значење оријентисаности, усмерености радње некаквог субјекта на објекат, у синтагми *надзор над детьми* експлицирано је значење супремације, доминације субјекта над објектом, синтагмом *љубовь к жене* ставља се акценат на постојање ко-агенса на који је усмерена одређена емоција, а у синтагми *сообщение о*

визите експлицира се делиберативно значење, значење теме каквог вербалног садржаја. Номинализацијама са зависним чланом у генитиву са предлогом *од* (у српском језику) такође се експлицитније изражава аблативно значење, значење удаљавања.

Цитирана литература

- ВИЋЕНТИЋ, Биљана. „Синтаксички аргументи девербативних именица у руском у поређењу са српским“. У: М. Ковачевић и др. (ур.). *Савремена проучавања језика и књижевности*. Год. I, књ. I. Крагујевац: Филум 2009: стр. 15–34.
- ЗОЛотова, Галина. *Синтаксический словарь. Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса*. Москва: УРСС, 2001.
- КРАСНЫХ, В. И. *Словарь сочетаемости. Глаголы, предикативы и прилагательные в русском языке*. Москва: АСТ, 2001.
- КУстова, Г. И. „Семантическая сеть предлога *на*“. <<http://www.dialog-21.ru/digest/2001/articles/>>. 23. 11. 2017.
- МАРИЋ, Биљана. *Синтаксичка деривација у савременом руском књижевном језику у поређењу са српским*. Београд: Филолошки факултет, 2012.
- ПАЗЕЛЬСКАЈА, А. Г. *Наследование глагольных категорий именами ситуаций (на материале русского языка)*. Дисс. на соиск. уч. ст. канд. фил. наук. Москва: МГУ, 2006.
- ПАЈАР, Д. и Владимир А. ПЛУНГЈАН. „Предлог *над*: факты и интерпретация“. В: Д. Пајар, О. Н. Селиверстова (ред). *Исследования по семантике предлогов*. Москва: Русские словари, 2000: стр. 83–114.
- ПЕТРОВИЋ, Владислава и Коста ДУДИЋ. *Речник глагола са дојунама*. Београд – Нови Сад – Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства – Завод за издавање уџбеника – СОУР „Свјетлост“, 1989.
- ПРОКОПОВИЧ Н. Н., Л. А. ДЕРИБАС и Е. Н. ПРОКОПОВИЧ. *Именное и глагольное управление в современном русском языке*. Москва: Русский язык, 1975.
- РОЗЕНТАЛЬ, Д. Э. *Русский язык. Управление в русском языке. Словарь-справочник*. Москва: Оникс 21 век, 2005.
- СЕЛИВЕРстова, О. Н. „Семантическая структура предлога *на*“. В: Д. Пајар, О. Н. Селиверстова (ред.). *Исследования по семантике предлогов*. Москва: Русские словари, 2000: стр. 189–242.
- ТОПОЛИЊСКА, Зузана. *Полски-македонски. Грамајичка конфронтиација. 6. Синтаксичка деривација*, Скопје: МАНУ, 2003.

Биљана Ж. Марић

НОМИНАЛИЗАЦИИ: КОГНИТИВНЫЙ ВЗГЛЯД

Резюме

Указывая на три типа номинализационных замен по отношению к исходной пропозиции, выраженной предложением, автор предпринимает попытку предложить когнитивное толкование типа, в котором развиваются совершенно новые модели предложно-падежного управления $V + Acc \rightarrow N(v) + na + Acc$, $V + Acc \rightarrow N(v) + k + Dat$, $V + Acc \rightarrow N(v) + nad + Inst$, $V + Acc \rightarrow N(v) + o + Loc$.

Ключевые слова: номинализации, когнитивные явления, управление, русский, сербский

Biljana Ž. Marić

NOMINALIZATIONS: A COGNITIVE PERSPECTIVE

Summary

The paper makes an attempt at interpreting nominalization constructions from a cognitive perspective. We are focusing solely on constructions which present a new model of government with regard to the initial sentence proposition: the transformation $V+Acc$ provides the following nominalizations $N(v) + na + Acc$, $N(v) + k + Dat$, $N(v) + nad + Inst$, $N(v) + o + Loc$ in Russian. In Serbian a similar result is observed and the attention is paid to the following transformational relationship: $V + Gen \rightarrow N(v) + od + Gen$.

Keywords: nominalizations, cognitive processes, government, Russian language, Serbian language

Цветелина Николова Георгиева*

Институт за български език при Българската академия на науките

Секция за българска лексикологија и лексикографија

НЕОЛОГИЗМИ *NOMINA PERSONALIA* ПО ИНИЦИАЛНИ АБРЕВИАТУРИ

В статијата се разгледаат българските неологизми *nomina personalia* от првото десетилетие на XXI век, образувани по инициални абривиатури (напр. *абевеец*, *идилец* и др.), како се докажува, че произвеждащата основа не е графемното съчетание (АБВ, ИДИЛ), а т.нар. лексоид (напр. [*абеве*], [*идил*]). Въз основа на предварително направен словообразователен и морфеманализ, съществителните, които са непосредствено мотивирани от лексоиди, се организират в словообразователни гнезда, како срещу всеки дериват се посочува неговата конкретна и обобщаваща схема.

Клучови думи: инициална абривиатура, графемно съчетание, лексоид, словообразување

Производните думи, образувани по инициални абривиатури, представуваат особена микросистема, която за българскиот език е била обект на самостојателно изследвање (ГЕОРГИЕВА 2012; 2013¹). Тази микросисте-

* cveti.g@abv.bg

¹ Изследването представува студија от две части: 1) назвања на лица, образувани по инициални абривиатури, и 2) структурно представяне на деривати, образувани по инициални абривиатури. В првата част се анализираат деривати како *седесар*, *натовец*, *кейфоровец* и др., како се докажува, че произвеждащата основа не е графемното съчетание (НАТО, СДС, КФОР), а т.нар. **лексид** (напр. [*седесе*], [*нато*], [*кейфор*]). Във втората част, въз основа на предварително направен словообразователен и морфеманализ, съществителните, прилагателните и глаголите, които са непосредствено или опосредствено мотивирани от лексоиди, се организират в словообразователни гнезда, како срещу всеки дериват са посочени две схеми (конкретна и обобщаваща), които илустрираат неговата морфемна членомост и словообразователна структура (напр. абривиатура НАТО, лексоид [*нато*] – *натовец*; **Lσ**+ов/ец; (**L↓**)←S; абривиатура СДС, лексоид [*седесе*] – *седесар*; **Lσ**+ар; (**L↓**)S).

ма включва следните лексикално-граматични категории: съществителни имена, прилагателни имена, глаголи.

Тук се приема становището на Е. С. Кубрякова, според която производната дума представлява вторичен номинационен знак с двойна референция: „към света на думите и към света на действителността“ (Кубрякова 1978: 57). По същия начин се разглежда дериватът и в други изследвания (вж. Балтова 1986, 1987. и др.). Както преди, така и сега се прави разграничение между словообразователен и морфеманализ.²

Задачата тук е да се представят в структурен вид най-новите суфиксални деривати *nomina personalia* в българския език, като вниманието ще бъде насочено към производни, които са *непосредствено* мотивирани от изговорените инициални абревиатури. Целта на изследването е да се анализират настъпилите количествени и качествени изменения в този кръг от лексикални единици през последните десет години. Изследваните новообразувания (включително и оказионализми) са от областта на обществено-политическия живот, културата и спорта, а източник за ексцерпция на езиковия материал е базата данни за най-новия неологичен речник с автори специалисти от Института за българския език към Българската академия на науките, който предстои да бъде издаден.

Трябва да се отбележи, че утвърдени вече образувания като *бесепар*, *гербаджия*, *натовец* и др. в различни изследвания, включително и в лексикографски трудове, без колебание се приемат за производни думи, мотивирани от *инициалната абревиатура като графичен знак*, и това се потвърждава както от словообразователните парафрази (срв. *бесепар* ‘някой, който членува в БСП’), така и от лексикографските дефиниции (срв. *бесепар* ‘член или привърженик на Българската социалистическа партия (БСП)’ [РНД 2010]; *бетанец* ‘служител от Българската телеграфна агенция (БТА)’ [РНД 2001]). Въпреки че в повечето езиковедски изследвания се твърди, че комплексът от сигли е произвеждащата единица, а не изговорената абревиатура (Колковска 2010, Благоева 2011 и др.), факт е, че инициалното съкращение (напр. БСП) не съвпада с пълнозначната част на деривата, назоваващ напр. лице (*бесене*-), т.е. реконструирането на словообразователния акт показва, че в езика обикновено липсва произвеждаща единица, изразена в писмена форма. И тук, както в посоченото мое изследване, се придържам към тезата, че *произвеждащата единица не е комплексът от сигли* (изписан в кръгли скоби), срв: *бесепар* ← [*бесене*] (БСП), *кагебеец* ← [*кагебе*] (КГБ), а *произнесената абревиатура* (т.е. изписаната в прави скоби езикова единица), която определям като **лексонид** – *особен вид номинационна езикова единица*, вторична по отношение на

² За принципите на словообразователния анализ и разграничаването му от морфемния анализ вж. Кубрякова 1972, Балтова 1978; 1999, Пенчева 1991 и др.

графемното съчетание, която съществува обикновено само в речта като цялостен звуков комплекс със собствено ударение, има граматичен род и (понякога) форми за число и може (или е потенциално възможно) да се членува. Тя изпълнява **функция на субстантив** в текста и има потенциала да бъде мотивираща по отношение на друга единица. В този смисъл от словообразователна гледна точка „клетката“ на произвеждащата единица се запълва от лексоида, а не от графемното съчетание.

В предложената по-долу таблица са представени новите суфиксални деривати *nomina personalia*. На първо място се посочва *изходното многолексемно название* (1), което съответства на графемното съчетание. Следва самото *инициално графемно съчетание* (2). В следващата графа в прави скоби е посочен *лексоидът* (3). Той е представен отделно, тъй като се приема за специфична езикова единица, вторична по отношение на графемното съчетание. Лексоидът е непроизводна дума и **врѣх** на словообразователното гнездо от *деривати* (4), представени в съответната графа. Срещу всеки дериват са посочени две схеми – *конкретна* (5) и *обобщаваща* (6). Например, конкретната схема на *идилец* е **L+ец**, а обобщаващата – **(L)S**, където **L** е лексоид, а **S** – суфикс. Този вид представяне дава информация както за *произвеждащата единица*, отбелязана в *получерен шрифт*, така и за начина на образуване на производната (чрез суфиксация).

Знаци и символи, общи за двете схеми, са:

L – лексоид;

= – знак за съкращаване на компоненти (нпр. в **е**, **ѳ**) на деривата (нпр. в **Le**);

Допълнителни знаци и символи в конкретната схема са:

/ – за отделяне на два субморфа от суфиксален морф (нпр. **L+ов/ец** при *олафовец*);

+ – за свързване на компонентите на деривата (произвеждаща единица, суфикс), нпр.: **L+ец** при *идилец*.

Допълнителни знаци и символи в обобщаващата схема са:

S – еднокомпонентен суфиксален морф;

←**S** – многокомпонентен суфиксален морф, който се състои от два или повече субморфа, последният от които има категориално-класифицираща функция (със знак ← се отбелязва наличието на един или повече субморфа преди класифициращия субморф);

L↓ – означава лексоид със съкратена крайна гласна (съответства нпр. на **Le** в конкретната схема).

Таблица 1

1	2	3	4	5	6
Исходно разгърнато название	Инициално графемно съчетание	Лексонид L	Дериват	Конкретна схема	Обобщаваща схема
Алтернатива за българско възраждане	АБВ	[<i>абеве</i>]	<i>абевèеџ</i>	L e+ееџ	(L↓)S
България	БГ	[<i>бèге</i>]	<i>бегèеџ</i>	L e+ееџ	(L↓)S
Български държавни железници	БДЖ	[<i>бèдеже</i>]	<i>бедèжàр</i> <i>бедèжеџ</i>	L e+ар L e+ееџ	(L↓)S (L↓)S
Българска комунистическа партия	БКП	[<i>бèкàпe</i>]	<i>бекàпàр</i>	L e+ар	(L↓)S
Bayerische Motoren Werke (Баварски моторни заводи)	БМВ	[<i>бèмвe</i>]	<i>бeмвèìст</i>	L e+ист	(L↓)S
Български футболен съюз	БФС	[<i>бèфeсe</i>]	<i>бeфeсàр</i>	L e+ар	(L↓)S
ВИП Братър/VIP Brother (от англ. Very Important Person – високопоставен или много известен човек)	ВИП	[<i>вèип</i>]	<i>вèипàр</i>	L +ар	(L)S
Държавна сигурност	ДС	[<i>дèсe</i>]	<i>дeсàр</i>	L e+ар	(L↓)S
Демократи за силна България	ДСБ	[<i>дèсeбe</i>]	<i>дeсeбèеџ</i> <i>дeсeбèìст</i>	L e+ееџ L e+ист	(L↓)S (L↓)S
Ислямска държава в Ирак и Ал Шам/Сирия/Леванта (терористична организация)	ИДИЛ	[<i>идèйл</i>]	<i>идèйлeџ</i>	L +еџ	(L)S
Office Européen de Lutte Anti-Fraude (европейска служба за борба с измамите)	ОЛАФ	[<i>òлаф</i>]	<i>òлàфoвeџ</i>	L +ов/еџ	(L)←S
Обединена македонска организация „Илинден“	ОМО	[<i>òмo</i>]	<i>òмoвeџ</i>	L o+ов/еџ	(L↓)←S
Общност на независимите държави	ОНД	[<i>òнeдe</i>]	<i>онeдèеџ</i>	L e+ееџ	(L↓)S

Както се вижда, от всички нови деривати от категорията *nomina personalia*, които са изследвани тук, най-многобройна е групата названия на лица, **мотивирани от лексониди от буквени съкращения**³: *абевееџ* ←

³ По-подробно за съкращенията и съкращаването в българския език вж. Крумова 1982.

[*абеве*]⁴ (АБВ), *бегеец* ← [*беге*] (БГ), *бедежеец* ← [*бедеже*] (БДЖ), *бедежар* ← [*бедеже*] (БДЖ), *бекапар* ← [*бекапе*] (БКП), *беемвист* ← [*беемве*] (БМВ), *бетеерец* ← [*бетеер*] (Б.Т.Р.), *бефесар* ← [*бефесе*] (БФС), *десар* ← [*десе*] (ДС), *десебеец* ← [*десебе*] (ДСБ), *десебист* ← [*десебе*] (ДСБ), *онедеец* ← [*онеде*] (ОНД).

Следваща (по брой образувания) е групата названия на лица, **мотивирани от лексоиди от звукови съкращения**: *винар* ← [*вин*] (ВИП), *идилец* ← [*идил*] (ИДИЛ), *олафовец* ← [*олаф*] (ОЛАФ), *омовец* ← [*омо*] (ОМО).

Не се откриват нови названия на лица, **мотивирани от лексоиди от буквено-звукови съкращения**.

Както е известно, категорията *nomina personalia* се включва изцяло или частично в други категории. От структурно-семантична гледна точка дериватите се разпределят в следните словообразователни категории:

– *nomina pertinentia* – някой, който е привърженик и/или член на нещо (партия, движение, организация или др.), нпр. *абевеец*, *десебеец*, *омовец* и др.⁵;

– *nomina agentis* – 1) някой, който работи на определено място, нпр. *бедежеец*, *бефесар* и др.; 2) някой, който извършва определено действие чрез нещо, нпр. *беемвист*;

– *nomina attributiva* – някой, който се характеризира с нещо, носител е на нещо, нпр. *винар* и

– *nomina propria* – някой, който живее или е роден някъде (на дадено място, на дадена територия), нпр. *бегеец*.

Продуктивни за образуване на производни *nomina personalia*, мотивирани от лексоиди, са словообразователните модели на:

-**/.ец**: *абевеец*, *бегеец*, *бедежеец*, *бетеерец*, *десебеец*, *идилец*, *олафовец*, *омовец*, *онедеец*;

-**ар**: *бедежар*, *бекапар*, *бефесар*, *десар*;

-**ист**: *беемвист*, *десебист*.

Анализът на новите деривати от категорията *nomina personalia* е основа за различни изводи, нпр.:

1) най-много производни (както и през предходния десетгодишен период) са мотивирани от лексоиди от буквени съкращения;

⁴ Поради спецификата на произвеждащата единица – да съществува предимно в разговорната реч – тук тя се изписва в курсив и в прави скоби – //.

⁵ Споделям мнението на Цв. Аврамова, че „на преден план в значението на тези съществителни изпъква признакът ‘принадлежност’“, поради което тези съществителни се разглеждат именно като производни *nomina pertinentia*, а не като *nomina agentis* (АВРАМОВА 2003: 78) с уточението, че само на текстово равнище има възможност да се експлицира този признак.

2) през този период (в сравнение с предходния) не се откриват нови названия на лица, мотивирани от лексоиди от буквено-звукови съкращения;

3) за разлика от първото десетилетие на XXI в., когато подобни деривати се създават предимно със суфикса *-././джи(я)*,⁶ през изследвания период не се откриват производни с този формант;

4) предпочитани са суфиксите *-././ец*, *-ар* и *-ист*, като създадените с *-ар* деривати имат разговорен характер;

5) в българския език наред със съществуващото име *жепеец* < от [*жепее*] (по *жп* – *железопътен транспорт*) се появяват нови названия на лица, които работят в железопътния транспорт – *бедежеец*, *бедежар* < от [*бедеже*] (по *БДЖ* – *Български държавни железници*);

6) новите *nomina personalia* са създадени по моделите (L↓)S, (L)S и (L↓)←S.

В заключение може да се посочи, че предложените в таблицата по-горе схеми (резултат от предварителен морфемен и словообразователен анализ) съчетават в едно морфемната структура на деривата, конструкционните промени, настъпили при образуването му, т.е. неговата словообразователна история, както и крайният видим резултат – производната дума. Те може да бъдат основа за изготвяне на съпоставителни изследвания на подобни образувания в славянските езици.

Цитирана литература

- АВРАМОВА, Цветанка. *Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на XX век*. София: Heron Press, 2003.
- БАЛТОВА, Юлия. *Сложните съществителни имена в българския книжовен език през епохата на Възраждането. (Словообразователно-семантичен и функционален анализ)*. Дисертация за получаване на научна степен „кандидат на филологическите науки“. София, 1978.
- БАЛТОВА, Юлия. „За някои нови явления и тенденции в изграждането на лексикалната система на съвременния български книжовен език“. *Въпроси на съвременната българска лексикология и лексикография*. София: БАН (1986): стр. 74–80.
- БАЛТОВА, Юлия. „Рабочая модель для сопоставительного исследования близкородственных языков“. *Сопоставительное изучение словообразования славянских языков*. Москва: Наука (1987): стр. 5–10.
- БАЛТОВА, Юлия. „За отношението между морфемен и словообразователен анализ“. *Prace filologiczne XLIV* (1999): стр. 35–40.
- БЛАГОЕВА, Диана. „За правописа на думите, образувани от абривиатури“. *Български език LVI/3* (2011): стр. 168–169.

⁶ Вж. ГЕОРГИЕВА 2012, 2013.

- ГЕОРГИЕВА, Цветелина. „Словообразување по инициални абривиатури (част I)“. *Български език* LIX/4 (2012): стр. 29–42.
- ГЕОРГИЕВА, Цветелина. „Словообразување по инициални абривиатури (част II)“. *Български език* LIX/1 (2013): стр. 73–92.
- КОЛКОВСКА, Сия. „Лексикални неологизми в българскиот јазик, возникнали од чужди инициални абривиатури“. *Български јазик* LV/4 (2010): стр. 21–30.
- КРУМОВА Лилия и Марија Чоролеева. *Скратувањето и скратувањата во българскиот јазик*. Софија: БАН, 1982.
- КУВРЯКОВА, Елена. „Словообразување“. *Общо јазикознание. Внатрешна структура на јазикот*. Москва: Наука, 1972: стр. 344–386.
- КУВРЯКОВА, Елена. *Частии речи во ономазиолошкото осветлување*. Москва: URSS, 1978.
- ПЕНЧЕВА, Маја. *Англишкото словообразување. Факти и проблеми*. Софија: УИ „Св. Климент Охридски“, 1991.
- РНД, Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колковска. *Речник на новите думи и значења во българскиот јазик*. Софија: Наука и изкуство, 2001.
- РНД, Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колковска. *Речник на новите думи во българскиот јазик*. Софија: Наука и изкуство, 2010.

Цветелина Н. Георгијева

НЕОЛОГИЗМИ *NOMINA PERSONALIA* ОД ИНИЦИЈАЛНИХ СКРАЌЕНИЦА

Резиме

У раду се говори о бугарским неологизмима *nomina personalia* из прве деценије XXI века, настали од иницијалних скраћеница (нпр. *абевеец*, *идилец* и др.), и докажује да мотивна реч ових неологизама није графемски израз (АБВ, ИДИЛ), већ тзв. лексоид (нпр. [*абеве*], [*идил*]). На основу претходно извршене творбене и морфемске анализе именица у чијој су основи лексоиди, у раду су дати творбена гнезда ових деривата тако што је за сваки дериват наведен схематизиран приказ његовог творбеног састава и припадност одговарајућем творбеном моделу.

Кључне речи: иницијална скраћеница, графемски израз, лексоид, творба речи

Tsvetelina N. Georgieva

NEW *NOMINA PERSONALIA* OF THE INITIAL ABBREVIATIONS

S u m m a r y

The article examines the Bulgarian neologisms *nomina personalia* from the first decade of the 21st century that were formed of the initial abbreviations (for example *абевеец, идилец*, etc.), proving that the productive basis is not the grapheme combination (АБВ, ИДИЛ), but the so-called lexoid (for example [*абеее*], [*идил*]). On the grounds of the word formation and morpheme analysis that was performed in advance, the nouns that are directly motivated by the lexoids are organized in word-formation nests, as each derivative is related to its particular and summarizing scheme.

Keywords: initial abbreviation, grapheme combination, lexoid, word-building

Лингвистички програм XVI међународног конгреса слависта,
Београд, Србија, 20–27. VIII 2018. г.

1. МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС СЛАВИСТА И СРПСКА СЛАВИСТИКА У XX ВЕКУ. Да бисмо боље представили значај Међународног конгреса слависта за српску науку, као и значај чињенице да је XVI скуп ове манифестације одржан у Београду, изложићемо укратко историјат односа српске славистике према институцији Међународног конгреса у XX веку.

Године 1903, од 10. до 15. априла, одржан је у Одељењу руског језика и књижевности Императорске академије наука у Петрограду састанак руских и словенских филолога у сврху припреме првог Међународног конгреса слависта. О том састанку известио је лист *Нова искра* Р. Одавића. Према наводима из *Нове искре*, састанак слависта је одржан под покровитељством великог кнеза Константина Константиновића, а на њему је суделовало око 100 научника. За почасне председнике Конгреса тада су изабрани Б. де Куртене (Петроград), М. С. Дринов (Харков), А. А. Кочубински (Одеса), Т. Д. Флорински (Кијев), а за српску славистику нарочито је важан податак да се међу почасним председницима нашао и српски министар и опуномоћени посланик у Петрограду Стојан Новаковић. За праве председнике Конгреса изабрани су В. И. Ламански, А. Н. Пипин и В. Јагић, а за секретара доцент Н. В. Јастребов. Рад Конгреса је подељен у шест секција: 1) организација Конгреса, 2) израда словенске научне енциклопедије, 3) израда црквенословенског речника, 4) израда словенске библиографије, 5) издавање црквенословенских споменика и 6) узајамно словенско књижаство, а на овом састанку предложен је обим и програм рада сваке секције (НИ 1903: 157–158). Избором С. Новаковића за почасног председника Међународног конгреса слависта успостављена је веза између ове институције на самом почетку свога оснивања са врхом српске филологије и славистике.

Године 1913. у Русији је потписан споразум између европских слависта, укључујући и српске, о формирању Савеза словенских академија. Иницијатива о формирању Савеза академија потекла је из Петрограда,

а њен први потписник био је један од правих председника Конгреса, В. Јагић. Судаћи према програму Савеза који описује А. Белић, изводимо закључак да су његове активности комплементарне активностима Конгреса, па би у том смислу требало даље истраживати везе између њих. Из извештаја А. Белића о овом догађају сазнајемо да је он, заједно са Љ. Стојановићем, узео активног учешћа у раду Савеза и формирању његовог Статута (Белић 1913: 144 и др.), чиме је настављена традиција славистичких веза које је установио С. Новаковић.

Године 1929, од 6. до 13. октобра, у Прагу је одржан први Међународни конгрес слависта. На Конгресу су донете научне резолуције о састављању *Лингвистичког словенског атласа*, о потписивању црквенословенских рукописа и о изради словенског речника (Белић 1929: 171–174). Даље, године 1934, од 23. до 30. септембра, у Варшави и Кракову је одржан Други међународни славистички конгрес, на коме је одлучено да ће се Трећи конгрес држати у Београду (Белић 1934: 377). Учесник оба конгреса био је А. Белић. Године 1939. српски и југословенски лингвисти су у Београду организовали Трећи међународни конгрес слависта, који је у последњем тренутку отказан због избијања рата. Године 1955. на иницијативу А. Белића одржан је Београдски међународни славистички састанак и основан Међународни комитет слависта којим је обновљена традиција Конгреса у другој половини XX века (Пипер 2018: 10).

Из свега што је изложено запажа се да се српска славистика током XX века налази у специфичном односу према институцији Међународног конгреса слависта. Са једне стране, најзначајнији српски филолози – С. Новаковић, Љ. Стојановић и А. Белић – активно и од самог оснивања учествују у програмима Конгреса и манифестација блиских Конгресу. Са друге стране, и поред великог научног, организационог, па и дипломатског труда, ниједан од ових научника, који припадају трима различитим генерацијама, није дочекао да види Међународни конгрес у Београду.

Због свега наведеног, XVI међународни конгрес слависта, који је 2018. године одржан у Србији, имао је за своје српске домаћине велику вредност и посебан значај. Председник Међународног комитета слависта проф. др Бошко Сувајцић истакао је у говору на отварању Конгреса главне разлоге за велико поштовање које Конгрес ужива међу српским славистима. Први разлог формулисан је као свест о коначној реализацији напора да се Конгрес одржи у Београду, речима да ова манифестација представља „остварен сан српске славистике“. И друго, овај Конгрес међу српским славистима има посебан значај јер, више него претходни конгреси, представља продужетак идеје А. Белића о словенској филологији као наднационалној науци која око себе окупља све слависте и превладава конзервативизам сваке врсте. Из ових разлога Б. Сувајцић је циљеве Конгреса формулисао као одговор на Белићеве захтеве за очувањем на-

учне свести у модерном добу: учвршћивање и поштовање славистике као науке; отвореност за иновације и нове методе рада; успостављање нових научних веза; отварање нових средишта на мапи славистичког покрета.

2. МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС СЛАВИСТА ДАНАС. У досадашњим прегледима и хроникама Конгреса слависта истицано је да ова манифестација не представља само најзначајнију међународну славистичку смотру већ и научни конгрес чији је задатак да заокружи постојеће и дефинише нове правце у истраживањима словенских језика и књижевности. У говору на отварању Конгреса председник Савеза славистичких друштава Србије проф. др Рајна Драгићевић скренула је пажњу на овај његов аспект. Р. Драгићевић је анализирала пријављене теме и општу структуру Конгреса слависта у Београду, и издвојила појаве које чине основ глобалног славистичког рада и имају потенцијал за даљи развој у будућности. Она је нагласила да се истражују тенденције у настајању нове лексике словенских језика, међу којима доминирају понекад и супротстављени процеси, као што су интернационализација, али и национализација, интелектуализација, али и банализација, терминологизација и детерминологизација. Уз ово, Р. Драгићевић је истакла и то да постоји све веће интересовање за излагања у оквиру тематских блокова и округлих столова. До промене парадигме излагања дошло је у складу са потребама истраживача да на нови и другачији начин приступе темама у оквиру Конгреса.

3. ОПШТИ ПОДАЦИ О XVI КОНГРЕСУ СЛАВИСТА. Шеснаести међународни конгрес слависта одржан је у Београду од 20. до 27. августа 2018. године. Конгрес су организовали Међународни комитет слависта и Савез славистичких друштава Србије, а његови суорганизатори били су Филолошки факултет Универзитета у Београду и Српска академија наука и уметности. На овом важном догађају за српску науку и културу интензивно се радило преко пет година, а наступило је око 1.000 учесника са 1674 излагања.¹

Због великог броја пријављених тема и њихове сложене природе, Конгрес је имао комплексну структуру. Реферати су организовани у око четири главне области: језик; књижевност, култура, фолклор; питања славистике; специјалне теме. Поред реферата, на секцијама Конгреса уведен је нови вид излагања, постер реферат. Уз ово, научни садржаји на Конгресу представљани су и у оквиру тематских блокова (реферати који

¹ Општи подаци о XVI конгресу слависта преузети су из публикације *Стизама славистике* (Београд, 2018). Овај зборник текстова и написа посвећен је разним аспектима Конгреса – од историјата и значаја, преко удела националних филологија у његовом програму, па до посебних питања и задатака славистике у оквиру славистичког савеза.

истражују специфичну, обично ужу тему или област), затим округлих столова (реферати конципирани као расправе о изабраној теми), као и у овиру комисијских заседања (реферати који обрађују специфичне задатке комисија при МКС). Велику пажњу привукле су и пратеће манифестације Конгреса: изложбе, предавања, презентације, представљања публикација.

4. ЛИНГВИСТИЧКИ ПРОГРАМ XVI КОНГРЕСА СЛАВИСТА. Главни део лингвистичког програма Конгреса слависта у Београду чинили су два пленарна заседања и 28 секција. На секцијама је представљено 354 реферата. Уз ово, у лингвистички програм Конгреса убраја се и двадесет тематских блокова са 128 реферата, као и шест од укупно девет округлих столова. Коначно, значајан лингвистички рад обавили су, на својим састанцима, и чланови комисија у саставу Међународне комисије слависта.

4.1. Пленарна заседања. За српску славистику, излагања на пленарним заседањима била су од великог значаја. Првим заседањем су председавали Б. Сувајџић и Љ. Марковић, декан Филолошког факултета у Београду. У оквиру овог заседања, Н. Милошевић Ђорђевић (Србија) одржала је излагање о Вуковом *Рјечнику* као извору за проучавање српске народне књижевности, а С. Николова (Бугарска) прочитала је реферат о смеровима, перспективама и резултатима савремених истраживања ћирилометодијевске епохе у Европи. Тема (неодржаног) реферата Х. Кајперта (Немачка) *Тезе Прашког лингвистичког кружока о црквенословенском језику (1929. г.) и њихова судбина у славистици*² упућује на размишљање о утицају који су припадници овог серкла имали на формирање доминантне научне парадигме првог Конгреса слависта, као и на даљи развој њихових идеја у XX веку.

У оквиру другог пленарног заседања Конгреса, излагање П. Пипера (Србија) *О српској лингвистичкој славистици друге половине XX века* било је посвећено историјату модерних научних идеја у славистици. Својом садржином ово излагање је упутило на то да свест о историји метода чини нужан предуслов теорије савремених лингвистичких сазнања, што представља важан моменат развоја славистичке науке као модерне дисциплине. На истом заседању, родоначелник словенске етнолингвистике, пољски лингвиста Јежи Бартмињски, представио је теоријска начела овог правца у реферату под насловом *Језик у контексту културе*. Другим пленарним заседањем су председавали Р. Драгићевић и П. Буњак.

4.2. Излагања у оквиру секција. Двадесет осам лингвистичких секција на XVI међународном конгресу слависта распоређено је у седам тематских области. Области су успостављене у складу са тематиком Кон-

² У овој хроници имена аутора наводимо у српској транскрипцији. Наслове њихових реферата такође дајемо у преводу на српски језик.

греса која је усвојена на састанку Председништва МКС у Београду 2015. године и допуњена на XV конгресу у Прагу.³ То су следеће области:

- 1) етимологија и упоредно-историјска истраживања словенских језика;
- 2) историја словенских језика;
- 3) дијалектологија словенских језика;
- 4) граматика савремених словенских књижевних језика;
- 5) семантика, прагматика и стилистика савремених словенских језика;
- 6) интердисциплинарна истраживања словенских језика;
- 7) стандардизација и норма словенских језика.

У наставку излагања представићемо одабране реферате који су изложени у оквиру сваке области.⁴

4.2.1. *Етимологија и упоредно-историјска истраживања словенских језика.* Прва тематска област Конгреса припадала је етимолошким и упоредно-историјским истраживањима словенских језика. У оквиру ове области представљено је 34 реферата, од којих су четири изложили српски представници: М. Курешевић, *Активни партиципи у средњем стилу српске средњовековне писмености: могућ иравац развоја српског књижевног језика*; В. Поломац, *Слагање негација у српскословенском језику са аспекта функционалног раслојавања*; А. Лома, *Српска себръ у ишћесловенском и индоевројском контексту*; М. Вучковић и С. Петровић, *Етимолошки речници српског језика – од концепције ка методологији.*

У свим секцијама које припадају овој области запажамо опште тенденције ка истраживању тема из области морфологије, лексике и фразеологије. Тако је С. Толстој (Русија) у реферату *Прасловенски ишћови глаголских основа и њихова лексичка дистрибуција* анализирао морфолошки развој перфективних глагола према типовима њихових основа, а затим и развој њихових секундарних имперфективних варијанти. Историјској морфологији припада и рад М. Фурлан (Словенија) *Словенски однос ишћа *samъsъ : *samica – функција и настанак иворбеног обрасца*, у коме се даје етимолошка анализа суфиксалне опозиције форми на -ац/-ица и расправља о томе да ли се, у историјском смислу, ради

³ Списак тематских области заједно са секцијама које улазе у њихов домен може се видети на следећем линку: <http://mks2018.fil.bg.ac.rs/tematika-kongresa>.

⁴ У приказивању радова учесника Конгреса, поред осталог, служили смо се и њиховим објављеним верзијама у зборницима који су штампани одмах након Конгреса, а у неким случајевима и непосредно пре њега. Прегледали смо зборнике лингвистичких реферата српске, хрватске, бугарске, руске, америчке и белоруске делегације, као и зборник реферата са заседања Комисије за лексикологију и лексикографију Међународног комитета слависта (в. списак литературе).

о деривационом или о конверзивном односу. Важну научну област, лексикостатику, обрадио је М. Саенко (Русија) у реферату *Опшће иновације у базном вокабулару њрасловенског и њрабалтичког језика*. М. Саенко је представио концепт глобалне лексикостатичке базе (GLD) коју сачињава 100 речи које су базичне у фонду сваког језика на свету (нпр. *доћи, умрећи, сув, око, њун*, „ја“, *земља, јаје* и др.). Ова база речи може послужити за упоредно праћење лексичких иновација у словенским језицима у дијахронији.

Више радова посвећених упоредно-историјским истраживањима бавило се преводима Библије и других црквених текстова на словенске језике. Карактеристичан је реферат А. Кречмер (Аустрија) *Реконструкција слике светих на основу корџуса њексџова из завршне фазе Slavia Orthodoxa*, у коме се православни преводи Библије (настали махом у XIX веку) узимају за основ анализе односа црквенословенских елемената у односу на народне, као и анализе савремених језичких стратегија у превођењу.

Теорији етимолошке лексикографије био је посвећен реферат М. Вучковић и С. Петровић, у коме су изложене разлике на свим нивоима речничког чланка између вишетомног етимолошког речника типа тезауруса и приручног етимолошког речника.

4.2.2. *Историја словенских језика*. У програму Конгреса, једна од области у којој су се јавиле најразноврсније теме (махом из морфологије и синтаксе) била је она посвећена историји словенских језика. Представљено је 49 реферата, од којих су три реферата одржали српски учесници: Ј. Грковић-Мејдор, *Развој клаузалне дојуне когнитивних њредикаџа у српском језику*; В. Савић, *Однос између народне и књижевне лексике у Тиџику архиеџскоџа Никодима (1318/1319)* и И. Бјелаковић, *Лексичка сџојивост у књижевном језику Срба њрве џоловине 19. века*.

Из истоимене секције издвајамо рад С. Дикија (САД) под насловом *Урушавање опшћесловенског сисџема њреџериџалних времена као „каџасџрофа“ у развоју словенског глаголског вида*, у коме се разматра однос простих и сложених претериталних (прошлих) времена у словенским језицима и њихов однос према категорији (им)перфективности глагола. Аутор заступа тезу да је развој простих времена праћен ишчезавањем копулативних конструкција у већини источнословенских језика имао ефекта на развој имперфективности као деривационе категорије, односно, да се имперфективност јавила као секундарно граматичко средство како би надоместила ишчезавање тих конструкција. Даље, у реферату *Сисџемски односи у сџаробугарској лексици* Т. Илијева (Бугарска) класификовала је антонимске односе у лексици X–XIV века. У реферату Ј. Грковић-Мејдор изложен је напоредни историјски развој разних врста зависних

клауза као допуна когнитивним предикатима типа „мислити“, „веровати“ и сл. од XIV до XVIII века, на основу чега су изведени закључци о систему ових клауза у датом периоду. Утицај језичких контаката на историјски развој језика северних словенских народа анализирао је А. Тимберлејк (САД), који је у овом контексту издвојио више типова језичких промена: помак од супстрата ка доминантном суперстратуму (нпр. од словенских језика ка немачком), утицај супрарегионалног језика типа *lingua franca* на локалне језике, богаћење лексичког фонда словенских језика под утицајем административизације и др.

4.2.3. *Дијалектологија словенских језика*. Учесници дијалектолошких секција (међу које је спадала и секција посвећена ономастици) на Конгресу су се оријентисали на неколико тема: израда општесловенског лингвистичког атласа и учешће националних дијалектологија у њима; израда дијалекатских речника; лингвистичка обележја дијалеката у односу на стандард и др. Представљено је 48 реферата, од којих су три изложили српски представници: С. Реметић, *Српски дијалекатски комплекс у светлу миграционих ситуација (лингвистички и социолингвистички аспекти)*; С. Милорадовић, *Ареална граматицизација предлога од у српским народним говорима (на примерима из призренско-тимочких и косовско-ресавских говора)*; постер реферат Т. Милосављевић, *Синонимски ред као одраз лингвокултурних специфичности дијалекатског лексичког система*.

Реферати српских учесника, С. Реметића и С. Милорадовић, били су посвећени комбинованој лингвистичкој анализи у дијалектологији. С. Реметић је представио социолингвистички аспект дијалекатске анализе (историјско знање о миграцијама народа на одређеном подручју) и њен лингвистички аспект (знање о језичким особинама које чине спецификум одређених области), успостављајући између тих аспеката узрочну везу. Реферат С. Милорадовић донео је структурну и семантичку типологију синтагми с предлогом *од* и указао на процесе њихове граматицизације и десемантизације који су специфични за призренско-тимочке говоре. Даље, реферат М. Пила (Немачка) *Вид глагола у резјанском микројезику* на примеру истраживања језика словенске заједнице у региону северне Италије уводи појам „микројезика“ као идиома хомогене националне заједнице у већем регионалном простору, и тиме отвара могућност даљих дијалекатских истраживања у овом смеру.⁵ Е. Березович (Русија) у раду под насловом *Словенски називи ситановника као извор семантичке деривације* обрадила је област дијалекатске ономастике или „катојконимије“ (називи житеља већих или мањих регија типа *динарац* и сл.), указујући на то да се ова научна област може истраживати

⁵ Ноцији „књижевних микројезика“ на словенском простору била је посвећена засебна, 28. секција Конгреса.

са асоцијативно-деривационог, конотативног (имена као производ регионалне стереотипије) и фразеолошко-семантичког становишта. Коначно, у прегледном реферату „*Речник руских народних говора*“: неки резултати лексикографског рада С. Мизников (Русија) покренуо је важна питања израде општег дијалекатског речника: проблем успостављања одреднице (између лексичке реалије и конструкта), питање семантичког описа лексике и удео историјске анализе у том опису, и питање односа таквог речника према фолклорној и историјској грађи.

4.2.4. *Грамати́ка савремених словенских књижевних језика*. У оквиру ове области, која је обухватила теме о фонетско-фонолошким, прозодијским, акценатским, системскограматичким и др. областима проучавања словенских језика, на Конгресу је презентован 51 реферат од чега су чак 12 реферата изложили српски учесници: В. Станишић, *Парадигмати́ка и синтагмати́ка несамосталних фонема у словенској йисмености́*; М. Ковачевић, *Глагол бити као модални глагол у саставу сложеног глаголског йредикација́*; Љ. Поповић, *О йасиву йлусквामीерфекција́ у српском и другим словенским језицима*; Р. Симић, *Једнина ойишних (заједничких) именица са значењем мноштва у српском језику*; Љ. Поповић, *Текстуална реализација исказа́: улога инйерйункције*; В. Крајишник и В. Ломпар, *Усвајање йворбених модела у српском језику код одраслих сйраних говорника и деце мајтерњих говорника (на йримеру потина agentis)*; Г. Јовановић и М. Вукелић, *О йарйицији́ у српско-словенском сйису „Осам врста́ речи“*; С. Танасић, *Парйицијске безличне реченице*; Ј. Московљевић Поповић, *Корелативне консйрукције у јужнословенским језицима*; М. Радовановић, *Где у језику налазимо доказе његовој фазичности́? (йроучавање језика у светлу фази логике)*; М. Алановић, *Йиција́ лексичке селекције на значењску сйрукйуру консйрукције*; постер реферат Т. Русимовић, *Показне заменице за идентйиети́ као ендоцентрични анйецеденти́ релативне клаузе уврйиене релативизаторима који/што и чији*. Широко опсега лингвистичких истраживања обухватао је питања односа између синтагматике и парадигматике, затим разне врсте типолошких одређења и класификација (на лексичком, синтаксичком, прагматичком нивоу), анализу посебних типова реченица и др.

У извесном броју реферата проблематизована је перцепција постојећег граматичког система у распону од броја и врсте његових категорија, па до проблематизације принципа на којима почива систем у целини. Тако је нпр. Б. Мартиновић (Хрватска) у раду *Говорна ријеч хрвајскога сйандардног језика* поставила опозицију између говорне речи као низа слогова од којих је један наглашен и језичке речи као целине која је у писму омеђена белинама. Ауторка заступа потребу да се лек-

сички систем истражује са становишта ортоепске норме, тј. да се утврде критеријуми за издвајање говорних речи, као и да се граматичка норма профилише тако да обухвати и ова питања. У раду о граматичким средствима забране у словенским језицима (у бугарском, руском и пољском језику) К. Чакирова (Бугарска) пише о говорном чину „прохибитива“ као категорији која има граматички статус, будући да у реализацији захтева одређене типове конструкција. На специфичности граматичког статуса именица типа *pluralia tantum* скренуо је пажњу Г. Корбет (Велика Британија), док су Г. Јовановић и М. Вукелић указали на специфичан статус партиципа, који је у српској граматикографији познат још од XIV века. У истом контексту проблематизације граматичких категорија М. Гроховски (Пољска) обрадио је однос између семантичког и граматичког степеновања придева од позитива ка суперлативу. Гроховски је изнео тезу да између семантичке и граматичке операције градирања придева постоји асиметричан однос. Основе неаристотеловског приступа граматичком систему у целини појаснио је М. Радовановић у раду посвећеном „физичности“ као теоријском појму у лингвистици.

У оквиру ове тематске целине XVI конгреса излагани су и реферати који се баве типолошким описима појединих типова синтаксицких конструкција, често у односу према значењу лексичких јединица у њиховом саставу. Такви су нпр. радови К. Шлунд (Немачка), о егзистенцијалним реченицама са глаголом *имати* у српском језику, или М. Ковачевића, о глаголу *бити* као модалном глаголу у саставу сложеног глаголског предиката. Граматичком типологијом у контексту односа између синтетичког и аналитичког у словенским језицима бавили су се реферати В. Јармак и В. Пономаренка (Украјина), о синтетичким претериталним формама у српском књижевном језику; и И. Кеснера (Чешка), о недеклинабилним препозитивним члановима у руском и чешком језику као сигналу стремљења словенских језика ка аналитизму.

4.2.5. *Семантика, прагматика и стилистика савремених словенских језика.* Највише интересовања учесника лингвистичког програма XVI конгреса слависта у Београду привукле су тематске области семантике, прагматике и стилистике. У оквиру ове целине прочитано је чак 103 реферата. Толики број изложених реферата не чуди, будући да поменуте три области обухватају велик број тема које чине основ савремених проучавања словенских језика: семантику са прагматиком, лексику и лексичке односе, лексикографију, фразеологију, анализу дискурса, стилистику, прагматику, терминологију, те студије језичке конфронтације и језичке интерференције. Међу 103 излагача девет је било из Србије: Д. Кликовац, *О систему заменичких прилога за место у српском језику с обзиром на граматичку категорију лица*; Д. Војводић, *Асијектуално-тем-*

йоралне карактйеристйике йрескриййивних йерформайива у срйском и другим словенским језицима; Д. Вељковић Станковић, *О (само)йоимању и именовану човека као неживог енйййейта у срйском књижевном језику*; Д. Мршевић Радовић, *Срйска фразеологија – истйорија и йерсйекййиве*; Ј. Јовановић Симић, *Сйрукйура и функција временских облика у народној йричи*; В. Половина, *Појам функције у лингвистйици йексйа/дискурса у словенској лингвистйици*; В. Брборић, *Инйерйунктйиска йерминологија код Срба од Вука до данас*; а са постер рефератима и А. Марковић и М. Спасојевић, *Лексикографски асйектйи йредсйављања значењске мреже йредлога по у срйском језику*; и К. Беговић, *Жива вода као божанска хи-йосйаза (дијакхронијска семантйичка анализа колокације жива вода)*.

Природом глобализационих процеса сагледаних кроз творбу нове лексике бавила се С. Тофоска (Македонија), у реферату *Семантйичка деривација у йрефиксима македонског језика (са йаралелом у другим словенским језицима)*. Ауторка је анализирала апозиционе творенице (*вебинар* и сл.) и бленде (*бебофон* и сл.) као резултате нових творбених процеса у македонској лексици. У истраживања односа између прагматике и творбе речи спада и реферат В. Брауна (САД), који је испитивао двојну и „еквидистантну“ мотивацију придева на -ски којима се именује језик (нпр. *енглески* < *Енглеска*, али: *француски* < *Француз*).⁶

У раду *Словенски онлајн-речници сленга и разноворне лексике* Е. Лукашенец (Белорусија) извела је типологију ових речника на словенском простору, поредећи их према параметрима приступа, макро и микро-структуре, као и нормативне оцене обрађене грађе. Теоријом савремене описне лексикографије бавиле су се и А. Марковић и М. Спасојевић, у постер реферату посвећеном лексикографској обради предлога *йо* у *Речнику срйскохрвайског књижевног и народног језика САНУ* (XX књига). Обрада предлога *йо* у овом речнику укључивала је сложену методологију која комбинује семантичку и синтаксичку анализу, као и знање о изради семантичких мрежа лексике.

У оквиру ове тематске области Конгреса нарочито су били интересантни реферати из области прагматике словенских језика. Издвајамо рад А. Исраели (САД) *Номиналне йауййологије у руском језику*, у коме се анализирају семантички механизми номиналних таутологија типа „закон је закон“, „власт је власт“ и сл., а затим се, на основи те анализе, износи њихова типологија заснована на типу објекта таутолошког понављања, као и на типу контекста у коме долази до изрицања таутологије. Са друге стране, реферат Х. Кусеа (Немачка) под називом *Агресија и аргументйација*

⁶ *Еквидистанца* је термин којим се (нпр. у географији) означава подједнака удаљеност посматрача од две тачке у простору. В. Браун овим термином означава једнак творбени потенцијал за формирање придева на -ски са значењем места (од назива земље и од назива етника).

написан је на линији теза о језику као медијуму друштвеног утицаја. Кусе заступа тезу да се говорни чинови агресије могу уочити и лингвистички анализирати у комуникацији, чак и када су прикривени као покушај дијалога. У раду М. Младенове (Бугарска) илуструје се начин на који глаголи из семантичког поља посесивности (*имаји*, *даји*) могу прећи у поље егзистенцијалности. На основу овог утврђује се постојање семантичких микропоља глагола, а затим се однос тих микропоља у односу центра и периферије глаголског значења пореди у руском, бугарском и чешком језику.

4.2.6. *Интердисциплинарна истраживања словенских језика*. У оквиру ове целине представљен је 51 реферат. Српске представнице С. Ристић и И. Лазић Коњик су изложиле рад *Развојне тенденције етнолингвистике у савременој српској лингвистици*.

У лингвокултуролошки оријентисаном раду Б. Барчот (Хрватска) *Славени у језичној слици свијета говорника хрватског језика* на основу методе асоцијативног упитника дефинишу се језички стереотипи хрватских говорника о сопственом колективном идентитету, као и о идентитету других словенских народа. У раду С. Ристић и И. Лазић Коњик представљени су главни моменти у развоју етнолингвистике у Србији од осамдесетих година XX века до данас. У интердисциплинарна лингвистичка истраживања спадају и она која су базирана на новим технологијама, па су у оквиру ове целине Конгреса излагани и радови посвећени примени интернет-ресурса и уопште рачунара у лингвистичкој пракси. Тако је Б. Тошовић (Аустрија) у реферату *Текстови произведени мрежним генераторима* обрадио концепт „генераторске лингвистике“, односно проблематику генерисања текстова који настају као производ вештачке интелигенције (у рекламне, политичке и др. сврхе). У раду *Словенски ресурси у интернету* „Опшорена наука“ Љ. Ричкова (Белорусија) пописала је и обрадила интернетске ресурсе словенских језика који су доступни истраживачима под лиценцом Creative Commons.

4.2.7. *Стандардизација и нормирање*. Седамнаест лингвистичких реферата на Конгресу посвећено је областима стандардизације и језичког нормирања. Српска учесница ове секције Љ. Марковић представила је рад о транскрипцији и адаптацији имена из јапанског у српски језик. Проблемски је било интонирано излагање Л. Худечек и М. Михаљевић (Хрватска) *Нормирање хрватског језикословног називља*. Ауторке су утврдиле да у Хрватској постоје две праксе у усвајању терминолошких назива: прескриптивистичка, која се залаже за похраћивање страних терминолошких назива, и дескриптивистичка, која допушта и могућност усвајања страних термина. Специфичним развојем белоруске ортографије у XX веку бавио се А. Лукашенец (Белорусија), развојем

украјинске ортографије М. Кочиш (Мађарска), а особеностима савремене руске ортографије Л. Мокрородова (Финска). У групу излагања са ортографском тематиком спада и постер реферат Ј. Газдић (Црна Гора) о сугласнику *x* у језику штампе Црне Горе XIX века.

4.3. Тематски блокови. На XVI славистичком конгресу у Београду пријављено је 20 тематских блокова са лингвистичком тематиком. То су: 1) *Глобализација и словенска њворба* (девет реферата, организатори Е. Корјаковцева и А. Лукашенец, српски представник Р. Драгићевић са рефератом *Дојринос глобализације банализацији лексичког фонда српског језика*); 2) *Именски њредикаџи и модели реченице са дајивним субјекџом у словенским језицима* (седам реферата, организатор А. Цимерлинг, српски представници Б. Марић и Д. Керкез са рефератом *Конџирукције џиџи тешко ми је и мука ми је у српском језику*); 3) *Речи које мигрирају: германизми у источнословенским језицима и њихови еквиваленџи у џољском* (седам реферата, организатор Г. Хентшел); 4) *Категорија вишезначносџи у теорији и џракси словенске џерминографије* (пет реферата, организатор В. Ивашченко, српски представник В. Јовановић са рефератом *Полисемија џермина у оџисном џезаурусном речнику (из угла српске теоријске и џрактџичне лексикографије)*); 5) *Библиографија словенске лингвистџике у дигџиталном џросџору* (шест реферата, организатор С. Рудник-Карватова); 6) *Кулџура медија (медијакулџура) и сџил* (осам реферата, организатори С. Гајда и Н. Клушина); 7) *Киџабисџика⁷ – теорија и џракса* (шест реферата, организатор Чеслав Лапич); 8) *Лџџурџијски језици Slavia Orthodoxa у новом и најновијем времену* (осам реферата, организатор А. Кравецкој, српски представници: К. Кончаревић са рефератом *Обликовање савременог српског књижевног језика као сакралног* и Р. Левушкина са рефератом *Уџоџреба богослужбених језика у манасџирима и храмовима Српске Православне Цркве*); 9) *Алџтернаџивни џуџеви формирања руског књижевног језика доломоносовског џериода: делатносџи сџираних научника и џреводилаца* (осам реферата, организатор С. Менгел, српски представник Д. Грбић са рефератом *Кулџурно-историјски конџексџи српске реџеџије џревода Симеона Тодорског Четири книги џ истинномџ Христианствџ (Хале 1735)*); 10) *Семанџџичка деривација* (четири реферата, организатор М. Марковић, српски представник С. Вучковић са рефератом *Улога семанџџичке деривације у динамици синонимџјских односа српског језика (дијахронијски асџекџи)*); 11) *Балканска морфосинџакса у сџџуацијама језичког конџакџа* (шест

⁷ Под термином *киџабисџика* (од тур. кџтар, књига која садржи муслиманска верска учења) подразумева се део славистике који изучава исламске текстове на пољском и белоруском језику који су написани арапским писмом у периоду Велике кнежевине литавске (крај XIII – почетак XIX века).

реферата, организатор Х. Шалер); 12) *Језичко-културна заједница словенског њросћора* (седам учесника, организатори Ј. Сиерочук и Ј. Каш); 13) *Душа у словенском фолклору и фразеологији* (седам реферата, организатор А. Мороз); 14) *Реченични акћанћи и акћанћини савези – мећодологија њоредбене анализе у синхронији и дијахронији* (осам реферата, организатори В. Вјемер и Б. Зоненхаузер); 15) *Модални њредикаћи у словенским језицима: истћоријски и савремени њроцеси* (шест реферата, организатор Л. Голетиани); 16) *Сћудије словенског средњег века и најновија досћигнућа у дигићалној хуманисћини* (шест реферата, организатор Р. Клеминсон); 17) *Словенски књижевни језик у њтеорији и њракси. Формирање језичке свесћи и сћавова њрема језику* (осам реферата, организатор Х. Гладкова); 18) *Истћоријско сећање у језику* (седам реферата, организатор Ј. Бармињски); 19) *Ономасћика и савремена кулћура* (осам реферата, организатор А. Гаљковски, српски представник Ј. Радић са рефератом *Срћска лична имена и феминисћички њогледи на језик*); 20) *INTERCOMPREHENSIO – узајамно разумевање словенских језика* (осам реферата, организатор М. Роланд).

4.4. *Округли сћолови*. Посебан вид научне размене у оквиру Конгреса чинили су округли столови као манифестације научног истраживања теме и слободне размене мишљења учесника. У лингвистичком програму Конгреса нарочито су били посећени округли столови о две специјалне теме Конгреса: о *Срћском рјечнику* В. С. Карацића и о месту Александра Белића у историји славистике.

Међу јубилејима српске културе, 2018. година заузима посебно место. Те године навршила су се два века од изласка из штампе првог издања *Срћског рјечника* В. С. Карацића. Стога је округли сто под називом *Вуков Срћски рјечник у свом времену и данас – њоводом 200 година од њрвог издања* (модератор: Љ. Раденковић) пружио прилику учесницима да размене нова мишљења о *Срћском рјечнику* и његовом месту у историји српске славистике, као и да она већ постојећа подвргну новим евалуацијама. За округлим столом су разматране историјске околности настанка *Рјечника* (Г. Шуберт (Немачка): *Срћски рјечник у свейћлу Вукове сарадње с Немцима*; П. Радић (Србија): *Вук Карацић у брићанској филолошкој визури (На њримену Ц. Бауринга и Д. Вилсона)*; Б. Сувајдић (Србија): *Срћски рјечник (1818) у Вуковој Прејисци*); затим, анализирано је место овог дела у словенској лексикографији XIX и XX века (С. Запрудски (Белорусија): *Срћски рјечник В. С. Карацића (1818) и Речник белоруског језика Ивана Насовича (1870): сличносћи и разлике*; М. Бјелетић, Ј. Влајић Поповић (Србија): *Lirus in etymologia. Вуково дело на сћраницама Приручног ећтимолошког речника срћског језика*; Ј. Јакушкина (Русија): *Срћска лексика у Ойћиесловенском лингвистћичком аћласу*

и *Вуков Рјечник*); као и његово место у савременој књижевној култури (М. Матицки (Србија): *Вукове њриче о речима*; Б. Златковић (Србија): *Вуков Српски рјечник као литерарна тема*). У два излагања анализиран је садржај *Српског рјечника* по типовима лексике (З. Карановић (Србија): *Обредна лексика у Српском рјечнику (1818)* Вука Сћефановића Караџића; А. Милановић (Србија): *Вукова улога у стварању риболовне терминологије у Српском рјечнику (1818)*); а обрађен је и значај овог дела за српску педагогију (З. Мркаљ (Србија): *Вуков Српски рјечник у насавном контексту*; Н. Станковић Шошо (Србија): *Српски рјечник (1818) као методичка тема*).

Округли сто под називом *Александар Белић у историји славистике* (модератор: Д. Мршевић Радовић) привукао је велику пажњу учесника Конгреса. Разматрани су Белићеви ставови према језику у целини, као и одлике његове научне мисли у одређеним областима и доменима српске науке о језику. На крају овог заседања представљена је капитална студија о А. Белићу у три књиге под насловом *Александар Белић српски лингвиста века* (Београд, 2016–2018).

5. РАДНА ЗАСЕДАЊА КОМИСИЈА АКРЕДИТОВАНИХ ПРИ МКС. У оквиру XVI међународног конгреса слависта одржана су радна заседања 31 комисије. Комисије су већином лингвистичке (нпр. Комисија за Општесловенски лингвистички атлас, Комисија за рачунарску обраду рукописа и старих штампаних књига, Комисија за лексикологију и лексикографију, Фразеолошка комисија и др.).

У наставку ћемо укратко представити скуп чланова Комисије за лексикологију и лексикографију. Састанак Комисије је започео поздравним говором њеног председника М. Чернишове (Русија). Затим су предложени нови чланови. У склопу овог дела састанка М. Чернишова је приказала колективну монографију *Лексикографија и лексикологија словенских језика* (Москва, 2017). Поменута монографија обрађује теме у два одељка: упоредна лексикографија словенских језика и историјска лексикологија словенских језика. Ј. Јакушкина (Москва) у засебном реферату је приказала зборник *Лексикологија и лексикографија у светлу савремених њрисијуа* (Београд, 2016). Затим су одржана три тематска блока на којима су излагани реферати.

У првом блоку, *Упоредна лексикографија словенских језика*, представљена су четири реферата. С. Ристић и Н. Ивановић (Србија) поредили су основне лексикографске поступке у обради придева *млад* у четири тезаурусна речника словенских језика: Речнику српске академије, Речнику бугарске академије, Речнику пољске академије и Речнику руске академије наука. Као *tertium comparationis* овог поређења послужио је пример обраде придева *млад* из *Огледа активних речника руског језика* Ј.

Айресјана (2010). Даље, А. Шапошников (Русија) у раду о перспективама прасловенске етимологије у XXI веку најпре је изложио генезу словенске етимолошке лексикографије од почетка XIX до 70-их година XX века, а затим и методологију *Етимолошког речника словенских језика* (под ред. О. Трубачова и др.). В. Шчербин је говорио о упоредној металексикографији источнословенских језика. М. Чоролеева и Ц. Георгијева (Бугарска) дале су преглед повести словенских поредбених речника с учешћем бугарског језика. Рад ових ауторки је важан и за историју српске лексикографије, будући да је један од првих таквих речника на нашим просторима *Додашак к санкѿийейтербуриким сравниѿељним рјечницима* В. С. Карацића (1822).

У другом блоку, *Истѿоријска лексикологија словенских језика*, такође су представљена четири реферата. У раду *Евроѿеизација срѿске лексике у XVIII веку* Р. Драгићевић (Србија) говорила је о српским двојезичним речницима с краја XVIII и почетка XIX века као извору за познавање процеса европеизације српског лексичког фонда и његовог отварања према немачким, мађарским, француским, италијанским и др. лексичким утицајима у времену после Велике сеобе. Г. Судаков (Русија) излагао је о тенденцијама развоја руске лексике у епохи средњег века. Е. Мирчева (Бугарска) говорила је о развоју и перспективама бугарске историјске лексикографије, а С. А. Мизников (Русија) о лексици прибалтичко-финског порекла у руском књижевном језику.

У трећем блоку, *Перспекѿиве развоја словенске лексикографије*, Г. Скларевска (Русија) одржала је обимно излагање о новим речничким типовима и могућностима њихове израде у руској лексикографији на почетку XXI века.

6. ПРАТЕЋЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ XVI КОНГРЕСА СЛАВИСТА. Посебан део програма Конгреса представљале су његове пратеће манифестације: изложбе, предавања и презентације.

Главна пратећа манифестација Конгреса била је изложба *Срѿска лексикографија од Вука до данас* (аутори: Р. Драгићевић и Н. Ивановић) у Галерији науке и технике САНУ. Овом изложбом обележена је двестота годишњица од објављивања првог издања *Срѿског рјечника* В. С. Карацића, а научној јавности је предочен значај речника као грађе за лексичка, етнографска и културолошка изучавања српског језика и културе. Страни слависти су путем изложбе могли да се упознају са развојем најважнијих српских речника кроз време, као и са развојем лексикографских идеја и концепција у српској лингвистици XIX и XX века. Поставку је пратио каталог са библиографијом српских речника (2018). По свом садржају овај каталог представља колективну монографију о хронолошком и методолошком развоју српске лексикографије од 1818. до 2018.

године. Настао је као резултат заједничког рада сарадника Филолошког факултета у Београду и Института за српски језик САНУ.

У аули Филолошког факултета у Београду постављена је изложба *Српска књижевности и велики рај* (аутори: О. Марјановић и М. Маринковић). Изложба је представила најзначајније српске књижевне ствараоце чија су дела битно обележена Првим светским ратом (Б. Нушић, Б. Станковић, Д. Васић, М. Црњански, И. Андрић и др.), а представљена је и слика живота у Србији под окупацијом 1915. године.

Другу изложбу у аули Филолошког факултета уприличили су Т. В. Марченко и С. В. Романова: *Славистика в емиграцији: изучение и преподавание русского языка и литературы в странах русского послереволюционного рассейния*. Организатор изложбе је био Дом русског зарубежја им. А. И. Солженицына.

У Библиотеци града Београда приређена је велика изложба капиталних славистичких научних издања. Ове књиге су са собом донеле делегације слависта које су допутовале у Београд. У питању су најзначајнија издања из области националних славистика која су објављена у периоду између два Конгреса (2013–2018). После завршетка XVI конгреса слависта све књиге су поклоњене Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду.

Од одржаних предавања и презентација издвајамо излагање Д. Кривине (Словенија) о словеначком речничком порталу *Fran*. Портал *Fran* обједињује више пројеката општих и специјалних речника израђених у Институту за словеначки језик „Фран Рамовш“ САЗУ, и ставља их на располагање корисницима у дигиталном облику. Посебну вредност овог портала чине могућности напредне претраге и поређења садржаја речника.

7. О лингвистичким темама на XVI конгресу слависта. Ако поредимо слику лингвистичке славистике коју је дала Р. Драгићевић у приказу XV конгреса слависта у Минску (2013) са сликом славистике са XVI конгреса у Београду, долазимо до закључка да Конгрес у Београду продужава континуитет савременог стања у славистици. И даље је присутно веће интересовање за истраживање словенских језика него словенских књижевности; затим, веће је интересовање за синхронијска него за дијахронијска истраживања; повећан је удео семантике у дијахронијским (и засебно етимолошким) истраживањима; а запажа се и велики удео културологије у савременој лингвистици. На Конгресу је уочљиво и слабо интересовање за корпусну и рачунарску лингвистику (Драгићевић 2014: 278–281).

С друге стране, у програму XVI конгреса слависта учучавају се и неке идеје које, по нашем мишљењу, наговештавају даљи развој лингвистичких истраживања у одређеном смеру. Навешћемо два примера. Прво,

у радовима историчара словенских језика јавља се захтев да се простор *Slavia Orthodoxa*⁸ у XIX веку сагледа у лингвистичком контексту. Познато је да су преводи Библије имали много утицаја на формирање књижевних језика свих словенских народа. Међутим, док је у земљама у којима је црквени језик био латински (*Slavia Romana*) до превода Библије на народни језик дошло већ са покретом Реформације, у земљама у којима је служба држана на старословенском језику (*Slavia Orthodoxa*) ти преводи су се појавили тек са библијским друштвима у XIX веку. Претпоставка коју би требало испитати је да књижевни језици домена *Slavia Orthodoxa* из овог разлога развијају заједничка обележја. Таква претпоставка мотивише истраживања из области културологије, транслатологије и др.

Наше друго запажање везано је за више радова различите тематске оријентације који су изложени на Конгресу. У излагањима из области историје словенских језика, граматике, дијалектологије и упоредне анализе резултати се често представљају на скали континуалности између језичког синтетизма и аналитизма. Тако се нпр. губљење сложених претериталних времена у историји словенских језика и њихова замена глаголским видом (као морфолошком категоријом) идентификује као тежња језика ка синтетизму. Са друге стране, нпр. развој препозитивних конструкција у руском и чешком језику образлаже се као стремљење ових језика ка аналитизму. Однос између синтетизма и аналитизма словенских језика (и њихова „тежња“ ка једном или другом обележју) спомиње се (или је имплицитно присутна) и у истраживањима која се баве (не)-постојањем појединих категорија (морфолошких или синтаксичких) у језичкој употреби, или њиховом асиметријом у различитим језицима. Закључци овог типа могли би да мотивишу шира истраживања која би била усмерена на однос синтетизма и аналитизма у појединим језицима или групама словенских језика.

8. На крају, да поновимо оно важно: XVI међународни конгрес слависта у Београду представљао је, за српску науку и културу, веома значајан догађај. Успешним одржавањем Конгреса испуњена је давнашња обавеза српске славистике према међународној славистици.

Цитирана литература

Белић, Александар. „Први конгрес словенских филолога у Прагу 1929. г. од 6–13. октобра“. *Јужнословенски филолог* VIII (1929): стр. 160–178.

⁸ Термин *Slavia Orthodoxa* уведен је у славистику шездесетих година XX века. Паралелно са њим уведен је и термин *Slavia Romana*.

- Белић, Александар. „Други међународни славистички конгрес од 23. до 30. септембра 1934. у Варшави и Кракову“. *Српски књижевни гласник* XLIII (1934): 288–290 (I део) и 374–377 (II део).
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „Лингвистичка славистика данас – хроника XV међународног славистичког конгреса, Минск, 20–27. VIII 2013. год.“. *Јужнословенски филолог* LXX (2014): стр. 267–284.
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна и Вељко Брборић (ур.). *Српска славистиџика, колективна монографија: Радови српске делегације на XVI међународном конгресу славистиџа*, том 1 – Језик, Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2018.
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна (ур.). *Сџазама славистиџике, зборник радова објављених у Политици у циклусу У сусрет Конгресу слависта, фебруар–август 2018*. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2018.
- ЛУКАШАНЕЦ, Александар (ур.). *Мовазнаџсџива, лиџарайџуразнаџсџива, фалџкларисџивика, даклады беларускай дџелегациџи*. Минск: Наџциянальная академџи навук Беларусџи – Беларуски камџтџт славистаџ, 2018.
- МКС. *Маџериџали са XVI конгреса славистиџа* <<http://mks2018.fil.bg.ac.rs>>
- МЛАДЕНОВА, Маргарита (ур.). *Славјанска филологија, доклады за XVI међународен конгрес на славистите*, Софија: Бџлгарска академџи на науките – Бџлгарски национален комитет на славистите, 2018.
- МРШЕВИЋ, Драгана, Бошко Суваџић, Александар Милановић и Срето Танасић (ур.). *Александар Белић српски лингвистиџа века*. Том 1–3, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2016–2018.
- НИ 1903: *Нова искра*, год. V, Београд.
- ПИПЕР, Предраг. „О српској лингвистичкој славистици друге половине XX века“. *Српска славистиџика, колективна монографија: Радови српске делегације на XVI међународном конгресу славистиџа*, том 1 – Језик, Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2018, стр. 7–36.
- РИСТИЋ, Стана, Ивана Лазић Коњик и Ненад Ивановић (ур.). *Лексикологиџа и лексикографиџа у свеџлу савремених џрисџуџа*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2016.
- ТЕШИЋ, Милосав, Рајна Драгићевић и Ненад Ивановић (ур.). *Српска лексикографиџа од Вука до данас – каталог изложбе*. Београд: САНУ – Савез славистичких друштава Србије, 2018.
- ТОЛСТАЈА, Светлана (ур.). *Славјанское языкознание, XVI Международный съезд славистов*, Москва: РАН – Национальный комитет славистов Российской федерации, 2018.
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита (ур.). *Лексикологија и лексикографија славјанских језиков, К XVI Међународному сџезду славистов*. Москва: Међународный комитет славистов – Комиссија по лексикологији и лексикографији – Национальный комитет славистов Российской федерации – Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 2017.
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита (ур.). *Доклады и выступления на заседании Комиссии по лексикологии и лексикографии при Международном комитете славистов XVI Международный съезд славистов (Сербия, Белград, 23 августа 2018 г.)*. Москва: Међународный комитет славистов – Комиссија по лексикологији

и лексикографији – Национални комитет славистов руској федерацији, 2018.

BETHIN, Christina (ed.). *American Contributions to the 16th International Congress of Slavistics*. Linguistics. Vol. 1. Bloomington: Slavica Publishers, 2018.

БОТИСА, Stipe, Ivana Vidović Bolt, Davor Nikolić, Josipa Tomašić Jurić, Marija Malnar (ur.). *Hrvatski prilozi 16. međunarodnom slavističkom kongresu*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo – Hrvatski slavistički odbor, 2018.

*Ненад Б. Ивановић**

Институт за српски језик САНУ у Београду**

* nenad.ivanovic@isj.sanu.ac.rs

** Прилог је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка исцртаживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (бр. 148009), који у целости финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Библиографска база iSybislaw и Међународна научна конференција
„Językoznawstwo a systemy slawistycznej informacji bibliograficznej
– dziś i jutro“, Варшава, 4–5. 10. 2018. г.

Библиографска база података iSybislaw¹ представља најобимнији савремени систем за претраживање библиографских информација из области лингвистичке славистике.² Пројекат, представљен на XII међународном конгресу слависта у Кракову 1998. године, развијен је у оквиру Института за славистику Пољске академије наука (Instytut slawistyki Polskiej akademii nauk) у сарадњи са пољским и иностраним академским институцијама, уз подршку Славистичке фондације. Резултат рада на бази јесте широко доступан систем библиографских информација који тренутно садржи податке о преко 21 000 докумената. Уз библиографске описе систем садржи, путем хиперлинкова, и пуне текстове у наменским архивама и отвореног је приступа. Пројекат се реализује уз финансијску подршку Министарства за науку и високо образовање Републике Пољске.

Своједобно је најобимнија међународна библиографија славистичке лингвистике у штампаном облику била *Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego*, издање Славистичког издавачког центра (Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy) који је део Центра за славистичке научне информације ПАН (Centrum Slawistycznej Informacji Naukowej PAN). Она је представљала резултат вишедеценијског рада на међународној славистичкој библиографији објављиваној у часопису *Rocznik Slawistyczny*, покренутом 1908. године у Кракову. Годишња библиографија научних

¹ <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl/>

² Bibliographie Linguistique/Linguistic Bibliography је водећа међународна лингвистичка библиографија која пружа библиографске податке о највећем броју језика. Настала је под окриљем Сталног међународног лингвистичког комитета. Библиографска база BLOnline доступна је корисницима од 2002. године на адреси: <http://www.ciplnet.com/lb-online/>. Грађу везану за српски језик заступљену у тој бази доставља др Јасна Влајић-Поповић (Влајић Поповић 2016).

монографија и радова у зборницима и периодици из области опште лингвистике и славистике под насловом „Przegląd bibliograficzny“ била је у њему стална рубрика. Грађа је била распоређивана према тематици у следеће одељаци: општа лингвистика и славистика, старословенски језик, бугарски, македонски, српскохрватски, словеначки, чешки, словачки, лужички, пољски и руски језик, словенски језици у поређењу са другим језицима. У другој половини XX века часопис је излазио у две свеске годишње, од којих је друга била библиографска. На полеђини предње корице прве свеске броја XVI (1948) уређивачки одбор часописа се обратио научној јавности:

„Одмах по окончању рата редакција часописа *Rocznik Slawistyczny* започела је припрему XVI тома, али последице рата и окупације у Пољској и другим земљама Европе отежале су тај задатак. Појавиле су се велике потешкоће нарочито са бројним материјима везаним за славистичку библиографију, која је једна од наших основних делатности, према одлуци усвојеној на Конференцији слависта у Лењинграду у јуну 1946. када је *Rocznik Slawistyczny* добио статус централног органа за израду критичке библиографије из области словенских језика. Том I и II овог броја нису штампани заједно јер су били потребни додатни месеци за сређивање библиографије од 1939. до 1945. године. Објављивање друге свеске броја XVI очекује се на јесен.“³

Након Другог светског рата први библиографски преглед, за период од 1939. до 1945, појавио се у другој свесци броја XVI, 1950. године. У наредном броју на то је надовезана обимна послератна библиографија за период од 1946. до 1948. године. После тога су долазиле годишње библиографије, али је динамика њиховог објављивања временом бивала у све већем раскораку са календарском, текућом годином. Повећање обима библиографског материјала и квалитет комуникације међу сарадницима били су главни разлози због којих је у једном периоду библиографија у часопису *Rocznik Slawistyczny* каснила и до пет година. Након 1991. и броја XLVII библиографија је одвојена од часописа да би прерасла у низ од шест обимних монографија под насловом *Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego*. У њима је саржана библиографска грађа за период од 1992. до 1997. године.

Значајан напредак у раду на развоју савременог система постигнут је 1998. године. Тада је на XII међународном конгресу слависта у Кракову представљен прелиминарни концепт библиографске базе података славистичке лингвистике Sybislaw (ВОЈАР, Rudnik-Karwatowa 1998). Крајем 2007. године систем iSybislaw је отпочео са радом. Прво је конвертована збирка података који нису укључени у претходни систем (за

³ *Rocznik Slawistyczny* br. XVI, sv. 1 (1948). (прев. А. Г.)

1998. годину). Тако је осигуран континуитет прикупљања података. База садржи информације о публикацијама од 1992. године.

База iSybislaw тематски не обухвата само словенску лингвистику, конфронтативну и контрастивну лингвистику већ и теоријску и општу лингвистику. Корисници се упућују на различите врсте докумената: на несеријске публикације (монографије, зборнике радова, речнике, референтну литературу итд.), на серијске публикације (часописе), као и на чланке, рецензије, хронике. Систем омогућава проналажење информација путем више језика јер је језички опсег неограничен.

Библиографски описи су прикупљени од пољских и иностраних сарадника, а потом верификовани и обрађени у Центру за славистичке научне информације ПАН. Принцип обраде библиографских података у систему iSybislaw заснован је на регистрацији формалних и предметних атрибута обрађене публикације, што укључује и кључне речи, предметну класификацију, апстрактне и коментаре (понекад на два језика: на оригиналном језику публикације и на пољском).

Коришћење информационих ресурса система iSybislaw поједностављено је захваљујући речнику кључних речи из области славистичке лингвистике. Предметно одређење библиографских записа омогућено је путем индексирања јединица из развијеног речника кључних речи на пољском, другим словенским језицима и енглеском. Конструкција речника кључних речи на тим језицима није у истим стадијумима развоја. Успостављање класа еквиваленције међу терминима који припадају различитим језицима омогућава претрагу на више језика. Систем iSybislaw је широко доступан и промовише отворени приступ знању.

Претраживање базе iSybislaw могуће је преко свих поља формалног дела библиографског описа, преко било ког елемента (наслов, подаци о одговорности, подаци о издавању, језик документа) и путем кључних речи. Захваљујући разради програма и путем система хијерархијске и асоцијативне претраге могуће је доћи до оптималне количине информација на одређени захтев. Тезауруси и вишејезични регистри појмова направљени су тако да корисницима олакшају постављање упита. Речник кључних речи настао је прилозима установа или појединаца који су достављали материјал за израду библиографије. Они су били у обавези да уз сваку библиографску јединицу дају и кључне речи преко којих би се она могла пронаћи у бази. У речник улазе само термини који карактеришу савремене публикације. Термини који су превише детаљни нису ушли у састав речника. Велика пажња је посвећена до сада мало познатим терминима чија употреба расте. Постојање контролних листа кључних речи олакшава рад индекатора, као и адекватно представљање описаних јединица.

Пример записа монографске публикације:

- Tytuł:** W sprawie przypadku : gawęda językoznawcza
Autor/redaktor: Zuzanna Topolińska
Miejsce wydania: Poznań
Wydawnictwo: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
Rok wydania: 2010
Strony: 105 s.
Inne: Bibliogr., streszcz.: eng
Języki: pol
Abstrakt: Autorka pod pojęciem przypadku rozumie zakodowaną w predykcje kwalifikację argumentu. W pracy wyróżnia następujące argumenty: nominatiw, datiw, akuzatiw, instrumental, lokatiw, predikatiw i genetiw. (PK)
Hasła autorskie: au. Topolińska, Zuzanna
Słowa kluczowe: język macedoński, język polski, motywacja semantyczna, przypadek, struktura predykatowo-argumentowa
Tagi:
Klasyfikacja: 1.1. Dział ogólnosłowiański. Zagadnienia współczesne
8.2.5. Język polski. Semantyka. Pragmatyka
3.2.5. Język macedoński. Semantyka. Pragmatyka
Powiązania przychodzące: Recenzja: PIANKA Włodzimierz .- "Rocznik Slawistyczny = Revue Slavistique" 2011

Пример записа оделка у монографској публикацији:

- Tytuł:** О граматикализацији сербских феминативов
Autor/redaktor: Предраг Пипер
Opublikowany w: Grammaticalization and Lexicalization in the Slavic Languages : Proceedings from the 36th Meeting of the Commission on the Grammatical Structure of the Slavic Languages of the International Committee of Slavists .- München ; Berlin ; Washington D.C., 2014
Strony: 75–85
Języki: rus
Abstrakt: Автор рассматривает вопрос граматикализации сербских феминативов в синхронном понимании. Обращает внимание на влияние языковой политики гендерного равенства и искусственное формирование социальных феминативов в сербском языке. Замечает, что они становятся предметом нормативной грамматики. (MF)
Abstrakt 2: Autor omawia kwestię gramatykalizacji serbskich feminatywów w ujęciu synchronicznym. Zwraca uwagę na wpływ językowej polityki równości gender i zjawisko sztucznego tworzenia socjalnych feminatywów w języku serbskim. Zauważa, że stają się one przedmiotem gramatyki normatywnej. (MF)
Hasła autorskie: au. Piper, Predrag
Słowa kluczowe: genderlekt, gramatykalizacja, język serbski, język współczesny, nazwa żeńska (w słowotwórstwie), norma językowa
Tagi:
Klasyfikacja: 4.1.3.1. Grupa serbsko-chorwacka. Słowotwórstwo nominalne
4.1.2. Grupa serbsko-chorwacka. Morfologia. Morfonologia

Пример записа чланка у часопису:

- Tytuł:** Wielojęzyczny system informacyjno-wyszukiwawczy językoznawstwa slawistycznego iSybislaw : wyzwania, osiągnięcia i możliwości
- Autor/redaktor:** Zofia Rudnik-Karwatowa
- Opublikowany w:** Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej
- Numer czasopisma:** 2014 49
- Strony:** 28–43
- Inne:** Streszcz.: eng
- Języki:** pol
- Abstrakt:** Zgodnie z koncepcją użytkownikami wielojęzycznego systemu iSybislaw są przede wszystkim językoznawcy slawiści, w mniejszym zakresie badacze języków niesłowiańskich, historycy, literaturoznawcy. Budowany system informacji bibliograficznej powinien więc zaspokajać potrzeby informacyjne tej grupy specjalistów. W systemie iSybislaw zastosowano szereg rozwiązań umożliwiających zwiększenie jego efektywności i sprawności podstawowego narzędzia informacyjno-wyszukiwawczego, jakim jest język słów kluczowych. W artykule przedstawiona została przydatność i spójność przyjętej metodologii w opisie treści dokumentów i wyszukiwaniu informacji, czyli wykorzystanie języka naturalnego (języka specjalistycznego opartego na terminologii językoznawczej) do budowy języka słów kluczowych, oraz zastosowanie narzędzi semantycznej organizacji i dostępu do wielojęzycznego zasobu informacyjnego. Zadaniem kluczowym jest uwzględnienie w zbiorze wyszukiwawczym relacji równoważności (ekwiwalencji) między słowami kluczowymi z różnych języków słowiańskich, a także z języka angielskiego, co umożliwi przeszukiwanie jednocześnie w wielu językach. Wykorzystanie języka naturalnego daje możliwości optymalizacji języka informacyjno-wyszukiwawczego, ale z drugiej strony stwarza problemy związane z synonimicznością i wieloznacznością terminów, przetwarzanych w słowa kluczowe. Problemy takie są rozwiązywane poprzez stosowanie klas ekwiwalentnych słów kluczowych oraz par lub więcej jednoznacznych słów kluczowych reprezentujących terminy, połączone ze sobą relacją znaczeniową (pojęć). (Kar)
- Abstrakt 2:** In multilingual information retrieval (IR) system iSybislaw we introduce a number of solutions enlarging its efficiency and effectiveness with the main tool, which presents the keyword language. In this paper the applicability and consistency of the accepted approach in the presentation of the content of documents and IR is being discussed. We use natural language (professional language based on linguistic terminology) in the construction of the keyword language and implementation of the tools of semantic organization and access to multilingual informational database. The core task is to make allowance in the retrieval database for relations of equivalence between the keywords in different Slavic languages and in the English language, which will enable the simultaneous search in different languages. Implementation of the natural language enables optimization of the IR language but on the other hand it creates problems connected with synonymy and polysemy of the terms used as keywords. Such problems are being solved with implementation of the classes of equivalent keywords, pairs and more complicated units of monosemantic keywords presenting the terms linked with each other by semantic relations. (Kar)

Hasła autorskie: au. Rudnik-Karwatowa, Zofia

Słowa kluczowe: [baza danych](#), [ekwiwalencja międzyjęzykowa](#), [iSybislaw \(baza danych\)](#), [język informacyjno-wyszukiawczy](#), [języki słowiańskie](#), [slawistyka](#), [słowo kluczowe](#), [system informacyjno-wyszukiawczy](#)

Tagi:

Klasyfikacja: 1.1. Dział ogólnosłowiański. Zagadnienia wspólczesne

Linki: [Tekst dokumentu](#)

Институт за славистику ПАН сарађује са међународним научним организацијама,⁴ са иностраним научним и домаћим институцијама. Та сарадња се одвија са потписаним споразумом⁵ и без њега⁶ у оквиру систе-

⁴ Комисија за лингвистичку библиографију Међународног комитета слависта (The Commission on Linguistic Bibliography of the International Committee of Slavists)

Терминолошка комисија Међународног комитета слависта (The Terminological Commission of the International Committee of Slavists)

⁵ Белорусија, Минск: Истраживачки центар белоруске културе, језика и књижевности Националне белоруске академије наука (Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі)

Македонија, Скопље: Истраживачки центар за ареалну лингвистику Божидар Видоевски, Македонска академија наука и уметности (Истражувачки центар за ареална лингвистика Божидар Видоевски, Македонска академија на науките и уметностите)

Немачка, Будишин: Сорабистички институт (Serbski institut)

Словачка, Братислава: Институт за лингвистику Људовит Штур Словачке академије наука (Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied)

Украјина, Кијев: Институт за украјински језик Националне академије наука Украјине (Институт української мови Національної академії наук України)

Чешка, Праг: Институт за чешки језик Чешке академије наука (Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky)

⁶ Естонија, Тарту: Катедра за словенску филологију Универзитета у Тарту (Slaavi filoloogia osakond Tartu Ülikool)

Пољска, Варшава: Библиотека Сјем (Biblioteka Sejmowa), Славистичка фондација (Fundacja Slawistyczna), Институт за научне информације и библиографске студије Универзитета у Варшави (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego), Катедра за белоруски Универзитета у Варшави (Katedra Białorutenistyki Uniwersytetu Warszawskiego), Научно друштво Варшаве (Towarzystwo Naukowe Warszawskie)

Пољска, Познањ: Институт за пољску филологију Универзитета Адам Мицкјевич (Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza)

Пољска, Либлин: Институт за пољску филологију Универзитета Марије Кири-Склодовске (Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej)

Пољска, Вроцлав: Институт за словенску филологију Универзитета у Вроцлаву (Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego)

Русија, Москва: Институт за славистику, Руска академија наука (Институт славяноведения Российской академии наук), Факултет за историју Московског државног универзитета М. В. Ломоносов (Исторический факультет Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова), Факултет за стране језике и ареалне студије Московског државног универзитета М. В. Ломоносов (Факультет иностранных языков и регионоведения Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова),

ма iSybislaw. Библиографску грађу са територије Србије достављале су Људмила Поповић (Филолошки факултет Универзитета у Београду), за период 1993–1996. и Марта Бјелетић (Институт за српски језик САНУ), од 1998. до 2004. године.

*

У организацији Института за славистику Пољске академије наука, Славистичке фондације, Комисије за лингвистичку библиографију при Међународном комитету слависта и радне групе „Дигитална славистика“ при конзорцијуму DARIAH-PL у Варшави је од 4. до 5. октобра одржана бијенална међународна научна конференција посвећена лингвистичкој славистичкој бази података iSybislaw.

Конференцијом под насловом „Językoznawstwo a systemy slawistycznej informacji bibliograficznej – dziś i jutro“ (Наука о језику и информациони систем славистичке библиографије – данас и сутра) излагачима је омогућено да презентују научне радове везане за шири тематски круг у коме су међусобно повезане славистичка лингвистика са једне и библиографија са друге стране. Излагања би се према ближем предметном одређењу могла сврстати у три групе: лексиколошко-библиографска, информатичко-библиографска и лингвистичка. Прва групација обрађених питања, из које је било највише пријављених излагања, тицала се проблематике везане за бројне аспекте израде, примене и контроле речника кључних речи у библиографској бази. Увид у остале сегменте библиографског рада у оквиру базе iSybislaw, као и у системе рада на другим библиографијама из области славистике, није изостао. Остала излагања посвећена лингвистичким темама, којима је био посвећен други дан конференције, представљена су кроз призму информационе проблематике.

Аутори који су своја истраживања посветили сагледавању проблема и функционисања речника кључних речи, којима се предметно детерминишу библиографски записи у бази података, представили су искуства из својих језичких средина.

Из Украјине су Јевгенија Карпиловска, Лариса Кисљук и Ала Таран⁷ изложиле теоријске и практичне стране рада у бази iSybislaw.

Филолошки факултет Московског државног универзитета М. В. Ломоносов (Филологический факультет Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова)

Хрватска, Загреб: Канцеларија представника за пољску мањину града Загреба (Ured Predstavnikа poljske manjine grada Zagreba)

⁷ Євгенія А. Карпіловська: Перспективи розвитку українського модуля в складі інформаційно-пошукової системи iSybislaw;

Лариса П. Кислюк: Розбудова парадигматики лінгвістичної термінології в інформаційно-пошуковій системі iSybislaw: погляд користувача;

Алла А. Таран: Мовна динаміка в джерелах і ключових словах інформаційно-пошукової системи iSybislaw.

Могућности развоја и даљег усавршавања Ј. Карпиловска првенствено види у усклађивању терминологије и раду на украјинском речнику кључних речи. Као основа за то наводе се вишејезичке класе еквивалентних појмова, опремљене дефиницијама које служе као везе између појмова у хипертекстуалној структури таквог електронског речника. Л. Кисљук истиче позитивне аспекте које постојање вишејезичке терминологије у оквиру базе има на истраживачки рад њених корисника. Развој речника кључних речи, који се заснива на успостављању класа еквиваленције лингвистичке терминологије у различитим словенским језицима и енглеском језику, користиће његовом развоју у појединачним словенским језицима.

Искуства у сарадњи белоруских истраживача у оквиру базе iSybislaw представљена су кроз излагања Јевгеније Волкове и Генадза Цихуна.⁸ Стављање акцента на недовољну истраженост и указивање на могуће грешке при одређењу лингвистичких текстова, односно истраживања, као контрастивне или конфронтативне био је циљ Ј. Волкове, док је излагање Г. Цихуна било посвећено класама еквивалентних термина у словенској терминологији, посебно дублетима.

Оксана Остапчук (Русија)⁹ такође је своје излагање посветила теми класа еквивалентних термина у словенским језицима, адекватној употреби појмова и сагледавању нијансирања у њиховом значењу.

На проблеме при састављању и контроли речника кључних речи базе, из угла пољских истраживача, указали су Зофја Рудник-Карватова, Вјеслав Бабик и Ивона Лучков.¹⁰ Оптимизација речника кључних речи у циљу помагања корисницима базе да добију што потпуније информације на постављене упите путем формирања специјалне терминолошке листе је једно од могућих побољшања рада према З. Рудник-Карватовој. Методе управљања речником у процесу индексирања и претраге базе представио је В. Бабик.

⁸ Яўгенія Волкава: Канфрантатыўны, параўнальны, супастаўляльны: дынаміка-тэрмінаў і яеадлюстраванне ў ключавых словах да бібліяграфічных запісаў у iSybislaw;

Генадзь Цыхун: Нацыянальная спецыфіка лінгвістычнай тэрміналогіі і ўніфікацыя яе паняційнай базы ў славістычнай бібліяграфіі.

⁹ Оксана Остапчук: Socjolingwistyka słowiańska w przestrzeni cyfrowej.

¹⁰ Zofia Rudnik-Karwatowa: Możliwości optymalizacji wyszukiwania informacji w systemach stosujących język słów kluczowych: na przykładzie systemu informacyjno-wyszukiwawczego iSybislaw;

Wiesław Babik: Kontrola słów kluczowych w indeksowaniu i wyszukiwaniu informacji.

Iwona Luczkow: Tradycja, adaptacja, innowacja?

Јакуб Банасјак и Павел Ковалски су своја засебно пријављена излагања¹¹ заменили заједничким,¹² на тему побољшавања претраге библиографске базе, са посебним освртом на место наслова научног текста и апстракта у оквиру библиографског описа. Друга излагања посвећена различитим аспектима библиографског рада имале су Јулија Бехилова (Словачка)¹³ на тему коришћења библиометријских метода, Ана Голубовић (Србија)¹⁴ о библиографији у часопису *Јужнословенски филолог* и Људмила Ричкова (Белорусија)¹⁵ о бази података регионалних белоруских периодичних публикација.

На теме лингвистичких истраживања у дигиталном простору говорили су: Јана Вахтарчик (Словачка)¹⁶ о појму језичке норме и стандарда на примерима пољског, словачког и чешког језика; Јулија Ромањук (Украјина)¹⁷ о категорији рода и семантици глагола; Ирина Остапова (Украјина)¹⁸ о значају израде индекса, односно регистара у лексикографији; Дијана Благојева (Бугарска), Роман Тимошук (Пољска) и Војцјех Сосновски (Пољска)¹⁹ заједно су потписници презентације бугарско-пољско-украјинског неофразеолошког речника.

Међународна научна конференција је окупила сараднике из више словенских земаља који су на адекватан, динамичан и продуктиван начин могли упоредити своја искуства, разменити мишљења, учврстити виђења при решавању постојећих проблема и направити планове у вези са будућом сарадњом. Од не малог значаја је и учешће представника српске

¹¹ Jakub Banasiak: Procesy typu nominalizacyjnego a charakterystyka treściowa dokumentu: na materiale Bibliograficznej bazy danych światowego językoznawstwa sławistycznego iSybislaw;

Paweł Kowalski: Czego możemy się dowiedzieć o słowotwórstwie podczas kwerendy systemu informacyjno-wyszukiwawczego iSybislaw.

¹² Jakub Banasiak, Paweł Kowalski: Optymalizacja prac naukowych pod kątem wyszukiwarek i pozycjonowania a zwiększenie widoczności pracy naukowej w sieci.

¹³ Júlia Behýlová: Bibliometrické indikátory v slovenskej lingvistike a možnosti ich využívania.

¹⁴ Ana Golubović: Annual Bibliography in journal Južnoslovenski filolog: an overview of its origins, its significance for south Slavic linguistics and its potential as a foundation for a linguistic bibliographic database.

¹⁵ Людмила Рычкова: Specialized language database incorporating the texts of the regional Belarusian newspapers.

¹⁶ Jana Wachtarczyk: Dynamika jazykových noriem a jej odraz v súčasných jazykovedných koncepciách.

¹⁷ Юлія В. Романюк: Категорія роду дієслівної дії у слов'янських мовах.

¹⁸ Ирина Остапова: Индекс друкованих і цифрових словників.

¹⁹ Диана Благоева, Roman Tymoshuk, Wojciech Sosnowski: Neofrazeologia bułgarska, polska i ukraińska a korpusy.

академске средине, које ће засигурно имати утицаја на организацију библиографског рада и пољско-српску сарадњу у систему iSybislaw.

Литература

- ВЛАДИЋ ПОПОВИЋ, Јасна. „Bibliography of Slavic Linguistics 2000–2014, I–III / ed. S. Tol, R. Genis. – Leiden ; Boston : Brill, 2015. – 3 vol.“. *Јужнословенски филолог* LXXII/3–4 (2016): стр. 268–276.
- ГОЛУБОВИЋ, Ана. „Стогодишњица часописа *Rocznik Slawistyczny*“. *Зборник Маџице српске за славистику* 75 (2009): стр. 245–252.
- ГОЛУБОВИЋ, Ана. „Лингвистичке библиографске базе података: преглед настанка и развоја најзначајнијих база библиографских података из области лингвистике у словенској језичкој средини“. *Културе у дијалогу. Књ. I, Филологија и интeркултуралности*. Београд: Филолошки факултет, 2013: стр. 125–138.
- БОЈАР, Bożenna, Zofia Rudnik-Karwatowa. „Konsepca nowoczesnego systemu informacji slawistycznej“. *Językoznawstwo: prace na XII Międzynarodowy Kongres Slawistów w Krakowie 1998*. Warszawa: Energeia, 1998: стр. 41–47.
- КОВАЛСКИ, Paweł. „Abstrakt i adnotacja jako element opisu dokumentu w bazie iSybislaw“. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49 (2014): стр. 88–98.
- КОВАЛСКИ, Paweł, Zofia Rudnik-Karwatowa. „Wykorzystanie terminologii w systemie informacyjno-wyszukiwawczym językoznawstwa slawistycznego iSybislaw“. У: П. Пипер, В. Јовановић (ур.). *Словенска терминологија данас*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2017: стр. 643–655.
- МИКОС, Zenon. „Rozwój funkcjonalności systemu informacji bibliograficznej językoznawstwa slawistycznego: od SYBISLAWa do iSybislawa“. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49 (2014): стр. 44–58.
- „Przegląd bibliograficzny za rok 1907.“. *Rocznik Slawistyczny* I (1908): стр. 261.
- „Przegląd bibliograficzny za lata 1939–1945.“. *Rocznik Slawistyczny* XVI/2 (1950): стр. 163.
- РУДНИК-КАРВАТОВА, Zofia. „Międzynarodowa konferencja naukowa Nowoczesne systemy slawistycznej informacji bibliograficznej – dziś i jutro: Warszawa, 8–9 października 2015.“. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 51 (2016): стр. 343–348.
- РУДНИК-КАРВАТОВА, Zofia. „Wielojęzyczny system informacyjno-wyszukiwawczy językoznawstwa slawistycznego iSybislaw: wyzwania, osiągnięcia i możliwości.“. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 49 (2014): стр. 28–43.

Ана В. Голубовић*
 Универзитет у Београду
 Филолошки факултет
 Библиотека Катедре за славистику

* ana.golubovic@gmail.com

ПРИКАЗИ И КРИТИКА

Српски молићвеник – сјоменица Милану Решетару (1512–1942–2012) (уредници: Јасмина Грковић-Мејџор и Виктор Савић). Београд: Српска академија наука и уметности (Одељење језика и књижевности) и Фонд „Ђорђе Зечевић“ за унапређење и заштиту ћириличног писма, 2016. – 158 + 279 стр.

Одељење језика и књижевности Српске академије наука и уметности и Фонд „Ђорђе Зечевић“ за унапређење и заштиту ћириличног писма објавили су 2016. године књигу под називом *Српски молићвеник – Сјоменица Милану Решетару (1512–1942–2012)* на основу реферата двоје академика Предрага Пипера и Јасмине Грковић-Мејџор, који су препознали значај да ово дело поново угледа светлост дана, нарочито имајући у виду два јубилеја – 500 година од издавања *Српског молићвеника (1512–2012)* и 70 година од смрти Милана Решетара (1942–2012). Његови уредници су Јасмина Грковић-Мејџор и Виктор Савић, који спадају у водеће проучаваоце српске језичке дијакхроније.

Ово раскошно издање *Српског молићвеника* представља прави начин да се ода пошта великом филологу XIX и XX века какав је био Милан Решетар, који је свој рад посветио изучавању дубровачких списа, дубровачког језика и књижевности. Када кажемо *раскошно*, мислимо како на научну вредност јер се са различитих аспеката сагледава живот и рад М. Решетара како би се створила целовита слика његовог делања и достигнућа у филолошком, културном и историјском контексту, тако и на фототипско издање приступне академске беседе и *Српског молићвеника* из 1512. године.

Онако како доликује делима која се издају некеме у част, на првој страници налази се фотографија Милана Решетара из архиве САНУ, док се на страницама које следе осликава његов научни портрет.

Књига је подељена на три дела. Први део (Милан Решетар) тиче се различитих аспеката Решетаровог рада и културно-историјских прилика његовог времена, други (*Српски молићвеник*) посвећен је *Српском молићвенику*, док трећи део (Преснимљена издања) чине Решетарова при-

ступна беседа у Српској краљевској академији и *Српски молићвеник* из 1512. године, који су донети фототипски.

У уводном поглављу насловљеном *Милан Решећар* (стр. 9–14) уредници нас упознају са његовом биографијом са акцентом на професионалној биографији и областима филолошког интересовања и делања, што ће више пута бити поменуто и у прилозима који следе.

Библиографија одабраних научних радова (*Одабрани радови Милана Решећара* (стр. 15–29)) поткрепљује констатације о томе да је радио на многим пољима задуживши не само српску и хрватску филологију већ и словенску, оставивши за собом богат научни опус на чак четири језика.

Након библиографије Милана Решетара следи библиографија о Милану Решетару, коју је припремила Гордана Радојчић-Костић, у прилогу *Литература о Милану Решећару* (стр. 35–42), и то од времена када је и сам стварао до данашњих дана. О значају Милана Решетара за (не само) нашу филологију говоре и имена која се јављају у овој библиографији. О Решетару и његовом раду своје судове су дали његови савременици, пријатељи и ученици, међу којима се издвајају Ватрослав Јагић, Александар Белић, Сима Пандуровић, Павле Поповић и др. Да интересовање за његов рад не престаје ни данас показују радови савремених и домаћих и страних филолога.

На страницама које следе уредници дају прилоге у виду корица, насловних или првих страница најзначајнијих Решетарових дела.

Са културним приликама које су владале у Дубровнику у време када је Решетар живео и радио упознаје нас Ирена Арсић у тексту *Од српске Ајшине до југословенске њровинције: културне њриликe у Дубровнику Решећаровог времена (1860–1942)* (стр. 43–50). Описујући друштвено-историјске приликe у Дубровнику после револуционарне 1848. године, аутор истиче да се после гашења старе дубровачке културе и књижевности ствара круг младих дубровачких ерудита, међу којима се истичу Матија Бан, Медо Пуцић, Нико Велики Пуцић, Антун Казали и др. Истичући политичке приликe осамдесетих година XIX века, посебан акценат аутор ставља на деловање Срба католика заједно са Србима православцима, који су се организовали у национална удружења, али и на заснивање националних листова Срба католика, као и Српске дубровачке штампарије и Матице српске. Такође указује на српско-хрватске националне сукобе, који су, у светлу дешавања првих деценија XX века, неповољно утицали на српске интелектуалце у Дубровнику, нарочито имајући у виду савремену политику, „која је град Дубровник настојала да сведе не само на провинцијални него да га устроји у оквире који му ни историјски ни културно нису били својствени“ (стр. 49). И поред неповољних политичких услова првих деценија XX века, Срби католици су, како је показано, покушавали да се одрже у Дубровнику, нарочито на пољу науке и

културе, што им је и успевало до Другог светског рата. Упознајући нас, дакле, са културним приликама у Дубровнику, аутор истиче да су се и у измењеним културно-историјским приликама Срби у Дубровнику трудили да очувају своју вишевековну традицију на овим просторима, али су на крају неповољни политички услови извојевали победу јер се Дубровник сврстао „из позиције српске Атине у провинцијални југословенски град“ (стр. 50).

Јелица Стојановић се у раду под називом *Присјуйна академска бесједа Милана Решетара „Најстарији дубровачки говор“*, сажетим исказ његовог богатог научног опуса (стр. 51–61) бави Решетаровим истраживањима језика Дубровника изнетим у приступној академској беседи *Најстарији дубровачки говор*, која представља „сублимацију богатог и дубоко утемељеног научног опуса, који је Решетар посветио језику и говору Дубровника“ (стр. 51). Циљ аутора је да, износећи резултате Решетарових истраживања, покаже до којих закључака је Решетар дошао анализирајући језик поезије, језик прозе и говор Дубровника – Решетар је аргументовано показао да чакавске особине код најстаријих песника представљају заправо подражавање далматинских песника који су писали чакавски, а да је прави говор Дубровника био штокавско-јекавски, којим су писали, како је утврдио, и најстарији песници. Аутор показује како је Решетар у својим истраживањима успео да анализом различитих споменика побије разне тврдње које су владале у науци када је у питању дубровачки говор. Осим питањем језика, Решетар се бавио и писмом дубровачких споменика писаних штокавско-јекавским говором, показујући да су они писани и ћирилицом и латиницом. Аутор рада на крају посебан акценат ставља на Решетаров закључак да Србе и Хрвате сматра једним народом, али да они који Србе и Хрвате сматрају засебним народима морају признати да је језик Дубровника увек био српски. Разлог за то лежи у чињеници да је овај део, због могућих политичких последица, Белић изоставио када је беседа након рата (1852) објављена у *Гласу Српске академије наука*.

О Милану Решетару као дијалектологу пише Слободан Реметић у раду *Милан Решетар као дијалектолог* (стр. 63–74). Аутор Милана Решетара сврстава у ред највећих наших лингвиста Александра Белића и Павла Ивића, истичући да, захваљујући овој тројници научника и њиховим следбеницима, „прошло столеће се сматра златним веком српске дијалектологије“ (стр. 63). На самом почетку аутор посебан акценат ставља на научне полемике Белића и Решетара, чиме су, како истиче, померане границе у дијалектологији. Даје преглед најзначајнијих Решетарових дела из области дијалектологије, указујући на значај његових ставова у вези са штокавским и чакавским дијалектом, шумадијско-војвођанским говорима, дубровачким говором и др. Од својих ставова

је, како се истиче, пред јачим аргументима, умео и да одустане. Аутор указује на чињеницу да се за Решетара везује израда првог квестионара, а за Решетарово и Белићево име везују се и почечи дијалекатске лексикографије. Његов значај се, између осталог, огледа и у томе што се најчешће бавио „крупним темама, синтезама када за њих није било довољно претходних појединачних истраживања“ (стр. 74).

С обзиром на то да је свој научни рад посветио језику дубровачке књижевности, веома важно место у његовом раду припада критичким издањима дела дубровачких писаца, чиме се у тексту *Милан Решетар као издавач дубровачких писаца* (стр. 75–83) бавила Злата Бојовић. На самом почетку аутор нас упознаје са приликама и потешкоћама објављивања књига на народном језику с обзиром на то да Дубровник до крај XVIII века није имао штампарију. Са оснивањем штампарије у Дубровнику пред крај XVIII века почело је издавање необјављених дела дубровачких писаца, као и понављање старих издања вредних књига, што је, како се истиче, било важно јер су тако ове књиге постале доступне широј читалачкој публици. Аутор указује на велики допринос Милана Решетара у издавању језичких споменика, међу које спада и *Српски молићвеник од год. 1512*. Последњих двадесетак година свог живота Решетар је посветио критичким издањима, објавио је четири критичка издања дела Игњата Ђурђевића, Марина Држића, Шишка Менчетића и Џора Држића. Посебна пажња поклоњена је чињеници да је Решетар, приређујући ова издања, ревносно истраживао сву доступну грађу, трагајући увек за новим подацима како би издања била што прецизнија, због чега представљају „један од највреднијих доприноса филолошком и књижевноисторијским проучавањима и тумачењима дубровачке књижевности“ (стр. 83).

Гордана Покрајац се у прилогу *Дојринос Милана Решетара проучавању дубровачких зборника и молићвеника* (стр. 85–93) осврнула на значај Решетарових издања дубровачких молитвеника и ћириличких католичких и латиничких зборника. Посебна пажња посвећена је *Српском молићвенику* из 1512. године, односно Решетаровим закључцима у вези са његовом композицијом, наменом, писмом и језиком. Решетарова истраживања показала су да су се посланице и еванђеља у католичким црквама певала од средњег века на народном језику.

Осим књижевно-језичким радом, о чему је у претходним текстовима било речи, Решетар се бавио и историјским радом, посебно историјом Дубровника и Дубровчанима, о чему говори текст Небојше Порчића *Милан Решетар као историчар Дубровника* (стр. 95–101). Иако су га савременици сматрали и историчарем, у каснијим прегледима Решетарове делатности његово бављење историјом, како аутор истиче, нема тако истакнуто место, због чега себи за циљ поставља попуњавање празнина о Решетаровој улози у истраживању дубровачке прошлости. Аутор указује

на недостатке Решетаровог бављења историјским темама, истичући да „ни сам Решетар није инсистирао на строгој научности већине ових текстова“ (стр. 100), што поткрепљује чињеницом да је једва трећина текстова објављена у научним гласилима или зборницима, док је остатак штампан у локалним дневницима, недељницима и сл. као популарно штиво, што не умањује његов значај јер је „цео Решетаров опус о дубровачкој историји, ако не словом, а онда мишљу која је иза њега стајала, у правом смислу историчарски“ (стр. 101). Поред бављења историјом, указано је и на Решетарово популарисање архивске грађе, као и на његов рад на дубровачкој нумизматици.

На неколико наредних страница уредници дају делове писама у којима се помињу Решетар или Решетарова писма упућена значајним личностима његовог времена.

Александар Милановић бавио се Решетаровим радом на Његошевим делима у тексту *Милан Решетар као тумач и приређивач Његошевих дела* (стр. 103–110). На самом почетку рада аутор истиче значај Решетарових проучавања и тумачења Његошевих дела, сврставајући га у ред најзначајнијих његошолога. Указује на теоријско-методолошке проблеме с којима се суочавао Решетар припремајући *Горски вијенац* за штампу а имајући у виду да текстологија у његово време није била развијена као наука: аутентичност штампарског текста, текстолошке интервенције, међу којима посебну пажњу обраћа на интервенције ортографске и интерпункцијске природе, изговор јата, акцентовање и транскрипцију, утврђивање ауторства и хронологије и речник уз *Горски вијенац*. Осим на позитивне оцене Решетарових тумачења и коментара, аутор нам указује и на негативне оцене и Решетарова огрешења, која се најчешће приписују његовом недовољном познавању црногорских говора. Аутор се даље бавио Решетаровим граматичким, лексиколошким и лингвостилистичким анализама Његошевог језика, као и ставом Решетара према славенизмима код Његоша. Скреће пажњу на мање коментарисане стране Решетаровог рада на приређивању Његошевих дела, а тичу се пре свега језика и стила. На крају рада истиче се велики значај Решетаровог приређивања Његошевих дела, који се огледа у томе да су многи Решетарови коментари и данас прихваћени.

Саша Недељковић у прилогу *Милан Решетар у дубровачкој штампи* (111–114) даје преглед дубровачке штампе у којој су излазили Решетарови научнопопуларни и културноисторијски прилози, а такође и чланци о Решетару, нарочито вести о признањима која је Решетар добијао за свој рад. На крају истиче да је Решетар био један од најистакнутијих Дубровчана свог времена и да је, упркос томе што је најмањи део живота провео у Дубровнику, са њим остао у чврстим везама, о чему сведочи и велики углед који је уживао код Дубровчана.

На почетку друге тематске целине уредници Јасмина Грковић-Мејџор и Виктор Савић упознају нас са значајем *Српског молићвеника* (1512), најстарије штампане књиге на српском народном језику.

Поред филолошког и историјског значаја, *Молићвеник* има и уметничку вредност, с обзиром на то да је богато украшен, са чиме нас подробније упознаје Бранка Иванић у прилогу *Ликовни украс штиампаног ћириличног дубровачког молићвеника из 1512. године* (стр. 127–137). Описујући изглед дубровачког штампаног молитвеника, доводи га у везу са другим рукописним и штампаним молитвеницима. Аутор одређује порекло ликовних украса у *Молићвенику*, истичући књиге које су утицале на настанак ове књиге у ликовном погледу, закључујући да је реч о у потпуности ренесансној књизи по ликовној опреми.

Драгана Јањић се у тексту *Служба Светог крста и Служба Светог Духа у ћириличком дубровачком молићвенику из 1512. године* (стр. 139–144) бавила молитвама у двома у наслову наведеним службама. Поред основних података о молитвенику, аутор даје његову композицију, коју чине и две службе: Служба Светог крста и Служба Светог Духа. Анализом је обухваћен садржај ових двеју служби, а све је поткрепљено примерима из *Молићвеника* у изворном облику. С обзиром на то да се тема опроста налази на почетку обе службе, аутор посебну пажњу посвећује овом појму, својственом западној цркви, смештајући га у шири историјски оквир. Овим радом показује се на основу молитава да је реч о католичком молитвенику, што се, како се наводи, може видети већ и на основу самог садржаја молитвеника, као и на основу календара.

У раду *Ћирилица дубровачког молићвеника из 1512. године* (стр. 145–149) Вања Станишић се у првом делу осврће на Решетарове аргументе неоправданости назива босанчица или босанско писмо (први проучавалац *Молићвеника* Марио Рок наводи да је писано писмом које назива *cyrillique bosniaque*), како се називало српско брзописно писмо које се употребљавало, мењало и развијало у турско доба у Босни и Далмацији. Решетар је за ову варијанту скорописа, како га је називао, предлагао назив западна ћирилица. Констатацију да је *Молићвеник* писан брзописом у дволинијском уместо у четворолинијском систему, што „оставља утисак уставне стилизације скорописног писма“ (стр. 146), аутор поткрепљује примерима писања слова која су била карактеристична за брзопис. У другом делу рада аутор даје неке ортографске одлике *Молићвеника* указујући на специфичности писања одређених гласова и слова и на утицај црквенословенске ортографије. Ипак, како аутор наводи, ћирилица католичко-протестантске штампе, која започиње с *Молићвеником*, одудара од црквене ћирилице и црквенословенског језика православних штампаних књига. На крају рада аутор истиче типолошку сличност грађанице Петра Великог, која је обликована по угледу

на латиницу, и дубровачког молитвеника, која се, како истиче, огледа у космополитизацији писма.

Слободан Павловић у раду *Фонолошки систем Српског молићвеника из 1512. године. Трагом Решетарових истраживања* (стр. 151–158) даје преглед фонолошког система *Молићвеника*. У уводном делу рада посебну пажњу аутор посвећује уговору који је две године пре штампања *Молићвеника* склопљен између Петра Ђурђева Шушића и Франческа Раткова Мицаловића, из кога се сазнаје да је договорено штампање књиге богородичиних служби, јеванђеља, епистола и монолога Светог Аугустина на српском језику и писму, а за продају у Дубровнику и по Србији. Преглед вокалског и консонантског система *Молићвеника* несумњиво је показао да припада источнохерцеговачком дијалекту с почетка XVI века, уз утицај „далматског супстрата и италијанског (првенствено венецијанског) адстрата“ (стр. 158), што је одлика дубровачког говора. На крају аутор указује на језичку асимилацију Дубровника, примарно романског града, тј. на мешање словенског и романског језика, које почиње већ у X веку да би већ после 1296. надвладао словенски, тј. источнохерцеговачки дијалекат, који су Дубровчани називали српским језиком (*lingua seruiana*). Цитирајући речи Павла Ивића, аутор закључује да овим „историјско-политичким, културолошким и језичким фактима србистика мора прилазити с научном озбиљношћу“ (стр. 158).

У свим прилозима акценат је стављен на најобимније и најплодотворније поље Решетаровог рада – дубровачко књижевно и језичко наслеђе. У њима се осветљавају културно-историјске и језичке прилике како би се научним аргументима показало каква је била дубровачка књижевност и којим је језиком писана, а за шта велику захвалност дугујемо истраживањима Милана Решетара. У савремено доба, када се често пренебрегавају уврежене научне истине и читају у политичком кључу, веома је значајно подсетити да се треба увек држати научних аргумената.

Ова књига веома је значајна јер се њоме одаје пошта великом научнику, који је нашу науку задужио својим радом, нарочито имајући у виду да је на многим пољима поставио темеље за даља истраживања, због чега, како се у уводном делу књиге истиче, заузима почасно место међу српским и југословенским филолозима XIX и XX века. Њен велики значај огледа се и у томе што је посебна пажња поклоњена културноисторијском благу нашег народа *Српском молићвенику* (1512), како га је Решетар назвао, првој књизи штампаној ћирилицом на српском народном језику, чиме је обележен и значајан јубилеј.

Важност једне овакве књиге за српску лингвистику и културу препознао је и Одбор за доделу Награде „Павле и Милка Ивић“ и одлучио да јој додели ово престижно признање Славистичког друштва Србије за

2018. годину. На овај начин се одаје пошта великом научнику, али се и скреће пажња на допринос Срба католика српском културном и језичком наслеђу, како се истиче у образложењу за доделу награде, и тиме утире пут да се ова област, још увек недовољно проучена и позната, детаљније истражи.

*Јелена Стошић**

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за српски језик

* jelena.stosic@filfak.ni.ac.rs

Предраг Пипер. *Прилози историји српске лингвистичке славистике: друга половина XX века*.
Београд: Чигоја, 2018, 465 стр.

Књига академика Предрага Пипера *Прилози историји српске лингвистичке славистике: друга половина XX века* представља прву монографију у српској лингвистици посвећену систематичном приказу развоја српске славистике у другој половини XX века, али и њеној критичкој анализи и скретању пажње на најважније личности и догађаје на том историјском путу. Према речима аутора, она се наслања на његову књигу *Прилози историји српске славистике: библиографска грађа*, која је објављена 2011. године.

Монографија садржи дванаест поглавља – једанаест представљају његови већ објављени радови, а једно поглавље чини текст који се први пут објављује у овој књизи. Аутор у Предговору скромно каже да је књига замишљена „као могући допринос изради монографије о историји српске лингвистичке славистике, која ће, надам се, једног дана бити написана трудом неког другог слависте“. Ова књига, међутим, само формално представља збирку чланака. У својој суштини она је монографија, што се може мерити према већем броју критеријума. Теме поглавља се природно, логично и складно надовезују једна на другу. У свим поглављима се описује шири друштвеноисторијски и културолошки контекст који је условио подстицаје и кочнице за одређене фазе у развоју српске лингвистичке славистике. Поглавља су и методолошки врло уједначена. У њима се износе подаци, дају се оцене и наводе запажања, а у сваком се представља и прилично исцрпна библиографија о теми која се обрађује. У књизи се полази од опште слике два века српске филологије, а затим се детаљно осветљава прво србистика, па русистика и друге гране славистике у другој половини XX века. Аутор се фокусира и детаљно осветљава деведесете године XX века, представља конфронтативна, типолошка и когнитивнолингвистичка славистичка истраживања, износи портрете најважнијих српских слависта, указује на најважније лингвистичке ча-

сописе, а књигу завршава изношењем перспективе српске славистике. Све наведене особине нове књиге академика Предрага Пипера *Прилози историји српске лингвистичке славистике: друга половина XX века* утичу на општи утисак да она представља скоро заокружену историографију српске лингвистичке славистике у другој половини XX века.

У поглављу *Два века српске филологије кроз два века новије историје српског народа* обрађује се унутрашња и спољашња историја српске филологије и износи се њена периодизација према личностима и према друштвеноисторијским околностима. Према првом критеријуму, аутор издваја четири периода: *вуковски, даничићевски, белићевски и ивићевски*. Предраг Пипер посвећује посебну пажњу овом критеријуму и наглашава велики значај појединаца у историји српске лингвистике и културе уопште. У вези са Вуком и његовим односом са Копитаром наглашена је политичка идеја аустрославизма, којом се очигледно руководио и сам Копитар. Аутор примећује да овај однос и Копитарови мотиви да помогне Вуку заслужују даљу и детаљнију анализу. П. Пипер примећује јасну везу између српске историје и филологије, па поглавље завршава мрачном сликом, али и надом да ће се она поправити: „Српски народ изашао је из последње Југославије државно исцепкан и сасвим ослабљен, демографски врло ороноу, са нејасним државним границама и симболима, и државним статусом који се једва може назвати вазалским. И српска филологија данас је у ожилцима, али са све јаснијом перспективом да обави или доврши многе послове на описивању, проучавању, култивисању, и нормирању српскога књижевног језика у укупној његовој многоликости“ (стр. 17).

Са поглављем *О српској лингвистичкој славистици друге половине XX века* шири научна јавност имала је прилике да се упозна на XVI међународном конгресу слависта јер га је академик Предраг Пипер изложио као пленарно предавање. Овај текст се први пут објављује у *Прилозима историји српске лингвистичке славистике*. Српска лингвистичка славистика друге половине XX века обухвата три периода: први – до краја педесетих година, други – до краја осамдесетих година, и трећи – период деведесетих година XX века. У поглављу се наводе најзначајнији лингвистички догађаји, личности, лингвистичке школе, правци и публикације које су обележиле ове периоде. Затим се опсежно, према лингвистичким нивоима и дисциплинама, анализирају најважнији доприноси српских лингвиста у другој половини XX века. Поред традиционалних лингвистичких дисциплина, у овом поглављу представљен је развој и модерних интердисциплинарних наука, од којих су неке тек на почетку развоја. У питању су психолингвистика, етнолингвистика и теолингвистика. Где год је то било могуће, наводе се и наговештаји распламсавања одређених наука или праваца из ранијих времена, оних који нису предмет ове

књиге, па се тиме њен историографски опсег повремено шири и на прву половину XX века или на прве деценије XXI века. Тако се, рецимо, као наговештај психолингвистичких истраживања у српској лингвистици наводи докторска дисертација Миливоја Павловића из 1920. године. У поглављу је констатовано да су српски лингвисти доста енергије потрошили у међусобним нападима и полемикама „које су, нажалост, често биле новинске и памфлетске, одн. покушаји политичких напада и моралног оцрњивања опонената, што је далеко од науке. [...] Ипак, то је остала маргинална појава у развоју српске лингвистичке славистике друге половине XX века, испуњеном великим прегнућима и крупним резултатима“ (стр. 57). И овде, као и на другим местима, аутор уочава проблеме с којима се српска лингвистика сретала током друге половине XX века, али, по правилу, ипак износи оптимистичан закључак, а проблем, с правом, маргинализује.

Следеће поглавље посвећено је русистици и носи наслов *О српској лингвистичкој русистици друге половине XX века*. И у овом поглављу се периодизацији приступа детаљно и вишестрано. Како сам аутор наглашава, „историја науке има више димензија па се стога и историја српске лингвистичке русистике може посматрати из више углова као што су хронолошки, проблемски, теоријски, методолошки, персонални, организациони и др.“ П. Пипер сматра да, у целини посматрано, нису остварени сви постављени циљеви. Он сматра да је превелика пажња посвећена појединачним проблемима, а да се није довољно енергије уложило у синтезу, колективне монографије итд. посвећене конфронтативним истраживањима руског и српског језика. Као један од разлога наводи се далеко детаљније описана структура руског језика него српског, што отежава упоредна истраживања. Проф. Пипер запажа да србисти у Србији недовољно прате резултате српских русиста, што такође отежава развој конфронтативних истраживања ова два језика. Аутор наглашава важност језичког корпуса, без кога су незамислива крупнија тимска, теоријски и методолошки добро заснована истраживања.

Поглавље *Српска лингвистичка славистика деведесетих година XX века* доноси преглед бурних друштвеноисторијских збивања у овом периоду, а затим се са историјских оквира прелази на лингвистички оквир. Описују се проблеми у вези са стандардизацијом савременог српског језика, скреће се пажња на „отцепљене“ језике, представљају се најважнији приручници и монографије, а говори се и о уплитању политике у лингвистику, као и о полемикама „које се често не би могле без много условности назвати научним, иако су у њима учествовали научници“. Наводе се најважнији пројекти из тог времена, побрајају се важнији научни скупови, научни часописи и библиографије.

Следеће поглавље носи наслов *О конфронтативним проучавањима руског и српског језика*. Према виђењу П. Пипера, „у лингвистичкој пракси опредељење за термине *конфронтативна* или *контрастивна* лингвистика (или анализа) готово да више зависи од традиције употребе једног или другог термина у некој научној средини него од доследне примене поменутих начела разликовања њихових појмовних садржаја. Термин *конфронтативна* (или *конфронтациона*) лингвистика и одговарајуће схватање његовог садржаја, који се најпре усталио у београдској славистици, поједини сарадници и ученици београдских слависта увели су и у неке друге универзитетске центре, пре свега у Нишу, Крагујевцу и Никшићу“. У поглављу се детаљно износе најважнији резултати према областима и указује се на оне области које нису у довољној мери заступљене. У истом поглављу се представљају и одбрањене докторске дисертације и наводе научни и универзитетски центри. Са жаљењем се примећује да се „проучавања српског језика обављају углавном независно од резултата *конфронтативних русистичких истраживања*, готово као да та истраживања не постоје“. Оваквим и другим напоменама Предраг Пипер поставља корисне задатке које у будућности треба да реше нови нараштаји српских лингвиста.

Након *конфронтативних проучавања* следе типолошка, па следеће поглавље носи наслов *О типолошким истраживањима у српској лингвистичкој славистици друге половине XX века*. У поглављу се представља осврт на типолошка истраживања у српској лингвистичкој славистици друге половине XX века са знацима даљих могућих истраживања. На почетку се објашњава сам појам и термин *типолошка лингвистика*. Примећено је да су „релативно већа истраживања преваходно типолошке природе у српској лингвистичкој славистици сасвим малобројна, нпр. монографија *Заменички прилози у српском, руском и пољском језику* (иначе, рад којим су у српској славистици започела дисертациона и монографска истраживања типолошке оријентације, монографска истраживања посвећена знатнијим делом и савременом пољском књижевном језику, као и монографска истраживања лексичке семантике)“. Запажа се да су „типологије у оквирима једног језика у српској лингвистичкој славистици најчешће синхронијске, имају за предмет српски језик и усмерене су на идентификовање, описивање и објашњавање формалних, семантичких или функционалних типова језичких појава на различитим нивоима српског језика“. Као најважнији задатак типолошких истраживања у српској лингвистици проф. Пипер одређује „задатак типолошког проучавања српског језика на синхронијском и дијахронијском плану, другим речима и прецизније формулисано: српски према другим словенским језицима у типолошком светлу, укључујући ту свакако и двојезичка и вишејезичка истраживања све до посматрања српског према свим сло-

венским језицима“. У закључном пасусу овог поглавља, али и на другим местима у књизи, аутор истиче задатке стратегије научног развоја у српској славистици. Важно је напоменути да значај ове књиге, између осталог, видимо и у томе што се у њој износе предлози за формирање стратегије даљег развоја српске славистике, па би један посебан осврт на ову књигу могао да се напише из те перспективе. П. Пипер сматра да важну улогу у будућности српске славистике треба да заузме проучавање других словенских језика, и то посебно оних који су до сада слабо проучавани у нашој славистици, и то на начин да се што боље осветли природа српског језика. Та истраживања би требало методолошки уједначити да би и резултати били самерљиви и упоредиви.

Једно од најважнијих и најмодернијих савремених усмерења у лингвистици јесте когнитивна лингвистика. Зато је аутор посебно поглавље посветио овом приступу. У поглављу које носи наслов *О когнитивно-лингвистичким истраживањима српског језика* износи се историјат развоја когнитивне лингвистике у свету, па и у Србији, и наводи важна чињеница да су неки облици когнитивне лингвистике и неки њени зачеци видљиви и у другим, старијим лингвистичким правцима. Посебна пажња обраћа се на радове и књиге Милке Ивић, затим Весне Половине, Предрага Пипера, Душке Кликовац, Катарине Расулић, Људмиле Поповић, Рајне Драгићевић, Стане Ристић, Милане Радић Дугоњић, Радославе Трнавац, Тијане Ашић и других аутора.

Поглавље *Славистички иорирети као увиди у новију историју славистике* посвећено је обимном и значајном делу академика Милке Ивић, а у другом делу – професору Богдану Терзићу. Затим се представља славистичка библиотека Милоша Јефтића и њени дometri у осветљавању живота и рада значајних лингвиста. Поглавље се завршава целином *Осврт на четвори деценије у лингвистици и славистици: самосведочење*, у којој аутор износи бројне аутобиографске напомене о својим радним задацима, циљевима и резултатима, као и погледима на свој научни, стручни и педагошки допринос. Текст је прочитан на Округлом столу који је био уприличен у част Предрага Пипера, поводом награде *Златна књига*, коју му је доделила Матица српска.

Следеће поглавље носи наслов *Мемоаристика и историја славистике*. У поглављу се скреће пажња на значај мемоаристике и наводе се имена значајних слависта који су написали своје мемоаре. Аутор се посебно задржава на мемоарима Витомира Вулетића *Сусрети са собом*. Један пасус у осврту на те мемоаре оставља нарочити утисак и сведочи о томе да су мемоари лингвиста прилика да се читалац упозна бар са три нивоа сведочења у овом жанру – о лингвистици и лингвистима датог времена, о лингвистичком раду аутора мемоара, али и о његовим погледима на живот, што може бити драгоценост бар онолико колико и сведочења о

професионалном животу и раду. Пасус који оставља утисак (и због описаног детаља из живота Витомира Вулетића и због начина на који тај детаљ описује и доживљава П. Пипер) гласи овако: „Други том књиге *Сусрећи са собом* завршава се призором у којем аутор посматра пријатеља, универзитетског професора, који клечи пред запаљеном свећом на улици, на месту на којем је изгубио сина. У души, с њим клечи и онај који га посматра, а мора клекнути и читалац, који посматра обојицу. На хоризонту очекивања расплета трагичне сцене помаља се наслов ове књиге *Сусрећи са собом*. Да, заиста, кад год успемо да истински проникнемо у радост или муку другог и да је доживимо као своју, сусрети са другима постају сусрети са собом.“

Проф. Пипер примећује и ово: „Зато ове три књиге проф. Витомира Вулетића убедљиво потврђују да је један важан корен сваке научне биографије у породичној биографији па је и корен сваке националне историје у породичним биографијама појединаца и протагониста, у ономе што нас уобличава као људе који имају изграђене темељне ставове о темељним питањима ма када се она актуелизовала.“

Пажња се у књизи посвећује и периодици, па се следеће поглавље зове *Српска славистичка ѱериодика*. Посебна пажња посвећује се *Јужнословенском филологу* и *Зборнику Матице српске за славистику*.

Поглавље *О значају српске словенске филологије и националне академије у ѱериодима националног ѱосусћајања* почиње следећим речима: „Одговорност филолога за матерњи језик утолико је већа уколико су већи државни и друштвени проблеми у његовој земљи.“ Једно од главних питања које се разматра јесте улога САНУ у културној политици Србије. Наводе се и бројни проблеми српске културе на крају XX и у првим деценијама XXI века. Представљени су и ставови аутора у вези са главним задацима и циљевима српске културне политике. Износе се конкретне мере стратегије доприноса САНУ бризи о српском језику. Таква стратегија требало би да обухвати следеће: доследно разграничавање службене од јавне употребе језика и писма; снажну и јасну подршку капиталним лексикографским пројектима САНУ, Матице српске и Завода за уџбенике; подршку објављивању нових издања српског правописа, правописног речника српског језика и нормативне граматике српског језика; подршку научним пројектима у Србији који имају за предмет српски језик и подстицање или чак обавезивање истраживача да резултати тих истраживања буду објављени као крупне заједничке монографије, речници, атласи или зборници радова; подстицаје надлежних министарстава да подрже Одбор за стандардизацију српског језика; настојања да се број часова наставе матерњег језика доведе бар на ниво који представља просек у земљама Европске уније; залагање за што прецизније разрађен систем мера за подстицање превођења капиталних дела из лепе књижевности

објављених у Србији итд. П. Пипер наводи укупно деветнаест оваквих мера које би морале имати у виду све институције у Србији које су на било који начин задужене за бригу о српском језику, а не само Српска академија наука и уметности.

У поглављу *Перспективе српске славистике* износе се историјат и заслуге Славистичког друштва Србије у развоју српске славистике. Наводе се бројни задаци српске славистике, од којих нам пажњу привлачи задатак да се унапреди изучавање јужнословенских језика, формирање Института за славистику, даљи развој српске славистике на интернету и у периодици, формирање стратегије развоја славистике у Србији. Ово поглавље, као и цела књига, завршава се овим размишљањем: „Ако израз *српска* лингвистика не изгуби смисао, као што се надамо да неће, она би морала и даље истрајавати у напорима да прати, а у нечему можда и догради истраживања у врхунској теоријској лингвистици и да подстиче примену достигнућа модерне лингвистике у проучавању српског и других словенских и несловенских језика, што би, као уосталом и до сада, био предмет пажње мањег броја теоријски оријентисаних српских лингвиста. Однос према модерном, као и однос према традицији, требало би да у првом реду буде предмет стратегије научног развоја. У околностима у којима је српска лингвистичка славистика изашла из XX века, стратегија научног развоја морала би бити усмерена на стварање што боље организованог научног рада за достизање што већег броја остварљивих циљева којима тежи модерна лингвистика у свету. То значи, пре свега, рангирање лингвистичких области (теоријска лингвистика, дескриптивна, примењена и друге) према њиховом значају за српску културу и према могућностима (кадровским, материјалним и другим) да се одређени циљеви остваре, јер је једнако интензиван рад у свим лингвистичким областима нереалан, а препуштање да случајне околности и лична опредељења одређују приоритете није рационално.“

На самом крају књиге налази се *Грађа за библиографију српске лингвистичке славистике (йосебна издања, 1950–2000)*, у којој се на 114 страница детаљно и поуздано наводе монографије, магистарски и докторски радови који представљају допринос српској славистичкој лингвистици.

Закључићемо општом оценом да књига академика Предрага Пипера *Прилози историји српске лингвистичке славистике: друга йоловина XX века* представља драгоцен допринос српској славистици, јер садржи педантан и детаљан опис развоја српске славистичке мисли у другој половини XX века. Књига ће бити корисна како домаћим, тако и страним филолозима. Такође, она ће бити значајна данас, али и у будућности. Корист од ове књиге видимо у детаљно описаном културолошком и друштвеноисторијском контексту који је довео до прихватања и усвајања

одређених лингвистичких праваца. Значајна је и богата библиографија која се у књизи наводи. За будућа истраживања важне су бројне напомене о пословима који предстоје у српској лингвистичкој славистици и о празнинама које треба попунити.

Ова књига, од прве до последње странице, истовремено нуди и поглед у прошлост и путоказе ка будућности.

*Рајна М. Драгићевић**
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик
са јужнословенским језицима

* rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

Velká akademická gramatika spisovné češtiny, I. Morfologie:
druhy slov / tvoření slov. Část 1, 2, František Štícha a kol.
Praha: Academia, 2018, 1148 str.

Велика академијина грамаџика чешког књижевног језика дело је ауторског колектива на чијем челу је Франтишек Штиха (František Štícha), истраживач у Институту за чешки језик Академије наука Чешке Републике и руководилац одељења граматике, а остали аутори су Ивана Коларжова (Ivana Kolářová), Милослав Вондрачек (Miloslav Vondráček), Ивана Боздјехова (Ivana Bozděchová), Јана Билкова (Jana Bílková), Клара Осолсобје (Klára Osolobě), Павла Кохова (Pavla Kochová), Здена Опавска (Zdena Opavská), Јозеф Шимандл (Josef Šimandl), Луције Копачкова (Lucie Koráčková) и Војтјех Весели (Vojtěch Veselý). У питању је тек први од укупно четири планирана дела, како у кратком предговору читаоце информиче уредник, а вишетомна грамаџика обухватиће тако морфологију, творбу речи и синтаксу чешког језика.

Први део, у два тома, посвећен је теорији врста речи и детаљном опису законитости, норми, правилности и неправилности у оквиру творбе речи у чешком књижевном језику. Састоји се од предговора (*Předmluva*, 11–12), увода (*Úvod*, 13–30), два поглавља (*I. Druhy slov*, 31–108; *II. Tvoření slov*, 109–1118), списка коришћене литературе (*Literatura*, 1119–1124), списка скраћеница и ознака (*Seznam zkratek a značek*, 1125–1126), предметног регистра (*Věcný rejstřík*, 1127–1143), регистра суфикса (*Rejstřík suffixů*, 1144–1146) и регистра имена (*Jmenný rejstřík*, 1147–1148).

У уводу уредник пружа увид у концепцију, методологију и циљеве ове стручне публикације. Истиче да циљ граматике није да понуди читаоцу што више теоријских података, већ да представи широку област морфолошких и синтаксичких појава природног језика као систем са више или мање чврстим правилима којих се одрасли говорници у процесу њиховог настанка спонтано придржавају. У том упућивању корисника у сложену грамаџичку грађу језика у другом је плану, по речима аутора, подробно подучавање како исправно употребљавати језик у међуљудској

комуникацији. Дакле, понуђена граматика превасходно је дескриптивна, она приказује и образлаже појаве као елементе појединих граматичких подсистема и то на најједноставнији могући начин, док је теоријски приступ заступљен у минималној мери. Ова граматика се већим делом заснива на анализама савремених писаних текстова и њихових синтаксичких целина који су обухваћени у Чешком националном корпусу (*Český národní korpus*), а велика пажња посвећена је илустративном материјалу и његовом пажљивом одабиру.

Уредник даље образлаже концепцију приручника у вези са језичким појавама које су њиме обухваћене, наглашавајући оне које одговарају дефиницији граматике како је разумеју аутори, и то кроз петнаест тачака, као што су нпр. карактеристике речи и њихових граматичких функција које се рефлектују на категоризацију и класификацију врста речи, начини и средства грађења речи, морфемска структура синхрониски немотивисаних речи, систем флективних облика речи и њиховог функционисања у спојевима речи, реченицама и тексту, морфолошке категорије и њихово функционисање код грађења реченице и текста, нелинеарна и линеарна правила повезивања речи у синтагме, реченице, правила повезивања реченица међусобно и у оквиру текста, правила кохезије и кохеренције текста, модалност и начини њене језичке сигнализације, сигнали и услови комуникативног смисла реченица и др. Сматрајући творбу речи обимном и релативно самосталном облашћу граматике природног језика, аутори се опредељују за њено издвајање из традиционалне формалне и функционалне морфологије, те је заједно са теоријским излагањима о врстама речи увршћују у први део ове граматике. Са друге стране, аутори у тако дефинисану граматiku не увршћују правила образовања гласова и акустичко-артикулационе особине фонема, као ни појаве као што су структура лексичког значења попут синонимије, антонимије и других чисто семантичких односа међу речима, ни лексичке спојеве речи који нису у вези са синтаксичким особинама, нити стилске карактеристике речи, реченица и текстова уколико нису повезане са специфичним морфолошким или синтаксичким појавама. Јасно је да је таква концепција приручника знатно другачија од већине досадашњих граматика чешког језика и у том смислу не може да пружи целовит увид у језички систем, бар не онако како су та дела традиционално замишљена као преглед лингвистичких дисциплина које проучавају језичке јединице на свим нивоима језика.

У наставку се дефинишу појмови-термини језичке аксиологије као што су узус, норма и кодификација, књижевни и некњижевни чешки језик, говорни језик, стандардни језик, а потом и тешкоће код утврђивања и одређивања припадности одређеним системима, као што је нпр. посебна формација општеразговорног чешког језика која обухвата

територију Чешке и део Моравске и која се свакако не може дефинисати као књижевна али ни као некњижевна, с обзиром на то да претежни део лексема, њихових облика и синтаксичких конструкција има стилски неутрално обележје. Пажња се такође усмерава на појмове као што су потенцијалност и граматичност језичких средстава, те језичка исправност.

Уредник такође скреће пажњу на врсту извора обухваћених приручником, као што су подаци из ранијих граматика чешког језика, затим објављене студије аутора приказане граматике са резултатима до којих се дошло анализом корпуса, сазнања и закључци чешких и страних лингвиста добијени радом са корпусом чешког језика, одабране лингвистичке теорије које се ослањају на анализу језичког материјала који није црпљен из корпуса, одабране лингвистичке теорије старијег и новијег датума које се не заснивају на обимнијем емпиријском материјалу. Што се тиче извора илустративног језичког материјала, то су текстови које садржи корпус чешког језика, текстови садржани у неком другом медију (нпр. у књизи која се не налази у корпусу нити у изворима на интернету), постојеће граматике, језички приручници и друга стручна лингвистичка литература, те језички осећај (интроспекција) аутора датог поглавља.

На крају увода уредник упућује на начин и обим излагања појава у оквиру појединих поглавља који у извесној мери зависи од научних интересовања сваког од аутора ове колективне монографије, истичући да је она замишљена као приручник који се неће читати од корице до корице, те да одступања од јединственог стила и начина излагања не умањују квалитет овог обимног дела.

Прво поглавље посвећено је врстама речи. Након дефинисања термина „реч“ помоћу више паралелних и потенцијално важећих карактеристика, аутори у прва три потпоглавља усмеравају пажњу на критеријуме поделе речи у оквиру којих прецизирају свој став према традиционалним дихотомичним односима као што су: деноминација насупрот неденоминацији, конкретна насупрот апстрактној именици, аутосемантичне насупрот синсемантичним речима, или променљивост насупрот непроменљивости, наглашавајући да се у понуђеној граматици сваки од њих разматра и примењује искључиво у вези са закључцима које намеће сам систем лексичког фонда, а не толико актуелни критеријуми употребљени за његов опис. У вези са тим је и релативност критеријума и мотива поделе на врсте речи, у оквиру које аутори сматрају да је сврсисходно употребљавати сваки од критеријума посебно, али доследно, чак и по цену стварања три или више не сасвим компатибилних супсистема врста речи. Подела се заснива на схватању да врсту речи одређује узајамни утицај семантичких, синтаксичких и морфолошких особина речи, а с обзиром на то да оне зависе од употребе израза у комуникацији,

у многим случајевима припадност врстама речи може бити одређивана према актуелном контексту. У наставку аутори објашњавају појединачне критеријуме, од којих најважнијим сматрају садржинско-семантички, који подразумева ноционално значење, али и граматичке и прагматичке елементе значења. С тим у вези подела обухвата именице, глаголе, придеве и прилоге, али се тај критеријум може применити и на опис секундарних врста речи. Други критеријум је синтаксички и односи се на комплексно значење лексеме које је одређено и њеним синтагматским особинама као што су колокабилност и валентност, те општим функцијама у тексту. Морфолошки критеријум тиче се, дакако, деклинабилности, компарације и конјугације, а с тим у вези и система морфолошких категорија, одн. њиховог одсуства код синсемантичних речи. Аутори проширују морфолошки критеријум узимајући у обзир и друге лексичке аспекте, као што су грађење речи, фонотактичке карактеристике нпр. код узвика, типични завршеци који су последица историјског развоја, те на основу тога морфолошки критеријум схватају у општем смислу као формални критеријум, не изостављајући пак семантичку страну морфолошких и творбених обележја речи.

У четвртном потпоглављу аутори излажу своје аргументе против традиционалне поделе на врсте речи и на основу примене три критеријума издвајају четири основне врсте речи у које спадају именице, придеви, прилози и глаголи, чијим се посредством може изразити основна логична структура *Некакво нешто некако јесће* (*Nějaké něco nějak je*). У секундарне врсте речи спадају везници, предлози, речце и узвици и на њих није могуће применити сва три критеријума, али се и они могу дефинисати бар на основу два – морфолошког и синтаксичког. У самосталну врсту речи аутори не уврштају бројеве, који по њиховом мишљењу показују висок степен синтаксичке и морфолошке разноврсности, нити заменице, за које пак сматрају да показују семантичку непотпуност која произилази из њихове функције заступања других врста речи и упућивања на њих. Ипак, не одричу се самих термина, али паралелно са постојећим терминима као што су нпр. синтаксичка именица, глаголски придев, заменички прилог користе термине: заменички придев (*pronomi-nální adjektivum – jakýsi, takový*), нумеричка именица (*numerální substantivum – tisíc, tři, kupa*), заменичка именица (*pronomi-nální substantivum – ty, nikdo*), заменичко-нумерички придев (*pronomi-nálně-numerální adjektivum – několikátý*) и слично.

У петом потпоглављу аутори дају карактеристике поједних врста речи које обухватају дефиницију, врсте, морфолошке категорије и њихове специфичности. Именице су богато издиференциране, што је последица њихових функција које врше, те се према концепцији аутора, која се делимично ослања на традиционалну поделу, издвајају

подтипови као што су конкретне и апстрактне именице, заједничке и властите, именице које имају потпуну парадигму једине и множине и оне које је немају у потпуности, и најзад заменичке именице. Сваку од подела аутори детаљније објашњавају, а по потреби такође разматрају питања традиционалних критеријума на основу којих су настале. Пажњу привлачи последњи од наведених подтипова – заменичке именице, којима аутори обухватају појаве са функцијом упућивања (деиксе) у језику. Према семантичким карактеристикама и текстуално-комуникативним функцијама аутори их категоризују на следећи начин: личне заменичке именице (*pronominální substantiva osobní*) – *já, ty, on, my, vy oni*; затим показне/анафорске заменичке именице (*pronominální substantiva ukazovací/odkazovací*) – *ten, tento, tehle, onen*; упитне заменичке именице (*pronominální substantiva tázací*) – *kdo, co*; односне заменичке именице (*pronominální substantiva vztažná*) – *kdo, co, jenž*; неодређене заменичке именице (*pronominální substantiva neurčitá*) – *někdo/-co, ledakdo/-co, kdekdo/-co, málokdo/-co, buhvikdo/-co, nevímko/-co, kdosi/cosi, kdokoli/cokoli*; одричне заменичке именице (*pronominální substantiva záporná*) – *nikdo, nic, pranic* и заменичке именице које изражавају ненулти апсолутни број (*pronominální substantiva vyjadřující nenulový absolutní počet*): *vše, všechn, všecek, oba*. На основу наведеног може се рећи да је у питању мање-више традиционална подела заменица у новом терминолошком руху.

Код придева је пажња усмерена између осталог на именичку деклинацију, тј. на деклинацију придева неодређеног вида, а како је она у савременом чешком језику присутна само у фрагментима и код једног броја квалитативних придева, аутори наводе њихов списак од око 150 примера који су потврђени у корпусу. Такође, компарацију придева аутори схватају пре као испољавање флексије него као резултат творбених процеса, а знатну пажњу посвећују облицима позитива, компаратива и суперлатива са семантичког становишта. На исти начин аутори се посвећују компарацији прилога, илуструјући своја становишта бројним примерима њихове употребе у контексту.

Глаголима као врсти речи у овом теоријском излагању посвећена је једна нецела страна текста којим су обухваћене најопштије карактеристике, те се мора претпоставити да ће исцрпно излагање о овој врсти речи бити присутно у другом делу граматике, који ће бити посвећен формалној и функционалној морфологији. Супротно томе, предлози су обрађени исцрпно, почев од њихове дефиниције, порекла, морфолошких особина, преко детаљног описа система, падежних конструкција и значења, уз табелу која обухвата примарне и секундарне предлоге, домаће и страног порекла, падеже за које се везују и значења која у конструкцији с њима изражавају.

Везнике аутори класификују на основу њихових семантичко-функционалних особина, а дају и њихов фреквенцијски и абecedни списак. У оквиру излагања о речцама значајна је њихова класификација према функцијама које у комуникацији или тексту врше, као и њихов прелаз међу категоријама када преузимају улогу именице, глагола, заменичке именице, заменичког придева, везника или пак узвика. С обзиром на то да узвици изражавају емоционални став, однос према спољашњем свету подражавањем његових звукова, те испуњавање друштвених норми, аутори их деле према функцији на емоционалне, контактне узвике и оноματοпеје, дајући абecedни списак израза који су у корпусу маркирани као узвици.

Шесто потпоглавље посвећено је колебањима међу врстама речи и њиховој спорној класификацији, а у питању су тешкоће у разликовању врсте речи између именице и придева, именице и прилога, именице и глагола, именице и речце, именице и узвика, придева и прилога, придева и глагола, придева и узвика, прилога и глагола, прилога и речце, прилога и узвика, глагола и именице/придева/прилога, глагола и речце, глагола и узвика, предлога и именице/придева/глагола, везника и именице/прилога, речце и прилога, речце и заменичке именице/заменичког придева/заменичког прилога, затим речце и везника и најзад речце и узвика. Аутори наводе узроке тешкоћа код увршћивања, као што су неслагања у граматичким категоријама, губљење неких од граматичких категорија, елиптичне конструкције, нереченични искази, творбена структура, фразеологизација и друго, те их поткрепљују бројним примерима и образлажу ауторску концепцију у граматици.

Друго поглавље бави се творбом речи и обухвата две целине – теоријске аспекте дериватологије, те творбу речи у оквиру појединих врста речи. Након разјашњавања појмова као што су семантичко и формално грађење речи, аутори детаљно објашњавају појам творбене мотивације и фундације, наглашавајући да се њихов аспект унеколико разликује од оног који је установио Милош Докулил, истакнути чешки дериватолог, који је мотивацију и фундацију сматрао различитим погледом на исти однос, док аутори приказане граматике мотивацију сматрају комплекснијим процесом у ком су од суштинског значаја семантички односи, а под фундацијом подразумевају искључиво формални творбени процес.

Аутори у следећем потпоглављу прецизирају творбено и лексичко значење и однос између њих, који обухвата еквиваленцију, која подразумева исто значење речи са евентуалним минималним разликама, затим инклузију, која може бити у корист творбеног или у корист лексичког значења, при чему је у првом случају творбено значење општије од лексичког, док је у другом случају творбено значење конкретније од

лексичког, и најзад пресек (*průnik*), код ког лексичко значење задржава само неке од елемената творбеног значења уз друге поврх тога.

Четврто потпоглавље обухвата опис творбених начина и творбених средстава у оквиру деривације, универбизације, композиције и абривијације, као и гласовних алтернација, које су детаљно приказане у табелама према појединим аутосемантичким врстама речи, уз разликовање типова морфема (коренска морфема, творбени суфикс, префикс, основа) и фонема које подлежу алтернацијама. У наредном потпоглављу аутори се баве типологијом творбених суфикса. Наводе да у савременом чешком језику постоји више стотина суфикса који се могу утврдити творбеном анализом, а највише код именица – око 200. У наставку дају детаљан преглед именичких суфикса према роду, пореклу и (ин)варијантности, творбеном значењу, те продуктивности, као и краћи преглед придевских, глаголских и прилошких суфикса.

Шесто потпоглавље посвећено је творбеним категоријама и типовима. Описујући појам творбене категорије у оквиру које разликују мутацију, транспозицију и модификацију, аутори наглашавају да у својој граматици не користе термин ономасиолошка категорија (*onomaziolo-gická kategorie*), коју је увео у појмовни апарат чешке творбе речи М. Докулил и која подразумева процес комбиновања појмовних категорија супстанце, квалитета, процеса и околности, мада свакако преузимају многе резултате и постулате који из датог појма произилазе. Творбени тип такође схватају шире од Докулила, с обзиром на нове могућности обраде и анализе података у оквиру електронских извора, а исто тако им творбени типови не представљају полазиште за опис и излагање законитости творбе речи у савременом чешком језику, већ су то семантички разреди деривата у оквиру врста речи.

У наставку теоријског дела о творби речи аутори се осврћу и на комуникативну карактеристику, стил и фреквенцију деривата, затим на творбену продуктивност коју условљавају језички и ванјезички фактори, а коју аутори утврђују у корпусу и обрађују основним статистичким методама. Високо продуктивни творбени афикси присутни су у дериватима који у корпусу (период 2013–2015) имају од више стотина до неколико хиљада лематских потврда, док су непродуктивни они који имају потврду у свега неколико десетина лема, а у екстремним случајевима и у једној јединој. Последње, девето потпоглавље овог теоријског одељка посвећено је предиктабилности значења, која подразумева степен претпостављености лексичког значења деривата на основу његове творбене структуре и обим те предиктабилности, која може бити потпуна, делимична и нулта.

Најобимнији одељак граматике посвећен је грађењу у оквиру врста речи. У детаљном приступу пажња је усмерена на врсту речи и њене

творбене начине, типове и творбена средства. Што се тиче именица, након уводних напомена, опште карактеристике њиховог грађења, прегледа и описа творбених средстава, аутори наводе мутационе, транспозиционе и модификационе суфиксе и у оквиру њих творбене категорије као што су називи особа, предмета, материјала, места, особина и стања, радњи и резултата радњи, те осталих апстрактних назива, затим називи за мовиране именице, деминутиви, називи младунаца, збирне именице, аугментативи, а потом набрајају префиксалне, циркумфиксалне изведенице, универбизме, те сложенице и скраћенице. Анализирају и описују фреквенцију појединих творбених средстава и њихову конкуренцију са творбеног и прагматичког становишта, као и опште карактеристике, затим и њихове деривационе, стилске и фреквенцијске, морфолошке и семантичке аспекте. С обзиром на корпусну грађу која представља полазиште анализе језичких јединица, аутори указују на поједине отклоне од дериватолошке терминологије, као што је нпр. категорија назива „носилаца особина“ (*kategorie nositelů vlastnosti*), у коју традиционално потпадају разне врсте деривата који су последица различитих творбених процеса, или нпр. називи „вршилаца/носилаца радње“ (*jména činitelská/konatelská*), код којих је сам термин непрецизан и у супротности са значењем девербативних и деадјективних назива особа.

Творба придева представљена је мутационим суфиксалним, префиксалним и циркумфиксалним изведеницама и сложеницама, као и модификационим суфиксалним и циркумфиксалним дериватима. Велика већина придева су они који су изведени од именица и глагола, док су немотивисани придеви са синхронијског становишта у чешком језику малобројни. Слично као код обраде именица, аутори дају општу карактеристику творбених средстава и њихових деривата, деривационе и фреквенцијске аспекте, синтаксичке и значењске аспекте и одабране семантичке категорије придева са одређеним суфиксима, затим синонимичност, комплементарност и продуктивност појединих префикса и њихових деривата, а потом и дијахронијску и синхронијску конкуренцију придева која може бити једнострука и вишеструка.

У грађењу глагола суфиксима и циркумфиксима, по речима аутора, примењују се творбени процеси као што су суфиксација у ужем смислу и у појединим случајевима ресуфиксација, затим конверзија и префиксално-конверзивни тип циркумфиксације. У наставку следи подела на десупстантивне деривате, деадјективне деривате, затим глаголе изведене од деиктичких речи, бројева, прилога и узвика. Аутори за сваки од њих дају општу карактеристику, семантичке, творбене, стилске и фреквенцијске аспекте, а потом детаљну поделу према творбеним средствима. С обзиром на то да код глагола има превагу префиксална деривација, овим творбеним средствима, којих у чешком језику има двадесет, посвећена

je znatna pažnja, a аутори се осврћу на њихове функције, карактеристике као што су утицај на валенцијски потенцијал мотивног глагола, а такође разматрају питања порекла и форме префикса. У наставку наводе сваки од префикса понаособ, анализирајући њихову функцију семантичке модификације, којом префикси и њихови деривати изражавају нпр. временска и просторна значења, интензитет, модалност, дистрибутивност и бројне семантичке нијансе, као и њихове комбинације. Аутори такође наглашавају да ће видски аспекти префикса бити детаљно обрађени у другом делу граматике, с обзиром на то да се ради о њиховој граматичкој функцији.

Творба прилога обухвата деривацију, композицију, која је ретка и подразумева најчешће јукстапозицију, те адвербијализацију, која представља прелазак облика друге врсте речи у прилоге, углавном без промене. Аутори и овде наводе суфиксалне деривате и оне настале конверзијом, затим префиксалне и циркумфиксалне изведенице, сложенице, те поступак адвербијализације, који обухвата именице у простим падежима и предлошко-падежним конструкцијама, даље придеве, бројеве, заменице и глаголске облике. Паžња је опет посвећена општим, творбеним и семантичким карактеристикама појединих форманата, те њиховој фреквенцији и конкуренцији.

Код грађења речи са нумеричким значењем аутори на почетку истичу да се теоријски може претпоставити њихов неограничен број, али да је само мали део њих потврђен примерима, а још мањи онај који је поткрепљен вишом фреквенцијом. На основу тога и сличних општих карактеристика бројева, као што су нпр. њихово порекло, њихова различита развијеност, неправилност у грађењу низова и др., аутори праве поделу на грађење основних, редних, множних и деоних, збирних, те алгебарских бројева, наводећи њихову форму, семантику, функцију и њихове деривате.

У наставку ове обимне граматике налази се списак литературе са око 120 јединица који обухвата превасходно цитирана дела, као и одабрана дела новијег датума. Затим следи списак скраћеница и симбола, а потом детаљни предметни регистар, регистар суфикса и на крају регистар имена који обухвата ауторе цитираних примера.

Како сами аутори истичу, сврха приказане граматике је да лингвистима и наставницима, али и целој културној јавности пружи што детаљнији увид у систем и функционисање граматике чешког језика у најширем спектру његових форми и функција. Изостанак теоријских разматрања, који представља извесни недостатак овог иначе детаљно израђеног дела, аутори образлажу довољношћу илустративног материјала, који и сам може, уколико је пажљиво и сврсисходно одабран, да врши функцију описа. Извесна неуједначеност излагања објашњена је у уводу граматике.

ке, а остаје да се претпостави да ће бити превазиђена у њеним наредним деловима. Богатство поменутог илустративног материјала, примери реченица и контекста, бројне табеле, спискови, статистички подаци који се тичу фреквенције, броја, конкурентности или какве друге поделе према карактеристикама језичких јединица представљају изузетно корисно средство у настави језика и у лингвистичким истраживањима. Широј јавности од велике је помоћи подробан предметни регистар који омогућава лако сналажење у овом обимном приручнику. Надамо се да ће овај велики подухват након завршетка бити достојан члан изузетно квалитетних приручника о чешком језику из пера чешких бохемиста, те да ће оправдати концепцију најобимнијег дела те врсте у историји чешког прегалаштва у састављању граматике.

*Кашарина Н. Мићрићевић-Шпејанек**

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за славистику

* k.mitricevic@fil.bg.ac.rs

Гордана Штрбац, *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији*.
Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 2018, 284 стр.

Монографија Гордане Штрбац представља веома обимну студију о језичкој слици човека, засновану на теорији Ј. Апријана а успостављену на основу анализе великог броја фразеолошких јединица српског језика (1200). У анализи овог обимног материјала ауторка је применила више теоријско-методолошких поступака: лингвистичких, когнитивистичких и лингвокултуролошких, како би остварила постављене циљеве истраживања. Осим информација које је добила у свеобухватној анализи свих сегмената језичке слике човека, његовог опажања, физиолошког стања (реакција и процеса), физичких и менталних радњи, осећања, говора и на крају човека као личности са његовим карактером, темпераментом, интелектуалним способностима и телесним карактеристикама, способностима и вештинама, ауторка је у приступу сваком од њих полазила од њихових енциклопедијских, научно утемељених слика, које по својој природи припадају различитим, ванлингвистичким областима: когнитивној и социјалној психологији, физиологији, анатомији и др., што се може видети из веома детаљног садржаја који претходи основном тексту монографије.

Садржај ове значајне монографије изложен је у 13 поглавља означених римском бројевима и то под насловима: I. Уводна разматрања, II. Опажање, III. Физиолошка стања, реакције и процеси, IV. Физичке радње: кретање, V. Активности ума, VI. Осећања, VII. Говор, VIII. Човек као личност, IX. Фразеолошка слика човека – синтеза и завршна разматрања, X. Резиме на енглеском језику, XI. Литература, XII. Именски регистар и XIII. Регистар фразеологизама. Потпоглавља унутар поглавља са насловима хијерархијски су устројена арапским цифрама и то по уједначеним принципима, тако да сва главна поглавља, од другог до деветог, почињу насловом: Уводне напомене, Психофизиолошки / психолошки или физички аспекти, Когнитивнолингвистички аспект, Одређени сегмент језичке слике/концепта човека у фразеологији, Структура концепта, Механизми концептуализације и Завршне напомене. Овако струк-

турно уређена монографија значајно доприноси прегледности и лакшем разумевању њеног иначе веома комплексног садржаја.

У обимном Уводном разматрању одређени су предмет и циљеви истраживања, лингвистички статус фразеологизама у односу на сличне језичке јединице (слободне спојеве речи – колокације, аналитичке конструкције и лексеме), одређене су теоријско-методолошке основе истраживања, усмерене на сам концепт фразеологизама, на механизме концептуализације, језичку слику света, лингвокултуролошке аспекте и одређени су принципи анализе.

У другом поглављу под насловом „Опажање“ представљени су фразеологизми са значењем визуелног опажања као примарног у односу на слух, мирис, укус и додир у хијерархији опажајних подсистема у језичкој слици човека, што је утврђено на основу ширег увида у фразеолошку грађу, која се одликује мањим бројем јединица за аудитивне процесе, док маркирање осталих опажајних способности, како ауторка истиче, изостаје или је сведено на минимум. За однос језичке слике према научној слици света важно је ауторкино запажање да у визуелном концептуалном пољу енциклопедијске, научне анатомске и неурофизиолошке информације, које чине основу визуелног опажања, не налазе одраза у језичкој слици просечног говорника српског језика када је у питању фразеолошки материјал. За њега је централни орган чула вида око онакво какво је њему познато на основу сопственог искуства, док се занемарује све оно што измиче човековим опажајним способностима, у првом реду оптички и анатомски елементи процеса. Тако у фразеолошкој грађи преовлађују примери с лексичком саставницом *око*: *йрејѿворийѿи се у око*, *држати* некога, нешто *на око*. Даље се у прегледу лексичких јединица и литературе представљају когнитивнолингвистички аспекти овог концептуалног поља, релевантни за анализу фразеолошког материјала, одређују се структура концепта и механизми концептуализације: метонимија (и синегдоха), метафора и комбинација метонимије и метафоре.

У трећем поглављу под насловом „Физиолошка стања, реакције и процеси“ представљени су основни психофизиолошки, научни аспекти следећих стања и процеса: глади, умора, болести, старости; когнитивнолингвистички аспекти ових процеса у прегледу лексичких јединица и релевантне лингвистичке литературе, при чему је запажено да анализиране језичке јединице показују да се у нашем концептуалном систему телесна стања и процеси поимају по принципу дихотомије, супротстављањем позитивног и негативног облика њиховог испољавања. На основу анализе фразеологизама у свим наведеним елементима закључено је да у разматраном концептуалном пољу језгро чини сегмент који се тиче болесног стања организма, да говорници српског језика чешће концептуализују стање тешке болести и слабости а да се повољно здравствено стање, као и умор, реализују на ближој периферији концепта; затим да се елементи

којима се указује на глад, телесне промене и узраст реализују у нешто мањем броју јединица, док се ситост и одморно стање организма готово уопште не концептуализују. Закључено је да фразеологија бележи само оне физиолошке карактеристике које су од виталног значаја за људски организам и чије испољавање у неповољном, негативном облику у знатној мери ремети његову равнотежу и угрожава егзистенцију. То су стање глади и умора (*гладан као њас, имаџи [иџешке] ноге као олово*), опште здравствено стање (*здрав као дрен; биџи као сува грана, живи мрџвац*), промене боје лица и других делова тела (*блед као крџа*) и старење (*маџор као ђогаџи, сџар као Библија*).

У четвртој поглављу под насловом „Физичке радње: кретање“ представљени су фразеологизми који се односе на кретање и истакнуто је да у наивној слици света нису забележени сви они аспекти кретања којима се бави наука, него одређени сегменти, и да кретање у целини, као премештање тела у простору, заузима веома важно место. Детаљно су представљени сви структурни елементи концепта карактеристични за кретање у фразеологији и механизми концептуализације и истакнуто је да су најбројнији изрази којима се обележава неусмерено кретање (*јурџи као без главе*), усмерено кретање адлативног и аблативног типа, као и то да је метонимија доминантан механизам семантичке фразеологизације, што показује изразита продуктивност лексеме *нога* у посматраним јединицама: *џроџегнуџи ноге, вуџи ноге, избациџи ногу исџред* кога и др.

У петом поглављу под насловом „Активности ума“ представљени су фразеологизми којима се означавају активности ума, менталне, интелектуалне активности, психолошки аспекти ове активности у прегледу релевантне литературе; затим когнитивнолингвистички аспекти чија су типична језичка средства глаголске лексеме: *знаџи, разумџи, схваџиџи, мислиџи, размишљаџи, учџи, џамџиџи, заборавџи, заборављаџи* итд. Анализом око 150 фразеологизама ауторка је показала да се у концептуализацији ове човекове способности, за разлику од других, наивна, језичка слика у знатној мери подудара с енциклопедијским знањем, што потврђује структура концепта свим својим елементима, у којој су у првом реду истакнути елементи који се тичу когниције и когнитивних процеса, као што су: примање информација из спољашњег света, обрада података, стицање знања, његово чување, маштање и др., о којима се сазнаје на основу посредних показатеља, као што су: понашање, говор, успешност у решавању одређених проблемских ситуација или повезивањем менталних радњи с визуелним опажањем: *захваџиџи џиџа оком, џада коме мрена с очију*.

У шестом, обимнијем, поглављу под насловом „Осећања“ представљени су фразеологизми са значењем примарних осећања: љутње, туге и радости, и то са веома опширним уводом о феномену емоција и са прегледом најважније литературе о свим релевантним аспектима сваког

појединачног осећања: психолошким, когнитивнолингвистичким, фразеолошким, структура концепата, механизми концептуализације, истакнута је универзалност концепата наведених осећања у поређењу српског језика са другим језицима.

У седмом, исто тако обимнијем поглављу, под насловом „Говор“ представљена је језичка, фразеолошка слика говора, сви релевантни аспекти говорне активности: психофизиолошки, когнитивнолингвистички, фразеолошки, структура концепта и механизми концептуализације са прегледом релевантне литературе. У односу на лексеме из групе комуникативних глагола, типа *говориџи*, *рећи*, *казати*, *обавестиџи*, *ишати*, *наредити*, *обећати*, фразеологизми се, како истиче ауторка, одликују изразитом експресивношћу и указују на сложеност структуре концепта у чијем је језгру говорни процес, у ближој периферији говорник, док даљу периферију чини порука, као и то да у њиховом лексичком саставу преовлађују називи за делове тела који учествују у произвођењу говора (*усџа*, *усне*, *зуби*, *језик* итд.) и метонимија у основи бројних метафоричних модела (*имаџи зла усџа*, *биџи дуга језика*), док су чисто метафорична фразеолошка значења индукована структурама које примарно денотирају физичке активности, као и активности из разноврсних домена – просторног, предметног, животињског света итд.: *иобегла* коме реч из *усџа* и др.

У осмом, најобимнијем поглављу, под насловом „Човек као личност“ представљена је фразеолошка слика човека као личности и то његов карактер, темперамент, интелектуалне способности и интелигенција, телесне карактеристике, способности и вештине. За разлику од претходно представљених урођених психофизиолошких процеса и радњи, универзалних за људски род, у овом поглављу је истакнуто да се човек одликује и индивидуалним особинама које интегришу његову личност, на основу којих се појединци међусобно разликују. Истакнуто је да особине личности имају биполарну природу и обично се испољавају у различитом степену, од изразито позитивних до изразито негативних вредности, па се оне често представљају у паровима, од којих сваки означава крајњи степен развијености особине у једном правцу. Све истакнуте карактеристике личности представљене су, као и у претходним поглављима, структурно на исти начин: њихови психолошки и когнитивнолингвистички аспекти, фразеолошки аспекти, структура концепта реконструисаног на фразеолошком материјалу и механизми концептуализације. Показано је да се фразеологизмима мартирају оне црте структуре личности које су значајне за говорнике српског језика, да се у сфери карактера позитивно вреднују етичке категорије као што су доброћудност, великодушност, племенитост, принципијелност, доследност, поштење, част (*биџи чистџа срца*, *човек од речи*), док је негативан однос испољен према злоби, лукавству, препредености, охолости, гордости и др. (*биџи зла срца*,

бићии без кичме, имаћии образ као ђон). Међу цртама темперамента за говорнике српског језика прихватљиве су љубазност, попустљивост, мирноћа, повученост и самопоуздање (*божја овчица, гледаћии чему, коме љраво у очи*), а неприхватљиве – грубост, нетолерантност, брзоплетост, импулсивност, претерана радозналост итд. (*бићии камена срца, љрчаћии као ждребе љред руду*), а да је особита наклоност изражена према интелигентном човеку, способном да рационално просуђује и оцењује (*имаћии мозга [у глави]*), док је негативно конотирана умна ограниченост (*глуј као ћускија, глуј као во*). Међу телесним својствима, која утичу на формирање личности, посебно се цени лепота (*човек од ока*) и закључено је да је у концептуализацији наведених особина изразито доминантан механизам метонимије, нарочито онај који је остварен по принципу узрочно-последичне везе између изворног и циљног домена. У метафорично-метонимијским и метафоричним обрасцима посебна улога припада телесном домену као изворном.

У деветом завршном поглављу под насловом „Фразеолошка слика човека – синтеза и завршна разматрања“ дат је опширан осврт на резултате истраживања којима су потврђена или допуњена истраживања у обрађеним доменима у досадашњој литератури. У закључним напоменама истакнути су најважнији резултати истраживања међу којим се као главни наводи одговор на питање каква је фразеолошка слика човека, на које је ауторка веома успешно одговорила. Когнитивном анализом обимног фразеолошког материјала (1.200 јединица) са унапред одређеним теоријско-методолошким оквирима и параметрима, и позивањем на релевантну обимну литературу, ауторка је потврдила тачност теорије Ј. Апресјана о распореду и хијерархији људских система који се рефлектују у језику. Она је показала да се фразеологизмима обележавају простији системи као што су перцептивне активности (међу којима је посебно изражена визуелна перцепција), физиолошка стања и процеси, физичке активности (међу којима је доминантно кретање), као и сложени системи који обухватају интелектуалне радње, осећања и говор. И резултати њеног истраживања показали су да је говор на врху лествице као највиши и најсложенији систем, са разгранатом структуром, заснованом на простијим системима; затим су потврдили идеју о постојању чврсте везе или преклапању између телесних и духовних система: уску повезаност опажања и интелекта, физичке и физиолошке реакције с емоцијама, физичке активности и говора.

Лингвокултуролошки осврт у анализи фразеологије о човеку ауторка је применила на случајеве у којима се као изворни домени јављају реалије нематеријалне културе, нарочито хришћанска религија и словенска, прехришћанска традиција.

Монографија се завршава богатим списком србо-кroatистичке, словенске и англосаксонске литературе, именским регистром и обимним регистром фразеологизама.

Монографија Гордане Штрбац *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији* представља значајан допринос у области фразеологије, лексикологије, когнитивне семантике и лингвокултурологије. Истраживање комплексне теме фразеологије о човеку засновано на интердисциплинарном приступу донело је више значајних резултата којима се потврђује значај језичке слике света за разумевање сложених појава и појмова везаних за човека, и то како за његове примарне урођене карактеристике (опажање, физиолошка стања, реакције и процеси, физичке радње, активности ума, осећања и говор) тако и за његове индивидуалне особине, које заједно чине човекову личност, као што су: карактер, темперамент, интелектуалне способности и интелигенција и телесне карактеристике, способности и вештине. Анализа спроведена у овој значајној студији у великој мери потврђује полазну претпоставку ауторке да у језику постоји велики број фразеолошких јединица којима се означавају наведене човекове активности и особине, које су ауторки послужиле за основну класификацију издвојених група и подгрупа. Осим параметра значења, у анализи фразеолошких јединица уведени су и други параметри: лингвистички (структурно-граматичке карактеристике по којима се ове јединице разликују од сличних језичких јединица), когнитивни (утврђивање структуре концепата и механизма концептуализације), културолошки (експресивне и евалуативне карактеристике) и научни – енциклопедијски (заснованост/незаснованост концепата на научним, енциклопедијским информацијама).

Са лингвистичког аспекта значајно је то што је ауторка показала да фразеологизми представљају посебан подсистем лексикона српског језика како због специфичних граматичких и лексичко-семантичких обележја, тако и због сложене структуре чији делови, уједињени у нову целину, развијају потпуно нов семантички садржај. Са когнитивног аспекта то подразумева нов начин појмовне обраде информација из човековог непосредног окружења и сопствених способности и карактеристика, и то у складу са социјалним и културним приликама, што је битно за културолошке аспекте, а све заједно за откривање функционисања појмовног система, па и човекове подсвести са сачуваним слојевима древних веровања и обичаја, скривеним симболима и значењима. Допринос монографије видим и у детаљном представљању резултата досадашњих истраживања из ове области, и то позивањем на англосаксонску и славистичку литературу, па је тако са више аспеката одређен појам концепта, као и различити приступи у когнитивној лингвистици релевантни за концептуализацију фразеологизама (Лангакер, Филмор, Џ. Лејкоф, М. Џонсон, З. Д. Попова и Ј. А. Стерњин, В. А. Маслова, Кевечеш

и др.); затим, представљени су механизми концептуализације (метафора, метонимија и синегдоха) опет у различитим приступима поменутих и других когнитивиста, у којима се истиче значај метафоре у поимању стварности и разумевању једног појмовног циљног домена помоћу другог изворног домена. С обзиром на различите начине метафоризације семантичког садржаја фразеологизама, ауторка је у анализи показала удео сваке од до сада утврђених врста метафора: конвенционалне, структурне, онтолошке, оријентационе, примарне, комплексне, као и њихову заснованост на различитим доменима (тело и делови тела, простор и динамика у простору, физички и физиолошки процеси, физички обрачун, физичка активност, животињски свет, атмосферске и друге природне појаве, предмети, биљни свет, натприродне појаве, неоргански свет и др.).

Анализа фразеологизама Г. Штрбац, као и досадашња истраживања у домену когнитивне лингвистике, показује да појмовна метафора и метонимија имају веома важну улогу у формирању и разумевању њиховог значења, јер као механизми концептуализације указују на везе између базне, нефразеолошке структуре и секундарног фразеолошког значења, као и за утврђивање принципа по којима лексички и структурно различите нефразеолошке јединице развијају иста фразеолошка значења (нпр. *млаићиии иразну сламу* и *ирейшакати* [*иресийаи*и, *ириеливаи*и] *из шуй'љез* у *иразно* у значењу 'радити или говорити нешто бесмислено').

У анализи богатог фразеолошког материјала Г. Штрбац је успешно применила когнитивносемантичку методу која подразумева описивање концепта у две фазе анализе: у првој фази утврђен је начин устројавања система фразеолошких јединица који вербализују одређени концепт, а у другој фази, семантичкој разради, издвојене су релевантне компоненте значења које подлежу когнитивној интерпретацији, што је ауторки омогућило одређивање структурних сегмената концепта. Семантичком анализом фразеологизама српског језика ауторка је потврдила универзалност основних постулата језичке слике човека у теорији Ј. Апресјана, који се односе на хијерархијску уређеност система представа и концепата о човеку и на њихову обједињеност по принципу дихотомије, засноване на чињеници да простији системи учествују у концептуализацији сложенијих.

Когнитивна анализа је у центру ауторкиног истраживања, што осим главних поглавља потврђује и завршно поглавље, у коме је у синтези највише простора дато механизмима концептуализације – метонимији и метафори, комбинацији ових механизма у организовању семантике фразеолошких јединица, метонимијским моделима и метафоричним сликовним шемама и начину поимања циљног на основу изворног домена, као когнитивним активностима човекове спознаје не само света око себе него и себе као личности и својих урођених и стечених особина. Ауторка је скренула пажњу на то да различити број фразеологизама у наведеним

групама одређује и њихов статус и то како у лексикону тако и у човековом појмовном систему, тако да је на основу великог броја фразеологизама утврдила да говор заузима централно место у нашој концептосфери са око 270 фразеологизама, а да се при врху лествице налазе још емоције и мишљење. Истакла је да на примарност духовних система у односу на телесне у језичкој/фразеолошкој слици човека указује и сложеност структуре њихових концепата, те да концепт говора има најсложенију структуру не само због броја конституената већ и због разуђености саме говорне активности, која се одвија у различитим формама и обиму, с различитим намерама говорника и сл. Знатно скромнију разуђеност структуре концепта имају системи из домена телесног. Показано је да у поимању сложених система, смештених на самом врху хијерархијске лествице, знатан удео имају простији системи. Тако се мисаоне активности концептуализују помоћу опажања.

Свака од наведених особина фразеологизама представљена је и преко научне, енциклопедијске слике, која се само у неким сегментима, и то врло малобројним, поклапа са језичком сликом човека исказаном фразеолошким јединицама, тако да у језичкој слици света остају невидљиви бројни хемијски, физички и други сложени процеси који имају когнитивне и биолошке основе, затим прагматички аспекти, а региструју се само они доступни чулима, пре свега визуелној а онда и акустичкој перцепцији.

Важни делови ове монографије посвећени су експресивној функцији фразеолошких јединица, која указује на однос говорника, позитивно или негативно вредновање појединих сегмената разматраних концепата. И ова анализа, као и многа друга досадашња евалуативна истраживања, показује да у анализираном фразеолошком слоју лексикона српског језика преовлађује негативна оцена над позитивном у представљању одређених људских особина, јер се многе од њих као мане намећу у први план, као што су: тврдичлук, умањене интелектуалне способности, претерана и неумерена склоност говорењу и др. Тако је Г. Штрбац, поред свега наведеног, у својој монографији показала да језик пружа могућност за сагледавање параметара који чине вредносни систем једне говорне заједнице као одраз њених одређених културолошких карактеристика.

Стана С. Ристић*

Институт за српски језик САНУ**

Београд

* stana.ristic@isj.sanu.ac.rs

** Прилог је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (бр. 148009), који у целости финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

С. Г. Татевосов. *Акционалность в лексике и грамматике (глагол и структура события)*. Москва: Языки славянской культуры, 2015, 368 стр. [Studia philologica] С. Г. Татевосов. *Глагольные классы и типология акциональности*. Москва: Языки славянской культуры, 2016, 568 стр. [Studia philologica]

Пред нама су две књиге Сергеја Георгјевича Татевосова, професора на Катедри за теоријску и примењену лингвистику Филолошког факултета Московског државног универзитета „М. В. Ломоносов“, чија су научна интересовања у првом реду усмерена на типолошка, морфолошка и семантичка проучавања која укључују (микро)језичке породице (попут, на пример, кавкаске, туркијске, уралске и др.) којима се осликава како језичка тако и културолошка разноликост на тлу Руске Федерације. С. Г. Татевосов је објавио (самостално или у коауторству) неколико монографских публикација и приручника, као и бројне чланке.

Књиге *Акционалность в лексике и грамматике (глагол и структура события)* и *Глагольные классы и типология акциональности*, публиковане 2015, односно 2016. године у издању московске издавачке куће „Языки славянской культуры“ (у оквиру серије *Studia philologica*), чине интегралну целину и представљају обимно, истовремено и једно од ретких истраживања на словенском језичком простору у којем се категорији акционалности приступа са различитих становишта, укључујући (преваходно) типолошко. Настале су као резултат вишегодишњег истраживања које је аутор спровео у сврху израде своје докторске дисертације под називом *Акционалность в лексике и грамматике*, одбрањене 2010. године на Филолошком факултету Московског државног универзитета. Иако је од објављивања ових књига у Русији до данас прошло четири, односно три године, чини нам се да оне нису изгубиле своју актуелност, те да заслужују да буду представљене српској лингвистичкој јавности како би проучаваоци, чија се истраживања крећу у пољима обрађеним у монографији, имали прилике да стекну увид у њену структуру и садржину, што ће, надамо се, бити подстицај за њено читање и примену (или пак проверу) закључака С. Г. Татевосова.

Најпре ћемо приказати прву публикувану студију (из 2015. године) под називом *Акционалност в лексике и грамматики (глагол и структура события)*, која је веома систематично конципирана. Наиме, њену структуру чине уводни део (стр. 7–13), пет аналитичко-синтетичких поглавља (стр. 14–325), закључак (стр. 326–329) те обиман и изузетно информативан списак цитиране литературе (стр. 330–359), док су на самом крају наведени списак скраћеница и предметни регистар, што олакшава сналажење приликом читања. Премда у уводном делу аутор истиче да је дата студија тек увод у истраживање с типолошком оријентацијом (које своју пуну форму добија у другој студији коју такође представљамо), он категорију акционалности описује и сагледава не само на примеру руског већ и енглеског језика, док на поједина питања настоји да одговори разматрајући и стање у финском, естонском, карачајево-балкарском и др. језицима.

Уводни део монографије (стр. 7–13) посвећен је дефинисању категорије акционалности, те опису (с критичким освртом) различитих терминолошких решења која се како у русистичкој тако и у англистичкој лингвистичкој традицији употребљавају зарад означавања проучаване проблематике. Реч је, истиче аутор, о терминима попут: ‘семантички тип предиката’, ‘таксономска категорија глагола’, ‘аспектуална класа’, ‘Aktionsart’, ‘аспектуални карактер’, ‘тип ситуације’ и др. Своју теорију акционалности аутор је засновао на акционалној класификацији глагола З. Вендлера која се, како је истакао, налази у основи многих потоњих истраживања посвећених глаголском виду (како у германским тако и у словенским језицима), иако су она некада врло удаљена од изворних Вендлерових идеја. Велики број акционалних термина који су у оптицају Татевосов је систематизовао и прегледно представио помоћу табеларног приказа (стр. 10–12), упоредивши на тај начин терминолошку апаратуру коју користе различити аутори (нпр. Б. Комри, А. П. Мурелатос, Д. Даути, Т. В. Булигина, Ј. В. Падучева, Р. Д. Ван Валин и др.) са Вендлеровом, која у датом случају представља својеврстан еталон. Наиме, познато је да З. Вендлер разликује четири класе глагола: стања (енг. *states*), активности (енг. *activities*), достигнућа (енг. *achievements*) и остварења (енг. *accomplishments*), а помоћу упоредног приказа термина (у виду табеле) којима се у савременој лингвистици оперише у датој области лако се уочава која еквивалентна решења примењују други лингвисти.¹ Б. Комри, на пример, глаголе дели на стативне (енг. *stative*) и динамичке (енг. *dynamic*), а ове последње даље разврстава на дуративне (енг. *durative*), који могу бити телични (енг. *telic*) или ателични (енг. *atelic*), и пункту-

¹ Додатна појашњења у вези са овом проблематиком аутор пружа и у виду напомена.

алне (енг. *punctual*). Ј. В. Падучева разликује две основне класе глаголских лексема – статичке (рус. *статические*) и динамичке (рус. *динамические*). Прва група обухвата како глаголе са атемпоралним својствима (рус. *вневременные свойства*) тако и оне које назива тзв. инхерентним стањима (рус. *ингерентные состояния*). Динамички се пак глаголи, према ауторовој прегледној систематизацији термина које употребљава Ј. В. Падучева, деле на нетерминативне (рус. *нетерминативные*) и терминативне (рус. *терминативные*), са својим додатним спецификацијама и поделама унутар сваке од подгрупа.

Овакав приступ С. Г. Татевосова предмету истраживања читаоцима олакшава не само увид у дату студију већ, свакако, и даљу апликацију закључака које у њој презентује. Суштина спроведеног истраживања јесте да се опишу четири типа информације о семантичким компонентама клаузе, неопходна да би се успешно одредиле акционалне карактеристике глагола, а то су: (1) видско-временски показатељи, (2) интерпретација основних актаната, (3) лексичко значење глагола и (4) значења деривационих показатеља. Примарни задатак на који је аутор покушао да одговори на – како је истакао – ограниченом емпиријском материјалу јесу питања о пореклу акционалних значења предикације, те уједно стварање могуће базе за даља проучавања ове проблематике.

Прва глава монографије под насловом *Носители акциональных значений* (стр. 14–23) садржи пет потпоглавља (*Структура клаузы и акциональное значение, Семантика словоизменительных показателей, Семантика аргументов, Лексическая семантика и Семантика деривационных показателей*) те закључни коментар у виду издвојене целине² у којем су сумирана запажања у погледу различитих могућности денотирања акционалне глаголске семантике, што у великој мери зависи, како С. Г. Татевосов закључује, од синтаксичког окружења у којем се конкретна глаголска лексема реализује. Будући да се акционална интерпретација реченице одликује композиционалношћу са тенденцијом нарастања (усложњавања) морфосинтаксичке структуре, минималним показатељем акционалног значења аутор сматра глагол без деривационих индикатора, док се њиховим присаједињењем морфосинтаксичка структура реченице усложњава. У датој су целини сажето представљене садржинске карактеристике компонената тзв. „пуне акционалне теорије“, којима су посвећена потоња поглавља студије. Ради се, наиме, о (1) *Теорији лексичког њредсјављања глагола*, којом се одређује која би акционална својства требало представити у речничким одредницама, (2) *Деривационој*

² Напоменимо да се свака од аналитичких целина у датој монографској студији, као и у оној коју ћемо у наставку приказати, завршава закључком, што додатно указује на тежњу аутора да систематично представи резултате својих истраживања, као и да их учини доступним широком кругу читалаца.

ѿтеорији, која објашњава семантичке карактеристике деривационих морфема и њихов утицај на акционалност; док се у оквиру (3) *Теорије акционалне композиције* разматрају семантичке особине глаголских актаната и повезаност с акционалном интерпретацијом. Напослетку, (4) *Теорија вида* настоји да објасни статус семантичке структуре реченице након додавања видских показатеља, те повезаност индукованих модификација с акционалним значењем.

Управо је датом проблему посвећена друга глава рецензиране студије под називом *Теорија вида* (стр. 24–111), састављена од шест потпоглавља (*Двухкомпонентная теорија вида, Видовые значения, От дистрибуции к семантике, Об универсальности вида, Формальный фрагмент – I и K вопросу о количественном и фазовом виде*), од којих је већина подељена на неколико мањих целина. У оквиру дате главе С. Г. Татевосов темељно је размотрио питања која се налазе у основи сваке у науци предложене теорије глаголског вида. У првом реду је реч о проблематици дефинисања саодноса конкретне компоненте видске семантике са акционалном (односно опсервације које се тичу способности видско-временских показатеља у погледу мењања акционалних својстава предиката), тешкоћама приликом издвајања специфичних видских значења и њихове систематизације итд. Начелно, истиче аутор, постоје два становишта заступљена у лингвистичкој пракси. Према првом, једнокомпонентном, вид и акционалност су садржински истоветни, те их је потребно описивати и објашњавати помоћу идентичних термина и аналитичких средстава; док је према другом (двокомпонентном), то неопходно чинити одвојено. С. Г. Татевосов акционалност разматра према концепцијама друге научне струје, у складу са принципима априорног система И. А. Мељчука и индуктивног метода чији је утемељивач О. Дал, те је издвојио пет видских значења која се системски изражавају граматичким средствима – *ѿперфективно, ѿрогресивно, ѿперфективно, експериментално и хабиитуално*, нагласивши да су основна *ѿперфективно* и *ѿрогресивно*, која се разликују у погледу саодноса са *фокусним* временом и временом *ситуације*. Осим тога, указао је на одређена својства глаголског вида у руском језику (што важи и за друге словенске језике) која, како је истакао, научници „дуго и без резултата траже у другим језицима“ (стр. 85). Реч је о специјализованим показатељима вида независним од показатеља времена, али и о припадности глаголске лексеме једном од два видска значења (свршеном или несвршеном). У другим језицима, чак и у англутинативним, за које је карактеристично да за једно значење постоји један показатељ, изражавање видских значења одвојено од временских пре је изузетак него правило.

Треће поглавље носи назив *Теорија акционалне композиције* (стр. 112–158) и састављено је од девет целина, у којима се разматра удео неколиких неглаголских компонената клаузе у акционалној интерпретацији,

а најважнији је, како аутор закључује, унутрашњи аргумент предиката. На ову је чињеницу указано у првом потпоглављу *Аргумент предиката как источник предельности* (стр. 112–114), у којем је описано како граматичке информације садржане у предикатским аргументима утичу на (а)теличност предиката. Семантичке теорије посвећене датим питањима називају се теоријама аспектуалне / акционалне композиције, а С. Г. Татевосов се у својој студији ослања на мереолошку теорију М. Крифке, док је потпоглавље *Именная референция и глагольная референция* (стр. 115–123) оријентисано на могућности квантификативне детерминације именске и глаголске лексике, односно именских и глаголских предиката. Аутор наводи да је дату појаву лакше пратити у несловенским језицима јер се, нпр. у енглеском, она може идентификовати и помоћу *чланова* који директно имплицирају (не)бројивост именице. Када је пак реч о глаголима, Татевосов (следећи учења А. П. Мурелатоса) квантификовање глаголске ситуације повезује са (а)теличношћу, те сматра да се теличне ситуације могу подвргнути квантификовању, док, насупротив њима, ателичне не поседују дато својство. Дијагностички метод диференцијације наведених типова ситуација јесу временски адвербијални изрази типа *два сајта*, с истоветном функцијом коју имају и изрази попут *два лиџра*, којима се постиже партитивност глаголом денотиране ситуације. Пододељак *Семантика событий и мереология* (стр. 123–126) оријентисан је на дескрипцију предиката у светлу опозиције *део : целина*, што даје могућност да се објасни међусобни утицај структуре *јојмова* и *догађаја* у које су ови први укључени, док у делу *Кумулативность и квантованность* (стр. 126–132) аутор одређује особине предикатских јединица са аспекта броја појмова које укључују (кумулятивност), односно начина на који се објекти означени датим предикатима односе према својим сопственим саставним деловима (квантитет). Са друге стране, у потпоглављима *Инкрементальность* (стр. 131–136) и *Инкрементальный путь и инкрементальное свойство* (стр. 136–141) размотрен је комплексан систем односа између саме *ситуације* и *учесника* који су у одговарајућу ситуацију укључени, те услова који морају бити испуњени како би се она сматрала инкременталном (попут уникалности објеката и догађаја, кумулативности и др.). С. Г. Татевосов посебно је истакао да инкрементални однос може да се развије не само између догађаја и индивидуалних учесника већ и између догађаја и трајекторија премештања или пак догађаја и степена промене параметричког својства, што има утицаја на достизање границе глаголске радње. У одељку *Акциональная композиция финского типа* (стр. 141–143) и *Акциональная композиция в славянских языках* (стр. 143–146) аутор је посветио своју пажњу упоређивању теличности предиката у финском, естонском и енглеском језику, са једне стране, и руском, са друге. Специфика акционалности

финског типа јесте чињеница да промену теличности условљава промена падежа аргумената код инкременталних глагола, док код неинкременталних не долази до сличних модификација. То значи, наводи аутор, да се у енглеском језику информација о својствима учесника одговарајуће ситуације налази у директном објекту, за разлику од руског и других словенских језика, у којима је носилац датих података глаголска лексема јер, заправо, управља аргументима. У последњој целини треће главе, *Формални фрагмент – 2* (стр. 147–156), С. Г. Татевосов закључује да је језике могуће поделити на две групе с обзиром на организацију и међусобни утицај (не)догађајне референцијалности и неглаголских компонента реченице који утичу на теличност. Руски језик припада групи језика код којих аргумент не одређује теличност предиката већ је, сасвим супротно, интерпретација аргумента ограничена теличним потенцијалом предикатских јединица.

Четврта глава дате студије под називом *Теорија лексическог представљенија* (стр. 159–243) оријентисана је на проблематику представљања акционалне информације и дескрипцију начина на који је она „уграђена“ у основу глагола. Састоји се из пет аналитичких целина и закључка. Након краћег увода и опсервација изнетих у потпоглављу *Акционално значење и лексическо значење* (стр. 159–163), у посебном одељку под називом *Аспектуално исчисление Д. Даути* (стр. 163–179) С. Г. Татевосов је критички размотрио учење Д. Даутија, према којем су акционалност и лексичко значење глагола неодвојиви. Оно је потом у потпоглављу *Новије теорије предикатног значења* (стр. 179–198) упоређено са савременим теоријама англосаксонских научника Б. Левин и М. Рапапорт Ховав (које се залажу за тзв. Теорију догађајних шаблона), Џ. Ремченд (која посматраном проблему приступа из угла теорије тзв. Синтаксе прве фазе), као и с Динамичком теоријом, коју је предложила Ј. В. Падучева. Наиме, наглашено је да постоје разлике међу ставовима наведених проучавалаца, али да је одређене садржинске сличности предложених теорија ипак могуће уочити, што се посебно односи на теорије Падучеве и Ремченд. Ове ауторке (за разлику од осталих наведених научника, премда свака на посебан начин и независно једна од друге) истичу могућност декомпозиције предиката према трокомпонентном моделу: *активност – процес – резултирано сиање*. Татевосов, у складу с начелима датог аналитичког модела, детаљнијој опсервацији подвргава семантички тип предиката *осистварења*, чему су посвећена потпоглавља *Декомпозиција свершениј* (стр. 198–223) и *Формални фрагмент – 3* (стр. 223–242).

Последња, пета глава рецензиране студије, у коју је интегрисано шест мањих целина, носи назив *Деривациона теорија* (стр. 244–325). У првој целини *Проблема минималности* (стр. 244–250) аутор запажа да је у руској лексикографској пракси устаљен приступ који он назива лек-

семоцентричним, према којем се речи посматрају као целина, што, како С. Г. Татевосов наглашава, није најпогоднији приступ за интерпретацију акционалних значења. Оптимални аналитички модел, који и примењује у својој монографији, јесте тзв. *морфемоцентрични*, јер омогућује композиционалну семантичку анализу деривационих афикса. Одељак *Типы деривации* (стр. 251) оријентисан је на представљање три најтипичније функције глаголске деривационе морфологије које утичу на екстензионал предиката, чему су посвећена засебна потпоглавља у студији. Наиме, прва од њих је каузативизација (описана у истоименом одељку *Каузативизация*, стр. 251–272), односно актанта деривација, на коју је у науци обрађено више пажње него на деривациони тип, којим се одређеној ситуацији уводи резултативни „поддогађај“, што се експлицира како лексичким тако и супралексичким префиксима (на овај је проблем указано у потцелини *Добавление результирующего подсобытия*, стр. 272–295). У потпоглављу *Глагольная множественность и фазовость* (стр. 295–301) истакнуто је да глаголски показатељи квантитативности (пре свега плурализације) и фазности, насупрот показатељима перфектива и прогресива, утичу на промену догађајне структуре предикатске јединице. На крају, у последњој аналитичкој целини дате главе, *Формальный фрагмент – 4* (стр. 301–324), аутор примењује горепоменућу трокомпонентну декомпозиционалну анализу предиката на материјал добијен глаголском деривационом морфологијом уз посебан осврт на тзв. *каузирајући* и *резултирајући* поддогађај. Први наведени тип одликују продуктивни деривациони показатељи односа између поддогађаја, чине га објекти којима оперише синтакса и функционишу независно од самих поддогађаја. Када је, с друге стране, реч о резултирајућем поддогађају, он је условљен семантиком префикса, који носи информацију о постојању одређеног резултирајућег стања. Међутим, информација о типу одговарајућег стања садржана је у екстралингвистичком знању сваког појединца, а не у основи конкретног глагола.

У закључном делу ове прве рецензиране студије (стр. 326–329) аутор се укратко осврнуо на резултате спроведене анализе, који су претходно систематизовани у виду појединачних закључних коментара на крају сваког аналитичког поглавља. Поред тога, указао је на перспективе проучавања акционалности у типолошком кључу, јер је темељно разматрање постављених циљева и задатака отворило С. Г. Татевосову нова питања, односно научне проблеме на које би ваљало одговорити. Један од њих је креирање специјалних процедура за издвајање акционалних сличности и разлика, које се не би ослањале на априорне хипотезе о структури лексичког значења, семантику деривационих формана и сл.

На наведена питања С. Г. Татевосов настојао је да одговори у својој другој студији, односно у другом делу типолошких проучавања

категорије акционалности публикованом 2016. године под називом *Глагольные классы и типология акциональности*, која има нешто другачију концепцију и структуру од прве, горе описане. Наиме, ову студију чине уводни део (стр. 9–16), четири аналитичко-синтетичка поглавља с мноштвом потпоглавља (стр. 18–358) и закључак (стр. 359–362), након којег следе четири главе насловљене *Прилози* (рус. *Приложения*, стр. 363–517³), захваљујући којима је могуће читати дату студију независно од прве. Списак скраћеница и принципи представљања проучаваног материјала описани су у посебној целини (стр. 518–522) коју прати обиман списак цитиране литературе (стр. 523–555), те предметни регистар (стр. 556–564).

Да је реч о двема студијама које чине интегралну целину, али се, свакако, могу читати и користити и независно једна од друге, аутор нам експлицитно каже у уводном делу ове (друге) књиге (стр. 9–16), у којем се укратко осврнуо на класификационе принципе помоћу којих тумачи и анализира категорију акционалности у првом делу (подсећамо да је реч о класификацији предиката З. Вендлера), те на своја запажања која је, према нашем мишљењу, веома успешно представио.⁴ Међутим, у претходној студији, сматра Татевосов, није одговорено на најважније питање које се тиче интерпретирања акционалних значења у типолошком кључу, а то је међујезичко варирање у датој области и његова ограничења, чему је посвећена ова друга књига у којој је аутор поставио себи задатак да испита да ли је акционалност параметар који има различите конфигурације у различитим језицима. Свој приступ заснива на интерпретацији глагола у комбинацији с актантама, деривационим морфемама и другим елементима рашчлањених клауза, а добијена аналитичка процедура којом се врши издвајање акционалних класа на емпиријским основама, како истиче С. Г. Татевосов, изискује минималну адаптацију приликом примене у различитим језицима, док истраживачима обезбеђује међујезичку грађу која се може конфронтирати. Наиме, акционалност је у овој књизи сагледана у генетски и структурно различитим језицима. С једне стране, реч је о онима у којима се класе издвајају према акционалним значењима основних глаголских облика; са друге пак стране, сагледана је и у оним језицима у којима је класификација заснована на лексемама које су у односу морфосинтаксичке деривације, а разликују се у погледу акционалних и видских значења.

³ Премда у овим издвојеним поглављима аутор посебну пажњу посвећује видско-временском систему карачајско-балкарског, багвалинског и маријског језика, у току анализе он наводи и примере из других језика, што, без сумње, употпуњује типолошку интерпретацију посматране категорије у студијама које настојимо да представимо.

⁴ Реч је о компонентама тзв. „пуне акционалне теорије“ којима је посвећена свака од глава које чине прву рецензирану књигу, те се овде нећемо на то освртати.

Друга глава монографије (прва аналитичко-синтетичка целина) носи назив *Акционална класификација и акционална значења* (стр. 18–96), а чине је три потпоглавља с бројним мањим целинама и кратак закључни коментар. У потпоглављу *Общая схема исследования акциональности* (стр. 18–34) С. Г. Татевосов указује на две тешкоће акционалне класификације засноване на емпиријском материјалу, насупрот, нпр., априорној класификацији (каква је Вендлерова), које обједињује под термином ‘проблем индиректног приступа’ (рус. *проблема непрямого доступа*). Реч је, пре свега, о (1) *акционалној варијативности* (случајевима када различите видско-временске форме једне глаголске лексеме имају различите акционалне интерпретације, што је сагледано на материјалу мишарског дијалекта татарског језика, багвалинског и енглеског) и (2) *акционалној композицији* (међусобном утицају глаголских и неглаголских компонената предикације, од којих је најважнији унутрашњи аргумент предиката⁵). Могуће решење ових тешкоћа Татевосов види у акционалној класификацији чију би основу чинила својства конкретних глаголских облика, а не лексема. Одређена термилошка решења, попут ‘објекат (акционалне) класификације’ и ‘акционално обележје’ (‘акционални критеријум’) размотрена су у пододелку *Акционалност как класификација* (стр. 35–42), а посебно у потоњим поглављима студије. Потцелина *Акционална значења* (стр. 42–95) садржи бројне мање делове у којима је описано пет акционалних значења која се у датој монографији посматрају: *стања, процеси, улазак / ирелазак у какво стање, улазак / ирелазак у процес и мултипликативни процес*. *Стања*, према учењима З. Вендлера, С. Дика, Б. Комрија и других научника, која следи и С. Г. Татевосов, подразумевају ситуацију која је непроменљива у времену, те је није могуће фазно детерминисати, а наставак њеног извршења не изискује улагање енергије. Упркос томе, истиче аутор, не постоји општеприхваћено одређење ситуативног типа ‘стања’ јер, с једне стране, постоје различита становишта у погледу дефинисања *стања* и *не-стања*, као и, с друге стране, у погледу категоријалне компоненте глаголских лексема које чине дати ситуативни тип. Предикатске јединице којима се денотирају *процеси* (као и *стања*) одликују се адитивношћу – хомогени су, па је разликовању ових двају типова ситуација Татевосов посветио више пажње,⁶ те дошао до закључка да је оптимално решење у разграничењу ових двају типова ситуација, заправо, метод који назива ‘истинитост у одређеној тачки’ (рус. *истинность в точке*). Овај је демар-

⁵ Овом проблему пажња је посвећена у претходно представљеној монографији С. Г. Татевосова.

⁶ Ипак, са аспекта рашчлањивања ситуације процеси могу бити и хетерогени, што је диференцијална карактеристика у односу на стања и не представља, сматра Татевосов, проблематичну тачку.

кациони критеријум заснован на тзв. интервалним својствима (рус. *интервальные свойства*) реченице која су изграђена на основу глаголског предиката, а не његове унутрашње структуре.

Комплексност ситуативног типа *сћања* има и друге манифестације. Наиме, аутор истиче да у руској аспектолошкој литератури постоји мноштво теорија у погледу разграничења стативних предиката на дво-члану опозицију предложену од Ј. В. Падучеве на *ванвременска својсћа* / *саодносе* vs. *инхерентна сћања* (рус. *вневременные свойства/соотношения* vs. *ингерентные состояния*), односно трочлану, коју заступа Ј. П. Књазев: *сћална*, *усћаљена* и *ћривремена својсћа* (рус. *постоянные, устойчивые и временные свойства*). Типологија *сћања* се овиме не завршава, будући да је Ј. Д. Апријан издвојио чак седам типова стативних глаголских лексема, док англистички научници (попут Г. Карлсона) поделе креирају према другим критеријумима, какви су својства *индивидуа* или својства *сћадијума индивидуа*.⁷ Поред тога, К. Мајенборн издваја две групе стативних глагола чија је разлика искључиво онтолошка – тзв. *Д-сћања* (глаголске лексеме могу припадати онима с перцептивном семантиком, а могуће их је модификовати у просторном и временском погледу) и *К-сћања* (нису доступна перципирању и не могу бити просторно локализована). У оквиру дате потцелине разматрано је и питање агентивности стативних глагола, које и даље изазива опречна схватања како у англистичким тако и у русистичким лингвистичким круговима. Иако су *сћања* и *ћроцеси* ателични, предикати са значењем *улазак у сћање* / *ћроцес* припадају теличним предикатским јединицама, што се може проверити помоћу тестова с временским адвербијалним детерминаторима типа (за) *два сћа*. Аутор издваја и *мућийћкайћивне ћроцесе* (стр. 79–87), код којих је, за разлику од регуларних процеса, могуће издвојити и „атомске квантове“ у вршењу радње. Подробно разматравши поменутих пет акционалних значења, аутор закључује да постоји реална могућност да се уведе и шесто – *ћочейћак* мултипликативног процеса, које би сачињавали глаголи с почетним значењем маркираним помоћу префикса *за-*. Осим тога, акционално значење *ћункћивносћи*, према ауторовим речима, знатно је сложеније од горенаведених. За његово адекватно дефинисање неопходно је испунити услов *нормалног* извршења одговарајуће радње, те постојања мере којом се одређује минимални праг у дужини трајања ситуације.

Трећа глава носи назив *Акционалность в языках со словоизменительным видом* (стр. 97–167) и садржи више потпоглавља с

⁷ Термине које употребљавају Књазев и Карлсон аутор је приказао у виду табеле (стр. 58), чиме показује да настоји прегледно и систематично да осветли област коју изучава.

бројним мањим целинама. Објекти акционалне класификације, како запажа Татевосов, могу бити само језички изрази, чему је посвећено потпоглавље *Объект классификации* (стр. 97–99). Минимални носиоци предикатске семантике – глаголи и глаголске основе – чине срж акционалне класификације, али је она отежана постојањем акционалне *варијативности* и акционалне *композиције*, што аутор покушава да реши у потоњим потцелинама ове главе. Наиме, у потпоглављу *Акциональная классификация и акциональная вариативность* (стр. 99–105) аутор на примерима глагола из багвалинског и карачајско-балкарског језика приступа проблематици разликовања акционалних својстава видско-временских форми глагола. То пластично описује неколиким примерима, а један од њих је и лексема *helali* из багвалинског језика (рус. *любить, полюбить*; срп. *волејти, заволејти*), којом се у облику *йрејшерийи* денотира *йромена* стања, због чега се може сврстати у ситуативни тип ‘улазак у стање / почетак стања’ (рус. *вхождение в состояние*). Међутим, облик претерита не допушта реализацију овог глагола у ситуативном типу ‘стања’, већ се то постиже *йрезенийом*. Аутор сматра да се овакве појаве дешавају због акционалног потенцијала глаголских лексема који је иначе садржан у лексичком значењу глагола, што се, услед употребљених творбених морфема, различито актуелизује. Након што се установе акционална својства одређених глагола у одговарајућем језику (а то подразумева потпуну и експлицитну анализу лексичког представљања глагола, семантику творбених показатеља и њихову корелацију), могуће их је уопштавати те градити различите хипотезе којима се објашњавају, како С. Г. Татевосов истиче, сличности и разлике међу акционалним класима. У потпоглављу *Акциональная характеристика* (стр. 106–121) аутор скреће пажњу на чињеницу да се након сагледавања акционалних својстава у одговарајућем језику (што се постиже како анализом било које (им)перфективне форме глагола у епизодичкој интерпретацији, тако и у хабитуалној употреби) добија слика стања која важи искључиво за тај језик, те да би била могућа шира примена података добијених таквим поступком, неопходно је узети у обзир само оне граматичке показатеље који имају карактер међујезичких категоријалних типова. О. Дал сматра да је таквих типова 40, међутим Татевосов наглашава да је мала вероватноћа да се у одређеном језику реализују сви, те истиче да треба у обзир узети искључиво оне чија је вероватноћа реализације највећа у различитим језицима, како би се омогућило конфронтирање добијеног материјала. Комбинујући запажања других типолога, првенствено Дала, С. Г. Татевосов наводи да су за идентификацију међујезичких категоријалних типова неопходна два показатеља: перфективни (према терминологији О. Дала деле се на *perfective* и *past*) и имперфективни / прогресивни. У сфери перфективних показатеља прошло време има шири дијапазон видских

значења,⁸ што сугерише да глаголски облици фигурирају како у перфективним тако и у хабитуалним и прогресивним контекстима. Када је пак реч о другом показатељу, Татевосов наглашава да је боље решење приликом акционалне класификације (имперфективни) презент него прогресив. Све наведено показује став аутора, изнет у претходно рецензираној студији из 2015. год., према којем се прави разлика између глаголског вида и акционалности. Међутим, свакако да одређена глаголска лексема може да садржи како граматичке видске тако и акционалне показатеље.

Потпоглавље треће главе под називом *Акционална многозначност* (стр. 122–160) оријентисано је на представљање неглаголских компонената клаузе који утичу на теличност предикатске јединице. Најважнији од њих је унутрашњи аргумент, али је за интерпретацију достигнуте границе глаголом означене ситуације значајан и низ других елемената који се објашњавају у различитим композиционалним теоријама вида и акционалности каква је и мереолошка теорија М. Крифке, у којој се експлицира међусобни утицај референцијалних својстава предикатских аргумената и достизање границе глаголске ситуације.⁹ У овој целини аутор је приказао и модел према којем се могу анализирати предикати с инкременталном темом као објекти акционалне класификације. Наиме, код датог типа предиката инкрементални актанта мора бити синтаксички реализован с бројивим именским речима у једнини. С друге стране, предикати с инкременталним *йуџем* или *својсџивом* разматрају се као компоненте конструкција у којима је инкрементални аргумент имплицирани, односно не изражава се помоћним (адвербијалним) средствима. Премда је акционално варирање у погледу теличности глагола које зависи од кумулативности / квантованости инкременталног актанта највише проучавано у литератури, Татевосов издваја и додатно, карактеристично искључиво за руски језик, *сџајџивно-џроцесно* варирање. Суштина датог типа варирања огледа се у чињеници да идентична глаголска лексема у различитим контекстима развија другачија акционална значења – *сџање* у стативном,¹⁰ односно *џроцес* у динамичком. Са тиме је повезана и улога актанта, чија се диференцијација, наводи аутор, огледа у хијерархизацији аниматности, јер именице које означавају живо /+/- имају шири дијапазон и у погледу акционалних својстава предиката. Веома блиско запажање аутор даје у потцелини *Стативност и прогресив* (стр. 161–164), у којој указује на неусаглашености лексичког значења

⁸ Татевосов наглашава да је перфективност боља солуција од прошлог времена.

⁹ На то је аутор студије указао и у уводном делу типолошких проучавања акционалности, тачније у претходно представљеној монографији. Оваква, условно речено, понављања указују на то да се дате две студије могу читати и одвојено.

¹⁰ Стативно се значење, према учењима Ј. В. Падучеве, може развити и као продукт семантичке деривације, чији се механизми не могу прецизно дефинисати.

глагола и његових акционалних карактеристика – реализацију *сїаїїива* у динамичком контексту (у функцији *їрогресива*).

Четврта глава рецензиране монографије носи назив *Акциональные системы* (стр. 168–276) и састављена је од девет потпоглавља (подељених на неколико мањих целина) и закључка. За разлику од претходних глава, дата има практични карактер, те се у њој проверавају теоријска запажања изнета у целинама које јој претходе и то на примеру трију језика: багвалинског, карачајско-балкарског и маријског. У потпоглављу под називом *Акциональные классы и межъязыковые типы* (стр. 168–174) табеларно су представљене акционалне класе глагола у трима наведеним језицима, које је С. Г. Татевосов издвојио према критеријумима описаним у претходним деловима монографије. Укупно их је, наиме, регистровано 17, на пример: јака / слаба телична (рус. *сильный / слабый предельный класс*), пунктивна (рус. *пунктивный*), ателична (рус. *непредельный*), јака / слаба ингресивно-ателична (рус. *сильный / слабый ингресивно-непредельный*), ингресивно-ателична у ширем смислу (рус. *расширенный ингресивно-непредельный*), стативна (рус. *стативный*), јака / слаба инцептивно-стативна (рус. *сильный / слабый инцептивно-стативный*), мултипликативно-процесна (рус. *мультипликативно-процессный*) и др. Захваљујући прегледном списку уочених акционалних класа у багвалинском, карачајско-балкарском и маријском језику, лако се запажа да постоји неуједначеност у погледу њиховог броја и типова у језицима чије стање аутор сагледава. Међутим, оне које се понављају, како С. Г. Татевосов тврди, представљају својеврсне *међујезичке* акционалне типове (рус. *межъязыковые акциональные типы*),¹¹ а реч је о следећих седам од, како је наведено, укупно 17 регистрованих: јака / слаба телична акционална класа, пунктивна, ателична, слаба инцептивно-стативна, слаба ингресивно-ателична и мултипликативна класа. Наредна потпоглавља рецензиране студије посвећена су дескрипцији особина горенаведених акционалних класа, које су обједињене у тзв. макрокласе, те тако у другом потпоглављу (састављеном од неколико мањих целина) Татевосов описује теличне глаголе (рус. *Предельные глаголы*; стр. 175–207) са значењем ‘улазак / прелазак у процес’ (рус. *вхождение в процесс*). Реч је како о теличним глаголима у ужем смислу (*јаким їеличним*), чија перфективна форма денотира достизање кулминације глаголске радње (када се врши и прелазак једног од актаната у ново стање), а имперфективна процес на путу ка кулминацији; тако и о slabим теличним глаголима, код којих, иако су глаголски облици перфективни, не долази до кулминације.

¹¹ Татевосов својим читаоцима скреће пажњу на важну чињеницу – дата класификација има прелиминарни карактер, подложна је корекцијама и допунама. Дакле, с обзиром на то да је изведена на основу материјала из три језика, она је, сматра аутор, недовољна за потпуна типолошка уопштавања.

Пододељак *Глаголы процесса* (стр. 208–218) садржи опис *а̄ӣеличних*, *слабо ингресивно-а̄ӣеличних* и *ингресивно-а̄ӣеличних* у ширем смислу глаголских лексема, обједињених обележјем одсуства кулминације. Посебно је интересантна дескрипција тзв. *двоӣеличних* глагола у потцелини *Двупредельные глаголы*¹² (стр. 218–221), који се одликују двома кулминационим тачкама, те чија акционална интерпретација подразумева обједињење *ингресивно-а̄ӣеличне* и *слабе ӣеличне* класе глаголских лексема. *С̄ӣа̄ӣивне* (јаке и слабе) и *инце̄ӣивно-с̄ӣа̄ӣивне* глаголе С. Г. Татевосов описује у пододељку *Глаголы состояния* (стр. 222–232), те указује на неједнаку заступљеност или потпуно одсуство неке од наведених скупина лексема у трима језицима у оквиру којих посматра дату појаву. На пример, у балкарском и маријском језику има веома мало глагола који припадају класи јаких инцептивно-стативних, док је дата група лексема широко заступљена у багвалинском. У свим наведеним језицима системски се уочавају тзв. слаби инцептивно-стативни глаголи, чији су експоненти најчешће лексеме емоционалне, перцептивне и когнитивне семантике. Аутор описује и групу глагола која, насупротив горенаведеним, може да означи како процес и стање, тако и тачку кулминације која их раздваја (*Процессно-результативные глаголы*, стр. 232–244). Реч је о *јаким / слабом ӣелично-с̄ӣа̄ӣивним* и *јаким / слабом с̄ӣа̄ӣивно-процесним* глаголима, повезаним својством перфективних глагола да означе како улазак у стање (што одговара кулминацији) тако и (само) стање. С друге стране, имперфективним формама описује се процес на путу ка кулминацији.

Мул̄ӣӣлика̄ӣивне глаголе, у зависности од уже спецификованих акционалних карактеристика, аутор дели на *мул̄ӣӣлика̄ӣивне у ужем смислу* и *мул̄ӣӣлика̄ӣивно-процесне* (*Мультипликативные глаголы*, стр. 244–249); а уочио је и постојање неколико глагола са специфичним акционалним карактеристикама, које изоставља из типолошког уопштавања грађе јер захтевају додатне анализе и провере (*Глаголы с уникальными акциональными характеристиками*, стр. 250–253). Како би спроведена анализа те акционална класификација коју је аутор најпре креирао, а потом и применио на конкретном језичком материјалу, добила (условно речено) заокружену, целовиту форму, С. Г. Татевосов у пододељку под насловом *Межъязыковое варьирование и теория акциональности* (стр. 253–271) даје преглед акционалних класа, њихових карактеристика, макрокласа и језика у којима се појављују (стр. 254–255), али и пореди своја иновативна запажања (у првом реду формирање две нове класе, у литератури незапажене – *ингресивно-а̄ӣеличну* и *инце̄ӣивно-с̄ӣа̄ӣивну*, као и

¹² Како је истакао С. Г. Татевосов, дата група глагола није подробније проучавана; тачније, није описивана ван оквира туркијских језика.

разграничење „јаке“ и „слабе“ теличности) с априорним теоријама које су у литератури одавно присутне (нпр. теорије Вендлера, Броја, Засае, Бертинета и многих других).

Акционалност и деривационный вид назив је пете, последње аналитичко-синтетичке главе рецензиране студије (стр. 277–358), која се састоји из седам аналитичких потпоглавља и кратког закључног коментара. Одељак *Аспектуальные лексемы и аспектуальные словоформы* (стр. 277–263) посвећен је указивању на различита аспектуална својства глагола у горе анализираним трима језицима који припадају, као нпр. и енглески, групи језика код којих глаголска основа реализује свој аспектуални потенцијал унутар саме лексеме, те се додавањем деривационих афикса формира нова, с другачијим семантичким, али не и аспектуалним својствима (реч је о језицима с тзв. *словоизменительным видом*). У руском пак језику, према мишљењу С. Г. Татевосова, глаголски вид је деривациони (рус. *деривационный вид*), те постоје знатне класификационе разлике. Подела глаголских предиката З. Вендлера, која, како смо у претходно рецензираној књизи Татевосова имали прилике да видимо, представља универзалну те полазну тачку у бројним аспектолошким (под)класификацијама. Међутим, код језика у којима је глаголски вид устројен као у руском, кроз опозицију граматичких значења свршеног и несвршеног вида дата се класификација теже примењује јер, како сматра Ј. В. Падучева, у сваку од предложених класа улазиће не глаголска лексема као репрезент двају граматичких видских значења већ, сасвим супротно, по једно од њих (то је разлог због којег С. Г. Татевосов руске глаголе сматра „акционално непотпуним“). Имајући све наведено у виду, аутор у потоњим потпоглављима (посебно у *Вендлеровские классы и деривационный вид*, стр. 263–288) настоји да своју у претходној глави оформљену класификацију примени и на руски језички материјал, што започиње описом акционалних класификација двеју научница – Т. В. Булигине и Ј. В. Падучеве – заснованих на Вендлеровим поставкама. При томе, Татевосов се критички осврнуо на обе класификације те образложио најзначајнију разлику у теорији Падучеве у односу на теорију Булигине – видске парове који чине једну акционалну целину као полазиште у класификацији. У одељку *Акциональные пары vs. видовые пары* (стр. 288–321) аутор указује на проблеме које узрокује одабир глаголских парова као објекта акционалне класификације, у првом реду стога што ће сваки члан (и имперфективни и перфективни) уносити своје особине у укупну акционалну структуру (*Видовая пара как объект акциональной классификации*, стр. 288–299). Дакле, како аутор запажа, када се жели поредити стање у језицима попут руског (с деривационим видом) и у језицима као што је енглески, карачајско-балкарски и др. које у монографији описује, морају се (у језицима какав је руски) узети у обзир

непрефиксирани имперфективни глагол и његова префиксално перфективизована варијанта (нпр. *читать* : *прочитать*), премда је, са аспекта лексичке истоветности, целисходније секундарни имперфектив сматрати видским парњаком префиксираног глагола, а не његов основни облик, што се потврђује и применом Масловљевог критеријума (*Видовая пара и лексическое тождество*, стр. 299–302).

Наведене неуједначености разлог су формирања тзв. акционалних парова (потпоглавље *Акциональные пары*, стр. 303–311). Реч је о пару деривационо повезаних глагола с различитим граматичким значењем вида, чије се разликовање у погледу семантике (уколико је присутно) испољава као припадност друкчијем међујезичком акционалном значењу (једном од пет које Татевосов описује у четвртој глави студије). Ипак, код појединих глаголских лексема у језицима с деривационим видом, какав је и руски, наведени приступ није оптималан инструмент сагледавања акционалног потенцијала, те стога Татевосов уводи термин „акционалне групе“ (*Акциональные группы*, стр. 312–322), којим обухвата реализацију акционалног потенцијала одговарајућег глагола помоћу више лексема дате класе с истом основом. Сходно томе, сви чланови групе садрже исте акционалне елементе, нпр. употребљавају се епизодички, њихови актанти морају бити представљени именским речима у једнини и др. Управо су дате групе, сматра С. Г. Татевосов, кључне приликом поређења акционалних својстава глаголских лексема у језицима у којима у датом погледу важе другачија правила, те се захваљујући њима формирају акционалне класе у руском језику (подељак *Акциональные классы*, стр. 322–336). Оне су, запажа аутор, у великој мери сличне онима у карачајско-балкарском, багвалинском и др. језицима, а разлике се уочавају у три класе које су регистроване искључиво у руском језику. Ради се о суженој стативно-процесној (рус. *суженный стативно-процессный класс*), ингресивно-мултипликативној (рус. *ингрессивно-мультипликативный класс*) и јакој мултипликативној класи (рус. *сильный мультипликативный класс*).

Са друге стране, упркос тежњи да се посматрана језичка грађа класификује према заједничким акционалним особинама, одређене је лексеме немогуће на такав начин систематизовати. Наиме, Татевосов у потпоглављу *Глаголы вне классов?* (стр. 336–338) истиче да је појам ‘акционални пар’ далеко флексибилнији од термина ‘видски пар’, што имплицира да је знатно већи број глаголских лексема које, заправо, представљају акционалне, али не и видске парове, док Н. В. Перцов тврди да у видске парове ступа 65% глагола од укупног броја регистрованог у лексичком фонду руског језика. Видска непарност глагола попут *взвесить*, *побросать*, *проработать (всю ночь)*, *наигратся* и др. објашњава се, како аутор примећује, припадношћу одговарајућем начину глаголске радње. Након што је у претходним потцелинама формирао акционалну

класификацију прилагођену граматичком систему руског језика, Татевосов у потпоглављу *Опыт межъязыкового сопоставления* (стр. 338–351) добијене резултате упоређује с језичком грађом мишарског дијалекта татарског језика, што врло прегледно представља помоћу неколико већих табела (стр. 339–341; 343), праћених обимнијим коментарима у погледу запаженог стања. Изложивши и подробно описавши акционалне карактеристике глагола у језицима чија се видска експликација манифестује на другачији начин, аутор констатује да руски језик има истоветна фундаментална ограничења као и багвалински, маријски и др. језици који су били предмет поређења, а бројне сличности у погледу акционалних класа глагола које је издвојио и описао С. Г. Татевосов додатно указују на чињеницу да је модел који је развио заиста могуће применити како на језике с тзв. *словоизменительным* тако и на оне с *деривационным* видом – прва група језика у потпуности реализује акционални потенцијал глагола у различитим његовим облицима, док се код језика који припадају другој скупини, сматра аутор, то постиже неколиким лексемама (*Акциональная система русского языка в пространстве типологических возможностей*, стр. 352–356).

На крају, аутор се у Закључку своје студије (стр. 359–362) укратко осврнуо на циљеве, задатке и исходе спроведених истраживања описаних у свакој од глава, те закључио да су постављени циљеви успешно реализовани. С тиме се, наравно, морамо сложити, будући да С. Г. Татевосов своје (хипо)тезе темељно проучава и поткрепљује већим бројем примера, док као посебну особеност свог предложеног система издваја његову кохерентност, али и чињеницу да акционалност поседује своју унутрашњу „логику“ те да зависи од универзалних ограничења. Закључком се, међутим, дата монографија не завршава. Она има и четири додатна, обимна поглавља која је аутор назвао *Прилозима* (*Приложения*, стр. 363–517), где се одређена места у посматраној категорији акционалности додатно осветљавају. Прва таква целина носи назив *Видо-временные системы изучаемых языков* (стр. 363–392) и у њој аутор разматра видско-временски систем глагола описаних у трима несловенским језицима анализираним у четвртој глави, док у другој, под називом *Семантика событий* (стр. 393–421), Татевосов описује глаголе са аспекта њихове структуре аргумената, узевши као почетну тачку класификацију Д. Дејвидсона коју, како истиче – „превазилази“, те у духу неодејвидсонске струје као важан фактор приликом анализе издваја семантичке улоге између *индивидуа* и *догађаја*. У прилог тврдњи да су рецензиране монографије, заправо, интегрална целина која је конципирана тако да је читање друге могуће и без претходног увида у прву студију говори и трећа додатна глава – *Формальная теория акциональности* (стр. 422–479), у којој аутор разматра одређене проблеме у блиској вези с појединим темама којима су

биле посвећене главе ове друге књиге, а који су претходно детаљније обрађени и образложени у првој монографији (нпр. *асијектиуална/акционална композиција* и *каузативизација*). Сличну структуру и функцију има и последња целина у овој књизи – *Событийная структура русского глагола* (стр. 480–517), где аутор разматра и *декомпозицију њредикација* те *резултирајући њоддогађај*.

На основу овог кратког приказа двеју монографских студија С. Г. Татевосова – *Акционалност в лексике и грамматики (глагол и структура события)* (2015) и *Глагольные классы и типология акциональности* (2016) – можемо да закључимо да су оне, како у интегралној целини као обимна типолошка студија тако и понаособ, несумњиво вредан прилог неколиким лингвистичким дисциплинама. Сматрамо да је аутор одговорио на постављене задатке и успешно реализовао своје истраживачке циљеве, те да ће представљене књиге бити од изузетне користи и значаја у првом реду оним проучаваоцима чија су научна интересовања усмерена на домен морфологије, типологије, семантике и аспектологије. Међутим, судећи према прегледности којом се одликују обе студије Татевосова, бројним представљеним иновативним и критичким запажањима, добро структурно организованим целинама, као и тежњама аутора да поједине делове додатно разјасни (посебно, на пример, термилошке неуједначености), о чему, несумњиво, сведоче и четири обимне главе у виду прилога, рецензиране студије могу се препоручити и студентима различитих филолошких профила (особито на вишим курсевима) заинтересованим за савремене токове у науци о језику као корисно штиво за стицање додатних знања из лексичке и граматичке семантике, као и семантичко-синтаксичког интерфејса.

Тијана И. Балек*

Универзитет у Новом Саду**

Филозофски факултет

Одсек за славистику

* tijana.balek@uns.ac.rs

** Приказ је настао у оквиру пројекта *Стандардни српски језик: синтаксичка, семантичка и прагматичка исцраживања* (бр. 178004), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

БИБЛИОГРАФИЈА

Библиографија за 2017. годину¹

расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике
која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској

Библиографију уредила и грађу прикупила *Ана Голубовић*
сарадник при сакупљању грађе *Стефан Милошевић*

Списак обрађених часописа

- АФФ – Анали Филолошког факултета, Београд; ISSN 0522-8468
АП – Археографски прилози, Београд; ISSN 0351-2819,
<https://www.nb.rs/publications/publication.php?id=12443>, ISSN 1452-2233
Balcanica, Београд; ISSN 0350-7653; 2406-0801
<http://www.balkaninstitut.com/srp/internet-izdanja>
Баштина, Приштина–Лепосавић; ISSN 0353-9008
- БВ – Библиографски вјесник, Цетиње; ISSN 0409-3739
BELLS – Belgrade English Language and Literature Studies;
ISSN 1821-3138; 1821-4827
- ВаО – Васпитање и образовање, Подгорица; ISSN 0350-1094
Глас – Глас САНУ : Одељење језика и књижевности, Београд; ISSN 0351-7365
Гласник ЦАНУ : Одјелење умјетности, Подгорица; ISSN 0350-5480
- ГСЈКњ – Годишњак за српски језик и књижевност, Ниш; ISSN 1451-5415
наставак ЗБФФН
- ГФФН – Годишњак Филозофског факултета у Никшићу; ISSN 0354-9992
ГФФНС – Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду; ISSN 0374-0730,
<http://godisnjak.ff.uns.ac.rs/index.php/gff>, ISSN 2334-7236
Даница, Београд; ISSN 0354-4974
Етно-културолошки зборник за проучавање културе источне Србије
и суседних области, Сврљиг; ISSN 0354-7485
- ЖЈ – Живи језици; ISSN 0514-7743
ЗБСЈКУ – Зборник за српски језик, књижевност и умјетност, Бања Лука;
ISSN 1451-2955
- ЗБЈКФФНС – Зборник за језике и књижевности Филозофског факултета
у Новом Саду; ISSN 2217-8546
- ЗБМСКС – Зборник Матице српске за класичне студије, Нови Сад; ISSN 1450-6998

¹ Библиографске јединице из ранијих година означене су са *.

- ЗБМСКЈ – Зборник Матице српске за књижевност и језик, Нови Сад; ISSN 0543-1220
- ЗБМСС – Зборник Матице српске за славистику, Нови Сад; ISSN 0352-5007
- ЗБМСФЛ – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад; ISSN 0352-5724
- ЗБФФН – Зборник радова Филозофског факултета у Нишу; ISSN 0350-2414 наставља се као ГСЈКљ
- ЗБФФП – Зборник радова Филолошког факултета у Приштини, ISSN 2217-8082
http://fifa.pr.ac.rs/zbornik_radova_filozofskog_fakulteta_u_pristini/
- ЗБФФБ – Зборник Филозофског факултета у Београду; ISSN 0350-848X Italica Belgradensia, Београд; ISSN 0353-4766
- ЈД – Језик данас, Нови Сад; ISSN 0354-9720
- ЈФ – Јужнословенски филолог, Београд; ISSN 0350-185X
- КњЈ – Књижевност и језик, Београд; ISSN 0454-0689
- Ковчежић – Ковчежић, прилози и грађа о Доситеју и Вуку, Београд
- Кодови – Кодови словенских култура, Београд; ISSN 0354-964X
- ЛМС – Летопис Матице српске, Нови Сад; ISSN 0025-5939
- ЛА – Лингвистичке актуелности, Београд; ISSN 1450-9083;
<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/lingvisticke-aktuelnosti/>;
ISSN 2406-3207
- НССУВД – Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд; ISSN 0351-9066
- НЈ – Наш језик, Београд; ISSN 0027-8084
- ОП – Ономатолошки прилози, Београд; ISSN 0351-9171 Преводацац, Београд; ISSN 0351-8892
- ПКЈИФ – Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд; ISSN 0350-6673
- ПЛ – Примењена лингвистика, Београд; ISSN 1451-7124
- ППЈ – Прилози проучавању језика, Нови Сад; ISSN 0555-1137
- ПР – Просвјетни рад, Подгорица; ISSN 0033-1686
- Радови – Радови : часопис за хуманистичке и друштвене науке = Works : Magazin for Humanist and Social Studies, Бања Лука; ISSN 1512-505X
- РФФ – Радови Филозофског факултета, Пале Расковник : часопис за књижевност и културу, Београд; ISSN 0486-0187
- Ријеч – Ријеч – часопис за науку о језику и књижевности, Никшић; ISSN 0354-6039 Славистика, Београд; ISSN 1450-5061
- СЈ – Српски језик, Београд; ISSN 0354-9259
- СДЗБ – Српски дијалектолошки зборник, Београд; ISSN 0353-8257
Стил, Београд; ISSN 1451-3145
Трибина САНУ, Београд; ISSN 2335-0121
- FU – Facta universitatis, Ниш; ISSN 0354-4702
<http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FULingLit>, ISSN 2406-0518
- Филолог – Филолог : часопис за језик, књижевност и културу, Бања Лука; ISSN 1986-5864
<https://filolog.rs.ba/index.php?journal=filolog>, ISSN 2233-1158
Philologia, Београд; ISSN 1451-5342
- PhM – Philologia Mediana, Ниш; ISSN 1821-3332
- ФП – Филолошки преглед, Београд; ISSN 0015-1807

Обрађени зборници радова

АЛЕКСАНДАР Белић, српски лингвиста века. Књ. 2, Александар Белић и страни слависти; Под кровом Српске академије наука и уметности / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајић, Срето Танасић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 328, 24. | Уп. 1070.

АЛЕКСАНДАР Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника : зборник радова са истоименог научног скупа одржаног од 17. до 18. априла 2015. године / прир. Јордана Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 191. – (Библиотека Научни скупови) | Уп. 1096.

ANDRIĆEVA Gospodica = Andrićs Fräulein / ур. Branko Tošović. – Graz : Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität ; Banja Luka : Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske ; Beograd : Svet knjige : NM libris, 2017. – 791. – (Andrić-Initiative ; 10) | Уп. 741.

ГОВОРИ српски пиши ћирилицом : зборник радова : научно-политички скуп и научно-политичка трибина, Требиње, 4. март 2017. године / прир. Рајко Танасијевић. – Београд : Филип Вишњић, 2017. – 196. | Уп. 463.

[DVESTO sedemdesiat] 270 rokov dejín, literatúry a jazyka Slovákov vo Vojvodine : zborník prác z Medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala v Novom Sade 16. októbra 2015 / red. Jarmila Hodoličová. – Nový Sad : Slovakistická vojvodinská spoločnosť, 2017. – 400. | Уп. 1108.

ENGLISH Studies Today : Words and Visions : Selected Papers from the Third International Conference English Language and Anglophone Literatures Today (ELALT 3) / ed. Bojana Vujin, Mirna Radin-Sabadoš. – Novi Sad : Faculty of Philosophy, Department of English Studies, 2017. – 461. | Уп. 1010.

ЈЕЗИК, књижевност, време : jezička istraživanja : zbornik radova / ур. Biljana Mišić Ilić, Vesna Lopičić. – Niš : Filozofski fakultet, 2017. – 502. – (Библиотека Научни скупови) | Уп. 1119.

ЈЕЗИК, књижевност и популарна култура : зборник радова са Пете међународне конференције Факултета за стране језике / ур. Тијана Парезановић, Валентина Будинчић, Даница Б. Карић. – Београд : Алфа БК универзитет, 2017. – 227. | Уп. 1120.

ЈЕЗИК и књижевност у глобалном друштву : тематски зборник радова са шестог међународног научног скупа Наука и савремени универзитет 6 (2016) / ур. Гордана Ђигић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 286. – (Библиотека Научни скупови) | Уп. 1121.

ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 6 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 639. | Уп. 1122.

КЊИЖЕВНОСТ и језик у Друштву српске словесности / ур. Злата Бојовић. – Београд : САНУ, 2017. – 219. – (Научни скупови ; 158. Одељење језика и књижевности ; 29 ; 158) | Уп. 1125.

ОПСЦЕНА лексика у српском језику : зборник радова са истоименог научног скупа одржаног 13. јуна 2015. године у Нишу / прир. Јордана Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 206. | Уп. 681.

ПУТЕВИМА речи : зборник радова у част Даринки Гортан Премк / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, 2017. – 654. | Уп. 694.

САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са VIII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 2. априла 2016. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2017. – 290. | Уп. 1155.

СЕМИНАР српског језика, књижевности и културе. Предавања 6 / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајдић. – Београд : Међународни славистички центар, 2017. – 178. | Уп. 480.

СЛОВЕНСКА терминологија данас / ур. Предраг Пипер, Владан Јовановић. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 689. – (Научни скупови ; 157. Одељење језика и књижевности ; 28) | Уп. 303.

СРЕДЊИ век у српској науци, историји, књижевности и уметности : VIII Научни скуп, Деспотовац–Манасија, 20–21. август 2016. / ур. Гордана Јовановић. – Деспотовац : Народна библиотека Ресавска школа ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 237. | Уп. 1161.

СРПСКИ језик и ћирилица данас : зборник радова / ур. Емир Кустурица, Милош Ковачевић, Александра Вранеш. – Андрићград : Андрићев институт, 2017. – 134. – (Библиотека Научни скупови Одјелјења за књижевност. Коло Зборници радова ; 7) | Уп. 481.

(СРПСКИ) језик у комуникативној функцији : XI међународни научни скуп Српски језик, књижевност, уметност, 28–29. X 2016. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2017. – 327. | Уп. 482.

ЋОРИЋЕВА poetika prostora : lirski, humoristički i satirički svijet Branka Ćorića = Ćorićs Poetik des Raumes : die lyrische, humoristische und satirische Welt von Branko Ćorić / ур. Branko Tošović. – Banja Luka : Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske ; Graz : Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität, 2017. – 310. – (Ћорићев пројекат ; 6) | Уп. 807.

УКРАЈИНИСТИКА и словенски свет : зборник научних радова : поводом 25 година украјинистике на Универзитету у Београду / ур. Људмила Поповић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 450. | Уп. 1167.

УНИВЕРЗИТЕТСКА славистика : традиције, савремено стање, перспективе : међународни научни зборник поводом 140 година Катедре за славистику Београдског универзитета = УНИВЕРСИТЕТСКАЯ славистика : традиции, современное состояние, перспективы : международный сборник научных статей посвященный 140-летию кафедры славистики Белградского университета / ур. Ксенија Кончаревић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 537. | Уп. 1168.

I. Општи теоријско-методолошки проблеми и историја лингвистике

1. ГРКОВИЋ МЕЈЦОР, Јасмина

Лингвистика као контекстуална наука : Фази лингвистика / Милорад Радовановић. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књижевница Зорана Стојановића, 2015. – 261. – (Библиотека Theoria) / Јасмина Грковић-Мејцор // Трибина САНУ. – 5 (2017), 66–70. | Приказ | Уп. 7, 8.

2. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Word Formation : an International Handbook of the Languages of Europe, volume 4 / eds. Peter O. Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen, Franz Rainer. – Berlin : Boston : De Gruyter Mouton, 2016. – 698. – (Handbooks of Linguistics and Communication Science) / Рајна Драгићевић // ЗбМССФЛ. – 60, 1 (2017), 219–227. | Приказ

3. ЖИЛКО, Богуслав

Семиологија Фердинанда де Соссюра в семиотики културе Тартуско-московској школе / Богуслав Жилко // ЗбМСС. – 92 (2017), 111–121. | Резиме

4. ЗОЉАН, Сурен

Юрий Лотман и социјална семиотика : к постановке проблемы / Сурен Зољан // ЗбМСС. – 92 (2017), 123–149. | Резиме

5. КЊИЖАР, Иван

Проблем разграничавања прагматичких импликација у савременој лингвистичкој теорији / Иван Књиџар // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 41–58. | Summary

6. ОНХАЈЗЕР, Ингеборг

К выходу в свет пятитомного издания „Словообразование в языках Европы“ / Ingeborg Ohnheiser // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 171–181. | Резиме, Summary

7. ПИПЕР, Предраг

Градуелност и контекстуалност језичке структуре : Фази лингвистика / Милорад Радовановић. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књиџарница Зорана Стојановића, 2015. – 261. – (Библиотека Theoria) / Предраг Пипер // Трибина САНУ. – 5 (2017), 70–75. | Приказ | Уп. 1, 8.

8. РАДОВАНОВИЋ, Милорад

О фази лингвистике : Фази лингвистика / Милорад Радовановић. – Сремски Карловци ; Нови Сад : Издавачка књиџарница Зорана Стојановића, 2015. – 261. – (Библиотека Theoria) / Милорад Радовановић // Трибина САНУ. – 5 (2017), 75–79. | Приказ | Уп. 1, 7.

9. СОРОКИНА, Елвира

Формирование теории „Языка для специальных целей“ (ЯСЦ) / Эльвира Анатольевна Сорокина // Словенска терминологија данас. – 29–40. | Summary

10. СТОЈАНОВИЋ ПРЕЛЕВИЋ, Ивана

Shvatanje metafore u teoriji sličnosti i teoriji semantičke interakcije / Ivana Stojanović Prelević // PhM. – 9 (2017), 371–383. | Summary

11. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Distribution of Grammaticalized Information between Sentence and Noun Phrase / Zuzanna Topolińska // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 7–11. | Summary

12. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Shifters w funkcji operatorów zdaniowych / Zuzanna V. Topolińska // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 29–34. | Резиме, Summary

13. УСПЕНСКИ, Фјодор

Опыты в стихах с острова Туле : „Младшая Эдда“ как памятник лингвистической мысли XIII века / Федор Успенский // ЗбМСС. – 92 (2017), 175–185. | Резиме

14. ФЛАШАР, Мирон

Изабрана дела Мирона Флашара. Том 1, Античка књижевност; Теорија књижевности; Лингвистика; Лингвостилистика / прир. Војислав Јелић, Александар Лома, Ненад Ристовић. – Београд : Универзитет, Филозофски факултет ; САНУ ; Нови Сад : Матица српска, 2017. – 635.

**II. Интердисциплинарна проучавања језика (етнолингвистика,
неуроллингвистика, психоллингвистика, социоллингвистика и сл.)**

15. АНТОВИЋ, Михаило

Од неурона до смисла : лингвистика у когнитивним наукама / Михаило Антовић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 203. – (Библиотека Студије)

16. БОЖОВИЋ, Ђорђе

Jezička politika i ideologija u kontekstu tranzicije / Ђорђе Вождовић // ПЛ. – 18 (2017), 79–90. | Summary

17. БОЈОВИЋ, Ивана

Jeziци u potkrovlju / Ranko Bugarski. – Београд : Библиотека XX век : Књиџара Krug, 2016. – 240. – (Библиотека XX век ; 227) / Ивана Бојовић // ЈА. – 30 (2017), 32–37. | Приказ

18. БРАТАНИЋ, Маја

Od baze do portala : razvoj nacionalne terminološke infrastrukture / Maја Bratanić, Ana Ostroški Anić, Siniša Runjaić // Словенска терминологија данас. – 657–666. | Summary

19. БУРШИЋ БУДИЦИ, Барбара

Il dialetto sissanese quasi cent'anni dopo : per uno studio comparativo in diacronia tra l'ali e la parlata di oggi / Barbara Buršič-Giudici // Језици и културе у времену и простору 6. – 59–68. | Резиме

20. ВАКУЛЕНКО, Максим

Виртуална украјинско--російсько-англијска терминографична лабораторія з фізики : сучасні лінгвістичні технології у фаховој мові / Максим Олегович Вакуленко // Словенска терминологија данас. – 681–689. | Summary

21. ВЕЛИМИРАЦ, Светлана

Очување језичког диверзитета кроз призму еколингвистике / Светлана Велимирац // Савремена проучавања језика... – 263–271. | Resume

22. ВИДАНОВИЋ, Ђорђе

Deixis and Personhood : a New Philosophical Account / Djordje Vidanović // FU. – 15, 1 (2017), 1–9. | Rezime

23. ВРАНИЋ, Ивана

Значај невербалних елемената у електронској комуникацији / Ивана Вранић // Савремена проучавања језика... – 241–249. | Summary

24. ВУЈАКЛИЈА, Данка

Транскрипција и транскрипти у дигиталној ери / Данка Вујаклија // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 7–39. | Summary + Прилози

25. ВУЧКОВИЋ, Петар

Lingvistika kao interdisciplina / Petar Vučković. – Beograd : Svet knjige : Multidisciplinarni centar za podsticanje integracionih procesa i harmonizaciju prava, 2017. – 199. – (Edicija Nauka)

– ГОРЈАНЦ, Војко

Nije rečnik za seljaka | Уп. 432.

26. ГРИЊЕВ-ГРИЊЕВИЧ, Сергеј

Антропололингвистика как современное развитие терминоведения / Сергей В. Гринев-Гриневич // Словенска терминологија данас. – 41–50. | Summary

27. ДОБРОТА, Нада

Artikulaciono-fonološki poremećaji / Nada Dobrota. – 2. dopunjeno izd. – Beograd : Zavod za psihofizičke poremećaje i govornu patologiju Cvetko Brajović : Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, 2017. – 199. – (Edicija Monografije i radovi)

– ДОЦИ, Дијана

Симболичка употреба језика у номенклатури градских области | Уп. 210.

– БУРОВИЋ, Татјана

Engleski jezik ekonomske nauke i struke u svetlu kognitivne lingvistike | Уп. 1009.

– ЗОЉАН, Сурен

Юрий Лотман и социјална семиотика : к постановке проблемы | Уп. 4.

28. ЗУБОВ, Александар

Способы автоматического извлечения терминов из текста / Александр Васильевич Зубов // Словенска терминологија данас. – 639–642. | Summary

29. ЈОВАНОВИЋ, Војислав

Значај језичких скраћеница и њиховог тумачења у процесу комуникације / Војислав П. Јовановић // ЗбЛКФФНС. – 7 (2017), 13–35. | Summary

– КЕБАРА, Марина

Семантизација спонтаних деривата (дечјих неологизама) у функцији прецедентности језичке игре | Уп. 650.

30. КОВАЛСКИ, Павел

Wykorzystanie terminologii w systemie informacyjno-wyszukiawczym językoznawstwa slawistycznego iSybislaw / Paweł Kowalski, Zofia Rudnik-Karwatowa // Словенска терминологија данас. – 643–655. | Summary

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Језик и религија : појмовник теолингвистике | Уп. 970.

31. ЛЕВИЦКА, Јана

Počiatky slovenskej terminologickej databázy a jej súčasnosť a budúcnosť / Jana Levická // Словенска терминологија данас. – 667–677. | Summary

32. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Поглед у теолингвистику / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2015. – 364. / Ружица Левушкина // ЗбМСС. – 91 (2017), 283–287. | Приказ

33. МАЊЧАК ВОЛФЕЛД, Елжбјета

Is English a *Lingua Franca* of Scientific Discourse of Modern Times? / Elzbieta Mańczak-Wohlfeld // Језик, књижевност, време. – 487–498. | Rezime

– МАРИЋ, Биљана

Синтаксичка деривација : когнитивнолингвистички аспект | Уп. 346.

– МИЋОВИЋ, Драгослава

Жене полицајци кроз језик српске полицијске периодике : 1910–2016. | Уп. 780.

34. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

O razvoju metalingvističke svesti : svest o reči / Jasmina D. Moskovljević Popović // АФФ. – 29, 1 (2017), 11–27. | Summary

35. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Prve reči i kako ih odrediti : teorijsko-metodološki problemi u proučavanju ranog leksičkog razvoja / Jasmina D. Moskovljević Popović // Путевима речи. – 143–156. | Summary

– НИКОЛИЋ, Мелина

Pokušaj definisanja konfrontacionog intervjua | Уп. 782.

– НОВОДРАНОВА, Валентина

Когнитивное моделирование терминосистемы предметной области знания | Уп. 356.

– ПОПОВИЋ, Људмила

Актуелна питања когнитивнолингвистичких проучавања српског језика | Уп. 474.

– СОКОЛИЈА, Алма

Jedno terensko sociolingvističko istraživanje | Уп. 795.

– СОКОЛОВИЋ, Далибор

Демографске, социјалне и географске карактеристике као фактор одржавања словенских мањинских језика | Уп. 304.

Језичка лојалност и етнојезичка солидарност корисника лужичкосрпских језика | Уп. 414.

Језичка лојалност и етнојезичка солидарност припадника словачке језичке заједнице у Војводини | Уп. 415.

Спољашња историја језика као сегмент еколингвистичког описа лужичкосрпске језичке заједнице у Немачкој | Уп. 416.

– **СТАМЕНКОВИЋ, Душан**

Језик и кретање : когнитивносемантички огледи | Уп. 266.

Temporalnost u vizuelnom jeziku stripa | Уп. 267.

– **СТЕПАНОВ, Страхинја**

Novinski politički strip i rekontekstualizacija | Уп. 801.

О језику и/у политици : повест југословенских истраживања | Уп. 483.

36. ТРЕНЧИЋ, Саша

The Influence of Age, Time Spent in Canada and other Factors on the Level of Intercultural Sensitivity of Serbian Immigrants / Saša Trenčić // *Jezik, književnost, vreme.* – 471–485. | Резиме

37. ХОДЕЛ, Роберт

О канонизацији књижевности у оквиру језичке глобализације / Роберт Ходел // *Глас.* – 427, 30 (2017), 41–54.

38. ШТЕРЛЕМАН, Иван

Сигнализам и лингвистика / Иван Штерлеман // *ЛМС.* – 499, 3 (2017), 243–257.

III. Примењена лингвистика

а) Превођење

39. АЈДАЧИЋ, Дејан

Поређење српских и пољских фразеологизама који се односе на особине говора 1 / Дејан Ајдацић // *Славистика.* – 21 (2017), 106–111. | Резиме

40. АНДЕРСОН, Јаника

Внутрисемиотическиј превод при копиравању античног искуства : на примере колекције Художественног музеја Тартуског универзитета / Јаника Андерсон, Марија-Кријстина Лотман // *ЗбМСС.* – 92 (2017), 187–209. | Резиме

– **АНДРИЋ, Едита**

Prevod romana „Gospodica“ na mađarski jezik | Уп. 996.

41. БАБИЋ, Жељка

Постојање транскултуралне комуникације у преводу / Жељка Бабић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 303–314. | Summary

42. ВУЧКОВИЋ, Драгана

Начин исказивања монолога у преводу драмске поеме Петера Хандкеа „Кроз села“ / Драгана Вучковић // *Савремена проучавања језика...* – 251–259. | Résumé

43. ГЛУМАЦ, Дивна

Значења каузатива у јапанском језику и неки проблеми у преводу на српски / Divna D. Glumac // *АФФ.* – 29, 2 (2017), 83–100. | Summary

44. ГЛУМАЦ, Дивна

Prevođenje japanskog kauzativa posesije sa živim subjektom na srpski jezik / Divna D. Glumac // *ПЛ.* – 18 (2017), 7–19. | Summary

45. ЂОРЂЕВИЋ, Јасмина

Translation Techniques Revisited : the Applicability of Existing Solutions in Non-Literary Translation / Jasmina P. Đorđević // *FU.* – 15, 1 (2017), 35–47. | Резиме

– ЕРАКОВИЋ, Борнслава

Aligning Assessment Criteria for Student Translations with Learning Outcomes a Case in Point : a Beginner Level Course on the Translation of Fiction | Уп. 92.

– ИВАНОВ, Вјачеслав

Перевод стихов и ентропија језика | Уп. 323.

46. ИВАЊИ, Иван

Usmeno prevođenje u sferi politike / Ivan Ivanji // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 109–113.

– ИЗГАРЈАН, Александра

Проблеми у превођењу афроамеричке књижевности на српски | Уп. 761.

47. ЈАГРОВИЋ, Александар

English for Business Purposes : Specialized Translation in Developing an English-Serbian Glossary of Risk Management Terms in Banking / Aleksandar M. Jagrović, Biljana Č. Jagrović // FU. – 15, 1 (2017), 97–109. | Rezime

– ЈОВИЋЕВИЋ, Радојица

Власић ишаме, а не Царсииво мрака : српски превод наслова драме Лава Николајевича Толстоја „Властъ тъмы“ | Уп. 768.

48. КАВГИЋ, Александар

Serbian Translations of Culture Terms in Bill Bryson's „Made in America“ : a Case Study into Transference Procedures of Culture Terms / Aleksandar Kavgić // English Studies Today. – 303–316.

49. КЕСИЋ, Далибор

Physical Dimensions in Translation / Dalibor Kesić // Језици и културе у времену и простору 6. – 291–301. | Rezime

50. КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Sistem prevođenja engleskih binominalnih složenica na srpski jezik / Sanja Krimer Gaborović // Језици и културе у времену и простору 6. – 303–313. | Summary

– КРСТИЋ, Маја

Употреба глагола кретања у „Суровој школи“ Б. Ћопића и њихови еквиваленти у преводу на руски језик | Уп. 772.

51. МАЛЕШЕВИЋ, Михаела

Prevođenje glagola sa metaforičkom dopunom u engleskom jeziku kao stranom / Mihaela M. Malešević // АФФ. – 29, 1 (2017), 183–200. | Summary

52. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лингвистика и поезика превођења пева „Луча микрокозма“ / Радмило Н. Маројевић // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 55–65. | Резюме

53. МАТИНОВ, Златоје

Esperanto između vizije i stvarnosti / Zlatoje Martinov // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 7–31. | Resumo

54. МИЋИЋ КАНДИЈАШ, Софија

Лексиколошки и лексикографски аспекти превођења енглеских медицинских израза на српски / Софија Ј. Мићић-Кандијаш // Словенска терминологија данас. – 625–636. | Summary

55. МОДЕРЦ, Саша

Italijanski vulgarizam *cazzo* i njegovo prevođenje na srpski jezik / Saša Moderc, Maurizio Barbi // ЖЈ. – 37 (2017), 31–58. | Summary

56. ОРЧИЋ, Лидија

Метафора у терминолошким колокацијама у енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику / Лидија С. Орчић, Адмир Р. Горчевић // ЗбФФП. – 47, 1 (2017), 199–215. | Summary

57. РАЗДОБУДКО ЧОВИЋ, Лариса

Фразеологизми с повећаном експресивно-емоционалном бојом у наративној структури „Проклете авлије“ Иве Андрића и питања руских преводних еквивалената / Лариса И. Раздобудко-Човић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 251–260. | Резюме

58. СТАКИЋ, Мирјана

Поливалентност лексема *простор* и *време* у роману „Ереб“ Урсуне Познански / Мирјана М. Стакић // КњЈ. – 64, 3/4 (2017), 441–448. | Резюме

59. СТОЈАНОВИЋ, Бранислава

Укрштања и паралеле : о пољским преводима српске народне поезије / Мирослав Топић, Петар Буњак. – Београд : ЕАТ – Eco Art & Theory, 2015. – 141. / Бранислава Стојановић // Славистика. – 21 (2017), 482–483. | Приказ

60. ФЛАШАР, Мирон

Изабрана дела Мирона Флашара. Том 2. Историја религија; Историја идеја; Компаратистика; Традуктологија; Класичне студије у Срба / прир. Александар Лома, Ненад Ристовић. – Београд : Универзитет, Филозофски факултет ; САНУ ; Нови Сад : Матица српска, 2017. – 631.

61. ХЛЕБЕЦ, Борис

Апликација и превођење / Борис Хлебец // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 50–62. | Summary

62. ХЛЕБЕЦ, Борис

Преводилачке технике и поступци : енглески језик / Борис Хлебец. – 2. изд. – Београд : Чигоја штампа, 2017. – 82.

63. ЧАМУР, Милица*

Безеквивалентна лексика као лингвокултуролошки и преводилачки проблем на плану руског и српског језика / Милица Б. Чамур // РФФ. – 18 (2016), 289–304. | Резюме

64. ЧИЖИКОВА, Зузана

K prekladom v časopise pre deti „Naši pionieri/Pionieri“ v obdobi 1960–1980. / Zuzana Čížiková // Славистика. – 21 (2017), 351–355. | Резиме

б) Учење страних језика**65. АЈМОЛДИНА, Алија**

First Language Influence on Non-Native Speakers' Business Writing : a Cross-Cultural Study / Aliya Aimoldina // ЗбФФП. – 47, 3 (2017), 89–100. | Резиме

66. БАБИЋ, Биљана

Greške u upotrebi oblika genitiva na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog / Biljana Babić // Језици и културе у времену и простору 6. – 363–377. | Summary

67. БАЛЦЕР, Ентони

Novi francuski bez muke / Anthony Bulger ; prev. Goran Živanović. – 3. изд. – Novi Sad : Rizmica lepih reči, 2017. – 591. – (Metoda dan po dan Assimil)

68. БЈАНКО, Клаудија

La multidisciplinarité en classe de langue : une proposition de travail a partir de „La voyage d'hiver“ d'Amelie Nothomb / Claudia U. Bianco // PhM. – 9 (2017), 305–320. | Резиме

69. БЈЕЛАЈАЦ, Санда

Self-Repaired Speech Errors in English as L2 in the Speech of Native Serbian Speakers / Sanda S. Bjelajac // Филолог. – 15 (2017), 114–129. | Резиме

70. БОДРИЧ, Радмила

Osvrt studenata anglistike na metodičku praksu kao oblik razvijanja nastavničkih kompetencija / Radmila Bodrić // Језици и културе у времену и простору 6. – 379–396. | Summary

71. БОЈОВИЋ, Милевица

Beliefs About Language Learning and Classroom Speaking Activities in English as a Foreign Language / Milevica Bojović // English Studies Today. – 207–224.

72. БОШКОВИЋ, Ивана

Свет у малом : настава шпанског језика у интеркултурној учионици / Ивана Бошковић // ЖЈ. – 37 (2017), 285–299. | Resumen

73. ВАЛЕТОПУЛОС, Фридерикос

Thématiques dans le discours émotionnel d'apprenants allophones : quelles perspectives pour l'enseignement-apprentissage des langues étrangères / Freiderikos D. Valetopoulos, Julie J. Raçon // PhM. – 9 (2017), 63–77. | Резиме

74. ВЛАЈКОВИЋ, Немања

Koje kriterijume savremeni udžbenik L2 mora ispuniti sa interkulturnog stanovišta? : teorijske implikacije i praktična iskustva / Nemanja Vlajković // ЖЈ. – 37 (2017), 187–211. | Zusammenfassung

75. ВУКСАНОВИЋ, Ивана

Analyse des savoirs construits dans les interactions en classe bilingue / Ivana Vuksanović // Језици и културе у времену и простору 6. – 419–427. | Summary

76. ГЕРНГРОС, Гинтер

Playway to English 2 : енглески језик за други разред основне школе : приручник за наставнике / Гинтер Гернгрос, Херберт Пухта, Бојана Гледић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2017. – 152.

77. ГЛИГОРИЋ, Слободанка

Didaktičko oblikovanje zadataka za samoevaluaciju u udžbenicima engleskog kao stranog jezika / Slobodanka Gligorić // Philologia. – 15 (2017), 29–35. | Summary

78. ГЛУШАЦ, Татјана

Analiza pedagoških uverenja nastavnika engleskog jezika u Srbiji / Tatjana Glušac, Mira Milić, Vesna Pilipović // Језици и културе у времену и простору 6. – 429–440. | Summary

79. ГЛУШАЦ, Татјана

Developing Critical Thinking in Teaching EFL Through Asking Questions / Tatjana Glušac, Vesna Pilipović // English Studies Today. – 401–414.

80. ГРУБОР, Јелена

Analytical Measurement of L2 Speaking Proficiency in a Final Exam in English / Jelena Grubor // BELLS. – 9 (2017), 49–62.

81. ГУДУРИЋ, Снежана

Phonétique et phonologie de la langue française : cahier d'exercices / Snežana Gudurić, Nataša Radusin. – 2. изд. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2017. – 126.

82. ДАНИЛОВИЋ ЈЕРЕМИЋ, Јелена

Лексичко-морфолошке везе и учење енглеског језика / Јелена Р. Даниловић Јеремић // ЗбФФП. – 47, 4 (2017), 301–319. | Summary

83. ДАНЧЕТОВИЋ, Никола

Анализа фонетско-фонолошке перцепције енглеских монофтонга на терцијарном нивоу учења / Никола Н. Данчетовић // ЗбФФП. – 47, 4 (2017), 339–368. | Summary

84. ДЕЈВИС, Брент

Addressing Grammar in the Interaction Task-Based Learning Environment / Brent M. Davis // ЗбФФП. – 47, 3 (2017), 101–108. | Резиме

85. ЂОРЂЕВИЋ, Марија

Priručnik iz farmaceutskog engleskog jezika / Marija Đorđević. – Novi Sad : Farmaceutski fakultet, 2017. – 145.

86. ЂУКИЋ МИРЗАЈАНЦ, Марина

Електронско тестирање у настави страних језика / Марина Ђ. Ђукић Mirzayantz // PhM. – 9 (2017), 567–585. | Summary

87. ЂУРИЧИЋ, Мила

Постигнућа у разумевању писаног текста на руском језику после општег средњег образовања / Мила Ђуричић // ЖЈ. – 37 (2017), 251–260. | Резиме

88. ЂУРИЧИЋ ГЊАТОВИЋ, Милица

Женски и мушки граматички род у настави шпанског као страног језика : правилно усвајање граматике и/или промовисање идеја о родној равноправности / Милица М. Ђуричић // Филолог. – 15 (2017), 211–232. | Summary

89. ЂУРИЧИЋ ГЊАТОВИЋ, Милица

Скривени курикулум у настави шпанског као страног језика у Србији, са посебним освртом на родно осетљив приступ у учионици : ставови наставног кадра / Милица Ђуричић Гњатовић // ЖЈ. – 37 (2017), 167–186. | Summary

90. ЂУРОВИЋ, Татјана

Engleski jezik za ekonomiste / Tatjana Đurović, Nadežda Silaški. – 7. izd. – Beograd : Ekonomski fakultet, 2017. – 113.

91. ЂУРОВИЋ, Татјана

The School Metaphor Scenario in Serbian EU Accession Discourse : a Reflection of Power Asymmetry / Tatjana Đurović, Nadežda Silaški // Језици и културе у времену и простору 6. – 163–173. | Резиме

92. ЕРАКОВИЋ, Борислава

Aligning Assessment Criteria for Student Translations with Learning Outcomes a Case in Point : a Beginner Level Course on the Translation of Fiction / Borislava Eraković // English Studies Today. – 245–258.

93. ЖИВАНОВИЋ, Јана

English Pronunciation : a Workbook : a Collection of Exercises in Phonemic Transcription / Ružica Ivanović. – Beograd : Philologia, 2017. – 100. / Jana Živanović // Philologia. – 15 (2017), 97–99. | Приказ | Уп. 100.

94. ЖИВАНОВИЋ, Јана

Негативни утицај српског на енглески језик у говорној продукцији / Јана Живановић // Савремена проучавања језика... – 217–227. | Summary

95. ЖИВКОВИЋ, Данијел

Une approche pragmatique de l'analyse du discours et son application à la didactique du français sur objectif spécifique / Danijel Živković // FU. – 15, 1 (2017), 73–83. | Резиме

96. ЖУГИЋ, Драгица

Ishodi učenja u nastavi engleskog jezika na univerzitetском nivou / Dragica Žugić // Језици и културе у времену и простору 6. – 441–454. | Summary

97. ЗАВИШИН, Катарина

Završni ispit za strani jezik na kraju srednjoškolskog obrazovanja u dvojezičnoj (CLIL) nastavi : predlog modela za obrazovni sistem Republike Srbije / Katarina Zavišin // АФФ. – 29, 2 (2017), 67–82. | Summary

98. ЗАВИШИН, Катарина

Nastava jezičkih i nejezičkih sadržaja na stranom jeziku : predlog modela kursa za usavršavanje nastavnika u CLIL kontekstu / Katarina Zavišin // АФФ. – 29, 1 (2017), 165–181. | Summary

99. ИВАНОВИЋ, Милена

Вивчаемо українську мову : савремени українински језик 1 и 2 : основе граматике с практикумом / Милена Ивановић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 196.

100. ИВАНОВИЋ, Ружица

English Pronunciation : a Workbook : a Collection of Exercises in Phonemic Transcription / Ružica Ivanović. – Beograd : Philologia, 2017. – 100. | Уп. 93.

101. ИЧИН, Корнелија

Руски језик : за студенте шумарског факултета / Корнелија Ичин. – Београд : Шумарски факултет, 2017. – 243.

102. ЈАКОВЉЕВИЋ, Бојана

Transfer in the Production of the English Affricate /tʃ/ by Serbian Native Speakers / Bojana Jakovljević // English Studies Today. – 275–286.

103. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница*

The Effect of Anxiety on Serbian EFL Learners' Pronunciation Accuracy / Danica M. Jerotijević Tišma // РФФ. – 18 (2016), 49–67. | Rezime

104. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Investigating the Time Factor in the Acquisition of English Word Stress Patterns by Serbian EFL Learners / Danica Jerotijević Tišma // Jezik, književnost, vreme. – 431–444. | Rezime

105. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

A Novel Approach to Teaching the IPA Chart and Phonemic Transcription : Insights and Implications / Danica M. Jerotijević Tišma, Jelena R. Danilović Jeremić // PhM. – 9 (2017), 587–606. | Резиме + Прилог

106. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Перцепција и комуникативни ефекат страног нагласка српских говорника енглеског као страног језика / Даница М. Јеротијевић Тишма // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 273–287. | Summary

107. ЈОВАНОВИЋ, Ана

Играње или учење : непомирени дуалитети у ставовима учесника наставног процеса / Ана Јовановић // ЖЈ. – 37 (2017), 213–228. | Summary

108. ЈОКАНОВИЋ, Весна

Practice English / Vesna Jokanović. – 3. neizmenjeno izd. – Beograd : Visoka škola elektrotehnike i računarstva strukovnih studija, 2017. – 165.

109. ЈОКАНОВИЋ, Весна

Practice English / Vesna Jokanović. – 4. izmenjeno izd. – Beograd : Visoka škola elektrotehnike i računarstva strukovnih studija, 2017. – 181.

110. КАНДЗИ : инновационный учебник японского языка и письма / Лиляна Маркович и др. – Белград : Филологический факультет : Кокого ; Москва : Московский

государственный университет имени М. В. Ломоносова ; Тюмень : Тюменский государственный университет ; Воронеж : Воронежский государственный университет, 2017. – XII, 300. – (Библиотека Учебники японского языка)

111. KANJI : Made Easy : Japanese Language and Script : an Introductory Course / Ljiljana Markovic et al. – 2nd ed. – Belgrade : University of Belgrade, Faculty of Philology : Kokoro ; Kobe : Kobe University, 2017. – 315.

112. КИШ, Јелена

Step into Serbian : Serbian for Foreigners = Srpski za strance / Jelena Kiš. – 2. izd. – Beograd : Službeni glasnik, 2017. – 422.

113. КОВАЧ РАЦ, Елеонора

Szerb és angol nyelvi attitűdök a vajdasági magyar tannyelvű 3. és 4. osztályos gimnáziumi tanulók körében / Kovács Rác Eleonóra, Halupka-Rešetar Szabina // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 149–169. | Summary, Резиме

114. КОВАЧЕВИЋ, Ервин

The Relationship Between Language Learning Beliefs and Syntactic Complexity / Ervin Kovačević // Језици и културе у времену и простору 6. – 455–464. | Rezime

115. КОСАНОВИЋ, Милина

English Vocabulary in Tourism : Practice Book / Milina Kosanović. – Beograd : Visoka turistička škola strukovnih studija, 2017. – 47.

116. КРАЈИШНИК, Весна

Асоцијација у настави српског као страног језика / Весна Р. Крајишник // Путевима речи. – 173–185. | Summary

117. КРАЈИШНИК, Весна

Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих : приручник за наставнике / Весна Крајишник, Душанка Звеквић-Душановић. – Београд : Мисија ОЕБС-а у Србији, 2017. – 159.

118. КРСМАНОВИЋ, Аница

Временска димензија мотивације у области учења страних језика / Аница Крсмановић, Катарина Ивановић // Jezik, književnost, vreme. – 405–415. | Summary

119. КРСМАНОВИЋ, Аница

Комуникативна компетенција и постигнуће у учењу страних језика / Аница Крсмановић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 315–325. | Summary

120. КРСМАНОВИЋ, Ивана

Engleski jezik 1 / Ivana Krsmanović. – Čačak : Visoka škola tehničkih strukovnih studija, 2017. – 129.

121. ЛАЗАРЕВИЋ, Нина

Intercultural Communicative Competence : How to Get There / Nina Lazarević. – Niš : Faculty of Philosophy, 2017. – 164.

122. ЛАНДИС, Дејвид

Local Challenges and Opportunities for Language and Literacy Researchers and Educators / David Landis // ЗбФФП. – 47, 3 (2017), 109–125. | Резиме

123. ЛИЧЕН, Бранислава

Teaching Assessment to Develop ESP Students' Speaking Skills / Branislava Ličen, Vesna Bogdanović // FU. – 15, 2 (2017), 263–271. | Rezime

124. ЛОНЧАР, Марија

Билингвална настава на немачком и српском језику на примерима ОШ „10. октобар“ у Суботици, Прве нишке гимназије „Стеван Сремац“ и Ваљевске гимназије / Марија Лончар // ЖЈ. – 37 (2017), 137–166. | Summary

125. МАЛТЕЗ, Ксенија

Radio i TV vesti u nastavi veštine razumevanja govora stranog jezika struke : primena strategija / Ksenija Maltez // ЖЈ. – 37 (2017), 229–250. | Summary

126. МАРИНОВИЋ, Марија

Анксиозност код ученика приликом слушања страног језика / Марија Мариновић // Савремена проучавања језика... – 185–192. | Summary

127. МАРЈАНОВИЋ, Татјана

English Lessons from „The Big Bang Theory“ / Tatjana Marjanović // Језик, књижевност и популарна култура. – 25–48.

128. МАРКОВИЋ, Дејан

Руски језик за економисте / Дејан Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 190. – (Библиотека Елементи)

129. МАРКОВИЋ, Маја

Information Technologies in Pronunciation Teaching / Maја Marković // Језици и културе у времену и простору 6. – 397–406. | Rezime

130. МАРКОВИЋ, Татјана

Become a Business English Success 2 / Tatjana Marković. – 3. izd. – Beograd : Beograd-ska poslovna škola, Visoka škola strukovnih studija, 2017. – 365.

131. МЕДЕНИЦА, Лука

Конечно! 4 : руски језик за осми разред основне школе : приручник за наставнике / Лука Меденица. – 2. изд. – Београд : Klett, 2017. – 58.

132. МЕШИЋ, Јадранка

Just English : engleski jezik u pravu / Jadranka Mešić. – 4. dopunjeno izd. – Beograd : Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo i informisanje, 2017. – 255. – (Библиотека Udžbenici)

133. МИЈОМАНОВИЋ, Стеван

Настава енглеског језика на даљину на Медицинском факултету : изазови, предности и мане / Стеван Мијомановић // Савремена проучавањ језика... – 193–203. | Summary

134. МИКИЋ, Јовица

Les tâches-projets dans les manuels de FLE pour débutants : caractéristiques et enjeux / Jovica Mikić // PhM. – 9 (2017), 549–565. | Резиме + Прилози

135. МИЛИВОЈЕВИЋ, Весна

Business English with Correspondence / Vesna Milivojević. – 7th ed. – Beograd : Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, 2017. – 157.

136. МИЛИЋ, Исидора

Деловање афективних фактора на усвајање енглеског и руског језика у основно-школском образовању / Исидора Д. Милић // ЗбФФП. – 47, 1 (2017), 217–233. | Резюме + Прилог

137. МИЛОШЕВИЋ, Оља

Хуманистички приступ у настави страног језика : из перспективе наставника / Оља Р. Милошевић // ЗбФФП. – 47, 1 (2017), 167–182. | Summary

138. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Правописне грешке руских говорника при усвајању српског језика / Стефан Милошевић // Савремена проучавања језика... – 163–170. | Резюме

139. МИЉКОВИЋ, Милорад

Могућности примене програма „Praat“ у практичној настави фонетике руског језика / Милорад Миљковић // Универзитетска славистика. – 257–268. | Summary

140. МИТИЋ, Ивана

Морфосинтаксичке карактеристике српског језика као нематерњег којим говоре ученици албанске националности / Ивана З. Митић // Филолог. – 15 (2017), 199–210. | Summary + Прилог

141. МИЋИЋ КАНДИЈАШ, Софија

English in Medicine and Related Sciences / Sofija Mičić Kandijaš. – Beograd : Medicinski fakultet Univerziteta, CIBID, 2017. – 266, 30.

142. МУТАВЦИЋ, Предраг

Елементи културе у уџбеницима за учење модерног грчког као другог/страног језика / Предраг Мутавчић, Војкан Стојичић // Језици и културе у времену и простору 6. – 407–418. | Summary

143. НЕЈКОВИЋ, Данијела

An English Reader : Grammar Exercises : Workbook / Danijela Nejković. – Beograd : Fakultet bezbednosti, 2017. – 214.

144. ОШМЈАНСКИ, Вера

World Englishes : the Perception of Serbian English in Academia / Vera Ošmjanski, Jelena Filipović // ФП. – 44, 2 (2017), 145–159. | Резиме

145. ПАВЛОВА, Наталија

Пословни енглески језик V / Наталија Павлова. – Београд : Висока хотелијерска школа струковних студија, 2017. – 223.

146. ПАПРИЋ, Маријана

О лингвистичким аспектима наставе руског језика струке / Маријана Папрић // Славистика. – 21 (2017), 229–237. | Резюме

147. ПЕТРОВИЋ, Весна

Poslovni engleski 1 / Vesna M. Petrović. – Čačak : Visoka škola tehničkih strukovnih studija, 2017. – 149.

148. ПЕТРОВИЋ, Срђан

Методичка пракса у систему професионалног оспособљавања студената русистике у српској говорној и социокултурној средини / Срђан Петровић // Универзитетска славистика. – 223–240. | Summary

– ПЕТРОВИЋ, Срђан

Русистичка лингводидактика у часопису „Славистика“ : библиографски преглед | Уп. 1067.

149. ПЕШИЋ, Драгана

Енглески језик 1 : уџбеник за студенте прве године туризма и хотелијерства / Драгана Пешић, Александра Радовановић, Ивана Маринковић. – 2. изд. – Врњачка Бања : Универзитет у Крагујевцу, Факултет за хотелијерство и туризам, 2017. – 176.

150. ПИЛИПОВИЋ, Весна

Кријични њериод у избору стратегија за учење страног језика / Весна Б. Пилиповић, Татјана Јб. Глушац // ЗбФФП. – 47, 1 (2017), 149–165. | Summary

- 151. PLAYWAY to English 2** : енглески језик за други разред основне школе : додатни материјал за наставнике / Гаран Холкомб и др. – 3. изд. – Београд : Klett, 2017. – 85. + 2 CD ROM
- 152. PLAYWAY to English 3** : енглески језик за трећи разред основне школе : приручник за наставнике / Гинтер Гернгрос и др. – 3. изд. – Београд : Klett, 2017. – 189.
- 153. PLAYWAY to English 3** : енглески језик за трећи разред основне школе : додатни материјал за наставнике / Гаран Холкомб и др. – 3. изд. – Београд : Klett, 2017. – 78. + 1 CD ROM
- 154. ПОЖГАЈ ХАЦИ, Весна**
Južnoslavenski jezici u slovenskoj obrazovnoj jezičnoj politici / Vesna Požgaj Hadži // Језици и културе у времену и простору 6. – 465–472. | Summary
- 155. ПОПОВИЋ, Силвана**
FCE, CAE, CPE Vocabulary and Writing : with Answers / Silvana Popović. – Beograd : Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo i informisanje, 2017. – 202. – (Biblioteka Priručnici)
- 156. PRIRUČNIK za pripremu nastavu za studije nemačkog jezika i književnosti** : teorija, primeri i zadaci / Nikolina Zobenica et al. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2017. – 259.
- 157. ПРОДАНОВИЋ, Маријана**
Building Structures in Language: : a Coursebook in English Syntax / Marijana Prodanović. – Belgrade : Singidunum University, 2017. – 147.
- 158. ПРОДАНОВИЋ, Маријана**
Work with Words: : a Coursebook in English Morphology / Marijana M. Prodanović. – Belgrade : Singidunum University, 2017. – 123.
- 159. РАДАНОВИЋ, Сања**
Значај методичке праксе из угла студената / Сања Р. Радановић // Филолог. – 15 (2017), 130–142. | Zusammenfassung
- 160. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана**
Assessment of Young Learners in the Pre-Literacy Period in Serbia / Biljana B. Radić-Bojanić, Jagoda P. Topalov // ЗбФФП. – 47, 3 (2017), 129–144. | Резиме
- 161. РАДОВАНОВИЋ, Александра**
Heading Towards Internet Enhanced ESP Instruction / Aleksandra M. Radovanović, Vladimir M. Kraguljac // ЗбФФП. – 47, 3 (2017), 145–161. | Резиме
- 162. РАИЧЕВИЋ, Вучина**
О предусловима успешног функционисања система наставе страног језика / Вучина Раичевић // Славистика. – 21 (2017), 221–228. | Резиме
- 163. РАИЧЕВИЋ, Вучина**
Русистичка лигводидактика : теорија и пракса / Вучина Раичевић. – Ужице : Графичар, 2017. – 314.
- 164. РИСТИЋ, Весна**
Govorimo kineski : preko 5000 reči i izraza / Vesna Ristić. – Beograd : Prosveta, 2017. – 205.
- 165. СОРОКА, Олга**
Підручники з української мови для болгар у минулому й сьогодні / Ольга Сорока // Україністика и словенски свет. – 312–318. | Summary
- 166. СРПСКИ с лакоћом** : приручник за предаваче српског језика као страног / прир. Весна Ломпар. – Београд : Филолошки факултет : Међународни славистички центар, 2017. – 148.

167. СТАНОЈЕВИЋ, Слађана

Prednosti i mane upotrebe maternjeg jezika u nastavi stranih jezika / Slađana Stanojević // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 129–141. | Summary

168. СТЕВАНОВИЋ, Анђелка

Немачки језик 1 и 2 / Анђелка Стевановић. – Београд : Висока хотелијерска школа струковних студија, 2017. – 148.

169. СТОЈАНОВИЋ, Андреј

Руски језик I–V : почетни ниво учења / Андреј Стојановић. – 4. изд. – Београд : Висока хотелијерска школа струковних студија, 2017. – 435.

170. СТОЈКОВИЋ, Марија

Managing Educational Innovation in Changing Times : An analysis of an EFL Teacher Training Programme in Serbia / Marija Stojković // Језик, књижевност, време. – 417–430. | Rezime

171. СУЗИЋ, Радмила

Утицај контекста учења енглеског језика на степен јеziчке анксиозности / Radmila Suzić, Biljana Radić-Bojanić // Језици и културе у времену и простору 6. – 473–483. | Summary

172. ТОДОРОВИЋ, Светлана

Употреба појмове метафоре у усвајању новинске лексике у настави енглеског језика / Светлана Тодоровић // Савремена проучавања језика... – 171–183. | Summary

173. ТОПАЛОВ, Јагода

Thai and Serbian Student Attitudes Regarding Collaborative Tasks in the EFL Classroom / Jagoda Topalov, Biljana Radić-Bojanić, David Bruner // English Studies Today. – 445–461.

174. ТОЧАНАЦ, Душанка

Naše iskustvo o ranoj nastavi stranog jezika u školskom sistemu / Dušanka Točanac // ЖЈ. – 37 (2017), 121–136. | Resumen

175. УЗЕЛАЦ, Соња

Немачки језик за економисте / Соња Узелац. – 2. изд. – Београд : Економски факултет, Центар за издавачку делатност, 2017. – 258.

176. ФЛОРЕС, Лилијана Карина Аланис

Diccionarios y traductores en línea en e/le: un análisis desde la teoría de la argumentación en la lengua / Liliana Karina Alanís Flores // АФФ. – 29, 1 (2017), 107–124. | Rezime

177. ХАЈДУ, Доријан

Glagoli mišljenja u švedskom i norveškom jeziku iz perspektive usvajanja ovih jezika kao stranih / Dorijan F. Hajdu, Nataša Ž. Ristivojević-Rajković // АФФ. – 29, 2 (2017), 9–19. | Summary

178. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Definitional Practice in Five English Learner's Dictionaries / Ana Halas Popović // Језици и културе у времену и простору 6. – 231–244. | Резиме

179. ХОРЊАК ПАЈИЋ, Соња

Филм у настави хиспанских култура / Соња Хорњак Пајић // Језик, књижевност и популарна култура. – 49–61. | Summary

180. ШИПРАГИЋ ЂОКИЋ, Санела

English for Banking and Finance / Sanela Šipragić Đokić. – Beograd : Beogradska Bankarska Akademija Fakultet za bankarstvo, osiguranje i finansije, 2017. – 197.

181. ШОРГИЋ, Ивана

Cognitive Inhibition Tested by Stroop Colour Word Task in EFL Teachers as Successive Bilinguals / Ivana Šorgić, Marija Nešić // FU. – 15, 2 (2017), 209–218. | Rezime

182. ШТУДИНЕР, Михаил

Проблема вариантности в преподавании русского языка как иностранного / Михаил А. Штудинер // Славистика. – 21 (2017), 238–243. | Резиме

в) Контрастивна и компаративна проучавања језика**– АЛАНОВИЋ, Миливој**

Српски језик у светлу контрастивно-типолошких истраживања | Уп. 454.

183. АЛЕКСИЋ, Мариана

О галицизмима у савременом српском и бугарском језику : семантичка анализа / Мариана З. Алексић // Путевима речи. – 187–197. | Summary

184. АЛЕКСИЋ, Мариана

О заједничким лингвистичким позајмљеницама у савременом српском и бугарском језику : семантичка анализа / Мариана З. Алексић, Наташа С. Вуловић // СЈ. – 22 (2017), 519–535. | Summary

185. АНДРИЋ, Едита

A szerb *glava* és a magyar *fej* főnevekből alkotott összetett szavak kontrasztív elemzése / Andrić Edit // Језици и културе у времену и простору 6. – 81–97. | Summary

186. АСИМОПУЛОС, Панајотис

Жујто, зелено, љаво, црвено : контрастивна анализа грчких и српских фразеолошких комбинација / Панајотис Асимопулос // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 7–18. | Summary

187. АСИМОПУЛОС, Панајотис

Контрастивни приступ прилозима за место у савременом грчком и српском језику / Панајотис Георгиос Асимопулос // ЗБЈКФФНС. – 7 (2017), 127–147. | Summary

188. АШИЋ, Тијана

Da, pour, and to clauses in Gradually Teleonomic Verb Constructions : a Comparative Approach to Serbian, French and English / Tijana V. Ašić, Yves M. Bardière, Tatjana S. Grujić, Frédéric J. Torterat // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 9–32. | Резюме, Резиме

189. БАЈОВИЋ, Јелена

К вопросу о формировании торгово-экономической лексики в русском и сербском языках : названия торговцев тканями / Е. Р. Байович // СЈ. – 22 (2017), 433–441. | Резиме

190. БАЈОВИЋ, Јелена

Сугласничке алтернације у деκлинацији и конјугацији у српском и руском језику : дијахронијски и синхронијски аспект / Јелена Р. Бајовић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 313–321. | Резюме

191. БАЛЕК, Тијана

Компаративни глаголи у српском језику у поредњу са енглеским и руским / Тијана I. Валеκ // ЗБЈКФФНС. – 7 (2017), 53–70. | Summary

192. БАЛЕК, Тијана

Упоредна анализа сативних глагола у српском и руском језику : на корпусу савремених књижевних дела / Тијана Балеκ // ППЈ. – 48 (2017), 31–48. | Резюме

193. БИЉЕТИНА, Јелена

The Lexical Field of Verbs of Eating in English and Serbian : a Contrastive Analysis / Jelena Lj. Biljetina // ЗБЈКФФНС. – 7 (2017), 87–108. | Rezime

194. БЈЕЛАКОВИЋ, Андреј

Acoustic Investigations of Serbian and American English Vowel Inventories / Biljana Čubrović. – Belgrade : Faculty of Philology, 2016. – 154. / Andrej Bjelaković // Philologia. – 15 (2017), 83–85. | Приказ

195. БЛАТЕШИЋ, Александра

Mitološke ličnosti u italijanskoj i srpskoj frazeologiji i paremiologiji / Aleksandra Blatešić // Језици и културе у времену и простору 6. – 135–145. | Summary

196. БОЖОВИЋ, Ђорђе

Konstrukcija *za* + akuzativ u imenskom kopolativnom predikativu kao deagentizovani marker stava u srpskohrvatskom i albanskom jeziku / Đorđe Božović // ФП. – 44, 2 (2017), 161–176. | Summary

197. БУБАЊА, Никола

Параславистичке студије : интерпункција, Дан и Црњански : љубав без генеративности / Никола М. Бубања, Часлав В. Николић // СЈ. – 22 (2017), 281–293. | Summary

198. ВЕРЕИТИНОВА, Марија

Представленность актуализированной паронимической лексики в современном русском языке в сопоставлении с сербским : на примере прилагательных / Мария Михайловна Верейтинова // Славистика. – 21 (2017), 198–201. | Резиме

199. ВИДАКОВИЋ, Мирна

Weasel Claims in Advertisements in English and Serbian / Mirna M. Vidaković, Zora D. Trninić Janjić // ЗБФФП. – 47, 1 (2017), 127–147. | Резиме

200. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

О граматичком статусу императивног инклузива у руском, српском и другим словенским језицима / Дојчил Војводић // ЗБМСФЛ. – 60, 1 (2017), 165–194. | Резиме

201. ВОЛКОВА, Екатерина

Компаративна анализа пословица и фразеологизама прехранбене тематике у српском и руском језику / Екатерина Волкова // Славистика. – 21 (2017), 209–215. | Резиме

202. ВУЈЕВИЋ, Вера

Елипса у српском и енглеском / Вера Вујевић. – Београд : Јасен, 2017. – 195. – (Библиотека Језикословље)

203. ВУКСАНОВИЋ, Светлана*

Вишезначност и синтагматски лексички односи као извор вербалног лингвистичког хумора у енглеском и српском језику / Светлана С. Вуксановић // РФФ. – 18 (2016), 237–253. | Summary

204. ВУКСАНОВИЋ, Светлана

Логичке неправилности и стилске фигуре као извор вербалног лингвистичког хумора у енглеском и српском језику / Светлана С. Вуксановић // Филолог. – 15 (2017), 168–187. | Summary

205. ГЕОРГИЈЕВ, Ивана

Љубав и новац у српским и шпанским паремијама / Ивана Георгијев // ЖЈ. – 37 (2017), 91–109. | Resumen

206. ГОЉАК, Светлана

Образная концептуализация *безумия* в русской, белорусской и сербской фразеологии / Светлана В. Голяк // Славистика. – 21 (2017), 89–105. | Резиме

207. ГОЉАК, Светлана

Поредбена српско-украјинска фразеологија / Дејан Ајдачић, Лидија Непоп Ајдачић. – Београд : Алма, 2015. – 242. – (Монографије ; 6) / Светлана Гољак // ФП. – 44, 2 (2017), 179–180. | Приказ

208. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

English and Serbian Language in Contact / Gordana Dimković Telebaković. – Beograd : Svet knjige, 2017. – 171. – (Edicija Nauka)

209. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

Стандардизовање саобраћајне терминологије у српском језику / Гордана Д. Димковић Телебаковић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 103–112. | Summary

210. ДОЦИ, Дијана

Симболичка употреба језика у номенклатури градских области / Дијана Доци // Језик, књижевност и популарна култура. – 181–192. | Summary

211. ДРОБЊАК, Драгана

Sce u francuskoj i srpskoj frazeologiji / Dragana Drobniak, Snežana Gudurić // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 199–218. | Summary

212. ДРОБЊАК, Драгана

Crno-beli svet u francuskoj, španskoj i srpskoj frazeologiji / Dragana Drobniak, Snežana Gudurić, Ksenija Šulović // Језици и културе у времену и простору 6. – 207–218. | Summary

213. ДУРБАБА, Оливера

Лингвистичка глобализација или мекдоналдизација језика? / Оливера М. Дурбаба // НССУВД. – 46, 1 (2017), 355–363. | Zusammenfassung

214. ГЛОЋОВИЋ, Аница

Један осврт на глаголско време и вид у енглеском и српском језику / Аница Глоћовић // Језик, књижевност, време. – 103–116. | Summary

215. ГРЕГОВА, Рената

The Role of Distinctive Features in the Structure of the Syllable : a Comparative Analysis of English and Slovak / Renáta Gregová, Renáta Panocová // FU. – 15, 2 (2017), 111–121. | Rezime

216. ЂИНЂИЋ, Марија

Обрада лингвистичких и граматичких термина у двојезичном описном речнику : на примеру „Новог турско-српског речника = Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük“ / Марија С. Ђинђић // Словенска терминологија данас. – 91–100. | Summary

217. ИВАНОВИЋ, Милена

Сингулативи као творбена категорија у украјинском и њихови еквиваленти у српском језику / Милена Ивановић // Универзитетска славистика. – 393–405. | Summary

218. ЈАНИЋ, Александра

Кретање кроз енглеске и српске глаголе : Језик и кретање : когнитивносемантички огледи / Душан Стаменковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 300. / Александра Јанић // РһМ. – 9 (2017), 749–755. | Приказ | уп. 266.

219. ЈАНКОВИЋ, Марија

Нераздвојни глаголски префикс *ver-* у немачком језику и његови еквиваленти у српском / Марија Јанковић // Савремена проучавања језика... – 15–25. | Zusammenfassung

220. ЈАРОШЕВИЧ, Хенрик

Морфолошка средства коришћена у фразеолошкој деривацији у српском и пољском језику / Henryk Jaroszewicz // НССУВД. – 46, 1 (2017), 261–271. | Summary

221. ЈОВАНОВИЋ, Вера

О енкодирању аспектуалности у француском и српском језику / Вера Јовановић // *Jezik, književnost, vreme*. – 117–129. | Résumé

222. ЈОВАНОВИЋ, Иван

Нова сагледавања француско-српских језичких релација : Француско-српске лингвистичке паралеле / Селена Станковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2016. – 236. – (Библиотека Елементи) / Иван Јовановић // *PhM*. – 9 (2017), 709–712. | Приказ

223. ЈОВАНОВИЋ, Иван

О семантичком аспекту француских и српских фразеологизама с лексемом *magaraц* / Иван Н. Јовановић // *Jezik и књижевност у глобалном друштву*. – 57–69. | Résumé

224. ЈОВАНОВИЋ, Иван

Француске и српске паремије у лексичко-семантичком пољу *време* / Иван Јовановић // *Jezik, književnost, vreme*. – 203–216. | Résumé

225. ЈОВОВИЋ, Милена

Модална и временска употреба перифрастичних глаголских конструкција у италијанском језику и њихови еквиваленти у српском / Милена Јововић // *Савремена проучавања језика...* – 113–124. | Riassunto

226. КАВГИЋ, Александар

Koncept *vremena* u predizbornim sloganima američkih i srpskih predsedničkih kandidata na početku 21. veka / Aleksandar Kavgić, Olga Panić Kavgić // *Jezik, književnost, vreme*. – 299–314. | Summary

227. КАРДОШ, Александра

Nominal Diminutives in Informal Serbian and English / Aleksandra Kardoš // *English Studies Today*. – 287–301.

228. КЕРКЕЗ, Драгана

Лексема *обичај* у српском језику : у поређењу са руским / Драгана Керкез // *Универзитетска славистика*. – 445–461. | Summary

229. КОВАЧ, Јелена

Концептуализација *йозиџивног* и *негаџивног* кроз метафоре са белом и црном бојом као изворним доменама у српском и шпанском језику / Јелена М. Ковач // *ЖЈ*. – 37 (2017), 111–120. | Summary

230. КОВАЧЕВИЋ, Зорица

Iskustva u međujezičkom i međukulturnom posredovanju između švedskog i srpskog jezika : na primeru švedske rodno-neutralne lične zamenice *hen* / Zorica Đ. Kovačević // *АФФ*. – 29, 2 (2017), 41–50. | Summary

231. КОЛАРЕВИЋ, Сања

Лексеме *леви* и *десни* у асоцијативним речницима српског и руског језика / Сања Коларевић // *Славистика*. – 21 (2017), 190–197. | Резюме

232. КОСТИЋ ГОЛУБИЧИЋ, Мирјана

Polski-macedoński : konfrontacja (nie tylko) gramatyczna. 10, Spirala ewolucji / Zuzanna Topolińska. – Wrocław : Uniwersytet Wrocławski ; Скопје : Македонска академија на науките и уметностите, 2015. – 138. / Мирјана Д. Костић-Голубичић // *ЈФ*. – 73, 3/4 (2017), 404–418. | Приказ

233. КРЕЈЧИ, Павел

Toponymické komponenty s příznakem kritiky, posměchu, ironie v české, srbské a bulharské frazeologii / Pavel Krejčí // *Славистика*. – 21 (2017), 169–175. | Резиме

234. МАКИШОВА, Ана

Názvy v zoológii z kontrastívneho aspektu / Anna Makišová // Језици и културе у времену и простору 6. – 99–105. | Резиме

235. МАКИШОВА, Ана

Slovenčina v kontakte so srbčinou / Anna Makišová. – Nový Sad : Slovakistická vojvodinska spolochnost, 2017. – 156.

236. МАНДИЋ, Слађана

Meanings of *White* and *Black* in English and Serbian Idioms : a Contrastive Analysis / Slađana D. Mandić // ЗбЈКФФНС. – 7 (2017), 71–85. | Резиме + Прилог

237. МАНОЈЛОВИЋ, Нина

Metafоричка концептуализација циљног домена *време* / Nina Manojlović // Језик, књижевност, време. – 217–227. | Summary

238. МАНОЈЛОВИЋ, Нина

Метафоричко мапирање лексеме *future* у енглеском и лексеме *будућности* у српском језику / Нина Манојловић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 259–271. | Summary

239. МАРЈАНОВИЋ, Саша

Значењске одлике поредбених фразема францускога и српског језика / Саша П. Марјановић // Језици и културе у времену и простору 6. – 147–162. | Summary

240. МАРКОВИЋ, Дејан

Абревијација (скраћивање) у електронском дискурсу руског и српског језика / Дејан Марковић // PhM. – 9 (2017), 321–331. | Резюме

241. МАРКОВИЋ, Маја

Prosodic Phrasing of Contrastive Topics in English and Serbian / Маја Marković, Tatjana Milićev // English Studies Today. – 333–348.

242. МАРЧЕТА, Јована

Утицај европске културе на језичку слику света говорника српског, француског и италијанског језика : на примеру фразема са кулинарском компонентом / Јована Марчета // ППЈ. – 48 (2017), 109–125. | Summary

243. МИЉКОВИЋ, Ивана

Une approche comparative de la parémiologie serbe et française / Ivana Miljković // FU. – 15, 1 (2017), 49–62. | Резиме

244. МИЋИЋ, Весна*

Аблативно значење глагола кретања у руском и српском језику / Весна Д. Мићић // РФФ. – 18 (2016), 209–220. | Резюме

245. МИШКЕЉИН, Ивана

Discourse Functions of Topicalization and Left Dislocation in Serbian / Ivana Miškeljin // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 53–70. | Резиме

246. МУТАВЦИЋ, Предраг

О фразеологизмима са лексемом *ојанак* у албанском, румунском и српском језику / Предраг Ј. Мутавцић, Тања Ј. Трајковић, Anastassios L. Kampouris // ЗбЈКФФНС. – 7 (2017), 149–177. | Summary

247. НЕДИЋ, Јелена

Прилози као средство изражавања квантификације предиката у руском и српском језику / Јелена Недић // Славистика. – 21 (2017), 131–139. | Резюме

248. НОВАКОВ, Предраг

Neke komponente engleskih teličnih struktura i njihovih srpskih ekvivalenata / Predrag Novakov // Језици и културе у времену и простору 6. – 107–117. | Summary

249. НОВАКОВ, Предраг

Formalizovanje relativnih i transponovanih glagolskih vremena u engleskom i srpskom jeziku / Predrag Novakov // Jezik, književnost, vreme. – 91–102. | Summary

250. НОВОТНИ, Соња

Развојот на српскиот и на македонскиот јазик : паралелен приказ – синхрониски план / Соња К. Новотни, Михајло Ј. Марковиќ // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 31–38. | Summary

251. ОЗЕР, Каталин

Ословљавање старијих особа у немачком и српском језику / Каталин Озер // 36МСФЛ. – 60, 2 (2017), 255–272. | Zusammenfassung

– ОРЧИЋ, Лидија

Метафора у термилошким колокацијама у енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 56.

252. ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Skraćenice u kontrastu : prilog kontrastivnoj derivatologiji : nemačko-srpski/srpsko-nemački / Božinka Petronijević. – Beograd : Fokus, 2017. – 140.

253. ПОПОВИЋ, Драгана

Лексичко значење глагола перцепције и категорије вида : на материјалу руског и српског језика / Драгана Поповић // 36МСФЛ. – 60, 1 (2017), 195–207. | Резюме

254. ПОПОВИЋ, Људмила

О узајамном утицају глаголских категорија на примеру украјинског и српског језика / Људмила Поповић // Универзитетска славистика. – 375–392. | Summary

255. ПОПОВИЋ ПИСАРИ, Милена

l'infinito passato italiano retto da verbi modali a controllo e il suo equivalente serbo / Milena Popović Pisari // Italica Belgradensia. – 1 (2017), 47–58. | Summary

256. ПРОХОРОВА, Анжела

Лингвокултурема *ђурак* и њен еквивалент у српском језику / Анжела Прохорова // Славистика. – 21 (2017), 390–396. | Резюме

257. ПУХАР, Јелена*

Евиденцијалност у српском и италијанском језику на примерима из дневне штампе / Јелена Д. Пухар // РФФ. – 18 (2016), 157–171. | Riassunto

258. РАДОВАНОВИЋ, Александра

Dynamic Modals : English and Serbian Contrasted / Aleksandra Radovanović // FU. – 15, 2 (2017), 273–285. | Rezime

259. РАДОЈЧИЋ, Драгана

Лексеме *хлеб*, *сољ*, *каша* у пословицама и фразеологизмима : руско-српска паралела / Драгана Радојчић // Славистика. – 21 (2017), 176–181. | Резюме

260. РАДУЛОВИЋ, Милица

The Formal Characteristics of Concealing Euphemisms in English and Serbian / Milica Radulović, Vladimir Ž. Jovanović // Језици и културе у времену и простору 6. – 189–206. | Rezime

261. РАДУСИН БРАДИЋ, Наташа

Les adverbes interrogatifs de lieu en français et en serbe / Nataša Radusin-Bardić // FU. – 15, 1 (2017), 23–34. | Rezime

262. СЕДЕР, Ружица

Uslovno-koncesivne rečenice u francuskom i italijanskom jeziku i njihovi ekvivalenti u srpskom / Ružica Seder // ПЛ. – 18 (2017), 67–77. | Résumé

263. СИМИЋ, Звездана

Немачки фразеологизми са компонентом антропоморфних митских бића и њихови еквиваленти у српском језику / Звездана Симић // Савремена проучавања језика... – 59–68. | Zusammenfassung

264. СПАСОВИЋ, Милош

Субјективност у управном и неуправном говору у француским и српским новинама / Милош Спасовић // ФП. – 44, 1 (2017), 149–161. | Résumé

265. СПАСОВСКА, Марина

Преглед на системот на минатите времиња во српскиот и во македонскиот јазик / Марина С. Спасовска, Дијана С. Петровска // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 19–30. | Summary

266. СТАМЕНКОВИЋ, Душан

Језик и кретање : когнитивносемантички огледи / Душан Стаменковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 300. | Уп. 218.

267. СТАМЕНКОВИЋ, Душан

Temporalnost u vizuelnom jeziku stripa / Dušan Stamenković, Miloš Tasić // Језик, књижевност, време. – 389–402. | Summary

268. СТАНКОВИЋ, Селена

Лична заменица 3. лица једине у француском и српском језику / Селена М. Станковић // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 39–55. | Résumé

269. СТАНОЈЧИЋ, Славко

Језичке константе у контексту дефиниције појма *резултативна глобализација* и његове евалуативне употребе / Славко Ж. Станојчић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 347–353. | Summary

270. СТЕФЧЕВА, Росица

Партикуле са значењем коментара истинитости у бугарском и српском језику / Росица С. Стефчева // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 211–222. | Summary

271. СТОЈАНОВИЋ, Олга

О видском парњаштву глагола из когнитивне и компаративне перспективе / Олга М. Стојановић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 191–201. | Zusammenfassung

272. СТОЈИЧИЋ, Виолета

Semantička prozodija u kolokacijama i kontekstu u srpskom i engleskom jeziku / Violeta Stojičić // Језици и културе у времену и простору 6. – 119–131. | Summary

273. СУДИМАЦ, Нина

Скраћење вокалног трајања у српском и енглеском језику : контрастивно истраживање / Нина Судимац // PhM. – 9 (2017), 501–528. | Summary + Прилози

274. ТАНАСИЋ, Срето

Монографија о акционалности у савременом српском и украјинском језику : Акционалност : семантика и форма : у савременом украјинском и српском језику / Милена Ивановић. – Београд : Филолошки факултет у Београду, 2016. – 357. / Срето З. Танасић // Славистика. – 21 (2017), 468–471. | Приказ

275. ТЕРЗИЋ, Светлана

Изражавање елативности конструкцијом *jedan od* + генитив множине суперлатива (компаратива) у српском и њени еквиваленти у руском језику : на грађи литерарних дела / Светлана В. Терзић // Филолог. – 15 (2017), 76–88. | Резюме

276. ТЕРЗИЋ, Светлана

Облик суперлатива *высший* у саставу устаљених израза у руском и српском језику / Светлана Терзић // Славистика. – 21 (2017), 182–189. | Резюме

277. ТИМКО ЂИТКО, Оксана

Glagolski pridjevi u ukrajinskom, rusinskom, slovačkom i hrvatskom jeziku / Oksana Timko Đitko, Silvija Graļjuk // Украјинистика и словенски свет. – 107–116. | Summary

278. ТРАПЕЗЊИКОВА, Олга

Унификација древних типова склоненја и становленје современих система падежних флексија имен сушествоителних в руском и сербском језицима / Олга Александровна Трапезникова // Славистика. – 21 (2017), 244–251. | Резиме

279. ТРИВИЋ, Анета

Телесне метафоре с временским значењем у српском и шпанском језику / Анета Тривић // Jezik, književnost, vreme. – 229–241. | Resumen

280. ТРИВИЋ, Анета

Тело, простор, време : метафоричка пресликавања у соматској фразеологији / Анета Тривић // Језици и културе у времену и простору 6. – 219–228. | Resumen

281. ТРОФИМКИНА, Олга

Библеизми *юдоль плачевная* и *земля обетованная* в руском и сербском литературних језицима / Олга И. Трофимкина // Путевима речи. – 215–222. | Резиме

282. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Standardnojezička kultura i ideologija standardnih varijeteta u formalnom obrazovanju u Srbiji i u Španiji u XXI veku / Jelena Filipović // Језици и културе у времену и простору 6. – 33–43. | Resumen

283. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Metaforička značenja engleskog prideva *hard* i srpskog prideva *tvrd* : kognitivnolingvistička analiza / Ana Halas // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 99–115. | Summary

284. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

A New Approach to Lexicographic Definition of Polysemous Words in English and Serbian / Ana Halas // English Studies Today. – 259–273.

285. ХАРТМАН, Јан

Use of Multiple Parallel Texts in Contrastive Cognitive Linguistics Research : Completion is up in English Phrasal Verbs and Its Counterparts in Czech / Jan Hartman, Weilun Lu // Jezik, književnost, vreme. – 243–253. | Rezime

286. ЦЕКОВИЋ, Невена

Scusa, sai, ti dico... Gli equivalenti serbi dei segnali discorsivi italiani di origine verbale / Nevena P. Seković, Nataša L. Jančićević // АФФ. – 29, 2 (2017), 51–65. | Sažetak + Prilog

– ЧАМУР, Милица*

Безеквивалентна лексика као лингвокултуролошки и преводилачки проблем на плану руског и српског језика | Уп. 63.

287. ШИПКА, Данко

Двојезична терминографија исламских термина / Данко Шипка // Словенска терминологија данас. – 101–108. | Summary

IV. Прасловенски језик, словенска језичка заједница
и посебна питања појединих словенских језика

а) Опште (прасловенски језик и словенска језичка заједница)

288. АЈДАЧИЋ, Дејан

Етнолингвистика и поредбена фразеологија / Дејан Ајдацић. – Београд : Алма, 2017. – 250. | Уп. 295.

289. АЈДАЧИЋ, Дејан

СловоСлавија : етнолингвистика и поредбена фразеологија / Дејан Ајдацић. – Београд : Алма, 2017. – 250. | Уп. 293.

290. БАБИЋ, Здравко

О неким начинима изражавања уопштено-личног значења у словенским језицима / Здравко Бабић // ЗбМСС. – 91 (2017), 167–179. | Summary

291. БЕЛЕЈ, Љубомир

Старослов'јанскиј слід в українській та інших слов'јанських літературних мовах / Любомир Белей // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 23–33. | Резиме

292. ВЕКСЛЕР, Пол

How the Asian Elements in Yiddish are a *Litmus Test* for Uncovering Iranianisms in the Slavic Languages and German and the Location of Irano-Slavic Confederations / Paul Wexler // Украјинистика и словенски свет. – 129–125. | Резюме

– **ВОЈВОДИЋ, Дојчил**

О граматичком статусу императивног инклузива у руском, српском и другим словенским језицима | Уп. 200.

– **ВУЛОВИЋ, Наташа**

Употреба основних фразеолошких термина у српској (и словенској) лингвистици | Уп. 619.

293. ГОЉАК, Светлана

СловоСлавија : етнолингвистика и поредбена фразеологија / Дејан Ајдацић. – Београд : Алма, 2017. – 250. / Светлана Гољак // Славистика. – 21 (2017), 460–462. | Приказ | Уп. 289.

294. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Користан допринос славистици / Рајна Драгићевић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 310–317. | Приказ књига: Współczesne językoznawstwo słowiańskie : teoria i metodologia badań. Tom I : Słowotwórstwo / red. Elena Koriakowcewa. – Siedlce : Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach : Instytut Filologii Polskiej i Lingwistyki Stosowanej : Międzynarodny Komitet Słowistów : Komisja Słowotwórstwa, 2016. – 142; Współczesne językoznawstwo słowiańskie : teoria i metodologia badań. Tom II : Metody analizy i opisu jednostek leksykalnych i tekstowych / red. Elena Koriakowcewa. – Siedlce : Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach : Intytut Filologii Polskiej i Lingwistyki Stosowanej : Międzynarodny Komitet Słowistów : Komisja Słowotwórstwa, 2016. – 142; Очерки о языке современных славянских СМИ : семантико-словообразовательный и лингвокультурологический аспекты / Елена И. Коряковцева. – Siedlce : Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, 2016. – 152.

– **ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна**

Негативна маркираност придева на *-ав* у савременом српском језику с погледом на ситуацију у другим јужнословенским језицима | Уп. 631.

295. БУКИЋ, Маријана

Етнолингвистика и поредбена фразеологија / Дејан Ајдачић. – Београд : Алма, 2017. – 250. / Маријана Букић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 327–332. | Приказ | Уп. 288.

296. ЗАХЊИТКО, Анатолиј

Теорија морфологичних систем слов'јанских мов : модификациј и трансформациј : зоставниј аспект / Анатолиј Панасовић Загњићко // Универзитетска славистика. – 361–373. | Summary

297. ИВАШЧЕНКО, Викторија

Слов'јанске терминознавство : проблематика и перспективи розвитку / Викторија Людвигівна Иващенко // Словенска терминологија данас. – 15–28. | Резюме

298. ЈАНКОВИЋ, Јелена

Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, t. I–II / red. J. Bartmińskiego. – Lublin : Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej, 2015. – 504. / Јелена Д. Јанковић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 187–192. | Приказ

299. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

Бог је на прави начин сачинио наш словенски језик, јер све што Бог сатвори добро је веома / Гордана М. Јовановић // Путевима речи. – 519–525. | Summary

300. КОМЛЕНОВИЋ, Свјетлана

Аспектуална семантичка зона : типологија систем и сценарији дијакроническог развитија = The Aspectual Semantic Zone : Typology of Systems and Scripts of Diachronic Progresses / сост. Мицуси Китадзџе. – Киото : Издањство Tanaka Print : Универзитет Киото Сангџе, 2015. – 350. / Свјетлана Комленовић // ЗбМСС. – 91 (2017), 265–270. | Приказ

301. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Колизии новаторског и архаизаторског приступа сакралној норми у ареалу Pax Slavia Orthodoxa / Ксенија Ј. Кончаревић // Филолог. – 15 (2017), 13–24. | Summary

302. МАСЛОВА, Валентина

Духовниј код и его роль на пути единения восточных славян / Валентина Авраамовна Маслова // Универзитетска славистика. – 491–500. | Summary

– ПАХОМОВА, Јелена

Унификација форм существительных мужского рода консонантного склонения с основами на *n, *t и *i-склонения в древнерусской письменности | Уп. 361.

303. СЛОВЕНСКА терминологија данас / ур. Предраг Пипер, Владан Јовановић. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 689. – (Научни скупови ; 157. Одељење језика и књижевности ; 28)

304. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Демографске, социјалне и географске карактеристике као фактор одржавања словенских мањинских језика / Далибор Соколовић // ЗбМСС. – 91 (2017), 231–242. | Summary

305. СТАНКОВИЋ, Селена

À propos d'un texte en français sur la langue des slaves / Selena Stanković // PhM. – 9 (2017), 33–47. | Резиме

306. ХАРВАЛИК, Милан

Slovenská onomastická terminologie v mezinárodním kontextu / Milan Harvalík // Словенска терминологија данас. – 267–275. | Summary

307. ШИПКА, Данко

Лексички слојеви словенског културног идентитета / Данко М. Шипка // Путевима речи. – 131–142. | Summary

б) Источнословенски језици

308. АКИМОВА, Марина

Редакционная история „Метрического справочника к стихотворениям А. С. Пушкина“ Н. В. Лапшиной, И. К. Романовича и Б. И. Ярхо / Марина Акимова // 36МСС. – 92 (2017), 81–99. | Резиме

– **АНДЕРСОН, Јаника**

Внутрисемиотический перевод при копировании античного искусства : на примере коллекции Художественного музея Тартуского университета | Уп. 40.

– **БАЈОВИЋ, Јелена**

К вопросу о формировании торгово-экономической лексики в русском и сербском языках : названия торговцев тканями | Уп. 189.

Сугласничке алтернације у деκлинацији и конјугацији у српском и руском језику : дијахронијски и синхронијски аспект | Уп. 190.

309. БАЛЕК, Тијана

Глагольный вид : грамматическое значение и контекст = Verbal Aspect : Grammatical Meaning and Context / ред. Розанна Бенаккьо. – München ; Berlin ; Washington D. C. : Verlag Otto Sagner, 2015. – 609. – (Die Welt der Slawen ; 56) / Тијана Балек // 36МСС. – 91 (2017), 271–276. | Приказ

– **БАЛЕК, Тијана**

Komparativni glagoli u srpskom jeziku u poređenju sa engleskim i ruskim | Уп. 191.

Упоредна анализа сативних глагола у српском и руском језику : на корпусу савремених књижевних дела | Уп. 192.

310. БАРАНИВСКА, Оксана

Порівняльний аналіз мови української і польської політичної еліти на початку XXI ст. / Оксана Баранівська // Україністика и словенски свет. – 245–254. | Summary

– **ВАКУЛЕНКО, Максим**

Віртуальна українсько–російсько–англійська термінографічна лабораторія з фізики: сучасні лінгвістичні технології у фаховій мові | Уп. 20.

311. ВЕНЖИНОВИЧ, Наталија

Мовна картина світу українців крізь призму фраземіки української мови / Наталија Венжинович // Україністика и словенски свет. – 221–227. | Summary

– **ВЕРЕТИНОВА, Марија**

Представленность актуализированной паронимической лексики в современном русском языке в сопоставлении с сербским : на примере прилагательных | Уп. 198.

312. ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Атрибутивно-адвербиальная функция древнерусских действительных причастий / Вишња Вишњевац // PhM. – 9 (2017), 333–349. | Резиме

313. ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Древнерусские экзистенциальные предложения / Вишња Б. Вишњевац // 36ФФП. – 47, 4 (2017), 369–389. | Резиме

314. ВИШЊЕВАЦ, Вишња

О неким старорусским глаголима са два вида / Вишња Б. Вишњевац // СЈ. – 22 (2017), 471–488. | Резюме

315. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

О вокативной системе современного русского языка : с особым акцентом на грамматический статус обращений типа *nan! мам!* / Дојчил Войводић // 36МСФЛ. – 60, 2 (2017), 227–253. | Резиме

– ВОЈВОДИЋ, Дојчил

О граматичком статусу императивног инклузива у руском, српском и другим словенским језицима | Уп. 200.

– ВОЛКОВА, Екатерина

Компаративна анализа пословица и фразеологизама прехрамбене тематике у српском и руском језику | Уп. 201.

316. ГАЕВ, Тања

Prosta mowa końca XVIII wieku : język „Nauk parafialnych“ : Począjów 1794. / Joanna Getka. – Warszawa : Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2012. – 315. / Тања Гаев // Славистика. – 21 (2017), 476–478. | Приказ

317. ГАРБЕРА, Ирина

Инфологічний етап проектування лінгвістичної бази даних „Концепт *людина* у фразеології східноstepових українських говірок“ / Ирина Гарбера // Славистика. – 21 (2017), 112–118. | Резиме

318. ГЕТКА, Јоана

Пісні як джерело досліджень української мови XVIII століття : за матеріалами вибраних пісень з василіанських друків / Йоанна Гетка // Україністика и словенски свет. – 146–159. | Summary

– ГОЉАК, Светлана

Образна концептуализация *безумия* в русской, белорусской и сербской фразеологии | Уп. 206.

319. ДОБРИЦИН, Андреј

Измерение ритмического многообразия четырёхстопного ямба и вычисление удалённости стихотворного ритма от языкового / Андрей Добрицын // ЗбМСС. – 92 (2017), 679–698. | Резиме

320. ДОБРОДОМОВ, Игор

Русское диалектное слово русского севера и Сибири : *урос* / Игорь Добродомов // ЗбМСС. – 92 (2017), 635–640. | Резиме

321. ДУБИЧИНСКИЈ, Володимир

Терминографічні праці харківських лексикографів / Володимир Володимирович Дубичинський // Словенска терминологија данас. – 125–134. | Резиме

322. ЗАХЊИТКО, Анатолиј

Типологија морфологічних категорій : еволутивно-динамічні процеси / Анатолиј Загнітко // Україністика и словенски свет. – 84–98. | Summary

323. ИВАНОВ, Вјачеслав

Перевод стихов и энтропия языка / Вячеслав Вс. Иванов // ЗбМСС. – 92 (2017), 675–677. | Резиме

– ИВАНОВА, Јелена

Болгарский союз *ни(то)...ни(то)* и его русские параллели | Уп. 434.

– ИВАНОВИЋ, Милена

Сингулативи као творбена категорија у украинском и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 217.

324. ИВАНОВИЋ, Милена

Типи мултипликативів в українській мові / Милена Иванович // Україністика и словенски свет. – 99–106. | Summary

325. ИВАНОВИЇ, Милена

Українська мова XVI–XVII століть : дієслово, семантика, перехідність, об'єкт / Ольга Заневич. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2015. – 308. / Милена Івановиї // Славистика. – 21 (2017), 472–475. | Приказ

– ЈОВИЇ, Александра

Анотирана бібліографія радова из руске лексикологије и лексикографије : 1945–1975. | Уп. 1062.

326. КАДОЛО, Татјана

Процесс нормализации в области городской номинации / Татьяна Александровна Кадоло // Славистика. – 21 (2017), 216–220. | Резиме

327. КАМБЕРОВА, Рајна

Лексичні і граматичні засоби вираження ввічливості в болгарській та українській мовах / Рајна Камберова // Украјинистика и словенски свет. – 255–262. | Summary

328. КАЦЈУБА, Лариса

Семантика синтаксических отношений в процессуальных предложно-падежных конструкциях : на материале русских паремий / Л. Б. Кацюба // СЛ. – 22 (2017), 51–58. | Резиме

– КЕРКЕЗ, Драгана

Лексема *обичај* у српском језику : у поређењу са руским | Уп. 228.

329. КИКЛЕВИЧ, Александер

Russian Mental Verbs as a Semantic Class / Aleksander K. Kiklewicz // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 7–28. | Резиме, Резюме

330. КОВТУН, Албина

Способи непрямой номінації релігійних понять в українській мові / Албина Анатоліівна Ковтун // Словенска терминологија данас. – 451–460. | Summary

– КОЛАРЕВИЇ, Сања

Лексеми *леви* и *десни* у асоцијативним речницима српског и руског језика | Уп. 231.

331. КОНЧАРЕВИЇ, Ксенија

Помесни сабор РПЦ 1917–18. године и потоња судбина црквенословенског језика у Русији и ареалу *Pax Slavia Orthodoxa* / Ксенија Ј. Кончаревиї // Славистика. – 21 (2017), 58–64. | Summary

332. КОНЧАРЕВИЇ, Ксенија

Украјинска теолингвистика : фундаменталне и апликативне перспективе / Ксенија Ј. Кончаревиї // Украјинистика и словенски свет. – 191–202. | Summary

333. КОРЧАГИН, Кирил

Типология систем стихосложения и метрический статус дольника на двусложной основе / Кирил Корчагин // ЗБМСС. – 92 (2017), 707–729. | Резиме

334. КОСМЕДА, Тетјана

Заборона української мови і унікальність її запозичувального потенціалу / Тетјана Космеда // Украјинистика и словенски свет. – 161–168. | Summary

335. КОСТИЇ, Миленка

From the Bible to Shakespeare : Pantelejmon Kuliš (1819–97) and the Formation of Literary Ukrainian / Andrii Danylenko. – Boston : Academic Studies Press, 2016. – 447. / Миленка Костиї // Славистика. – 21 (2017), 479–481. | Приказ

336. КРАВЧЕНКО, Људмила

Фольклор як скарбница української лексики і як засіб популяризації української мови серед молоді / Людмила Кравченко // Украјинистика и словенски свет. – 169–182. | Summary

337. КРАЕВСКА, Гана

Лексика традиційних народних ремесел Центрального Поділля як об'єкт лексикографічних досліджень / Ганна Краєвська // Україністика и словенски свет. – 284–292. | Summary

338. КРАСОВСКА, Нелли

Составные названия растений в русских говорах / Нелли А. Красовская // Славистика. – 21 (2017), 119–123. | Резиме

339. КУЗМЕНКОВА, Валентина

Отражение специфики этнической языковой картины мира в русской классической литературе / Валентина Алексеевна Кузьменкова // Славистика. – 21 (2017), 202–208. | Резиме

340. ЛАЗАРЕВА, Маргарита

О соотношении интернационального и национального в научных названиях растений : на материале русского языка / Маргарита Николаевна Лазарева // Словенска терминологија данас. – 557–566. | Résumé

341. ЛЕЈБОВ, Роман

Из заметок на полях тючевских комментариев / Роман Лейбов // ЗбМСС. – 92 (2017), 375–382. | Резиме

342. ЛЕСНАЈА, Галина

Системно-структурні особливості української мови як іноземної слов'янської : в аспекті викладання у близькоспорідненій аудиторії / Галина Лесная // Україністика и словенски свет. – 302–311. | Summary

343. ЛОТМАН, Михаил

Ёксель-моксель, ёлки-палки, (h)uina-tuina и прочие штучки-дрючки / Михаил Лотман // ЗбМСС. – 92 (2017), 641–673. | Резиме

344. ЛЬАПИН, Сергеј

К проблеме описания стихотворного ритма : на материале русского четырёхстопного ямба / Сергей Ляпин // ЗбМСС. – 92 (2017), 699–705. | Резиме

345. ЛЬУБЕЦКА, Кацярина

Спецыяльная лексіка беларускай мовы як аб'єкт даследавання беларускіх лінгвістаў у канцы ХХ – пачатку ХХІ стст. / Кацярына Пятроўна Любецкая // Словенска терминологија данас. – 51–60. | Резюме

346. МАРИЋ, Биљана

Синтаксичка деривација : когнитивнолингвистички аспект / Биљана Марић // Универзитетска славистика. – 433–443. | Summary

– МАРКОВИЋ, Дејан

Абревијација (скраћивање) у електронском дискурсу руског и српског језика | Уп. 240.

347. МАРКОВИЋ, Дејан

Специфични начини попуњавања руског компјутерског жаргона / Дејан С. Марковић // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 119–127. | Резюме

348. МАРЧУК, Јуриј

Проблеми многоязычной терминографии / Юрий Николаевич Марчук // Словенска терминологија данас. – 85–89. | Summary

349. МАТЕЈ, Игор

О семантичкој многоплановости терминах православия в русском языке / Игорь Константинович Матей, Ольга Владимировна Заговорская // Славистика. – 21 (2017), 65–72. | Резиме

350. МЕДЕШИ, Гелена

З червеним дописане / Гелена Медеши. – Нови Сад : Друштво за руски јазик, литературу и културу, 2017. – 131. – (Едиција Образоване ; 9)

351. МИЛИЋЕВИЋ, Сања

О неким синтаксичким и семантичким карактеристикама обраћања у руском језику / Сања Милићевић // Славистика. – 21 (2017), 140–147. | Резиме

352. МИЛИЋЕВИЋ, Сања

Утицај ванлингвистичких фактора на избор форме обраћања у руском језику / Сања Р. Милићевић // Филолог. – 15 (2017), 188–98. | Резиме

– МИЋИЋ, Весна*

Аблативно значење глагола кретања у руском и српском језику | Уп. 244.

353. МУДРИ, Александар

Западноукрајинске паралеле у русинској ратарској и повртарској лексици у Војводини / Александар Мудри // Украјинистика и словенски свет. – 293–300. | Summary

354. МУДРИ, Александар

Назви житаркох при войводянских руснацох / Александар Мудри // Славистика. – 21 (2017), 162–168. | Резиме

355. НАРУШЕВИЧ ВАСИЉЕВА, Оксана

Семантико-тематична та категорійно-поняттєва організація української термінології харчової промисловості / Оксана Вікторівна Нарушевич-Васильєва // Словенска терминологија данас. – 567–576. | Резиме

– НЕДИЋ, Јелена

Прилози као средство изражавања квантификације предиката у руском и српском језику | Уп. 247.

356. НОВОДРАНОВА, Валентина

Когнитивное моделирование терминосистемы предметной области знания / Валентина Федоровна Новодранова // Словенска терминологија данас. – 521–527. | Summary

357. НОВОДРАНОВА, Валентина

Роль Е. С. Кубряковой в становлении когнитивного терминоведения / Валентина Федоровна Новодранова // ЛА. – 30 (2017), 5–11.

358. НОМАЋИ, Мотоки

Another Look at the Rise and Fall of the West Polesian Literary Microlanguage : with a Glance Toward Less Discussed Ukrainian Factors / Motoki Nomachi // Украјинистика и словенски свет. – 264–283. | Резиме

359. ОРЕХОВ, Борис

Перевод „Слова о полку Игореве“ Н. И. Язвицкого : генетические связи и стилевые особенности / Борис Орехов // ЗбМСС. – 92 (2017), 331–339. | Резиме

360. ОРЛЕНКО, Оксана

Ганятися за вчорашинім днем, або Концептуалізація часу й прийменники / Оксана Орленко // Украјинистика и словенски свет. – 117–127. | Summary

361. ПАХОМОВА, Јелена

Унификација форм существительных мужского рода консонантного склонения с основами на *n, *t и *i-склонения в древнерусской письменности / Елена Пахомова // Славистика. – 21 (2017), 252–260. | Резиме

362. ПОЛИЛОВА, Вера

О неклассическом стихе Бальмонта : ритмическая структура „Прерывистых строк“ / Вера Полилова // ЗМСС. – 92 (2017), 731–746. | Резиме

– ПОПОВИЋ, Драгана

Лексичко значење глагола перцепције и категорије вида : на материјалу руског и српског језика | Уп. 253.

– ПОПОВИЋ, Људмила

О узајамном утицају глаголских категорија на примеру украјинског и српског језика | Уп. 254.

363. ПОПОВИЋ, Људмила

Речник глаголске рекције : Словник дієслівного керування / Л. М. Колібаба, В. М. Фурса. – Київ : Либідь, 2016. – 656. / Људмила Поповић // ЗМСС. – 91 (2017), 276–279. | Приказ

– ПРОХОРОВА, Анжела

Лингвокултурама *дурак* и њен еквивалент у српском језику | Уп. 256.

– РАДОЈЧИЋ, Драгана

Лексеме *хлеб, соль, каша* у пословицама и фразеологизима : руско-српска паралела | Уп. 259.

– РАЗДОБУДКО ЧОВИЋ, Лариса

Фразеологизми с повећаном експресивно-емоционалном бојом у наративној структури „Проклете авлије“ Иве Андрића и питања руских преводних еквивалената | Уп. 57.

364. РАМАЧ, Јанко

Граматика русинског језика Хаврилија Костельника и њена рецепција у периоду између два светска рата / Јанко Рамач // Славистика. – 21 (2017), 155–161. | Резиме

365. РЕМЊОВА, Марина

Пути развития русского литературного языка XI–XVII вв. / М. Л. Ремнёва. – Белград : Филологический факультет ; Москва : Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова ; Тюмень : Тюменский государственный университет ; Воронеж : Воронежский государственный университет, 2017. – 314. – (Библиотека Язык и литература. Серия Труды о языке и литературе ; 16)

366. РИЛКИНА, Олга

Способы терминообразования русских нозологических терминов : на материале русскоязычной терминологии детской кардиологии / Ольга Михайловна Рылкина // Словенска терминологија данас. – 529–536. | Summary

367. РИШКИНА, Елена

О некоторых динамических процессах в современной русской терминологии / Елена Викторовна Рыжкина // Словенска терминологија данас. – 549–556. | Summary

368. РОШКОВА, Тамара

Статус и типологизация глагола в медицинской терминологии / Тамара Валентиновна Рожкова // Словенска терминологија данас. – 537–547. | Summary

369. САВИН, Драгана

Историја руског књижевног језика : црквенословенско-руска преплитања / Ксенија Кончаревић, Слободанка Перкучин, Марија Марковић, Митра Рељић. – Београд : Јасен, 2016. – 213. / Драгана Савин // Славистика. – 21 (2017), 463–467. | Приказ

370. САВИЦКИ, Станислав

Об историји бытования в России девиза Вольтра *Écrasez l' infâme* / Станислав Савицкий // ЗбМСС. – 92 (2017), 627–634. | Резиме

371. СИРУК, Олена

Болгарські й українські терміни спорідненості : словники versus паралельні тексти / Олена Сірук, Іван Держанський // Україністика и словенски свет. – 213–220. | Summary

372. СИРУК, Олена

Зайо Байо та Зайчик-Побігайчик : болгарські й українські паралелі / Олена Сірук, Іван Держанський // Україністика и словенски свет. – 228–236. | Summary

373. СЛИПЕЦКА, Вира

Лінгвістика емоцій : етапи формування й розвитку / Вира Сліпецька // Україністика и словенски свет. – 203–212. | Summary

374. СЛОВНІК руского народногo језика. Том 1, А–Н / ред. Юлијан Рамач. – Нови Сад : Филозофски факултет, Одсек за русинистику : Завод за културу войводјанских Руснацох : Дружтво за руски јазик, литературу и културу : Руске слово, 2017. – 832.

375. СЛОВНІК руского народногo језика. Том 2, О–Я / ред. Юлијан Рамач. – Нови Сад : Филозофски факултет, Одсек за русинистику : Завод за културу войводјанских Руснацох : Дружтво за руски јазик, литературу и културу : Руске слово, 2017. – 816.

376. СОШКИН, Јевгеније

К историји формулы *земной Бог* / Евгений Сошкин // ЗбМСС. – 92 (2017), 597–626. | Резиме

377. СТАМЕНОВА, Албена

Динамика запозиченој давньоболгарској лексики в українській і російській літературних мовах / Албена Стаменова // Україністика и словенски свет. – 136–145. | Summary

378. ТАМАШ, Јулијан

Складане идентитох : избрани студије и есеје з русинистици и українистики / Јулијан Тамаш. – Нови Сад : Руске слово, 2017. – 280.

– ТЕРЗИЋ, Светлана

Изражавање елативности конструкцијом *један од* + генитив множине суперлатива (компаратива) у српском и њени еквиваленти у руском језику : на грађи литерарних дела | Уп. 275.

Облик суперлатива *высший* у саставу устаљених израза у руском и српском језику | Уп. 276.

– ТИМКО ЂИТКО, Оксана

Glagolski pridjevi u ukrajinskom, rusinskom, slovačkom i hrvatskom jeziku | Уп. 277.

– ТРАПЕЗЊИКОВА, Олга

Унификација древних типова склоненја и становленје современној системы падежних флексија имен существительных в руском и српском језици | Уп. 278.

379. ТРНАВАЦ, Радослава

Систем евалуације у руском језику : програм истраживања / Радослава Трнавац // Универзитетска славистика. – 407–432. | Summary

– ТРОФИМКИНА, Олга

Библеизми *юдоль плачевная* и *земля обетованная* в русском и сербском литературных языках | Уп. 281.

– **УКРАЈИНИСТИКА и словенски свет** : зборник научних радова : поводом 25 година украјинистике на Универзитету у Београду | Уп. 1167.

380. ФЕЈСА, Михајло

Видски парови у русинском језику / Михајло П. Фејса // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 271–287. | Summary

381. ФЕЈСА, Михајло

Лексичке разлике у говору Русина Руског Крстура и Куцуре / Михајло Фејса // Језици и културе у времену и простору 6. – 351–359. | Summary

382. ФЕЈСА, Михајло

Осавремењавање русинског правописа / Михајло Фејса // ПЛ. – 18 (2017), 29–42. | Summary

383. ФЕЈСА, Михајло

Походзене препречних консонантох у руским језику / Михайло Фејса, Моника Абоді // Језици и културе у времену и простору 6. – 69–77. | Summary

384. ФЕШЧЕНКО, Владимир

Революционные дискурсы об искусстве в русском символизме и авангарде / Владимир Фешенко // ЗбМСС. – 91 (2017), 47–56. | Резиме

– ЧАМУР, Милица*

Безеквивалентна лексика као лингвокултуролошки и преводилачки проблем на плану руског и српског језика | Уп. 63.

385. ЧАРОТА, Иван

Белоруско-српски односи као научни проблем / Иван А. Чарота // Глас. – 427, 30 (2017), 55–68.

386. ЧМЕЛИКОВА ГАЗДОШОВА, Оксана

Субстантивовани прикметници в українській і чеській юридичній термінології / Оксана Чмеликова-Газдошова // Словенска терминологија данас. – 481–491. | Резюме

387. ШАПИЋ, Јулија

О просторним фрагментизаторима у руском језику / Јулија Ј. Шапић // Славистика. – 21 (2017), 124–130. | Резюме

388. ШЕЛОВ, Сергеј

Универсальный терминологический словарь : новый тип терминологических словарей / Сергей Дмитриевич Шелов // Словенска терминологија данас. – 71–84. | Summary

389. ШЧЕРБИН, Вячеслав

Отраслевая лексикография Беларуси / Вячеслав Константинович Щербин // Словенска терминологија данас. – 135–146. | Summary

в) Западнословенски језици**– АЈДАЧИЋ, Дејан**

Поређење српских и польских фразеологизама који се односе на особине говора 1 | Уп. 39.

– БАРАНИВСКА, Оксана

Порівняльний аналіз мови української і польської політичної еліти на початку ХХІ ст. | Уп. 310.

390. ВАЛЕНТОВА, Ана Маргарета

Slovenčina na celomenštinových podujatiach vojvodinskiх Slovákov / Anna Margaréta Valentová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 355–361. | Summary

391. ВАЛЕНТОВА, Ивета

Slovenská onomastická terminológia / Iveta Valentová // Словенска терминологија данас. – 277–288. | Summary + Прилог

392. ВОЛНИЧ ПАВЛОВСКА, Ева

Problemy terminologiczne w działalności UNGEGN / Ewa Wolnicz-Pawłowska // Словенска терминологија данас. – 343–350. | Summary

393. ГЛОВЊА, Јурај

Znaky súčasnej vojvodinskej slovenčiny / Juraj Glovňa // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 315–321. | Summary

– ГРЕГОВА, Рената

The Role of Distinctive Features in the Structure of the Syllable : a Comparative Analysis of English and Slovak | Уп. 215.

394. ГРОШЕЉ, Роберт

Oblikoskladnja slovaškega in slovenskega nedoločnika : kontrastivna študija / Robert Grošelj // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 385–396. | Summary

395. ГУРНИЧ, Марјуш

Czy naukowcy z krajów słowiańskich lubią terminy metafory? / Mariusz Górnicz // Словенска терминологија данас. – 425–436. | Summary

396. ДВОРНИЦКА, Љубица

Niektoré aspekty výskumu a možnosti spracovania staropazovskej frazeológie / Ľubica Dvornická // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 248–257. | Summary

397. ДОБРИКОВА, Марија

Zdrawy u sstestí, k to mu pozehnany boskeho wynssowaty neprestawam / Mária Dobříková // ЛА. – 30 (2017), 1–4.

398. ДУДОК, Данијел

Výskum nářečí slovenského jazyka na území bývalej Juhoslávie / Daniel Dudok // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 231–237. | Summary

399. ДУДОК, Мирослав

Ekolingvističké aspekty slovenčiny vo Vojvodine / Miroslav Dudok // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 295–299. | Summary

400. ЖИЛАКОВА, Марија

Funkcie nářečí v enklávnom postavení v premenách času / Mária Žiláková // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 258–265. | Summary

– ЈАРОШЕВИЧ, Хенрик

Морфолошка средства коришћена у фразеолошкој деривацији у српском и пољском језику | Уп. 220.

401. КАРПИНСКИ, Петер

Historicko-jazyková analýza diela Jána Kutlíka st. „Kronika dejepisná...“ s prihľadnutím na výskyt viacslvných pomenovaní v texte / Peter Karpinský // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 274–284. | Summary

– КОВАЉСКИ, Павел

Wykorzystanie terminologii w systemie informacyjno-wyszukiwawczym językoznawstwa slawistycznego iSybisław | Уп. 30.

402. КОВАЧОВА, Зузана

Uchovávanie slov a ich významov v jazykovej enkláve dolnozemských Slovákov a funkcia nepriamej nominácie pri trode nových významov na prínpie asociatívno-obraznej lingvosemiózy / Zuzana Kováčová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 337–344. | Summary

403. КОЗЈОЛ ХЖАНОВСКА, Ева

The Importance of Carnavalesque and Play in Contemporary Language Behaviours : the Case Study of Modern Colloquial Polish Sayings / Ewa Koziół-Chrzanowska // Језик, књижевност и популарна култура. – 169–179.

404. КОРУЊАК, Самуел

Vojvodinska spisovna slovenčina počas Štúrovského a reformného obdobia : v kontexte 200 rokov narodenia Ľudovíta Štúra a 220 rokov narodenia Pavla Jozefa Šafárika / Samuel Koruniak // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 285–294. | Summary

– КРЕЈЧИ, Павел

Toponymické komponenty s príznakom kritiky, posměchu, ironie v české, srbské a bulharské frazeologii | Уп. 233.

– ЛЕВИЦКА, Јана

Počiatky slovenskej terminologickej databázy a jej súčasnosť a budúcnosť | Уп. 31.

– МАКИШОВА, Ана

Názvy v zoologii z kontrastívneho aspektu | Уп. 234.

Slovenčina v kontakte so srbcinou | Уп. 235.

405. МАКИШОВА, Ана

Spisovna slovenčina vo Vojvodine v kontakte so srbcinou / Anna Makišová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 300–307. | Summary

406. МАЛАХОВИЧ, Марта

Prace dyplomowe z dziedziny terminologii i terminografii powstałe w instytucie komunikacji specjalistycznej i interkulturowej uniwersytetu warszawskiego w latach 2010–2015. / Marta Małachowicz // Slovenska terminologija danas. – 61–68. | Резюме + Прилози

407. МАНОЈЛОВИЋ, Соња

Stručný etymologický slovník slovenčiny / Ľubor Králik. – Bratislava : VEDA, 2015. – 703. / Соња Ђ. Манојловић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 440–443. | Приказ

408. МАРИЋ, Ана

Inovačné javy v stredoslovenských nárečiach vo Vojvodine / Anna Marićivá // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 238–247. | Summary

409. МАРЧОКОВА, Данијела

Prímená v Kysáci ako kultúrne a tradičné dedičstvo / Daniela Marčoková, Anna Makišová // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 291–303. | Summary, Резиме

410. МИЈАВЦОВА, Марија

Z problematiky jednočlenných viet v slovenčine / Mária Myjavcová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 324–326. | Summary

411. ОЛШИЈАК, Марцел

Zvuková kultúra jazykových prejavov v srbských a slovenských elektronických médiách / Marcel Olšiak // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 327–335. | Summary

412. ПЕРИЋ, Зорана

Gramatika kaszëbszczëgò jãzëka / Hanna Makurôt. – Gdańsk : Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, 2016. – 176. / Зорана Перић // Славистика. – 21 (2017), 487–488. | Приказ

413. ПЕРИЋ, Зорана

Кашупске теме / Душан-Владислав Пажђерски. – Београд : Алма, 2014. – 289. / Зорана Перић // ЗбМСС. – 91 (2017), 279–283. | Приказ

414. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Језичка лојалност и етнојезичка солидарност корисника лужичкосрпских језика / Далибор Соколовић // ФП. – 44, 2 (2017), 131–144. | Summary

415. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Језичка лојалност и етнојезичка солидарност припадника словачке језичке заједнице у Војводини / Далибор А. Соколовић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 155–169. | Резюме, Summary

416. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Спољашња историја језика као сегмент еколингвистичког описа лужичкосрпске језичке заједнице у Немачкој / Далибор Соколовић // Славистика. – 21 (2017), 380–389. | Резюме

417. СПАЊИЛОВА, Станислава

Kolokvializmu v umeleckej literatúre a ich percepcia u Slovákov v Srbsku, Maďarsku a Rumunsku / Stanislava Spráčilová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 362–369. | Summary

– ТИМКО ЂИТКО, Оксана

Glagolski pridjevi u ukrajinskom, rusinskom, slovačkom i hrvatskom jeziku | Уп. 277.

418. ТИРОВА, Зузана

Slovensko-srbský bilingvizmus v praxi a právne postavenie Slovákov vo Vojvodine / Zuzana Týrová // ЗбМСС. – 91 (2017), 181–192. | Резиме

419. ТИРОВА, Зузана

Sociolingvistički pogled na slovensko-srbski bilingvizmus Slovákov vo Vojvodine / Zuzana Týrová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 375–384. | Summary

420. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Derywacja semantyczna / Zuzanna V. Topolińska // Путевима речи. – 341–344. | Summary

421. ТУШКОВА, Тинде

Jazykové postoje poslucháčov slovakistiky v Maďarsku súvisiace s jazykovým správaním a so znalosťou jazyka / Tünde Tušková // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 370–374. | Summary

422. УХРИНОВА, Алжбета

O slovenskej komunikácii v Maďarsku / Alžbeta Uhrinová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 308–314. | Summary

– ХАРТМАН, Јан

Use of Multiple Parallel Texts in Contrastive Cognitive Linguistics Research : *Completion is up* in English Phrasal Verbs and Its Counterparts in Czech | Уп. 285.

423. ХЛАВАТА, Рената

Jazyk písanej publicistiky vo Vojvodine / Renáta Hlavatá // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 345–354. | Summary

424. ХРИБОВА, Марина

Ján Stanislav a slovenská slavistika / Ján Doruľa, Peter Žeňuch. – Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV a Slovenský komitét slavistov, 2016. – 272. / Marina Hribová // Славистика. – 21 (2017), 457–459. | Приказ

425. ХРИБОВА, Марина

Slovenské nárečia v Srbsku : súčasný stav poznania skúmanej problematiky / Marina Hribová // 270 rokov dejín, literatúry a jazyka... – 266–273. | Summary

426. ХРИБОВА, Марина

Slovenské nárečia v Srbsku v 21. storočí : perspektívy ich vývinu a fungovania / Marina Hribová // Славистика. – 21 (2017), 148–154. | Резиме + Grafická príloha

– ЧИЖИКОВА, Зузана

K prekladom v časopise pre deti „Naši pionieri/Pionieri“ v období 1960–1980. | Уп. 64.

– ЧМЕЛИКОВА ГАЗДОШОВА, Оксана

Субстантивовани прикметници в україньській і чеській юридичній термінології | Уп. 386.

г) Јужнословенски језици, изузев српског**– АЛЕКСИЋ, Мариана**

О галицизмима у савременом српском и бугарском језику : семантичка анализа | Уп. 183.

О заједничким лингвистичким позајмљеницама у савременом српском и бугарском језику : семантичка анализа | Уп. 184.

427. БАНДИЛОВСКА, Елизабета

Примена на компоненцијално-семантичката анализа врз материјал од македонскиот јазик : во знак на благородност и почит кон личноста и делото на проф. Даринка Гортан Премк / Елизабета М. Бандиловска // Путевима речи. – 199–211. | Summary

428. БАШАНОВИЋ ЧЕЧОВИЋ, Јелена

Jezik i stil Janka Đonovića / Jelena Bašanović-Čečović. – Podgorica : Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 2017. – 439. – (Posebna izdanja : monografije i studije ; 132. Odjeljenje humanističkih nauka ; 14)

429. БОНДЖОЛОВА, Валентина

Обсценната лексика в българското медийно пространство / Валентина Бонджолова // Опсцена лексика у српском језику. – 21–43. | Summary

– БРАТАНИЋ, Маја

Od baze do portala : razvoj nacionalne terminološke infrastrukture | Уп. 18.

430. ВАЦЕВ, Властимир

Малко езикознание / Властимир Вацев. – Димитровград : Народна библиотека Детко Петров, 2017. – 198.

431. ВУЧИНИЋ, Стево

Prilozi proučavanju Ljetopisa Popa Dukljanina i ranosrednjovjekovne Duklje / Stevo Vučinić. – Cetinje : Fakultet za crnogorski jezik i književnost, 2017. – 303, 20. – (Biblioteka Posebna izdanja ; 25)

432. ГОРЈАНЦ, Војко

Nije rečnik za seljaka / Vojko Gorjanc ; prev. Majda Moličnik. – Beograd : Biblioteka XX vek, 2017. – 197. – (Biblioteka XX vek ; 232)

– ГРОШЕЉ, Роберт

Oblikoskladnja slovaškega in slovenskega nedoločnika : kontrastivna študija | Уп. 396.

433. ЖАГАР КАРЕР, Мојца

Terminološko svetovanje : izkušnje in perspektive / Mojca Žagar Karer // Slovenska terminologija danas. – 361–370. | Summary

434. ИВАНОВА, Јелена

Болгарскиј союз *ни(то)...ни(то)* и его рускије паралели / Елена Иванова, Анастасија Данилова // Славистика. – 21 (2017), 73–81. | Резиме

– **ИВАНОВИЋ, Радомир**

Njegoš; Njegošologija; Njegošolozi | Уп. 759.

435. ЈАНЕВ, Борјан

Речниковото богатство како фактор при формирањето на лингвистичната интуиција / Борјан Георгиев Јанев, Иван Петров Чобанов // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 83–92. | Summary

– **КАМБЕРОВА, Рајна**

Лексични і граматични засоби вираження ввічливості в болгарській та українській мовах | Уп. 327.

– **КРЕЈЧИ, Павел**

Toponymické komponenty s příznakem kritiky, posměchu, ironie v české, srbské a bulharské frazeologii | Уп. 233.

436. КУРПЕЈОВИЋ, Неркеса

Turcizmi u rožajskom govoru / Nerkesa Kurpejović. – Rožaje : Orbis, 2017. – 157.

437. ЛЕМАЦ, Тин

Figura patosa u pjesničkoj zbirci „Nestvarne djevojčice“ Marije Čudine / Tin Lemac // CJ. – 22 (2017), 267–279. | Summary

438. ЛИГОРИО, Орсат

Сх. *блавор* : из балканског латинитета XI / Орсат Лигорио // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 13–36. | Summary

– **МИЛОВИЋ, Радомир**

Rudine i Banjani : istorijski, antropogeografski i onomastički doticaji | Уп. 856.

Fitonimi i zoonimi u toponimiji Banjana i Oputne Rudine | Уп. 857.

439. МИХАЉЕВИЋ, Милица

Terminologija kao deskriptivna ili preskriptivna znanost : stanje u Hrvatskoj / Milica Mihaljević // Словенска терминологија данас. – 383–403. | Summary + Прилози

440. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

O korelativnim konstrukcijama u južnoslovenskoj lingvistici II / Jasmina D. Moskovljević Popović // АФФ. – 29, 2 (2017), 101–110. | Summary

– **НОВОТНИ, Соња**

Развојот на српскиот и на македонскиот јазик : паралелен приказ – синхрониски план | Уп. 250.

– **ПОЖГАЈ ХАЦИ, Весна**

Južnoslavenski jezici u slovenskoj obrazovnoj jezičnoj politici | Уп. 154.

441. РУСКОВА ЂЕРМАНОВИЋ, Светла

Аорист у јужнословенским језицима : са освртом на бугарски и српски / Светла Рускова Ђермановић // Славистика. – 21 (2017), 82–88. | Резюме

– **СИРУК, Олена**

Болгарски і украински термини спорідненості : словники versus паралелни тексти | Уп. 371.

Зайо Байо та Зайчик-Побігайчик : болгарски і украински паралели | Уп. 372.

442. SLOVARNIK : starih riječi i izraza iz govora bjelopoljskog kraja / prir. Faruk Dizdraević, Rifat Kovačević. – 2. dopunjeno izd. – Bijelo Polje : F. Dizdraević, R. Kovačević, 2017. – 277.

443. СПАСОВ, Људмил

Interviews of Three Macedonian Language Speakers, two from Boboshtica (Boboshticë) and from Shestevo (Sidirohori) / Ljudmil A. Spasov // Путевима речи. – 615–627. | Rezime

– СПАСОВСКА, Марина

Преглед на системот на минатите времиња во српскиот и во македонскиот јазик | Уп. 265.

444. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

Artikulacijska fonetika : anatomija i fiziologija izgovora / Damir Horga, Marko Liker. – Zagreb : Ibis grafika, 2016. – 359. / Дејан Средојевић // ЗБМСФЛ. – 60, 2 (2017), 323–327. | Приказ

– СТЕФЧЕВА, Росица

Партикуле са значењем коментара истинитости у бугарском и српском језику | Уп. 270.

445. ТАФРА, Бранка

Gramatička polisemija / Branka Z. Tafra // Путевима речи. – 563–575. | Summary

– ТИМКО ЂИТКО, Оксана

Glagolski pridjevi u ukrajinskom, rusinskom, slovačkom i hrvatskom jeziku | Уп. 277.

446. ФАЈФАР, Тања

Jezikovnokulturna ustreznost kot terminološko načelo / Tanja Fajfar // Словенска терминологија данас. – 351–360. | Summary

447. ХУДЕЧЕК, Лана

Anglizmi u hrvatskome nazivlju / Lana Hudeček // Словенска терминологија данас. – 371–382. | Summary

448. ЧИРГИЋ, Аднан

Dijalektologija crnogorskoga jezika / Adnan Čirgić. – Cetinje : Fakultet za crnogorski jezik i književnost, 2017. – 174. – (Biblioteka Montenegrina ; 19)

449. ЧОБАНОВА, Лиљана

Четенето како процес на декодирање на писмената реч / Лиљана Иванова Чобанова // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 93–102. | Summary

450. ЦУМХУР, Јасминка

Specijalni izvještaj o upotrebi službenog jezika i pisma u Bosni i Hercegovini / Jasminka Džumhur, Nives Jukić, Ljubinko Mitrović. – Banja Luka : Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, 2017. – 77.

V. Старословенски језик и његове редакције**– БЕЛЕЈ, Љубомир**

Старослов'янський слід в українській та інших слов'янських літературних мовах | Уп. 291.

451. ВИЛКУЛ, Тетјана

Рукописна традиција старословенског превода „Осмокњижја“ : архаизми и иновације / Тетјана Вилкул ; с украјинског и руског изворника превела Тања Гаев // ЗБМСКЈ. – 65, 3 (2017), 787–799.

– ВУКЕЛИЋ, Мирослав

Концепција времена у хиландарском граматичком спису „Осам врста речи“ | Уп. 898.

452. ЈАКУШКИНА, Јекатерина

Велики речник црквенословенског језика новог времена. Т. 1, А–Б / ред. А. Г. Кравецки, А. А. Плетнева. – Москва, 2016. – 446. / Ј. Јакушкина // *Prevodilac*. – 36, 3/4 (2017), 81–83. | Приказ

453. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Акатистологија : Структура и поезика црквенославјанских акафистов / Федор Б. Людоговский. – Москва : Институт славјановедения РАН, 2015. – 352. / Ружица С. Левушкина // *ЗБМСКЈ*. – 65, 2 (2017), 711–714. | Приказ

VI. Савремени српски језик**а) Опште****454. АЛАНОВИЋ, Миливој**

Српски језик у светлу контрастивно-типолошких истраживања / Миливој Б. Алановић // *ЈФ*. – 73, 3/4 (2017), 355–388. | Резюме, Summary

455. БАБИЋ, Миланка

Повезаност актуелног статуса српског језика у Босни и Херцеговини и „Декларације о заједничком језику“ / Миланка Ј. Бабић // *Српски језик и ћирилица данас*. – 45–59. | Summary

456. БАБИЋ, Миланка

Статус ћирилице у српском језику под притиском политике и српских националних заблуда / Миланка Ј. Бабић // *Говори српски пиши ћирилицом*. – 54–59. | Резюме

457. БАКРАЧ, Милица

Српски језик и Црна Гора данас / Милица В. Бакрач // *Говори српски пиши ћирилицом*. – 104–107. | Summary

458. БАШИЋ, Ивана

Скице из етнолингвистике / Дијана Црњак, Биљана Савић. – Бања Лука : Матица српска, Друштво чланова Матице српске у Републици Српској, 2016. – 157. – (Библиотека Студије и расправе) / Ивана С. Башић // *ЈФ*. – 73, 3/4 (2017), 423–425. | Приказ

459. БОЖОВИЋ, Ђорђе

Језичка политика и идеологија у контексту транзиције / Ђорђе Боžовић // *ПЈ*. – 18 (2017), 79–90. | Summary

460. ВУКСАНОВИЋ, Момчило

Заштита српског језика и ћириличног писма у Црној Гори / Момчило Р. Вуксановић // *Говори српски пиши ћирилицом*. – 131–136. | Summary

461. ВУЧКОВИЋ, Радомир

Улога СПКД „Просвјета“ у очувању српског језика и ћирилице / Радомир Н. Вучковић // *Говори српски пиши ћирилицом*. – 137–141. | Summary

462. ГАЗДИЋ, Јелена

Преко странпутица до правог пута српског језика и писма : Пут српског језика и писма / Јелица Стојановић ; предговор Милош Ковачевић. – Београд : Српска књижевна задруга, 2016. – XLVIII, 434. – (Српска књижевна задруга ; 108, 726) / Јелена Газдић // *СЈ*. – 22 (2017), 689–694. | Приказ | Уп. 466, 484.

463. ГОВОРИ српски пиши ћирилицом : зборник радова : научно-политички скуп и научно-политичка трибина, Требиње, 4. март 2017. године / прир. Рајко Танасијевић. – Београд : Филип Вишњић, 2017. – 196.

– **ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана**

English and Serbian Language in Contact | Уп. 208.

464. БУРИЧИЋ, Новица

Протјеривање ћирилице из новинске и издавачке дјелатности у Црној Гори у другој половини 19. вијека / Новица М. Ђуричић // Говори српски пиши ћирилицом. – 125–130. | Summary

465. БУРКИН, Веселина

О судбини ћирилице према књижевним и научним сведочанствима / Веселина В. Буркин // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 87–104. | Summary

466. ИВАНОВИЋ, Милан

Српски језик и србистика у постфактичком свијету : Пут српског језика и писма / Јелица Стојановић ; предговор Милош Ковачевић. – 2. изд. – Београд : Српска књижевна задруга, 2017. – XLVIII, 437. – (Поновљена издања Кола Српске књижевне задруге у дивот опреми) / Милан Ивановић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 302–309. | Приказ | Уп. 462, 484.

467. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Законска заштита ћирилице у Србији и Српској / Милош М. Ковачевић // Говори српски пиши ћирилицом. – 32–45. | Summary

468. КОВАЧЕВИЋ, Милош

У заштиту српског језика и ћирилице / Милош М. Ковачевић // Српски језик и ћирилица данас. – 23–43. | Summary

469. КРАЈИШНИК, Момчило

Улога политике у заштити српског језика и писма / Момчило С. Крајишник // Говори српски пиши ћирилицом. – 67–80. | Резюме

470. ЛУКИЋ, Радомир

Право и приватна, јавна и службена употреба језика и писма / Радомир В. Лукић // Говори српски пиши ћирилицом. – 108–120. | Summary

– **МАКИШОВА, Ана**

Slovenčina v kontakte so srbčinou | Уп. 235.

471. МАКСИМОВИЋ, Војислав

Непрестана дилема : за и против Вука : Вукови сљедбеници и противници некада и данас / Војислав Ј. Максимовић // Говори српски пиши ћирилицом. – 49–53. | Summary

472. МАТОВИЋ, Веселин

Потискивање ћирилице у образовном систему у Црној Гори / Веселин М. Матовић // Говори српски пиши ћирилицом. – 81–88. | Резюме

– **НОВОТНИ, Соња**

Развојот на српскиот и на македонскиот јазик : паралелен приказ – синхронски план | Уп. 250.

473. ПИЖУРИЦА, Маго

О српском језику и његовим нормама кроз дијахронију и синхронију : Српски језик и његове норме : дијахроно-синхрони аспекти / ур. Јасмина Грковић Мејдор, Владислава Ружић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2015. – 344. – (Лингвистичке свеске ; 10) / Маго Пижурица, Вера Васић // ЗбМСКЈ. – 65, 1 (2017), 280–288. | Приказ

474. ПОПОВИЋ, Људмила

АКТУЕЛНА ПИТАЊА КОГНИТИВНОЛИНГВИСТИЧКИХ ПРОУЧАВАЊА СРПСКОГ ЈЕЗИКА / Људмила В. Поповић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 315–354. | Резюме, Summary

475. РЕМЕТИЋ, Слободан

„Декларација о заједничком језику“ : опомена под плаштом једног континуитета / Слободан Н. Реметић // Српски језик и ћирилица данас. – 13–22. | Summary

476. РЕМЕТИЋ, Слободан

Језик и писмо под плаштом струке у служби политике / Слободан Н. Реметић // Говори српски пиши ћирилицом. – 25–31. | Summary

477. САМАРЦИЋ, Биљана

Политика као лингвистика : Босански проблеми српског језика / Миланка Бабић. – Београд : Јасен, 2016. – 202. – (Библиотека Језикословље) / Биљана Самарцић // СЈ. – 22 (2017), 711–716. | Приказ

478. САМАРЦИЋ, Биљана*

Српски језик и ћирилица у тминама црногорске политике : Ћирилица и латиногорица / Веселин Матовић. – 2. допуњено изд. – Подгорица : Књижевна задруга Српског народног вијећа ; Никшић : Актив професора српског језика и књижевности, 2015. – 206. – (Савремена српска књижевност у Црној Гори) / Биљана С. Самарцић // РФФ. – 18 (2016), 333–335. | Приказ

479. СЕЛИНИЋ, Слободан

Србија и језички сукоб у Југославији 1967. / Слободан Селинић. – Београд : Институт за новију историју Србије, 2017. – 473. – (Библиотека Студије и монографије ; 103)

480. СЕМИНАР српског језика, књижевности и културе. Предавања 6 / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајић. – Београд : Међународни славистички центар, 2017. – 178.

481. СРПСКИ језик и ћирилица данас : зборник радова / ур. Емир Кустурица, Милош Ковачевић, Александра Вранеш. – Андрићград : Андрићев институт, 2017. – 134. – (Библиотека Научни скупови Одјељења за књижевност. Коло Зборници радова ; 7)

482. (СРПСКИ) језик у комуникативној функцији : XI међународни научни скуп Српски језик, књижевност, уметност, 28–29. X 2016. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2017. – 327.

483. СТЕПАНОВ, Страхња

О језику и/у политици : повест југословенских истраживања / Страхња Степанов // ПШЈ. – 48 (2017), 191–208. | Summary

484. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Пут српског језика и писма / Јелица Стојановић ; предговор Милош Ковачевић. – 2. изд. – Београд : Српска књижевна задруга, 2017. – XLVIII, 437. – (Поновљена издања Кола Српске књижевне задруге у дивот опреми) | Уп. 462, 466.

485. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Статус српског језика и ћирилице у Црној Гори данас и неопходност јединства српског језичког простора / Јелица Р. Стојановић // Српски језик и ћирилица данас. – 61–72. | Summary

486. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Ћирилица као српско писмо : распрострањење и судбина / Јелица Р. Стојановић // Говори српски пиши ћирилицом. – 60–66. | Summary

487. ТАНАСИЋ, Срето

Допринос јапанских слависта српској филологији : *Serbica iaponica* : допринос јапанских слависта српској филологији / ур. Мотоки Нوماћи. – Нови Сад : Матица српска ; Sapporo : Slavic-Eurasian Research Center ; Београд : Завод за уџбенике : Вукова задужбина, 2016. – 348. / Срето З. Танасић // Славистика. – 21 (2017), 441–443. | Приказ

488. ТАНАСИЋ, Срето

За српски језик и његово писмо – ћирилицу / Срето З. Танасић // Говори српски пиши ћирилицом. – 163–171. | Резюме

489. ТРЕБИЊСКА декларација о заштити ћирилице / Учесници научно-политичког скупа // Говори српски пиши ћирилицом. – 193–196.

490. ЦИЦЕ, Олгица

Ћирилица и матерњи језик у образовном систему Републике Српске / Олгица Ј. Цице // Говори српски пиши ћирилицом. – 121–124. | Summary

– ЧАРОТА, Иван

Белоруско-српски односи као научни проблем | Уп. 385.

491. ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Српски језик као црногорски : на примјеру накарадне израде „Рјечника црногорског народног и књижевног језика“ и српски говорни простор данас / Михаило М. Шћепановић // Српски језик и ћирилица данас. – 105–130. | Summary

492. ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Ћирилички повратак Срба српству / Михаило М. Шћепановић // Говори српски пиши ћирилицом. – 96–103. | Summary

б) Фонетика, фонологија, прозодија**– БАЈОВИЋ, Јелена**

Сугласничке алтернације у деκлинацији и конјугацији у српском и руском језику : дијахронијски и синхронијски аспект | Уп. 190.

493. БАТАС, Ана

Акценат императива глагола II / Ана С. Батас // НССУВД. – 46, 3 (2017), 5–18. | Summary

494. ВЕЉКОВИЋ, Жарко

О правописној транскрипцији сливеним *dz* неких грчких и шиптарских (албанских) речи / Жарко Б. Вељковић, Јелена Мирковић // ЈД. – 10 (2017), 1–4.

– ДЕШИЋ, Милорад

Српски акценат с лакоћом | Уп. 817.

– ДОБРОТА, Нада

Artikulaciono-fonološki poremećaji | Уп. 27.

495. ЈОКАНОВИЋ МИХАЈЛОВ, Јелица

Фонетика, фонологија и прозодија српског језика : актуелно стање и развојне перспективе / Јелица Д. Јокановић-Михајлов // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 207–228. | Резюме, Summary

496. КЕБАРА, Марина

Фоно(морфо)семантика дечјих оқазационализама као прецедент лингвистичког експеримента у уметничком дискурсу / Марина Кебара // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 289–301. | Резюме

– КНЕЖЕВИЋ, Божица*

Вокалске особености у говору Романије | Уп. 847.

– ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Акустички опис нагласка у говорима призренско-јужноморавског дијалекта | Уп. 848.

– ЛУКИЋ, Јадранка

Преношење акцента на проклитику у говору села Винска | Уп. 849.

– МАРИНКОВИЋ, Јаворка

Врањски акценат на ономастичком материјалу од Белића до данас | Уп. 850.

– МАРКОВИЋ, Маја

Prosodic Phrasing of Contrastive Topics in English and Serbian | Уп. 241.

497. МАРКОВИЋ, Маја

Фонетско-фонолошки опис акцената у стандардном српском језику : од специфичног ка општем / Дејан Средојевић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 263. / Маја Марковић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 318–322. | Приказ | Уп. 501.

498. МАРЧЕТА, Јована

Француски полувокали и назални вокали у балетској терминологији у српском језику / Јована Ј. Марчета // ЗбЈКФФНС. – 7 (2017), 109–125. | Summary

499. ПЕТРОВИЋ, Боривоје*

Једачење по звучности опструената у проклитици и енклитици у српском језику / Боривоје Т. Петровић // РФФ. – 18 (2016), 221–236. | Summary + Прилози

500. ПЕТРОВИЋ, Боривоје

F0 Perturbation Effect in Initial Fricatives of Serbian : an Acoustic Analysis / Borivoje T. Petrović // Филолог. – 15 (2017), 89–113. | Резиме

– РЕМЕТИЋ, Слободан

Корајска *Дивица* и даљинска асимилација вокала | Уп. 873.

– САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Степен очуваности полугласника и палатализованих сугласника *к*, *г* у тимочко-лужничким говорима | Уп. 879.

– СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

Fonetске разлике između fonološki istih akcenata u različitim vojvođanskim govorima | Уп. 880.

501. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

Фонетско-фонолошки опис акцената у стандардном српском језику : од специфичног ка општем / Дејан Средојевић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 263. | Уп. 497.

– СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

How much Do Phonetic Realisations of Serbian Accents Actually Differ from Each Other in Various Dialects? | Уп. 881.

– СУДИМАЦ, Нина

Прилог проучавању прозодијске норме у основној школи на подручју косовско-ресавског дијалекта | Уп. 827.

Скраћење вокалског трајања у српском и енглеском језику : контрастивно истраживање | Уп. 273.

– ЋИРИЋ, Љубисав

Фонетско-фонолошки статус полугласника у данашњем говору Лужнице | Уп. 886.

– ЦУКУТ, Слајана

Важније особине вокализма српских говора околине Шипова | Уп. 888.

Преношење акцената на проклитику у говорима Срба околине Шипова | Уп. 889.

в) Графија и правопис

502. АНИЧИЋ, Градимир

Ћирилица у „Политици“ / Градимир Д. Аничичић // Говори српски пиши ћирилицом. – 89–95. | Summary

– **БАБИЋ, Виолета**

[Trista šezdeset sedam] 367 jezičkih crtica : za sve one koji žele da govore i pišu pravilno | Уп. 812.

– **БРБОРИЋ, Вељко**

О растављању речи на крају реда | Уп. 813.

503. БРБОРИЋ, Вељко

Правописна стабилност српског језика и утицај језика у окружењу / Вељко Ж. Брборић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 323–333. | Summary

– **БРБОРИЋ, Вељко**

Српска правописна терминологија данас : у науци и настави | Уп. 612.

504. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Мали правопис као велика олакшица : Мали правопис српског језика / Радоје Симић. - Београд : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика : Јасен, 2016. – 120. – (Библиотека Уџбеници и приручници ; 6) / Драгана Вељковић Станковић // СЈ. – 22 (2017), 723–728. | Приказ

505. КЛИКОВАЦ, Душка

О знаковима у правопису 1 : подела на реченичне и нереченичне и одговарајућа терминологија / Душка Б. Кликовац // НССУВД. – 46, 3 (2017), 95–111. | Summary

506. ПЕШИКАН, Митар

Правопис српског језика / Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица. – 3. [sic!] измењено и допуњено екавско изд. – Нови Сад : Матица српска, 2017. – 507.

– СРПСКИ школски правопис | Уп. 825.

г) Граматика (морфологија, творба речи, синтакса)

– **АЛАНОВИЋ, Миливој**

Намерне реченице у Андрићевој „Госпођици“ | Уп. 740.

507. АЛАНОВИЋ, Миливој

Пример лексикализације значења : улога допунске реченице уз један тип именичког регенса / Миливој Б. Алановић // Путевима речи. – 601–613. | Zusammenfassung

508. АЛАНОВИЋ, Миливој

Функционална употреба речи : глаголи између лексичке и граматичке службе / Миливој Алановић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 87–117. | Zusammenfassung

509. АЛЕКСИЋ, Данило

Аниматност и живе машине / Данило С. Алексић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 225–238. | Summary

– **АНТОНИЋ, Ивана**

Темпорална континуираност у Андрићевој „Госпођици“ | Уп. 742.

– **АРСЕНИЈЕВИЋ, Нада**

Конструкција с предлогом *код* у Андрићевом роману „Госпођица“ | Уп. 743.

510. АРСЕНИЈЕВИЋ, Нада

Семантика и прагматика генитива с предлогом *iprošiv* / Нада Арсенијевић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 119–133. | Summary

511. АСИМОПУЛОС, Панајотис

Морфосинтаксички и лексички подаци у српским спортским листовима / Панајотис Г. Асимопулос // ЗбФФП. – 47, 1 (2017), 183–197. | Summary

– АШИЋ, Тијана

Da, pour, and to clauses in Gradually Teleonomic Verb Constructions : a Comparative Approach to Serbian, French and English | Уп. 188.

512. БАБИЋ, Миланка

Временски глаголски облици у директивној функцији / Миланка Ј. Бабић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 139–149. | Summary

– БАЈОВИЋ, Јелена

К вопросу о формировании торгово-экономической лексики в русском и сербском языках : названия торговцев тканями | Уп. 189.

– БАЛЕК, Тијана

Компаративни глаголи у српском језику у поређењу са енглеским и руским | Уп. 191.

Упоредна анализа сативних глагола у српском и руском језику : на корпусу савремених књижевних дела | Уп. 192.

– БАТАС, Ана

Акцент императива глагола II | Уп. 493.

– БОЖОВИЋ, Ђорђе

Konstrukcija *za* + akuzativ u imenskom kopolativnom predikativu kao deagentizovani marker stava u srpskohrvatskom i albanskom jeziku | Уп. 196.

513. БОЖОВИЋ, Ђорђе

Linearizacija i arhitektura enklitičkog niza / Ђорђе Božović // АФФ. – 29, 1 (2017), 73–106. | Summary

– БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Компарација придева у призренско-јужноморавским и северношарпланинским словенским говорима Косова и Метохије | Уп. 831.

Употреба инфинитива *da* + презента у српским поморишким говорима у Румунији | Уп. 832.

514. БРДАР, Сања

Реченични модели с глаголима брзог кретања / Сања Брдар // ППЈ. – 48 (2017), 127–160. | Summary

– ВЕЉОВИЋ, Бојана

Временска употреба претериталних облика у говору северношарпланинске жупе Сирињих | Уп. 835.

Перфект без помоћног глагола у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 836.

– ВОЈВОДИЋ, Дојчил

О граматичком статусу императивног инклузива у руском, српском и другим словенским језицима | Уп. 200.

– ВУЈЕВИЋ, Вера

Елипса у српском и енглеском | Уп. 202.

515. ВУЈОВИЋ, Душанка

Глаголи кретања помоћу превозног средства : лексичко-семантичке и творбене карактеристике / Душанка С. Вујовић // Путевима речи. – 399–414. | Summary

– **ВУКСАНОВИЋ, Светлана***

Вишезначност и синтагматски лексички односи као извор вербалног лингвистичког хумора у енглеском и српском језику | Уп. 203.

– **ГЛОБОВИЋ, Аница**

Један осврт на глаголско време и вид у енглеском и српском језику | Уп. 214.

– **ГЛУМАЦ, Дивна**

Prevođenje japanskog kauzativa posesije sa živim subjektom na srpski jezik | Уп. 44.

516. ДРАГИЋ, Мила

Морфосинтаксичка обележја фразеологизама у српском језику / Мила Драгић // ППЈ. – 48 (2017), 93–107. | Summary

517. ДРАЖИЋ, Јасмина

Прагматика и семантика императивних исказа типа *буди крајњак* / Јасмина Дражић, Јелена Ајвановић // ЗбМССФЛ. – 60, 1 (2017), 37–51. | Summary

518. БИНЂИЋ, Марија

Глаголски полукалкови турскога порекла у српском књижевном језику // Марија С. Ђинђић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 31–38. | Summary

519. БОРЂЕВИЋ, Бојана

SrпTAG : Leksikalizovana gramatika adjungovanih stabala za srpski jezik / Bojana P. Đorđević // АФФ. – 29, 1 (2017), 55–71. | Summary

520. БОРЂЕВИЋ, Весна

Видски парови и префиксација у српском језику : префикс *из-* / Весна Н. Ђорђевић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 203–212. | Summary

521. БОРЂЕВИЋ, Кристина

Творбено-семантичка анализа именица изведених суфиксом *-изација* у српском језику / Кристина Ђорђевић // ЗбМСС. – 91 (2017), 193–200. | Summary

522. БУРКИН, Веселина

Систем сложених концесивних везника у српском језику / Веселина В. Ђуркин // СЈ. – 22 (2017), 217–240. | Summary

523. БУРОВИЋ, Сања

Морфолошки статус футура првог у српском језику / Сања Ж. Ђуровић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 181–190. | Summary

524. БУРОВИЋ, Сања

О питањима проучавања глагола без видског парњака / Сања Ж. Ђуровић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 39–47. | Резюме

– **ЂУРОВИЋ, Сања**

Основни појмови морфематике српског језика | Уп. 634.

– **ЖУГИЋ, Радмила**

Значај очуваности деминутивног суфикса *-ка* за историју српског језика | Уп. 916.

525. ИВАНОВИЋ, Јанко

Објекатска акузативно-дативска падежна структура у србистичкој литератури / Јанко Ивановић // ППЈ. – 48 (2017), 177–190. | Summary

– **ИВАНОВИЋ, Милена**

Сингулативи као творбена категорија у украјинском и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 217.

– **ИЛИЋ, Марија**

Деривационо гнездо придева *бео* у српском језику | Уп. 638.

526. ИЛИЋ МАТИЈЕВИЋ, Нина

Wh-Phrases in the Nominal Domain in Serbian / Nina Ilić Matijević, Sabina Halupka Rešetar // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 149–165. | Резиме

– ЈАНКОВИЋ, Марија

Нераздвојни глаголски префикс *ver-* у немачком језику и његови еквиваленти у српском | Уп. 219.

527. ЈАЊИЋ, Александра

Трајност особине код придева на *-(љ)ив* у српском језику / Александра Јањић // Jezik, književnost, vreme. – 159–171. | Summary

528. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Безглаголске конструкције с императивним значењем у савременом српском језику / Ана М. Јањушевић Оливери // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 35–46. | Резюме

529. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Перифрастички интензификатори у савременом српском језику / Ана М. Јањушевић Оливери // СЈ. – 22 (2017), 193–205. | Резюме

530. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Семантички блокирани императив у савременом српском језику / Ана М. Јањушевић Оливери // НССУВД. – 46, 1 (2017), 151–160. | Резюме

– ЈАРОШЕВИЧ, Хенрик

Морфолошка средства коришћена у фразеолошкој деривацији у српском и пољском језику | Уп. 220.

– ЈАШОВИЋ, Голуб

Творбена структура мушких и женских личних имена забележених у сливу реке Косанице | Уп. 843.

– ЈОВАНОВИЋ, Вера

О енкодирању аспектуалности у француском и српском језику | Уп. 221.

531. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Вредан прилог српској граматици : Морфолошко-семантичке карактеристике бројева у српском језику / Горан Зељић. – Београд : Учитељски факултет, 2016. – 302. / Владан З. Јовановић // ЗбМСКЈ. – 65, 1 (2017), 295–299. | Приказ

– ЈОВАНОВИЋ, Владан

О облицима компаратива у описним речницима српског језика | Уп. 640.

532. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Партиципска образовања на *-ћи* и *-вши* у савременим текстовима српског православног богословља / Владан Јовановић // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 87–101. | Резюме

533. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Употреба радних партиципа (глаголских придева) садашњег (*-ћи*) и прошлог (*-вши*) времена и однос према сродним појавама у савременом српском језику / Владан З. Јовановић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 67–75. | Резюме

534. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О значењу и употреби временских глаголских облика у светлу учења београдске школе : презент / Јелена Р. Јовановић Симић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 125–137. | Summary

– ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О употреби аориста и имперфекта у делима српских реалиста | Уп. 767.

535. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Опште и нормативне особености неких глагола на *-(j)е̄ти*, одн. *-ӣти* према „Речнику српскога језика“ под редакцијом М. Николића / Јелена Р. Јовановић Симић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 77–92. | Summary

– ЈОВОВИЋ, Милена

Модална и временска употреба перифрастичних глаголских конструкција у италијанском језику и њихови еквиваленти у српском | Уп. 225.

– ЈОШИЋ, Неђо

Народни називи воћака у српском језику у свјетлости важнијих творбених модела | Уп. 648.

– ЈУРИШИЋ, Марина

Постериорност у призренско-тимочким говорима | Уп. 845.

– КАРДОШ, Александра

Nominal Diminutives in Informal Serbian and English | Уп. 227.

– КИШ, Наташа

Nominalizacija sredstava u sastavu složenih predikata u romanu „Gospođica“ Ive Andrića | Уп. 770.

536. КИШ, Наташа

Pridevi sa značenjem optativne modalnosti / Nataša Kiš // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 307–322. | Summary

537. КЛИКОВАЦ, Душка

Како проста реченица може бити сложена : о подели реченица ’по саставу’ / Душка Б. Кликовац // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 1–24. | Summary

– КЛИКОВАЦ, Душка

О знаковима у правопису 1 : подела на реченичне и нереченичне и одговарајућа терминологија | Уп. 505.

538. КЛИКОВАЦ, Душка

О употреби заменичких прилога за време *онда* и *ӣад(а)* / Душка Б. Кликовац // Путевима речи. – 495–516. | Summary

539. КОВАЧЕВИЋ, Борко*

Glagolske imenice : u savremenoj lingvističkoj teoriji / Borko Kovačević. – Beograd : Filološki fakultet, 2016. – 158. – (Biblioteka Posebno izdanje)

540. КОВАЧЕВИЋ, Борко

О глаголским именицама које су модификоване прилогом у савременом српском језику / Борко Н. Ковачевић // СЈ. – 22 (2017), 489–499. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Зорица

Iskustva u međujezičkom i međukulturnom posredovanju između švedskog i srpskog jezika : na primeru švedske rodno-neutralne lične zamenice *hen* | Уп. 230.

541. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Кореферентне јединице с инконгруенцијом лица у сложеној реченици или везаном тексту / Милош М. Ковачевић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 13–24. | Summary

542. КОВАЧЕВИЋ, Милош*

Логички субјекат изражен предлошким инструменталом / Милош М. Ковачевић // РФФ. – 18 (2016), 19–33. | Summary

543. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Модална употреба временских глаголских облика / Милош М. Ковачевић // *Jezik, književnost, vreme.* – 77–89. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Милош

О термину *субјекатив* у србистици | Уп. 653.

544. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Опозитни генитив с предлогом *против* и синонимске падежне конструкције / Милош М. Ковачевић // *НССУВД.* – 46, 1 (2017), 111–123. | Summary

545. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Српски језик под лупом науке / Милош Ковачевић. – Београд : Завод за уџбенике, 2017. – 254. – (Библиотека Аз ; 7)

546. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилски маркиране конструкције корекције у српском језику / Милош М. Ковачевић // *Путевима речи.* – 477–494. | Summary

547. КОРИН, Ендрју

Насијање као компонента значења у српском језику / Andrew R. Corin // *НССУВД.* – 46, 1 (2017), 43–52. | Summary

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Sistem prevođenja engleskih binominalnih složenica na srpski jezik | Уп. 50.

548. КРСТЕВ, Цветана

Корпусна анализа неких предлошко-падежних конструкција и њихово представљање у електронским речницима српског језика / Цветана Крстев, Марија Пантић // *НССУВД.* – 46, 3 (2017), 113–136. | Summary

– КРСТИЋ, Маја

Употреба глагола кретања у „Суровој школи“ Б. Попића и њихови еквиваленти у преводу на руски језик | Уп. 772.

549. КУЉАНИН, Сања

Компарација кроз лексику и семантику / Сања Куљанин. – Београд : Јасен, 2017. – 244. – (Библиотека Језикословље)

550. КУЉАНИН, Сања*

Компарацијска лексема као обавезна или факултативна компонента перифрастичког израза / Сања М. Куљанин // *РФФ.* – 18 (2016), 81–91. | Zusammenfassung

551. КУЉАНИН, Сања

Однос суперлатива и надсуперлатива у савременом српском језику / Сања М. Куљанин // *СЈ.* – 22 (2017), 175–191. | Summary

552. КУЉАНИН, Сања

Статус позитива у силазној компаративној парадигми / Сања М. Куљанин // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 47–59. | Summary

553. ЛИЛИЋ, Драган

Творба опцене лексике и вулгаризама / Драган В. Лилић // *Опсцена лексика у српском језику.* – 165–171. | Résumé

554. ЛОМПАР, Весна

Енклитички облик заменице *себе* у генитиву? / Весна Ј. Ломпар // *Путевима речи.* – 595–600. | Summary

555. МАНИЋ, Милена

Синтаксички и стилистички аспекти проучавања везника *да* / Милена Манић // *Савремена проучавања језика...* – 93–105. | Summary

– **МАРКОВИЋ, Александра**

Граматишка истраживања Даринке Гортан Премк | Уп. 1081.

Обрада префикса у вишетоимним описним речницима српског језика | Уп. 660.

556. МАРКОВИЋ, Александра

Однос граматике и речника : граматика инхерентна описним речницима српског језика / Александра М. Марковић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 27–43. | Резюме

557. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Врсте речи и чланови реченице : с морфосинтаксичког становишта / Радмило Н. Маројевић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 33–42. | Резюме

– **МАТИЋ, Томислав**

Сложене творенице у „Крешталици“ Јоакима Вујића и њихови аналози у савременом српском језику | Уп. 939.

– **МИЛАНОВИЋ, Александар**

Творба речи у „Србској грамматици“ (1847) Јована Суботића | Уп. 947.

558. МИЛАНОВИЋ, Нина

Типови инверзије реченичних конституената оформљени употребом црте као претфокусне паузе стандардном српском језику / Нина С. Милановић // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 71–81. | Summary

559. МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

О структури и класификацији конструкција директивног кретања са глаголима стварања звука у српском језику / Наташа Р. Миливојевић // СЈ. – 22 (2017), 587–608. | Summary

– **МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања**

Суфикси субјективне оцене у домену номинације човека у признанско-тимочким говорима : дијахронијски и синхронијски аспект | Уп. 863.

560. МИЉКОВИЋ, Вања

Глаголи са префиксом *за-* који означавају почетне ситуације у савременом српском језику : когнитивно лингвистички приступ / Вања Миљковић // Језик, књижевност, време. – 143–158. | Summary

– **МИРИЋ, Мирјана**

Степен граматикализације футура првог у тимочким говорима | Уп. 865.

– **МИЋИЋ, Весна***

Аблативно значење глагола кретања у руском и српском језику | Уп. 244.

– **МИШКЕЉИН, Ивана**

Discourse Functions of Topicalization and Left Dislocation in Serbian | Уп. 245.

– **МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје**

Именска и глаголска флексија у говорима југозападног дела Косова и Метохије | Уп. 866.

Облици именица са несистемском множином у северношарпланинским и метохијско-косовским говорима | Уп. 867.

– **МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина**

О korelativnim konstrukcijama u južnoslovenskoj lingvistici II | Уп. 440.

– **НЕДИЋ, Јелена**

Прилози као средство изражавања квантификације предиката у руском и српском језику | Уп. 247.

561. НИКОЛИЋ, Мирослав

Вокатив једнине именица II врсте у српском књижевном језику / Мирослав Б. Николић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 1–25. | Резюме

562. НИКОЛИЋ, Мирослав

Облици вокатива једнине именица мушког рода I врсте у српском књижевном језику / Мирослав Б. Николић // СЈ. – 22 (2017), 5–34. | Summary

– НОВАКОВ, Предраг

Neke komponente engleskih teličnih struktura i njihovih srpskih ekvivalenata | Уп. 248.

Formalizovanje relativnih i transponovanih glagolskih vremena u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 249.

563. НОВАКОВИЋ, Александар

Trajanje emotivno angažovanih iskaza u srpskom jeziku / Aleksandar M. Novaković // PhM. – 9 (2017), 351–369. | Summary

564. ПЕТКОВИЋ, Јелена

Проблеми семантичке интерпретације двоструко негираног неглаголског предиката / Јелена Л. Петковић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 161–170. | Summary

– ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Називи биљака у топонимији Рађевине : творбено-семантички аспект | Уп. 691.

– ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Skraćenice u kontrastu : prilog kontrastivnoj derivatologiji : nemačko-srpski/srpsko-nemački | Уп. 252.

Ferdinand de Sosir : 60 godina kasnije : *sintagma vs. fraza* : sporni elementi u njihovom tumačenju | Уп. 692.

565. ПИПЕР, Предраг

Нормативна граматика српског језика / Предраг Пипер, Иван Клајн. – 2. измењено и допуњено изд. – Нови Сад : Матица српска, 2017. – 582.

– ПОПОВИЋ, Драгана

Лексичко значење глагола перцепције и категорије вида : на материјалу руског и српског језика | Уп. 253.

– ПОПОВИЋ, Људмила

О узајамном утицају глаголских категорија на примеру украјинског и српског језика | Уп. 254.

– ПОПОВИЋ ПИСАРИ, Милена

L'infinito passato italiano retto da verbi modali a controllo e il suo equivalente serbo | Уп. 255.

– ПУХАР, Јелена*

Евиденцијалност у српском и италијанском језику на примерима из дневне штампе | Уп. 257.

– РАДОВАНОВИЋ, Александра

Dynamic Modals : English and Serbian Contrasted | Уп. 258.

566. РАДОВАНОВИЋ, Александра

Семантички статус футура I : временска или модална категорија / Александра М. Радовановић // ЗбФФП. – 47, 1 (2017), 235–254. | Summary

– РАДОВАНОВИЋ, Драгана

О једном типу исказивања посесивности у Ваљевској Подгорини | Уп. 870.

567. РАДОВИЋ ТЕШИЋ, Милица

Кога је рода именица *Пешићер*? / Милица Н. Радовић Тешић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 149–155. | Резюме

– РАДУСИН БРАДИЋ, Наташа

Les adverbes interrogatifs de lieu en français et en serbe | Уп. 261.

568. РЕДЛИ, Јелена

Типологија адноминалног пратилачког инструментала / Јелена Редли // ЗБМСФЛ. – 60, 2 (2017), 135–147. | Summary

569. РУЖИЋ, Владислава

Рекијско-семантички потенцијал глаголске синтагме / Владислава Ж. Ружић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 99–109. | Summary

570. РУСИМОВИЋ, Тања

Форичност општих и одричних заменица у антецеденту релативне адјективне клаузе / Тања З. Русимовић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 59–72. | Резюме

– РУСКОВА ЂЕРМАНОВИЋ, Светла

Аорист у јужнословенским језицима : са освртом на бугарски и српски | Уп. 441.

571. САВОВА, Димка

Неутрализација граматичке категорије броја код именица / Димка В. Савова // НССУВД. – 46, 1 (2017), 171–180. | Резюме

– СЕДЕР, Ружица

Uslovno-koncesivne rečenice u francuskom i italijanskom jeziku i njihovi ekvivalenti u srpskom | Уп. 262.

572. СИМИЋ, Радоје

О глаголској префиксацији и префиксима / Радоје Д. Симић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 177–189. | Summary

573. СИМИЋ, Радоје

О неким аспектима граматичког и физичког времена у структури српског језика / Радоје Д. Симић, Јелена Р. Јовановић Симић // Путевима речи. – 583–593. | Zusammenfassung

574. СИМИЋ, Радоје

Савремени српски језик. Књ. 3, Српска синтакса. Св. 1, Тагмемика и таксемика / Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, студије српске и словенске, 2017. – 384. – (Научне монографије ; 4, 7) (Библиотека Језикословље)

575. СИМИЋ, Радоје

Савремени српски језик. Књ. 3, Српска синтакса. Св. 2, Фразне структуре. Део 1–3 / Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, студије српске и словенске, 2017. – 496. – (Научне монографије ; 4, 8) (Библиотека Језикословље)

576. СИМИЋ, Радоје

Савремени српски језик. Књ. 3, Српска синтакса. Св. 2, Фразне структуре. Део 4 / Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, студије српске и словенске, 2017. – 636. – (Научне монографије ; 4, 9) (Библиотека Језикословље)

577. СИМИЋ, Радоје

Савремени српски језик. Књ. 3, Српска синтакса. Св. 3, Посебне структуре / Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет : Научно

друштво за неговање и проучавање српског језика, студије српске и словенске, 2017. – 546. – (Научне монографије ; 4, 10) (Библиотека Језикословље)

578. СИМИЋ, Радоје

Савремени српски језик. Књ. 3, Српска синтакса. Св. 4, Линеарна структура говора. Део 1–3 / Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, студије српске и словенске, 2017. – 640. – (Научне монографије ; 4, 11) (Библиотека Језикословље)

579. СИМИЋ, Радоје

Савремени српски језик. Књ. 3, Српска синтакса. Св. 4, Линеарна структура говора. Део 4 / Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, студије српске и словенске, 2017. – 514. – (Научне монографије ; 4, 12) (Библиотека Језикословље)

580. СИМИЋ, Радоје

Савремени српски језик. Књ. 3, Српска синтакса. Св. 5, Регистар појмова / Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет : Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, студије српске и словенске, 2017. – 482. – (Научне монографије ; 4, 13) (Библиотека Језикословље)

581. СИМИЋ, Радоје

Учење старијих филолога о употреби и значењу глаголских временских облика и његов значај / Радоје Д. Симић // СЈ. – 22 (2017), 333–360. | Summary

582. СИНАДИНОВИЋ, Данка

Uпотреba gramatičkih lica u medicinskom susretu / Danka Sinadinović, Vesna Polovina // ПЛ. – 18 (2017), 55–66. | Summary

583. СЛИЈЕПЧЕВИЋ, Светлана

Персуазивни и манипулативни потенцијал глаголских облика у рекламно-пропагандном жанру у политичком дискурсу / Светлана Слијепчевић // Jezik, književnost, vreme. – 269–283. | Summary

– СПАСОВСКА, Марина

Преглед на системот на минатите времиња во српскиот и во македонскиот јазик | Уп. 265.

584. СПАСОЈЕВИЋ, Анета*

Лексикализација радног глаголског придева од глагола кретања : синтаксичко-семантички и лексикографски аспект / Анета Спасојевић // РФФ. – 18 (2016), 189–199. | Summary

585. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Видски портрет глагола *везајџи* у српском језику / Марина Ј. Спасојевић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 191–200. | Резюме

– СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Глагол *видејџи* кроз векове : о значају и потреби изучавања глаголског вида на дијахроној и синхроној равни | Уп. 932.

Појмовно-терминолошки апарат при проучавању глаголског вида и сродних појава у србистици у светлу аспектолошких приступа | Уп. 709.

586. СТАКИЋ, Милан

Облици футура I у савременом српском језику / Милан В. Стакић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 159–174. | Summary

– СТАМЕНКОВИЋ, Душан

Језик и кретање : когнитивносемантички огледи | Уп. 266.

– **СТАНКОВИЋ, Селена**

Лична заменица 3. лица јединице у француском и српском језику | Уп. 268.

587. СТАНОЈЧИЋ, Живојин

Један пример развојне дијалектике у тумачењу језичких јединица у синтакси / Живојин С. Станојчић // Путевима речи. – 577–582. | Summary

588. СТАНОЈЧИЋ, Славко

Синтаксичке јединице као формант структуре омеђеног дискурса у комуникативној и наративној прагматици / Славко Ж. Станојчић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 61–84. | Резюме, Summary

– **СТЕВАНОВИЋ, Јулијана**

Текстуални конектор *јер* у прози Иве Андрића | Уп. 799.

589. СТЕФАНОВИЋ, Александар

Деклинација збирних бројева и бројних придева / Александар Д. Стефановић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 213–224. | Résumé

– **СТЕФЧЕВА, Росица**

Партикуле са значењем коментара истинитости у бугарском и српском језику | Уп. 270.

590. СТОЈАНОВИЋ, Јована

Синестезија глагола *видети* / Јована Стојановић // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 83–90. | Summary

– **СТОЈАНОВИЋ, Олга**

О видском парњаштву глагола из когнитивне и компаративне перспективе | Уп. 271.

591. ТАНАСИЋ, Срето

Допуне придева у савременом српском језику : електронски извор / Наташа Киш. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2016. – 216. / Срето З. Танасић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 419–422. | Приказ

592. ТАНАСИЋ, Срето

Српска граматика данас / Срето З. Танасић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 229–258. | Резюме, Summary

593. ТАНАСИЋ, Срето

Три незабилежена глагола / Срето З. Танасић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 209–215. | Резюме

– **ТЕРЗИЋ, Светлана**

Изражавање елативности конструкцијом *један од* + генитив множине суперлатива (компаратива) у српском и њени еквиваленти у руском језику : на грађи литерарних дела | Уп. 275.

Облик суперлатива *высший* у саставу устаљених израза у руском и српском језику | Уп. 276.

594. ТЕШАНОВИЋ, Драго

Централни и периферни суфикси у српској дериватологији / Драго Тешановић // Словенска терминологија данас. – 197–212. | Summary

595. ТОМИЋ АНИЋ, Дина

Значења множинских облика градивних именица / Дина П. Томић Анић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 217–228. | Резюме

596. ТОМИЋ АНИЋ, Дина

Прототипичне градивне именице / Дина П. Томић Анић // КњЈ. – 64, 3/4 (2017), 409–424. | Summary

597. ТОШОВИЋ, Бранко

Derivacioni internet / Branko Đ. Tošović // Путевима речи. – 375–385. | Zusammenfassung

– ТРАПЕЗЊИКОВА, Олга

Унификација древних типова склонености и становленост савременост система падежних флексија имен суштествителних в руском и сербском језицима | Уп. 278.

598. ЋИРИЋ, Младен

Pojmovni obrasci stvaranja nadimaka u srpskom jeziku / Mladen Ćirić, Ljubica Đurić // Језици и културе у времену и простору 6. – 317–327. | Summary

599. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

О двородној природи појединих збирних именица на *-еж* у српском језику / Драгана Ј. Цвијовић // СЈ. – 22 (2017), 457–469. | Summary

600. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

О збирности именица типа *азбука, ајлелџика, номенклајџура, ономасџика* и сл. у српском језику / Драгана Ј. Цвијовић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 229–237. | Резюме

– ЧУДОМИРОВИЋ, Јован

О конекторима којима се сигнализира промена предмета дискурса | Уп. 808.

– ШАФЕР, Марина

Условне реченице и појам услова у „Старом завјету“ : Ђура Даничић | Уп. 952.

601. ШТАСНИ, Гордана

Nomina instrumenti у српском језику / Гордана Штасни // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 339–356. | Summary

602. ШТАСНИ, Гордана

Суфиксална синонимост у српском језику / Гордана Р. Штасни // Путевима речи. – 387–398. | Summary

603. ШТРБАЦ, Гордана

Градуелност у квалификацији човека : на примеру придева са значењем физичких особина / Гордана Р. Штрбац // НССУВД. – 46, 1 (2017), 301–311. | Summary

д) Лексикологија (лексичка семантика, фразеологија, терминологија, етимологија, ономастика и др.)

– АЈДАЧИЋ, Дејан

Поређење српских и пољских фразеологизама који се односе на особине говора 1 | Уп. 39.

604. АЈЦАНОВИЋ, Милан

Грецизми у српском географском терминосистему / Милан С. Ајцановић // Словенска терминологија данас. – 509–519. | Summary

– АЛАНОВИЋ, Миливој

Функционална употреба речи : глаголи између лексичке и граматичке службе | Уп. 508.

– АЛЕКСИЋ, Мариана

О галицизмима у савременом српском и бугарском језику | Уп. 183.

О заједничким лингвистичким позајмљеницама у савременом српском и бугарском језику : семантичка анализа | Уп. 184.

– **АНДРИЋ, Едита**

А szerb *glava* és a magyar *fej* főnevekből alkotott összetett szavak kontrasztív elemzése | Уп. 185.

– **АСИМОПУЛОС, Панајотис**

Жуџио, зелено, џлаво, црвено : контрастивна анализа грчких и српских фразеолошких комбинација | Уп. 186.

Контрастивни приступ прилозима за место у савременом грчком и српском језику | Уп. 187.

Морфосинтаксички и лексички подаци у српским спортским листовима | Уп. 511.

– **БАЈОВИЋ, Јелена**

К вопросу о формировании торгово-экономической лексики в русском и сербском языках : названия торговцев тканями | Уп. 189.

605. БАРБАТЕСКОВИЋ, Ана

Речи под лупом : зборник радова о лексици српског језика / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Танеси, 2016. – 157. – (Библиотека Српска књижевност) / Ана Барбатесковић // *Prevodilac*. – 36, 1/2 (2017), 84–92. | Приказ | Уп. 621, 651, 706.

606. БЕГОВИЋ, Катарина

Како смо се то живи појели? : о изразу *џојесџи се (изјесџи се) жив* / Катарина В. Беговић // *КњЈ*. – 64, 3/4 (2017), 425–439. | Summary

– **БИЉЕТИНА, Јелена**

The Lexical Field of Verbs of Eating in English and Serbian : a Contrastive Analysis | Уп. 193.

– **БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора**

Друштво српске словености и проблем израде терминологије | Уп. 1098.

607. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

О војној лексици и терминологији у српском језику : Српска војна лексика и терминологија / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 308. / Исидора Г. Бјелаковић // *ЗбМСКЈ*. – 65, 3 (2017), 1089–1093. | Приказ | Уп. 629, 664, 700, 710.

608. БЈЕЛЕТИЋ, Марта

Лексикографска обрада с.-х- глагола *кџџаџи 'stillare'* : полисемија или хомонимија? / Марта Ж. Бјелетић // Путевима речи. – 537–548. | Summary

– **БЛАТЕШИЋ, Александра**

Mitološke ličnosti u italijanskoj i srpskoj frazeologiji i paremiologiji | Уп. 195.

609. БОГДАНОВИЋ, Маријана

Фразеологизми као средства изражавања временских значења у српском језику / Маријана Богдановић // *Jezik, književnost, vreme*. – 189–201. | Summary

610. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Опсцено и вулгарно као детерминација / Недељко Р. Богдановић // Опсцена лексика у српском језику. – 15–20. | Résumé

611. БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Лексикографска обрада лексеме *Хрисџос* у речницима српског књижевног и народног језика / Жарко С. Бошњаковић, Гордана Р. Штасни // *СЈ*. – 22 (2017), 95–116. | Резюме

612. БРБОРИЋ, Велько

Српска правописна терминологија данас : у науци и настави / Велько Ж. Брборић // Словенска терминологија данас. – 187–196. | Резюме

– **БУГАРСКИ, Стеван**

Псовке у Српском Семартону | Уп. 833.

613. ВАСИЋ, Вера

Семантичко-деривационом анализом до социокогнитивног концепта : на примерима основних лексема лексичко-семантичке групе *особа* у српском језику / Вера М. Васић // Путевима речи. – 345–374. | Summary

614. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

О именовању човека као животиње у фигуративним значењима зоолексема у великим описним речницима српског језика / Драгана Вельковић Станковић // Семинар српског језика... – 131–146.

– **ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана**

О развоју лексикона у настави творбе речи | Уп. 816.

Реификација *човека* у српском жаргону | Уп. 748.

– **ВЕРЕТИНОВА, Марија**

Представленность актуализированной паронимической лексики в современном русском языке в сопоставлении с сербским : на примере прилагательных | Уп. 198.

615. ВИТАС, Душко

Белешка о језику кулинарства / Душко Витас // НССУВД. – 46, 3 (2017), 45–60. | Summary

– **ВИЦАНОВИЋ, Марина**

Функције опсцених речи и израза у српској култури | Уп. 750.

616. ВЛАЈИЋ ПОПОВИЋ, Јасна

Етимологија српског језика данас : уз осврт на јуче ка сутра / Јасна Б. Влајић-Поповић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 137–161. | Резюме, Summary

617. ВЛАЈИЋ ПОПОВИЋ, Јасна

Из историјата једног српског лингвистичког термина : *йозајмљеница* – једна *йџајмица* која се не узима *йџајмице* / Јасна Б. Влајић-Поповић // Путевима речи. – 527–536. | Summary

– **ВОЛКОВА, Екатерина**

Компаративна анализа пословица и фразеологизама прехранбене тематике у српском и руском језику | Уп. 201.

– **ВУЈОВИЋ, Душанка**

Glagoli kretanja pomoću prevoznog sredstva : leksičko-semantičke i tvorbene karakteristike | Уп. 515.

618. ВУЛОВИЋ, Наташа

Принципи и методе лексикографске обраде фразеолошке грађе у описном речнику савременог српског језика / Наташа С. Вуловић // Путевима речи. – 259–271. | Summary

619. ВУЛОВИЋ, Наташа

Употреба основних фразеолошких термина у српској (и словенској) лингвистици / Наташа С. Вуловић // Словенска терминологија данас. – 243–252. | Резюме

620. ВУЧКОВИЋ, Снежана

Табу у лексици погребног обреда српског језика / Снежана П. Вучковић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 61–72. | Summary

– **ГЕОРГИЈЕВ, Ивана**

Љубав и новац у српским и шпанским паремијама | Уп. 205.

– **ГЛИШИЋ, Јелена**

Лексика народне медицине у тимочко-лужичким говорима | Уп. 838.

– **ГОЉАК, Светлана**

Образна концептуализација *безумия* в русской, белорусской и сербской фразеологии | Уп. 206.

621. ГОРТАН ПРЕМК, Даринка

Речи под лупом : зборник радова о лексици српског језика / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Танеси, 2016. – 157. – (Библиотека Српска књижевност) / Даринка Гортан Премк // ЈД. – 9 (2017), 35–38. | Приказ | Уп. 605, 651, 706.

622. ГОРТАН ПРЕМК, Даринка

Српска лексикографија данас / Даринка С. Гортан Премк // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 291–313. | Резюме, Summary

623. ГРКОВИЋ, Милица

Лична имена у српском народу / Милица Грковић. – Нови Сад : Прометеј, 2017. – 264. – (Лингвистичке едиције. Едиција Популарна лингвистика ; 11)

– **ГРУЈИЋ, Тајјана**

Мегафора *машине* у медијском дискурсу Србије | Уп. 753.

624. ДЕШИЋ, Милорад

Кроатизми у једнотомном рјечнику српског језика / Милорад П. Дешић // Путевима речи. – 121–129. | Summary

625. ДЕШИЋ, Милорад

Специјална лексика и полисемија / Милорад П. Дешић // Словенска терминологија данас. – 407–416. | Summary

– **ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана**

Стандардизовање саобраћајне терминологије у српском језику | Уп. 209.

626. ДИНИЋ, Јакша

Топонимија Буцака / Јакша Динић // ОП. – 24 (2017), 91–193. | Summary

– **ДОЦИ, Дијана**

Симболичка употреба језика у номенклатури градских области | Уп. 210.

– **ДРАГИЋ, Мила**

Морфосинтаксичка обележја фразеологизама у српском језику | Уп. 516.

627. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Воћарска лексика и терминологија у српском језику / Неђо Г. Јошић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 217. – (Монографије ; 24) / Рајна Драгићевић // СЈ. – 22 (2017), 699–704. | Приказ | Уп. 663, 701.

628. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Детерминологизација као процес општег лексичког фонда / Рајна М. Драгићевић // Словенска терминологија данас. – 417–424. | Summary

629. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Допринос изучавањима српске терминологије : Српска војна лексика и терминологија / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 304. – (Монографије ; 25) / Рајна Драгићевић // СЈ. – 22 (2017), 705–709. | Приказ | Уп. 607, 664, 700, 710.

– **ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна**

Како студенти читају Вуков „Рјечник“ | Уп. 935.

630. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Корпусно истраживање ширења компоненте *мулџи-* у српском језику данас / Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 73–86. | Summary

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Лексиколошка истраживања Даринке Гортан Премк | Уп. 1073.

631. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Негативна маркираност придева на *-ав* у савременом српском језику с погледом на ситуацију у другим јужнословенским језицима / Рајна М. Драгићевић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 19–30. | Summary

632. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Српска лексикологија данас : садашње стање и перспективе / Рајна М. Драгићевић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 259–290. | Резюме, Summary

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Улога Друштва српске словесности у развоју српске лексиколошке и лексикографске мисли | Уп. 1111.

– ДРАЖИЋ, Јасмина

Прагматика и семантика императивних исказа типа *буди крајџак* | Уп. 517.

Семантичко-деривационо гнездо лексеме *браји* и његове културолошке импликације у „Српском рјечнику“ Вука Ст. Караџића | Уп. 936.

– ДРОБЊАК, Драгана

Srce u francuskoj i srpskoj frazeologiji | Уп. 211.

Crno-beli svet u francuskoj, španskoj i srpskoj frazeologiji | Уп. 212.

– ДУРБАБА, Оливера

Лингвистичка глобализација или мекдоналдизација језика? | Уп. 213.

– ЂИНЂИЋ, Марија

Обрада лингвистичких и граматичких термина у двојезичном описном речнику : на примеру „Новог турско-српског речника = *Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük*“ | Уп. 216.

Семантичко-деривациони речник српскога језика : модел за семантичко-деривациони речник турцизама у српском језику | Уп. 962.

Турцизми у лексичким збиркама Ресавског краја | Уп. 840.

– ЂОРЂЕВИЋ, Кристина

Творбено-семантичка анализа именица изведених суфиксом *-изација* у српском језику | Уп. 521.

633. ЂУКИЋ, Маријана

Фразеолошки архаизми у српском језику / Маријана Р. Ђукић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 73–86. | Резюме

634. ЂУРОВИЋ, Сања

Основни појмови морфематике српског језика / Сања Ж. Ђуровић // Словенска терминологија данас. – 213–228. | Summary + Прилог

– ЖУРИЋ, Јелена

Индивидуална лексика у роману „Ода мањем злу“ Воје Чолановића | Уп. 757.

– ИВАНОВИЋ, Ненад

Један прилог историји српске лексикографије : „Рукописна збирка народних речи“ В. С. Караџића у грађи за „Речник САНУ“ | Уп. 937.

635. ИВАНОВИЋ, Ненад

Лексикографски поступак у „Огледу Речника СКА“ (1944) и „Речника САНУ“ : на примерима обраде полисемних речи / Ненад Б. Ивановић // Путевима речи. – 325–337. | Summary

636. ИВАНОВИЋ, Ненад

Почеци савремене српске двојезичне лексикографије : историјско-концепцијски преглед / Ненад Ивановић, Татјана Ружин Ивановић // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 32–49. | Summary

– ИВАНОВИЋ, Ненад

Траговима српске лексикографске културе : анализа једног рукописног речника из прве половине XIX века | Уп. 938.

637. ИЛИЋ, Ивона

Лексичка семантика придева са значењем особине типа *сјособносћ* / Ивона Илић // ППЈ. – 48 (2017), 49–73. | Summary

638. ИЛИЋ, Марија

Деривационо гнездо придева *бео* у српском језику / Марија К. Илић // Путевима речи. – 441–459. | Summary

639. ИЛИЋ, Мирјана

Семантичка екстензија назива за `људске` боје *црвен*, *румен* и *рић* у светлу теорије концептуалне интеграције / Мирјана К. Илић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 115–133. | Резюме, Summary

– ЈАГРОВИЋ, Александар

English for Business Purposes : Specialized Translation in Developing an English-Serbian Glossary of Risk Management Terms in Banking | Уп. 47.

– ЈАРОШЕВИЧ, Хенрик

Морфолошка средства коришћена у фразеолошкој деривацији у српском и полском језику | Уп. 220.

– ЈАШОВИЋ, Голуб

Ономастика слива реке Косанице | Уп. 842.

640. ЈОВАНОВИЋ, Владан

О облицима компаратива у описним речницима српског језика / Владан З. Јовановић // Путевима речи. – 639–652. | Резюме

641. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Од суште истине до суштога : прилог лексичко-семантичком опису придева *сушћи* / Владан Јовановић // ЈД. – 9 (2017), 16–19.

642. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Српска терминологија у „Речнику словенске лингвистичке терминологије“ из угла савременог стања српске лингвистике / Владан З. Јовановић // Словенска терминологија данас. – 253–265. | Резюме

– ЈОВАНОВИЋ, Иван

Вулгаризми у дискурсу телефонских разговора : један пример из руралне средине | Уп. 844.

О семантичком аспекту француских и српских фразеологизама с лексемом *магарац* | Уп. 223.

Француске и српске паремије у лексичко-семантичком пољу *време* | Уп. 224.

643. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Друштвено-културне иновације и богаћење лексичког система српског језика / Јована Јовановић // ЈД. – 9 (2017), 6–11.

– ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Нека могућа термилошка разграничења у теорији текста : *хийроїтекстї, хийоїтекстї, парайтекстї, псеудоїтекстї, квазиїтекстї* | Уп. 765.

644. ЈОВИЋЕВИЋ, Радојица

Молебан / Радојица Јовићевић // ЈД. – 10 (2017), 7–8.

645. ЈОШИЋ, Неђо

Концепт „Речника САНУ“ у свјетлости огледних свески из 1913. и 1944. године / Неђо Г. Јошић // СЈ. – 22 (2017), 399–412. | Summary

646. ЈОШИЋ, Неђо

Један стари воћарски приручник и питање адаптације њемачких воћарских термина у XX вијеку / Неђо Г. Јошић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 45–57. | Резюме

647. ЈОШИЋ, Неђо

Народни називи воћака код Срба и критеријуми њиховог раслојавања / Неђо Г. Јошић // Словенска терминологија данас. – 587–597. | Summary

648. ЈОШИЋ, Неђо

Народни називи воћака у српском језику у свјетлости важнијих творбених модела / Неђо Г. Јошић // Путевима речи. – 461–473. | Summary

649. ЈОШИЋ, Неђо

Три Новаковићева списа посвећена актуелним питањима лексикографске проблематике и лексикографске праксе / Неђо Г. Јошић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 87–98. | Summary

– КАШИЋ, Добривоје

С камена и од камена : ријечи, изрази и народне изреке из Далматинске Загоре | Уп. 846.

650. КЕБАРА, Марина

Семантизација спонтаних деривата (дечјих неологизама) у функцији прецедентности језичке игре / Марина В. Кебара // СЈ. – 22 (2017), 315–331. | Резюме

– КЕРКЕЗ, Драгана

Лексема *обичај* у српском језику : у поређењу са руским | Уп. 228.

651. КЕЦМАН, Милош

Лексика српског језика од 18. вијека до данас : Речи под лупом : зборник радова о лексици српског језика / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Танеси, 2016. – 157. – (Библиотека Српска књижевност) / Милош М. Кецман // Филолог. – 15 (2017), 442–446. | Приказ | Уп. 605, 621, 706.

652. КИШ, Наташа

Један пример језичке (не)економије : синонимски односи међу деадјективним именицама страног порекла / Наташа Киш // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 71–85. | Summary

– КЛИКОВАЦ, Душка

О знаковима у правопису 1 : подела на реченичне и нереченичне и одговарајућа терминологија | Уп. 505.

– КНЕЖЕВИЋ, Ивана

Црквенословенизми у радовима владике Николаја (Велимировића) на енглеском језику | Уп. 1019.

– **КОВАЧ, Јелена**

Концептуализација *позитивног* и *негативног* кроз метафоре са белом и црном бојом као изворним доменама у српском и шпанском језику | Уп. 229.

653. КОВАЧЕВИЋ, Милош

О термину *субјекатив* у србистици / Милош М. Ковачевић // Словенска терминологија данас. – 173–186. | Резюме

– **КОЛАРЕВИЋ, Сања**

Лексеме *леви* и *десни* у асоцијативним речницима српског и руског језика | Уп. 231.

– **КРЕЈЧИ, Павел**

Топонимске компоненте с прџнаком критике, посмѣчу, ироние в љеске, србске а бул-харске фразеологији | Уп. 233.

– **КРСТЕВ, Цветана**

Корпусна анализа неких предлошко-падежних конструкција и њихово представљање у електронским речницима српског језика | Уп. 548.

– **КУЉАНИН, Сања**

Компарација кроз лексику и семантику | Уп. 549.

654. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Језички свет српских народних песама између старог и новог времена / Ивана Лазић Коњик, Маријан Јелић // *Jezik, književnost, vreme.* – 445–458. | Summary

– **ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана**

Ка речнику језика фолклора | Уп. 975.

655. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Лексика традиционалне културе према тематским пољима / Ивана В. Лазић-Коњик // Словенска терминологија данас. – 613–623. | Резюме

656. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Лексеме из општег лексичког фонда као термини у сфери православне духовности / Ружица С. Левушкина // Словенска терминологија данас. – 439–449. | Резюме

657. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Називи за свештеника и свештеничке чинове у српском језику / Ружица Левушкина // *ЈД.* – 9 (2017), 11–16.

658. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Српска фразеологија и религија : лингвокултуролошка истраживања / Наташа Вуловић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2015. – 359. / Ружица Левушкина // *ЗБМСС.* – 91 (2017), 287–289. | Приказ | Уп. 665.

659. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Термини из сфере православне духовности у савременом српском језику / Ружица С. Левушкина // *ЈФ.* – 73, 1/2 (2017), 59–82. | Резюме, Summary

– **ЛИГОРИО, Орсат**

Сх. блавор : из балканског латинитета XI | Уп. 438.

– **ЛИЛИЋ, Драган**

Творба опscene лексике и вулгаризама | Уп. 553.

Фразеологизми „У акцији“ у афоризмима Милена Миливојевића | Уп. 773.

– **ЛОМА, Александар**

Из историјске топонимије старе Мачве | Уп. 921.

– **МАКИШОВА, Ана**

Názvy v zoologii z kontrastívneho aspektu | Уп. 234.

– **МАНДИЋ, Слађана**

Meanings of *White* and *Black* in English and Serbian Idioms : a Contrastive Analysis | Уп. 236.

– **МАНОЈЛОВИЋ, Нина**

Metafоричка konceptualizација cilјnog domena *vreme* | Уп. 237.

Метафоричко мапирање лексеме *future* у енглеском и лексеме *будућности* у српском језику | Уп. 238.

– **МАРЈАНОВИЋ, Саша**

Значењске одлике поредбених фразема францускога и српског језика | Уп. 239.

660. МАРКОВИЋ, Александра

Обрада префикса у вишетоимним описним речницима српског језика / Александра М. Марковић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 93–105. | Резюме

– **МАРКОВИЋ, Александра**

Однос граматике и речника : граматика инхерентна описним речницима српског језика | Уп. 556.

– **МАРКОВИЋ, Бранкица**

О називима и основним карактеристикама сорти винове лозе у Војводини | Уп. 852.

661. МАРКОВИЋ, Јордана

Статус опцене лексике у жаргону / Јордана С. Марковић // Опцене лексика у српском језику. – 61–73. | Résumé

– **МАРЧЕТА, Јована**

Допринос савременој лексикографији на примеру „Концептуалног фразеолошког речника српског, француског и италијанског језика“ | Уп. 977.

Утицај европске културе на језичку слику света говорника српског, француског и италијанског језика : на примеру фразема са кулинарском компонентом | Уп. 242.

662. МАТИЈАШЕВИЋ, Јелка

Речју до модерне лингвистике : Путевима речи : зборник радова у част Даринки Гортан Премк / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, 2017. – 654. / Јелка Матијашевић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 288–302. | Приказ | Уп. 676, 682, 694.

– **МАТИЋ, Маријана**

О неоправданости англицизама у дневној штампи | Уп. 776.

– **МАЦАНОВИЋ, Ана**

Лингвистичка терминологија Саве Мркаља | Уп. 940.

663. МАЦАНОВИЋ, Ана

Поглед у ризницу воћарске лексике и терминологије : Воћарска лексика и терминологија у српском језику / Неђо Јошић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 219. / Ана З. Мацановић // ЗбМСКЈ. – 65, 1 (2017), 289–292. | Приказ | Уп. 627, 701.

664. МАЦАНОВИЋ, Ана

Српска војна лексика и терминологија / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 307. – (Едиција Монографије ; 25) / Ана Мацановић // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 245–249. | Приказ | Уп. 607, 629, 700, 710.

665. МАЦАНОВИЋ, Ана

О фразеолошким јединицама с религијским компонентама у српском језику : Српска фразеологија и религија : лингвокултуролошка истраживања / Наташа Вуловић.

- Београд : Институт за српски језик САНУ, 2015. – 359. / Ана З. Мачановић // ЗБМСКЈ. – 65, 1 (2017), 292–295. | Приказ | Уп. 658.
- **МИЛАДИНОВИЋ, Сања**
Моралне поруке у Вуковим пословицама са лексемом *кућа/дом* | Уп. 725.
- 666. МИЛАНОВИЋ, Александар**
Нова именована слатководних риба у српском језику / Александар М. Милановић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 125–134. | Summary
- **МИЛИЋ, Мира**
An English-Serbian Dictionary of Sports Terms as an Aid to Teaching Standardization of English-Based Sports Terminology in Serbian | Уп. 979.
„Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina“ : makrostrukturne i mikrostrukturne inovacije | Уп. 1032.
- 667. МИЛОРАДОВ, Дејан**
О једном орнитониму : *ружјевац* / Дејан Милорадов // ЈД. – 10 (2017), 23–25.
- 668. МИЛОРАДОВ, Дејан**
Риђовка није риђа / Дејан Милорадов // ЗБМСФЛ. – 60, 2 (2017), 71–86. | Summary
- 669. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана**
Дискурсне формуле у „Речнику српског језика“ / Бојана С. Милосављевић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 135–142. | Резюме
- 670. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана**
Филозофска лексика у речнику и у говору / Бојана С. Милосављевић // Словенска терминологија данас. – 493–507. | Резюме
- **МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања**
Лексика српског призренског говора | Уп. 860.
- 671. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања**
Лексичко-семантичка група именица са хиперсемом *улога женског члана уже њородице* / Тања З. Милосављевић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 185–200. | Summary
- **МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања**
Лексичко-семантичка репрезентација концепта способности на дијалекатској језичкој слици света : на примеру придевских лексема српског призренског говора | Уп. 861.
- **МИЛОШЕВИЋ, Јадранка**
Неке особености лексике Ратка Марковића Риђанина у збирци песама „Рувимове васкрсне вериге“ | Уп. 779.
- **МИЛОШЕВИЋ, Милош**
Ки : лексикон народних поређења трстеничког краја | Уп. 864.
- **МИЋИЋ КАНДИЈАШ, Софија**
Лексиколошки и лексикографски аспекти превођења енглеских медицинских израза на српски | Уп. 54.
- **МОДЕРЦ, Саша**
Италијански vulgarizam *cazzo* i njegovo prevođenje na srpski jezik | Уп. 55.
- 672. МРШЕВИЋ РАДОВИЋ, Драгана**
Обрати (*зелен*) *босиан* / Драгана Мршевић Радовић // Семинар српског језика... – 147–149.
- 673. МУМИНОВИЋ, Глигор**
Топоними Крушева и Вучева / Глигор Муминовић // ОП. – 24 (2017), 195–215. | Summary

– МУТАВЦИЋ, Предраг

О фразеологизмима са лексемом *оџанак* у албанском, румунском и српском језику | Уп. 246.

674. НИКОЛИЋ, Весна

Квалификатор мн. *Ø* у „Речнику српскога језика“ : лексикографски осврт / Весна С. Николић // КњЈ. – 64, 3/4 (2017), 337–353. | Summary

675. НИКОЛИЋ, Весна

Лингвокултуролошка слика *куће* у речницима српског језика / Весна С. Николић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 117–136. | Summary

676. НИКОЛИЋ, Весна

Путевима речи : зборник радова у част Даринки Гортан Премк / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, 2017. – 652. / Весна С. Николић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 395–403. | Приказ | Уп. 662, 682, 694.

677. НОВОКМЕТ, Слободан

Метафоричка значења животињских назива која се односе на човека ниске интелигенције у српском језику / Слободан Новокмет // ЗММСФЛ. – 60, 1 (2017), 103–117. | Summary

678. НОВОКМЕТ, Слободан

Метафорична значења животињских назива која се односе на човека неморалних особина у српском језику / Слободан Б. Новокмет // СЈ. – 22 (2017), 537–554. | Summary

679. НОВОКМЕТ, Слободан

Номинација симбола *@* (*eī*) у савременом српском језику / Слободан Б. Новокмет // НССУВД. – 46, 1 (2017), 377–388. | Summary

680. ОБРАДОВИЋ, Мирјана

Оглед о топонимији села Сиљевице у Левчу / Мирјана Обрадовић // ОП. – 24 (2017), 73–88. | Summary

681. ОПСЦЕНА лексика у српском језику : зборник радова са истоименог научног скупа одржаног 13. јуна 2015. године у Нишу / прир. Јордана Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 206.

– ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Мали српски фразеолошки речник | Уп. 983.

682. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Путевима речи : зборник радова у част Даринки Гортан Премк / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, 2017. – 652. / Ђорђе Оташевић // ЈА. – 30 (2017), 19–31. | Приказ | Уп. 662, 676, 694.

683. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Рад на српској слободнозидарској терминологији / Ђорђе Р. Оташевић // Словенска терминологија данас. – 461–467. | Резюме

684. ПАВКОВИЋ, Васа

Виле у „Речнику САНУ“ / Васа Б. Павковић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 143–148. | Summary

685. ПАВЛОВИЋ ШАЈТИНАЦ, Маја

Русизми у српској штампи / Маја Павловић-Шајтинац. – Београд : NM libris, 2017. – 175.

686. ПЕРИШИЋ, Јелена

Колокације са лексемама *основа* и *тџемељ* у електронском корпусу савременог српског језика / Јелена Перишић // ППЈ. – 48 (2017), 75–92. | Summary

687. ПЕТКОВА, Гергана

Србски лични имена, образувани от римско митологично име / Гергана Петкова // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 145–153. | Summary

– ПЕТРОВИЋ, Горан

О метафоричкој концептуализацији различитих људских емоција и особина у српском језику помоћу изворних домена *вајире* и *иламена* | Уп. 788.

688. ПЕТРОВИЋ, Срђан

Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа : зборник научних радова / ур. Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 577. / Срђан Петровић // Славистика. – 21 (2017), 444–453. | Приказ

689. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Живот топонима у Тршићу / Мирјана Петровић-Савић // ОП. – 24 (2017), 61–72. | Summary

690. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Из географске терминологије Јадра / Мирјана С. Петровић-Савић // Словенска терминологија данас. – 599–611. | Резюме

691. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Називи биљака у топонимији Рађевине : творбено-семантички аспект / Мирјана Петровић-Савић // СЈ. – 22 (2017), 571–586. | Summary

692. ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Ferdinand de Sosir : 60 godina kasnije : *sintagma* vs. *fraza* : sporni elementi u njihovom tumačenju / Božinka Petronijević // ЖЈ. – 37 (2017), 13–29. | Zusemmenfassung

– ПОПОВИЋ, Драгана

Лексичко значење глагола перцепције и категорије вида : на материјалу руског и српског језика | Уп. 253.

– ПОПОВИЋ НИКОЛИЋ, Данијела

Псовке у демонолошким предањима | Уп. 789.

– ПРОХОРОВА, Анжела

Лингвокултурама *дурак* и њен еквивалент у српском језику | Уп. 256.

– ПРЋИЋ, Твртко

„Englesko-srpski kontrastivni rečnik sinonima“ : teorijske i praktične osnove | Уп. 1044.

693. ПРЋИЋ, Твртко

Какав нам специјализовани речник српског језика највише треба / Твртко Т. Прћић // Путевима речи. – 273–296. | Summary

694. ПУТЕВИМА речи : зборник радова у част Даринки Гортан Премк / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, 2017. – 654. | Уп. 662, 676, 682.

695. РАДИЋ, Јованка

О логичким основама српских лингвистичких термина на *-ица* и *-ина* / Јованка Радић // Словенска терминологија данас. – 149–171. | Summary

696. РАДИЋ, Јованка

Шта лична имена говоре о разлици *мушко–женско*, роду и структурној организацији језика / Јованка Радић // ОП. – 24 (2017), 19–59. | Summary

697. РАДИЋ, Првослав

О тзв. „Великом речнику САНУ“ и неким другим питањима / Првослав Т. Радић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 25–37. | Summary

– РАДИЋ, Првослав

О фразеологизму *набићи се у ћућинце* : лингвокултуролошки приступ | Уп. 869.

698. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Од Вукове трпезе из његовог „Рјечника“ до Матичиног једнотомника / Драгана И. Радовановић // Словенска терминологија данас. – 577–585. | Резюме

699. РАДОВАНОВИЋ, Милорад

Градабилна vs неградабилна антонимија / Милорад М. Радовановић // Путевима речи. – 109–119. | Summary

– РАДОВИЋ ТЕШИЋ, Милица

О „Лингвистичким састанцима“ у Институту за српски језик : од 24. 10. 1952. до 12. 05. 1958. године | Уп. 1151.

О „Лингвистичким састанцима“ у Институту за српски језик САНУ : од 24. 10. 1952. до 12. 05. 1958. године | Уп. 1152.

700. РАДОВИЋ ТЕШИЋ, Милица

Српска војна лексика и терминологија / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 304. – (Монографија ; 25) / Милица Н. Радовић Тешић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 211–217. | Приказ | Уп. 607, 629, 664, 710.

– РАДОЈЧИЋ, Драгана

Лексеме *хлеб, соль, каша* у пословицама и фразеологизмима : руско-српска паралела | Уп. 259.

– РАДУЛОВИЋ, Милица

The Formal Characteristics of Concealing Euphemisms in English and Serbian | Уп. 260.

– РАЗДОБУДКО ЧОВИЋ, Лариса

Фразеологизми с повећаном експресивно-емоционалном бојом у наративној структури „Проклете авлије“ Иве Андрића и питања руских преводних еквивалената | Уп. 57.

– РАМИЋ, Никола

Из лексике ливадарства у говору Срба доњег Ливањског поља | Уп. 871.

О лексичким и семантичким дијалектизмима | Уп. 872.

701. РАТКОВИЋ, Драгана

Воћарска лексика и терминологија у српском језику / Неђо Г. Јошић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 217. – (Монографије ; 24) / Драгана М. Ратковић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 218–224. | Приказ | Уп. 627, 663.

702. РЕЉИЋ, Митра

Појам *славе* у књижевном и публицистичком стваралаштву током Великог рата / Митра М. Рељић // ЗбФФП. – 47, 2 (2017), 3–14. | Резюме

703. РИСТИЋ, Невена

Концептуализација лексеме *сџрах* и синонимних лексема / Невена Ристић // PhM. – 9 (2017), 385–409. | Summary

– РИСТИЋ, Стана

О лексикографији Александра Белића : из необјављених рукописа | Уп. 1088.

704. РИСТИЋ, Стана

Обрада опцене лексике и њених деривата у „Речнику САНУ“ / Стана С. Ристић, Драгана Ј. Цвијовић // Опсцена лексика у српском језику. – 45–59. | Résumé

705. РИСТИЋ, Стана

Правила спојивости у реализацији лексичког значења и начин њиховог представљања у дескриптивним речницима / Стана С. Ристић // Путевима речи. – 223–230. | Summary

706. РИСТИЋ, Стана

Речи под лупом : зборник радова о лексици српског језика / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Танеси, 2016. – 157. – (Библиотека Српска књижевност) / Стана Ристић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 105–109. | Приказ | Уп. 605, 621, 651.

– САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Антропографска лексика у говорима сврљишког краја : лингвогеографски приступ | Уп. 876.

Лексеме за именовање особа мале главе у говорима сврљишког краја | Уп. 877.

Лексеме за означавање особа специфична хода у југоисточним српским говорима | Уп. 878.

707. СИКИМИЋ, Биљана

Миклошичева збирка речи из *Тимока* / Биљана Сикимић. – Књажевац : Народна библиотека Његош, 2017. – 98. – (Едиција Записи о завичају ; 14)

– СИМИЋ, Звездана

Немачки фразеологизми са компонентом антропоморфних митских бића и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 263.

708. СЛИЈЕПЧЕВИЋ, Светлана

О односу слогана и фразеолошких јединица у политичком дискурсу у српском језику / Светлана М. Слијепчевић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 273–282. | Summary

– СПАСОЈЕВИЋ, Анета*

Лексикализација радног глаголског придева од глагола кретања : синтаксичко-семантички и лексикографски аспект | Уп. 584.

– СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Допринос проф. др Даринке Гортан Премк српској лексикографији | Уп. 1090.

709. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Појмовно-терминолошки апарат при проучавању глаголског вида и сродних појава у србистици у светлу аспектолошких приступа / Марина Ј. Спасојевић // Словенска терминологија данас. – 229–241. | Резюме + Прилог

710. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Српска војна лексика и терминологија / Владан Јовановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 304. – (Монографија ; 25) / Марина Спасојевић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 114–118. | Приказ | Уп. 607, 629, 664, 700.

– СТАНОЈЧИЋ, Славко

Језичке константе у контексту дефиниције појма *резултативне глобализације* и његове евалуативне употребе | Уп. 269.

711. СТИЈОВИЋ, Рада

Грађа за „Речник САНУ“ : благо које треба сачувати : о дигитализацији листића / Рада Р. Стијовић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 201–207. | Резюме

712. СТИЈОВИЋ, Рада

„Речник САНУ“ као база терминолошких речника : на примеру „Речника кулинарства“ / Рада Стијовић, Олга Сабо, Ранка Станковић // Словенска терминологија данас. – 109–123. | Summary

713. СТОЈИЉКОВИЋ, Милица

Концепт *свадбе* у српском језику : на материјалу речничке и паремиолошке грађе / Милица Стојиљковић // РМ. – 9 (2017), 425–444. | Summary + Прилог

714. ТЕЛЕБАК, Милорад

Језичко путовање по Србији и Црној Гори : о деκлинацији неких топонима и извођењу етника и ктетика / Милорад Телебак // ЈД. – 9 (2017), 24–27.

715. ТИРТОВА, Галина

О неким аспектима адаптације англицизама у српском језику / Галина П. Тиртова // НССУВД. – 46, 1 (2017), 283–288. | Резюме

– ТРИВИЋ, Анета

Тело, простор, време : метафоричка пресликавања у соматској фразеологији | Уп. 280.

– ТРОФИМКИНА, Олга

Библиизми *юдоль плачевная* и *земля обетованная* в руском и сербском литературных языках | Уп. 281.

716. УВОЂЕЊЕ доменских и семантичких маркера за област рударства у српске електронске речнике / Иван Обрадовић, Александра Томашевић, Ранка Станковић, Биљана Лазић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 147–158. | Summary

– ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Metaforička značenja engleskog prideva *hard* i srpskog prideva *tvrd* : kognitivnolingvistička analiza | Уп. 283.

A New Approach to Lexicographic Definition of Polysemous Words in English and Serbian | Уп. 284.

717. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Увод у лексичку полисемију / Ана Халас Поповић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 121.

– ЦЕКОВИЋ, Невена

Scusa, sai, ti dico... Gli equivalenti serbi dei segnali discorsivi italiani di origine verbale | Уп. 286.

718. ЦИЦМИЛ РЕМЕТИЋ, Радојка

Пива потопаи себе / Радојка Цицмил-Реметић // ОП. – 24 (2017), 217–243. | Summary + мапа

719. ЦОЛИЋ ЈОВАНОВИЋ, Александра

Семантичка структура глагола *држајти* (*се*) и његове контекстуалне реализације / Александра Цолић Јовановић // ППЈ. – 48 (2017), 161–175. | Summary

– ЧАМУР, Милица*

Безеквивалентна лексика као лингвокултуролошки и преводилачки проблем на плану руског и српског језика | Уп. 63.

– ШИПКА, Данко

Двојезична терминографија исламских термина | Уп. 287.

– ШТАСНИ, Гордана

Суфиксална синонимија у српском језику | Уп. 602.

720. ШТАСНИ, Гордана

Термини у домену нанотехнологије / Гордана Р. Штасни // Словенска терминологија данас. – 469–479. | Summary

721. ШТАСНИ, Гордана

Фазични придеви са значењем унутрашњих људских особина / Гордана Р. Штасни // НСССУВД. – 46, 1 (2017), 289–299. | Summary

722. ШТРБАЦ, Гордана

Соматизми и концептуализација стварности у српском језику : *глава* и њени делови / Гордана Штрбац, Гордана Штасни. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 199.

723. ШТРБАЦ, Гордана

Фразеологизми са значењем карактерних особина људи / Гордана Р. Штрбац // Путевицама речи. – 245–257. | Summary

724. ШТРБАЦ, Гордана

Фразеолошки потенцијал соматске лексике у српском језику : на примеру соматизама *језик*, *ухо/уво*, *мозак* и *образ* / Гордана Р. Штрбац // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 83–113. | Резюме, Summary

– ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Српска дијалектолошка терминологија и наставна пракса | Уп. 829.

ђ) Паремологија**– ВОЛКОВА, Екатерина**

Компаративна анализа пословица и фразеологизама прехранбене тематике у српском и руском језику | Уп. 201.

– ВУЛОВИЋ, Наташа

Семантичка анализа два покрајинска израза из Вукове збирке српских пословица | Уп. 837.

– ГЕОРГИЈЕВ, Ивана

Љубав и *новац* у српским и шпанским паремијама | Уп. 205.

– ЈОВАНОВИЋ, Иван

Француске и српске паремије у лексичко-семантичком пољу *време* | Уп. 224.

725. МИЛАДИНОВИЋ, Сања

Моралне поруке у Вуковим пословицама са лексемом *кућа/дом* / Сања Миладиновић // Савремена проучавања језика... – 39–48. | Summary

– МИЉКОВИЋ, Ивана

Une approche comparative de la parémiologie serbe et française | Уп. 243.

726. ПОЛОВИНА, Весна

Синхрониска анализа употребе и функција пословица и изрека / Весна Половина, Зорка Кашић // АФФ. – 29, 1 (2017), 149–164. | Summary

– СТОЈИЉКОВИЋ, Милица

Концепт *свадбе* у српском језику : на материјалу речничке и паремиолошке грађе | Уп. 713.

– СТОЈЧИЋ, Виолета

Semantička prozodija u kolokacijama i kontekstu u srpskom i engleskom jeziku | Уп. 272.

е) Нормативистика**– БАБИЋ, Виолета**

[Trista šezdeset sedam] 367 jezičkih crtica : za sve one koji žele da govore i pišu pravilno | Уп. 812.

727. БРБОРИЋ, Бранислав

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : *сат* или *час* / Бранислав Брборић, Иван Клајн, Предраг Пипер // ЈД. – 9 (2017), 42–44.

728. БРБОРИЋ, Вељко

Српски изговори и писма у XX веку кроз уставна и законска решења / Вељко Брборић // Семинар српског језика... – 89–99.

729. ВЕЉКОВИЋ, Жарко

Кнез, принц, принцип или *принцџеп од Монака?* / Жарко Б. Вељковић // ЈД. – 10 (2017), 8–10.

730. ДАМЈАНОВИЋ, Ратомир

Говори српски да те цео свет разуме / Ратомир Рале Дамјановић. – Нови Сад : Прометеј, 2017. – 256. – (Лингвистичке едиције. Едиција Популарна лингвистика ; 10)

731. ЂУКАНОВИЋ, Владо

Лакше је с девојкама него с момцима / Владо Ђукановић // ЈД. – 9 (2017), 2–4.

732. МИКЕТИЋ СУБОТИЋ, Сања

Функционална двокодност међу студентском популацијом / Сања Д. Микетић Суботић // ЗБФФП. – 47, 2 (2017), 15–30. | Summary

733. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : језик родне равноправности / Софија Милорадовић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 119–122.

734. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : *јеврејски, хербрејски* или *иерит?* / Одбор за стандардизацију српског језика // ЈД. – 10 (2017), 29–32.

735. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : поводом 20 година од оснивања / прир. Вељко Брборић и др. – Београд : НМ либрис : Одбор за стандардизацију српског језика, 2017. – 294.

736. ПЕТРОВИЋ, Драгољуб

Лексичка белешка : *праворек (праворијек), не правоговор?* / Драгољуб Петровић // ЈД. – 9 (2017), 5.

– ПИПЕР, Предраг

Нормативна граматика српског језика | Уп. 565.

737. СТИЈОВИЋ, Рада

Акти, акта или *актови* / Рада Стијовић // ЈД. – 10 (2017), 5–6.

– СТИЈОВИЋ, Рада

Ословљавање црквених великодостојника | Уп. 802.

– СУДИМАЦ, Нина

Прилог проучавању прозодијске норме у основној школи на подручју косовско-ресавског дијалекта | Уп. 827.

– ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Standardnojezička kultura i ideologija standardnih varijeteta u formalnom obrazovanju u Srbiji i u Španiji u XXI veku | Уп. 282.

738. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

Да ли је *госиода* дошла или су *госиода* дошла? / Драгана Цвијовић // ЈД. – 9 (2017), 20–23.

ж) Стилистика

739. АЛАНОВИЋ, Миливој

Asertivnost, relevantnost i žanr : analiza predizbornih političkih govora / Strahinja Stepanov. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2016. – 215. / Миливој Алановић // ЗБМСФЛ. – 60, 1 (2017), 249–254. | Приказ

740. АЛАНОВИЋ, Миливој

Намерне реченице у Андрићевој „Госпођици“ / Миливој Алановић // Andrićeva Gospođica. – 529–539. | Summary

741. ANDRIĆEVA Gospođica = Andrićs Fräulein / ur. Branko Tošović. – Graz : Institut für Slavistik der Karl-Franzens-Universität ; Banja Luka : Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske ; Beograd : Svet knjige : Nmlibris, 2017. – 791. – (Andrić-Initiative ; 10)

742. АНТОНИЋ, Ивана

Темпорална континуираност у Андрићевој „Госпођици“ / Ивана Антонић // Andrićeva Gospođica. – 573–588. | Summary

743. АРСЕНИЈЕВИЋ, Нада

Конструкција с предлогом *код* у Андрићевом роману „Госпођица“ / Нада Арсенијевић // Andrićeva Gospođica. – 589–602. | Summary

744. БАБИЋ, Жељка*

A Linguist's Account on Posthuman History Rewriting in Borislav Pekić's „Atlantis“ / Željka Babić // РФФ. – 18 (2016), 93–107. | Резиме

745. БЛАГОЈЕВИЋ, Савка

Утицај референтне литературе на стил писања дипломских радова из области друштвено-хуманистичких наука : дијахрони приступ / Савка Н. Благојевић, Снежана М. Зечевић // РМ. – 9 (2017), 463–477. | Summary + Прилог

– БОГДАНОВИЋ, Маријана

Фразеологизми као средства изражавања временских значења у српском језику | Уп. 609.

746. БОЈОВИЋ МАНИЋ, Јована

Линеарна организација реченице у приповеткама Григорија Божовића / Јована Д. Бојовић Манић // Баштина. – 42 (2017), 13–23. | Summary

747. БОШКОВИЋ, Драган

Језик има облик поезике : Данило Киш / Драган Б. Бошковић // СЈ. – 22 (2017), 241–248. | Summary

– БУБАЊА, Никола

Параславистичке студије : интерпункција, Дан и Црњански : љубав без генеративности | Уп. 197.

– БУГАРСКИ, Стеван

Псовке у Српском Семартону | Уп. 833.

748. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Реификација *човека* у српском жаргону / Драгана Д. Вељковић Станковић // Путевима речи. – 157–171. | Summary

– ВИДАКОВИЋ, Мирна

Weasel Claims in Advertisements in English and Serbian | Уп. 199.

749. ВИДАНОВИЋ, Неда

Административни стил и језичка родна равноправност / Неда Видановић // Савремена проучавања језика... – 137–144. | Summary

750. ВИЦАНОВИЋ, Марина

Функције опсцених речи и израза у српској култури / Марина М. Вицановић // Опсцена лексика у српском језику. – 173–206. | Summary

751. ВОРКАПИЋ, Теодора

Фризерски и козметичарски жаргон у српском језику / Теодора Воркапић, Дијана Тепавчевић, Марија Кувекаловић // Славистика. – 21 (2017), 404–417. | Резюме + Прилог

752. ВУЈИЋ, Јелена

Реч под окриљем поетике : језик српских песника 2 / Александар Милановић. – Краљево : Народна библиотека Стефан Првовенчани, 2016. – 195. – (Едиција Повеља. Библиотека Посед поетике ; 11) / Jelena Vujić // Philologia. – 15 (2017), 86–89. | Приказ | Уп. 777, 787.

– ВУКСАНОВИЋ, Светлана*

Вишезначност и синтагматски лексички односи као извор вербалног лингвистичког хумора у енглеском и српском језику | Уп. 203.

Логичке неправилности и стилске фигуре као извор вербалног лингвистичког хумора у енглеском и српском језику | Уп. 204.

– ГЛУМАЦ, Дивна

Značenja kauzativa u japanskom jeziku i neki problemi u prevodu na srpski | Уп. 43.

753. ГРУЈИЋ, Татјана

Метафора *машине* у медијском дискурсу Србије / Татјана Грујић, Јелена Даниловић Јеремић // СЈ. – 22 (2017), 641–655. | Summary

754. ЂУКИЋ, Саша

Компаративна анализа начина и функција преношења туђег говора у штампаним и агенцијским вијестима / Саша М. Ђукић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 147–164. | Summary

755. ЂУРКИН, Веселина

Комуникативно и поетско у текстовима о статусу српског језика и писма / Веселина В. Ђуркин // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 61–72. | Summary

756. ЂУРОВИЋ, Сања

Стилска функција антропонимијских јединица у роману „Време кокошки“ Добрила Ненадића / Сања Ж. Ђуровић, Марина Ј. Спасојевић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 179–188. | Summary

757. ЖУРИЋ, Јелена

Индивидуална лексика у роману „Ода мањем злу“ Воје Чолановића / Јелена М. Журић // ЗбМСКЈ. – 65, 1 (2017), 219–240. | Summary

758. ЗОРЊИЋ, Емил

Политички жаргон у српском језику / Емил Зорњић, Тијана Митровић, Милица Цар // Славистика. – 21 (2017), 418–440. | Резюме + Прилог

759. ИВАНОВИЋ, Радомир

Njegoš; Njegošologija; Njegošolozi / Radomir V. Ivanović. – Podgorica : Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 2017. – 270. – (Monografije i studije ; 10)

760. ИГЊАТОВИЋ, Наташа

Родно осетљив језик у јавном дискурсу / Наташа Игњатовић // PhM. – 9 (2017), 479–499. | Résumé

761. ИЗГАРЈАН, Александра

Проблеми у превођењу афроамеричке књижевности на српски / Александра М. Изгарјан // ЗбМСКЈ. – 65, 2 (2017), 641–657. | Summary

762. ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Марко

Да/не питања и изборна питања у функцији парцијалних (посебних) : прагмалингвистички приступ / Марко М. Јанићијевић // СЈ. – 22 (2017), 555–570. | Summary

763. ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Марко

Реализација упитних исказа у биографски усмереном интервјуу : на примеру колекције „Одговори“ / Марко Јанићијевић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 245–258. | Summary

– ЈОВАНОВИЋ, Иван

Вулгаризми у дискурсу телефонских разговора : један пример из руралне средине | Уп. 844.

764. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Нека запажања о рецептурно-гастрономском дискурсу / Јелена Јовановић Симић // Семинар српског језика... – 115–130.

765. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Нека могућа термилошка разграничења у теорији текста : *хийерііексіі, хійо-ііексіі, ііаріііексіі, іісеудоііексіі, квазіііексіі* / Јелена Р. Јовановић Симић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 87–93. | Summary

766. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О композицији текста са лингвистичког гледишта / Јелена Р. Јовановић Симић // СЈ. – 22 (2017), 75–93. | Summary

767. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О употреби аориста и имперфекта у делима српских реалиста / Јелена Р. Јовановић Симић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 25–34. | Summary

768. ЈОВИЋЕВИЋ, Радојица

Власіі ііаме, а не Царсііво мрака : српски превод наслова драме Лава Николајевича Толстоја „Власть тьмы“ / Радојица Јовићевић // ЈД. – 9 (2017), 28–34.

– КАВГИЋ, Александар

Koncept *vremena* u predizbornim sloganima američkih i srpskih predsedničkih kandidata na početku 21. века | Уп. 226.

769. КЕЦМАН, Виолета

Трансформације језичког знака у дигиталној комуникацији адолесцената / Виолета Р. Кецман // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 103–115. | Summary

770. КИШ, Наташа

Nominalizacija sredstava u sastavu složenih predikata u romanu „Gospodica“ Ive Andrića / Nataša Kiš // Andrićeva Gospodica. – 673–685. | Summary

– КНЕЖЕВИЋ, Ивана

Црквенословенизми у радовима владике Николаја (Велимировића) на енглеском језику | Уп. 1019.

771. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилистиком кроз пјесму „О књизи свијета“ Предрага Богдановића Ција / Милош М. Ковачевић // СЈ. – 22 (2017), 59–73. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилски маркиране конструкције корекције у српскоме језику | Уп. 546.

772. КРСТИЋ, Маја

Употреба глагола кретања у „Суровој школи“ Б. Попића и њихови еквиваленти у преводу на руски језик / Маја Крстић // Џорићева poetika prostora. – 263–271. | Резюме

773. ЛИЛИЋ, Драган

Фразеологизми „У акцији“ у афоризмима Милена Миливојевића / Драган В. Лилић // СЈ. – 22 (2017), 669–677. | Summary

774. ЛОЈАНИЦА, Марија

Језик „Беснила“ / Марија В. Лојаница, Јасмина А. Теодоровић // СЈ. – 22 (2017), 629–639. | Summary

– МАЛЕШЕВИЋ, Михаела

Prevođenje glagola sa metaforičkom dopunom u engleskom jeziku kao stranom | Уп. 51.

– МАНИЋ, Милена

Синтаксички и стилистички аспекти проучавања везника *да* | Уп. 555.

775. МАРИЋ, Биљана

„Она ми дође кад њојзи гове“ : о једном застарелом глаголу у српском језику / Биљана Марић // ЈД. – 10 (2017), 15–18.

– МАРКОВИЋ, Дејан

Абревијација (скраћивање) у електронском дискурсу руског и српског језика | Уп. 240.

– МАРКОВИЋ, Јордана

Статус опцене лексике у жаргону | Уп. 661.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошева пјесма „Југ завија, разјари се море...“ с текстолошког и версолошког становишта : поетика жанра | Уп. 811.

776. МАТИЋ, Маријана

О неоправданости англицизама у дневној штампи / Маријана Матић, Неда Видановић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 113–124. | Summary

– МАТИЋ, Томислав

Сложене творенице у „Крешталици“ Јоакима Вујића и њихови аналогони у савременом српском језику | Уп. 939.

777. МАЦАНОВИЋ, Ана

Поглед у језик и стил српских песника : Реч под окриљем поетике : језик српских песника 2 / Александар Милановић. – Краљево : Народна библиотека Стефан Првовенчани, 2016. – 195. – (Едиција Повеља. Библиотека Посед поетике ; 11) / Ана З. Мацановић // СЈ. – 22 (2017), 717–721. | Приказ | Уп. 752, 787.

778. МИЛИЧЕВИЋ ПЕТРОВИЋ, Маја

Nestandardno zapisivanje srpskog jezika na Tviteru : mnogo buke oko malo odstupanja? / Маја Миличевић Петровић, Никола Лјубешић, Дарја Фишер // АФФ. – 29, 2 (2017), 111–136. | Summary

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Дискурсне формуле у „Речнику српског језика“ | Уп. 669.

Филозофска лексика у речнику и у говору | Уп. 670.

779. МИЛОШЕВИЋ, Јадранка

Неке особености лексике Ратка Марковића Риђанина у збирци песама „Рувимове васкрсне вериге“ / Јадранка Ж. Милошевић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 125–136. | Summary

780. МИЋОВИЋ, Драгослава

Жене полицајци кроз језик српске полицијске периодике : 1910–2016. / Драгослава Мићовић. – Београд : Задужбина Андрејевић, 2017. – 107. – (Посебна издања ; 402)

781. МИШКОВИЋ ЛУКОВИЋ, Мирјана

Једно кажем а супротно мислим? : иронична употреба језика / Мирјана Мишковић Луковић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 235–243. | Summary

782. НИКОЛИЋ, Мелина

Рокушај дефинисања конфронтационог интервјуа / Melina M. Nikolić // АФФ. – 29, 1 (2017), 125–148. | Summary

783. НИКОЛИЋ, Милка

Стилистика приповедања у стварносној прози Добрила Ненадића / Милка В. Николић // СЈ. – 22 (2017), 155–174. | Summary

784. НИКОЛИЋ, Милка

Текстостилеми у приповедном моделу романа „Доротеј“ Добрила Ненадића / Милка В. Николић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 189–199. | Summary

– НОВОКМЕТ, Слободан

Метафоричка значења животињских назива која се односе на човека ниске интелигенције у српском језику | Уп. 677.

Метафорична значења животињских назива која се односе на човека неморалних особина у српском језику | Уп. 678.

Номинација симбола @ (*eīī*) у савременом српском језику | Уп. 679.

– ОЗЕР, Каталин

Ословљавање старијих особа у немачком и српском језику | Уп. 251.

– ОРЧИЋ, Лидија

Метафора у терминолошким колокацијама у енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 56.

785. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Језик српских комерцијалних реклама у доба глобализације / Ђорђе Р. Оташевић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 365–376. | Резюме

– ПАВЛОВИЋ ШАЈТИНАЦ, Маја

Русизми у српској штампи | Уп. 685.

786. ПАСУЛА, Милица

Грилпарцерово драма „Морски и љубавни вали“ у рукописном преводу Јована Грчића / Милица Б. Пасула, Јулијана С. Бели Генц // ЗбМСКЈ. – 65, 3 (2017), 867–881. | Zusammenfassung

787. ПЕРИШИЋ БЈЕЛАНОВИЋ, Недељка

Тканица пјесничког језика : Реч под окриљем поетике : језик српских песника 2 / Александар Милановић. – Краљево : Народна библиотека Стефан Првовенчани, 2016. – 195. – (Едиција Повеља. Библиотека Посед поетике ; 11) / Недељка В. Перишић Бјелановић // ЗбМСКЈ. – 65, 3 (2017), 1072–1076. | Приказ | Уп. 752, 777.

788. ПЕТРОВИЋ, Горан

О метафоричкој концептуализацији различитих људских емоција и особина у српском језику помоћу изворних домена *вајџре* и *иламена* / Горан Петровић // Савремена проучавања језика... – 27–37. | Summary

789. ПОПОВИЋ НИКОЛИЋ, Данијела

Псовке у демонолошким предањима / Данијела Р. Поповић Николић // Опсцена лексика у српском језику. – 123–144. | Резюме

– ПУХАР, Јелена*

Евиденцијалност у српском и италијанском језику на примерима из дневне штампе | Уп. 257.

790. РАДОШ, Јово

Језички обриси библијских садржаја у народној књижевности : „Библија“ и српска епика / Будимир Алексић. – Никшић : Институт за српску културу, 2016. – 213. / Јово Радош // СЈ. – 22 (2017), 741–743. | Приказ

791. РАДУЛОВИЋ, Милица

Прагматички ефекти структурисања информација у насловима новинских чланака / Милица Радуловић // PhM. – 9 (2017), 411–424. | Summary

– РАДУЛОВИЋ, Милица

The Formal Characteristics of Concealing Euphemisms in English and Serbian | Уп. 260.

– РАЗДОБУДКО ЧОВИЋ, Лариса

Фразеологизми с повећаном експресивно-емоционалном бојом у наративној структури „Проклете авлије“ Иве Андрића и питања руских преводних еквивалената | Уп. 57.

792. САВКОВИЋ, Нада

Ракићев превод грчке сакралне драме „Жртва Аврамова“ / Нада Н. Савковић // ЗбМСКЈ. – 65, 3 (2017), 825–841. | Summary

793. СИНАДИНОВИЋ, Данка

Жанр медицинског сусрета : интервју или обичан разговор? / Данка Синадиновић // Савремена проучавања језика... – 231–239. | Summary

– СИНАДИНОВИЋ, Данка

Upotreba gramatičkih lica u medicinskom susretu | Уп. 582.

794. СЛИЈЕПЧЕВИЋ, Светлана

О елементима хагиографије у једном типу политичких летака / Светлана Слијепчевић // СЈ. – 22 (2017), 207–216. | Summary

– СЛИЈЕПЧЕВИЋ, Светлана

О односу слогана и фразеолошких јединица у политичком дискурсу у српском језику | Уп. 708.

Персуазивни и манипулативни потенцијал глаголских облика у рекламно-пропагандном жанру у политичком дискурсу | Уп. 583.

795. СОКОЛИЈА, Алма

Jedno terensko sociolingvističko istraživanje / Alma Sokolija // ПЛЈ. – 18 (2017), 91–100. | Summary

796. СПАСИЋ МИЛИВОЈЕВИЋ, Јелена

Диференцијалне језичко-стилске карактеристике новинског извештаја / Јелена Љ. Спасић Миливојевић // СЈ. – 22 (2017), 609–628. | Summary

– СПАСОВИЋ, Милош

Субјективност у управном и неуправном говору у француским и српским новинама | Уп. 264.

– СТАМЕНКОВИЋ, Душан

Temporalnost u vizuelnom jeziku stripa | Уп. 267.

797. СТАМЕНКОВИЋ, Иван

Time and Politically Correct Language : the Euphemistic *People-First Expressions* in the Serbian Press / Ivan Stamenković // Jezik, književnost, vreme. – 325–342. | Reziمة

798. СТАНОЈЧИЋ, Живојин

Феномен рејувенације језичких јединица : како се види у примерима прозног текста Милоша Црњанског / Живојин Станојчић // Семинар српског језика... – 35–44.

799. СТЕВАНОВИЋ, Јулијана

Текстуални конектор *јер* у прози Иве Андрића / Јулијана Стевановић // Савремена проучавања језика... – 85–92. | Summary

800. СТЕПАНОВ, Страхинја

Лингвистички (репрезентолошки) аспект хетероглосије у Андрићевој „Госпођици“ / Страхинја Р. Степанов // ЗбМСКЈ. – 65, 2 (2017), 513–528. | Summary

801. СТЕПАНОВ, Страхинја

Novinski politički strip i rekontekstualizacija / Strahinja Stepanov // Jezik, književnost, vreme. – 375–388. | Summary

802. СТИЈОВИЋ, Рада

Ословљавање црквених великодостојника / Рада Стијовић // ЈД. – 9 (2017), 1.

803. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Поредбене конструкције којима се означавају физичка својства човека у делима Драгослава Михаиловића / Тања Ј. Танасковић // СЈ. – 22 (2017), 295–313. | Summary

804. ТОДОРОВИЋ, Стефан

Лингвостилистичке и наратолошке особености монолошких форми слободног неуправног говора у роману „Сеоска учитељица“ Светолика Ранковића / Стефан Д. Тодоровић // ЗбМСКЈ. – 65, 2 (2017), 573–599. | Summary

– ТРИВИЋ, Анета

Телесне метафоре с временским значењем у српском и шпанском језику | Уп. 279.

Тело, простор, време : метафоричка пресликавања у соматској фразеологији | Уп. 280.

805. ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

Комуникативна и поетска вриједност дистрибутивног модела кумулације / Вера Ћевриз Нишић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 201–210. | Zusammenfassung

806. ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

(Микро)глосемика стилских фигура : Стилистика и граматика стилских фигура / Милош Ковачевић. – 4. битно допуњено изд. – Београд : Јасен, 2015. – 380. – (Библиотека Језикословље) / Вера Ћевриз Нишић // СЈ. – 22 (2017), 695–698. | Приказ

807. ЋОРИЋЕВА poetika prostora : lirski, humoristički i satirički svijet Branka Ćorića = Ćorićs Poetik des Raumes : die lyrische, humoristische und satirische Welt von Branko Ćorić / ur. Branko Tošović. – Banja Luka : Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske ; Graz : Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität, 2017. – 310. – (Ćorićev projekat ; 6)

– ЧОПА, Миљана

Осврт на дијалекатске говоре и њихову функцију у „Великој драми“ Синише Ковачевића | Уп. 890.

808. ЧУДОМИРОВИЋ, Јован

О конекторима којима се сигнализира промена предмета дискурса / Јован М. Чудомировић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 175–194. | Summary

809. ЧУДОМИРОВИЋ, Јован

О сврсисходности изразâ (с) *обзиром (на њо)* да и (с) *обзиром на* / Јован М. Чудомировић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 239–248. | Summary

810. ЧУТУРА, Илијана

Утицај глобализације на комуникативни дискурс честитања / Илијана Р. Чутура // НССУВД. – 46, 1 (2017), 337–346. | Summary

з) Метрика

811. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Његошева пјесма „Југ завија, разјари се море...“ с текстолошког и веролошког становишта : поетика жанра / Радмило Н. Маројевић // СЈ. – 22 (2017), 35–50. | Резюме

и) Методика наставе српског књижевног језика**– БАБИЋ, Биљана**

Greške u upotrebi oblika genitiva na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog | Уп. 66.

812. БАБИЋ, Виолета

[Trista šezdeset sedam] 367 jezičkih crtica : za sve one koji žele da govore i pišu pravilno / Violeta Babić. – Beograd : Kreativni centar, 2017. – 443.

813. БРБОРИЋ, Вељко

О растављању речи на крају реда / Вељко Ж. Брборић // Путевима речи. – 629–638. | Summary

814. БРБОРИЋ, Вељко

Познавање помоћних интерпункцијских знакова код студената / Вељко Ж. Брборић, Слободан Б. Новокмет // КњЈ. – 64, 3/4 (2017), 383–394. | Summary

815. БРБОРИЋ, Вељко

Познавање помоћних интерпункцијских знакова код ученика средње школе / Вељко Ж. Брборић, Слободан Б. Новокмет // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 201–218. | Summary

– БРБОРИЋ, Вељко

Српска правописна терминологија данас : у науци и настави | Уп. 612.

816. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

О развоју лексикона у настави творбе речи / Драгана Д. Вељковић Станковић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 19–43. | Summary

817. ДЕШИЋ, Милорад

Српски акценат с лакоћом / Милорад Дешић. – Прерађено изд. – Београд : Завод за уџбенике, 2017. – 79. + 3 CD-ROM-а

818. ЂУКИЋ, Маријана

Фразеологија у тестовима из српског језика са такмичења за средњу школу / Маријана Р. Ђукић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 233–246. | Summary

819. ЖЕЖЕЉ РАЛИЋ, Радмила

Маша и Раша : приручник за учитеље уз уџбенички комплет Српски језик за четврти разред основне школе / Радмила Жежељ Ралић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2017. – 71.

– ЈОВАНОВИЋ, Ана

Играње или учење : непомирени дуалитети у ставовима учесника наставног процеса | Уп. 107.

820. КВИЗОВИ у настави српског језика и књижевности : приручник за наставнике / Весна Ломпар и др. – Београд : Klett, 2017. – 132.

– КИШ, Јелена

Step into Serbian : Serbian for Foreigners = Srpski za strance | Уп. 112.

– КРАЈИШНИК, Весна

Асоцијација у настави српског као страног језика | Уп. 116.

Општи стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих : приручник за наставнике | Уп. 117.

821. МИЈАЈЛОВИЋ, Ана

Форме учтивости у програмском концепту савремене наставе српског језика / Ана Д. Мијајловић // PhM. – 9 (2017), 529–547. | Summary

– **МИЛОШЕВИЋ, Стефан**

Правописне грешке руских говорника при усвајању српског језика | Уп. 138.

– **МИТИЋ, Ивана**

Морфосинтаксичке карактеристике српског језика као нематерњег којим говоре ученици албанске националности | Уп. 140.

822. НИКОЛИЋ, Милка

Настава српског језика у средњој стручној школи : кулинарски рецепт као стручни жанр / Милка В. Николић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 219–231. | Summary

823. СИМИЋ, Радоје

Наука о српском језику и српски језик у школи / Радоје Д. Симић // КњЈ. – 64, 3/4 (2017), 369–381.

824. СИМИЋ ТУФЕГЦИЋ, Бојана

Српски језик : научи кроз вежбања : тестови и електронска збирка задатака : за активно учење и самостално усвајање знања од V до VIII разреда / Сања Грковић. – Београд : Eduka, 2017. / Бојана Симић Туфегџић // ЛА. – 30 (2017), 38–39. | Приказ

– **СРПСКИ с лакоћом** : приручник за предаваче српског језика као страног | Уп. 166.

825. СРПСКИ школски правопис / прир. Бранислав Уљаревић. – Екавско изд. – Београд : Форма Б, 2017. – 136.

826. СТАКИЋ, Мирјана

Reflections on Social Relations in the Language of Andrić's Prose for Children and Young Adults / Mirjana M. Stakić, Aleksandra V. Janković // ЗбФФП. – 47, 3 (2017), 163–179. | Резиме

827. СУДИМАЦ, Нина

Прилог проучавању прозодијске норме у основној школи на подручју косовско-ресавског дијалекта / Нина Судимац, Александар Новаковић // Савремена проучавања језика... – 149–161. | Summary

– **ФИЛИПОВИЋ, Јелена**

Standardnojezička kultura i ideologija standardnih varijeteta u formalnom obrazovanju u Srbiji i u Španiji u XXI veku | Уп. 282.

828. ШТАСНИ, Гордана

Језичке баријере у перцепцији дела средњовековне књижевности / Гордана Р. Штасни // КњЈ. – 64, 3/4 (2017), 323–336. | Summary

829. ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Српска дијалектолошка терминологија и наставна пракса / Михаило М. Шћепановић // СЈ. – 22 (2017), 117–135. | Summary

ј) Дијалектологија

830. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Дијалекатска творба / Недељко Богдановић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 31–35. | Summary

831. БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Компарација придева у призренско-јужноморавским и северношарпланинским словенским говорима Косова и Метохије / Жарко Бошњаковић // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 119–131. | Summary

– БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Лексикографска обрада лексеме *Христос* у речницима српског књижевног и народног језика | Уп. 611.

832. БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Употреба инфинитива/да + презента у српским поморишким говорима у Румунији / Жарко Бошњаковић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 167–190. | Summary

833. БУГАРСКИ, Стеван

Псовке у Српском Семартону / Стеван Ј. Бугарски // Опсцена лексика у српском језику. – 97–121. | Резюме

834. ВАЛЕНТОВА, Ана Маргарета

Метатекстуални коментари и реформулација исказа у српском разговорном језику Словакиња из Селенче / Ана Маргарета В. Валент // ЗбЈКФФНС. – 7 (2017), 37–51. | Summary

835. ВЕЉОВИЋ, Бојана

Временска употреба претериталних облика у говору северношарпланинске жупе Сириних / Бојана М. Вељовић, Радивоје М. Младеновић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 35–60. | Резюме, Summary

836. ВЕЉОВИЋ, Бојана

Перфект без помоћног глагола у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана Вељовић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 191–208. | Summary

837. ВУЛОВИЋ, Наташа

Семантичка анализа два покрајинска израза из Вукове збирке српских пословица / Наташа С. Вуловић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 9–17. | Резюме

838. ГЛИШИЋ, Јелена

Лексика народне медицине у тимочко-лужичким говорима / Јелена Глишић // СДЗб. – 64, 2 (2017), 309–370. | Summary

– ДИНИЋ, Јакша

Топонимија Буцака | Уп. 626.

839. ДРАГИН, Гордана

Фонетика и фонологија карашевских говора данас : прилог проучавању српских говора у Румунији / Михај Н. Радан. – Нови Сад : Филозофски факултет : Матица српска ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2015. – 430. / Гордана С. Драгин // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 426–439. | Приказ

840. ЂИНЂИЋ, Марија

Турцизми у лексичким збиркама Ресавског краја / Марија С. Ђинђић // Средњи век у српској науци... – 215–220. | Summary

– ЂОРЂЕВИЋ, Срба

Врањски речовник : речник вароши Врање : врањско-српски (кадимлијски) | Уп. 963.

– ЗЛАТКОВИЋ, Драгољуб

Допуна „Речнику пиротског говора“ | Уп. 965.

841. ЗЛАТКОВИЋ, Драгољуб

Идиоми у пиротском говору / Драгољуб Златковић // Даница. – 24 (2017), 270–276.

– **ЈАНЕВСКИ, Божин**

Петоврела : Од абе до Шушеоке | Уп. 967.

842. ЈАШОВИЋ, Голуб

Ономастика слива реке Косанице / Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет ; Куршумлија : Народна библиотека Куршумлија, 2017. – 410.

843. ЈАШОВИЋ, Голуб

Творбена структура мушких и женских личних имена забележених у сливу реке Косанице / Голуб М. Јашовић // ЗбФФП. – 47, 4 (2017), 283–300. | Summary

844. ЈОВАНОВИЋ, Иван

Вулгаризми у дискурсу телефонских разговора : један пример из руралне средине / Иван Н. Јовановић // Опсцена лексика у српском језику. – 75–96. | Résumé

– **ЈОВИЋ, Надежда**

Белићеви „Дијалекти источне и јужне Србије“ у светлу српске језичке дијахроније | Уп. 1075.

– **ЈОШИЋ, Неђо**

Народни називи воћака код Срба и критеријуми њиховог раслојавања | Уп. 647.

845. ЈУРИШИЋ, Марина

Постериорност у призренско-тимочким говорима / Марина С. Јуришић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 83–91. | Резюме

– **ЈУРИШИЋ, Марина**

Прилог библиографији призренско-тимочких говора од 1992. до 2014. године | Уп. 1063.

846. КАШИЋ, Добривоје

С камена и од камена : ријечи, изрази и народне изреке из Далматинске Загоре / Добривоје М. Кашић. – Београд : Д. Кашић, 2017. – 212. – (Библиотека Сведочења)

847. КНЕЖЕВИЋ, Божица*

Вокалске особености у говору Романије / Божица Кнежевић // РФФ. – 18 (2016), 127–143. | Summary

– **КОСАНОВИЋ, Милан**

Lička riznica : rječnik starih rječi, izreke, poslovice, pjesme Plašćanske doline, djela Like i Kraјine | Уп. 972.

– **КУРПЕЈОВИЋ, Неркеса**

Turcizmi u rožajskom govoru | Уп. 436.

– **ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана**

Лексика традиционалне културе према тематским пољима | Уп. 655.

– **ЛОМА, Александар**

Из историјске топонимије старе Мачве | Уп. 921.

848. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Акустички опис нагласка у говорима призренско-јужноморавског дијалекта / Александра Лончар Раичевић, Нина Судимац // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 209–225. | Summary + Прилози

849. ЛУКИЋ, Јадранка

Преношење акцента на проклитику у говору села Винска / Јадранка Лукић // ППЈ. – 48 (2017), 221–242. | Summary

850. МАРИНКОВИЋ, Јаворка

Брањски акценат на ономастичком материјалу од Белића до данас / Јаворка Маринковић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 63–69. | Summary

851. МАРКОВИЋ, Бранкица

Књига о говору и именима Угљара код Приштине : О говору и именима Угљара код Приштине / Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет, 2014. – 227. – (Библиотека Наука. Посебна издања) / Бранкица Ђ. Марковић // СЈ. – 22 (2017), 729–732. | Приказ

852. МАРКОВИЋ, Бранкица

О називима и основним карактеристикама сорти винове лозе у Војводини / Бранкица Ђ. Марковић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 107–114. | Summary

853. МАРКОВИЋ, Бранкица

Синтакса падежа Горње Пчиње / Марина Јуришић // СДЗб. – 61 (2014), 367–534. / Бранкица Ђ. Марковић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 207–210. | Приказ

854. МАРКОВИЋ, Јордана

Дисциплинарна истраживања после Белића / Јордана Марковић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 27–29. | Резюме

855. МАРКОВИЋ, Јордана

Писани језик Заплањаца с почетка 20. века / Јордана Марковић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 53–61. | Резюме

– МИКЕТИЋ СУБОТИЋ, Сања

Функционална двокодност међу студентском популацијом | Уп. 732.

856. МИЛОВИЋ, Радомир

Rudine i Banjani : istorijski, antropogeografski i onomastički doticaji / Radomir Ristov Milović, Kosto Vasov Perišić. – Podgorica : Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 2017. – 276. – (Posebna izdanja : monografije i studije ; 126. Odjeljenje humanističkih nauka ; 10)

857. МИЛОВИЋ, Радомир

Fitonimi i zoonimi u toponimiji Banjana i Oputne Rudine / Radomir Milović, Kosto Perišić. – Nikšić : R. Milović, 2017. – 147.

858. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Именовање времена у призренско-тимочким народним говорима : на материјалу дијалекатских речника из Врања, Нишке Каменице и Тимока / Софија Милорадовић // Jezik, književnost, vreme. – 31–62. | Summary

859. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Лингвистичка географија у Србији : језички записи на картама и њихово читање / Софија Р. Милорадовић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 113–135. | Резюме, Summary

860. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Лексика српског призренског говора / Тања Милосављевић // СДЗб. – 64, 1 (2017), 1–602. | Summary

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Лексичко-семантичка група именица са хиперсемом *улога женског члана уже породице* | Уп. 671.

861. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Лексичко-семантичка репрезентација концепта способности на дијалекатској језичкој слици света : на примеру придевских лексема српског призренског говора / Тања З. Милосављевић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 135–154. | Резюме, Summary

862. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Прагмалингвистички аспект категорија социјалног статуса и социјалне улоге у српском призренском говору / Тања Милосављевић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 155–165. | Summary

863. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Суфикси субјективне оцене у домену номинације човека у призренско-тимочким говорима : дијахронијски и синхронијски аспект / Тања З. Милосављевић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 101–111. | Summary

864. МИЛОШЕВИЋ, Милош

Ки : лексикон народних поређења трстеничког краја / Милош Милошевић Шика. – 2, допуњено изд. – Трстеник : Љубостиња, 2017. – 320.

865. МИРИЋ, Мирјана

Степен граматиализације футура првог у тимочким говорима / Мирјана Мирић // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 133–164. | Summary + Прилог

866. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Именска и глаголска флексија у говорима југозападног дела Косова и Метохије / Радивоје М. Младеновић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 239–249. | Резюме

867. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Облици именица са несистемском множином у северношарпланинским и метохиско-косовским говорима / Радивоје Младеновић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 43–51. | Summary

– МУМИНОВИЋ, Глигор

Топоними Крушева и Вучева | Уп. 673.

– ОБРАДОВИЋ, Мирјана

Оглед о топонимији села Сиљевице у Левчу | Уп. 680.

– ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Живот топонима у Тршићу | Уп. 689.

Из географске терминологије Јадра | Уп. 690.

Називи биљака у топонимији Рађевине : творбено-семантички аспект | Уп. 691.

868. РАДИЋ, Јованка

Књига као споменик Косово : Ономастика централног Косова / Милета Букумирић. – Београд : Српска академија наука и уметности, 2015. – 298. – (Библиотека Оноματοлошких прилога ; 3) / Јованка Радић // Трибина САНУ. – 5 (2017), 220–224. | Приказ | Уп. 874.

869. РАДИЋ, Првослав

О фразеологизму *набићии се у ћућинце* : лингвокултуролошки приступ / Првослав Т. Радић // Путевима речи. – 231–243. | Summary

870. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

О једном типу исказивања посесивности у Ваљевској Подгорини / Драгана Радовановић // СЈ. – 22 (2017), 391–398. | Резюме

871. РАМИЋ, Никола

Из лексике ливадарства у говору Срба доњег Ливањског поља / Никола И. Рамић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 157–163. | Резюме

872. РАМИЋ, Никола

О лексичким и семантичким дијалектизмима / Никола И. Рамић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 73–82. | Summary

– РЕМЕТИЋ, Слободан

Александар Белић и српска дијалектологија | Уп. 1087.

873. РЕМЕТИЋ, Слободан

Корајска *Дивица* и даљинска асимилација вокала / Слободан Н. Реметић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 165–168. | Резюме

874. РЕМЕТИЋ, Слободан

Куд год да окренеш – Косово : Ономастика централног Косова / Милета Букумирић. – Београд : Српска академија наука и уметности, 2015. – 298. – (Библиотека Ономастолошких прилога ; 3) / Слободан Реметић // Трибина САНУ. – 5 (2017), 214–220. | Приказ | Уп. 868.

875. РЕМЕТИЋ, Слободан

Српска дијалектологија јуче, данас и сутра / Слободан Н. Реметић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 85–112. | Резюме, Summary

– САВИЋ, Биљана

Народна медицинска лексика Великог Блашка (код Бањалуке) | Уп. 988.

876. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Антропографска лексика у говорима сврљишког краја : лингвогеографски приступ / Ана Р. Савић-Грујић // СДЗБ. – 64, 2 (2017), 1–308. | Summary

877. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Лексеме за именовање особа мале главе у говорима сврљишког краја / Ана Р. Савић Грујић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 169–176. | Summary

878. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Лексеме за означавање особа специфична хода у југоисточним српским говорима / Ана Р. Савић-Грујић // СЈ. – 22 (2017), 443–455. | Summary

879. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Степен очуваности полугласника и палатализованих сугласника *к*, *г* у тимочко-лужничким говорима / Ана Р. Савић-Грујић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 113–125. | Summary

– SLOVARNIK : starih riječi i izraza iz govora bjelopoljskog kraja | Уп. 442.

880. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

Fonetске разлике između fonološki istih akcenata u različitim vojvodanskim govorima / Dejan Sredojević // Језици и културе у времену и простору 6. – 341–350. | Summary

881. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

How much Do Phonetic Realisations of Serbian Accents Actually Differ from Each Other in Various Dialects? / Dejan Sredojević // ГФФНС. – 42, 1 (2017), 323–337. | Резиме

– СУДИМАЦ, Нина

Прилог проучавању прозодијске норме у основној школи на подручју косовско-ресавског дијалекта | Уп. 827.

882. ТАНАСИЋ, Срето

Призренско-тимочка дијалекатска област у „Српском дијалектолошком зборнику“ / Срето Танасић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 9–15. | Резюме

883. ТОТОШКОВИЋ, Оливера

Из говора места Власотинце : етноисторијске особености, фонолошке особености говора и дијалекатска грађа / Оливера Б. Тотошковић // СЈ. – 22 (2017), 657–667. | Summary

884. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Диглосија у српским дијалектима : степен испитаности / Татјана Г. Трајковић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 167–178. | Summary

885. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Проучавање градских говора на простору призренско-тимочке области / Татјана Трајковић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 93–100. | Summary

886. ЋИРИЋ, Љубисав

Фонетско-фонолошки статус полугласника у данашњем говору Лужнице / Љубисав Ћирић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 37–41. | Summary

887. ЋИРКОВИЋ, Светлана

Време идеализованог суживота Срба и Албанаца на Косову и Метохији / Светлана М. Ћирковић // Jezik, književnost, vreme. – 343–360. | Summary

– ЦИЦМИЛ РЕМЕТИЋ, Радојка

Пива потопаи себе | Уп. 718.

888. ЦУКУТ, Слађана

Важније особине вокализма српских говора околине Шипова / Слађана Цукут // ППЈ. – 48 (2017), 209–219. | Summary

889. ЦУКУТ, Слађана

Преношење акцената на проклитику у говорима Срба околине Шипова / Слађана М. Цукут // СЈ. – 22 (2017), 679–686. | Summary

890. ЧОПА, Миљана

Осврт на дијалекатске говоре и њихову функцију у „Великој драми“ Синише Ковачевића / Миљана Б. Чопа // ЗБЈКФФНС. – 7 (2017), 179–195. | Summary

– ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Српска дијалектолошка терминологија и наставна пракса | Уп. 829.

VII. Историја српског језика**а) Опште****891. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора**

Nomen est omen : Срби у будимској доњој вароши Табан : према пописима из 18. века / прир. Вера Филиповић, Александар Рафаиловић. – Београд : Архив Србије, 2014. – 151. / Исидора Г. Бјелаковић // ЗБМСКЈ. – 65, 2 (2017), 717–719. | Приказ

892. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

О језику/језицима Срба у 18. и 19. веку : Језик совершени / Ирена Цветковић Теофиловић. – Ниш : Филозофски факултет у Нишу, 2016. – 240. / Исидора Г. Бјелаковић // ЗБМСКЈ. – 65, 2 (2017), 762–764. | Приказ

893. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Први српски буквари до „Првог српског буквара“ / Рајна М. Драгићевић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 67–76. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Милош

Српски језик под лупом науке | Уп. 545.

– МИЛАНОВИЋ, Александар

Даринка Гортан Премк као историчар језика | Уп. 1083.

894. МИЛАНОВИЋ, Александар

Путевима дијакхроније и синхроније : Теме језикословне у србистици кроз дијакхронију и синхронију : зборник у част Љиљани Суботић / ур. Јасмина Дражић, Исидора Бјелаковић, Дејан Средојевић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2016. – 759. / Александар М. Милановић, Живојин Станојчић, Вера М. Васић // 36МСКЈ. – 65, 2 (2017), 750–761. | Приказ

895. МИЛАНОВИЋ, Александар

Теоријско-методолошки проблеми стварања корпуса славеносрпских текстова / Александар М. Милановић // НССУВД. – 46, 3 (2017), 137–145. | Summary

896. ПАВЛОВИЋ, Слободан

Српска историјска лингвистика на почетку XXI века / Слободан Ј. Павловић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 163–205. | Резюме, Summary

– РЕЧНИК славеносрпског језика : огледна свеска | Уп. 987.

– **СТОЈАНОВИЋ, Јелица**

Пут српског језика и писма | Уп. 484.

б) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло**897. БОЈОВИЋ, Злата**

Преписи штампаних књига у српској средњовековној традицији / Злата Бојовић // Средњи век у српској науци... – 9–17. | Summary

898. ВУКЕЛИЋ, Мирослав

Концепција времена у хиландарском граматичком спису „Осам врста речи“ / Мирослав Вукелић // Jezik, književnost, vreme. – 65–76. | Summary

899. ВУЧИНИЋ, Стево

Prilozi proučavanju Ljetopisa Popa Dukljanina i ranosrednjovjekovne Duklje / Stevo Vučinić. – Cetinje : Fakultet za crnogorski jezik i književnost, 2017. – 303, 20. – (Biblioteka Posebna izdanja ; 25)

900. ИВАНИЋ, Бранка

Извод из бележака о Јелени Балшић : прилог издавању рукописне грађе др Милана Кашанина у фонду Народног музеја / Бранка Иванић // Средњи век у српској науци... – 163–176. | Summary

901. ЈЕЛЕСИЈЕВИЋ, Снежана

Аутографи јеромонаха Пахомија Србина у Рукопису Тројице-Сергијево Лавре 753 / Снежана Јелесијевић // Славистика. – 21 (2017), 261–270. | Резюме + Додатак

902. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

Молитвени запис на свитку ктиторске фреске деспота Стефана Лазаревића / Гордана Јовановић // Семинар српског језика... – 23–33. | Прештампано из: Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности IV, стр. 17–27.

903. ЈОВАНОВИЋ, Томислав

„Слово о Светом кнезу Лазару“ Гаврила Тројичанина / Томислав Ж. Јовановић // Средњи век у српској науци... – 31–42. | Summary

904. ЈОЦИЋ, Никола

Литургија пређеосвећених дарова у српским рукописним служабницима XVII века / Никола Д. Јоцић // Средњи век у српској науци... – 177–184. | Резюме

905. МАТИЋ, Марина

„Синодик“ манастира Савина / Марина Матић // АП. – 39 (2017), 23–33. | Summary

906. МИЛОВАНОВИЋ, Немања

Поновно читање средњовјековног епитафа са Мајевице / Немања Ђ. Миловановић // Филолог. – 15 (2017), 143–154. | Summary

907. ПЕЈЕВ, Димитр

Нови документи за хилендарскија проигумен Паисий от втората половина на XVIII в. / Димитър Пеєв // АП. – 39 (2017), 149–211. | Summary

908. САПОЖЊИКОВА, Олга

Автографи сербских епископов в библиотеке руского слависта Николая Ивановича Надеждина / Ольга Сапожникова // ЗбМСС. – 91 (2017), 201–215. | Summary

**в) Историјска фонетика, граматика, лексикологија,
историја писма и правописа**

909. БАЈИЋ, Весна

Хипотактичке структуре за исказивање темпоралних односа у делу „Стефанит и Ихнилат“ : филолошка и функционалностилска анализа / Весна Бајић // ППЈ. – 48 (2017), 3–30. | Summary

– БАЈОВИЋ, Јелена

Сугласничке алтернације у деκлинацији и конјугацији у српском и руском језику : дијахронијски и синхронијски аспект | Уп. 190.

910. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Синонимија у терминологији код Срба у 18. и 19. веку : математичка географија и астрономија / Исидора Г. Бјелаковић // Словенска терминологија данас. – 305–315. | Summary

911. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Терминологија код Срба у 18. и 19. веку : математичка географија и картографија / Исидора Г. Бјелаковић. – Нови Сад : Два пера, 2017. – 542.

912. ВУЈАКЛИЈА, Данка

Из језичке прошлости Српске деспотовине : Језик повеља и писама Српске деспотовине / Владимир Поломац. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2016. – 495. / Данка Г. Вујаклија // ЗбМСКЈ. – 65, 3 (2017), 1076–1080. | Приказ | Уп. 922, 924.

913. ВУЧКОВИЋ, Снежана

Повест словља : историјсколексиколошка истраживања / Снежана Вучковић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 242.

914. ДИЛПАРИЋ, Предраг

О појмовима *филозофија* и *филозоф* у „Животу деспота Стефана“ Константина Филозофа / Предраг Д. Дилпарић // Средњи век у српској науци... – 145–161. | Summary

915. ДИЛПАРИЋ, Предраг

Употреба инфинитива у записницима са седница Друштва српске словесности : 1842–1853. / Предраг Д. Дилпарић // Филолог. – 15 (2017), 25–43. | Summary

916. ЖУГИЋ, Радмила

Значај очуваности деминутивног суфикса *-ка* за историју српскога језика / Радмила В. Жугић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 49–56. | Резюме

917. ЈАЊИЋ, Марина

Школска терминологија у дијахронијској перспективи / Марина С. Јањић // Словенска терминологија данас. – 331–341. | Резюме

918. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

Српска женска имена на почетку 16. века : на основу пописа Смедеревског санцака из 1516. године / Гордана М. Јовановић, Срђан Д. Катић, Александар М. Јаковљевић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 33–57. | Резюме, Summary + Прилози

– ЈОВИЋ, Надежда

Белићеве „Дијалекти источне и јужне Србије“ у светлу српске језичке дијакроничке | Уп. 1075.

919. ЈОВИЋ, Надежда

Именоване опсцених појмова у српској средњовековној медицинској терминологији / Надежда Д. Јовић // Опсцена лексика у српском језику. –145–163. | Résumé

920. ЈОВИЋ, Надежда

О језику путописа „Поклоњеније гробу господњу“ (1734) Андреја Петковића / Надежда Д. Јовић. – Ниш : Центар за црквене студије, 2017. – 168.

– КНЕЖЕВИЋ, Ивана

Црквенословенизми у радовима владике Николаја (Велимировића) на енглеском језику | Уп. 1019.

921. ЛОМА, Александар

Из историјске топонимије старе Мачве / Александар Лома // ОП. – 24 (2017), 1–17. | Zusammenfassung

922. ЛУТОВАЦ, Тамара

Језик повеља и писама Српске деспотовине / Владимир Поломац. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2016. – 495. / Тамара Лутовац // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 228–232. | Приказ | Уп. 912, 924.

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Суфикси субјективне оцене у домену номинације човека у призренско-тимочким говорима : дијакронички и синхронички аспект | Уп. 863.

923. МИЛОШЕВИЋ, Радослав

Ћирилица у српској математичкој до Лазара Хиландарца / Радослав В. Милошевић // Говори српски пиши ћирилицом. – 152–162. | Summary

924. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Језик повеља и писама Српске деспотовине / Владимир Поломац. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2016. – 495. / Радивоје М. Младеновић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 201–206. | Приказ | Уп. 912, 922.

925. НОВАКОВ, Драгана

Заштитна имена у дечанском „Поменику“ : 1595–1938. / Драгана Новаков // АП. – 39 (2017), 137–147. | Summary

926. ПОЛОМАЦ, Владимир

О правопису и језику повеља и писама Вука Бранковића / Владимир Поломац // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 59–70. | Summary

927. САВИЋ, Биљана*

О војној лексичкој у „Житију краља Милутина“, архиепископа Данила Пећког : на материјалу преписа из „Даниловог зборника“ из 1553. год. / Биљана М. Савић // РФФ. – 18 (2016), 201–207. | Summary

928. САВИЋ, Виктор

Ближе одређење назива за документе у српским манастирским даровницама из епохе Немањића : 1196–1371. / Виктор Д. Савић // СЈ. – 22 (2017), 137–153. | Summary

929. САВИЋ, Виктор

О једном морфолошком дијалектизму у 13. глави „Хиландарског типика“ / Виктор Д. Савић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 77–86. | Summary

930. САВИЋ, Виктор

Српски називи документа у средњем веку : према самим документима (1189–1346) / Виктор Д. Савић // Словенска терминологија данас. – 291–303. | Резюме

931. САМАРЦИЋ, Биљана

Облици диглосије у дипломатичкој и црквеној грађи средњовјековне Босне и Хума / Биљана С. Самарцић // СЈ. – 22 (2017), 249–265. | Summary

932. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Глагол *видети* кроз векове : о значају и потреби изучавања глаголског вида на дијахроној и синхроној равни / Марина Јб. Спасојевић // Средњи век у српској науци... – 199–212. | Summary

933. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Морфолошке карактеристике генитива и локатива, датива и инструментала множине именица у „Паштровским исправама“ (16. и 17. вијек) / Јелица Р. Стојановић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 53–63. | Summary

934. ЧОЛАКОВИЋ, Вера

Славенизми у словима (бесједама) из „Српско-далматинског магазина“ : 1836–1873. / Вера Чолаковић // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 137–144. | Summary

г) Историја српског књижевног језика**935. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна**

Како студенти читају Вуков „Рјечник“ / Рајна Драгићевић // Семинар српског језика... – 107–114.

936. ДРАЖИЋ, Јасмина

Семантичко-деривационо гнездо лексеме *браћ* и његове културолошке импликације у „Српском рјечнику“ Вука Ст. Караџића / Јасмина Дражић // Путевима речи. – 415–426. | Summary

937. ИВАНОВИЋ, Ненад

Један прилог историји српске лексикографије : „Рукописна збирка народних речи“ В. С. Караџића у грађи за „Речник САНУ“ / Ненад Б. Ивановић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 57–65. | Summary

938. ИВАНОВИЋ, Ненад

Траговима српске лексикографске културе : анализа једног рукописног речника из прве половине XIX века / Ненад Б. Ивановић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 77–89. | Резюме

– МАКСИМОВИЋ, Војислав

Непрестана дилема : за и против Вука : Вукови слѣдбеници и противници некада и данас | Уп. 471.

939. МАТИЋ, Томислав

Сложене творенице у „Крешталици“ Јоакима Вујића и њихови аналози у савременом српском језику / Томислав М. Матић // СЈ. – 22 (2017), 413–432. | Summary

– МАЦАНОВИЋ, Ана

Графијска и ортографска проблематика у Друштву српске словесности | Уп. 1135.

940. МАЦАНОВИЋ, Ана

Лингвистичка терминологија Саве Мркаља / Ана З. Мацановић // СЈ. – 22 (2017), 501–517. | Summary

941. МАЦАНОВИЋ, Ана

Морфологија у српским граматикама прве половине 19. века / Ана З. Мацановић // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 115–123. | Summary

942. МАЦАНОВИЋ, Ана

Поводом 170-годишњице незваничне победе Вукове књижевнोजезичке реформе / Ана З. Мацановић // ЈД. – 10 (2017), 19–22.

943. МИЛАНОВИЋ, Александар

Англицизми у српском језику предвуковског периода / Александар Милановић // Семинар српског језика... – 101–106.

944. МИЛАНОВИЋ, Александар

Морфологија у Суботићевој „Српској граматичи“ (1847) / Александар М. Милановић // НССУВД. – 46, 1 (2017), 65–76. | Summary

945. МИЛАНОВИЋ, Александар

Преломна 1827. година : другачији поглед / Александар М. Милановић // КњЈ. – 64, 1/2 (2017), 51–66. | Summary

946. МИЛАНОВИЋ, Александар

Развој српске термиолошке мисли у 19. веку : допринос Лазе Костића / Александар М. Милановић // Словенска терминологија данас. – 317–330. | Резюме

947. МИЛАНОВИЋ, Александар

Творба речи у „Српској граматичи“ (1847) Јована Суботића / Александар М. Милановић // СЈ. – 22 (2017), 361–374. | Summary

948. НУОРЛУОТО, Јуси

Језик Јована Стејића : допринос историји стандардног језика код Срба / Јуси Нуорлуото ; прев. Љиљана Суботић. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Завод за уџбенике : Вукова задужбина, 2017. – 171. – (Едиција Студије о Србима ; 23)

949. ОКУКА, Милош

Са Вуком и (добрим дијелом) уз Вука : „Пештанско-будимскій Скоротеча“ : 1842–1844. / Милош Окука // СЈ. – 22 (2017), 375–390. | Zusammenfassung

– РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Од Вукове трпезе из његовог „Рјечника“ до Матичиног једнотомника | Уп. 698.

– САВИЋ, Виктор

Даничићев рад на историји језика у Друштву српске словесности : 1857–1861. | Уп. 1089.

950. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

У сусрет двестотој годишњици Вуковог издања „Српског рјечника“ / Марина Спасојевић // Даница. – 24 (2017), 260–269.

951. СУВАЈЦИЋ, Бошко

„Срби сви и свуда“ / Бошко Сувајцић // Семинар српског језика... – 151–159.

– ЧОЛАКОВИЋ, Вера

Славенизми у словима (бесједама) из „Српско-далматинског магазина“ : 1836–1873. | Уп. 934.

952. ШАФЕР, Марина

Условне реченице и појам услова у „Старом завјету“ : Ђура Даничић / Марина Шафер // Савремена проучавања језика... – 73–84. | Summary

953. ШИПКА, Данко

У сјени Вукових реформи : о Емануилу Коларовићу и његовим предлозима / Данко М. Шипка // ЛА. – 30 (2017), 12–16. | Summary

**VIII. Речници стари и нови српског језика односно српског
и ког страног језика**

954. БЕРЛИНА, Александра

Slikovni rečnik : rusko-srpski / Alexandra Berlina ; prevod i redaktura Mikita Suprunčuk. – Beograd : Klett, 2017. – 144. – (PONS)

955. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Од орла клокоша до шаренгаће : о речнику орнитонима у српском језику : Орнитолошки речник / Дејан Милорадов, Васа Павковић, Слободан Пузовић, Јавор Рашајски. – Нови Сад : Матица српска, 2016. – 484. / Исидора Г. Бјелаковић // ЗБМСКЈ. – 65, 3 (2017), 1086–1089. | Приказ | Уп. 959, 976.

956. БОГИЧЕВИЋ, Радивој

Мој први илустровани речник : енглеско-српски / аутор текста и илустрација Радивој Богичевић. – 5. изд. – Београд : Evro-Giunti, 2017. – 139.

957. БОШКОВИЋ, Радослав

Руско-српски српско-руски речник / прир. Радослав Бошковић. – Београд : Јасен, 2017. – 1579. – (Библиотека Речник)

958. ВАСИЋ, Вера

Srpsko-mađarski rečnik = Szerb-magyar szótár / Mirjana Burzan, Ágnes Kacziba. – Novi Sad : Izdavački zavod Forum, 2016. – XX, 837. / Вера Васић // ЗБМСФЛ. – 60, 1 (2017), 232–240. | Приказ

– ГЛИШИЋ, Јелена

Лексика народне медицине у тимочко-лужичким говорима | Уп. 838.

– ДИНИЋ, Јакша

Топонимија Буцака | Уп. 626.

959. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Орнитолошки речник / Дејан Милорадов, Васа Павковић, Слободан Пузовић, Јавор Рашајски. – Нови Сад : Матица српска, 2016. – 484. / Рајна Драгићевић // ЗБМСФЛ. – 60, 1 (2017), 240–244. | Приказ | Уп. 955, 976.

960. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Речник славеносрпског језика : огледна свеска / прир. Исидора Бјелаковић, Ирена Цветковић Теофиловић, Александар Милановић. – Нови Сад : Матица српска, 2017. – 299. / Рајна М. Драгићевић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 193–200. | Приказ | Уп. 978, 987, 993.

961. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Српски рјечник или азбучни роман : књижевни делови првог и другог издања (1818, 1852) / Вук Стеф. Караџић ; прир. Миро Вуксановић. – Нови Сад : Издавачки центар Матице српске, 2012. – 555. – (Антологијска едиција Десет векова српске књижевности ; 107) / Рајна М. Драгићевић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 389–394. | Приказ

962. ЂИНЋИЋ, Марија

Семантичко-деривациони речник српскога језика : модел за семантичко-деривациони речник туризама у српском језику / Марија С. Ђинђић // Путевима речи. – 427–440. | Summary

963. ЂОРЂЕВИЋ, Срба

Врањски речовник : речник вароши Врање : врањско-српски (кадимлијски) / Срба Ђорђевић. – 3. изд. (дог'м'њено). – Врање : Удружење ВЕД, 2017. – 254.

964. ЖИКИЋ, Соња

Илустрани енглески речник = Illustrated English Dictionary : енглеско-српски са српским индексом : преко 2.000 појмова / прир. Соња Жикић, Владимир Манчић. – Пирот : Pi-press, 2107. – 208.

965. ЗЛАТКОВИЋ, Драгољуб

Допуна „Речнику пиротског говора“ / Драгољуб Златковић // СДЗб. – 64, 1 (2017), 606–993.

966. ИВАНОВИЋ, Милена

Основна терминологија спољне трговине : украјинско-српски / Милена Ивановић // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 129–157.

– ИВАНОВИЋ, Ненад

Лексикографски поступак у „Огледу Речника СКА“ (1944) и „Речника САНУ“ : на примерима обраде полисемних речи | Уп. 635.

967. ЈАНЕВСКИ, Божин

Петоврела : Од абе до Шушеоке / Божин Јаневски. – Ваљево : Удружење за заштиту добара ваљево Валва, 2017. – 292.

968. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Konferencijska terminologija : srpski-engliski-francuski-nemački / Z. Jovanović // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 128–150.

– ЈОШИЋ, Неђо

Концепт „Речника САНУ“ у свјетлости огледних свески из 1913. и 1944. године | Уп. 645.

969. ЈОШИЋ, Неђо

Речник шумарских термина : енглеско-српски и српско-енглески / Ана Тонић. – Београд : Удружење шумарских инжењера и техничара Србије, 2013. – 302. / Неђо Г. Јошић // НЈ. – 48, 1/2 (2017), 110–113. | Приказ

970. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Језик и религија : појмовник теолингвистике / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2017. – 348.

971. КОПРИВИЦА, Верица

Чешко-српски, српско-чешки речник / Верица Копривица. – Београд : Завод за уџбенике, 2017. – 312.

972. КОСАНОВИЋ, Милан

Lička riznica : riječnik starih riječi, izreke, poslovice, pjesme Plašćanske doline, djela Like i Krajine / Milan R. Kosanović. – Niš : Sven, 2017. – 261.

973. КУЈОВИЋ, Драгана

Arapsko-srpski rečnik / Dragana Kujović. – Beograd : Paideia : Službeni glasnik, 2017. – 400. – (Biblioteka Glossa)

974. ЛАЗАРЕВИЋ, Мирослав

Речник етника и ктетика. Књ. 1, А–Ј / Мирослав Лазаревић. – Београд : Енигматски клуб Нова загонетка : Алма, 2017. – 209. – (Мала енигматска библиотека ; 6)

975. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Ка речнику језика фолклора / Ивана Лазич Коњик // Путевима речи. – 297–312. | Резюме

976. ЛЕРО, Соња

Прилог српској орнитологији и лексикографији : Орнитолошки речник / Дејан Милорадов, Васа Павковић, Слободан Пузовић, Јавор Рашајски. – Нови Сад : Матица

српска, 2016. – 484. / Соња С. Леро // Филолог. – 15 (2017), 408–410. | Приказ | Уп. 955, 959.

977. МАРЧЕТА, Јована

Допринос савременој лексикографији на примеру „Концептуалног фразеолошког речника српског, француског и италијанског језика“ / Јована Марчета // ПЛ. – 18 (2017), 21–28. | Summary

978. МАЦАНОВИЋ, Ана

У сусрет „Речнику славеносрпског језика“ : Речник славеносрпског језика : огледна свеска / прир. Исидора Бјелаковић, Ирена Цветковић Теофиловић, Александар Милановић. – Нови Сад : Магица српска, 2017. – 299. / Ана З. Мацановић // ЗбМСКЈ. – 65, 3 (2017), 1080–1086. | Приказ | Уп. 960, 987, 993.

979. МИЛИЋ, Мира

An English-Serbian Dictionary of Sports Terms as an Aid to Teaching Standardization of English-Based Sports Terminology in Serbian / Mira Milić // English Studies Today. – 369–381.

– **МИЛИЋ, Мира**

„Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina“ : makrostrukturne i mikrostrukturne inovacije | Уп. 1032.

980. МИЛОЈЕВИЋ, Предраг

Речник скаредних речи и израза у српском језику / Предраг Милојевић. – 3. допуњено изд. – Младеновац : Друштво за афирмацију културе Пресинг, 2017. – 249.

981. МОНШАРМО, Мишел

Slikovni rečnik : francusko-srpski / Michèle Moncharmont, Christiane Wirth ; prevod i redaktura Dejan Janković. – Beograd : Klett, 2017. – 144. – (PONS)

– **МУМИНОВИЋ, Глигор**

Топоними Крушева и Вучева | Уп. 673.

982. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Класификација школских речника српског језика / Ђорђе Р. Оташевић // Путевима речи. – 313–324. | Резюме

983. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Мали српски фразеолошки речник / Ђорђе Оташевић. – 2. изд. – Београд : Алма, 2017. – 596. – (Библиотека Речници ; 58)

984. ПАВЛОВИЋ, Петар

Српски речник страних речи у физичкој култури : А–Б / Петар Д. Павловић, Ненад Живановић, Кристина М. Пантелић Бабић. – Лепосавић : Факултет спорта и физичког васпитања ; Гацко : Просвјета ; Ниш : ФИЕП Србија, Секција за историју физичког васпитања и спорта, 2017. – 366.

985. ПАВЛОВИЋ ШАЈТИНАЦ, Маја

Основни руско-српски речник : приручник за ученике, студенте и наставнике / Радмило Маројевић. – Бања Лука : Паневропски универзитет Апеирон, 2016. – 270. – (Едиција Заједничке основе ; 18) / Маја Павловић-Шајтинац // СЈ. – 22 (2017), 733–740. | Приказ

986. ПАЖЋЕРСКИ, Душан-Владислав

Кашупско-српски речник = Kaszëbskò-serbsezi słowôrz / Душан-Владислав Пажђерски, Хана Макурат. – Београд : Алма ; Гдањск : Pracownia Leksykografii, Normalizacji Językowej UG, 2017. – 323. – (Кашупска библиотека ; 4)

– **ПРЋИЋ, Твртко**

„Englesko-srpski kontrastivni rečnik sinonima“ : teorijske i praktične osnove | Уп. 1044.

Какав нам специјализовани речник српског језика највише треба | Уп. 693.

– **РАДИЋ, Првослав**

О тзв. „Великом речнику САНУ“ и неким другим питањима | Уп. 697.

987. РЕЧНИК славеносрпског језика : огледна свеска / прир. Исидора Бјелаковић, Ирена Цветковић Теофиловић и Александар Милановић. – Нови Сад : Матица српска, 2017. – 299. | Уп. 960, 978, 993.

– **РИСТИЋ, Стана**

Обрада општине лексике и њених деривата у „Речнику САНУ“ | Уп. 704.

988. САВИЋ, Биљана

Народна медицинска лексика Великог Блашка (код Бањалуке) / Биљана Савић // СДЗБ. – 64, 1 (2017), 995–1066.

– **САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана**

Антропографска лексика у говорима сврљишког краја : лингвогеографски приступ | Уп. 876.

– **СТИЈОВИЋ, Рада**

Грађа за „Речник САНУ“ : благо које треба сачувати : о дигитализацији листића | Уп. 711.

„Речник САНУ“ као база терминолошких речника : на примеру „Речника кулинарства“ | Уп. 712.

989. ТОЧАНАЦ, Душанка

Француско-српски речник / Душанка Точанац, Тања Динић, Јасна Видић. – Београд : Завод за уџбенике, 2017. – XV, 1169.

990. ТУНА, Енес

Tursko-srpski srpsko-turski rečnik / pripr. Enes Tuna, Sanita Lisica ; sar. Mersiha Lisica, Alma Brnićanin. – Beograd : Јасен, 2017. – 703. – (Biblioteka Rečnik)

991. ФЕТЕР, Грегор

Slikovni rečnik : englesko-srpski / Gregor Vetter ; prevod i redaktura Emina Jeremić Mićović. – Beograd : Klett, 2017. – 144. – (PONS)

992. ФЕТЕР, Грегор

Slikovni rečnik : nemačko-srpski / Gregor Vetter ; prevod i redaktura Nikola Rakić. – Beograd : Klett, 2017. – 144. – (PONS)

– **ЦИЦМИЛ РЕМЕТИЋ, Радојка**

Пива потопаи себе | Уп. 718.

993. ШТАСНИ, Гордана

Речник славеносрпског језика : огледна свеска / прир. Исидора Бјелаковић, Ирена Цветковић Теофиловић и Александар Милановић. – Нови Сад : Матица српска, 2017. – 299. / Гордана Штасни // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 281–288. | Приказ | Уп. 960, 978, 987.

IX. Несловенски језици

994. АЛЕКСИЋ, Ирена

On Exploring the Source and (Un)Reliability : Evidentiality and Epistemic Modality in English Journalistic Discourse / Irena Aleksić // English Studies Today. – 195–206.

995. АЛЕКСОСКА ЧКАТРОСКА, Мирјана

Le nom propre modifié et sa définition / Mirjana Aleksoska-Chkatroska // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 91–106. | Summary

– **АНДРИЋ, Едита**

A szerb glava és a magyar fej főnevekből alkotott összetett szavak kontrasztív elemzése | Уп. 185.

996. АНДРИЋ, Едита

Prevod romana „Gospođica“ na mađarski jezik / Edita Andrić // Andrićeva Gospođica. – 557–571. | Summary

– **АСИМОПУЛОС, Панајотис**

Жуито, зелено, џлаво, црвено : контрастивна анализа грчких и српских фразеолошких комбинација | Уп. 186.

Контрастивни приступ прилозима за место у савременом грчком и српском језику | Уп. 187.

– **АШИЋ, Тијана**

Da, pour, and to clauses in Gradually Teleonomic Verb Constructions : a Comparative Approach to Serbian, French and English | Уп. 188.

997. БАБИЋ АНТИЋ, Јелена

Counterfactual Reasoning and Conceptual Blending in Political Discourse / Jelena B. Babić-Antić, Dragana M. Spasić // ЗбФФП. – 47, 3 (2017), 181–194. | Резиме

998. БАБИЋ АНТИЋ, Јелена

Облици Would и Used to као носиоци модалног и хабитуалног значења у енглеском језику / Јелена Б. Бабић-Антић, Драгана М. Спасић // ЗбФФП. – 47, 2 (2017), 31–40. | Summary

– **БАЛЕК, Тијана**

Komparativni glagoli u srpskom jeziku u poređenju sa engleskim i ruskim | Уп. 191.

999. БЕЋОВИЋ, Мехмед

Alhamijado književnost i jezik njenih stvaralaca u novopazarskom Sandžaku / Mehmed Bećović. – Prijepolje : Divanhana, 2017. – 313.

1000. БИЛАНЦИЈА, Софија

Префикси немачког порекла у скандинавским језицима / Софија А. Биланција, Јелена К. Костић-Томовић // АФФ. – 29, 2 (2017), 21–40. | Summary

1001. БИЛАНЦИЈА, Софија

Savremena nemačka leksikografija / Jelena Kostić-Tomović. – Beograd : FOCUS, 2017. – 322. / Sofija A. Bilandžija // *Prevodilac.* – 36, 3/4 (2017), 83–86. | Приказ | Уп. 1013, 1021.

– **БИЉЕТИНА, Јелена**

The Lexical Field of Verbs of Eating in English and Serbian : a Contrastive Analysis | Уп. 193.

– **БЛАТЕШИЋ, Александра**

Mitološke ličnosti u italijanskoj i srpskoj frazeologiji i paremiologiji | Уп. 195.

1002. БОГЕТИЋ, Ксенија

Exploring Semantic Relations / Katarina Rasulić. – Belgrade : Faculty of Philology, 2016. – 376. / Ksenija Bogetić // *Philologia.* – 15 (2017), 90–92. | Приказ

– **БОЖОВИЋ, Ђорђе**

Konstrukcija za + akuzativ u imenskom kopulativnom predikativu kao deagentizovani marker stava u srpskohrvatskom i albanskom jeziku | Уп. 196.

– **БУБАЊА, Никола**

Параславистичке студије : интерпункција, Дан и Црњански : љубав без генеративности | Уп. 197.

1003. БУКАТАРЕВИЋ, Томислав

The Development of Senses of the English Visual Perception Verbs *See* and *Look* : a Cognitive Linguistic View / Tomislav Bukatarević // English Studies Today. – 225–243.

1004. БУРШИЋ БУДИЦИ, Барбара

Il dialetto sissanese quasi cent'anni dopo : per uno studio comparativo in diacronia tra l'ali e la parlata di oggi / Barbara Buršić-Giudici // Језици и културе у времену и простору 6. – 59–68. | Резиме

– ВАКУЛЕНКО, Максим

Виртуална украјинско--російсько-англијска терминографична лабораторія з фізики: сучасні лінгвистичні технології у фаховій мови | Уп. 20.

– ВИДАКОВИЋ, Мирна

Weasel Claims in Advertisements in English and Serbian | Уп. 199.

– ВУЈЕВИЋ, Вера

Елипса у српском и енглеском | Уп. 202.

– ВУКСАНОВИЋ, Светлана*

Вишезначност и синтагматски лексички односи као извор вербалног лингвистичког хумора у енглеском и српском језику | Уп. 203.

Логичке неправилности и стилске фигуре као извор вербалног лингвистичког хумора у енглеском и српском језику | Уп. 204.

1005. ВУЧЕНИЋ, Марија

Парцијална номинализација инфинитива у старијој италијанској прози / Марија Вученић // Савремена проучавања језика... – 107–112. | Summary

– ГЕОРГИЈЕВ, Ивана

Љубав и новац у српским и шпанским паремијама | Уп. 205.

– ГЛОЂОВИЋ, Аница

Један осврт на глаголско време и вид у енглеском и српском језику | Уп. 214.

– ГЛУМАЦ, Дивна

Значења каузатива у јаранском језику и неки проблеми у преводенју на српски | Уп. 43.

Преводенје јаранског каузатива посесиве са живим субјектом на српски језик | Уп. 44.

– ГРЕГОВА, Рената

The Role of Distinctive Features in the Structure of the Syllable : a Comparative Analysis of English and Slovak | Уп. 215.

– ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

English and Serbian Language in Contact | Уп. 208.

Стандардизовање саобраћајне терминологије у српском језику | Уп. 209.

– ДОЦИ, Дијана

Симболичка употреба језика у номенклатури градских области | Уп. 210.

– ДРОБЊАК, Драгана

Srce u francuskoj i srpskoj frazeologiji | Уп. 211.

Crno-beli svet u francuskoj, španskoj i srpskoj frazeologiji | Уп. 212.

– ДУРБАБА, Оливера

Лингвистичка глобализација или мекдоналдизација језика? | Уп. 213.

– ЂИНЂИЋ, Марија

Обрада лингвистичких и граматичких термина у двојезичном описном речнику : на примеру „Новог турско-српског речника = Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük“ | Уп. 216.

1006. ЂОРЂЕВИЋ, Данијела

Epistemic Modality Markers Used as Hedges in Research Articles / Danijela D. Đorđević // BELLS. – 9 (2017), 25–47.

1007. ЂОРЂЕВИЋ, Драгана

The Arabic Lexicographical Tradition : from 2nd/8th to the 12th/18th Century / R. Baalbaki. – Leiden : Brill, 2014. / Dragana M. Đorđević // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 73–76. | Приказ

1008. ЂОРЂЕВИЋ, Драгана

Razvoj rečničke mikrostrukture u srednjovekovnoj arapskoj leksikografiji / Dragana Đorđević // Jezik, književnost, vreme. – 459–469. | Summary

1009. ЂУРОВИЋ, Татјана

Engleski jezik ekonomske nauke i struke u svetlu kognitivne lingvistike / Tatjana Đurović. – Beograd : Ekonomski fakultet, 2017. – 183.

1010. ENGLISH Studies Today : Words and Visions : Selected Papers from the Third International Conference English Language and Anglophone Literatures Today (ELALT 3) / ed. Vojana Vujin, Mirna Radin-Sabadoš. – Novi Sad : Faculty of Philosophy, Department of English Studies, 2017. – 461.

1011. ЖАРКОВИЋ, Маја

Mjerenje morfološke produktivnosti akronima u engleskom jeziku : onomasiološki pristup / Maја M. Žarković // Philologia. – 15 (2017), 1–14. | Summary

1012. ЖИВИЋ, Наташа

Морфологија француског језика за студенте француског као страног језика : Éléments de morphologie de la langue française pour les étudiants du FLE / Ivan Jovanović. – Niš : Filozofski fakultet, 2016. – 200. – (Biblioteka Elementi) / Наташа Живић // PhM. – 9 (2017), 757–759. | Приказ

1013. ИВАНОВИЋ, Бранислав

Savremena nemačka leksikografija / Jelena Kostić-Tomović. – Beograd : FOCUS, 2017. – 322. / Бранислав Ивановић // ФП. – 44, 2 (2017), 184–186. | Приказ | Уп. 1001, 1021.

1014. ИВАНОВИЋ, Јанко

Глаголска перифраза са функционалним глаголом *даћи* / Јанко Ивановић // Савремена проучавања језика... – 125–136. | Summary

– ЈАГРОВИЋ, Александар

English for Business Purposes : Specialized Translation in Developing an English-Serbian Glossary of Risk Management Terms in Banking | Уп. 47.

1015. ЈАНКОВИЋ, Анита

Анализа кохезивних средстава у кратком тексту на примеру драме „Виски. Без воде. Без леда.“ Тома Харта / Анита В. Јанковић // ЗбФФП. – 47, 4 (2017), 321–337. | Summary + Прилози

– ЈАНКОВИЋ, Марија

Нераздвојни глаголски префикс *ver-* у немачком језику и његови еквиваленти у српском | Уп. 219.

1016. ЈАЋОВИЋ, Јелена

Положај и перспектива француског језика струке / Јелена Г. Јаћовић // Језик и књижевност у глобалном друштву. – 107–118. | Résumé

– ЈОВАНОВИЋ, Вера

О енкодирању аспектуалности у француском и српском језику | Уп. 221.

1017. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Best Practices : Übersetzen und Dolmetschen / Hrsg. Angelika Ottmann. – Berlin : Bundesverband der Dolmetscher und Übersetzer, 2017. – 398. / Z. Jovanović // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 81–84. | Приказ

1018. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Handbuch technisches Übersetzen / Peter A. Schmitt. – 2., aktualisierte Auflage. – Berlin : BDÜ Fachverlag, 2016. – 713. / Zoran R. Jovanović // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 76–81. | Приказ

– ЈОВАНОВИЋ, Иван

О семантичком аспекту француских и српских фразеологизама с лексемом *магарац* | Уп. 223.

Француске и српске паремије у лексичко-семантичком пољу *време* | Уп. 224.

– ЈОВОВИЋ, Милена

Модална и временска употреба перифрастичних глаголских конструкција у италијанском језику и њихови еквиваленти у српском | Уп. 225.

– КАВГИЋ, Александар

Koncept *vremena* u predizbornim sloganima američkih i srpskih predsedničkih kandidata na početku 21. veka | Уп. 226.

– КАРДОШ, Александра

Nominal Diminutives in Informal Serbian and English | Уп. 227.

1019. КНЕЖЕВИЋ, Ивана

Црквенословенизми у радовима владике Николаја (Велимировића) на енглеском језику / Ивана Кнежевић // Универзитетска славистика. – 463–474. | Summary

– КОВАЧ, Јелена

Концептуализација *позитивног* и *негативног* кроз метафоре са белом и црном бојом као изворним доменима у српском и шпанском језику | Уп. 229.

– КОВАЧЕВИЋ, Зорица

Iskustva u међујезичком и међукултурном посредовању између шведског и српског језика : на примеру шведске родно-neutralne личне заменице *hen* | Уп. 230.

1020. КОВАЧЕВИЋ, Предраг

Case Suffixes as Theta Role Signals / Predrag Kovačević // English Studies Today. – 317–332.

1021. КОСТИЋ ТОМОВИЋ, Јелена

Savremena nemačka leksikografija / Jelena Kostić-Tomović. – Beograd : FOCUS, 2017. – 322. | Уп. 1001, 1013.

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Sistem prevođenja engleskih binominalnih složenica na srpski jezik | Уп. 50.

1022. КУЗМАНОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Ана

Језичке и научне идеологије у модерној хиспанској филологији : о првим текстовима на шпанском језику / Ана Н. Кузмановић Јовановић // АФФ. – 29, 1 (2017), 43–54. | Resumen

1023. ЛЕЧ, Ендре

A jog alkotása és nyelve : barangolás a legisztika és lingvisztika világában / Letsch Endre. – Újvidék : Forum, 2017. – 259.

1024. МАКСИМОВИЋ, Светлана

Glagolska vremena u naslovima novinskih članaka u britanskoj štampi / Svetlana Maksimović, Nikola Tatar // Jezik, književnost, vreme. – 285–297. | Summary

- **МАЛЕШЕВИЋ, Михаела**
Prevođenje glagola sa metaforičkom dopunom u engleskom jeziku kao stranom | Уп. 51.
- **МАНДИЋ, Слађана**
Meanings of *White* and *Black* in English and Serbian Idioms : a Contrastive Analysis | Уп. 236.
- **МАНОЈЛОВИЋ, Нина**
Metaforička konceptualizacija ciljnog domena *vreme* | Уп. 237.
Метафоричко мапирање лексеме *future* у енглеском и лексеме *будућности* у српском језику | Уп. 238.
- **МАРЈАНОВИЋ, Саша**
Значењске одлике поредбених фразема францускога и српског језика | Уп. 239.
- 1025. МАРКОВИЋ, Јелена**
Лични метадискурс у писању код изворних и неизворних говорника енглеског језика / Јелена М. Марковић // Филолог. – 15 (2017), 44–60. | Summary
- **МАРКОВИЋ, Маја**
Prosodic Phrasing of Contrastive Topics in English and Serbian | Уп. 241.
- 1026. МАРКОВИЋ, Маја**
From Sound to Speech : an Introduction to English Phonetics and Phonology / Маја Марковић. – Novi Sad : Faculty of Philosophy, 2017. – 296.
- 1027. МАРКОВИЋ, Тијана**
Prirodnost jezika u dobrom filmskom dijalogu : analiza fonetski nerealizovanog subjekta i pripovedačkog istorijskog presenta u korpusu filmskih dijaloga / Tijana Marković // ПЛ. – 18 (2017), 43–53. | Summary
- **МАРЧЕТА, Јована**
Допринос савременој лексикографији на примеру „Концептуалног фразеолошког речника српског, француског и италијанског језика“ | Уп. 977.
Утицај европске културе на језичку слику света говорника српског, француског и италијанског језика : на примеру фразема са кулинарском компонентом | Уп. 242.
- 1028. МАХМУТОВИЋ, Јасмина**
Natur und Kultur als Bildspender für Konzeptualisierung der Wirtschaft / Jasmina Mahmutović // ЖЈ. – 37 (2017), 59–89. | Rezime
- 1029. МИЈОМАНОВИЋ, Стеван**
Conceptual Metaphors of Anaesthesiology / Stevan Mijomanović // BELLS. – 9 (2017), 11–23.
- 1030. МИЛАДИНОВИЋ, Ненад**
The Status of the Genitive of the Deadjectival Nominals in English / Nenad Miladinović // English Studies Today. – 349–367.
- 1031. МИЛАДИНОВИЋ, Ненад**
Temporalni genitiv u engleskom jeziku / Nenad Miladinović // Jezik, književnost, vreme. – 173–188. | Summary
- **МИЛИЋ, Мира**
An English-Serbian Dictionary of Sports Terms as an Aid to Teaching Standardization of English-Based Sports Terminology in Serbian | Уп. 979.
- 1032. МИЛИЋ, Мира**
„Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina“ : makrostrukturne i mikrostrukturne inovacije / Mira Milić, Olga Panić Kavgić, Aleksandra Kardoš // Језици и културе у времену и простору 6. – 245–256. | Summary

1033. МИЛОШЕВИЋ, Иван

Cognitive-Linguistic Investigation of English Phrasal Verbs Related to Plants / Ivan Milošević, Tijana Vesić Pavlović // FU. – 15, 2 (2017), 219–233. | Rezime

– МИЉКОВИЋ, Ивана

Une approche comparative de la parémiologie serbe et française | Уп. 243.

– МИЋИЋ КАНДИЈАШ, Софија

Лексиколошки и лексикографски аспекти превођења енглеских медицинских израза на српски | Уп. 54.

– МИШКЕЉИН, Ивана

Discourse Functions of Topicalization and Left Dislocation in Serbian | Уп. 245.

– МОДЕРЦ, Саша

Italijanski vulgarizam *cazzo* i njegovo prevođenje na srpski jezik | Уп. 55.

– МУТАВЦИЋ, Предраг

О фразеологизмима са лексемом *oïanak* у албанском, румунском и српском језику | Уп. 246.

– НОВАКОВ, Предраг

Neke komponente engleskih teličnih struktura i njihovih srpskih ekvivalenata | Уп. 248.
Formalizovanje relativnih i transponovanih glagolskih vremena u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 249.

– ОЗЕР, Каталин

Ословљавање старијих особа у немачком и српском језику | Уп. 251.

– ОРЧИЋ, Лидија

Метафора у термилошким колокацијама у енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 56.

1034. ПАВЛОВИЋ, Владан

Sintaksička gradjენტnost u engleskom jeziku / Vladan Pavlović. – Niš : Filozofski fakultet, 2017. – 176.

1035. ПАЛИБРК, Ивана

Комуникативна функција графостилема у постдрамском тексту / Ивана Б. Палибрк // (Српски) језик у комуникативној функцији. – 223–234. | Summary

1036. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Linguistic Creativity at Work : Nicknames of Women Tennis Players / Olga Panić-Kavgić // English Studies Today. – 383–400.

1037. ПАОЛИНИ, Микеле

Riferimenti danubiano-balkanici nel „Dizionario della lingua italiana“ di Niccolò Tommaseo e Bernardo Bellini / Michele Paolini // Језици и културе у времену и простору 6. – 257–267. | Résumé

1038. ПЕЉЕВИЋ, Тања

Почетно усвајање читања и писања кинеског језика код кинеске деце / Тања Пељевић // Савремена проучавања језика... – 205–215. | Summary

1039. ПЕТКОВИЋ, Дивна

О субјунктиву у комплетивним реченицама / Дивна Петковић, Веран Станојевић // Језици и културе у времену и простору 6. – 329–339. | Résumé

1040. ПЕТРОВИЋ, Александар

The Cognitive Semantic Analysis of the Roles of the Concept of Unlimited Time in Literary Texts / Aleksandar Petrović // Jezik, književnost, vreme. – 255–266. | Rezime

1041. ПЕТРОВИЋ, Маргита

Inovacije u građenju perfekta u savremenom varijetetu nauatla iz San Sebastijan Sinakatepeka (Puebla, Meksiko) / Margita Petrović // Jezik, književnost, vreme. – 131–142. | Summary

– ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Skraćenice u kontrastu : prilog kontrastivnoj derivatologiji : nemačko-srpski/srpsko-nemački | Уп. 252.

1042. ПЛЕШКО, Мартин

La féminisation linguistique au Sénégal : état des lieux / Martin D. Pleško // Филолог. – 15 (2017), 61–75. | Резиме

– ПОПОВИЋ ПИСАРИ, Милена

Infinito passato italiano retto da verbi modali a controllo e il suo equivalente serbo | Уп. 255.

1043. ПОРТЕР, Стенли

Сейџуагинџа, први превод „Старога завета“ на грчки језик / Стенли Е. Портер ; превод Предраг Ракић // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 63–73.

1044. ПРЋИЋ, Твртко

„Englesko-srpski kontrastivni rečnik sinonima“ : teorijske i praktične osnove / Tvrtko Prčić // Језици и културе у времену и простору 6. – 269–287. | Summary

– ПУХАР, Јелена*

Евиденцијалност у српском и италијанском језику на примерима из дневне штампе | Уп. 257.

– РАДОВАНОВИЋ, Александра

Dynamic Modals : English and Serbian Contrasted | Уп. 258.

– РАДУЛОВИЋ, Милица

The Formal Characteristics of Concealing Euphemisms in English and Serbian | Уп. 260.

– РАДУСИН БРАДИЋ, Наташа

Les adverbes interrogatifs de lieu en français et en serbe | Уп. 261.

1045. САДИКОВИЋ, Амира

From *Bushisms* to *Trumpisms* : Has the Lapse of Time Affected Political Rhetoric? / Amira Sadiković, Selma Đuliman // Jezik, književnost, vreme. – 315–324. | Rezime

1046. САМАРЦИЋ, Мила

O nastanku i razvoju sistema finalnih veznika u italijanskom jeziku / Mila R. Samardžić // АФФ. – 29, 1 (2017), 29–42. | Riassunto

– СЕДЕР, Ружица

Uslovno-koncesivne rečenice u francuskom i italijanskom jeziku i njihovi ekvivalenti u srpskom | Уп. 262.

– СИМИЋ, Звездана

Немачки фразеологизми са компонентом антропоморфних митских бића и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 263.

– СПАСОВИЋ, Милош

Субјективност у управном и неуправном говору у француским и српским новинама | Уп. 264.

– СТАМЕНКОВИЋ, Душан

Језик и кретање : когнитивносемантички огледи | Уп. 266.

Temporalnost u vizuelnom jeziku stripa | Уп. 267.

1047. СТАМЕНКОВИЋ, Иван

Stamping out ISIS: Metaphorical Expressions about Terrorism in Donald Trump's Campaign Speeches / Ivan Stamenković // FU. – 15, 2 (2017), 245–262. | Резиме

– СТАНКОВИЋ, Селена

Лична заменица 3. лица јединине у француском и српском језику | Уп. 268.

1048. СТАНОЈЕВИЋ ГОЦИЋ, Маја

On Conceptual Metaphors in EU Treaties / Маја Stanojević Gocić // English Studies Today. – 415–429.

– СТАНОЈЧИЋ, Славко

Језичке константе у контексту дефиниције појма *резултативне глобализације* и његове евалуативне употребе | Уп. 269.

– СТОЈАНОВИЋ, Олга

О видском парњаштву глагола из когнитивне и компаративне перспективе | Уп. 271.

– СТОЈИЧИЋ, Виолета

Semantička prozodija u kolokacijama i kontekstu u srpskom i engleskom jeziku | Уп. 272.

1049. СТОЈИЧИЋ, Виолета

Heteroglossia in George Orwell's Essays Through Appraisal Theory of Systemic Functional Linguistics / Violeta Stojčić // English Studies Today. – 431–443.

– СУДИМАЦ, Нина

Скраћење вокалског трајања у српском и енглеском језику : контрастивно истраживање | Уп. 273.

1050. ТОРТЕРАТ, Фредерик

Quelques supports de la „Grammaire“ de Dik (1997A, B) pour l'analyse comparative / Frédéric Torterat // ФП. – 44, 1 (2017), 131–148. | Сажетак

1051. ТРАЈКОВИЋ, Тања

Фразеологизми с конституентом соматског порекла у делима албанског писца Исмаила Кадереа / Тања Трајковић, Ана Сивачки // Савремена проучавања језика... – 49–58. | Summary

– ТРИВИЋ, Анета

Телесне метафоре с временским значењем у српском и шпанском језику | Уп. 279.
Тело, простор, време : метафоричка пресликавања у соматској фразеологији | Уп. 280.

– УСПЕНСКИ, Фјодор

Опыты в стихах с острова Туле : „Младшая Эдда“ как памятник лингвистической мысли XIII века | Уп. 13.

– ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Standardnojezička kultura i ideologija standardnih varijeteta u formalnom obrazovanju u Srbiji i u Španiji u XXI veku | Уп. 282.

1052. ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Conceptual Integration in New English Blends in the Register of Popular Culture / Sonja Filipović-Kovačević // Језици и културе у времену и простору 6. – 175–188. | Резиме

1053. ФОРНАРИ ЧУКОВИЋ, Марија

Influenza di Luigi Barzini nella lingua giornalistica italiana / Maria V. Fornari Čuković // Филолог. – 15 (2017), 155–167. | Резиме

– **ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана**

Metaforička značenja engleskog prideva *hard* i srpskog prideva *tvrd* : kognitivnolingvistička analiza | Уп. 283.

A New Approach to Lexicographic Definition of Polysemous Words in English and Serbian | Уп. 284.

– **ХАРТМАН, Јан**

Use of Multiple Parallel Texts in Contrastive Cognitive Linguistics Research : *Completion is up* in English Phrasal Verbs and Its Counterparts in Czech | Уп. 285.

– **ХЛЕБЕЦ, Борис**

Преводачка техника и поступци : енглески језик | Уп. 62.

– **ЦЕКОВИЋ, Невена**

Scusa, sai, ti dico... Gli equivalenti serbi dei segnali discorsivi italiani di origine verbale | Уп. 286.

– **ШИПКА, Данко**

Двојезична терминологија исламских термина | Уп. 287.

1054. ШМИТ, Франсоа

Les femmes, le français et la francophonie : la féminisation linguistique en Belgique, en France, au Québec et en Suisse / Pleško, Martin. – Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. – 215. / Francois S. Schmitt // Филолог. – 15 (2017), 422–427. | Приказ

1055. ШОТРА КАТУНАРИЋ, Татјана

Le français juridique / Katarina Radojković Ilić . – Beograd : Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo i informisanje, 2016. – 167. – (Biblioteka Udžbenici) / Татјана Шотра-Катунарић // ФП. – 44, 1 (2017), 181–183. | Приказ

Х. Балканологија– **АСИМОПУЛОС, Панајотис**

Жуто, зелено, џлаво, црвено : контрастивна анализа грчких и српских фразеолошких комбинација | Уп. 186.

Контрастивни приступ прилозима за место у савременом грчком и српском језику | Уп. 187.

– **ВУКЕЛИЋ, Мирослав**

Концепција времена у хиландарском граматичком спису „Осам врста речи“ | Уп. 898.

– **МУТАВЦИЋ, Предраг**

О фразеологизмама са лексемом *ојанак* у албанском, румунском и српском језику | Уп. 246.

– **ТРАЈКОВИЋ, Тања**

Фразеологизми с конституентом соматског порекла у делима албанског писца Исмаила Кадереа | Уп. 1051.

ХI. Библиографија

1056. БИБЛИОГРАФИЈА за 2015. годину : расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској / библиографију уредила и грађу из Србије, Црне Горе и Републике Српске прикупила Ана Голубовић ; сарадник при сакупљању грађе Стефан Милошевић // ЈФ. – 73, 1/2 (2017), 225–366.

1057. ВРАНЕШ, Александра

Српско језичко и књижевно бивство у библиографији / Александра Б. Вранеш // Српски језик и ћирилица данас. – 91–103. | Summary

1058. ГОЛУБОВИЋ, Ана

Библиографија часописа „Славистика“ I (1997) – XX (2016) / Ана Голубовић, Стефан Милошевић // Славистика. – 21 (2017), 511–618.

1059. ЂОКОВИЋ, Гордана

Bibliografija časopisa „Prevodilac“ : 1982–2016. : 2 / Gordana i Veljko Đoković // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 116–128.

1060. ЂОКОВИЋ, Гордана

Докторске дисертације на Филолошком факултету у Београду : 1996–2012. / Гордана и Вељко Ђоковић // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 114–127.

1061. ЂИНЂИЋ, Марија

Библиографија проф. др Даринке Гортан Премк / Марија С. Ђинђић // Путевима речи. – 15–37.

1062. ЈОВИЋ, Александра

Анотирана библиографија радова из руске лексикологије и лексикографије : 1945–1975. / Александра В. Јовић // ЗбФФП. – 47, 2 (2017), 377–394. | Summary

1063. ЈУРИШИЋ, Марина

Прилог библиографији признско-тимочких говора од 1992. до 2014. године / Марина Јуришић, Јордана Марковић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 127–191. | Summary

1064. ЛОМПАР, Весна

Библиографија радова проф. Мирослава Николића / Весна Ј. Ломпар // НЈ. – 48, 3/4 (2017), 1–8.

1065. МАРКОВИЋ, Бранкица

Поводом значајног јубилеја : 70 година Института за српски језик САНУ (1947–2017) : библиографија издања едиције Монографије Института за српски језик САНУ (2014–2016) / Браница Ђ. Марковић // ЈФ. – 73, 3/4 (2017), 445–462.

1066. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Прилози за грађу лексиколошке и металексикографске библиографије 12 / Ђорђе Р. Оташевић // ЈА. – 30 (2017), 43–58.

1067. ПЕТРОВИЋ, Срђан

Русистичка лингводидактика у часопису „Славистика“ : библиографски преглед / Срђан Петровић // ЖЈ. – 37 (2017), 261–281. | Резюме

– [СЕДАМДЕСЕТ] 70 година Института за српски језик САНУ : између два јубилеја : 2007–2017. | Уп. 1156.

1068. СПИСОК опубликованных работ Игоря Алексеевича Пильщикова : с 1988 по 2017 гг. // ЗбМСС. – 92 (2017), 769–800.

1069. ЦУКУТ, Слађана

Систематична библиографија лексикографских радова : Дијалекатска лексикографија штокавског наречја : од 1818. до 2014. године : библиографија / Љиљана Недельков, Бранкица Марковић // СДЗб. – 62 (2015), 247–326. / Слађана М. Цукут // Филолог. – 15 (2017), 428–431. | Приказ

XII Personalia (биографије, аутобиографије, некролози и слично)

1070. АЛЕКСАНДАР Белић, српски лингвиста века. Књ. 2, Александар Белић и страни слависти; Под кровом Српске академије наука и уметности / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајић, Срето Танасић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 328, 24.

– **АЛЕКСАНДАР Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника :** зборник радова са истоименог научног скупа одржаног од 17. до 18. априла 2015. године | Уп. 1096.

1071. ВЕЉМЕЗОВА, Јекатерина

Тийт-Рейн Вийтосо, лингвист – не-семиотик Тартуско-Московској семиотическој школе / Јекатерина Вельмезова, Калеви Куль // ЗМСС. – 92 (2017), 151–161. | Резиме

1072. ДМИТРИЈЕВ, Петар

Реферат Александра Белића на Лењинградском славистичком научном састанку 1946. г. / П. А. Дмитриев, Г. И. Сафронов // Александар Белић 2. – 123–134. | Резюме

1073. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Лексиколошка истраживања Даринке Гортан Премк / Рајна М. Драгићевић // Путевима речи. – 41–52. | Summary

– **ЋИНЋИЋ, Марија**

Библиографија проф. др Даринке Гортан Премк | Уп. 1061.

1074. ЂОРЂЕВИЋ, Бојан

Александар Белић и страни слависти у Српској академији наука и уметности / Бојан Ђорђевић // Александар Белић 2. – 31–40. | Summary

1075. ЈОВИЋ, Надежда

Белићеви „Дијалекти источне и јужне Србије“ у светлу српске језичке дијахроније / Надежда Д. Јовић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 71–82. | Summary

1076. ЈОВИЋЕВИЋ, Радојица

Допринос Стјепана Куљбакина српској палеославистици / Радојица Јовићевић // Александар Белић 2. – 41–47. | Резюме

1077. ЈОШИЋ, Неђо

Александар Белић у успоменама страних слависта / Неђо Јошић // Александар Белић 2. – 79–90. | Summary

1078. КОСТИЋ ТОМОВИЋ, Јелена

Проф. др Јован Ђукановић : 1931–2016. / Ј. Костић Томовић // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 110–112.

1079. КОСТИЋ ТОМОВИЋ, Јелена

Професор Јован Ђукановић и германистичка лингвистика у Србији након Другог светског рата / Јелена К. Костић-Томовић // ФП. – 44, 1 (2017), 163–179. | Zusammenfassung

1080. ЛИНДА, Јаромир

Преписка Александра Белића с научницима у Чехословачкој / Јаромир Линда // Александар Белић 2. – 147–191. | Summary

1081. МАРКОВИЋ, Александра

Граматишка истраживања Даринке Гортан Премк / Александра М. Марковић // Путевима речи. – 73–90. | Summary

1082. МИЛАНОВИЋ, Александар

Вук Караџић у Друштву српске словесности / Александар М. Милановић // Књижевност и језик у Друштву српске словесности. – 31–45. | Summary

1083. МИЛАНОВИЋ, Александар

Даринка Гортан Премк као историчар језика / Александар М. Милановић // Путевима речи. – 91–106. | Summary

1084. НЕГРИШОРАЦ, Иван

Свети Кирило и Методије : зов исконске речи / Иван Негришорац // ЛМС. – 499, 6 (2017), 853–862.

1085. ПРОХОРОВА, Анжела

Проф. др Витомир Вулетић, добитник Повеље „Радован Кошутић“ за 2016. годину за животно дело / Анжела Прохорова, Ксенија Кончаревић // Славистика. – 21 (2017), 489–490.

1086. РАДОЈЧИЋ, Ружица

Грамагичко наслеђе Богољуба Станковића / Ружица Радојчић // Универзитетска славистика. – 195–206. | Summary

1087. РЕМЕТИЋ, Слободан

Александар Белић и српска дијалектологија / Слободан Реметић // Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника. – 17–26. | Summary

1088. РИСТИЋ, Стана

О лексикографији Александра Белића : из необјављених рукописа / Стана Ристић, Ненад Ивановић // Александар Белић 2. – 195–260. | Summary

1089. САВИЋ, Виктор

Даничићев рад на историји језика у Друштву српске словесности : 1857–1861. / Виктор Савић // Књижевност и језик у Друштву српске словесности. – 77–93. | Summary

– СИМИЋ, Радоје

Сарадња филолога из југословенских центара ван Београда у Белићевим и *белићевским* едисијама | Уп. 1157.

1090. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Допринос проф. др Даринке Гортан Премк српској лексикографији / Марина Љ. Спасојевић // Путевима речи. – 53–72. | Summary + Прилог

1091. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Страни слависти у зборницима објављеним у част Александра Белића / Марина Спасојевић // Александар Белић 2. – 67–77. | Summary

1092. ТАНАСИЋ, Срего

Александар Белић и „Јужнословенски филолог“ / Срего Танасић // Александар Белић 2. – 49–65. | Summary

1093. ТОЛСТОЈ, Никита

Из епистољарног наслеђа академика А. Белича : писма А. Белича к. П. К. Симони, 1898–1904 г. / Н. И. Толстой // Александар Белић 2. – 135–145. | Резиме

1094. ТУРУДИЋ, Момир

Ivan Ivanji / Momir Turudić // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 103–108.

1095. ЧОЛАК АНТИЋ, Бошко

Мирослава Смиљанић Спасић / Бошко Чолак-Антић // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 113–115.

XIII. Институције, научни скупови, часописи, удружења

– АЛЕКСАНДАР Белић, српски лингвиста века. Књ. 2, Александар Белић и страни слависти; Под кровом Српске академије наука и уметности | Уп. 1070.

1096. АЛЕКСАНДАР Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника : зборник радова са истоименог научног скупа одржаног од 17. до 18. априла 2015. године / прир. Јордана Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 191. – (Библиотека Научни скупови)

1097. БЕЛИЋ, Александар

Институт словенских студија у Паризу / Александар Белић ; прев. Небојша Маринковић // Александар Белић 2. – 20–28.

1098. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Друштво српске словесности и проблем израде терминологије / Исидора Бјелаковић // Књижевност и језик у Друштву српске словесности. – 61–76. | Summary

1099. БОЈОВИЋ, Бранкица

Prvi svetski kongers translologije : Pariz 2017. / Brankica Bojović // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 97–103.

1100. БРБОРИЋ, Вељко

Зборник који обавезује : Зборник Института за српски језик САНУ. 3, Српски језик и актуелна питања језичког планирања / ур. Срето Танасић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 204. / Вељко Брборић // Трибина САНУ. – 5 (2017), 335–342. | Приказ | Уп. 1147, 1164.

1101. БРБОРИЋ, Вељко

Повеље Матице српске за неговање језичке културе / Вељко Брборић // ЈД. – 9 (2017), 45–47.

1102. БУБАЛО, Ђорђе

Свакодневна писменост у Краљевству српске земље и поморске / Ђорђе Бубало // ЛМС. – 499, 6 (2017), 863–875.

1103. ВУЈАКЛИЈА, Данка

Заседање Међународне комисије и Међународне радне групе за „Општесловенски лингвистички атлас“ при Међународном комитету слависта : 16–23. октобар 2016, Београд, Србија / Данка Вујаклија // ЗбМФЛ. – 60, 1 (2017), 215–217.

– ГОЛУБОВИЋ, Ана

Библиографија часописа „Славистика“ I (1997) – XX (2016) | Уп. 1058.

1104. ГОЉАК, Светлана

Десет година српске белорусистике / Светлана Гољак // Универзитетска славистика. – 177–183. | Summary

1105. ГРКОВИЋ МЕЈЏОР, Јасмина

Наслеђе солунске браће : Свети Ђирило и Методије и словенско писано наслеђе : 863–2013. / ур. Јованка Радић, Виктор Савић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2014. – 542. – (Старословенско и српско наслеђе ; 1) / Јасмина Грковић-Мејџор // Трибина САНУ. – 5 (2017), 158–162. | Приказ | Уп. 1154.

1106. ДАМЉАНОВИЋ, Дара

Најстарије хрестоматије руског језика за Србе : историјски контекст и савремена перспектива валоризације : „Руска читанка“ Ј. Павловића из 1873. и „Руска читанка за Велику школу“ из 1879. П. Кулаковског / Дара Дамљановић, Ксенија Кончаревић // Универзитетска славистика. – 59–70. | Summary

1107. ДАМЉАНОВИЋ, Дара

Оснивање и развој универзитетске славистике у Србији / Дара Дамљановић // Универзитетска славистика. – 41–57. | Summary

1108. [DVESTO sedemdesiat] 270 rokov dejín, literatúry a jazyka Slovákov vo Vojvodine : zborník prác z Medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala v Novom Sade 16. októbra 2015 / red. Jarmila Hodoličová. – Nový Sad : Slovákistická vojvodinská spoločnosť, 2017. – 400.

1109. ДРАГИН, Гордана

Међународна научна конференција „Језици, културе, комуникације“ : 3–4. јуни 2016., Велико Трново / Гордана С. Драгин // ЗБМСКЈ. – 65, 2 (2017), 747–750.

1110. ДРАГИЋ, Мила

Андрићеви знакови : Andrićevi znakovi = Andrićs Zeichen / hg./ur. Branko Tošović. – Graz : Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz ; Banjaluka : Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske ; Beograd : Svet knjige : NM libris, 2016. – 810. / Мила Драгић // ЗБМСФЛ. – 60, 1 (2017), 255–261. | Приказ

1111. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Улога Друштва српске словесности у развоју српске лексиколошке и лексикографске мисли / Рајна Драгићевић // Књижевност и језик у Друштву српске словесности. – 47–59. | Summary

– ЂОКОВИЋ, Гордана

Bibliografija časopisa „Prevodilac“ : 1982–2016. : 2 | Уп. 1059.

– ЂОРЂЕВИЋ, Бојан

Александар Белић и страни слависти у Српској академији наука и уметности | Уп. 1074.

1112. ЂОРЂЕВИЋ, Весна

[Четрдесет седми] 47. Међународни састанак слависта у Вукове дане / Весна Ђорђевић // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 91–98.

1113. ЂУРИЋ, Милош

Пета међународна научна конференција у Београду : „Култура и/или наука“ / Милош Д. Ђурић // Prevodilac. – 36, 1/2 (2017), 104–109.

1114. ЂУРИЋ, Милош

[Šesnaesta] XVI Naučna konferencija MELISSA na Filološkom fakultetu u Beogradu / Miloš N. Đurić // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 87–90.

1115. ЖЕЊУХ, Петер

Комисије при Међународном комитету слависта : положај и активности, актуелно стање и перспективе / Peter Žeňuch ; translation Марина Хриб // НССУВД. – 46, 1 (2017), 17–30. | Summary + Прилози

1116. ЗАХЊИТКО, Анатолиј

Мовний простір сучасної Європи : типологія лексико-семантичних систем : Единство Європи по даним лексики : монографія / Алексей Александрович Кретов, Оксана Михайловна Воевудская, Инна Александровна Меркулова, Владимир Тихонович Титов. – Воронеж : Воронежский государственный университет : Издательский дом ВГУ, 2016. – 412. / Анатолиј Загнітко, Жанна Краснобаєва-Чорна // Славистика. – 21 (2017), 454–456. | Приказ

1117. ИВАНОВИЋ, Милан

Други међународни научни скуп „Српско језичко и књижевно наслеђе на простору данашње Црне Горе. Српски језик и књижевност данас“, 26–28. мај 2017, Подгорица, Црна Гора / Милан Ивановић, Милорад Дурутовић // ЗБМСФЛ. – 60, 2 (2017), 273–277.

1118. ЈАКОВЉЕВИЋ, С.

Година 1847. као жива прошлост / С. Јаковљевић // *Prevodilac*. – 36, 3/4 (2017), 98–102.

1119. ЈЕЗИК, књижевност, време : jezička istraživanja : zbornik radova / ur. Biljana Mišić Pić, Vesna Lopičić. – Niš : Filozofski fakultet, 2017. – 502. – (Biblioteka Naučni skupovi)

1120. ЈЕЗИК, књижевност и популарна култура : зборник радова са Пете међународне конференције Факултета за стране језике / ур. Тијана Парезановић, Валентина Будинчић, Даница Б. Карић. – Београд : Алфа БК универзитет, 2017. – 227.

1121. ЈЕЗИК и књижевност у глобалном друштву : тематски зборник радова са шестог међународног научног скупа Наука и савремени универзитет 6 (2016) / ур. Гордана Ђигић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 286. – (Библиотека Научни скупови)

1122. ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 6 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 639.

1123. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Међународна научна конференција у Бањалуци : „Ново и традиционално у настави руског језика као страног“ / З. Јовановић // *Prevodilac*. – 36, 1/2 (2017), 93–97.

1124. ЈОСИПОВИЋ, Сандра

Problems and Dilemmas of Teaching and Learning Theory and Practice in Formal Education, Arandelovac, Serbia, May 26–27, 2017 / Sandra Josipović // *Philologia*. – 15 (2017), 81–82.

1125. КЊИЖЕВНОСТ и језик у Друштву српске словесности / ур. Злата Бојовић. – Београд : САНУ, 2017. – 219. – (Научни скупови ; 158. Одељење језика и књижевности ; 29 ; 158)

1126. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Јубилеј наше прве катедре за проучавање стране филологије : сто четрдесет година београдске славистике / Ксенија Кончаревић // *Универзитетска славистика*. – 11–24.

1127. КОРДА ПЕТРОВИЋ, Александра

Међународни славистички скуп у Скопљу : Скопље, 15–16. јун 2017. / Александра Корда Петровић // *Славистика*. – 21 (2017), 500–501.

1128. КОСТИЋ, Миленка

Међународна научна конференција „Украјинистика и словенски свет : поводом 25 година украјинистичких студија на Универзитету у Београду“ : Београд, 17–19. новембар 2016. / Миленка Костић // *Славистика*. – 21 (2017), 508–510.

1129. КОСТИЋ ГОЛУБИЧИЋ, Мирјана

Бројеви у настави на београдској полонистици / Мирјана Костић Голубичић // *Универзитетска славистика*. – 327–338. | Summary

– КОСТИЋ ТОМОВИЋ, Јелена

Професор Јован Ђукановић и германистичка лингвистика у Србији након Другог светског рата | Уп. 1079.

1130. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Конференција EUROJOS-XII : „Słownik językowy, leksykon, encyklopedia w perspektywie badań porównawczych Słowian i ich sąsiadów“ : Лублин, 7–9. XII 2016. год. / Ивана В. Лазич Коњик // *ЈФ*. – 73, 1/2 (2017), 183–186.

1131. ЛОМА, Александар

На именословним врелима VII : „Стари српски архив“ 15 (2016) / Александар Лома // *ОП*. – 24 (2017), 247–250. | Приказ

1132. ЛОМА, Александар

Четрдесет година „Ономатолошких прилога“ / Александар Лома // Трибина САНУ. – 5 (2017), 208–214. | Приказ

1133. ЛУКАШАНЕЦ, Александар

Организација XV Међународног сјезда славистов у Минске : итoги и перспективе мировой славистики / А. А. Лукашанец // НССУВД. – 46, 1 (2017), 7–16. | Summary

1134. МАКСИМОВИЋ, Јелена

Tri decenije studija srpskog jezika i književnosti na Univerzitetu u Nišu : hronologija, stanje i perspektive / Jelena Ž. Maksimović, Jelena S. Osmanović // PhM. – 9 (2017), 447–461. | Summary

1135. МАЦАНОВИЋ, Ана

Графијска и ортографска проблематика у Друштву српске словесности / Ана Мацановић // Књижевност и језик у Друштву српске словесности. – 95–109. | Summary

– МИЛАНОВИЋ, Александар

Вук Караџић у Друштву српске словесности | Уп. 1082.

1136. МИЛИЋ, Исидора

Настава руског језика у курикулумима Филозофског факултета Универзитета у Приштини / Исидора Милић // Универзитетска славистика. – 241–255. | Summary

1137. МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Проучавање чешког језика на Катедри за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду / Катарина Митрићевић Штепанек // Универзитетска славистика. – 119–134. | Summary

1138. МОСКОВКИН, Леонид

Преподавање руског језика как иностранног у Санкт-Петербургом (Ленинградском) универзитете : XVIII–XX вв. / Леонид Викторович Московкин // Универзитетска славистика. – 27–39. | Summary

1139. НИКИТОВИЋ, Зорица

Научна конференција „Српско писано наслеђе и историја средњовјековне Босне и Хума“ : 19–20. јуни 2017. године, Андрићев институт у Андрићграду, Вишеград / Зорица Никитовић // ЗбМСФЛ. – 60, 2 (2017), 278–280.

1140. ОДЛУКА одбора за Доделу награде „Павле и Милка Ивић“ // Славистика. – 21 (2017), 491–494.

1141. ПАВЛОВИЋ, Јелена

Округли сто посвећен ономастици „Знаковни карактер личног имена“ = Крџла маса по ономастика „Знаков карактер на собствените имена“ / Јелена Павловић // ЈА. – 30 (2017), 61–63.

1142. ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Двадесет година лектората словачког језика на Универзитету у Београду / Стефана Пауновић Родић, Далибор Соколовић // Универзитетска славистика. – 135–140. | Summary

1143. ПАШЧЕНКО, Евген

З історії хорватської україністики / Євген Пашенко // Україністика і словенски свет. – 63–71. | Summary

1144. ПЕРКУЧИН, Слободанка

О изучавању језичке дијакронije на студијама русистике у Србији / Слободанка Перкучин // Универзитетска славистика. – 209–222. | Summary

1145. ПЕТРОВИЋ, Срђан

[Петедет пети] LV Скуп слависта Србије : Београд : 30–31. јануар 2017. / Срђан Петровић // Славистика. – 21 (2017), 502–507.

1146. ПИПЕР, Предраг

Вук Стефановић Караџић : 1787–1864–2014. / ур. Нада Милошевић-Ђорђевић. – Београд : Српска академија наука и уметности, 2015. – XVI, 638. – (Научни скупови ; 156. Одељење језика и књижевности ; 27) / Предраг Пипер // Трибина САНУ. – 5 (2017), 140–147. | Приказ

1147. ПИПЕР, Предраг

Зборник Института за српски језик САНУ. 3, Српски језик и актуелна питања језичког планирања / ур. Срето Танасић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 204. / Предраг Пипер // Трибина САНУ. – 5 (2017), 331–335. | Приказ | Уп. 1100, 1164.

1148. ПИПЕР, Предраг

О српској лингвистичкој русистици друге половине XX века / Предраг Пипер // Универзитетска славистика. – 341–359. | Summary

1149. ПИПЕР, Предраг

О улози националне академије у обликовању културне и језичке политике / Предраг Пипер // ЛМС. – 500, 4 (2017), 520–528.

1150. ПОПОВИЋ, Људмила

Роль та завдання україністики в сучасній славистиці : з нагоди 25-річчя україністичних студій у Белградським університеті / Людмила Попович // Україністика и словенски свет. – 18–44. | Summary

1151. РАДОВИЋ ТЕШИЋ, Милица

О „Лингвистичким састанцима“ у Институту за српски језик : од 24. 10. 1952. до 12. 05. 1958. године / Милица Н. Радовић Тешић // Путевима речи. – 549–560. | Summary

1152. РАДОВИЋ ТЕШИЋ, Милица

О „Лингвистичким састанцима“ у Институту за српски језик САНУ : од 24. 10. 1952. до 12. 05. 1958. године / Милица Радовић Тешић // Александар Белић 2. – 261–318.

– РАДОЈЧИЋ, Ружица

Граматичко наслеђе Богољуба Станковића | Уп. 1086.

– САВИЋ, Виктор

Даничићев рад на историји језика у Друштву српске словесности : 1857–1861. | Уп. 1089.

1153. САВИЋ, Виктор

Књижевност и језик у Друштву српске словесности : хроника с научног скупа / Виктор Савић // ЗбМСФЛ. – 60, 1 (2017), 209–214.

1154. САВИЋ, Виктор

Свети Ђирило и Методије : ‘учитељи словенског језика’ и наши првоучитељи : Свети Ђирило и Методије и словенско писано наслеђе : 863–2013. / ур. Јованка Радић, Виктор Савић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2014. – 542. – (Старословенско и српско наслеђе ; 1) / Виктор Савић // Трибина САНУ. – 5 (2017), 165–167. | Приказ | Уп. 1105.

1155. САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са VIII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 2. априла 2016. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2017. – 290.

1156. [СЕДАМДЕСЕТ] 70 година Института за српски језик САНУ : између два јубилеја : 2007–2017. / ур. Марта Бјелетић, Јасна Влајић-Поповић, Марина Спасојевић ; прир. Марина Спасојевић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 337.

1157. СИМИЋ, Радоје

Сарадња филолога из југословенских центара ван Београда у Белићевим и *белићевским* едицијама / Радоје Симић // Александар Белић 2. – 91–122. | Summary

1158. СЛАВКОВИЋ, Јелена

[Двадесет трећи] 23. међународни конгрес византијских студија / Јелена Р. Славковић // ЗбМСКЈ. – 65, 1 (2017), 326–327.

1159. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Место сорабистике на Универзитету у Београду у савременим сорабистичким оквирима / Далибор Соколовић // Универзитетска славистика. – 283–291. | Summary

1160. СПАСОВА ЛЕСНЕВСКА, Димитрина

Традиции и современное состояние исследований делового русского языка в болгарской русистике / Димитрина Спасова Лесневская // Универзитетска славистика. – 475–487. | Summary

– СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Страни слависти у зборницима објављеним у част Александра Белића | Уп. 1091.

1161. СРЕДЊИ век у српској науци, историји, књижевности и уметности : VIII Научни скуп, Деспотовац–Манасија, 20–21. август 2016. / ур. Гордана Јовановић. – Деспотовац : Народна библиотека Ресавска школа ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 237.

1162. СТАНИЋ, Драган

Језички радови Српске књижевне задруге / Драган Станић // ЈД. – 9 (2017), 48–50.

1163. СТЕФАНОВИЋ, Марија

О изменама наставног плана основних академских студија на студијској групи Руски језик и књижевност у периоду пре и након акредитације / Марија Стефановић // Универзитетска славистика. – 293–311. | Summary

– ТАНАСИЋ, Срето

Александар Белић и „Јужнословенски филолог“ | Уп. 1092.

1164. ТАНАСИЋ, Срето

Језичка политика у српском језику : Зборник Института за српски језик САНУ. 3, Српски језик и актуелна питања језичког планирања / ур. Срето Танасић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 204. / Срето Танасић // Трибина САНУ. – 5 (2017), 342–351. | Приказ | Уп. 1100, 1147.

– ТАНАСИЋ, Срето

Призренско-тимочка дијалекатска област у „Српском дијалектолошком зборнику“ | Уп. 882.

1165. ТОДИЋ, Бојана

Седамдесет година Института за српски језик / Бојана Тодић // Prevodilac. – 36, 3/4 (2017), 7–17. | Summary

1166. ТРИБУНСКИ, Павел

Общество содействия славистике : 1917 – начало 1920-х гг. / Павел Александрович Трибунский // Славистика. – 21 (2017), 271–285. | Резиме

1167. УКРАЈИНИСТИКА и словенски свет : зборник научних радова : поводом 25 година украјинистике на Универзитету у Београду / ур. Људмила Поповић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 450.

1168. УНИВЕРЗИТЕТСКА славистика : традиције, савремено стање, перспективе : међународни научни зборник поводом 140 година Катедре за славистику Београдског универзитета = УНИВЕРСИТЕТСКАЯ славистика : традиции, современное состояние, перспективы : международный сборник научных статей посвященный 140-летию Кафедры славистики Белградского университета / ур. Ксенија Кончаревић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 537.

1169. УШАКОВА, Александра

История преподавания славянских языков в Тюменском государственном университете / Александра Павловна Ушакова // Универзитетска славистика. – 185–194. | Summary

1170. УШАКОВА, Александра

Сербский язык в Тюмени : сотрудничество и перспективы / Александра Павловна Ушакова, Светлана Александровна Шишкина // Славистика. – 21 (2017), 495–499.

1171. ЧИЖМАРОВА, Марија

Українська мова та культура в Словаччині / Марія Чижмарова // Україністика и словенски свет. – 72–82. | Summary

XIV. Разно

1172. ВУЧО, Јулијана

Afirmisanje kulturnog i jezičkog identiteta migranata : ka skladnom životu u novoj zajednici / Julijana Vučo // Језици и културе у времену и простору 6. – 631–639. | Summary

1173. МАНДИЋ ИВКОВИЋ, Ана

Деконструкција вишејезичности образовног система у свету доминације политичких моћи / Ана Мандић Ивковић // Савремена проучавања језика... – 273–282. | Summary

1174. МАТИЦКИ, Миодраг

Држава језика нема границе / Миодраг Матицки // ЈД. – 9 (2017), 50–53.

РЕГИСТАР ИМЕНА

Ђирилица

- Абоді, Моника 260 [383]
 Абрамова, Анжелика Г. 22, 32
 Аврамова, Цветанка 139, 140
 Ајдачић, Дејан 232 [39], 245 [207],
 251 [288, 289, 293], 252 [295],
 260 [389], 283 [603]
 Ајмолдина, Алија, в. Aimoldina,
 Aliya
 Ајџановић, Јелена 274 [517]
 Ајџановић, Милан С. 283 [604]
 Акимова, Марина 253 [308]
 Алановић, М. 150
 Алановић, Милан 57
 Алановић, Миливој Б. 21–35, 243
 [182], 267 [454], 272 [506, 507,
 508], 283 [604], 300 [739, 740]
 Алексић, Будимир 305 [790]
 Алексић, Данило С. 272 [509]
 Алексић, Ирена 323 [994]
 Алексић, Мариана З. 243 [183,
 184], 264 [426], 283 [604]
 Амека[Феликс], в. Амека, Feliks
 Андерсон, Јаника, в. Андерсон,
 Јаника
 Андерсон, Јаника 232 [40], 253
 [308]
 Андрић, Едита 232 [40], 243 [185],
 284 [604], 324 [995, 996]
- Андрић, Иво 158, 234 [57], 258
 [363], 272 [506, 509], 276 [535],
 295 [700], 300 [740–743], 302
 [770], 305 [791], 306 [799, 800],
 324 [996], 337 [1110], 339 [1139]
 Аничичић, Градимир Д. 272 [502]
 Антоновић, Михаило 229 [15]
 Антонић, Ивана 40, 58, 98, 272
 [509], 300 [742]
 Апресјан, Ј. Д. 156, 157, 199, 203,
 205, 216
 Арсенијевић, Нада 272 [509], 273
 [510], 300 [743]
 Арсић, Ирена 174
 Архипов, Александр В. 22, 23, 25,
 33
 Асимопулос Панајотис, Георгиос
 243 [186, 187], 273 [511], 284
 [604], 324 [996], 332 [1055]
 Ашић, Тијана В. 63–71, 85, 96, 99,
 185, 243 [188], 273 [511], 324
 [996]
- Бабик, Вјеслав, в. Babik, Wiesław
 Бабић Антић, Јелена Б. 324 [997,
 998]
 Бабић, Биљана 234 [66], 307 [811]
 Бабић, Виолета 272 [502], 298
 [726], 307 [812]
 Бабић, Жељка 232 [41], 300 [744]

- Бабић, Здравко 251 [290]
 Бабић, Миланка Ј. 267 [455, 456],
 269 [477], 273 [512]
 Байович, Е. Р., в. Бајовић, Јелена
 Бајић, Весна 316 [909]
 Бајић, Љиљана 69
 Бајовић, Јелена Р. 243 [189, 190],
 253 [308], 270 [492], 273 [512],
 284 [604], 316 [909]
 Бакрач, Милица В. 267 [457]
 Балек, Тијана И. 207–224, 243
 [191, 192], 253 [309], 273 [512],
 324 [998]
 Балтова, Юлия 136, 140
 Балцер, Ентони, в. Bulger, Anthony
 Балшић, Јелена 315 [900]
 Бан, Матија 174
 Банасјак, Јакуб, в. Banasiak, Jakub
 Бандиловска, Елизабета М. 264
 [427]
 Барановска, Оксана, в.
 Баранівська, Оксана
 Баранівська, Оксана 253 [310], 260
 [389]
 Барбатесковић, Ана 284 [605]
 Барјактаревеић, Данило 75, 96
 Бармињски, Ј. 155
 Бартмињски, Жежи 146
 Барчот, Б. 153
 Батас, Ана С. 270 [493], 273 [512]
 Бауринг, Џ. 155
 Башановић Чечовић, Јелена 264
 [428]
 Башић, Ивана С. 267 [458]
 Беговић, Катарина В. 152, 284
 [606]
 Белей, Любомир 251 [291], 266
 [450]
 Белеј, Љубомир, в. Белей, Любо-
 мир
 Бели Генц, Јулијана С. 304 [786]
 Белић, Александар 31, 33, 38, 57,
 82, 96, 144, 155, 156, 159, 160,
 174, 175, 176, 227, 271 [496],
 295 [703], 308 [830], 310 [844,
 845], 311 [850, 854, 855], 312
 [863, 867], 313 [872, 879, 882],
 314 [885, 886], 317 [918], 333
 [1063], 334 [1070, 1072, 1074–
 1077, 1080], 335 [1087, 1088,
 1089, 1091, 1092, 1093], 336
 [1095, 1096, 1097], 337 [1111],
 340 [1152], 341 [1157, 1160,
 1163]
 Белич, А., в. Белић, Александар
 Бенаккьо, Розанна 253 [309]
 Березович, Е. 149
 Берлина, Александра, в. Berlina,
 Alexandra
 Бертинет, [П. М.] 221
 Бећовић, Мехмед 324 [999]
 Бехилова, Јулија, в. Behýlová, Júlia
 Биланџија, Софија А. 324 [1000,
 1001]
 Билкова, Јана, в. Bílková, Jana
 Биљетина, Јелена 243 [193], 284
 [606], 324 [1001]
 Бјанко, Клаудија, в. Bianco,
 Claudia U.
 Бјелајац, Санда 235 [69]
 Бјелаковић, Андреј 244 [194]
 Бјелаковић, Исидора Г. 148, 284
 [606, 607], 314 [891, 892], 315
 [894], 316 [910, 911], 320 [955,
 960], 322 [978], 323 [987, 993],
 336 [1098]
 Бјелетић, Марта Ж. 155, 168, 284
 [608], 341 [1156]
 Благоева, Диана 136, 140, 141, 170
 Благојева, Дијана, в. Благоева,
 Диана
 Благојевић, Савка Н. 300 [745]

- Блатешић, Александра 244 [195], 284 [608], 324 [1001]
- Богдановић, Маријана 284 [609], 300 [745]
- Богдановић, Недељко Р. 74, 75, 80, 86, 87, 96, 284 [610], 308 [830]
- Богдановић, Предраг Ци 302 [771]
- Богетић, Ксенија 324 [1002]
- Богичевић, Радивој 320 [956]
- Бодрич, Радмила 235 [70]
- Божовић, Григорије 300 [746]
- Божовић, Ђорђе 229 [16], 244 [196], 267 [459], 273 [512, 513], 324 [1002]
- Боздјехова, Ивана, в. *Bozděchová, Ivana*
- Бојовић Манић, Јована Д. 300 [746]
- Бојовић, Бранкица 336 [1099]
- Бојовић, Злата 176, 227, 315 [897], 338 [1125]
- Бојовић, Ивана 229 [17]
- Бојовић, Милевица 235 [71]
- Бонджолова, Валентина 264 [429]
- Борнникова, Наталија В. 39, 42, 48, 49, 57
- Бошковић, Драган Б. 300 [747]
- Бошковић, Ивана 235 [72]
- Бошковић, Радослав 320 [957]
- Бошњаковић, Жарко С. 97, 273 [513], 284 [611], 309 [831, 832]
- Братанић, Маја 230 [18], 264 [429]
- Браун, В. 152
- Брборић, Бранислав 299 [727]
- Брборић, Вељко Ж. 152, 160, 272 [502, 503], 285 [612], 299 [728, 735], 307 [813, 814, 815], 336 [1100, 1101]
- Брдар, Сања 273 [514]
- Бубало, Ђорђе 336 [1102]
- Бубања, Никола 244 [197], 300 [747], 324 [1002]
- Бугарски, Стеван Ј. 285 [612], 300 [747], 309 [833]
- Будинчић, Валентина 227, 338 [1120]
- Букатаревић, Томислав 325 [1003]
- Букумирић, Милета 74, 75, 80, 96, 312 [868], 313 [874]
- Булигина, Т. В. 208, 221
- Булыгиной, Т. В. 57
- Буњак, Петар 146, 234 [59]
- Буршић Ђудици, Барбара, в. *Buršić-Giudici, Barbara*
- Вакуленко, Максим Олегович 230 [20], 253 [310], 325 [1004]
- Валент(ова), Ана Маргарета В., в. *Valentová, Anna Margaréta*
- Валентиновна Рожкова, Тамара 258 [368]
- Валентова, Ивета, в. *Valentová, Iveta*
- Валетопулос, Фридерикос, в. *Valetopoulos, Freiderikos D.*
- Ван Валин, Р. Д. 208
- Васић, Вера М. 22, 24, 25, 33, 57, 268 [473], 285 [613], 315 [894], 320 [958]
- Васић, Д. 158
- Вахтарчик, Јана, в. *Wachtarczyk, Јана*
- Вацев, Властимир Малко 264 [430]
- Вежбицкая, Анна 39, 41, 57
- Векслер, Пол, в. *Wexler, Paul*
- Велёвич, Бояна М., в. Вељовић, Бојана
- Велимирац, Светлана 230 [21]
- Вельмезова, Екатерина 334 [1071]
- Вељковић Станковић, Драгана Д. 152, 272 [504], 285 [614], 300 [748], 307 [816]

- Вельковић, Жарко Б. 270 [494], 299 [729]
- Вельмезова, Јекатерина, в. Вельмезова, Јекатерина
- Вельовић, Бојана М. 73–100, 273 [514], 309 [835, 836]
- Вендлер, З[ено] 208, 214, 215, 221
- Венжинович, Наталија, в. Венжинович, Наталија
- Венжинович, Наталија 253 [311]
- Верейтинова, Марија, в. Верейтинова, Марија Михайловна
- Верейтинова, Марија Михайловна 244 [198], 253 [311], 285 [614]
- Верижникова, Елена В. 39, 42, 48, 49, 57
- Весели, Војтјех, в. Veselý, Vojtěch
- Видаковић, Мирна 244 [199], 300 [748], 325 [1004]
- Видановић, Ђорђе 230 [22]
- Видановић, Неда 300 [749], 303 [776]
- Видић, Јасна 323 [989]
- Видоески, Божо 74, 75, 97
- Вийтосо, Тийт-Рейн 334 [1071]
- Вилкул, Тетјана 266 [451]
- Вилсон, Д. 155
- Витас, Душко 285 [615]
- Вићентић, Биљана 123, 132
- Вицановић, Марина М. 285 [615], 301 [750]
- Вишневац, Вишня Б., в. Вишњевац, Вишня
- Вишњевац, Вишня Б. 253 [312, 313, 314]
- Вјемер, В. 155
- Влајић-Поповић, Јасна Б. 155, 162, 171, 285 [616, 617], 341 [1156]
- Влајковић, Немања 235 [74]
- Воевудская, Оксана Михайловна 337 [1116]
- Войводић, Дойчил 151, 244 [200], 251 [292], 253 [315], 254 [315], 273 [514]
- Војводић, Дојчил, в. Войводић, Дойчил
- Волкава, Јаѓенија 169
- Волкова, Јекатерина 244 [201], 254 [315], 285 [617], 298 [724]
- Волкова, Јевгенија, в. Волкава, Јаѓенија
- Волнич Павловска, Ева, в. Wolnicz-Pawłowska, Ewa
- Вондрачек, Милослав, в. Vondráček, Miloslav
- Воркапић, Теодора 301 [751]
- Вранеш, Александра Б. 269 [481], 333 [1057]
- Вранић, Ивана 230 [23]
- Вујадиновић, Ненад 75, 97
- Вујаклија, Данка Г. 230 [24], 316 [912], 336 [1103]
- Вујевић, Вера 244 [202], 273 [514], 325 [1004]
- Вујић, Јелена 301 [752]
- Вујић, Јоаким 278 [557], 303 [776], 318 [939]
- Вујовић, Душанка 273 [515], 285 [617]
- Вујовић, Лука 75, 81, 97
- Вукелић, Мирослав 150, 151, 266 [451], 315 [898], 332 [1055]
- Вуковић, Гордана 57
- Вуковић, Јован 39, 57, 75, 85, 89, 97, 99, 104, 106, 110, 120
- Вуксановић, Ивана 235 [75]
- Вуксановић, Миро 320 [961]
- Вуксановић, Момчило Р. 267 [460]
- Вуксановић, Светлана С. 244 [203, 204], 274 [515], 301 [752], 325 [1004]
- Вулетић, Витомир 185, 186, 335 [1085]

- Вуловић, Наташа С. 243 [184], 251 [292], 285 [618, 619], 290 [658], 291 [665], 298 [724], 309 [837]
Вучинић, Марија 325 [1005]
Вучинић, Стево 264 [431], 315 [899]
Вучковић, Драгана 232 [42]
Вучковић, М[арија] 147, 148
Вучковић, Петар 230 [25]
Вучковић, Радомир Н. 267 [461]
Вучковић, Снежана П. 154, 285 [620], 316 [913]
Вучо, Јулијана 342 [1172]
- Гаев, Тања 254 [316], 266 [451]
Газдић, Јелена Ј. 154, 267 [462]
Гајда, С. 154
Гаљковски, А. 155
Гарбера, Ирина, в. Гарбера, Ирина
Гарбера, Ирина 254 [317]
Георгиев Јанев, Борјан 265 [435]
Георгиева, Цветелина Николова 135–142, 157,
Георгијев, Ивана 244 [205], 286 [620], 298 [724], 325 [1005]
Георгијева, Цветелина Н., в. Георгиева, Цветелина Николова
Гернгрос, Гинтер 235 [76], 241 [152]
Гетка, Јоана, в. Гетка, Ђоанна
Гладкова, Х. 155
Гледић, Бојана 235 [76]
Глигорић, Слободанка 235 [77]
Глишић, Јелена 286 [620], 309 [838], 320 [958]
Гловња, Јурај, в. Glovňa, Juraj
Глојовић, Аница 245 [214], 274 [515], 325 [1005]
Глумац, Дивна 232 [43, 44], 274 [515], 301 [752], 325 [1005]
Глушац, Татјана Ј. 235 [78, 79], 240 [150]
Голетиани, Л. 155
Голубовић, Ана В. 162–171, 332 [1056], 333 [1058], 336 [1103]
Гољак, Светлана В., в. Гољак, Светлана
Гољак, Светлана 244 [206], 245 [207], 251 [293], 254 [318], 286 [620], 336 [1104]
Горјанц, Војко 230 [25], 264 [432]
Гортан Премк, Даринка С. 39, 40, 51, 55, 56, 57, 227, 264 [427], 286 [621, 622], 287 [555, 630], 291 [662], 293 [676, 682], 294 [694], 296 [708], 314 [893], 333 [1061], 334 [1073, 1081], 335 [1083, 1090]
Горчевић, Адмир Р. 234 [56]
Грбић, Д[рагана] 154
Грегова, Рената, в. Gregová, Renáta
Григорјева, Елена Н. 22, 32,
Грилпарцер, [Франц] 304 [786]
Гринев-Гриневић, Сергей В. 230 [26]
Грињев-Грињевич, Сергеј, в. Гринев-Гриневић, Сергей В.
Грковић Мејџор, Јасмина 148, 173, 178, 228 [1], 268 [473], 336 [1105]
Грковић, Милица 286 [623]
Грковић, Сања 308 [824]
Гроховски, М. 151
Грошељ, Роберт, в. Grošelj, Robert
Грубор, Јелена 235 [80]
Грујић, Татјана 286 [623], 301 [753]
Грчић, Јован 304 [786]
Гудурић, Снежана 227, 235 [81], 245 [211, 212], 338 [1122]
Гурнич, Марјуш, в. Górnicz, Mariusz
Гурьянова, Татьяна Ю. 32
Гетка, Ђоанна 254 [318]

- Даковић, С[ибила] 41, 42, 58
 Дал, О. 210, 217
 Дамјановић, Ратомир Рале 299
 [730]
 Дамљановић, Дара 336 [1106], 337
 [1107]
 Данилова, Анастасија 265 [434]
 Данилова, Надежда И. 22, 33
 Даниловић Јеремић, Јелена Р. 235
 [82], 301 [753]
 Даничић, Ђуро 38, 57, 101,
 104–110, 115, 116, 119–122,
 283 [600], 319 [949, 952], 335
 [1089], 340 [1152]
 Даничич, в. Даничић, Ђуро
 Данчетовић, Никола Н. 236 [83]
 Даути, Д. 208, 212
 Дворницка, Љубица, в. Dvornická,
 Ľubica
 Де Куртене, Б. 143
 Де Соссюр, Фердинанд, в. De
 Sosir, Ferdinand
 Дејвидсон, Д. 223
 Дејвис, Брент, в. Davis, Brent M.
 Держанський, Іван 259 [371, 372]
 Дерibas, Л. А. 124, 132
 Дешић, Милорад П. 40, 52, 57, 286
 [624, 625], 270 [494], 307 [817]
 Дик, С. 215
 Дици, С. 148
 Дилпарић, Предраг Д. 316 [914,
 915]
 Димковић Телебаковић, Гордана
 Д. 245 [208, 209], 268 [463], 286
 [625], 325 [1005]
 Динић, Јакша 286 [626], 309 [838],
 320 [958]
 Динић, Тања 323 [989]
 Дмитриевич Шелов, Сергей 260
 [388]
 Дмитријев, Петар 334 [1072]
 Добрикова, Марија, в. Dobříková,
 Mária
 Добрицин, Андреј, в. Добрицын,
 Андрей
 Добрицын, Андрей 254 [319]
 Добродомов, Игор, в. Добродомов,
 Игорь
 Добродомов, Игорь 254 [320]
 Доброта, Нада 230 [27], 270 [494]
 Додиг, Милана 85, 96
 Докули, Милош 194, 195
 Доци, Дијана 230 [27], 245 [210],
 286 [626], 325 [1005]
 Драгин, Гордана С. 97, 309 [839],
 337 [1109]
 Драгић, Мила 274 [516], 286 [626],
 337 [1110]
 Драгићевић, Рајна М. 57, 145, 146,
 154, 157, 158, 160, 181–188,
 227, 228 [2], 251 [294], 284
 [605], 286 [621, 627, 628, 629],
 287 [630, 631, 632], 289 [651],
 291 [662], 293 [676, 682], 294
 [694], 296 [706], 314 [893], 318
 [935], 320 [959, 960, 961], 334
 [1073], 337 [1111]
 Драгичевић, Милан 75, 81, 97
 Дражић, Јасмина 57, 274 [517],
 287 [632], 315 [894], 318 [936]
 Држић, Марин 176
 Држић, Џор 176
 Дринов, М. С. 143
 Дробњак, Драгана 245 [211, 212],
 287 [632], 325 [1005]
 Дубичинскиј, Володимир, в.
 Дубічинський, Володимир Во-
 лодимирович
 Дубічинський, Володимир Воло-
 димирович 254 [321]
 Дудић, Коста 130, 132
 Дудок, Данијел, в. Dudok, Daniel

- Дудок, Мирослав, в. Dudok, Miroslav
 Дурбаба, Оливера М. 245 [213], 287 [632], 325 [1005]
 Дурутовић, Милорад 337 [1117]
- Ђермановић, Светла Рускова 265 [441], 280 [570]
 Ђигић, Гордана 227, 338 [1121]
 Ђинђић, Марија С. 245 [216], 274 [518], 287 [632], 309 [840], 320 [962], 325 [1005], 333 [1061], 334 [1073]
 Ђоковић, Вељко 333 [1060]
 Ђоковић, Гордана 333 [1059], 1060], 337 [1111]
 Ђорђевић, Бојан 334 [1074], 337 [1111]
 Ђорђевић, Бојана 274 [519]
 Ђорђевић, Весна Н. 274 [520], 337 [1112]
 Ђорђевић, Данијела 326 [1006]
 Ђорђевић, Драгана 326 [1007, 1008]
 Ђорђевић, Јасмина 232 [45]
 Ђорђевић, Кристина 274 [521], 287 [632]
 Ђорђевић, Марија 236 [85]
 Ђорђевић, Срба 309 [840], 320 [963]
 Ђукановић, Владо 299 [731]
 Ђукановић, Јован 334 [1078, 1079], 338 [1129]
 Ђукановић, Петар 113, 121
 Ђукић Мирзајанц, Марина 236 [86]
 Ђукић, Маријана Р. 252 [295], 287 [633], 307 [818]
 Ђукић, Саша М. 301 [754]
 Ђурђев Шушић, Петар 179
 Ђурђевић, Игњат 176
 Ђурић, Милош Д. 337 [1113, 1114]
- Ђуричић Ѓњатовић, Милица 236 [88, 89]
 Ђуричић, Мила 236 [87]
 Ђуричић, Новица М. 268 [464]
 Ђуркин, Веселина В. 268 [465], 274 [522], 301 [755]
 Ђуровић, Сања Ж. 274 [523, 524], 287 [634], 301 [756]
 Ђуровић, Татјана 230 [27], 236 [90, 91], 326 [1009]
- Ераковић, Борислава 233 [45], 236 [92]
- Џагар Карер, Мојца, в. Žagar Karer, Мојса
 Жарковић, Маја 326 [1011]
 Жежељ Ралић, Радмила 307 [819]
 Жењух, Петер, в. Žeňuch, Peter
 Живановић, Јана 236 [93, 94]
 Живановић, Ненад 322 [984]
 Живић, Наташа 326 [1012]
 Живковић, Данијел 236 [95]
 Жикић, Соња 321 [964]
 Жилакова, Марија, в. Žiláková, Mária
 Жилко, Богуслав 228 [3]
 Жугић, Драгица 236 [96]
 Жугић, Радмила В. 274 [524], 316 [916]
 Журић, Јелена М. 287 [634], 301 [757]
- Завишин, Катарина 237 [97, 98]
 Загнітко, Анатолій Панасович 252 [296], 254 [322], 337 [1116]
 Заговорская, Ольга Владимировна 257 [349]
 Заневич, Ольга 255 [325]
 Запрудски, С. 155
 Захъитко, Анатолиј, в. Загнітко, Анатолій Панасович

- Захраи, Хасан С. 22, 33
Звекић-Душановић, Душанка 238 [117]
Зељић, Горан 275 [531]
Зечевић, Снежана М. 300 [745]
Златковић, Б[ранко] 156
Златковић, Драгољуб 309 [840, 841], 321 [965]
Золотова, Галина А. 124, 132
Зољан, Сурен 228 [4], 230 [27]
Зоненхаузер, Б. 155
Зорњић, Емил 301 [758]
Зубов, Александар, в. Зубов, Александр Васильевич
Зубов, Александр Васильевич 230 [28]
- Иванић, Бранка** 178, 315 [900]
Иванов, Вјачеслав, в. Иванов, Вячеслав
Иванов, Вячеслав 233 [45], 254 [323]
Иванова, Елена 254 [323], 265 [434]
Иванова, Јелена, в. Иванова, Елена
Ивановић, Бранислав 326 [1013]
Ивановић, Јанко 274 [525], 326 [1014]
Ивановић, Катарина 238 [118]
Ивановић, Милан 268 [466], 337 [1117]
Ивановић, Милена 237 [99], 245 [217], 249 [274], 254 [323, 324, 325], 255 [325], 274 [525], 321 [966]
Ивановић, Ненад Б. 143–161, 287 [634], 288 [635, 636], 294 [688], 318 [937, 938], 321 [966], 335 [1088]
Ивановић, Радомир 265 [434], 301 [759]
- Ивановић, Ружица 236 [93], 237 [100]
Ивањи, Иван 233 [46], 335 [1094]
Ивашченко, Викторија, в. Иващенко, Вікторія Людвігівна
Ивић, Милка 33, 58, 79, 87, 97, 179, 185, 339 [1140]
Ивић, Павле 75, 81, 82, 87, 89, 97, 175, 179, 339 [1140]
Игњатовић, Наташа 301 [760]
Изгарјан, Александра М. 233 [46], 301 [761]
Илијева, Т. 148
Илић Матијевић, Нина 275 [526]
Илић, Ивона 288 [637]
Илић, Марија К. 274 [525], 288 [638]
Илић, Мирјана К. 288 [639]
Израели, А. 152
Ичин, Корнелија 237 [101]
Иванович, Милена, в. Ивановић, Милена
- Иващенко, Вікторія Людвігівна** 154, 252 [297]
- Јовановић Симић, Јелена** 280 [574–577], 281 [578, 579, 580]
Јагић, Вагрослав 143, 144, 174
Јагровић, Александар 233 [47], 288 [639], 326 [1014]
Јакобсон, Р[оман], в. Jakobson, Roman
Јаковљевић, Александар М. 317 [918]
Јаковљевић, Бојана 237 [102]
Јаковљевић, С. 338 [1118]
Јакушкина, Јекатерина 155, 156, 267 [452]
Јанев, Борјан, в., Јанев, Борјан Георгиев

- Јаневски, Божин 310 [841], 321 [967]
 Јанић, Александра 245 [218]
 Јанићијевић, Марко М. 302 [762, 763]
 Јанковић, Анита В. 326 [1015]
 Јанковић, Јелена Д. 252 [298]
 Јанковић, Марија 245 [219], 275 [526], 326 [1015]
 Јањић, Александра 275 [527]
 Јањић, Драгана 178
 Јањић, Марина С. 316 [917]
 Јањушевић Оливери, Ана М. 275 [528, 529, 530]
 Јармак, В. 151
 Јарошевич, Хенрик, в. Jaroszewicz, Henryk
 Јастребов, Н. В. 143
 Јаћовић, Јелена Г. 326 [1016]
 Јашовић, Голуб М. 275 [530], 288 [639], 310 [842, 843], 311 [851]
 Јелесијевић, Снежана 315 [901]
 Јелић, Војислав 229 [14]
 Јелић, Маријан 290 [654]
 Јерковић, Јован 57, 272 [506]
 Јеротијевић Тишма, Даница М. 237 [103–106]
 Јефтић, Милош 185
 Јовановић Симић, Јелена Р. 152, 275 [534], 276 [535], 280 [573], 289 [643], 302 [764–767]
 Јовановић, Ана 237 [107], 307 [819]
 Јовановић, Вера 246 [221], 275 [530], 326 [1016]
 Јовановић, Владан З. 154, 171, 228, 252 [303], 275 [531, 532, 533], 284 [607], 286 [629], 288 [640, 641, 642], 291 [664], 295 [700], 296 [710]
 Јовановић, Војислав П. 231 [29]
 Јовановић, Гордана М. 150, 151, 228, 252 [299], 315 [902], 317 [918], 341 [1161]
 Јовановић, Зоран 321 [968], 327 [1017, 1018], 338 [1123]
 Јовановић, Иван Н. 246 [222, 223, 224], 288 [642], 298 [724], 302 [763], 310 [844], 327 [1018]
 Јовановић, Јована 289 [643]
 Јовановић, Томислав Ж. 315 [903]
 Јовић, Александра В. 255 [325], 333 [1062]
 Јовић, Душан 75, 80, 97
 Јовић, Надежда Д. 310 [844], 317 [918, 919, 920], 334 [1075]
 Јовићевић, Радојица 233 [47], 289 [644], 302 [768], 334 [1076]
 Јововић, Милена 246 [225], 276 [535], 327 [1018]
 Јокановић Михајлов, Јелица Д. 38–42, 58, 270 [495]
 Јокановић, Весна 237 [108, 109]
 Јосиповић, Сандра 338 [1124]
 Јоцић, Никола Д. 315 [904]
 Јошић, Неђо Г. 276 [535], 286 [627], 289 [645–649], 291 [663], 295 [701], 310 [844], 321 [968, 969], 334 [1077]
 Јуришић, Марина С. 276 [535], 310 [845], 311 [853], 333 [1063]
 Кавгић, Александар 233 [48], 246 [226], 302 [768], 327 [1018]
 Кадере, Исмаил 331 [1051], 332 [1055]
 Кадоло, Тајјана, в. Кадоло, Татјана Александровна
 Кадоло, Татјана Александровна 255 [326]
 Казали, Антун 174
 Кајперга, Х. 146

- Камберова, Райна 255 [327], 265 [435]
- Камберова, Рајна, в. Камберова, Райна
- Карановић, З[оја] 156
- Кардош, Александра 246 [227], 276 [535], 327 [1018], 328 [1032]
- Карић, Даница Б. 227, 338 [1120]
- Карлсон, Г. 216
- Карпиловска, Јевгенија, в. Карпиловска, Євгенія А.
- Карпински, Петер, в. Karpiński, Peter
- Карпиловска, Євгенія А. 168, 169
- Катић, Срђан Д. 317 [918]
- Кацјуба, Лариса, в. Кацуба, Л. Б.
- Кацуба, Л. Б. 255 [328]
- Каш, Ј. 155
- Кашанин, Милан 315 [900]
- Кашић, Добривоје М. 289 [649], 310 [846]
- Кашић, Зорка 75, 81, 97, 298 [726]
- Кебара, Марина В. 231 [29], 270 [496], 289 [650]
- Кевечеш, [Золтан] 204
- Керкез, Драгана 154, 246 [228], 255 [328], 289 [650]
- Кесић, Далибор 233 [49]
- Кеснера, И. 151
- Кецман, Виолета Р. 302 [769]
- Кецман, Милош М. 289 [651]
- Киклевич, Александер, в. Kikiewicz, Aleksander K.
- Кислюк, Лариса П. 168, 169
- Кисљук, Лариса, в. Кислюк, Лариса П.
- Китадзё, Мицуси 252 [300]
- Киш, Данило 300 [747]
- Киш, Јелена 238 [112], 307 [820]
- Киш, Наташа 276 [535, 536], 282 [591], 289 [652], 302 [770]
- Клајн, Иван 38, 39, 41, 58, 279 [565], 299 [727]
- Клеминсон, Р. 155
- Кликовац, Душка Б. 38, 40, 48, 58, 59, 69, 151, 185, 272 [505], 276 [537, 538], 289 [652]
- Клушина, Н. 154
- Кнежевић, Божица 270 [496], 310 [847]
- Кнежевић, Ивана 289 [652], 302 [770], 317 [920], 327 [1019]
- Књазев, Ј. П. 216
- Књиџар, Иван 229 [5]
- Ковалски, Павел, в. Kowalski, Paweł
- Ковач Рац, Елеонора, в. Kovács Rác, Eleonóra
- Ковач, Јелена М. 246 [229], 290 [652], 327 [1019]
- Ковачевић, Борко Н. 276 [539, 540]
- Ковачевић, Ервин 238 [114]
- Ковачевић, Зорица 246 [230], 276 [540], 327 [1019]
- Ковачевић, Милош М. 23, 29, 30, 33, 96, 132, 150, 151, 227, 228, 267 [462], 268 [466, 467, 468], 269 [481, 482, 484], 276 [541, 542], 277 [543–546], 290 [653], 302 [771], 306 [806], 314 [893], 340 [1155]
- Ковачевић, Предраг 327 [1020]
- Ковачевић, Синиша 306 [807], 314 [890]
- Ковачова, Зузана, в. Kováčová, Zuzana
- Ковтун, Албина, в. Ковтун, Альбіна Анатоліївна
- Ковтун, Альбіна Анатоліївна 255 [330]
- Козјол Хжановска, Ева, в. Kozioł-Chrzanowska, Ewa

- Коларевић, Сања 246 [231], 255 [330], 290 [653]
Коларжова, Ивана, в. Kolářová, Ivana
Коларовић, Емануил 319 [953]
Колібаба, Л. М. 258 [363]
Колковска, Сия 136, 141
Комленовић, Свјетлана 252 [300]
Комри, Б[ернارد] 208, 215
Конески, Блаже 87, 88, 97
Кончаревић, Ксенија Ј. 154, 228, 231 [30, 32], 252 [301], 255 [331, 332], 259 [369], 321 [970], 335 [1085], 336 [1106], 338 [1126], 342 [1168]
Копачкова, Луције, в. Korácková, Lucie
Копитар, [Јернеј] 182
Копривица, Верица 321 [971]
Корбет, Г. 151
Корда Петровић, Александра 338 [1127]
Кордић, Сњежана, в. Kordić, Snježana
Корин, Ендру, в. Corin, Andrew R.
Корјаковцева, Е. 154
Коруњак, Самуел, в. Koguniak, Samuel
Корчагин, Кирил, в. Корчагин, Кирилл
Корчагин, Кирилл 255 [333]
Коряковцева, Елена И., в. Kogiacowsewa, Elena
Косановић, Милан 310 [847], 321 [972]
Косановић, Милина 238 [115]
Космеда, Тетјана, в. Космеда, Тетяна
Космеда, Тетяна 255 [334]
Костельник, Хаврилије 258 [364]
Костић Голубичић, Мирјана 246 [232], 338 [1129]
Костић Томовић, Јелена 324 [1000, 1001], 326 [1013], 327 [1021], 334 [1078, 1079], 338 [1129]
Костић, Лаза 319 [946]
Костић, Миленка 255 [335], 338 [1128]
Костић-Голубичић, Мирјана Д. 246 [232]
Кохова, Павла, в. Kochová, Pavla
Кочиш, М. 154
Кочубински, А. А. 143
Кравецки, А. Г. 267 [452]
Кравецкој, А. 154
Кравченко, Людмила 255 [336]
Кравченко, Људмила, в. Кравченко, Людмила
Краевска, Гана, в. Краевська, Ганна
Краевська, Ганна 256 [337]
Крајишник, Весна Р. 150, 238 [116, 117], 307 [820]
Крајишник, Момчило С. 268 [469]
Краснобаева-Чорна, Жанна 337 [1116]
Красных, В. И. 124, 132
Красовска, Нели, в. Красовская, Нелли А.
Красовская, Нелли А. 256 [338]
Крејчи, Павел, в. Крејџи, Pavel
Кретов, Алексей Александрович 337 [1116]
Кречмер, А. 148
Кривина, Д. 158
Кример Габоровић, Сања 233 [50], 277 [547], 327 [1021]
Крифка, М. 210, 218
Кронгауз, Максим А. 24, 33
Крсмановић, Аница 238 [118, 119]
Крсмановић, Ивана 238 [120]
Крстев, Цветана 277 [548], 290 [653]

- Крстић, Маја 233 [50], 277 [548],
302 [772]
- Крумова, Лилија 138, 141
- Кубрякова, Елена С. 136, 141
- Кувекаловић, Марија 301 [751]
- Кузмановић Јовановић, Ана Н. 327
[1022]
- Кузменкова, Валентина, в. Кузь-
менкова, Валентина Алексеев-
на
- Кузьменкова, Валентина Алексе-
евна 256 [339]
- Кујовић, Драгана 321 [973]
- Кулаковски, П. 336 [1106]
- Кулљ, Калеви 334 [1071]
- Куљанин, Сања М. 277 [549–552],
290 [653]
- Куљбакин, Стјепан 334 [1076]
- Курешевић, М[арина] 147
- Курпејовић, Неркеса, в.
Kurpejović, Nerkesa
- Кусе, Х. 152, 153
- Кустова, Г. И. 124, 125, 132
- Кустурица, Емир 228, 269 [481]
- Лазарева, Маргарита Николаевна
256 [340]
- Лазаревић, Мирослав 321 [974]
- Лазаревић, Нина 238 [121]
- Лазих Коњик, Ивана В. 37–61, 153,
160, 290 [654, 655], 294 [688],
310 [847], 321 [975], 338 [1130]
- Лазих, Биљана 297 [716]
- Ламански, В. И. 143
- Лангакер, [Роналд] 204
- Ландис, Дејвид, в. Landis, David
- Лапич, Чеслав 154
- Лапшиной, Н. В. 253 [308]
- Ле Драулек [Ен], в. Le Draoulec,
Anne
- Лебедева, Виктория В. 22, 23, 33
- Левин, Б. 212
- Левицка, Јана 231 [31], 262 [404]
- Левушкина, Ружица С. 154, 231
[32], 267 [453], 290 [656–659]
- Лейбов, Роман 256 [341]
- Лејбов, Роман, в. Лейбов, Роман
- Лејкоф, Ц[орц] 204
- Лемац, Тин, в. Lemac, Tin
- Леро, Соња С. 321 [976], 322 [976]
- Леснаја, Галина, в. Лесная, Галина
- Лесневска, Димитрина Спасова, в.
Лесневская, Димитрина Спа-
сова
- Лесневская, Димитрина Спасова
341 [1160]
- Леч, Ендре, в. Letsch, Endre
- Лесная, Галина 256 [342]
- Лигорио, Орсат 265 [438], 290
[659]
- Лилић, Драган В. 277 [553], 290
[659], 303 [773]
- Линда, Јаромир 334 [1080]
- Личен, Бранислава 238 [123]
- Лојаница, Марија В. 303 [774]
- Лома, Александар 147, 229 [14],
234 [60], 290 [659], 310 [847],
317 [921], 338 [1131], 339
[1132]
- Ломпар, Весна Ј. 39, 41, 42, 58,
150, 241 [166], 277 [554], 307
[820], 333 [1064]
- Лончар Раичевић, Александра 270
[496], 310 [848]
- Лончар, Марија 239 [124]
- Лотман, Мариа-Крийстина 232
[40]
- Лотман, Михаил 256 [343]
- Лотман, Юрий 228 [4], 230 [27]
- Лукашанец, Александар 153, 154,
160, 339 [1133]
- Лукашенец, Е. 152
- Лукић, Јадранка 271 [496], 310
[849]

- Лукић, Радомир В. 268 [470]
 Лутовац, Тамара 317 [922]
 Лучков, Ивона, в. Luczkow, Iwona
 Любецкая, Кацярына Пятроўна
 256 [345]
 Людоговский, Федор Б. 267 [453]
 Ляпин, Сергей 256 [344]
- Љ**апин, Сергеј, в. Ляпин, Сергей
 Љубецка, Кацјарина, в. Любецкая,
 Кацярына Пятроўна
- М**анојловић, Nina, в. Манојловић,
 Нина
 Maretić, Tomislav 38, 58
 Мајенборн, К. 216
 Макишова, Ана, в. Makišová, Anna
 Максимовић, Војислав Ј. 268
 [471], 318 [938]
 Максимовић, Јелена 339 [1134]
 Максимовић, Светлана 327 [1024]
 Макурат, Хана 322 [986]
 Малахович, Марта, в.
 Małachowicz, Marta
 Малешевих, Михаела, в.
 Malešević, Mihaela M.
 Малтез, Ксенија 239 [125]
 Мандић Ивковић, Ана 342 [1173]
 Мандић, Слађана 247 [236], 291
 [659], 328 [1024]
 Манић, Милена 277 [555], 303
 [774]
 Манојловић, Нина 247 [237, 238],
 291 [659], 328 [1024]
 Манојловић, Соња Ђ. 262 [407]
 Манчић, Владимир 321 [964]
 Мањчак Волфелд, Елзбјета, в.
 Mańczak-Wohlfeld, Elżbieta
 Маретић, [Томислав], в. Maretić,
 Tomislav
 Маринковић, Ивана 240 [149]
 Маринковић, Јаворка 271 [496],
 311 [850]
 Маринковић, М[арјан] 158
 Маринковић, Небојша 336
 [1097]
 Мариновић, Марија 239 [126]
 Марић, Ана, в. Marićivá, Anna
 Марић, Биљана Ж. 154, 123–
 133, 231 [33], 256 [346], 303
 [775]
 Марич, Биљана Ж., в. Марић,
 Биљана Ж.
 Марјановић, О[лга] 158
 Марјановић, Саша П. 247 [239],
 291 [659], 328 [1024]
 Марјановић, Татјана 239 [127]
 Марковић, Михајло Ј. 248 [250]
 Марковић Риђанин, Ратко 292
 [671], 303 [779]
 Марковић, Александра М. 152,
 278 [555, 556], 291 [660], 334
 [1081]
 Марковић, Бранкица Ђ. 291
 [660], 311 [851, 852, 853],
 333 [1065, 1069]
 Марковић, Дејан С. 239 [128],
 247 [240], 256 [346, 347], 303
 [775]
 Марковић, Јелена М. 328 [1025]
 Марковић, Јордана С. 74, 75,
 80, 97, 227, 291 [661], 293
 [681], 303 [775], 311 [854,
 855], 333 [1063], 336 [1096]
 Марковић, Љ. 146, 153
 Марковић, М. 154
 Марковић, Маја 239 [129], 247
 [241], 271 [496, 497], 328
 [1025, 1026]

- Марковић, Марија 259 [369]
 Марковић, Славољуб З. 101–122
 Марковић, Тајјана 239 [130], 328 [1027]
 Маркович, Лиљана, v. Marković, Ljiljana
 Маркович, Славољуб З., в. Марковић, Славољуб З.
 Маројевић, Радмило Н. 233 [52], 278 [557], 303 [775], 307 [811], 322 [985]
 Мартинов, Златоје 233 [53]
 Мартиновић, Б[лаженка] 150
 Марченко, Т. В. 158
 Марчета, Јована Ј. 247 [242], 271 [498], 291 [661], 322 [977], 328 [1027]
 Марчокова, Данијела, в. Marčoková, Daniela
 Марчук, Јуриј, в. Марчук, Јуриј Николаевич
 Марчук, Јуриј Николаевич 256 [348]
 Маслова, Валентина Авраамовна 204, 252 [302]
 Матей, Игоръ Константинович 257 [349]
 Матеј, Игор, в. Матей, Игоръ Константинович
 Матијашевић, Јелка 291 [662]
 Матић, Маријана 291 [662], 303 [776]
 Матић, Марина 315 [905]
 Матић, Томислав М. 278 [557], 303 [776], 318 [939]
 Матицки, Миодраг 156, 342 [1174]
 Матовић, Веселин М. 268 [472], 269 [478]
 Махмутовић, Јасмина 328 [1028]
 Мацановић Ана З. 38, 58, 291 [662–665], 292 [665], 303 [777], 318 [939, 940], 319 [941, 942], 322 [978], 339 [1135]
 Меденица, Лука 239 [131]
 Медеша, Гелена, в. Медеша, Гелена
 Медеша, Гелена 257 [350]
 Мељчук, И[гор] А. 210
 Менгел, С. 154
 Менчетић, Шишко 176
 Меркулова, Инна Александровна 337 [1116]
 Мешић, Јадранка 239 [132]
 Мизников, С. А. 150, 157
 Мијавцова, Марија, в. Мујавцова, Mária
 Мијајловић, Ана Д. 308 [821]
 Мијомановић, Стеван 239 [133], 328 [1029]
 Микетић Суботић, Сања Д. 299 [732], 311 [855]
 Микић, Јовица 239 [134]
 Миладиновић, Ненад 328 [1030, 1031]
 Миладиновић, Сања 292 [665], 298 [725]
 Милановић Александар М. 156, 160, 177, 278 [557], 292 [666], 301 [752], 303 [777], 304 [787], 314 [893], 315 [894, 895], 319 [943–947], 320 [960], 322 [978], 323

- [987, 993], 335 [1082, 1083],
339 [1135]
- Милановић, Нина С. 278 [558]
- Милетић, Бранко 75, 80, 97
- Миливојевић, Весна 239 [135]
- Миливојевић, Милен 290 [659],
303 [773]
- Миливојевић, Наташа Р. 278
[559]
- Милић, Исидора Д. 239 [136],
339 [1136]
- Милић, Мира 235 [78], 292
[666], 322 [979], 328 [1031,
1032]
- Милићевић, Сања Р. 257 [351,
352]
- Миличевић Петровић, Маја 303
[778]
- Миловановић, Немања Ђ. 316
[906]
- Миловић, Радомир 265 [438],
311 [856, 857]
- Милојевић, Предраг 322 [980]
- Милорадов, Дејан 292 [667,
668], 320 [955, 959], 321
[976]
- Милорадовић, Софија Р. 149,
299 [733], 311 [858, 859]
- Милосављевић, Бојана С. 292
[669, 670], 303 [778]
- Милосављевић, Тања З. 149,
278 [559], 292 [670, 671], 311
[860, 861], 312 [862, 863],
317 [922]
- Милошевић Ђорђевић, Н. 146
- Милошевић, Иван 329 [1033]
- Милошевић, Јадранка Ж. 292
[671], 303 [779]
- Милошевић, Милош Шика 292
[671], 312 [864]
- Милошевић, Оља Р. 239 [137]
- Милошевић, Радослав В. 317 [923]
- Милошевић, Стефан 240 [138],
308 [821], 332 [1056], 333
[1058]
- Милошевић-Ђорђевић, Нада 340
[1146]
- Миљковић, Вања 278 [560]
- Миљковић, Ивана 247 [243], 298
[725], 329 [1033]
- Миљковић, Милорад 240 [139]
- Мирић, Мирјана 278 [560], 312
[865]
- Мирковић, Јелена 270 [494]
- Мирчева, Е. 157
- Митић, Ивана З. 240 [140], 308
[821]
- Митрићевић-Штепанек, Катарина
Н. 189–198, 339 [1137]
- Митровић, Тијана 301 [758]
- Мићић Кандијаш, Софија 233 [54],
240 [141], 292 [671], 329 [1033]
- Мићић, Весна Д. 247 [244], 257
[352], 278 [560]
- Мићовић, Драгослава 231 [33], 303
[780]
- Михаиловић, Драгослав 306 [803]
- Михаљевић, Милица 153, 265
[439]
- Мицаловић, Франческо Ратков 179
- Мишкељин, Ивана 247 [245], 278
[560], 329 [1033]
- Мишковић Луковић, Мирјана 304
[781]
- Младенова, Маргарита 160, 153
- Младеновић, Радивоје М. 73–100,
278 [560], 309 [835], 312 [866,
867], 317 [924]
- Младенович, Радивое М., в.
Младеновић, Радивоје

- Модерц, Саша 233 [55], 292 [671], 329 [1033]
- Мокробородова, Ј. 154
- Моншармо, Мишел, в. Moncharmont, Michèle
- Мороз, А. 155
- Мосина, Наталња М. 22, 23, 33
- Московкин, Леонид Викторович 339 [1138]
- Московљевић Поповић, Јасмина 150, 231 [34, 35], 265 [440], 278 [560]
- Мркаљ, З. 156
- Мркаљ, Сава 291 [662], 318 [940]
- Мршевић Радовић, Драгана 152, 156, 160, 227, 228, 269 [480], 292 [672], 334 [1070]
- Мудри, Александар 257 [353, 354]
- Муминовић, Глигор 292 [673], 312 [867], 322 [981]
- Мурелатос, А[лександер] П. 208, 211
- Мугавцић, Предраг Ј. 240 [142], 247 [246], 293 [673], 329 [1033], 332 [1055]
- Надеждин, Никола Иванович 316 [908]
- Нарушевич Васиљева, Оксана, в. Нарушевич-Васиљева, Оксана Викторовна
- Нарушевич-Васиљева, Оксана Викторовна 257 [355]
- Насович, Иван 155
- Негришорац, Иван 335 [1084]
- Недельков, Љиљана 333 [1069]
- Недельковић, Саша 177
- Недић, Јелена 247 [247], 257 [355], 278 [560]
- Нејковић, Данијела 240 [143]
- Ненадић, Добрило 301 [756], 304 [783, 784]
- Непоп Ајдачић, Лидија 245 [207]
- Никитовић, Зорица 339 [1139]
- Николић, Берислав 75, 81, 98, 112, 121
- Николић, Весна С. 293 [674, 675, 676]
- Николић, Мелина 231 [35], 304 [782]
- Николић, Милка В. 304 [783, 784], 308 [822]
- Николић, Мирослав Б. 81, 98, 104–107, 109–112, 114, 115, 117, 118, 121, 276 [535], 279 [561, 562], 333 [1064]
- Николић, Часлав В. 244 [197]
- Николова, С. 146
- Новаков, Драгана 317 [925]
- Новаков, Предраг 248 [248, 249], 279 [562], 329 [1033]
- Новаковић, Александар 279 [563], 308 [827]
- Новаковић, Стојан 38, 58, 143, 144, 289 [649]
- Новодранова, Валентина Федоровна 231 [35], 257 [356, 357]
- Новокмет, Слободан Б. 293 [677, 678, 679], 304 [784], 307 [814, 815]
- Новотни, Соња К. 248 [250], 265 [440], 268 [472]

- Номаћи, Мотоки 257 [358], 269 [487]
 Нуорлуото, Јуси 319 [948]
 Нушић, Б[ранислав] 158
- [Петар II Петровић], Његош 177
- Обрадовић, Иван** 297 [716]
 Обрадовић, Мирјана 293 [680], 312 [867]
 Одавић, Р. 143
 Озер, Каталин 248 [251], 304 [784], 329 [1033]
 Окука, Милош 319 [949]
 Олшијак, Марцел, в. Olšiak, Marcel
 Онхајзер, Ингеборг, в. Ohnheiser, Ingeborg
 Опавска Здена, в. Opavská, Zdena
 Орехов, Борис 257 [359]
 Орленко, Оксана 257 [360]
 Орчић, Лидија С. 234 [56], 248 [251], 304 [784], 329 [1033]
 Осолсобје, Клара, в. Osolsobě, Klára
 Остапова, Ирина, в. Остапова, Ирина
 Остапова, Ирина 170
 Остапчук, Оксана 169
 Оташевић, Ђорђе Р. 293 [681, 682, 683], 304 [785], 322 [982, 983], 333 [1066]
 Ошмјански, Вера 240 [144]
- Павковић, Васа Б.** 293 [684], 320 [955, 959], 321 [976]
 Павлица, Драган 75, 81, 98
 Павлова, Наталија 240 [145]
- Павловић Шајтинац, Маја 293 [685], 304 [785], 322 [985]
 Павловић, Владан 329 [1034]
 Павловић, Ј. 336 [1106]
 Павловић, Јелена 339 [1141]
 Павловић, Миливоје 183
 Павловић, Петар Д. 322 [984]
 Павловић, Слободан Ј. 57, 179, 315 [896]
 Павловић-Шајтинац, Маја 293 [685], 322 [985]
 Падучева, Ј. В. 208, 209, 212, 216, 218, 221
 Пажђерски, Душан-Владислав 263 [413], 322 [986]
 Пазельская, А. Г. 126, 132
 Пазельска, Ана, в. Пазельская, А. Г.
 Пайар Д. 124, 125, 128, 129, 132
 Пајар, в. Пайар Д.
 Палибрк, Ивана Б. 329 [1035]
 Пандуровић, Сима 174
 Панић Кавгић, Олга 246 [226], 328 [1032], 329 [1036]
 Пантелић Бабић, Кристина М. 322 [984]
 Пантић, Марија 277 [548]
 Паолини, Микеле, в. Paolini, Michele
 Папрић, Маријана 240 [146]
 Парезановић, Тијана 227, 338 [1120]
 Пасула, Милица Б. 304 [786]
 Пауновић Родић, Стефана 339 [1142]
 Пахомова, Елена 252 [302], 258 [361]
 Пашченко, Евген, в. Пашенко, Євген
 Пашенко, Євген 339 [1143]
 Пеев, Димитър 316 [907]
 Пејев, Димитр, в. Пеев, Димитър

- Пељевић, Тања 329 [1038]
 Пенчева, Майја 136, 141
 Перић, Зорана 262 [412], 263 [413]
 Перишић Бјелановић, Недељко В. 304 [787]
 Перишић, Јелена 293 [686]
 Перкучин, Слободанка 259 [369], 339 [1144]
 Пернишка, Ем. 141
 Перцов, Н. В. 222
 Петкова, Гургана 294 [687]
 Петковић, Андреј 317 [920]
 Петковић, Дивна 329 [1039]
 Петковић, Јелена Ј. 227, 228, 269 [482], 279 [564], 340 [1155]
 Петровић Савић, Мирјана 279 [564], 294 [689, 690, 691], 312 [867]
 Петровић, Александар 329 [1040]
 Петровић, Боривоје Т. 271 [499, 500]
 Петровић, Весна 240 [147]
 Петровић, Владислава 130, 132
 Петровић, Горан 294 [687], 304 [788]
 Петровић, Драгољуб 75, 80, 81, 98, 299 [736]
 Петровић, Маргита 330 [1041]
 Петровић, С[нежана] 147, 148
 Петровић, Срђан 240 [148], 294 [688], 333 [1067], 340 [1145]
 Петровић-Савић, Мирјана С. 294 [689, 690, 691]
 Петровска, Дијана С. 249 [265]
 Петронијевић, Божинка 248 [252], 279 [564], 294 [692], 330 [1041]
 Пецо, [Асим] 75, 81, 99, 104, 110, 121
 Пешикан, Митар 75, 80, 88, 89, 98, 272 [506]
 Пешић, Драгана 240 [149]
 Пижурица, Маго 81, 98, 268 [473], 272 [506]
 Пил, М. 149
 Пилиповић, Весна Б. 240 [150]
 Пильшиков, Игор Алексеевич 333 [1068]
 Пипер, Предраг 38, 40, 41, 58, 59, 66, 70, 98, 144, 146, 160, 171, 173, 181–187, 228, 229 [7], 252 [303], 279 [565], 299 [727, 736], 340 [1146–1149]
 Пипин, А. Н. 143
 Плетнева, А. А. 267 [452]
 Плешко, Мартин 330, в. Pleško, Martin D.
 Плунгјан [Владимир], в. Плунгјан, Владимир А.
 Плунгјан, Владимир А. 124, 125, 128, 129, 132
 Пожгај Хаџи, Весна 241 [154], 265 [440]
 Познански, Урсула 234 [58]
 Покрајац, Гордана 176
 Полилова, Вера 258 [362]
 Половина, Весна 152, 185, 281 [582], 298 [726],
 Поломац, Владимир 96, 147, 316 [912], 317 [922, 924, 926]
 Пономаренка, В. 151
 Попова, З. Д. 204
 Поповић Николић, Данијела Р. 294 [692], 304 [789]
 Поповић Писари, Милена 248 [255], 279 [565], 330 [1042]
 Поповић, Драгана 248 [253], 258 [362], 279 [565], 294 [692]
 Поповић, Љубомир 38, 39, 40, 48, 49, 52, 53, 58, 59, 82, 98
 Поповић, Људмила В. 58, 98, 150, 168, 185, 228, 231 [35], 248 [254], 258 [362, 363], 268

- [474], 279 [565], 340 [1150], 341 [1167]
 Поповић, Павле 174
 Поповић, Силвана 241 [155]
 Попович, Людмила, в. Поповић, Људмила
 Портер, Стенли Е. 330 [1043]
 Порчић, Небојша 176
 Продановић, Маријана 241 [157, 158]
 Прокопович, Е. Н. 124, 132
 Прокопович, Н. Н. 124, 132
 Прохорова, Анжела 248 [256], 258 [363], 294 [692], 335 [1085]
 Прћић, Твртко Т. 294 [692, 693], 322 [986], 330 [1044]
 Пузовић, Слободан 320 [955, 959], 321 [976]
 Пухар, Јелена Д. 248 [257], 279 [565], 304 [789], 330 [1044]
 Пухта, Херберт 235 [76]
 Пуцић, Медо 174
 Пуцић, Нико Велики 174
 Пушкин, А[лександр]
 С[ергејевич] 253 [308]
- Радан, Михај Н. 309 [839]
 Радановић, Сања Р. 241 [159]
 Раденковић, Љ[убинко] 155
 Радић Бојанић, Биљана 241 [160], 242 [171, 173]
 Радић Дугоњић, Милана 185
 Радић, Јованка 155, 294 [695, 696], 312 [868], 336 [1105], 340 [1154]
 Радић, Првослав Т. 155, 294 [697], 295 [697], 312 [869], 323 [986]
 Радић-Бојанић, Биљана 227, 338 [1122]
 Радовановић, Александра М. 240 [149], 241 [161], 248 [258], 279 [565, 566], 330 [1044]
- Радовановић, Драгана И. 279 [566], 295 [698], 312 [870], 319 [949]
 Радовановић, Милорад М. 150, 151, 228 [1], 229 [7, 8], 295 [699]
 Радовић Тешић, Милица Н. 280 [567], 295 [699, 700], 340 [1151, 1152]
 Радојчић, Драгана 248 [259], 258 [363], 295 [700]
 Радојчић, Ружица 335 [1086], 340 [1152]
 Радојчић-Костић, Гордана 174
 Радош, Јово 305 [790]
 Радуловић, Милица 248 [260], 295 [700], 305 [791], 330 [1044]
 Радусин Брадић, Наташа 248 [261], 280 [567], 330 [1044]
 Раздобудко Човић, Лариса И. 234 [57], 258 [363], 295 [700], 305 [791]
 Раичевић, Вучина 241 [162, 163]
 Ракић, Предраг 330 [1043]
 Рамач, Јанко 258 [364], 259 [374, 375]
 Рамач, Јулијан, в. Рамач, Јанко
 Рамић, Никола И. 295 [700], 312 [871, 872]
 Ранковић, Светолик 306 [804]
 Рапапорт Ховав, М., в. Rapaport Novav, Malka
 Расулић, Катарина 185
 Ратковић, Драгана М. 295 [701]
 Рафаиловић, Александар 314 [891]
 Рашајски, Јавор 320 [955, 959], 321 [976]
 Редли, Јелена 280 [568]
 Рељић, Митра М. 259 [369], 295 [702]

- Реметић, Слободан Н. 74, 81, 98, 149, 175, 269 [475, 476], 271 [500], 313 [872–875], 335 [1087]
- Ремнёва, М. Л. 258 [365]
- Ремњова, Марина, в. Ремнёва, М. Л.
- Ремченд, Џ. 212
- Решетар, Милан 173–179
- Рилкина, Олга, в. Рылкина, Олга Михайловна
- Ристић, Весна 241 [164]
- Ристић, Невена 295 [703]
- Ристић, Стана С. 153, 156, 160, 185, 199–206, 294 [688], 295 [703, 704], 296 [705, 706], 323 [987], 335 [1088]
- Ристовић, Ненад 229 [14], 234 [60]
- Ричкова, Људмила, в. Рычкова, Людмила
- Ришкина, Елена, в. Рыжкина, Елена Викторовна
- Розенталь, Д. Э. 124, 132
- Рок, Марио 178
- Роланд, М. 155
- Роль, Е. С. 257 [357]
- Романова, С. В. 158
- Романовича, И. К. 253 [308]
- Романюк, Юлія В. 170
- Романук, Јулија, в. Романюк, Юлія В.
- Рошкова, Тамара, в. Рожкова, Тамара Валентиновна
- Рудник-Карватова, Зофја, в. Rudnik Karwatowa, Zofia
- Рудник-Карватова, С. 154
- Ружин Ивановић, Татјана 288 [636]
- Ружић, Владислава Ж. 57, 58, 98, 268 [473], 280 [569]
- Ружичић, Гојко 106, 121
- Русимовић, Тања З. 150, 280 [570]
- Рыжкина, Елена Викторовна 258 [367]
- Рылкина, Ольга Михайловна 258 [366]
- Рычкова, Людмила 153, 170
- Сабо, Олга 296 [712]
- Савин, Драгана 259 [369]
- Савић Грујић, Ана Р. 271 [500], 296 [706], 313 [876–879], 323 [988]
- Савић, Биљана М. 267 [458], 313 [875], 317 [927], 323 [988]
- Савић, Виктор Д. 148, 173, 178, 317 [928], 318 [929, 930], 319 [949], 335 [1089], 336 [1105], 340 [1152, 1153, 1154]
- Савицки, Станислав, в. Савицкий, Станислав
- Савицкий, Станислав 259 [370]
- Савковић, Нада Н. 305 [792]
- Савова, Димка В. 280 [571]
- Садиковић, Амира 330 [1045]
- Саенко, М. 148
- Самарцић, Биљана С. 269 [477, 478], 318 [931]
- Самарцић, Мила 330 [1046]
- Сапожникова, Олга 316 [908]
- Сапожњикова, Олга, в. Сапожникова, Олга
- Сафронов, Г. И. 334 [1072]
- Седер, Ружица 249 [262], 280 [571], 330 [1046]
- Секереш, Стјепан 75, 98
- Селиверстова, О. Н. 124, 125, 132
- Селивјорстова, [О]. [Н], в. Селиверстова, О. Н.
- Селинић, Слободан 269 [479]
- Сивачки, Ана 331 [1051]
- Сиерочук, Ј. 155
- Сикимић, Биљана 296 [707]
- Симић Туфегџић, Бојана 308 [824]

- Симић, Звездана 249 [263], 296 [707], 330 [1046]
- Симић, Милорад 106, 110, 117, 121
- Симић, Радоје Д. 150, 272 [504], 280 [572–577], 281 [578–581], 308 [823], 335 [1089], 341 [1157]
- Синадиновић, Данка 281 [582], 305 [793]
- Сирук, Олена, в. Сирук, Олена
Сирук, Олена 259 [371, 372], 265 [441]
- Скларевска, Г. 157
- Славковић, Јелена Р. 341 [1158]
- Слијепчевић, Светлана М. 281 [583], 296 [708], 305 [794]
- Слипецка, Вира, в. Слипецка, Вира
Слипецка, Вира 259 [373]
- Смиљанић Спасић, Мирослава 335 [1095]
- Соколија, Алма, в. Sokolija, Alma
Соколовић, Далибор А. 231 [35], 252 [304], 263 [414, 415, 416], 339 [1142], 341 [1159]
- Сорока, Олга, в. Сорока, Ольга
Сорока, Ольга 241 [165]
- Сорокина, Елвира, в. Сорокина, Эльвира Анатольевна
Сорокина, Эльвира Анатольевна 229 [9]
- Сосновски, Војцјех, в. Sosnowski, Wojciech
- Сошкин, Евгений 259 [376]
- Сошкин, Јевгеније, в. Сошкин, Евгений
- Спасић Миливојевић, Јелена Љ. 305 [796]
- Спасић, Драгана М. 324 [997, 998]
- Спасов, Људмил 266 [443]
- Спасовић, Милош 249 [264], 305 [796], 330 [1046]
- Спасовска, Марина С. 249 [265], 266 [443], 281 [583]
- Спасојевић, Анета 281 [584], 296 [708]
- Спасојевић, Марина Љ. 37–61, 152, 296 [708, 709, 710], 281 [585], 301 [756], 318 [932], 319 [950], 335 [1090, 1091], 341 [1156, 1160]
- Спашилова, Станислава, в. Spáčilová, Stanislava
- Средојевић, Дејан 266 [444], 271 [497, 500, 501], 313 [880, 881], 315 [894]
- Стакић, Милан В. 281 [586]
- Стакић, Мирјана М. 234 [58], 308 [826]
- Стаменковић, Душан 232 [35], 245 [218], 249 [266, 267], 281 [586], 305 [796], 330 [1046]
- Стаменковић, Иван 305 [797], 331 [1047]
- Стаменова, Албена 259 [377]
- Станић, Драган 341 [1162]
- Станишић, Вања 150, 178
- Станковић Шошо, Н. 156
- Станковић, Б[орислав] 158
- Станковић, Богољуб 335 [1086], 340 [1152]
- Станковић, Ранка 296 [712], 297 [716]
- Станковић, Селена М. 246 [222], 249 [268], 252 [305], 282 [586], 331 [1047]
- Станојевић Гоцић, Маја 331 [1048]
- Станојевић, Веран 85, 99, 329 [1039]
- Станојевић, Слађана 242 [167]
- Станојчић, Живојин С. 39, 40, 52, 58, 82, 98, 282 [587], 305 [798], 315 [894]

- Станојчић, Славко Ж. 249 [269], 282 [588], 296 [710], 331 [1048]
- Стевановић, Анђелка 242 [168]
- Стевановић, Јулијана 282 [588], 306 [799]
- Стевановић, Михаило 39, 58, 74, 82, 89, 98, 104–111, 115, 116, 121
- Стевовић, Игрутин 42, 58, 111, 121
- Стејић, Јован 319 [948]
- Степанов, Страхиња Р. 232 [35], 269 [483], 300 [739], 306 [800, 801]
- Стерњин, Ј. А. 204
- Стефановић Карацић, Вук 41, 101, 116–119, 121, 122, 146, 152, 155, 156, 157, 182, 286 [629], 287 [632, 634], 292 [665], 295 [698], 298 [724, 725], 309 [837], 318 [935–938], 319 [942, 949, 950, 953], 320 [961], 335 [1082], 337 [1112], 339 [1135], 340 [1146]
- Стефановић, Александар Д. 282 [589]
- Стефановић, Марија 15, 17, 341 [1163]
- Стефчева, Росица С. 249 [270], 266 [444], 282 [589]
- Стијовић, Рада Р. 37–61, 75, 80, 98, 296 [711, 712], 299 [737], 306 [802], 323 [988]
- Стојановић Прелевић, Ивана 229 [10]
- Стојановић, Андреј 242 [169]
- Стојановић, Бранислава 234 [59]
- Стојановић, Јелица Р. 175, 267 [462], 268 [466], 269 [484, 485, 486], 315 [896], 318 [933]
- Стојановић, Јована 282 [590]
- Стојановић, Љ[убомир] 144
- Стојановић, Олга М. 249 [271], 282 [590], 331 [1048]
- Стојиљковић, Милица 297 [713], 298 [726]
- Стојичић, Виолета 249 [272], 298 [726], 331 [1048, 1049]
- Стојичић, Војкан 240 [142]
- Стојковић, Марија 242 [170]
- Стошић, Јелена 173–180
- Суботић, [Јован] 278 [557], 319 [944, 947]
- Суботић, Љиљана 315 [894], 319 [948]
- Сувајџић, Бошко 144, 146, 155, 160, 227, 228, 269 [480], 319 [951], 334 [1070]
- Судаков, Г. 157
- Судимац, Нина 249 [273], 271 [501], 299 [737], 308 [827], 310 [848], 313 [881], 331 [1049]
- Сузић, Радмила 242 [171]
- Тамаш, Јулијан, в. Тамаш, Јулијан
- Тамаш, Јулијан 259 [378]
- Танасијевић, Рајко 227, 267 [463]
- Танасић, Срето З. 58, 74, 76, 98, 150, 160, 227, 249 [274], 269 [487], 270 [488], 282 [591, 592, 593], 313 [882], 334 [1070], 335 [1092], 336 [1100], 340 [1147], 341 [1163, 1164]
- Танасковић, Тања Ј. 306 [803]
- Таран, Ала, в. Таран, Алла А.
- Таран, Алла А. 168
- Татевосов, Сергеј Георгјевич 207–215, 217–224
- Тафра, Бранка, в. Taфра, Branka Z.
- Телебак, Милорад 297 [714]
- Теодоровић, Јасмина А. 303 [774]
- Тепавчевић, Дијана 301 [751]
- Терзић, Богдан 185

- Терзић, Светлана В. 250 [275, 276], 259 [378], 282 [593]
 Тешановић, Драго 282 [594]
 Тешић, Милосав 114, 121, 160
 Тимберлејк, А. 149
 Тимко Ђитко, Оксана, в. Timko
 Đitko, Oksana
 Тимошук, Роман, в. Tymoshuk,
 Roman
 Тирова, Зузана, в. Týrová, Zuzana
 Тиртова, Галина П. 297 [715]
 Титов, Владимир Тихонович 337
 [1116]
 Тодић, Бојана 341 [1165]
 Тодоровић, Светлана 242 [172]
 Тодоровић, Стефан Д. 306 [804]
 Тодорски, Симеон 154
 Толстая, Светлана 147, 160
 Толстој, Лав Николајевич 233 [47],
 302 [768]
 Толстой, Н. И. 335 [1093]
 Толстој, Никита, в. Толстой, Н. И.
 Толстој, С[ветлана], в. Толстая,
 Светлана
 Томашевић, Александра 297 [716]
 Томић Анић, Дина П. 282 [595],
 283 [596]
 Тонић, Ана 321 [969]
 Топалов, Јагода 241 [160], 242
 [173]
 Топић, Мирослав 234 [59]
 Тополинска, Зузана, в. Topolińska,
 Zuzanna
 Тортерат, Фредерик, в. Torterat,
 Frédéric
 Тотошковић, Оливера Б. 313 [883]
 Тофоска, С. 152
 Точанац, Душанка 242 [174], 323
 [989]
 Тошовић, Бранко 58, 98, 153, 227,
 228, 283 [597], 300 [741], 306
 [807], 337 [1110]
 Трајковић, Тања Ј. 247 [246], 331
 [1051], 332 [1055]
 Трајковић, Тајјана Г. 314 [884,
 885]
 Трапезникова, Ольга Алексан-
 дровна 250 [278], 259 [378], 283
 [597]
 Трапезњикова, Олга, в. Трапезни-
 кова, Ольга Александровна
 Тренчић, Саша 232 [36]
 Трибунски, Павел, в. Трибунский,
 Павел Александрович
 Трибунский, Павел Александро-
 вич 341 [1166]
 Тривић, Анета 250 [279, 280], 297
 [715], 306 [804], 331 [1051]
 Трнавац, Радослава 185, 259 [379]
 Трофимкина, Олга, в. Трофимки-
 на, Ольга И.
 Трофимкина, Ольга И. 250 [281],
 260 [379], 297 [715]
 Трубачова, О. 157
 Туна, Енес, в. Tuna, Enes
 Турудић, Момир 335 [1094]
 Тушкова, Тинде, в. Tušková, Tünde
Ћевриз Нишић, Вера 306 [805,
 806]
 Ћирић, Љубисав 74, 75, 80, 98, 271
 [501], 314 [886]
 Ћирић, Младен 283 [598]
 Ћирковић, Светлана М. 314 [887]
 Ћопић, Б[ранко] 228, 233 [50], 277
 [548], 302 [772], 306 [807]
 Ћупић, Драго 57, 75, 80, 98
 Узелац, Соња 242 [175]
 Уљаревић, Бранислав 308 [825]
 Урошевић, Атанасије 75, 98
 Успенски, Фјодор, в. Успенский,
 Федор

- Успенский, Федор 229 [13], 331 [1051]
 Утвић, Милош В. 287 [630]
 Ухринова, Алжбета, в. Uhrinová, Alžbeta
 Ушакова, Александра Павловна 342 [1169, 1170]
- Ф**
 Фајфар, Тања, в. Fajfar, Tanja
 Фейса, Михайло 260 [380–383]
 Фејса, Михајло П., в. Фейса, Михайло
 Петер, Грегор, в. Vetter, Gregor
 Фешченко, Владимир, в. Фещенко, Владимир
 Фещенко, Владимир 260 [384]
 Филиповић Ковачевић, Соња 331 [1052]
 Филиповић, Вера 314 [891]
 Филиповић, Јелена 240 [144], 250 [282], 299 [737], 308 [827], 331 [1051]
 Филмор, [Чарлс] 204
 Флашар, Мирон 229 [14], 234 [60]
 Флорес, Лилијана Карина Аланис, в. Flores, Liliana Karina Alanis
 Флорински, Т. Д. 143
 Форнари Чуковић, Марија 331 [1053]
 Фурлан, М. 147
 Фурса, В. М. 258 [363]
- Х**
 Хајду, Доријан, в. Hajdu, Dorijan F.
 Халас Поповић, Ана 242 [178], 250 [283, 284], 297 [716, 717], 332 [1053]
 Халидеј, [Мајкл], в. Halliday, Michael Alexander
 Хандке, Петер 232 [42]
 Харвалик, Милан 252 [306]
 Харт, Том 326 [1015]
 Хартман, Јан, в. Hartman, Jan
- Хентшел, Г. 154
 Хлавата, Рената, в. Hlavatá, Renáta
 Хлебец, Борис 234 [61, 62], 332 [1053]
 Ходел, Роберт 232 [37]
 Холкомб, Гаран 241 [151, 153]
 Хорњак Пајић, Соња 242 [179]
 Хриб, Марина 337 [1115]
 Хрибова, Марина, в. Hríbová, Marína
 Худечек, Лана, в. Hudeček, Lana
- Ц**
 Цар, Милица 301 [758]
 Цветановски, Гоце 75, 99
 Цветковић Теофиловић, Ирена 314 [892], 320 [960], 322 [978], 323 [987, 993]
 Цвијић, Јован 102, 121
 Цвијовић, Драгана Ј. 283 [599, 600], 295 [704], 299 [738]
 Цековић, Невена 250 [286], 297 [717], 332 [1053]
 Цимерлинг, А. 154
 Цихун, Генадз, в. Цыхун, Генадзь
 Цице, Олгица Ј. 270 [490]
 Цицмил Реметић, Радојка 297 [718], 314 [887], 323 [992]
 Цолић Јовановић, Александра 297 [719]
 Црњак, Дијана 267 [458]
 Црњански, Милош 158, 305 [798]
 Цукут, Слађана М. 271 [501], 314 [888, 889], 333 [1069]
 Цыхун, Генадзь 169
- Ч**
 Чакирова, К. 151
 Чамур, Милица Б. 234 [63], 250 [286], 260 [384], 297 [719]
 Чарота, Иван А. 260 [385], 270 [490]
 Чернишова, М[аргарита], в. Чернышева, Маргарита

- Чернышева, Маргарита 156, 160
 Чижикова, Зузана, в. Čížiková,
 Zuzana
 Чижмарова, Марија, в. Чижмарова,
 Марија
 Чиргић, Аднан 266 [448]
 Чижмарова, Марија 342 [1171]
 Чкатроска, Мирјана Алексоска
 323 [995]
 Чмеликова-Газдошова, Оксана 260
 [386], 264 [426]
 Чмеликова Газдошова, Оксана, в.
 Чмеликова-Газдошова, Оксана
 Чобанов, Иван Петров 265 [435]
 Чобанова, Лиляна Иванова 266
 [449]
 Чобанова, Лиљана, в. Чобанова,
 Лиляна Иванова
 Чолак Антић, Бошко 335 [1095]
 Чолаковић, Вера 318 [934], 319
 [951]
 Чолановић, Воја 287 [634], 301
 [757]
 Чопа, Миљана Б. 306 [807], 314
 [890]
 Чоролеева, Мария 141, 157
 Чудомировић, Јован М. 283 [600],
 306 [808, 809]
 Чутура, Илијана Р. 306 [810]
- Џонсон, М[арк] 204
 Џумхур, Јасминка, в. Džumhur,
 Jasminka
- Шалер, Х.** 155
 Шапић, Јулија Ј. 260 [387]
 Шапошников, А. 157
 Шафер, Марина 283 [600], 319 [952]
 Шелов, Сергеј, в. Шелов, Сергей
 Дмитриевич
 Шимандл, Јозеф, в. Šimandl, Josef
- Шипка, Данко М. 7–19, 250 [287],
 252 [307], 297 [719], 319 [953],
 332 [1053]
 Шипрагић Ђокић, Санела 242
 [180]
 Шишкина, Светлана Александров-
 на 342 [1170]
 Шлунд, К. 151
 Шмелева, А. Д. 57
 Шмит, Франсоа, в. Schmitt,
 Francois S.
 Шоргић, Ивана 242 [181]
 Шотра Катунарић, Татјана 332
 [1055]
 Штасни, Гордана Р. 57, 283 [601,
 602], 284 [611], 297 [719, 720],
 298 [721, 722], 308 [828], 323
 [993]
 Штерлеман, Иван 232 [38]
 Штиха, Франтишек, в. Štícha,
 František
 Штрбац, Гордана Р. 57, 199, 204,
 205, 206, 283 [603], 298 [722,
 723, 724]
 Штудинер, Михаил А. 243 [182]
 Шћепановић, Михаило М. 270
 [491, 492], 298 [724], 308 [829],
 314 [890]
 Шуберт, Г. 155
 Шчербин, Вјачеслав, в. Щербин,
 Вячеслав Константинович
- Щербин, Вячеслав Константино-
 вич** 157, 260 [389]
- Язвицкий, Н. И.** 257 [359]
 Якобсон, Роман, в. Jakobson,
 Roman
 Яковлева, Олимпиада В. 32
 Ярхо, Б. И. 253 [308]

Latinica

- Àgel, Vilmos 29, 31, 33
 Aguilar-Guevara, Ana 70
 Aikhenvald, Alexandra 8, 17
 Aimoldina, Aliya 234 [65]
 Alboiu, G. 17
 Aleksić, Irena, v. Алексић, Ирена
 Aleksoska-Chkatroska, Mirjana, v.
 Алексоска Чкатроска, Мирјана
 Allan, Keith 9, 17
 Almog, Joseph 70
 Ameka, Feliks 39, 40, 41, 42, 58
 Andrić, Edit(a), v. Андрић, Едита
 Andrić, Ivo, v. Андрић, Иво
 Ašić, Tijana V., v. Ашић, Тијана
 Austin, Jennifer R. 27, 33
 Avram, A. A. 17
 Avram, L. 17

Baalbaki, R. 326 [1007]
 Babić, Biljana, v. Бабић, Биљана
 Babić, Violeta, v. Бабић, Виолета
 Babić, Željka, v. Бабић, Жељка
 Babić-Antić, Jelena B., v. Бабић
 Антић, Јелена
 Babik, Wiesław 169
 Balek, Tijana I., v. Балек, Тијана
 Banasiak, Jakub 170
 Banfield, Ann 66, 70
 Barbi, Maurizio 233 [55]
 Bardière, Yves M. 243 [188]
 Bašanović-Čečović, Jelena, v.
 Башановић Чечовић, Јелена
 Bećović, Mehmed, v. Бећовић,
 Мехмед
 Behýlová, Júlia 170
 Bellini, Bernardo 329 [1037]
 Berlina, Alexandra 320 [954]
 Bethin, Christina 161
 Bianco, Claudia U. 234 [68]

 Bilandžija, Sofija A., v. Биланџија,
 Софија
 Biljetina, Jelena Lj., v. Биљетина,
 Јелена
 Bílková, Jana 189
 Bjelajac, Sanda S., v. Бјелајац,
 Санда
 Bjelaković, Andrej, v. Бјелаковић,
 Андреј
 Blake, Berry J. 29, 33
 Blatešić, Aleksandra, v. Блатешић,
 Александра
 Bodrič, Radmila, v. Бодрич, Рад-
 мила
 Bogdanović, Vesna 238 [123]
 Bogetić, Ksenija, v. Богетић,
 Ксенија
 Vojar, Boženna 163, 171,
 Voјović, Brankica, v. Војовић,
 Бранкица
 Voјović, Milevica, v. Војовић, Ми-
 левица
 Botica, Stipe 161
 Vozdéchová, Ivana 189
 Vožović, Đorđe, v. Божовић, Ђорђе
 Bratanić, Maја, v. Братанић, Маја
 Brnićanin, Alma 323 [990]
 Brower, Reuben A. 17
 Bruner, David 242 [173]
 Bugarski, Ranko 229 [17]
 Buhler, Karl 70
 Bukatarević, Tomislav, v.
 Букатаревић, Томислав
 Bulger, Anthony 234 [67]
 Buršić-Giudici, Barbara 230 [19],
 325 [1004]
 Burzan, Mirjana 320 [958]

 Ceković, Nevena P., v. Цековић,
 Невена
 Cinque, Guglielmo 10, 17

- Corblin, Francis 66, 67, 70
 Corin, Andrew R. 277 [547]
 Croft, William 22, 33
 Crystal, David 8, 17
- Čirgić, Adnan, v. Чиргић, Аднан
 Čížiková, Zuzana 234 [64], 264 [426]
 Čubrović, Biljana 244 [194]
 Čudina, Marija 265 [437]
- Ćirić, Mladen, v. Ћирић, Младен
 Ћорић, Branko, v. Ћопић, Бранко
- Đaković, Sibila, v. Даковић, С[ибила]
 Daničić, [Ђуро], v. Даничић, Ђуро 122
 Danielsson, Pernilla 18
 Danilović Jeremić, Jelena R. 237 [105]
 Danylenko, Andrii 59, 255 [335]
 Davies, Matthew 18
 Davis, Brent M. 236 [84]
 De Sosir, Ferdinand 46, 59, 228 [3], 279 [564], 294 [692]
 Dimković Telebaković, Gordana, v. Димковић Телебаковић, Гордана
 Dizdraević, Faruk 265 [442]
 Dobriková, Mária 261 [397]
 Dobrota, Nada, v. Доброта, Нада
 Doruľa, Ján 263 [424]
 Drobňak, Dragana, v. Дробњак, Драгана
 Dudok, Daniel 261 [398]
 Dudok, Miroslav 261 [399]
 Dvornická, Ľubica 261 [396]
- Đoković, Gordana, v. Ђоковић, Гордана
 Đoković, Veljko, v. Ђоковић, Вељко
 Đonović, Janko 264 [428]
 Đorđević, Bojana P., v. Ђорђевић, Бојана
 Đorđević, Danijela D., v. Ђорђевић, Данијела
 Đorđević, Dragana M., v. Ђорђевић, Драгана
 Đorđević, Jasmina P., v. Ђорђевић, Јасмина
 Đorđević, Marija, v. Ђорђевић, Марија
 Đuliman, Selma 330 [1045]
 Đurić, Ljubica 283 [598]
 Đurić, Miloš N., v. Ђурић, Милош
 Đurović, Tatjana, v. Ђуровић, Татјана
- Džumhur, Jasminka 266 [450]
- Engelberg, Stefan 27, 33
 Eraković, Borislava, v. Ераковић, Борислава
 Erelt, Mati 22, 23, 33
- Fajfar, Tanja 266 [446]
 Falk, Yehuda N. 26, 34,
 Fauconnier, Gilles 24, 34
 Filipović, Jelena, v. Филиповић, Јелена
 Filipović-Kovačević, Sonja, v. Филиповић Ковачевић, Соња
 Fillmore, Charles 70
 Fišer, Darja 303 [778]
 Flores, Liliana Karina Alanís 242 [176]
 Fornari Čuković, Maria V., v. Форнари Чуковић, Марија
- Genis, R. 171
 Georgieva N., Tsvetelina, v. Георгиева, Цветелина Николова

- Getka, Joanna, v. Гетка, Йоанна
Givón, Talmy 22, 24, 34
Gligorić, Slobodanka, v. Глигорић,
Слободанка
Glovňa, Juraj 261 [393]
Glumac, Divna D., v. Глумац,
Дивна
Glušac, Tatjana, v. Глушац, Татјана
Љ.
Goddard, Cliff C 22, 34,
Golubović, Ana, v. Голубовић, Ана
Gorjanc, Vojko, v. Горјанц, Војко
Górnicz, Mariusz 261 [395]
Graljuk, Silvija 250 [277]
Gregová, Renáta 245 [215], 261
[393], 325 [1005]
Grošelj, Robert 261 [394], 264 [432]
Grubor, Jelena, v. Грубор, Јелена
Grujić, Tatjana S. 243 [188]
Gudurić, Snežana, v. Гудурић,
Снежана
Hajdu, Dorijan F. 242 [177]
Halas Popović, Ana, v. Халас
Поповић, Ана
Halliday, Michael Alexander K. 23,
26, 34
Halupka Rešetar, Sabina 238 [113],
275 [526]
Halupka-Rešetar, Szabina, v.
Halupka Rešetar, Sabina
Hartman, Jan 250 [285], 263 [422],
332 [1053]
Harvalík, Milan, v. Харвалик, Ми-
лан
Hlavatá, Renáta 263 [423]
Hodoličová, Jarmila 227, 337 [1108]
Horga, Damir 266 [444]
Hříbová, Marína 263 [424], 264
[425, 426]
Hudeček, Lana 153, 266 [447]
Hunston, Susan 18
Ilić Matijević, Nina, v. Илић
Матијевић, Нина
Isac, D. 17
Ivanji, Ivan, v. Ивањи, Иван
Ivanović, Radomir V., v. Ивановић,
Радомир
Ivanović, Ružica, v. Ивановић,
Ружица
Jagrović, Aleksandar M., v.
Јагровић, Александар
Jagrović, Biljana Č. 233 [47]
Jakobson, Roman 8, 17, 42, 56, 58,
59, 60, 127
Jakovljević, Bojana, v. Јаковљевић,
Бојана
Janićijević, Nataša L. 250 [286]
Janković, Aleksandra V. 308 [826]
Janković, Dejan 322 [981]
Jaroszewicz, Henryk 245 [220], 261
[400], 275 [530], 288 [639]
Jarvella, R. J. 70
Jeremić Mićović, Emina 323 [991]
Jerotijević Tišma, Danica M., v.
Јеротијевић Тишма, Даница
Jokanović, Vesna, v. Јокановић,
Весна
Josipović, Sandra, v. Јосиповић,
Сандра
Jovanović, Ivan 326 [1012]
Jovanović, Vladimir Ž. 248 [260]
Jovanović, Zoran R., v. Јовановић,
Зоран
Jukić, Nives 266 [450]
Kacziba, Agnes 320 [958]
Kampouris, Anastassios L. 247 [246]
Kaplan, David 64, 70
Kardoš, Aleksandra, v. Кардош,
Александра
Karpinsky, Peter 261 [401]

- Kavgić, Aleksandar, v. Кавгић, Александар
Keenan, E. 70
Kesić, Dalibor, v. Кесић, Далибор
Khrizman, Keren 10, 17
Kiklewicz, Aleksander K. 255 [329]
Kiš, Jelena, v. Киш, Јелена
Kiš, Nataša, v. Киш, Наташа
Kittilä, Seppo 22, 34
Kleiber, Georges 64, 70
Klein, W. 70
Kochová, Pavla 189
Kolářová, Ivana 189
Koráčková, Lucie 189
Kordić, Snježana 67, 68, 70
Koriakowsewa, Elena 251 [294]
Koruniak, Samuel 262 [404]
Kosanović, Milan R. 321 [972]
Kosanović, Milina, v. Косановић, Милина
Kostić-Tomović, Jelena, v. Костић Томовић, Јелена
Kosto, Perišić 311 [857]
Kovačević, Borko, v. Ковачевић, Борко
Kovačević, Ervin, v. Ковачевић, Ервин
Kovačević, Predrag, v. Ковачевић, Предраг
Kovačević, Rifat 265 [442]
Kovačević, Zorica Đ., v. Ковачевић, Зорица
Kováčová, Zuzana 262 [402]
Kovács Rácz, Eleonóra 238 [113]
Kowalski, Paweł 170, 171, 231 [30], 261 [401]
Koziol-Chrzanowska, Ewa 262 [403]
Kraguljac, Vladimir M. 241 [161]
Králik, L'ubor 262 [407]
Krapova, Piyana 10, 17
Krejčí, Pavel 246 [233], 262 [404], 265 [435], 290 [653]
Kriemer Gaborović, Sanja, v. Кример Габоровић, Сања
Krsmanović, Ivana, v. Крсмановић, Ивана
Krvina, Domen 40, 58
Kujović, Dragana, v. Кујовић, Драгана
Kuliš, Pantelejmon 255 [335]
Kurpejović, Nerkesa 265 [436], 310 [847]
Kutlík, Ján 261 [401]
Landis, David 238 [122]
Lazarević, Nina, v. Лазаревић, Нина
Le Bert, Bruyn 70
Le Draoulec, Anne 64, 65, 70
Lehrer, Adrienne 9, 13, 17
Lemas, Tin 265 [437]
Letsch, Endre 327 [1023]
Levická, Jana 231 [31]
Levin, Beth 22, 34,
Ličen, Branislava, v. Личен, Бранислава
Liker, Marko 266 [444]
Lisica, Mersiha 323 [990]
Lisica, Sanita 323 [990]
Ljubešić, Nikola 303 [778]
Loričić, Vesna 227, 338 [1119]
Lu, Weilun 250 [285]
Luczkow, Iwona 169
Lyons, John 64, 70
Mahmutović, Jasmina, v. Махмутовић, Јасмина
Makišová, Anna 247 [234, 235], 262 [404, 405, 409], 268 [470], 290 [659]
Maksimović, Jelena Ž., v. Максимовић, Јелена
Maksimović, Svetlana, v. Максимовић, Светлана

- Makùrôt, Hanna 262 [412]
 Małachowicz, Marta 262 [406]
 Malešević, Mihaela M. 233 [51],
 303 [774], 328 [1024]
 Malnar, Marija 161
 Maltez, Ksenija, v. Малтез, Ксенија
 Mańczak-Wohlfeld, Elżbieta 231
 [33]
 Mandić, Slađana D., v. Мандић,
 Слађана
 Marčoková, Daniela 262 [409]
 Marić, Biljana Ž., v. Марић,
 Биљана Ж.
 Marićivá, Anna 262 [408]
 Marjanović, Tatjana, v. Марјановић,
 Татјана
 Marković, Ljiljana 237 [110], 238
 [111]
 Marković, Maја, v. Марковић, Маја
 Marković, Slavoljub Z., v.
 Марковић, Славољуб З.
 Marković, Tatjana, v. Марковић,
 Татјана
 Marković, Tijana, v. Марковић,
 Тијана
 Martinov, Zlatoje, v. Мартинов,
 Златоје
 Matthiessen, Christian M. I. M. 34
 McEnergy, Tony 10, 17
 Mešić, Jadranka, v. Мешић,
 Јадранка
 Mičić Kandijaš, Sofija, v. Мићић
 Кандијаш, Софија
 Mihaljević, Milica, v. Михалјевић,
 Милица
 Mijomanović, Stevan, v.
 Мијомановић, Стеван
 Mikić, Jovica, v. Микић, Јовица
 Mikos, Zenon 171
 Miladinović, Nenad, v.
 Миладиновић, Ненад
 Milić, Mira, v. Милић, Мира
 Milićev, Tatjana 247 [241]
 Miličević Petrović, Maја, v.
 Миличевић Петровић, Маја
 Milivojević, Vesna, v. Миливојевић,
 Весна
 Miljković, Ivana, v. Миљковић,
 Ивана
 Milošević, Ivan, v. Милошевић,
 Иван
 Milović, Radomir, v. Миловић,
 Радомир
 Mišić Plić, Biljana 227, 338 [1119]
 Miškeljin, Ivana, v. Мишкељин,
 Ивана
 Mitrović, Ljubinko 266 [450]
 Moderc, Saša, v. Модерц, Саша
 Moličnik, Majda 264 [432]
 Moncharmont, Michèle 322 [981]
 Moskovljević Popović, Jasmina
 D., v. Московљевић Поповић,
 Јасмина
 Mrazović, Pavica 39, 58, 59
 Müller, Peter O. 228 [2]
 Muller, Stefan 34
 Mujavcova, Mária 262 [410]
 Nejković, Danijela, v. Нејковић,
 Данијела
 Nešić, Marija 242 [181]
 Nikolić, Davor 161
 Nikolić, Melina M., v. Николић,
 Мелина
 Nomachi, Motoki 59, 257 [358]
 Novakov, Predrag, v. Новаков,
 Предраг
 Novaković, Aleksandar M., v.
 Новаковић, Александар
 Ohnheiser, Ingeborg 228 [2], 229 [6]
 Olsen, Susan 228 [2]
 Olšiak, Marcel 262 [411]
 Opavská, Zdena 189

- Orwell, George 331 [1049]
Osmanović, Jelena S. 339 [1134]
Ošmjanski, Vera, v. Ошмјански,
Вера
Osolsobě, Klára 189
Ostroški Anić, Ana 230 [18]
Ottmann, Angelika
- Panić Kavgić, Olga, v. Панић
Кавгић, Олга
Panosová, Renáta 245 [215]
Paolini, Michele 329 [1037]
Pavlović, Vladan, v. Павловић,
Владан
Peco, Asim, v. Пецо, [Асим]
Pekić, Borislav 300 [744]
Perry, John 70
Petronijević, Božinka, v.
Петронијевић, Божинка
Petrović [Klikovac], Duška, v. Кли-
ковац, Душка
Petrović, Aleksandar, v. Петровић,
Александар
Petrović, Borivoje T., v. Петровић,
Боривоје
Petrović, Margita, v. Петровић,
Маргита
Petrović, Vesna M., v. Петровић,
Весна
Pilipović, Vesna 235 [78, 79]
Piper, Predrag, v. Пипер, Предраг
Pleško, Martin D. 330 [1042], 332
[1054]
Polovina, Vesna, v. Половина,
Весна
Porović Pisarri, Milena, v. Поповић
Писари, Милена
Porović, Ljubomir, v. Поповић,
Љубомир
Porović, Silvana, v. Поповић, Сил-
вана
- Požgaj Hadži, Vesna, v. Пожгај
Хаџи, Весна
Prčić, Tvrtko, v. Прћић, Твртко
Prodanović, Marijana, M., v.
Продановић, Маријана
- Radić-Bojanić Biljana B., v. Радић
Бојанић, Биљана
Radin-Sabadoš, Mirna 227, 326
[1010]
Radojković Pić, Katarina 332 [1055]
Radovanović, Aleksandra M., v.
Радовановић, Александра
Radulović, Milica, v. Радуловић,
Милица
Radusin, Nataša 235 [81]
Radusin-Bradić, Nataša, v. Радусин
Брадић, Наташа
Rainer, Franz 228 [2]
Rakić, Nikola 323 [992]
Rançon, Julie J. 235 [73]
Rapaport Hovav, Malka 22, 34, 212
Rasulić, Katarina 324 [1002]
Rauh, Gisa 33
Rayson, Paul 18
Ristić, Vesna, v. Ристић, Весна
Ristivojević-Rajković, Nataša Ž. 242
[177]
Ristov Milović, Radomir, v.
Миловић, Радомир
Rudnik-Karwatowa, Zofia 163, 169,
171, 231 [30]
Runjaić, Siniša 230 [18]
- Sadiković, Amira, v. Садиковић,
Амира
Samardžić, Mila R., v. Самарџић,
Мила
Schmitt, Francois S. 332 [1054]
Schmitt, Peter A. 327 [1018]
Seder, Ružica, v. Седер, Ружица
Shi, Yeli 10, 18

- Silaški, Nadežda 236 [90, 91]
 Sinadinović, Danka, v.
 Синадиновић, Данка
 Skok, P[etar] 53
 Sokolija, Alma 231 [35], 305 [795]
 Sosnowski, Wojciech 170
 Spáčilová, Stanislava 263 [417]
 Spasić, Dragana M., v. Спасић,
 Драгана М.
 Spasov, Ljudmil A., v. Спасов,
 Људмил
 Sredojević, Dejan, v. Средојевић,
 Дејан
 Stakić, Mirjana M., v. Стакић,
 Мирјана
 Stamenković, Dušan, v.
 Стаменковић, Душан
 Stamenković, Ivan, v. Стаменковић,
 Иван
 Stanislav, Ján 263 [424]
 Stanković, Selena, v. Станковић,
 Селена
 Stanojević Gosić, Maја, v.
 Станојевић Гоцић, Маја
 Stanojević, Slađana, v. Станојевић,
 Слађана
 Stanojević, Veran, v. Станојевић,
 Веран
 Stepanov, Strahinja, v. Степанов,
 Страхиња
 Stojanović Prelević, Ivana, v.
 Стојановић Прелевић, Ивана
 Stojičić, Violeta, v. Стојичић, Вио-
 лета
 Stojković, Marija, v. Стојковић,
 Марија
 Suprunčuk, Mikita 320 [954]
 Sussex, Ronald 10, 18
 Suzić, Radmila, v. Сузић, Радмила
 Šafárik, Pavle Jozef 262 [404]
 Šimandl, Josef 189
 Šipragić Đokić, Sanela, v.
 Шипрагић Ђокић, Санела
 Šorgić, Ivana, v. Шоргић, Ивана
 Štícha, František 189
 Štúr, Ľudovít 262 [404]
 Šulović, Ksenija 245 [212]
 Tafra, Branka Z. 266 [445]
 Tasić, Miloš 249 [267]
 Tatar, Nikola 327 [1024]
 Timko Ďitko, Oksana 250 [277], 259
 [378], 263 [417], 266 [445]
 Točanac, Dušanka, v. Точанац,
 Душанка
 Tol, S. 171
 Tomašić Jurić, Josipa 161
 Tommaseo, Niccolò 329 [1037]
 Topalov, Jagoda P., v. Топалов,
 Јагода
 Topolińska, Zuzanna V. 67, 70, 124,
 127, 132, 229 [11, 12], 246 [232],
 263 [420]
 Torterat, Frédéric J. 243 [188], 331
 [1050]
 Tošović, Branko Đ., v. Тошовић,
 Бранко
 Trawinski, Beata 22, 34
 Trenčič Saša, v. Тренчић, Саша
 Trninić Janjić, Zora D. 244 [199]
 Tuna, Enes 323 [990]
 Turudić, Momir, v. Турудић, Момир
 Tušková, Tünde 263 [421]
 Tymoshuk, Roman 170
 Týrová, Zuzana 263 [418, 419]
 Uhrinová, Alžbeta 263 [422]
 Valentová, Anna Margaréta 261
 [390], 309 [834]
 Valentová, Iveta 261 [391]

- Valetopoulos, Freiderikos D. 235 [73]
Van Valin, Robert 22, 34
Vasov Perišić, Kosto 311 [856]
Västi, Katja 22, 34
Veselý, Vojtěch 189
Vesić Pavlović, Tijana 329 [1033]
Vetter, Gregor 323 [991, 992]
Vidaković, Mirna M., v. Видаковић, Мирна
Vidanović, Djordje, v. Видановић, Ђорђе
Vidović Bolt, Ivana 161
Vlajković, Nemanja, v. Влајковић, Немања
Vondráček, Miloslav 189
Vučinić, Stevo, v. Вучинић, Стево
Vučković, Petar, v. Вучковић, Петар
Vučo, Julijana, v. Вучо, Јулијана
Vujić, Jelena, v. Вујић, Јелена
Vujin, Bojana 227, 326 [1010]
Vujović, Dušanka S., v. Вујовић, Душанка
Vukadinović, Zora 39, 58
Vuković, Jovan, v. Вуковић, Јован
Vuksanović, Ivana, v. Вуксановић, Ивана

Wachtarczyk, Jana 170
Wettstein, Howard 70
Wexler, Paul 251 [292]
Wierzbicka, Anna A. 22, 34, 39, 59

Wirth, Christiane 322 [981]
Wolnicz-Pawłowska, Ewa 261 [392]

Xiao, Richard 10, 17

Ylikoski, Jussi 34

Zavišín, Katarina, v. Завишин, Катарина
Zhang, Hong 9, 18
Zhang, Xu 9, 10, 18
Zobenica, Nikolina 241 [156]
Zwarts, Joost 70

Žagar Karer, Mojca 264 [433]
Žarković, Maја M., v. Жарковић, Маја
Žele, Andreja 40, 58
Žeňuch, Peter 263 [424], 337 [1115]
Žiláková, Mária 261 [400]
Živanović, Goran 234 [67]
Živanović, Jana, v. Живановић, Јана
Živković, Danijel, v. Живковић, Данијел
Žugić, Dragica, v. Жугић, Драгица

РЕГИСТАР КЉУЧНИХ РЕЧИ

- акценат 101
алтернација 101
анафора 63
ареал 101
- време 63
временска транспозиција 73
врсте речи 37
- графемно съчетание 135
- деикса 63
деклинација 101
дескриптивни речници српског
језика 37
дијељење 7
- заменички прилози 63
- именице 101
императив 73
иницијална абревиатура 135
- класификација узвика 37
когнитивни процеси 123
кореференцијалност 21
- лексикографска обрада узвика 37
лексички класификатори 7
лексоид 135
- модална служба 73
- номинализације 123
- повезивање 7
простор 63
прошле појединачне радње 73
прошле понављане радње 73
- рекција 123
руски језик 123
- семантика 21
синтакса 21
словообразуване 135
српски језик 21, 37, 123
српскохрватски језик 7
- таксономија 7
- узвици 37

УПУТСТВО АУТОРИМА ЗА ПРИПРЕМУ РУКОПИСА ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ

1. Часопис *Јужнословенски филолог* објављује оригиналне радове из области лингвистичке теорије, словенске филологије, историје и дијалектологије јужнословенских и других словенских језика, историје лингвистике и сродних научних области, научну критику, хронику и библиографију. Радови који су већ објављени или понуђени за објављивање у некој другој публикацији не могу бити прихваћени за објављивање у *Јужнословенском филологу*. Ако је рад био изложен на научном скупу у виду усменог саопштења (под истим или сличним насловом), податак о томе треба да буде наведен у посебној напомени, по правилу при дну прве странице чланка.

2. Радови се објављују на српском језику, екавским или ијекавским књижевним изговором, ћирилицом, као и на другим словенским језицима. Уколико аутор жели да му рад на српском језику буде штампан латиницом, треба то посебно да нагласи и образложи. По договору са Уредништвом, рад може бити објављен на енглеском, немачком или француском језику.

Рукопис треба да буде исправан у погледу правописа, граматике и стила. У *Јужнословенском филологу* за радове на српском језику примењује се *Правоиис српскога језика* Митра Пешикана, Јована Јерковића и Мата Пижурице (Матица српска: Нови Сад, 2010). Поред правописних норми утврђених тим правописом аутори треба да се у припреми рукописа за штампу придржавају и следећег:

- а) наслови посебних публикација (монографија, зборника, часописа, речника и сл.) који се помињу у раду штампају се курзивом на језику и писму на којем је публикација која се цитира објављена, било да је реч о оригиналу или о преводу;
- б) пожељно је цитирање према изворном тексту (оригиналу) и писму, а уколико се цитира преведени рад, у одговарајућој напомени треба навести библиографске податке о оригиналу;

- в) страна имена у српском тексту пишу се транскрибовано (прилагођено српском језику) према правилима *Правойиса српскога језика*, а када се страном име први пут наведе, у загради се даје изворно писање, осим ако је име широко познато (нпр.: Ноам Чомски), или се изворно пише исто као у српском (нпр.: Филип Ф. Фортунатов);
- г) у уметнутим библиографским скраћеницама (парентезама) презиме аутора наводи се у изворном облику и писму, нпр.: (Белић 1941), (KAROLAK 2004);
- д) цитати из дела на страном језику, у зависности од функције коју имају, могу се наводити на изворном језику или у преводу, али је потребно доследно се придржавати једног од наведених начина цитирања; уколико су наводи дати у изворном језику, аутор у фусноти може дати њихов превод.

3. Рукопис расправе или студије треба да има следеће елементе: а) наслов рада, б) име, средње слово, презиме, назив установе у којој је аутор запослен, в) сажетак, г) кључне речи, д) текст рада, ђ) литературу и изворе, е) резиме и кључне речи на руском и енглеском језику, ж) прилоге. Редослед елемената мора се поштовати. Радови који представљају краће прилоге, грађу, приказе и сл. поред основног дела текста садрже име аутора, афилијацију, електронску адресу аутора и наслов.

4. Наслов рада треба да што верније и концизније одражава садржај рада. У интересу је аутора да се користе речи прикладне за индексирање и претраживање. Ако таквих речи нема у наслову, пожељно је да се наслову дода поднаслов. Наслов (и поднаслов) наводе се на средини странице, верзалним словима.

5. Име, средње слово и презиме аутора у студијама и чланцима наводе се изнад наслова уз леву маргину, а у приказима испод текста уз десну маргину, курзивом. Имена и презимена домаћих аутора увек се наводе у оригиналном облику, независно од језика рада. Назив и седиште установе у којој је аутор запослен наводе се испод имена, средњег слова и презимена аутора. Називи сложених организација треба да одражавају хијерархију њихове структуре (нпр.: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику). Ако је аутора више, мора се назначити из које установе потиче сваки од наведених аутора. Функција и звање аутора се не наводе. Службена адреса и/или електронска адреса аутора даје се у подбелешци, која је звездицом везана за презиме аутора. Назив и број пројекта, односно назив програма у оквиру кога је чланак настао, као и назив установе која је финансирала пројекат или програм наводе се у посебној подбелешци (подножној напомени, фусноти), која је двема звездицама везана за наслов рада. Код хронике, приказа и критике име аутора и афилијација дају се после текста хрони-

ке, приказа или критике. Назив пројекта у оквиру којег је настао приказ, хроника или критика наводи се у посебној подбелешци која је звездицом везана за наслов приказа, хронике или критике.

6. У сажетку, који треба да буде на језику на коме је написан и рад, треба језгровито представити проблем, циљ, методологију и резултате научног истраживања. Препоручује се да сажетак има од 100 до 250 речи (може бити и краћи, ако то одговара обиму и природи рада). Сажетак треба да се налази испод наслова рада, без ознаке *Сажеџак*, и то тако да му је лева маргина увучена 1 cm у односу на основни текст (тј. једнако увучена као први пасус основног текста).

7. Кључне речи су термини или изрази којима се указује на целокупну проблематику истраживања, а не може их бити више од десет. Препоручљиво их је одређивати са ослонцем на стручне термилошке речнике, а у интересу је аутора да учесталост кључних речи (с обзиром на могућност лакшег претраживања) буде што већа. Кључне речи дају се на језику на којем је написан сажетак. Наводе се испод сажетка, са ознаком *Кључне речи*, и то тако да им је лева маргина уравната с левом маргином сажетка.

8. Библиографска парентеза, као уметнута скраћеница у тексту која упућује на потпуни библиографски податак о делу које се цитира, дат на крају рада, састоји се од отворене заграде, презимена аутора (малим верзалом), године објављивања рада који се цитира, те ознаке странице с које је цитат преузет и затворене заграде, на пример:

(Ивић 1986: 128) за библиографску Ивић, Павле. *Српски народ и његов језик*. 2. изд. Београд: Српска књижевна задруга, 1986.

Ако се цитира више суседних страница истог рада, дају се цифре које се односе на прву и последњу страницу која се цитира, а између њих ставља се црта, на пример:

(Ивић 1986: 128–130) за библиографску Ивић, Павле. *Српски народ и његов језик*. 2. изд. Београд: Српска књижевна задруга, 1986.

Ако се цитира више несуседних страница истог рада, цифре које се односе на странице у цитираном раду одвајају се запетом, на пример:

(Ивић 1986: 128, 130) за библиографску Ивић, Павле. *Српски народ и његов језик*. 2. изд. Београд: Српска књижевна задруга, 1986.

Уколико је реч о страном аутору, презиме је изван парентезе пожељно транскрибовати на језик на коме је написан основни текст рада, на пример Џ. Марфи за James J. Murphy, али у парентези презиме треба давати према изворном облику и писму, нпр.:

(MURPHY 1974: 95) за библиографску јединицу: MURPHY, James J. *Rhetoric in the Middle Ages: A History of Rhetorical Theory from Saint Augustine to the Renaissance*. Berkeley: University of California Press, 1974.

Када се у раду помиње више студија које је један аутор публиковао исте године, у текстуалној библиографској напомени потребно је одговарајућим азбучним словом прецизирати о којој се библиографској одредници из коначног списка литературе ради, на пример (MURPHY 1974a: 12).

Уколико библиографски извор има два аутора, у уметнутој библиографској напомени наводе се презимена оба аутора, с тим што се презиме првог аутора даје малим верзалом, а презиме другог нормалним слогом, нпр.:

(ПИПЕР, Клајн 2013) за библиографску јединицу: ПИПЕР, Предраг, Иван Клајн. *Нормативна грамаџика српског језика*. Нови Сад : Матица српска, 2013.

Уколико библиографски извор има више од два аутора, у уметнутој библиографској напомени наводи се презиме првог аутора, док се презимена осталих аутора замењују скраћеницом *и др.*, нпр.:

(ИВИЋ и др. 2007) за библиографску јединицу: ИВИЋ, Павле, Иван Клајн, Митар Пешикан и Бранислав Брборић. *Српски језички њриручник*. 4. изд. Београд: Београдска књига, 2007.

Ако је из контекста јасно који је аутор цитиран или парафразиран, у текстуалној библиографској напомени није потребно наводити презиме аутора, нпр.:

Према Марфијевом истраживању (1974: 207), први сачувани трактат из те области сачио је бенедиктинац Алберик из Монте Касина у другој половини XI века.

Ако се у парентези упућује на радове двају или више аутора, податке о сваком следећем раду треба одвојити тачком и запетом, нпр.: (БЕЛИЋ 1958; СТЕВАНОВИЋ 1968).

9. Подбелешке обележене арапским цифрама (иза правописног знака, без тачке или заграде) дају се при дну странице у којој се налази део текста на који се подбелешка односи. Могу садржати мање важне детаље,

допунска објашњења и сл. Подбелешке се не користе за навођење библиографских извора цитата или парафраза датих у основном тексту, будући да за то служе библиографске парентезе, које – будући повезане с пописом литературе и изворима датим на крају рада – олакшавају праћење цитираности у научним часописима.

10. Прилози којима је илустровано научно излагање (табеларни и графички прикази, факсимили, слике и сл.) прилажу се на крају текста рукописа, а њихово место у тексту се означава одговарајућом цифром. Уколико се унутар текста налази табела, она мора бити постављена унутар прописаних маргина.

11. Цитирана литература даје се у засебном одељку насловљеном *Цитирана литература*. У том одељку разрешавају се библиографске парентезе скраћено наведене у тексту. Библиографске јединице (референце) наводе се по азбучном односно абecedном реду презимена првог или јединог аутора како је оно наведено у парентези у тексту. Прво се описују азбучним редом презимена првог или јединог аутора радови објављени ћирилицом, а затим се описују абecedним редом презимена првог или јединог аутора радови објављени латиницом. Уколико је рад писан на страном језику латиничким писмом, прво се абecedним редом описују издања објављена на латиници, а потом азбучним редом издања објављена на ћирилици. Ако опис библиографске јединице обухвата неколико редова, сви редови осим првог увучени су удесно за два словна места (висећи параграф) (одабере се Paragraf у менију Format, опција Hanging, увлачење 0,32).

Свака библиографска јединица представља засебан пасус који је организован на различите начине у зависности од врсте цитираног извора.

У *Јужнословенском филологу* у библиографском опису цитиране литературе примењује се MLA начин библиографског цитирања (*Modern Language Association's Style – Works cited*) с том модификацијом што се презиме аутора наводи малим верзалом (откуцају се прво велико слово, остала мала, осветли се и изабере Small caps у менију Format, опција Font), а наслов посебне публикације наводи се курзивом.

Примери таквог начина библиографског цитирања су:

Монографска издања:

ПРЕЗИМЕ, име аутора и име и презиме другог аутора (уколико књига има више аутора, наводе се и остали према редоследу какав је у књизи). *Наслов књиге*. Податак о имену преводиоца, приређивача, или некој другој врсти ауторства. Податак о издању или броју томова. Место издавања: издавач, година издавања.

Пример:

БЕЛИЋ, Александар. *О језичкој њрироди и језичком развѡију: лингвистичка истраживања*. Књ. 1. 2. изд. Београд: Нолит, 1958.

ПИПЕР, Предраг, Миливој Алановић, Слободан Павловић, Ивана Антонић, Марина Николић, Дојчил Војводић, Људмила Поповић, Срето Танасић, Биљана Марић. *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику* (редактор Предраг Пипер). Нови Сад: Матица српска – Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018.

Фототипско издање:

ПРЕЗИМЕ, име аутора. *Наслов књиге*. Место првог издања, година првог издања. Место поновљеног, фототипског издања: издавач, година репринт издања.

Пример:

СОЛАРИЋ, Павле. *Поминак књијески*. Венеција, 1810. Инђија: Народна библиотека „Др Ђорђе Натошевић“, 2003.

Секундарно ауторство:

У *Јужнословенском филологу* зборници научних радова се описују према имену уредника или приређивача.

ПРЕЗИМЕ, име уредника (или приређивача). *Наслов дела*. Место издавања: издавач, година издавања.

Пример:

РАДОВАНОВИЋ, Милорад (ур.). *Српски језик на крају века*. Београд: Институт за српски језик САНУ – Службени гласник, 1996.

Рукопис:

ПРЕЗИМЕ, име. *Наслов рукописа* (ако постоји или ако је у науци добио општеприхваћено име). Место настанка: Институција у којој се налази, сигнатура, година настанка.

Пример:

НИКОЛИЋ, Јован. *Песмарица*. Темишвар: Архив САНУ у Београду, сигн. 8552/264/5, 1780–1783.

Рукописи се цитирају према фолијацији (нпр.: 2а–3б), а не према пагинацији, изузев у случајевима кад је рукопис пагиниран.

Прилог у серијској публикацији:**Прилог у часопису:**

ПРЕЗИМЕ, име аутора. „Наслов текста у публикацији“. Наслов часописа, број свеске или тома (година, или потпун датум): стране на којима се текст налази.

Пример:

ПИПЕР, Предраг. „О граматичким особеностима бројева у српском и другим словенским језицима“. *Глас САНУ* бр. СССХСIV/19 (2002): стр. 99–114.

Прилог у тематском зборнику, поглавље у монографији и сл.:

ПРЕЗИМЕ, име аутора. „Наслов текста у публикацији“. Име уредника или приређивача. *Назив зборника*. Место издавања: издавач, година издавања, прва и последња страна рада.

Пример:

ГОРТАН ПРЕМК, Даринка. „Још о обради предлога у дескриптивним речницима савременог српског језика“. У: Људмила Поповић, Дојчил Војводић и Мотоки Нوماћи (ур.). *У њросџору лингвистичке славистичке (зборник научних радова њоводом 65 година животиа академика Предрага Пийера)*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2015: стр. 287–292.

Прилог у новинама:

ПРЕЗИМЕ, име аутора. „Наслов текста“. *Наслов новина* датум: број стране.

Пример:

СТИЛОВИЋ, Рада. „Босанчица је српски брзопис“. *Полиџика* 21. 1. 2010: стр. 16.

Монографска публикација доступна онлајн:

ПРЕЗИМЕ, име аутора. *Наслов књиге*. <адреса са интернета>. Датум преузимања.

Пример:

VELTMAN, K. H. *Augmented Books, knowledge and culture*. <<http://www.isoc.org/inet2000/cdproceedings/6d/6d.>> 2. 2. 2002.

Прилог у серијској публикацији доступан онлајн:

ПРЕЗИМЕ, име аутора. „Наслов текста“. *Наслов њериодичне њубликације*. Датум периодичне публикације. Име базе података. <адреса са интернета>. Датум преузимања.

Пример:

ТОП, А. “Teaching Info-preneurship: students’ perspective”. *ASLIB Proceedings*. February 2000. Proquest. <...>. 21. 2. 2000.

Прилог у лексикографској публикацији (енциклопедији, речнику, појмовнику и сл.) доступан онлајн:

СКРАЋЕНИЦА ПУБЛИКАЦИЈЕ. *Наслов њубликације*. <адреса са интернета>. Датум преузимања.

Пример:

ЕНС. АМ. *Encyclopedia Americana*. <...> 15. 12. 2008.

12. Извори се дају под насловом *Извори* у засебном одељку после одељка *Цитирана литераџура* на истим принципима библиографског описа који се примењује у одељку *Цитирана литераџура*.

13. Резиме, који не би требало да прелази 10% дужине текста, треба да буде на руском и енглеском језику. И наслов рада треба превести на руски и енглески језик. Уколико је рад написан на страном језику, резиме мора бити написан и на српском и на енглеском језику. Уколико аутор није у могућности да обезбеди резиме на српском језику, треба да напише резиме на језику на којем је написан рад, а уредништво ће обезбедити превод резимеа на српски језик. После резимеа треба на језику резимеа навести кључне речи за дати рад.

14. Текст рада за *Јужнословенски филолог* пише се електронски на страници А4 формата (21 × 29,5 cm), с маргинама од 2,5 cm, увлачењем новог пасуса 1,5 cm, и размаком међу редовима 1,5. Текст треба писати у фонту *Times New Roman*, словима величине 12 pt (односи се и на текст унутар табела), а сажетак, кључне речи, резиме, цитирану литературу и подножне напомене словима величине 10 pt.

15. Штампане рукописе треба слати до 15. јануара за прву свеску или до 15. маја за другу свеску на адресу: Уређивачки одбор *Јужнословенског филолога*, Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, 11000 Београд. Поред штампане верзије рукописа, треба послати и електронску верзију рукописа, идентичну штампаној, у Word формату на компакт-диску или на електронску адресу rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs или vladan.jovanovic@isj.sanu.ac.rs, с напоменом да се ради о рукопи-

су за *Јужнословенски филолог*. Штампана верзија рукописа може бити замењена електронском верзијом у PDF формату.

Уређивачки одбор *Јужнословенског филолога*

